Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Cette œuvre est hébergée sur « *Notes du mont Royal* » dans le cadre d'un exposé gratuit sur la littérature.

SOURCE DES IMAGES

Google Livres

HERODOTI

HALICARNASSEI HISTORIOGRAPHI LIBRI NOVEM, MVSARVM NOMINIBVS INSCRIPTI, INTERPRETE LAVRENTIO VALLA.

Accesserunt huic editioni plus minus nouem folia, quæ in primo libro à Laurentio exemplaris forte uitio prætermissa, iam primum à Conrado Heresbachio è Græco suis locis sunt adiecta, cum alia haud quaquam pœnitenda in cæteris libris accessione, castigationeq; ad Græcum exemplar facta, id quod diligẽs lector conferendo facile deprehẽdet.

Item De genere uitaq; Homeri libellus, iam primum ab eodem Heresbachio è Græco in Latinum conuersus.

In Herodoti MVSAS epigramma:

Ἡρόδοτος μοῦσας ὑπεδέξατο, τὰς δ' ἄρ' ἑκάστη
ἀντὶ φιλοξενίης βίβλον ἔδωκε μίην.

Anno M. D. XXXVII.

Sub edicto & priuilegio Cæsaris ad quadriennium.

HERODOTI VITA E SVIDA.

HErodotus hiſtoricus ex Halicarnaſſo claris ortus parentibus, nempe patre Lyxo, matre Dryone, fratrem etiam habebat Theodorum. Relegatus in Samum à Lygdame Halicarnaſſeorum tyranno, ibi & Ionicam linguam didicit, ſcripſitq; ea lingua libros hiſtoriarum nouem, exorſus à Cyro & Candaule Lydorum rege. Poſtea reuerſus Halicarnaſſum, ubi exoſum ſe populariſbus ſuis uidiſſet, ultro Thuriũ cõceſſit Italiæ oppidum, iam tum Athenienſium coloniam, ubi reliquum uitæ finiuit, ſepultus in foro, ut aliqui memorant. Sũt q tradant eundẽ in Pella obiiſſe. Claruit anno ab urbe condita trecẽteſimo, ut ſcribit Plinius libro duodecimo. Idem tradit Thuriis hiſtoriarum libros condidiſſe, quas muſarum nominibus inſcripſerit. Ipſe alibi ſcribit Homerum & Heſiodum quadringentis non amplius annis ante ſe claruiſſe. Scripſit & Homeri uitam, ut teſtatur idem Suidas ἐν τῷ περὶ Ὁμήρου.

AMPLISSIMO VIRO

D. IOHANNI GOGRAVIO PRINCIPIS CLIVENSIS

apud conuentum Imperialem legato, Conradus Heresbachius S. D.

AGNA sane gratia habẽda est ijs uir clariss. q Græcor. monumenta eleganter bonaq; fide in linguam latinam trãstulere, cum quod horum beneficio adiuti illius linguæ rudes, quicqd est apud illos uel rerum gestarum, uel philosophiæ tam prophanæ q̃ diuinæ, legant percipiantq; tum quosdam inuenias qui etiamsi utriusq; linguæ probè periti, tamen eadem patrio magisq; usitato sermone quàm Græco legere malint. Adde nonnullos, Græcos sic expressisse, ut interpretes, ipsos penè uicerint tautores: id est quod Cicero, potius inquit, Synephebos Cæcilij, aut Andriam Terẽtij, quàm utrãq; Mænandri legam. Quin hodie quoq; sunt qui Politiani conuersionem, quàm Græcum Herodianum lubentius legant. Atqui horum pleroſq; nostris temporibus sic certatim corrupit cacographorum auaritia, ut eorum, quæ ab illis bene uersa erant, nullus propemodum sit usus. Id quod cum in alijs permultis animaduertere licet, tum in Herodoto facile apparebat: ut qui cum à Laurentio eleganter uersus esset, sic circunferebatur impressorum negligentia mancus atq; corruptus, ut nullus esset planè uersus, nullus orationis contextus, qui non luculento errore deformatus, uix ulla dictio quæ non cacographia simílibusq; mẽdis fuerit uitiata. Taceo quàm multa fuerint uel transposita uel prætermissa, quàm multæ lacunæ, quàm nusquam emẽdate aut certe inoffense neq; legi, neq; intelligi potuerit. Porrò cum uiderem huic malo aliter mederi non posse, quàm ut ad archetypon fidem exemplaria emendarẽtur, superioribus annis cum adhuc Friburgi agerẽ, autores aliquot Græcos, quos alioqui priuatis studijs legeram, cum latina uersione contuli, atq; castigaui. E quibus iam tum Strabonem Curioni permiseram, uiro quidem & erudito, & de literis sedulitate sua benemerenti: uerum cum ipse ad manũ nõ adessem, ministri castigationes nostras in marginem adscriptas, forte nõ satis percipientes, parti è sententia nostra emendate uulgauerunt: sed quæ tamen non perinde multa, nemo arbitror tam insyncerus, qui nobis imputanda putet. Mox nostro exemplo M. Bentinius iuuenis simul & linguarum eximia peritia instructus, & iudicio exquisitissimo idẽ felicissime aggressus præstitit in Laertio. Iam uero cum Herodotum atq; Thucydidem adhuc apud me latitantes popoſciſſet Historpius bibliopola Colonienſis, eidem amabilius ut genti codicem nostrum non potuimus denegare, quo minus publicis studijs communi caretur. Interim cum mihi aulæ affixo adesse non concederetur, forte Arnoldus Vesalienſis theologus linguarum ac in uniuersum oĩm disciplinarũ peritissimus, interueniẽs pro suo exactissimo iudicio grauiter etiam acuteq; nõnulla animaduertit, atq; restituit. Cæterum quantum omnino in hoc opere præstitum sit, nemo rectius iudicauerit, q̃ qui hanc editionem cũ ueteri contulerit. Nam ut ea prætereã quæ cacographia, transpositione, distinctioneq; turbata erant, & id genus minutiora, quæ per totum librũ sparsa uel Augiæ stabulũ conspurcatione uicissent, oĩaq; à nobis sunt repurgata: ad hæc in primo libro à nobis adiecta plus minus nouẽ folia, à Laurentio haud scio q̃ occasiõe ptermissa: quæ certe nemo inficiari poterat quin illuc pertinerent, ut quod Græcũ exemplar atq; adeo contextus ipse narrationis testent. Aut si cui hoc satis nõ fit, ipse Herodotus quarti libri initio locũ citat de Scytharũ exercitu, cuius meminerit in primo. Quinetiã Stephanus de urbibus, & Strabo atq; Athenæus pleraq; indidẽ citãt ad uerbũ, oĩaq; ad eũ Herodoti referunt locũ. Proinde nos certis persuasi argumentis, ea hactenus desiderata nõ du-

bitauimus inter cõferendũ tumultuario quæ deerãt cõuertere, ſuiſq; locis intertexere Poſtremo de uita Homeri libellũ iam añ à nobis cõuerſum tibiq; dicatũ huic opi adiũximꝰ, ut q non ita malis hiſce Muſis adhæreret. Vertũ cũ uero cũ hæ noſtræ Muſæ patronũ ducẽq; flagitarẽt, hoc eſt muſagetẽ, qualẽ uetuſtas memorat fuiſſe Herculẽ, nimirũ cuius defenſione ſuffultæ pdirẽt in publicũ, tu in primis occurrebas ornatiſſime Gograui, cuius uere nobilibus uirtutibꝰ cõcredant nũcupenq; partim q iã inde ab incunabulis magnis & laboribus & ſumptibus domi ac peregre hiſce uirginibus ſeruieris: partim etiã quod cũ alijs melioribus diſciplinis pulchre inſtructus, tũ rerũ geſtarũ memoria maxime ualeas, neq; eſt aliqua lectio qua ſecundũ diuinas literas plus afficiaris q̃ hiſtoria. Nec id abs re. Nẽpe quæ ſit teſtis tẽporũ, lux ueritatis, uita memoriæ, magiſtra uitæ, nuncia uetuſtatis, ut elegãter apud Ciceronẽ tuũ differit Antonius. Adde q natu maioribꝰ rerũ experientiã ſubminiſtrat, priuatos imperio dignos efficit, iuniores ſenioribꝰ æquat prudẽtia. Et tu iã ob eximiã eruditionẽ parẽq; integritatẽ iuuenis nõdũ trigeſimũ ingreſſus annũ, reip. principijſq; conſilijs admotus, in hoc nro hiſtoriæ parente nõ raro reperies, quæ uſui tibi etiã præſente ſeculi ſtatu eſſe poterunt, tã publice q̃ priuatim, ut interim taceã admirabilẽ quandã narrãdarũ rerũ amœnitatẽ atq; eloquẽtiã, ſi Luciano credimꝰ cenſori alioq ſatis naſuto, inimitabilẽ. Atq; uero ut alios ptermittã, q oẽs Herodoti elogia plenis (ut aiunt) buccis canũt, duorũ duntaxat grauiſſimorũ linguæ latinæ procerũ cenſuras proferã, nempe Ciceronis & Quintiliani: Quorũ alter in illuſtriũ oratorũ catalogo, hoc eſt Bruto, & ea diſputatione quã de oratore inſcripſit, utrobiq; Herodoti ſcripta magnis laudibus uehit: Alter uero inſtitutionũ oratoriarũ lib. decimo, de Herodoto eiusq; diſcipulo Thucydide ſic ſcribit: Hiſtoriã multi ſcripſere pclare: ſed nemo dubitat longe duos cæteris pferendos, quorũ diuerſa uirtus laudẽ penè eſt æqualẽ cõſecuta. Denſus & breuis & ſemper inſtans ſibi Thucydides, dulcis & candidus & effuſus Herodotus. Ille concitatis, hic remiſſis affectibus melior: ille concionibus, hic ſermonibus: ille ui, hic uoluntate. In tantis laudibus mirum eſt non defuiſſe: qui uel editis libris hunc ſcriptorem ſugillarent. Sed tale eſt hominum ingenium, ut nullus ferè quantumuis præclarus ſcriptor, omnem reprehenſionis notam effugerit. Quod ſicubi ſorte parum credibilia narrare Herodotus uideatur ijs, qui externas easq; regiones non luſtrauerint, de quibus ipſe ſcribit, nõ ea mythiſtoria (ut quidã falſius cauillat) protinus exiſtimãda eſt, ſed gentiũ potius regionũq; peculiari naturæ donandũ. Siquidẽ ipſe cũ de Babylonis fertilitate ſcribẽs, milij & ſeſami inſtar arboris pceritatẽ tradat: tamẽ (inquit) quanquã meis oculis uiderim, memorare ſuperſedeo, quod pleriſq; qui hæc nõ uiderint, fabuloſa tradere uidebor, ἐκ ἧς κέγχρου ἐγὼ σταμῶ ὅσου ἢ δένδρου μέγεθος γίνεται, ἀξιοπιστέμενος μνήμην οὐ ποιήσομαι, εἰδὼς ὡς ὅσα τοῖσι μὴ ἀπιγμένοισι ἐς τὴν βαβυλωνίην χώρην τὰ ἐόντα μείζονα φαίνεται ἔχοντα ἢ ἀπίστεα πολλῷ ἀπίκται. Quoties uero ea ſcribit quæ aut ipſe nõ uiderit, aut certo nõ cõſtẽt, ueluti quæ alioꝝ cõmemoratiõe accepit, ſubinde fidẽ ſuã liberat ſidq; cũ aliãs, tũ hoc loco, μιχθεὶς μὲν φιλοφανέστατος πολλοὺς αὐτόπτας ἐλθὼν, τόδε τε ἀπὸ τοῦ δὲ ἀκοῇ ἐξοίσω. Et alibi, ταῦτα μὲν ἐγὼ μοῦνα ἐπ' ἀκοὴν ἐρέω οἷα, τὰ δὲ λέγεται γράφω. Iiſdem penè uerbis ſe excuſat in narratione de Pacha, quanquã eã Plutarchus ad calũniam rapit, adeo ut mirer uirũ alioq grauiſſimũ eò deſcendiſſe, ut περὶ τοιούτου κακοηθείας libũ ſcriberet. Ioſephus quoq; arbitrat nõ tam Herodoto imputandũ, ſi qd forte ab alijs aliter referat, aut nõ uoluntariũ mendacium dicat, q̃ illoꝝ errori qui illi narrauerint. Accedit huc quod Cicero etiã cũ Gorgiam, Traſimachũ, atq; Theodorum mendacioꝝ ineptiarũq; arguat, ſolum Herodotum etiam ſi in eoꝝ incideret ætatem, longiſſime tamen ab illoꝝ abfuiſſe ineptijs ſcribit. Sed ne nos quoq; inepti uideamur, ac epiſtolæ prolixitate moleſti, in tẽpore finẽ faciemus. Tu ornatiſſime Gograui, haſce muſas tuo patrocinio cõcreditas dicatasq;, ea fide autoritatẽq; tuere, qua olim ſub tutela fortiſſimi numinis fuiſſe creditæ ſunt. Ita demum fiet, ut tuæ uirtutes harum aliquando uoce uiciſſim celebrẽtur. Bene uale, & nos quod facis mutuiter amare perge. Ex Duſſeldorp, pridie Idus Februarias.

Abantes Ioniæ populus 30
abaris fabula 115
abdera urbs à Teijs condita, ubi & 199. & 239. 33
abæ oppidum Phocenſium & 225. & 241 224
abrocomes & Hyperanthes Darij filij. 217.
abronychus Athenien. 123
abſinthij populus 164
abydus urbs 158. & 189. & 191
Accipiter Aegyptijs ſacer 55
accipitrum ſepultura ubi ibidem
aces fluuius 99
acceratus propheta 225
achæmenidarum cognatio unde 26
achæmenes Darij filius Aegypti præſes 183. & 197
achæmenes ab Inaro interimitur ibi.
achæorũ duodecim genera et partes 30
achelous fluuius 45. & 201
achæa Cereris templum 148
acheron fluuius ubi 155. & 226
achilleius curſus ubi 116. & 118
achilleum oppidum 155
acinacis à Xerxe in mare deijcitur 192
acræphia oppidum ubi 241
acriſij progenitores qui 167
acrotboon urbs ubi 188
Adicran Pœnorum rex 131
adimantus Corinthiorum dux 234
adraſtus Phryx ob fratricidium à Cræſo expiatur 7
adraſtus cuſtos Atys 8
adraſtus Gordij filius, Midæ nepos 7.9
adraſtus ſibijpſi mortem conſciuit 9
adraſti calamitoſi monumentum 149
adria à Perſis occupatur 52
adyrmachidæ Pœnorum primi ubi 133
Aeaces Syloſontis, Sami tyrannus 161
Aeaci fanum 153
eacides Samius 128
edes hoſpitæ Veneris ubi 62
edificium è ſolido ſaxo ubi 76
egaleus mons ubi 235
egæ Ioniæ ciuitas 30
egææ Aeoliæ ciuitas ibid.
egea urbs in Pallena 200
egeum mare 120
egeus Oilyci filius 129
eginea (alias Argia) Ariſtodemi uxor 167
egilia Styreorum inſula 176
egicores Ionis filius 149
egiales ab Aegialeo dicti ibi.
egialees Pelaſgi 196
egion ciuitas 30
egiroeſſa Aeoliæ ciuitas ibidem
egidæ tribus 129.
egila locus 133. & 135
eginetarum nomen unde 226
eginetarum ſtrenuitas 233
eginetarum odia in Athen. 151. 152
eginetæ ab Athen. ſuperantur 174
egis unde appelletur 136
egli populus 56
egyptij thoraces Perſis uſui 28
egyptiacæ Thebæ 36
egyptij duodecim deorum primi inſtitutores 44
egyptij aras, ſimulacra, delubra primũ dijs ſtatuerunt 44
egyptus fluuij donum ibid.
egyptiacæ regionis natura & deſcrip. 44. & 49
egyp. agrorum cultura ſpontanea 45
egyp. ſementis ibid.
egypti diuiſio ſecundũ Ione s. 45. & 74
egypti diuiſio ſecundum Herodo. 46
egypti ambitus & deſcrip. 61
egyptus, Aſiæ & Africæ terminus. 46 & 95.
egyptij qui ſint ex Iouis Ammonis oraculo 46
egypti miracula 49
egyptiorum inſtituta & mores ibi.
egyptij ſacerdotes raſi 50
egyptij cum feris ueſcuntur 50
egypt. circunciſio, & huius rei cauſa 50. & 61
egyptiorum ueſtitus 50. & 57
egypt. ſcriptura & literarum duplex uſus 50
egypt. religio, cultus erga deos maximus 50. 51
egyp. piſcib. & fabis abſtinent 50. 57
egyp. ſacrificandi ritus 50
egyp. maximus deus quis 50
egyp. uidimæ 50. & 52
egyp. ablutiones poſt contactũ ſuem. 52
egyptium ſubulcum ingredi templum nefas ibi.
egyptij quo tempore ſues immolent, & ſuilla carne ueſcantur 52
egyp. quorũ deorũ nomina neſciat 53
egyptiorum præcipui conuentus 54
egyp. fuſtuaria pugna 55
egyptus Africæ finitima 55. 95
egyptiæ fere ſacræ 55
egyptiorum cura circa feras 55
egyptijs crocodili ſacroſancti 65
egypto phœnix ſacroſancta ibi.
egyptiorum purgamina 57
egyptij Afrorum ſaluberrimi ibi.
Aegyp. panis colleſtis appellatus ibi.
egyp. aer immutabilis ibi.
egyp. uinum ex hordeo ibi.
egyptus uitibus caret ibi.
egyp. cantilena ibi.
egyptij prodigiorũ, diuinationumq; obſeruantiſſimi ibi.
egyp. quorũ deorũ oracula habeat. ibi.
egyp. medicina quõ ſit diſtributa ibi.
egyp. lugendi ritus ibi.
egyp. mes in condiendis cadauerib. 58
egyp. unguenta qualia 59
egyp. naues ibi.
egyp. reges 60. 62. 64. 66. 69. 70. 73. 74. 79.
egypti linum 61
egyp. feriæ 67
egyp. immortalitatem animarum primi aſſeuerauerunt ibi.
egyptiorum calamitas 68
egyp. progenies 70
egyptus in XII. regulos diſtributa 71
egyp. caſtra, locus ubi 72
egyptiorum myſteria 75
egyptijs pluuia portentoſa 79
egyp. capita cur dura ibidem
egyptiorum fuga ibidem
egyptij ignem animal aſſerunt 80
egyptius quidam uocaliſſimus 128
egyp. clades apud Iraſam 131
egyptiorum à Perſis defectio 182
egyptij à Dario ſubacti 183
egyp. ab Aprie rege defectio 131
egroti Babyloniorum quõ curentur 39
egrotos Indi epulantur 97
enus urbs & ubi 195, 128
eneſidemus Hippocratis ſatelles 206
enea oppidum ubi 200
enigma piſcatorum 273
enyri, Cœnyri 166
eoles à Cræſo ſubacti 2. 5. 6
eolũ in Xerxiano exer. armatura. 196
eolicæ ciuitates 30
eolus tributarius Dario. 95
eoles olim Pelaſgi appellati 196
eolum mos in ſacrificijs 274
eoles ab Hymea capiuntur 159
eorpata Scythis quid 124
eris copia apud Maſſagetas 42
erius Iupiter & Neptunus ubi 258
eropus, Gauanes & Perdiccas, fratres 241
æris mutatio in hoibus cã morbi 57
æs alienum debere apud Perſas turpiſ-

simum 28
es apud Aegyp. preciosissimum 82
estatis & hyemis simulacra ubi 64
esopus fabularum scriptor, genere la-
dmius 68
eschines Eretriensium dux 175
eschylus poeta 73
eschrionia tribus Samiorum ubi 82
ethiopum circuncisio 61
ethiopum victus uitaq; longiss. 81
ethiopes ubi 187
ethiopũ in Xerxiano exercitu armatu-
ethiopũ discrimen 194 (ra. 194
Africæ terminus quis 46
africus & auster uenti omnium pluuio-
sissimi 47
africus mons ubi 66
afrorum deditio 79
africa Aegypto contermina 95
africa arboribus nuda 134
afri pastoritij & eorum victus 135
afrorum pastoritiorum sacrificia 135
africæ pastoralis regio feras gignit 136
Agasicles Halicarnassęus 30
agathyrsus Herculis filius 109
agathyrsi populus 115.123
agathyrsorum mores & amicitiæ ibi.
agaristiæ proci 179
agaristiæ somnium 180
ager Caicus 163
agina urbs ubi 30
aglauriæ Cecropis filiæ templum 227
aglomachi turris 132
agora locus 193
agrestiũ boum ubi ingẽs multitudo 201
agrianes fluuius 121
agrianæ populus 140
agriculator ubi cõtẽptui habeatur 139
Abena citra ignem fœcundia 11
Aiax Telamonius 229
aimnestus Spartiata 255
Alabanda urbs 241
alalia à Phocensibus ædificatur 33
alarodij populus 96
alarodiorum in Xerxiano exercitu ar
matura 195
alati serpentes ubi 98
alazer Barcæorum rex 132
album littus ubi 188
alcæus Herculis filius 2
alcæus poeta 155
alcenor & Chromius Argiui 17
alcmæonidæ, genus Athenien. 148
alcmæonidæ an scutum Persis prodide-
rint 178
alcmæonidarum generis claritas 179
alcmæon Megaclis filius ibi.
alcmæonis in auferendo auro callidum
commentum ibi.
alcæ Mineruæ templum 13.256
alcæ ludus & tesserarum à Lydis primũ
inuentus fertur 20
alebadæ Thessaliæ reges 183
aleuandæ populus 209
alexander Macedo aureus 239
alexandri tyrannidis origo 241
alexandri progenies 242
alexander Amyntæ dux, & Macedonũ
rex 252
algæ Achaiæ 210
alitta Venus Arabibus dicta 27
alilat Vrania Arabibus dicitur 79
alizones populus 115
aliarchus Arcesilaum strangulat 132
aliarchus dolo interficitur ibi.
alopecæ insula 148
alpis fluuius ubi 115
alpeni uicus 210
alpenus urbs ubi 216
alpheus & Marpon fratres 218
alysomi populus 95
Amasis rex 51.68.70.74.75
amasis regis monumentum 75
amasis rex Saitanus ibi.
amasis regis mos 76
amasis Mineruæ uestibulũ erexit ibi.
amasis amicitiæ cum Cyreneis 77
amasis uaria donaria ibi.
amasis Cyprũ primus oim cepit ibi.
amasis regis mors 79 47
amasis cædauer uerberib. ceditur. 80
amasis cædauer crematur ibi.
amasis epistola ad Polycratem 85 & 208
amasis picturati thoraces 86
amasis Maraphius 133
amathusij populus 157
amaxampeus fons amarus 115
amazones populus 124
amazonum cum Sauromatibus commi-
xtio ibi.
amazonum sedes ubi ibi.
amazonum nuptiæ 135
ameistris Xerxis uxor 193.199
& 263
ameistris crudelitas in Masistæ uxo. 263
amici deploratio 80
amiantus Lycurgi filius 179
aminoclis fortuna 212
aminias Palleneus Athenien. 232
amompharetus Pitanetes 253
ammonis oraculum de Aegyp. 46
ammonij populus ubi 51.134
ammon Aegyptijs quid 52
ammonis oraculi origo 55
amorges Persarum dux 159
ampa urbs ubi 162
ampelon 200
amphiarao aureus clypeus à Crœso do-
natus 10
amphilytus Acarnan ariolus 12
amphilyti uaticinium 12
amphiarai expeditio in Thebas 267
amphiarai templum apud Delphos 19
& oraculum 241
amphicrates rex 89
amphilochus Amphiarai filius 98
amphion 153
amphimnestus Epidamnius 179
amphictyonidis Cereris fanum 214
amphictyonis fanum & sedilia ibi.
amphictyones populus 148
amphissa urbs ubi 224
amphicæa oppidum 225
amphictyenses populus ubi ibi.
amyrtæus 69
amyntas 140.155
Anactorium templum 255
anacreon Teius 100
anacharsis 114
& eius cædes 119
anaphlystia tribus 112
anaphanes Cisiorum dux 194
anaua urbs Phrygiæ 189
anaxandrides Lacedæmoniorũ rex 13
anaxagoræ opinio de Nili incremento.
anaxandrides & eius uxores 144
anaxilaus Rhegiorum tyrannus 163
& 208
anachimolius Asteris, et eius cædes. 148
ancora Sophanis 257
androphagi populus ubi 110.123
androphagorum mores 123
andrus insula 143
andrum Græci obsident 237
androcratis fanum ubi 248
andromeda Cephei filia 193.205
anderica ubi 178
angarion Persis quid 234
angites fluuius ubi 199
angrus fluuius 115
anguilla Aegyptijs sacrosancta 56
animarum immortalitas atque transani
matio 66
animalia Indica grandiora ceteris 98
anisis urbs 68
anisis Aegypti rex ibi.
amisis imperiũ Aegypti recuperat 69

anni humanæ uitæ ſeptuaginta 7
annus ab Aegyptijs primum inuentus, inq; duodecim menſes ab eiſdem diſtinctus 44
anopea mons & uicus 216
antacæi ubi 115
antandrus locus 142
antandros urbs ubi 191
anthela urbs 210
anthela uicus ubi 214
anthylla oppidum 60
antichares Cleonius 145
antidorus Lemnius 222
anticyra urbs 213
Apaturia ab Ionibus Athenis celebrari ſolita 30.272
aper immenſus Myſorum opera denaſtans 8
aper in Africa nullus 136
aphetæ loci nomen 213
aphiſtiæ Pallenæ urbs 200
aphyſtij Iouis templum 213
aphrodiſias inſula ubi 133
apia urbs ubi 46
apidanus fluuius Theſſaliæ 201
apollinis Iſmenij templum 10.19 148.241
apollinis imbre Cræſus è pyra liberatur 18
apoll. Tropij ſacrũ atq; certamen 30
apoll. oraculum apud Aegyp. 57
apollo Aegyptijs Orus dictus 70.73
apollinis templa ubi 72.73
apis aula ubi 72
apis Græcorum lingua quid ibi.
apollinis & Dianæ parentes 73
apoll. ara ab Ariſteo extructa 110
apollo Scytharum deus 116
apollo Octoſyrus apud Scythas 116
apoll. oraculum Batto redditum 131
apollinis fons ubi 133
apollinis ſimulacrum 178
apoll. delubrum apud Abas 225
apoll. oraculum apud Delphos ibi.
apoll. arma ſponte apparentia ibi.
apoll. Ptoiſanum 241
apollonia urbs ubi 121.260
apolloniates ager 260
apolloniatis oraculum redditur ibi.
apparytæ populus 96
apries rex Aegypti 74.131
aprijs bellum cum Sidonibus & Tyrijs. 74
apries ſtrangulatur 75
Aqua diuerſarum qualitatum ubi 134
aqua Stygis ubi 171
Ara duodecim deorum ubi 44
aræ à quibus primũ dijs conſecratæ 44
ara Dianæ 121
ara forenſis Iouis 145
ara Herculis 210
ara uentorum in Thyia 211
arabia ubi 98.113
arabiæ mons 44.113
& humus 45
arabici ſinus deſcriptio 45
arabum fides conſtantiſſ. 78
arabia tributorum immunis 95
arabia quæ producat 98
arabum in Xerxiano exercitu armatura 194.196
araxus Scythiæ fluuius 115
araxes fluuius 40
& in eo inſulæ 113
araxis accolæ quo victu & veſtitu utantur 40
arborea lana molliſſima ubi 98
arcades 30.146
arceſilaus rex 131
arceſilaus rex ſtrangulatus 132
arceſilaus eijcitur Samo ibi.
arceſilaus Samum recuperat ibi.
arceſilai mors ibi.
archandri urbs 60
archander Pthij Achæi filius ibi.
archilochus Parius 3
archidice meretrix 68
archias Samius 88
archidemus Zeuxidemi filius 170
arcis Athenien. expugnatio 150
ardys rex filius Gygis 4
ardys Priemias expugnauit ibi.
areius pagus 227
arene maxima uis 92
& 144
argathonius Tarteſſiorum rex 32
argathonius moritur 53
argades Iouis filius 149
argentum & aurum primum à Lydis ſignatum 20
argentũ in uſu Scythæ non habent 118
argiui 146
argiuorum cum Spartis de agro Thyrea contentio 17
argiuorum fines ditioq; ibi.
argiuorum raſura ibi.
argiuorum mulieribus uetitum aurum ferre ibi.
argiuorum oraculum 205
argiui Xerxi ſubdi maluerũt, quàm Lacedæmonijs eſſe inferiores 205
argiuorum cum Perſis affinitas ibi.
argippæi populus ubi 111
argis dea 113
argi lucus à Cleomene incenditur 173
argilum Græca urbs ubi 199
argiopius locus quidam 254
argos ciuitatum Græciæ nobiliſſ. 1
argon Heraclidarum primus, Sardium rex 2
argûs edificatio 134
argos à ſeruis occupatur 172
ariabignes Darij filius 197.239
ariantes rex 120
aridius Nerbalus Arbali filius 197
aridolis Alabandenſium tyrannus 213
ariene & Aſtingis nuptiæ 15
arietes cur non immolentur 58
arietes Thebanis ſacroſancti ibi.
arimaſpi uiri unoculi ubi 99
& 110. & 112.
arimaſpij uerſus 110
arion Methymneus delphino inſidẽs ad Tenarum euectus eſt 5
arion Methymnæ. dithyramborum primus autor ibi.
arij populus 96.194
ariorum in Xerxiano exercitu armatura 194.
arionis ingens donarium in Tenaro 8
ariomardus Caſpiorum dux 194.
ariomardus Mocborum dux 195
aripithes Scytharum rex 119
ariſba Leſbi ciuitas 30
ariſton rex 13
ariſtodicus Heraclides Cymeus 32
ariſtophilides Tarentinorum rex 103
ariſteus Proconneſius uerſificator 109
ariſtei Proconneſij ara & ſtatua 110
ariſtagoras Cyzicenus 128
& 144
ariſtagoras Cymeus 128
ariſton Byzantius ibi.
ariſtagoras Mileti tyrannus 140
ariſtagoras Ionicæ rebelliõis autor 146
ariſtagoræ oratio ad Cleomenem ibi.
ariſtagoræ mors 159
ariſtocyprus Soliorum rex 158
ariſton rex 169
ariſtides Lyſimachi Athenien. 231
ariſtidis nobile facinus 234.
arizanti populus Medicæ nationis 21
armenij pecuarij 39.146
arma Martia ſponte apparentia 228
armeniorum in Xerxiano exercitu armatura 105
arpoxais Targitai filius 108
arſamenes Vtiorum dux 194
arſamenes Aethiopum dux 194

artabanus Hyſtaſpis filius, Xerxis patruus 184
artabani oratio de inferẽdo Græciæ bello. ibidem
artabani ſomnium 189
artabanus Suſa dimittitur 192
artabazus Pharnacis Parthorum dux
artabazi mors 240 (184
artabazi fuga cum Perſis 254
artaba menſura Perſica 38
artachæes Achæmenides genere, & eius proceritas 199.200
artacia urbs 110
arteus artachæi filius 188
artaphernes Hyſtaſpis filius 142
artaphernes Sardium præfectus 150
artapher. Ionib. uectigalia imponit. 166
artaxerxes quid Græcis ſignificet 175
artaxerxes Xerxis filius 198.208
artayctes Seſti præfectus ſtipiti uiuus ſuffigitur 189
artayctes Macronum dux 195
artayctes Xerxis prætor 264
artayctes captus. 264. ſuſpẽditur 265
artayntes Aetachei 240
arteatæ Perſarum genus 26
artembaris Medus 24
artemidis, id eſt, Dianæ templum 210
artemiſia Lydanis filia, Xerxis exercitum ſecuta 157
artemiſium ubi 210
artemiſiæ glorioſa pugna 233
artemiſiæ capiendæ præmium 234
artibij equus 158
artibij cædes ibi.
artimpaſa Venus apud Scythas 116
artiſcus fluuius ubi 121
artochines Armeniorum dux 95
artontes Mardonij filius 258
artozoſtra Darij filia 166
artyphius Artabani Gãdario. dux. 194
artyſtona Darij uxor 93
artyſtona Cyri filia 194
ariandes Aegypti prætor 132
aryandis mors 133
aryandicum argentum ibid.
Aſbyſtæ populus ubi 133
aſcalon urbs Paleſtinæ 22
aſchi liquoris genus 111
aſia à Phraorte ſubacta 22
aſiam omnem trans Halym fluuium Cyaxares ſibi ſubiecit ibidem
aſiæ imperiũ ad Scythas transfertur. 22
aſiæ termini quot & ubi 113
aſia unde ſortita nomen 114
aſias familia 114
aſini apud Scythas non uiſuntur 127
aſinorum uox Scythis inſueta 127
aſini ubi cornibus præditi 136
aſini non potantes ubi ibi.
aſina Dryopum urbs 230
aſmach populus ubi 48
aſopus & duæ eius filiæ 151
aſopus fluuius 176.214.246
aſphaltes Perſa 91
aſphaltus lacus 35.178
aſſa urbs ubi 200
aſſeſiæ Minervæ templum 4
aſſyriorum imperium 20
aſſyriorum bellum cum Phraorte 22
aſſyrij à Medis ſubiguntur ibi.
aſſyrijs Venus Myllitta uocatur 27
aſſyriorum bellum cum Cyro 35
aſſyriæ ſiccitas 38
aſſyriæ ſeges quomodo irrigetur, frumentumq; proueniat ibi.
aſſyria quæ & ubi 46.113
aſſy. armatura ĩ Xerxiano exerci. 194
aſſyrij Græcis Syrij dicti ibi.
aſtyages Cyaxaris Medorũ rex 9.15
aſtyages à Cyro capitur 15
aſtyagis cum Cræſo affinitas ibi.
aſtyagis cum Ariena nuptiæ ibi.
aſtyages Cræſi auus maternus 15
aſtyages à Perſis capitur 27
aſtyages patre defuncto, Scytharum regnum ſuſcipit 22
aſtyagis ſomnia 22
aſtyages Cyrum aguoſcit 24
aſtyages Harpagi filium mactat 25
aſtya. Harpagen proditorẽ arguit 24
aſylum Herculis ubi 62
aſychis Aegyptiorum rex 68
aſychidis regis pyramis lateritia ibi.
Atarneus ager ubi 32.29.236
atarbechis urbs ubi 51
atarnes fluuius 115
atarnes Darij regis frater 191.217
atembaris oratio ad Perſas 265
athamantes Aeloi filius 213
athenien. ſanctimonia iuriſiurandi adacti ſeruare Solonis leges 6
athenien. Græcorum potentiſſ. 11.
athenæ Græciæ inſignis urbs 29
athenæ tyrannis liberatæ 149
athenien. præſtantia 151
athenien. mutua cædes 152
athenienſis quidam fibulis à mulieribus confectus ibi.
athenien. cum Aeginetis bellum 174
athenien. XII. dij 176
athenien. panagyriæ 177
athenien. apud Marathonẽ victoria. ibi.
athenien. uxores à Pelaſgis raptæ 184
athenien. laus 184
athenien. ſolũ cur à Perſis uaſtatũ 202
athenien. Græciæ liberatores 203
athenien. oraculum ibi.
athenarum arx 204
athenien. nunquã ſolum uerterunt 208
athenien. unde dicti 226
athenæ captæ 227
athenien. uirtus in propugnã. arce. ibid
athenarum arx incenſa ibi
athenarum incendium 248
athenien. præclara facta 241.
athenæ ab Homero celebratæ 275
athenades Trechinius 217
athos mons effoditur 188
athos mons ubi 185
athres fluuius ubi 110
atlanticum mare ubi 45
atlas fluuius 115
atlantes populi ubi, & unde dicti 132
atlas mons ubi ibi.
atoſſa Darij uxor 95.18.
attaginus Phrymonis filius Thebã. 246
atticorum lingua 11
atticarum mulierum unà cum liberis cædes 181
atticus medimnus quid ſit 78
atramyttium urbs ubi 191
atrayntes dux Paſtyenſium 194
atridæ exercitus aduerſus Ilium 187
atys Lydi pater 2
atys Cræſi filius 7
atys oratio ad Cræſum patrẽ ſuũ 8
atys Adraſto cuſtodiendus datur ibi.
atys cuſpide ictus, paternum ſomnium implet 8
atys Cræſi filij mors 8
atys rex Thuſcorum 20
Auchatæ Scythæ 108
augurium expulſionis magorum 92
auri immẽſa uis à Gyge Delphis dicata. 3
aurũ & argen. à quo primũ ſignatũ. 20
aurum Indicum 96
aureacea arena ubi, & quõ diripiatur. 97
auras fluuius ubi 115
aurea platanus atq; uitis ubi 188
aureorum metallorum certamen 257
aureus tripes apud Delphos 258
auſes populus ubi 134.136
auſter & Aſricus uenti omnium pluuioſiſſimi 47
auſchiſæ populus 153
autonous & Phylacus Delphorum heroes, & eorum delubra 225

axxesie & Damie simulacra 151
Axius fluuius Mygdoniam à Bottiæide di-
rimit 200
Azanes Artei Sogdorum dux 194
aziristus locus ubi 131
aziris portus ubi 133
azotus urbs Syriæ à Psam. expugn. 73

Babyloniorum fœdus cum Cyro 86
babylo. tyrannus Labynetus ibi.
babylon Assyriæ urbs celeber. nominis. 35
babylonis situs & magnitudo ibi.
babylonis centum æreæ portæ ibi.
babylonis constructio 35.36
babylonis duæ plagæ 36
babylon à Cyro capitur 38.40
babylonis regionis potentia quanta 38
babylonis principatus Persis satrapia di-
citur 77
babylonica regio fossis distincta ibi.
babylonia fertilitas 38
baby.palmæ usus & diuersitas ibi.
baby.nauicula orbiculata ibi.
baby.cultus 39
baby.comata capita ibi.
babylonijs sceptrum gestare sine insigni
uefas ibi.
baby.leges & institutæ ibi.
babylonicarum uirginum auctio ibi.
baby.medica cura erga egrotos suos 39
baby.mellea sepulchra ibi.
baby.ablutio post coitum ibi.
baby.uictus 40
baby.talentum 55
baby.mulieres strangulant 106
babylonis obsessio à Dario ibi.
babylon secundo à Dario capitur 107
bacchus Aegyp. Osiris dictus 51
bacchi festum apud Aegyp. 52
bacchici sacrificij inuentor quis ibi.
bacchica Orphica 57
bacchi delubrum 121
bacchantium uox 229
bacidis oracula 223.231.234
Bactriorũ in Xer.exer. armatura 194
bactriorum dux Hystaspes 194
bactriana natio 31.96
badra genere Pasargadi 133
badres Hystanis filius Mycarũ dux 195
bageus Artotis filius 101
bagæus Artotis filius 195
bagassaces Teucrorum dux 195
barba sacrificæ ominosa 235
barbarorum uociferatio 254
barbarorũ apud Marathonem ingẽs stra-
ges 170
barbarorum fuga cum Artabazo 256
barbarorum cædes 256
barcæorum deditio 79
barca oppidum 99.131.135
barcæ obsidio 137
barcæorum expugnatio 138
barcæ uicus ibi.
barcæorum fœdus cum Persis 137
baris nauigij genus 60
battus Arcesilai filius 77
battus generis Polymnesti 130
batto unde nomen institutum 131
batti claudi regnum 131.132
Beatus qui diem suum recte obierit 7
beccus quid sit 43
belides portæ 106
bellorum Græcorum initia 1
belli inter Cambysen & Amasim occasio. ibi.
bellum seruorum 172
bellum Peloponnensium 257
benemeriti Crasangæ Persis dictæ 232
bermius mons ubi 242
Biantis Prienei responsio ad Crœsum 5
biantis Prienei consilium ab Ionibus spre-
tum 54
bibli quid Ionibus 148
bisaltia regio ubi 199
bisalt.regis crudele facinus in filios 238
bisanthes oppidum ubi 202
bistonis lacus Dicæa contiguus 199
bistones Thraciæ populus ibi.
bithyni à Crœso subacti ibi.
bithyni populus quis 195
biton & Cleobis beati 6
bitonis & Cleobis Argiuum genus ibi.
bitõ et Cleobis in certaminib. victores ibi.
bitonis & Cleobis felicis. exitus ibi
bitonis & Cleob. effigies apud Delph. ibi.
Bœotia terra 53
bœbeis lacus ubi 201
bogis amplissimæ laudes 198
boges Eionis urbis præfectus 199
bolbitinum ostium Nili 46
bolissus locus 270
boues mares Aegyptij immolant 50
boum sepultura apud Aegyp. 51
bos lignea sepulchri loco ubi 67
bobus ubi cornua succrescant 112
boues præpositæ pascentes ubi 135
boum agrestium ingens uis ubi 201
borysthenes fluuius ubi 110.116
borysthenes fons buberrimus 115
borysthenitarum emporium 110
borysthenitæ populus ubi 110.6
boryes ubi gignantur 136
borea uxor Orithyia Erichtei filia 212
borea delubrum apud Athen. ibi.
bosphorus Cimmerius 109.113
bottiæis terra ubi 200
Branchidæ populus 9
branchidarum oraculum de Pactya 31
brauron insula ubi 129.181
brongus fluuius 115
brundusium urbs 122
brygi populus 166
Bubastis oppidum 54.69
bubastis quid Aegyptijs 69.73
bubastis, hoc est, Dianæ templum 69
bubares Megabizi filius 188.241
bucolicum ostium Nili 46
budi populus 21
budini populus ubi 111.123
budinorum mores 123
bulis Spartiata Nicolai filius 202
bura Ioniæ ciuitas ubi 30
busæ Medicæ nationis populus 21
busiris oppidum 54
butis urbs 72
Byblesia ubi 95
byzantium 121.164

Cabalij populus 95
cabales Pœni ubi 133
cabelees Mœones quem cultum in Xerxis
no exercitu tulerint 195
cabelees Lasinij (aliàs Lasonij) dicti ibi.
cabyrorum orgijs Thraces initiantur 53
cadauera Pers. quemodo humentur 29
cadaueris paterni oppignorandi lex 68
cadauera ubi non cremantur 80
cadaueris regij lustratio apud Scyt. 118
cadmei Dryopes 30
cadmea victoria Phœcensib. obtigit 33
cadmus Tyrius 53.147
cadmæa litera 148
cadmeorum ab Argis eiectio ibi.
cadmus Scythes Cous 208
cadmi iustitia ibi.
cadytis urbs Syriæ 73.78
caira Halyattis uxor Crœsi mater 20
caira uestis 153
caitus ager ubi. 163 & fluuius 190
cayster fluuius 156
calastris uestis genus apud Aegyp. 52
calastries Aegyptij 74
calastrium Aegyptiorũ plagæ quæ 74
calandiæ Indiæ populus 96
calatibus urbs ubi 189
callatiæ Indi parentibus uescuntur 85
callista insula 129
callias Helcus Iamidcorũ uaticinus 145
callimachus Aphidneus 177
callimachi cædes 177
callias Phœnippus Hipponici pater 178

callię filię tres 178
callias Hipponici 206
calliopolitani populus ibi.
calipodæ populus 110
calyndici montes ubi 34
caleſtra urbs 200
calui à natali ubi 111
caluitiei cauſa 79
camæ mons ubi 191
camarina urbs 206
camarinæi populus ibi.
cambyſis nuptiæ cum Mandane 22
cambyſes Cyro patre defuncto regnũ ſuſcipit 43
cambyſis expeditio aduerſus Aegyp. ibi.
cambyſes aduer. Amaſim bellũ mouit. 77
cambyſis ortus 78
cambyſis expeditiones 80
camby. dona ad regem Macrob. 81
cambyſes impetum in Apim facit 83
camby. ſomnium 83.90
camby. parricidia 83
cambyſes ſororem interimit ibi.
camby. morbus ibi.
cambyſes uiolentus 84
camby. crudeliß. facinora ibi.
camby. fatum, imprecatio, mors 90
cameli formidini ſunt equis 16
cameris oppidum 30
campus Niſeus Mediæ regionis 190
cameli Indici forma 97
camici oppidi obſeßio 209
camicum Acragantini incolunt ibi.
caminus Homeri 272
candaules Græcis Myrſilus dictus Sardium tyrannus 2
candaules ab Alceo Herculis filio oriundus 2.
candaules Sardium nouiß. rex 2
candaulis amor in uxorem ſuam ibi.
candaulis uxor Gygi nuda uiſa ibi.
candaulis interitus 3
canabum Nili oſtium ubi 46.62.73
canales miræ longitudinis 79
canaſtreum promontorium 200
caniſa oppidum ibi.
cappadocib. à Cyro bellũ infertur 14.15
cappadoces Græcis Syri nominantur 14
cappadoces populus 15.146
caprarum immolatio ubi 51
capripedes homines ubi 111
caput ſine ſutura 258
capita Aegyptiorum cur dura 79
capita Perſarum cur fragilia ibi.
carcinitis oppidum 116.122
cardamyla nunc Aſia dicta 230
cardia urbs 164.165.193.264
cares in poteſtatem à Cyro ſubacti 6
cares populus 34
caria pars Ioniæ 29
caricarum mulierum lex aduerſus maritos 30
cares inſularum habitatores 34
carum inuenta tria memorantur 111
cares indigenæ & Aborigines 79
carij Iouis templum apud Mylaſſos 191
cares Aegyptij 54.72.95
carius Iupiter 206
carum cum Perſis prælium ibi.
cares Pedaſenſes 149
caria à Perſis capitur 159
Carum in Xerxi. exer. armatura 162 250.261
cares olim Hœtines appellati 163
carina urbs ubi 196
carmen orthium ibi.
carnia feſta 191
carpathium mare 5
carpis fluuius, 214
carthaginenſium bellum cum Phocen. 86
caryſtus ubi 116.122
caryſtus obſeſſa & capta ibi.
caſambus Ariſtocratis 84
caſiæ collectio ibi.
caſius mons Aegyp. & Syriam diſtermi- (nat. 90
caſius mons 78
caſmena urbs 16
caſpatyrus oppidum 30
caſpium mare 190
caſpij maris long. & latitudo 97
caſpij populus 209
caſpiorũ in Xerx. exer. armatu. ibi.
caſſandanes Cambyſis filius 272
caßiterides inſulæ ubi 78
caßius mons ubi 99
caſthanea urbs ubi 44
caſtorum teſticulorum medica uis & ope- ratio ibi.
caſtor & Pollux Tyndaridæ 3
caſtratio iuuenum 164
catadupa 79
cataractæ fluuius ubi 200
catiari Scythæ ibi.
caucaſus mons 79
caucaſij populus 14
caunus urbs ubi 15.146
Cebrenia à quibus edificata 51
cecropidæ, Cranai, Pelaſgi 111
ceciorum oraculum 258
celenæ urbs ubi 79
celtæ populus ubi ibi.
centum inſulæ 116.122
cephenis Beli filius 230
cephiſſus amnis 164.165.193.264
cercaſi populus ubi 6
cercopithecorum 34
cereris templum 29
cereris & Liberi principatus apud inferos 30
ceres Aegyptijs Iſis dicta 34
cereris Achææ templum ibi.
cereris templo adhærens, manibus truncatur 34
cereris Amphictyonidis fanum 95.149
cereris & Proſerpinæ ſacra 149
cereris Eleuſinæ templum 159
162 250.261
certamen Triopij Apollinis 163
ceruus in Africa nullus 196
ceruus in Africa nullus ibi.
Chalcedonius populus ubi 191
chaldæi inter Aſſyrios 5
chalybes in poteſtatem à Cræſo ſubacti. 214
champſæ crocodilli dicti 86
charadra oppidum Phocen. 116.122
charaxus Mitylenæus 68
charopinus 112
chemmis inſula ubi 175
chemus oppidum 170
cheopes Aegyp. rex 98
cheopes Aegyptijs ne ſacrificarent interdixit ibi.
cheopes filiam ſuam proſtituit 78
cheophrenis regis Aegypti pyramis 206
cherſoneſum opp. à quibus cõditum 97.114
cherſoneſus ubi 123. & eius præſtantiores urbes 40
cherſoneſus Athenien. ditionis 96
chiorum bellum 78
chius oppidum 99
chij Paßyam Perſis tradunt 44
chiorum ædes & conſtantia 211
chiorum prodigia 188
chidori aqua Xerx. copijs deficit 108
chidori fluuij origo 123.124
chileus Tegeata 129
chilonis Lacedæmo. conſilium 164
chilo Lacedæmo. uir præſtans 46
chœnix quid 188
chœreæ locus 108
choaſpes fluui. 22. 40
choraſmij populus 96
choraſmiorum in Xerxiano exercitu armatura 157
chorus iuuenũ peſtilentia abſumptus. 270
chromius Argiuus 226
Cicones Thraciæ populus 115
cilicia ubi 188
cilices populus 49.115
cilicum in Xerxi. exer. armatura 30
cilices unde dicti 193
225

cilix Phœnix Agenoris filius 196
cilix Cyenẽſis Horomedõtis filius. 197
cilla Aeoliæ ciuitas 20
cimmeriorum aduerſus Ioniam expedi-
tio, Cræſo uetuſtior 2
cimmeriorum è ſedibus ſuis electorum
in Aſiam tranſitus 4
cimmerij ex Aſia per Halyat. exacti. 4
cimmerij ex Europa pulſi 22
cimmerij ubi 109
cimmerij muri 109
cimmeriorum ſepultura 109
cimmerius boſporus ubi 109. 123
cimmerium mare ubi 114
cimonis cædes & ſepulchrum ubi 175
cinnamomum quõ colligatur 98
cineas rex Theſſaliæ 148
cinyps fluuius ubi 115
cippi Herculis ubi 49. 51
cippi Seſoſtris noïe inſcripti 60
cippi Darij regis ubi 121
cippus Cræſi regis ubi 189
cippis Midæ regis Gorgij, epigramma
ab Homero inſcriptum 267
circumciſionis Aegyp. cauſa 50
circumciſio quibus communis 61
ciſſij. Ciſiorum regio 96. 146. 147
ciſſiæ porta 106
ciſſiorum in Xerx. exer. armatura. 196
cius fluuius ubi 115
cius urbs capitur 159
Clazomenæ urbs 29. 76
clazomenæ urbs capitur 159
cleander Phygaſeus uates 172
cleander Patareus Gelæ tyrannus. 206
cleobis et Biton à Solone beati habiti. 6
cleobis & Biton Argiuũ genus 6
cleobis & Biton in certaminibus uicto-
res 6
cleobis & Bitonis feliciß. exitus 6
cleobis effigies apud Del. 6
cleombrotus & Leonides gemini. 145
cleomenes Spartiatarum rex 105. 167
cleomenes uirorum iuſtiß. 105
cleomenes naſcitur 144
cleomenis regnum 145
cleomenis ad Ariſtagoram oratio. 146
cleomenis profugium 171
cleome. inſania 171. & unde. 172
cleomenes ſeipſum laniat 171
cleomenes lucum Argiũ incendit 172
cleonæ urbs ubi 188
clinias Athenien. 221
cliſthenes Alcmeonidis 149
cliſthenes Athenis eiicitur 150
cliſthenes Sicyonis tyrãnus 179
cliſthenis oratio ad procos filiæ ſuæ 180
clytiades ex Iamidarum genere 250
Cnidus ciuitas 50. 76
cnidij Lacedæmoniorum coloni 35
cnidiorum regio 35
cnydij de Iſthmo fodendo Pythiam con-
ſulunt 35
cnidiorum deditio 35
Cobaxais Argitai filius 108
cobon Ariſtophanti 169
codrus Athenien. rex 151
coës Erxandri filius lapidibus interem-
ptus 144
cois Erxandri filij oratio ad Dar. 122
coitus hirci cum muliere 32
coitus in templo 55
coitus Indorum in propatulo 97
coitus & partus uipere 98
coitus Naſamonũ in propatulo 133
colchi ubi 22. 61. 96. 113
colchorum circumciſio 61
colchicum linum 61
coliadis ora 234
colleſtis Aegyp. panis 57
colophon ubi 29
colophon à Gyge capitur 4
colonos in Thuſciam quis primum de-
duxerit 20
coloßi cõcubinarũ Myſerini regis. 76
coloßi androſphyngis ubi 76
coloſſus Vulcani 76
coloſſæ Phrygiæ oppidum 189
colubri ab equis deuorantur 16
columbæ Dodonææ 53
columnæ Herculis ubi 109. 130. 155
columnæ albæ ubi 158
colus cum fuſo fœminis tractanda, nõ
armã 132
coma Lacedæmoniorum 17
coma Babyloniorum 39
combria urbs 200
commẽtarij Homericæ profectiõis. 167
cõpedes Lacedæmo. apud Tegeatas. 13
compſacus flu. iuxta Abderam 199
conſultant Perſæ inter pocula 28
conſultationis uſus quis 185
conchylia in montibus ubi 45
contadeſdus fluuius 121
copais palus ubi 241
coquendi modus citra lebetem 116
corcyra urbs. corcyræi popu. 87
corcyræorum oratio ad Xerxem 209
coreſum ubi 156
corinthia ueſtis 152
corint. mulieres à Periãdro denuda. 155
corobius 150
coronei populus 151
corona oleagina Olymp. præmiũ 224
cornua quibus in locis maturius pro-
ueniant, aut ſerius 112
corys fluuius Arabiæ 79
coryciũ antrum 225
cotyle quid ſit 168
Crater in oſtio ponti 120
crater Samiorum 130
crathis fluuius ubi 30
craſtis, Craſtia Minerua 145
cranai Pelaſgi nominati 226
cratalli Cappadociæ 188
crobizi populus Thraciæ 115
crocodili natura 55
crocodilus animal ἀμφίβιον 55
crocodilus, ſolus animaliũ inferiorem
mandibulam non mouet 55
crocodilus animalium ſoli trochilo pa-
catus 56
crocodili Aegyp. ſacroſancti 56
crocodili capiendi modus 56
croco. tricubitali magnitudine ubi 136
cræſi genus altius repetitur 2
cræſi pater Halyattes 2
cræſus quarũ regionũ tyran. fuerit 2
cræſus ad pendendũ tributum Græcos
cogit 2. 5
cræſus Iones, Aeoles, Do-
res ſubegit 2. 5. 6
cræſus Lacedæmoniorum amicus 2
cræſi regnum 5
cræſus Græcorũ primus Epheſijs bel-
lum intulit 5
cræſo urbs Dianæ ab obſeſſis Ephe. do-
natur 5
cræſus quas gẽtes in poteſtatem ſuam
redegerit 6
cræſi ſomnium de filio Atys 7
cræſi liberi 7
cræſus Adraſten ob fratricidium expi-
at. 7
cræſus ob mortẽ filij duos an-
nos in luctu tranſigit 9
cræſ. tẽtata oracula, uera deprehẽ. 9
cræſus donaria & hoſtias Pythio con-
ſecrat 9
cræſus potentiſſimos Græciæ ſibi cõci-
liat. 10
cræſi legati de incunda pa-
ce ad Lacedæmo. 14
cræſus aduerſus Cappadociã exerci-
tum parat 14. 15
cræſ. affinitas cum Aſtyage 15
cræſus excercitum Halym fluuium tra-
icit 15
cræſ. Pteriorum urbem expugnat 15
cræſus Syrorũ prædia deuaſtat 15
cræſus Syros exterminat 15
cræſi & Cyri regum pugna 15
cræſus capitur 16. 17. 18
cræſ. oraculũ de muto filio redditur. 17

crœsi filius uocalis factus 18
crœsi regnum quot annorum 18
crœsus super ingentem lignorũ struem impositus, Solonis recordatur ibi.
crœs. Apollinis ibre é pyra liberatur 18
crœsus abaui sui crimen luit 19
crœsus Cambysi traditur 41
crœsi crater 86. & pecuni. 144
crœsi in Alcmeoniden munificẽtia. 179
crœsi cippus ubi 189
creston oppidum 11
crestoniatarum lingua 11
cressea regio 200
crestonicus agger 201
cremini emporium ubi 111
cretensium oraculum 209
crex animal 56
crios Polycrati 170
trisæus campus 214
trophis mons ubi 48
crotoniatarum genus 226
Cubitus regius quid 35
cubitus Aegyptius, Samius 75
culicum uis ingens apud Aegyp. 59
cultus Babyloniorum 39
cuma ciuitas Aeoliæ 30. 246
cuma capitur 159
curienses Argiorum coloni 158
currus aureus Xerxis 238
currus sacer Iouis ibid.
Cyaxares Medorum tyrannus 15. 22
cyaxari puer trucidatus, in morẽq; ue natiõis apparatæ offertur à Scy. 15
cyaxares Phraortis filius 22
cyaxares Asiæ populos primus in prouincias distinxit 22
cyaxaris prælium cum Lydis 22
cyaxares Asiam sibi subijcit 22
cyaxares Ninum ciuitatem obsidet. 22
cyaxares XL. imp. sui anno moritur. 22
cyaneæ insulæ ubi 180
cybeles templum concrematur 156
cyclades insulæ ubi 143
cydra urbs ubi 189
cydippa Terilla Anaxilei uxor 208
cydonia urbs à quibus condita 18
cilices Crœsus in ptãrẽ suã redegit 6
cylon Athenien. 150
cyllyrij Syracusarum serui 206
cymurij populus 230
cynetij populus 49
cynipis fertilitas 157
cynocephali ubi 136
cynthij populus 226
cyprij uersus Homeri 63
cyprus à quo primum capta 77
cyprus tributaria facta ab Amasi 77
cyprus insula 146
cypriorum defectio à Medis 157
cyprij claues ibid.
cypriorum oratio ad Iones. 158
cyprij in seruitutem redacti ibid
cypriorum in Xerxiano exercitu armatura 196
cypriorum uaria genera ibidem
cypselus Eetionis filius 4
cypselus Periandi pater 154
cypselus unde appellatus ibi.
cypsela quid ibi.
cyrenæorum deditio 79
cyrena urbs 95
cyrenæi populus 130
cyrenæorum pugna cum Aegyp. 131
cyrenæorum 7000. à Pœnis cæsi 132
cyrene. fœminarum superstitio 135
cyrenaicæ regionis fœcunditas 137
cyres fluuius 115
cyrmianæ, als Scyrmiadæ, Thraces 121
cyranis insula ubi 136
cyrenensium distributio 132
cyrus cambysis filius 9. 22
cyri & Crœsi pugna i regiõe Pteria 15
cyri fœdus cum Babylon. 16
cyri nobile stratagema ibi.
cyrus seipsum cognoscere incipit 42
cyri mater Astyages 19. 22
cyrus infans morti destinatus clãm nutritur 23. 24
cyri nutritius pater Mitradates 23
cyrus rex puerorum eligitur 24
cyrus à magis regnasse dicitur 25
cyrus à cane educatus fertur 26
cyrus Assyrijs bellum infert 35
cyrus in Babyl. exercitum ducit 37
cyrus Gyndẽ fluuiũ ulciscitur. 37. 147
cyrus Babylonem capit 38
cyrus in Massagetas expeditionem parat 40. 41
cyri somniũ et eiusdẽ interpreta. 41. 42
cyri casus in pugna cõtra Massage. 42
cythera insula ubi 17. 219
cytissorus 213
cyzicus urbs ubi 164

Dadicæ populus 96
Dadicarum in Xerxiano exercitu armatura 194
dai Persarum genus 26
damas Siritanus Samyris filius 179
damasithymus Candaulis filius 197
damasithymus Calyndensium rex. 232
damiæ & Auxesiæ simulacra 152
danaus & Lynceus Chemmitani 58
daphne Pelusiæ 48. 61
daphnis Abydemius 127
darius Hystaspis filius 36. 41. 91. 188
darij regis auaritia 57
darij regis statua 62
darij ad monarchiam exhortatio 94
darius quo machinamẽto imperio Persarum potitur 95
darius rex Persarum declaratur ibi.
darij matrimonia 95. 182
darij lapideum simulachrum 95
darius institor ibi.
darij thesaurus & annua tributa. 96.
darius Cambysis satelles 104
darius Babylonẽ obsidione cingit 106
darij elogium celebre de Zopyro ibi.
darij expeditio in Scythas ibi.
darius Indos subegit 114
darius quas urbes in Scythia condiderit 126
darij crudele factum 120
darij moneta 133
darius quid Græcis significet 179
darij liberi de imperio disceptãtes. 182
darij obitus 185
darianus exercitus aduersus Scy. 187
darij legati in puteum cõcinuntur. 202
darij uxor & duo filij 217
dardanei populus 57
dardanus urbs ubi 198
dardanus urbs capitur 158
daritæ populus 96
dasis urbs 80
datis Medus natione 174
datis oratio ad Delios ibi.
daurises Persarum dux in seruitutem redactus 158
Decimæ Ioui necessario reddũtur 89
delphinus uates 260
decelensium immunitas ueteris gradiũ. 257
deliæ puellæ sacræ 112
delij sacri 174
delos tremuit 175
delius Thebanorum 178
delus insula à Pisistrato expilatur 18
delphici oraculi responsum 7
delphicum oraculum uerax à Crœso ibi.
deprehensum ibi.
delphorum fuga 225
delphorum indigenæ heroes ibi.
delubra à quibus dijs primum cõsecrata 44
delubrum Iouis Olympij ubi ibi.
delta Nili 45. 46
demaratus Spartiatarum rex 150
demarati nomen 169
demara i eulogium 170
demarati stratagema 219
demarati pugillares 220

Demon maximus Aegyptiorum 50
Demócides Crotonien. medicus 101
Democlés splēdidis munerib. dotat. 102
Democlis in medicina profectus ibi.
Democidu explorator in Graciā mitti 103
Democidis nuptiæ 103 (tur 103
Demonax Mantineus 132
Demophilus Diadromei 217
dentes ex uno oſſe 258
deorum oracula apud Aegyp. 57
deorum aeres uindictæ 138. 236
depoſiti reddendi argumentum 173
deruſiei Perſarum genus 26
derſei Thraciæ populus 199
detractio importuniß. res 185
Dianæ oraculum apud Aegyp. 57
dianæ templum ubi maximum 69. 72
dianæ & Apollinis parentes 73
diana Aegyp. Bubaſtis dicta ibi.
dianæ puluinar 86
dianæ regiæ ſacra 112
dianæ ara ubi 121
dianæ templum 210
diacœle uia 175
diactorides Cranonius 179
dicæi diuinatio 229
dicæa urbs Græca 199
dictynes deiubrum 88
dictyes ubi gignantur 136
dies repente nox facta Lydorum Medorumq; bello 15. 22
diei natalis ob eruatio ab Aegyp. 57
diei in horas diſtributio à qb. facta 61
dienecis spartani præſtantia 217
dioces Phraortis filius 20
diocem Medi ſibi iudicem cōſtituunt 21
dioces Medorum rex declaratur ibi.
dioci regia à Medis ædificatur ibi.
dioces i exercēdā uiſtitia incorrup. 21
dioci defunct. Phraortes i reg. ſucce 21
dionyſius Aegyptijs Oſiris dictus 70
dionyſius Vrotalt Arabibus appell. 79
dionyſii educatio 98
dionyſii Phocenſis oratio ad Ionas 161
dionyſii oraculum 199
dionyſiophanes Epheſius 258
dion urbs ubi 188
dipœenſes populus 250
dithyramborū primus autor qs fuerit 5
dithyrambus Harmatideus 218
dryes quis dicatur 7
Doberæ populus 140
doberes populus ubi 199
dodona 53
dodonæ columbæ ibi.
dodonæum oraculū apud Grecos uetuſtiß. omnium ibi.
dolonci Thraces 164
doloncorum oraculum 164
domus ex ſale ubi 135
donaria à Gyge Delphis conſecrata 3
dores Aſiæ populus à Ctæſo ſubacti 2
dorica gens 11. 30. §4 (& 6. 196
dorico genere excellentes 11
dorus Hellenis filius ibid.
dorum demigratio ibi.
dorienſium ſacra 30
doriei necis cauſa 145
dorum in Atticam expeditiones 151
doricum ueſtimentum 152
dorienſium principum origo 167
dores unde propagati 196
dorienſium ciuitates 230
dorum Aſianorū in Xerxiano exerci. 238
doriſcus Thraciæ lit (armatura 196
tus 188. & ingens campus 193
doris Anaxandridis 207
dotus Megaſidi filius Matienorū dux 194
Dropici Perſarum genus 26 (194
dryopes populus 224. 230
drymos urbs 225
Duodecim deorum inſtitu. Aegyp. 44
duodecim deorum ara ubi 44
Dyamanates 149
dyma ubi 30
dyras fluuius ubi 213
dy enteria in Xerx. exercitu 238
dyſorus mons ubi 140

Ebenum ubi naſcatur 99
Ecbatana qu d 21 51
echenaidum inſularum mare ubi 45
echemmis inſula 73
echines genus murum apud Afros 136
echenus Europi filius Hyllū interemit 190 (248
eclipſis ſolis 4
Eetion Cypſeli pater 154
eetion Echecrates ibid.
eetioni oraculum redditur 10
Effigies argētea piſtricis Cræſi 188. 199
Eion urbs ſupra Strymonem 69
Elbo inſula 225
elatea oppidum 99
electrum ubi 150
elephantina urbs 44. 46. 76
elephantes Aethiopiæ 99
eleuſii inuaduntur 150
eleuſiniæ Ceteris templum 254. 260
elorus fluuius 206
Enagées qui dicantur 150
enatees thebæ morbi curatores apud Scythas 11
enarees androgyni 117
enipeus Theſſaliæ fluuius 201
Epaphi boues 50
epaphus Aegyp. lingua apis dicitur 72
epaphi figura
epaphus è nacca genitus ibi.
epidaurij 30
epigrammata Spartiatarum 218
ephesus 29. 45
ephēſij à Ctæſo bellum infertur 8
epheſii obſeßi Ctæſo urbem Dianæ do 11
epium oppidum 129 (nauerunt 5
epizeli prodigioſa cæcitas 178
Equi colubros uorant 16
equi camelos reformidant ibi.
equorū et canū numerus regis Baby 38
equi à Maſſagetis ſoli immolantur 43
equi fluuiales Paprémitanis ſacri 56
equorum fluuialium natura 56
equi ſyluestres candidi 115
equæ Olympicæ victrices 175
equa leporem enixa 193
equarum iubæ pro criſtis quibus 194
equæ Theſſaliæ omnium optimæ 215
equeſtriū Perſarū copiarū nūerus 196
Eraſinus fluuius 171
eretria capta, directa, incenſa 175
eretrienſes populus 226
erechtheos tēplum in ara Athen 227
ereſione Homeri 273
eridanus fluuius ubi 99
erixo Arceſilai uxor 132
erochus oppidum 225
erophantus Parianus 128
erythræa inſula 29. 62
erythrei populus 160
erythræorum cum Chijs bellum 4
erythia inſula 108
erytis regio Heraclidarum 145
Etearchus Ammoniorum rex 49
etearchi regis ſermo de Nili ortu ibi.
etearchus Oaxi rex 130
eteſiæ uēti cā inflatiōis Nili fluuij 47
Eualcides Etetriorum dux 156
euagōras Lagonis 175
euboicum pondus 95
euboica plebs uenundata 207
euboj populus ubi 207
euclides et Cleander Hippocr. filij 206
euenthon 132
eubeſperides ubi 133 137
eucheus Lacedæmoniorum dux 210
euenu uates excæcatur 260
euphrates in rubrū mare ex Armenijs decurrit 36
euphratis ductus atq; anfractus ibi.
euphrates Armeniam à Cilicia diſterminat 127
euphorbus, Philagrus proditores 175
eupalinus Megarenſis 89
eunuchi in precio habiti 156

Euripidis opinio de Nili incremẽto 47
Euristhæi genus 144
Eurimachus à Plateensib. interfi. 218
Europa Agenoris Phœnicũ regis filia 1
Europa à Græcis rapitur ibidem
Europæ filij Sarpedo & Minoë 34
Europæ extrema 99. 114
Europa ubi & unde dicta 113. 114
Europæ laudes 183
Europei Macedonum accolæ 195
Euryleon obtruncatur 145
Eurysthenis familia 167
Eurysthenes unde dictus ibi.
Eurydame Leutychidis uxor 170
Eurybates Aeginetarum dux 174
Eurypus 210
Eurytus & Aristodemus 218
Eurybiades Euryclidæ 220. 226
Euxinum mare 2. 15
Euxinus pontus 114
Exampæus locus ubi 120
Exampæi ahenum ibid.
Exemplum iustæ uindictæ corrupti iudi (cis 142
Exercitu donari apud Per- sas eximium 263
Exitus rerum inspiciendus 7
Experimenti compendia 184
Expiandi ritus apud Lydos idem qui apud Græcos 7

FAbis Aegyptijs abstinent 50
Fames mira 264
Famis discutiẽdæ inuentum à Lydis 20
Fames Xerx. exercitum excipit 238
Fanum Panionium 29
Fanum Iouis Beli apud Babylo. 36
Fanum Thebani Iouis ibi.
Fanum Protei regis Aegyptiorum 62
Fanum Dianæ ubi maximum 69
Fanum Latonæ ubi 72
Fatis frustra obsistitur 90
Fax Vulcani apud Græcos 234
Feles prolis amantissima 55
Felium sepultura ubi ibid.
Ferri cõpactionẽ qs primus excogi. 5
Feræ Aegyptijs sacræ 55
Ferarum cura apud Aegyptios ibi.
Ferarũ interfector apud Aegyp. morte (multatur 55
Festum theopha. 10
Festũ accensionis lucer. apud Aegy. 54
Fides Arabum constantiß. 78
Filiorum Iouis cognomina 149
Flamma è Iunonis simulacro 171
Fluminum ueneratio apud Persas 29
Fœderis ineundi ritus apud Medos & (Lydos 15
Fœmina semiuipera 109
Fœminæ uirili uirtute 233
Fœminæ agrestes ubi 136
Fontes Meandri ubi 188
Fontis mirum 81
Fons amarus 115. 120
Fons Apollinis 131
Fons solis ubi 135
Formicæ Indiæ, Græciæ 79
Formæ in Xerxe dignitas 212
Fortunatus quis sit 7
Fortunatus circus eosdem fortunatos esse non sinit 41
Fortuna Aminoclis Cratanei 212
Frigoris mira uis ubi 112
Fructus ebrios reddens 40
Fulgura et tonitrua in Xerxianũ exer citum ingruunt 191
Funerum lustra. apud Scythas 118
Furis apud Aegyptũ callidiß. cõmẽ. 65
Fustuaria pugna apud Aegyp. 55

GAdes ubi
Gæson 160
Galatica olim, nunc Eriantica 159
Galipsus urbs Græca 200
Gamori Syracusani appellati 206
Gandarij populus 96
Gandariorumĩ Xerx. exer. armat. 194
Garamantes populus 133. 135
Gargaphius fons 247. 253
Gauanes, Aërop. et Perdiccas frẽs 241
Gebeleizes dæmon Getarum 121
Gela oppi. à Lindijs conditum 206
Gelonus Herculis filius 109
Gelonus urbs 123
Geloni populus ibi.
Gelonorum regio, mores, uictus ibi.
Geloni agriculturæ operam nauant ibi.
Gelon Dinomenis filius 204
Gelon Syracusana urbe potitur 206
Gelonis magna imperandi libido 207
Genitura Indorum qualis 97
Geometriæ ortus ab Aegyptijs 62
Gephyrei populus 147
Gergithæ ubi 158
Gergithæ ab Hymea cap'untur 159
Germani Persarum genus 26
Gerrus flu. & locus 111. 115. 116
Gerra Persica 255
Geryonis uaccæ 108
Gigonus oppidum ubi 200
Gillus Tarentinus 103
Gindanes populus 134
Gindanarum mulierum fimbriæ 134
Glauci Chij inuentum 5
Glauci Epicydidis equitas 173
Glauci stirps extrita ibid.
Glaucus caprarius 270
Glisantem Thermodon interfluit 252
Gnomonis & poli inuẽtio ab Aegy. 62
Gobryes Darij filius Syrorum dux 194
gobryas Persa 19
gonnus urbs ubi 201. 210
gorgonis caput 58
gorgo Cleomenis filia 146
gorgus Salaminiorum rex 157
gorgus ad Medos transfugit ibi.
gratiarũ collis nemoribus frequẽs 134
græcorum bellorum initia 1
græcorũ respon. super raptu Medeæ 2
græci imperium Priami euerterunt 2
græci ante Cræsi imperium liberi 2
græcorum oracula 9
græci eadem semper lingua usi 11
græcæ gentis laudes 11. 197
græcorum Athenien. sapientiß. 11
græci ionum nomen refugerunt 29
græcorum festiuitatum nomina 30
græcorum negociationes 31
græcorum literæ & scriptura 50
græci ab Aegyptijs pleraq; sũpsere 53
græcorum dij 70
græcum fanum apud Aegyp. 76
græcanicorum operũ tria maxima apud Samos 89
græcorum natalitia 111
græcorum literæ ex Phœnicib. 147
græcorũ ibecillitas in bello incũdo 184
græcorum iusiurandum 202
græcorum de conspirando contra Bar baros consilium 204
græcorũ specul. à Xerx. capiũtur 204
græcorum oratio ad Gelonem 207
græcorũ Persam opperiẽtiũ catalo. 214
græcorum in bellando uirtus 217
græcorum mores 219
græcorũ classes aduersus Xerxem 210
græcorum classica uictoria 222
græc. de iisequẽdo Persa cõsultatio 236
græc. ad Plateas exercitus summa 249
græcorum præda è Persarũ clade 258
græcorum sepultura 259
grinus Theræ insulæ rex 130
gruum pelles in locum clypeorum 194
grumi grandes salis in montibus 134
gryphes ubi 99
grues Scythicæ ubi hyberent 47
gryphes ubi 99
grynia Aeoliæ ciuitas 30
Gygamæ Pœni ubi 133
gyges Dascyli filius 2
gyges Candaule interẽpto uxore eius & regno potitur 3
gyges suffragio Delphici oraculi, Ly- dorum regnum possedit ibi.
gygis atnepos de Candaulis morte præ nas dedit ibi.
gygis donaria Delphis consecrata ibi.

gyges barbarorum primus apud Delphos munera posuit 4
gygis tribunal ibi.
gyges Mileto et Smyrnæ arma intulit. 4
gyges Colophonem cepit ibi.
gygis crimen Crœsus luit 19
gyges Heraclidarum satelles ibi.
gygeus lacus proximus Halyattis sepulchro 20
gygea Alexandri soror 141
gygea Amyntæ filia 241
gymnici certaminis institutio 57
gyndis fluminis ortus 37.147
gyndis fluuij riuuli 36.37.40

Hagetorides Antagoræ filius. 257
halicarnassus ciuitas 30.76
haliacmon fluuius 201
halizones populus ubi 110
halys amnis 2.6.14.22.27.147
halys amnis in mare Euxinũ uoluitur. 2
halys amnis Medicum imperium & Lydum disterminat 14
halyattes successor Sadyatti 4
halyattis bellum cum Cyaxare & Medis ibi.
halyattes Cimmerios ex Asia exigit 4
halyattes Smyrnam capit ibi.
halyattes ad tibiarũ fistularũq; cantum in expeditionem procedebat 4
halyat. paternũ bellũ administrat ibi.
halyatti oraculũ à Pythia redditur ibi.
halyattis cum Milesijs fœdus 5
halyattes Mineruæ duo delubra ædifi. 5
halyattis regnum & mors ibi.
halyatti defuncto Crœsus in regno succedit ibi.
halyattis dona Delphis cõsecrata. 5.225
halyattes fugientes Scythas recipit 15
halyattis uxores Caira & Iade 20
halyattis sepulchrũ apud Lydos ibi.
halyattis sepulchrũ ab emptitijs hominibus & ancillis constructum ibi.
hamasus rex Cyro confœderatus 16
hamilcar Carthaginen. rex 208
hamilcaris genus & mors ibi.
harmamithres Persici equitatus præfectus 196
harmocydis oratio ad Phocenses 246
harpagus Medus 16
harpagus Astyagis familiaris 23
harpagi eorã Astyage expurgatio 24
harpagi filium Astyages mactat 25
harpagus propriũ filiũ comest. 25.32
harpagi ad Cyrum literæ intra leporẽ reconditæ 25
harpagus exercitui Astyagis contra Cyrum præficitur 27
harpagus Ionia subacta, in Cares exercitum traduxit 34
harpagus Cyrum in potestatẽ regni inuexit 32
harpagus inferiorem Asiam subigit 35
harpagus Persa 163
harpagus in Mazaris defuncti locũ sufficitur 32
Hebes tessera 261
hebrus fluuius ubi 121.193
hecataeus historiographus 70
hecataeus Egesandri 159
hecatæi Egesandri sermones 181
hector successor Troiani regni 64
hedoni Thraciæ populus 199
hedonorum nouem uiæ 199
hegesicles Spartiatarũ tyrannus 12
hegesipyla Miltiadis uxor 165
hegesistratus tyrannus 155
hegesistratus Telliadeus aruspex 250
hegesistrati interitus 250
helenæ ab Alexan. raptus 2.62.63
helena Menelao redditur 64
helenæ templum 168
heleus uaticinus 102
heleus Agei Peloponnesius 179
helice ubi 30
heliopolis solis urbs 54
heliopolitani Aegyptiorum solertissimi 43.54
heliorum certamen 73
helis Aetolorum ciuitas 230
hellespontij populus 95
hellespontus 120
hellesponti pons 189
hellesponto Xerxes cõpedes iniecit ibi.
hellespont. stig. à Xerxe inuruntur ibi.
hellespont. Xerxes muneribus don. 192
hellespontias, uentus subsolanus 212
helles filiæ Athamantis sepulchrũ 193
hemus 115
heneti populus 39 139
heraclidæ Sardium reges 2
heraclidarum genus ibi.
heraclidarũ imperiũ quot annorũ ibi.
heraclidarũ ultio in atnepotem Gygis 3
heraclides Ibanoleus 159
hercules unus è XII. dijs 51
herculis parẽtes ab Aegyp. oriundi 51
hercules uetustus deus ibi.
herculis cippi ubi 49.51
herculis templum ubi 51 & 62.148.176.178
hercules geminus 52
herculis fabula ibi.
herculis oraculum apud Aegyp. 57
herculis columnæ ubi 109.130
hercules tres filij 109
hercules Scytharum deus 116
herculis uestigium ubi 120
herculis ara ubi 210
hercules ab Iasone derelictus 213
hermes fluuius 16.156 [illegible]
hermus fluuius iuxta Phociã urbem in mare effunditur 16
hermotybies Aegyptij 74
hermotybiorum Aegyp. plagæ ibi.
hermophantus 156
hermippus 160
herma ubi 211
hermionenses Dryopes sunt 226
hermonia Dryopum ciuitas 230
hermotimus Pedasensis genere 235
hermeus sinus 266
herodoti peregrinatio 43.48.51
herodoti sententia de incremento Nili 47
herodoti de origine oraculorũ sententia 54
herodoti de raptu Helenæ sententia 64
herodotus Basilidis filius 240
heroicum conditorium 170
hephæstienses, populus 192
hesiodus & Homerus deorũ opifices 53
hexapolis olim Pentapolis dicta 39
Hillus Herculis filius 24
hiperocha 113
hipparchi insomnium 147
hipparchi interfectores ibi.
hippias tyrannus Athenien. 148
hippias Pisistrati filius 175
hippi pia somnium 176
hippiæ dens tussiendo excussus ibi.
hippoclides Tisandri filius 179
hippoclidis proci præstantia 180
hippoclus Lampsacenus 128
hippocrati portentũ ingens uisum 11
hippocrates pater Pisistrati 149
hippocrates Celæ tyrannus 163
hippocratis Pataræi mors 206
hippophoræ naues quæ 166
hippotoxotæ quid 253
hirci coitus cum muliere 52
hirus mons ubi 16
histiæus Miletius 128
histiæi ad Scythas oratio ibi.
histiæi callida oratio ad Darium 157
histiæus à Chijs in uincula cõijcitur 160
histiæi literæ produntur ibi.
histiæi uulnus ibi.
histiæus capitur 163. & in crucem tollitur 164
histiæus Tymnis filius 197
histiæotis ora super Artemisium 210
histiæa urbs capitur 223
Hoarus fluuius ubi 126

homerus & Hesio. deorũ opifices 53
homerus de raptu Helenæ 63
homeri Epigomi 112
homericæ profectionis cõmentarij 267
homeri cæcitas ibi.
homeri epigrãma pro Midæ Phrygũ re ge ibi.
homeri nomen unde 268
homeri minor Ilius ibi.
homeri Phocais 269
homerus apud Cbium 270
homeri Cecropis, Batrachomyomachia, Epicichlides ibi.
homeri uxor & filiæ 271
homeri caminus 272
homeri Eresone 273
homeri mors & sepulchrum ibi.
homerici sepulchri inscriptio ibi.
homerus Aeolicus ibi.
homeri ætas 274
homini fatius mori quàm uiuere 6
hominis calamitosa conditio 7
hominis prima & natu uox 43
homo fato functus ubi per lætitiam ter ræ demandetur 139
homines in fortuitorum arbitrio & nõ contra 191
hoples Iouis filius 149
horæ diei à quibus inuentæ sint 62
horti Midæ Gordij 242
hostiæ Pythio à Cræso consecratæ. 9.10
hotaspis Artachæi filius Assy. dux 194
Humanarum rerum inconstantia 2
humanæ uitæ anni lxx. 7
humanæ uitæ breuitas & calamitas. 191
Hyampolis urbs 225
hyampeus uertex ibi.
hyacinthia Lacedæmo. solennia 244
hybla urbs 206
hydarnes Persa 91
hydarnes Hydarnis filius Pers. dux 155
hydrias regio 159
hyela ager Oenotriæ 33
hyenæ ubi nascantur 136
hygennenses populus 95
hylæa locus 109.118
hyllæa 149
hyllus interimitur 248
hymees Persa 158.159
hymeæ obitus 159
hymessus 181
hymni deorum ab Home. cõscripti 267
hypachei iam Cilices appellati 196
hypacyris Scythiæ fluuius 115.116
hypanis fluuius impotabilis 110 115.120
hyperanthes & Abrocomes Darij filij. 98
hyperborei ubi 110 (217
hyperboreorum sacra 112
hyppoleo promontorium 115
hyrcani populus ubi 99
hyrgis fluuius 116
hyria urbs à quibus condita 209
hysies populus ubi 150
hystaspes Arsamenis filius 41
hystaspes Darij filius 194
hystriches ubi gignantur 136

I

Iadmon Samius 68
ialissus ubi 50
iapygia 105. 122
iapyges Messapij 122.209
iardanna ancilla 2
iasonis aureus tripus 134
iatragoras 144
Iberiam Persæ occupant 32
ibidis forma 56
ibidum duplex genus ibi.
ibis Aegyptijs sacer 55.56
Ichnæ urbs terræ Bottiæidis 200
Ida mons 191
Ieiunia & festus dies Isidis 135
ienysus urbs ubi 78
Ignem Persæ deum arbitrãtur 80
ignis Aegyptijs aĩata belua dictus ibi.
Igrcæ populus ubi 111
Ilias minor Homeri 268
ilienſis ager 155.191
ilienſi Mineruæ mille boues à Xerxe im molantur 191
ilium ubi 45
ilij obsessio & expugnatio 64
ilissus fluuius 212
imbecillitatis fortissima necessitas 210
imbrus 142
imbribus uacantes 135
imperium Priami à Græcis euersum 2
impossibile fortem fato destinatã posse effugere 19
impossibilitatis numen 237
Inarus Psammetichus uir Pœnus 185
inconstantia rerum humanarum 2
indi Callatiæ parentib. uescuntur 85
indorum multitudo 96
indi Calandiæ ibi.
indicum aurum ibi.
indicæ regiõis descrip. & situs ibi.
indi pecuarij & eorum mores 97
indorum nauigia ibi.
indi ægrotos suos epulantur ibi.
indorum coitus in propatulo ibi.
indorum genitura atra ibi.
indicæ formicæ ibi.
indici cameli forma & pernicitas ibi.
indica animalia grandiora cæteris 98
indis sol matutinus ardentiß. 97
indus fluuius 114
indi à Dario subacti ibi.
indorum in Xerxiano exercitu arma- tura 194.196
indathyrsus filius Saulij rex 119.125
ingenium Persarum quale 18
inopiæ & impossibilitatis numina 257
institores primi Lydi extitere 20
institutio Persarum 28
insomniorum ludibria 186
insulani Iones qui 29
insulæ Oenusæ 33
insulæ Echenades ubi 45
insula natans ubi 75
insulæ beatorum ubi 82
insulæ rubri maris 96
insulæ Cassiterides ubi 99
intaphernis facinus & mors ibi.
intercalationis mensis à quibus introdu ctus 7.44
Io filia Inachi regis 1
io à phœnicibus rapitur ibi.
io stuprata ibi.
iones à Cræso subacti 2.5.6
ionico genere excellentes 11
ionum ciuitates 29
ionum linguæ 4.29
iones insulares qui 29
ionum nomen refugerunt Græci ibi.
ionum tur XII. ciuitates 30
iones ab Achiuis suis sedib. pulsi ibi.
ionũ reges qua progenie oriundi ibi.
iones ueri & genuini qui ibi.
ionum qui ab Apaturijs arcentur ibi.
ionum Panonium sacrum ibi.
ionum insulanorum deditio 33
iones Biantis consilium spernunt 34
ioniam Harpagus subigit ibi.
iones quõ Aegyptum diuiserint 46
iones ubi & unde dicti 95.226
iones ignauissimi hominum 128
ionicæ rebellionis occasio 142
& initia 146
ionum fuga 159
ionicarum nauium catalogus 161
ionibus Persarum minæ intentatæ ibi.
iones laborum insueti ibi.
iones tertio in seruitutem redacti 164
iones Dario tributarij 166
ionũ in Xerx. exer. armatura 196
iones Pelasgi Aegialees appellati ibi.
ionia Græcis iterum restituta 262
ioniæ translatio ibi.
ioui decimæ necessario redduntur 19
iouis Carij fanum apud Mylassum 34
iouis Beli templũ & simulacrũ 36 134.
iouis Thebani templum 36

Iouis cultus apud Meroen 48
iouis fanum apud theſprotos 54
iouis oraculum apud Aegyp. 57
Iouis Ammonij tẽplum à Cãbyſe accen (ſum 82
Iouis Beli paluinar 107
Iouis forenſis ara 145
ionis filiorum cognomina 149
Iouis militaris templum 159
Iouis Olympij delubrum 44
ionis curr⁹ in Xerx. exercitu 190. 238
Iouis Amphyſtij templum 215
Iphigeniæ apud Tauros cultus 125
ipni locus quidam 212
Iraſa locus ubi 131
Irrubris & flumen 25
Is fluuius in Euphraten ſe inuoluit 35
Iſagoras Tiſandri 149
Iſidi uaccæ ſacræ 50. 135
Iſidis ſimulacrum 50
Iſidis tẽplum maximũ i urbe Buſiri 54
Iſis ſ. ἰσιτης, id eſt, Ceres dicta 54. 73
Iſidis & Dionyſij filij 73
Iſidis ſacra & feſta 153
Ismares lacus famoſiſs. 199
Ismenij Apollinis templum 10
Iſſedoni populus 40
Iſſedones populus 110. 111
Iſſedonum mores 111
Iſtri ortus & fluxus 49
Iſter ubi 115. 122
Iſter ſemper par 115
Iſthmus Cnidiæ 35
Iſthmus muro præſept⁹ à Miltiade 165
Iſtiæotis locus proximus oſſæ et Olym.
Iſtiæi populus 35 (ii
Itanus oppidum 130
Iudices regij apud Perſas 83
Iudicis corrupti iuſtæ uindictæ exem-
iuncus eſui aptus 59 (plum 142
Iunonis feſtum 6
Iunonis duæ imagines ubi 77
Iunonis templum ubi 121. 253. 255
Iupiter expiator hoſpitalis 9
Iupiter apud Perſas 27
Iupiter Bel apud Babylonios 36
Iupiter arietina facie apud Aegyp. 51
Iupiter Ammon 51. 134
Iupiter Thebanus 53. 134
Iupiter liberator, & eius templum 104
Iupiter Scytharum deus 116
Iupiter Papæus apud Scythas ibi.
Iupiter Lycæus 138
Iupiter Carius 149
Iupiter Lacedemonius 167
Iupiter cæleſtis ibi.
Iupiter ſub nomine Xerxis 193
Iupiter Kuthi filius 196
Iupiter ereus decem cubitorũ ubi 258
iurare per aquam Stygis 171
iuſti principis officium 81

K

Kiki quid ſit 59

L

Labda Amphionis filia 153
Labynetus Babylon. tyrannus 16
labynetus Aſſyriæ rex 37
Lacedæmonij Cræſo amici 2.10
lacedæmonij potentiſs. Græcorum 11
lacedæmo. leges à Lycurgo 13
lacedæ. bellum Tegeatib. inferunt 13
lacedæ. compedes apud Tegeatas ibi.
lacedæ. quibus artibus Tegeatibus ſa- 14
cti ſunt ſuperiores
lacedæmo. Argiuorũq; pro agro Thy- 17
rea dimicatio
lacedæmo. coma poſt uictoriam de Ar giuis ibi.
lacedæ. expeditio aduerſus Polycra. 86
lacedæ. in Samum expeditio ibi.
lacedæ. mos in ſumendis ſupplicijs 129
lacedæ. de ſcipſis opinio 167
lacedæ. regum funera 158
lacedæ. lis de progrediẽdo ad bellũ 176
lacedæ. oratio ad Plataenſes ibi.
lacedæ. uirtus 197
lacedæ. oratio ad Hydarnẽ Perſam 202
lacedæ. conſuetudo 215
lacedæ. oratio ad Athenien. 242
lacedæ. frugalitas 258
lacedæ. occiſorum ſepultura ibi.
lacmon mons ubi 260
lacrines Aeolus 31
lactis mulgendi mos apud Scythas 108
lacus Tritonidis 135
lacus unde pix hauritur 136
lacus Stymphalius ubi 171
lacus famoſiſs. 159
lacus piſcoſus & ſalſus ibid.
lacus Bœbeis ubi 201
lacus Gygeus ubi 20
lada inſula ubi 160
ladice uxor Amaſis 77
ladices uotum ibid.
laij delubrum 130. oraculum 145
& genus 148
lampato Leutychidis filia 170
lamponium ubi 142
lampſacum urbs 158
lana arborea ubi 98
laodamas Phocenſis 128
laodamas Eteoclis filius 148
laodice 113
laos oppidum 162
laphanes Euphorionis filius 183
lapidicinæ pyramidum .. 44
lapis Porinus, Parius 148
lapidum aceruus à Dario cõgeſtus 121
lapis Melampygus 216
lapideus leo ubi 217
lariſſæ Aeoliæ ciuitas 30
laſus Hermionis filius 183
laureorum corona 190
laxij Sauromatæ ubi 118
Lebæa urbs 241
lebotus Spartiatarum rex 13
lebedus 29
leænæ partus 98
ledanum, aliàs Ladanum 98
ledanum quo modo colligatur 98
ledani medica uirtus ibid.
legati Darij in puteum coniecti 202
legati non uiolandi ibi.
leges Athen. à Solone conditæ 6
leges & inſtituta Babylon. 39
lemnum oppidum 142 capitur 182
leocides Phidonis Argi. tyrã. filius 179
leonis ex auro effigies 10
leon & Hegeſicliis Sparti. tyranni 12
leo Sardius 17
leonides 145. in crucẽ tollitur 219
leonidis regis Spart. genealogia 214
leonidæ mors ibid.
leonidæ cædis uindictæ 238
leonum natura atq; loca 201
leones ubi gignantur ibi.
leo uiri nomen 211
leontini populus 206
leo lapideus 217
leporis fœcunditas 98
lepreum oppidum 129
lepus ex equa natus 193
leros inſula 159
leſbus inſula ubi 32. 40
leſbus quando habitari cœpta 274
leſbij à Polycrate uicti 85
leucadius Hippomachus aruſpex 251
leucadij Dorica gens 226
leucon oppidum Aſiæ 131
leutychides Menaris filius 169
leutychides Spartiatarum rex ibid.
leutychidæ fuga & mors 170
leutych. oratio de depoſito redden. 178
leutychidis genealogia 240
leutychidis ſtratagema 261
lex Caricarum mulierũ in maritos 30
lex oppignorãdi paterni cadi. ubi 68
lex omnium rex & domina 198
Liberi cultus apud Meroẽ 48
liberi nomen quando apud Perſas 53
liber Aegyptijs Oſiris dictus 70
libya unde ſortita nomen 114
liches Delphici oraculi coniector 19

Mierum ingens uis ubi 59
liliorum radices eſui aptæ ibi.
lumeneium regionis Milesiorum 4
lmdos oppidum 30
lindi populus è Rhodo 206
linus modulatiõis gen⁹ apud Aegy. 57
linum Colchicum, Sardicum, Aegy. 61
lipaxus urbs ubi 200
lipoxais Targitai filius 108
lipſydrium oppidum 148
liſſus fluuius ubi 199
liſi flu. aquæ copijs Xerx. non ſuffece- (runt 199
liſſe oppidum ubi 200
litere Hiſtiæi produntur 160
literarum mira occultatio 220
literæ Themiſt. ad Iones lapi. inciſæ 223
literarum per ſagittam trãſmiſſio 239
literæ capiti impreſſæ 144
literæ Græcorum ex Phœnicib. 147
littus pulcherrimum ubi 163
Locri epizephyrij populus ibid.
locri Ozolæ populus ubi 224
lotophagi populus ubi 134. 135
lotos ubi plurima 59
loti radix eſculenta ibi.
loti fructus deſcriptio 134
lotij mulieris uſus 62
Lucern. accẽſarũ feſtũ apud Aegy. 54
lucernarum incenſio 216
lucus platanorum 159
lucinæ tributum 118
ludorum primi inuentores Lydi 20
lunæ feſtum 52
luna Perſarum præſes 190
luporum ſepultura 55
lupi ex hominibus 123
lutræ ubi capiantur ibid.
luxus Perſarum 258
Lycij in ptãtem Crœſi ſubacti 6
lyciorum è Creta origo 34. 196
lycus Pandionis filius à fratre pellitur 34
lyciorũ nomẽ & leges 34 (Aegeo. 34
lycij ab Harpago uicti 35
lycij populus Dario tributarius 95
lyciorum in Xerx. exer. armatura 196
licij quondam Termilæ uocati ibi.
lycius Cybernicus Sacæ filius 197
lycidas cũ uxo. et liberis lapidat. 244
lycophronis Periã. filij interitus 87. 88
lycus fluuius 126. 189
lycurgus Ariſtolaidi filius 11
lycur. et Megacles Piſiſtratũ eijciũt ibi.
lycurgus Spartiata ītegerrimæ uitæ 13
lycurgo oraculũ à Pythia redditur 13
lycurgus legum lator apud Lacede. 13
lycur. Leoboti Spartarũ regis tutor 13
lycurgi delubrũ apud Spartiatas ibid.
lyceus Iupiter 158
lycaretus Mæandri germanus 142
lydus Atys filius 2
lydi populus antea Meon. uocatus 2
lydorum expiandi ritus idem qui apud 7
lydorum partes primæ in (Græcos 7
conſulendis oraculis 10
lydo. Medorũq; quinquennale bellũ 15
lydo. Medorumq; bello dies repẽte nox ibid.
lyd. Medorũq; fœdus 15 (facta 15. 22
lydorum ritus ineundi fœderis 15
lydorum ſtrenua gens 16
lydorum gens equitandi peritiſſ. ibi.
lyd. cum Perſis conflictus, & fuga 16
lydia auri ramẽta è Tmolo prouenien 20
lydia Halyattis regis (tes habet 20
ſepulchro ſe nobilem iactat ibid.
lydorum filiæ omnes proſtituuntur 20
lydorum mores & leges 20
lydi primi omnium aureum argenteũq; 20
nummũ ad utendũ percuſſerunt 20
lydi primi caupones inſtitoresq; 20
lydi primi inuentores ludorum ibi.
lydi in Thuſciam primos colonos dedu 20
lydorum diuiſio 20 (xerunt 20
lydorum cum Cyaxare prælium 22
lydi è Sardibus per Cyrum exacti 31
lydi Caribus germani 34
lydi pop. tributũ Dario pendens 95
lydorum in Xerx. exer. armatura 195
lyda mons à Pedaſijs extructus 35
lydeus fluuius 20
lygdamus Naxius 12
lygies quã armaturã in Xerxiano ex- 194
ercitu tulerint

M

Acæ populus 134. 145
macedones à Dario ſubacti 166
macedo Amyntæ filius 241
maebyes populus 134
macrobij pop. Aethiopiæ 80. 96
macrones populus 61
macrones quam armaturã in Xerxia- 195
no exercitu tulerint
mactoriũ urbs ſupra Gelam 206
madyes filius Protothiæ Scyth. rex 22
madytus urbs 189
meandri campus 4. 45
meandri campos Mazares incurſat 32
meander fluuius 100. 159. & eius 188
fontes ubi
meandrius Polycratis ſcriba 100
meandrius Sami procurator 104
meandrij oratio ad Samios ibid.
meotis palus ubi 22. 108. 114. 116
120. 124. 125. 126
meotei populus ubi 126
magdolus oppidum ubi 73
magi populus Mediæ 82
magi Perſarum 89
magorum commentum ut Perſarum im- 89
perium occupent
magi cuiuſdã imperium apud Perſ. 90
magorum cædes 98
magophonia Perſarum feſtum ibid.
magiſtum oppidum 129
magnarum iniuriarum uindicta 64
magnetes populus 95
magneſia urbs ubi 100. 212
magna cum periculis ſuſcipiuntur 192
malea promontorium ubi 17
malæ dextræ in contumeliã deraſæ 65
malena 164
males Aetolus 178
mandanes Aſtyagis filia 22
mandanes Cambyſi nuptum datur 22
mandrocles Samius 120. & eius mons
mantieni po. ubi 6 (mentum 128
mantieni montes 37. 40
mantieña urbs 152
maneros Aegyptijs quid 57
marathonem occupat Piſiſtratus 12
marathon locus 175
marathonia clades 178
mardonius Gobryis filius 166. 185
mardonius uulneratur 166
mardonius à præfectura ſemouet 174
mard. orõ de bello Græcie iſerẽdo 184
mardonij in Lacede. obiurgatio 252
mardonij cædes 255
mardanus Xerx. exercit. iperator 195
mardus Hercades Sardium muros pri 17
mus conſcendit
mardi Perſarum genus 86. 96
mariandini populus 92
mariandini à Crœſo ſubacti 6
mariandinorũ in Xerxi. exerci. arma- 194
mare Sardoniũ ubi 33 (tura
mare Caſpium 49
mare atlanticum, rubrum 40. 79. 118
mare Echinadum inſularum 45
marea urbs ubi 46
mariandicus ſinus ubi 113
maris fluuius 119
mares quã armaturã i Xerx. exercitu 195
maronea Græca urbs 199 (tulerint 198
martis oraculum ubi 57. 198
martis ſepulchrum apud Scythas 116
marſya fluuius 158. 159
maſanges Aortzi filius Perſa. dux 194
maſcamis elogium 198
maſij Perſarum genus 26
maſiſtes Darij, Xerx exercitus impera 195
maſiſtij cædes 247 (tor 195
maſiſtius à Græcis Maciſtus dictus 247

mafiſtij cædes 247
maſiſtæ & liberorum eius cædes 265
maſſagetæ popu. ferus & robuſtus 40
maſſagetarum deus ſol 41.42
maſſagetarum uictus 42.43
maſſagetarum uxores communes 42
maſſagetarum ſenes immolantur 43
maſtyes populus 139
maternũ genus nobilius paterno apud
matris Martis tẽpliũ ubi 55 (Lycios 34
matieni populus 14
matienorũ i Xerx.exer.armatura 194
maxyes Pœni ubi 136
mazares Medus 31
mazares Priencnſes ſubigit 32
mazares Meandri campos incurſat 32
mazares moritur ibid.
Meci populus 96
mecyberna Græca urbs 200
medea Colchorum regis filia 1
medeæ raptus à Græcis 1
medicum imperiũ Halys fluuius termi-
medicum nomen Græcis ter- (nat 14
rorem incutere ſolitum 177
medici ſinguli ſingulorum morborum
apud Aegyptios 57
mediæ nationis gentes quæ 21
medi Diocẽ ſibi iudicẽ conſtituunt ibi.
medi regi ſuo regiam ædificant 21
medi à Scythis prælio ſuſi, Aſiæ imperi
um amittunt 22. 27
medi Ninum ciuitatem expugnant 22
medi inebriatos Scythas interimũt ibi.
medi Aſſyrios ſubigunt 22
medis canis ſpaca dicitur 23
mediæ regionis facies ibi.
medimnus Atticus mẽſuræ gen° 38.168
medorum bellum cum Halyatte 4
medorum tyrannus Cyaxares 15
medo. bellum quinquennale cũ Lydis 15
medorum & Lydorum bello dies repen
te nox facta 15.22
medo. & Lydo. mos ineundi fœderis 15
medorum ab Aſſyrijs defectio 20
medo. imperium ad Perſ. trãſlatum 27
medorum à Dario defectio 27
medo. i Xerx. exer. armatura 193. 196
medorum appellatio unde 194
medi ubi 113
megabates Perſa 143
megabazus megabatis filius 197
megabizus Perſa 91
megabizi oratio ad holiarchiam 93
megabizus Zopyri filius 107
megabizi elogium 129
megabizes i Pœnos exercitũ ducit 140
megabiz. Xerx. exercit° ĩperator 195
megacles Alcmeonis filius 11.179
megacles & Lycurgus Piſiſtratũ impe
rio Athenien. pellunt 11
megacles Cliſthenis gener factus 180
megacles Hippocratis filius ibi.
megacreon Abderites 200
megapanus Hyrcanorum dux 194
megarenſis populus 206
megarenſis plebs uenundatur 207
megiſtiæ extiſpicia 216
megiſtias Acarnas à Melãpode proge
megiſtæ epigramma 218. (nitus 217
melampodis poſtulata ab Argijs 250
melampus Bacchici ſacrificij inuentor
apud Aegyp. 52
melampygus lapis 216
melanchlæni populus 123
melanchlæn. mores et nomẽclatura ibi.
melanchlæno. uictus humana caro ibi.
melana ſinus quidam & fluuius 193
melanopus Ithagenæ 266
melas, aliàs Pirus, fluuius 30
melas fluuius ubi 213
meles primus rex Sardium 17
melibœa urbs 212
melienſis ſinus ubi 112
meleſigenes unde appellatus 266
meliſſa Periandri uxor 87.115
meliſſa à Periandro occiſa ibid.
melites fluuius 266
mellis ubi maxima copia 136
melois annis 254
melyenſes populus 95
memnonia regio 147
memnona urbs ubi ibidem
memnona Suſa 206
memphis urbs 74
memphis urbs à Mene primũ cõdita 60
memphis urbis ſitus & deſcriptio ibi.
menalippus Aſtaci filius 149.155
mendacium dicere quãdo expediat 92
mendeſium oſtium Nili 46
mendeſij populus 51
mendeſij cur oues immolẽt, capris abſti
nentes 51
mendeſij capras uenerantur 52
mendeſij caprarios præcipuo honore
afficiunt ibidem
mendetis templum 5
mendes quid lingua Aegyptiaca 52
menelaus Helenam recuperat 64
menelai portus ubi 133
menes primus regnaſſe fertur 44.60
menſa ſolis 81
menſis intercalaris 7
menſis interc. à Græ. alijs additus 44
mentes nauicularius 266
mentiri apud Perſas turpiſſ. 28
mentor Ithacenſis ab Homero celebra
tus 267 271
mentulæ portentum apud Aegy. 52
mœreos ſtagnum 56. 71
& eius deſcriptio 55
mœris Aegyptiorum rex 60
mœris præclara opera ibid.
mœnia lignea Budinorum 126
mœones antè Lydi appellati 2
meraphij Perſarum genus 26
mercurij ſtatua 53. & templum 69
mercurius quibus gẽtibus colatur 139
mermnadæ populus 2
mermnadarum tyrannus 5
meroẽ oppidum ubi 48
meſambria urbs ubi 121.199
meſambriam urbẽ quis cõdiderit 164
meſſana olim Zancla 208
metalla aurea atq; argentea ubi 199
metallorum aureorum certamen 257
metallum ſalis 135
metapontini populi ubi 110
metiochus Olori filius 108
metra Venus 27
Micythus Anaxilai famulus 209
midas Barbarorum ſecũdus apud Del
phos munera poſuit 4
midæ ſella apud Delphos 4
midas Gordij filius Phryg rex 4.267
midæ Gordij horti 242
midæ Gordij epigrãma ab Home. 267
mileſiorum cum Halyatte bellum 4
mileſiorum duo acerba uulnera 4
mileſiorũ oppugnatio per XI. annos 4
mileſiorum cum Halyatte fœdus 8
mileſij Cyro confœderati 29
mileſiorum correctio 142
mileſiorum & Carum fuga 159
miletum oppugnatur 4
miletus urbs Ioniæ 29.141
miletus capta diripitur 162
militiæ ordo à quo primũ diſtribut° 22
militum Cambyſis depaſtio 82
milo Crotoniates luctator 103
miltiades Athenien dux 128
miltiades Cimonis filius tyrannus 164
miltiades uictor i Olymp. certamĩe 165
miltiades capitur ibidem
miltiades Cherſoneſo potitur ibi.
miltiades Parum obſidet 180
miltiadis accuſatio & obitus 181
milyada Milyæ Solymi 54
mineruæ templi deflagratio 4
mineruæ tẽplum cognomine Aſſeſia 4
mineruæ duo templa apud Aſſejum 8
mineruæ Pallenidis templum 8

miner. Aleæ tẽplũ apud Tegeat. 13 256
miner tutelaris templũ apud Chios 32
miner. oraculum apud Aegy. 57
miner. ueſtibulum apud Saios 76
miner. inaurata ſtatua ubi 77
miner. lapideæ duæ ſimulacra ibi.
miner. parentes 134
miner. ægis 136
miner. Craſtia 145
miner. urbana 152
miner. templum in Sigeo 155
miner. Iliacæ 1000. boues immolantur à Xerxe 191
miner. fanum 225
miner. protemplaris ibi.
miner. Sciradis templum 234
minoë & Sarpedo Europæ filij 34
minos Selinuſiorum colonia 145
minois cædes 209
minyæ populus 30.129
minyæ cõmento ſuarũ uxo liberan. 129
miraculum maximũ Perſan. oblatum 5
mitradates paſtor Cyri nutritius 23.26
Mneſiphilus Athen. 227
Modus ineundi exercitus numerũ 193
moloſſi populus 30
momemphis oppidum 74
mons Arabicus 44. Punicus 44
mons Africus ubi 66
mons Atlas ubi 135
mõs ingẽs euerſus Hagãdis metal. 166
mophis mons 48
mortis ſtatua exẽplaris apud Aegy. 57
mortuorum apud Aegy. conditura 58
mortuorum lætitia ubi 139
mors optatiſſimũ perfugiũ ærumnoſæ 180
morę compendia 185 (uitæ 191
moſchi populus 96
moſchorũ in Xerx exer. armatura 195
moſynœci populus 96
moſynœcorũ i Xer. exer. armatura 195
Mula mulum peperit 193
mulæ partus 106
muli ubi non gignantur 112.127
mulorũ ſpecies Scythis horrendæ 127
mulier exuendo tunicam & uerecundiam pariter exuit 3
mulieris ſimulacrum ex argento 10
mulieres à Dodonæis cur colũbæ uocentur 54
mulierum pudenda cippis à Se oſtre inſcripta 60
mulieres Corinthiorum denudatæ 155
mulier ex turpiſſ ſpecioſiſſima facta 168
mulierũ Attic. unà cũ liberis cædes 181
mulieres ſtuprando extinctæ 225
murychia 231
murium auxilia 69
murichides Helleſpontius 244
mus Europæus 240
murium tria genera apud paſtorales Pœnos 136
murus ligneus Perſarum 255. & eiuſdem expugnatio 256
muſici Argiui 102
muſtelæ Africæ 136
muſei ſortes & earũdẽ ediſertator 185
Mycalæ promontorium 30
mycerinus rex Aegypti 68
mycerini clementia & iuſtitia ibi.
mycerini filiæ mors & ſepultura ibi.
mycerini concubinæ 67
mycerini oracu um ibi.
& pyramis 68
mycorum in Xer. exer. armatura 194
mygdoniam à Bottiæide Axius dirimit 200
mylaſſorum fanum 34
mylaſſa oppidum ubi 159
myliarum in Xer. exer. armatura 195
mylitta Aſſyrijs Ven' appellata 27. 40
myrſilus, aliàs Candaules dictus 2
myrnia Aeoliæ ciuitas 30
myrios ſtagnum 44
myris rex 45
myſi Caribus germani 34
myrſus Gygis filius 100
myrſes Perſarum dux 159
myrcinus urbs ubi ibi.
myrenæi populus 182
myrias quid ſit 193
myſi à Cræſo ſubacti 6
myſi populus ubi 95
myſia ab Hymea capitur 159
myſorum in Xerx. exer. armatura 195
myus urbs Ioniæ 29
myuſij populus ubi 160

NAcæ populus ubi 134
Naparis Scythiæ fluuius 115
naſamones populus 49.133
naſamonum coitus in propatulo ibi.
naſamo. iuſiurandum & diuinatio. ibi.
naſamonum cadauerum ſepultura 135
naſcentium deploratio 139
natho inſula ubi 74
naturæ ſolertia 98
natura leonum atq; eorundẽ loca 201
nauib. longis qui primi uſi fuerint 22
nauiculæ Babyloniorum 39
naues Aegyptiorum è ſpino 59
naues rubrica delibutæ 88
naues quinis drachmis addictæ 173
nauium Perſicarum catalogus 196
naucrates oppidum 60. 77
naufragi ubi immolentur 125
nauplia 171
naxus inſula 142.143
naxus inſula à Piſiſtrato ſubacta 12
naxij populus 206.226
Nebris 115
necus rex Aegyp. Pſamniti filius 73.113
necus à quo interemptus 72
necci uictoria contra Syros 73
neceſſitatis numen 257
neleus Codri 261
neon urbs ubi 224.225
neptuno Heliconio Panionium locus ſacer 30
neptunus Aſrorum deus 55
neptunus Thamimaſades 116
nep. liberator & eius templum 213
neptuni tẽplum apud Potidæatas 240
neptunus æreus ſeptem cubitorum 258
neſtus fluuius Abderorum 208
neuri populus & eorum mores 110 125
Nicandra Dodonæorum ſacerdos 54
nicodromus Cinœthi 173
niger ſinus ubi 1 5
nili fluminis origo 46 49
nili fluminis oſtia 46
nili flu. natura & incrementũ 46.47
nilus ſolus amnium aura caret 47
nili fontes ignoti 48.49.115
nilus ſcopulo, us 48
nilus Africam mediam diuidit 49.60
nilus Aegypti fluuius 114
ninum ciuitatem Cyaxares obſidet 22
ninum ciuitatem Medi expugnant ibi.
nini oppidi ſitus 38
ninus Aſſyriorum urbs 71
nipſei Thraces 128
niphraga unus Pierum murus 199
niſa oppidum ubi 96
niſei equi 98.190
niſeus campus grandes fert equos 190
nitetis Aprijs regis filia 77
nitocris reginæ Babylon. egregia monumenta 36
nitocris ninum oppi ſibi ſubegit 36
nitocris epitaphium 37
nitocris Aegyp. regina fratrem ulci, citur 60
nitri ingens uis 58
Noas fluuius 115
noctes in dies commutatæ 68
nocranis oppidum 171
nomades Scythiæ 4 15
nomadarum Scytharum ſeditio 15
nomades Pœni. 134
nomades ſagittarij 195
nouem fontes ubi 181
nouus murus ciuitas Aeoliæ, & Cumanorum colonia 30.267

noua urbs oppidum in Pallene 200
nox pro die ubi extitit 190
Nudium oppidum 129
nummi primum à Lydis percuſſi 20
numina Perſarum 27
Nymphodorus Pythij filius 202

Oasis urbs ubi 82
Oaxus oppidum Cretæ 130
Obeli Pheronis donaria 62
obeli Trochoides 75
Oceani ortus ubi 109
ocioſus pro honeſtiſſimo habitus 205
Octamaſades Scyalis frater 119
oculos in pectoribus geſtantes 136
Odomanti populus ubi 140
odryſes ubi 121
Oebares Darij equiſo 94
œbazus Perſes 267
œbaſi liberi occiduntur 120
œbarus Megabizi filius 164
œcetor Gelonis progenitor 206
œdipodæ delubrum 130
œa locus ubi 152
œnuſæ inſulæ ubi 33
œnotriæ ager ubi ibidem
œnoen Bœotij occupant 150
œnone inſula 226
œroe in ula ubi 253
œto yrus Apollo apud Scythas 116
œtæi montes ubi 216
œtyni à Cræſo ſubacti 6
Offa ſalſuræ reſilijt 264
Oilycus unde appellatus 129
Oenus 30 (um 224
oleagina corona Olympicorum præmi 224
olea in arce Athenis 227
olen Lycius 113
oliatus 144
olorus rex Thraciæ 165
olbopolitæ populus ubi 110
olophyxus urbs ubi 188
olias pulſandi mos 168
olympus Myſtæ 8
olympus & Oſſa Theſſaliæ montes 11
201. 210
olympij Iouis delubrum 44
olympieni à monte Olympo dicti 195
olympi. præmiũ corona oleagina 224
olympiodorus Lamponis 247
olynthiorum ab Artabazo obſeßio 139
olynthij ab Artab. trucidantur ibi.
Oneſylus Gorgi frater 157
oneſyli dolus, & mors 157.158
oneſyli caput in portas ſuſpenſum 158
oneſyli ſacrificia ibidem
onetes Phanagoræ 216
onochonus Theſſaliæ fluuius 201
onochonus Xerx. exercitui defecit 213
onomacritus ſortileg. Ath. eijcitur. 183
Opœa Spargapithis uxor 119
ophryneus urbs ubi 191
opificum ignobilitas ubi 75
opiniões de Nili fluminis natura & incremento 47
opis ciuitas 37 & dea 113
Oraculũ Halyatti à Pythia redditũ 4
oraculũ Delphicum Cræſo redditur. 9
oracula Græcorum ibi.
oraculum Delphicum Cræſus uerũ de prehendit ibi.
oraculũ Lycurgo à Pythia redditur. 13
oraculũ captioſũ Spartiatis redditũ 13
oraculũ Pythiæ de oßibus Oreſtis ibi.
oraculum Cræſo redditum de muto filio 17
oraculũ Branchidarum de Pactya 31
orac. Ammonis Iouis de Aegyptijs. 46
oraculum Dodonæum omnium uetuſtiſſimum 53
oracula apud Græcos prima, eorumq; origo 53
oraculi Ammonis origo ibi.
oraculorum origo ſecundum ſententiam Herodoti 54
oracula apud Aegyptios quæ 57
oraculum Pherori regi redditum 62
orac. Mycerini regis ex urbe Buti. 67
oraculum de ærea phiala 72
oraculum Latonæ ibi.
oraculum Siphnijs redditum 88
oraculum Corinthijs redditum 154
orac. promiſcuũ Argijs redditum 162
oraculum Doloncorum 164
oraculum Martis ubi 195
oraculum Dionyſij ubi 199
oraculum Athenienſium 203
oraculum Argiuorum 205
oraculum Cretenſium 209
oraculum Spartiatarum 217.251
oraculum Bacidis 223.231 234
oraculum & delubrũ Amphiarai 241
oraculũ Perſis à Bacide redditũ 251
oratio Prexaſpis ad Perſas 92
oratio Otanis de ſtatu populari 93
oratio Cois Mitylenæorũ prefecti 122
oratio Hiſtiæi Mileſij ad Scythas 128
oratio Ariſtagoræ ad Cleomenem. 146
oratio Soſiclis 153
oratio Hiſtiæi ad Darium 157
oratio Cypriorum ad Iones 158
oratio Perſarũ ad Ionũ tyrannos 161
oratio Leutychidis de reddendo depoſito 172
oratio Datis ad Delios 174
oratio cliſthenis ad procos filiæ ſuæ 180
oratio Xerxis de inferendo bello Græcie 183
oratio Xerxis ad Perſas 192
oratio Coteyræorum ad Xerxẽ 209
oratio Harmocydis ad Phocenſes. 246
orbelus mons ubi 140
orbis partitio ſecundum Herodotũ 13
oroſangæ quid Perſica lingua 232
orchomenij populus 30
orchomenorum ager 215
orci filius 173
ordo militiæ à quo primũ diſtribut°. 22
ordiſſus Scythiæ fluuius 115
orœtæ dolus 100
orœtes indignam Polycratis affixi cruci mortem luit 101
oricus portus 260
orneatæ populus 230
oropus 175
oreſtes Agamemnonis filius 13
oreſtis procerit as & ſepulchrum 14
orithyia Boreæ uxor 212
orphea unde ortum duxerint 57
orus Oſiris filius rex Aegypti 70
orus Græcis Apollo dicitur ibid.
oryges ubi gignantur 136
orthocorybantes populus 96
Oſſa & olympus Theſſaliæ mõtes. 11.201
oſſa quinq; cubitorum 258
oſtenta Xerxi oblata 193
oſtenta Delphis repræſentata 225
oſiris Aegyptijs Bacchus & Dionyſius dictus 51.70
oſtia Nili ſeptem numero 46
Otanes Pharnaſpis filius 90
otanis oratio de ſtatu populari ad Perſas 93
otares Amaſtris pater, dux Perſarum. 109
otanis morbus 105 (13
othrys mons Theſſaliæ 218
Ouium mira genera 58
oues ſacræ Solis ubi 260
Orthium carmen S. & A. Gellius capite 19 libri 16

Pactyas Lydus à Cyro deficit 31
pactyas Perſis traditus 32
pactyca regio ubi 96.97 114
pactyes quã armaturam in Xerxis exercitu tulerint 194
pactolus fluuius 156
Pæan carmen quale 138
pæoniæ ſitus 140
pæones populus 156.199
pæoplæ in Aſiam abducti 140
pæones tranſportati 156
pæonius ager ubi 201

Pæſus urbs ubi 158
Paeti Thraciæ populus 199
Palæſtini Aſſyrij dicti 78
palladis barba 35
pallenæ Phlegra prius appellata 200
pallenidis Mineruæ templum 12
palmarum Babylo. diuerſitas 38
palmarum ſpathæ 194
palmæ Babylonię uſus quis 38
palmæ ubi multæ 133.135
pamiſus Theſſaliæ fluuius 201
pãphyliorũ i Xer. exer. armatura. 196
pamphylij populus 95.149
pan unus inter VIII. deos 52
pan Aegyp. nouiſſimus deorum 70
panos templum ubi 176
panos ſimulacrum 52
pan quibus parentibus ortus ibi.
panagyriæ Athenien. 177
panes Perdiccæ dupli effecti 241
panetius Soſimenis 252
pangæus mons ubi 140.199
panionius Chius 235
panitis Meſſenij conſilium in diſcernendis geminis 176
panionium locus 29.30.34
panionium ſacrum 29.30
panormus lacus ubi 32
pantagnotus Polycratis frater 85
pãthaleon Halya. filius, Crœſi frater 20
pantheleï Perſarum genus 26
pantheræ ubi gignantur 136
pantimachi populus 96
panticapes fluuius 110.115.116
pantita ſeſe ſtrangulat 218
papæus Iupiter apud Scythas 116
paphlagones populus 2.15.95
paphlagones à Crœſo ſubacti 6
paphlago. in Xer. exer. armatura. 194
papraces piſces 140
papremus oppidum 54
papremitanis equi fluuiales ſacri 56
parapotami populus 225
Paraſangæ quid 44.147.165
paralatæ Scythæ unde 108
paretaceni populus Mediæ 21
paris Alexan. ad Proteum ducitur 63
parius lapis 148
parios urbs 158
paxmys Smerdis Cyri filia 195
parnaßi uertex ubi 124
paroreatæ populi 129
parthenius fluuius ubi 61
parthenius mons ubi 176
parthi populus 96.99
parthorũ in Xer. exer. armatura. 194
partus uiperæ & leænæ 98
partus diuerſa tempora 170
parus inſula 143
parus à Miltiade obſidetur 180
parycani populus 96
parycanorũ i Xer. exe. armatura. 194
paſargadæ Perſarum genus 26
pataici dij 84
patarbemi aur. naſusq; præſcindũt 74
patarum oppidum Lyciæ 36
patera au. Delphis à Crœſo miſſa. 4.10
paterę aheneæ mira capacitas 14
paternorũ opificum ſucceßio ubi 168
patiriphis Xerxiani currus auriga. 89 (190
patizithes magus 89 (190
patrenſes populus ubi 30
patumus oppidum Arabiæ 73
pauſanias Cleombroti filius 120
pauſanias Embroti filius 245
pauſaniæ exercitus ordo 252
pauſaniæ victoria aduerſ. Mardo. 255
pauſanias ſagitta platera ictus interiit 258 (256
pauſaniæ præda
pauſaris Amyrtęus 80
pauſicæ populus 96
Pecuarij Armenij ubi 39
pecuarij Indi 92
pecuarij Perſæ 26
pedaſij pop. ab Harp. expugnati 35
pedaſenſes populus ubi 235
pedicæ oppidum ubi 225
pedunculorum comeſtores 123
pedunculorum præmorſus 133
pelaſgi po. 30.35. & eorum lingua. 11
pelaſgi Aegialees nunc Iones dicti 196
pelaſgi, Cranai, & Cecropidæ 226
pelaſgi ex Attica exacti 181
pella urbs Bottiæidis terra 200
pellena Achęorum pars 30
pelius mons ubi 134.201
peleon Iouis filius 149
pelopis Phrygis ſerui, regio 184.186
peloponneſi gentes ſeptem 230
peloponneſium bellum 257
peluſium oſtium Nili 46.72.79
peneus fluuius Theſſaliæ 187.201.210
pennis oppletus aer 112
pentapolis antè Hexapolis appellata 30
penthylus dux Paphius 213
perębi populus 201
percotes urbs ubi 158
perdiccas, Gauanes, et Aerop. frẽs. 241
perdiccæ panes dupli effecti ibi.
perganum unus Pierum murus 199
perialla uaticina 169
periander Cypſeli filius Corinthiorum tyrannus 5.86
periandro maximũ miraculi oblatũ 5
periander cum defuncta cõcubuit 155
periãdri de nõ recipiẽdo filio edictũ 87
periandri duo filij ibi.
perinetades Demarmeni filia 145
perinthus urbs ubi 121.164
perinthij à Perſis ſubacti 138
perinthiorũ cũ Pæonib. ſingulare certamen 138
perinthi expugnatio 138
perſarum uictus habitusq; priſcus 14
perſarum aſpera regio ibi.
perſarum cum Lydis conflictus 16
perſarum ingenium 18
perſæ in ptãtem Medorum redacti 22
perſis à Phraorte bellum infertur ibi.
perſarum complura genera 26
perſarum à Cyro defectio 26.27
perſarum præſtantiſſimi paſargadæ 26
perſæ aratores, Perſæ pecuarij ibid.
perſæ gyrum cęli Iouem appellant 27
perſæ deos ex hominibus ortos eſſe negant ibid.
perſarum ritus dum Ioui immolãt ibi.
perſarum numina quæ ibi.
perſæ Vraniæ Veneri ſacrificant ibi.
perſis Venus Metra appellatur ibi.
perſarum natales ibi.
perſæ inter pocula conſultant 28
perſ. neceßitudo uicinitatis maxima 28
perſarum τρυφὴ 28
perſæ externarum rerũ ſtudioſiß. ibi.
perſarum inſtitutio qualis ibid.
perſis flumina religioſißimę colũtur 29
perſarum mos in ſepeliendis cadaueribus defunctorum 29
perſarum magi ibi.
perſarum clementia 80
perſarum capita cur fragilia 79
Perſæ ignem deum arbitrantur 80
perſarum uictus uiuendiq; ſpatium 81
Perſ. uxores per uices concũbunt 95
perſarum ſatrapiæ ibid.
Perſarum conuiuia 140
perſicum mare ubi 115
perſarum cædes in conuiuio 141
perſarum bellica arma 156
perſ. cum Caribus conſertum bellũ 159
perſarum 2000. cæſa à Caribus 150
perſarum obtruncatio 159
perſæ criniti 162
perſ. oratio ad Ionum tyrannos 161
perſarum miuæ Ionib. intentatæ ibi.
perſ. ornatus in Xerx. exercitu 193
perſæ Cephenes appellati ibi.
perſæ immortales qui 195
perſarum equeſtrium copiarum numerus ibi.
perſici equitatus præfecti ibidem

perſicarum nauium catalogus 196
perſarum origo unde 205
perſarum cum Lacedæ. congreſſio 215
perſa. naufragium ad Eubœam 222
perſa. tabellionũ curſus & modus 234
perſic. copiarũ apud Plat. ordo 249
perſis oraculum redditum 251
perſarum luxus 256
perſei ſpecula 46
perſei templũ, ſimulacrũ, ſandaliũ, ubi
perſeus gymn. ludo. inſtitutor 58 (58
perſei profectio in Aegyp. ibi
perſeus Aſſyrius 167
perſeus Danaes & Iouis filius 199 205
petra tribus 154
petræ Trechiniæ locus 213
phalerus urbs 148. 151
phalli 52
phanes Halicarnaſſeus genere 78
phanem ulciſcuntur Aegyp. 79
phanazatres indorum dux 194
pharandates Theaſpis filius 257
pharenſes populus 30
pharmiches præfect. ſubmouetur 196
pharnaſpes Achæmenid. 78
phaſelis urbs 76
phaſis 22. 61. 172
pheatria quid 272
phedima Otanis filia 90
phemius Smyrneus Homeri præceptor
phenicum urbs 171 (266. 271
pherendates Sarangar. dux 194. 195
pheretima Arceſilai regis mater 131
pheretimæ in Barcæos crudelitas 136
pheretimæ miſeranda mors ibi.
pheron rex cæcus 62
pheroni oraculum redditur ibi.
pheronis donaria ibi.
phialæ in balteis Scytharum 109
phidippides Athenien. 176
philaon Gorgi filius 222
philagrus & Euphorbus prodit. 175
philæus Aeacis filius 164
philippus Butacides Olympionic. 145
philitionis pyramides 67
phillis Pangeorum regio 199
philocyprus à Solo, uerſib. celebratus
phirmus Athenien. 211 (158
phlia inſula 134
phocais Homeri 269
phocæa regio 29. 33. 76
phocæa quõ capta & à Perſ. occupata
phocenſes. 30. (32
phocenſ. primi longis nauib. uſi ſunt 32
phocenſium murus ibi.
phocenſ. demigratio in Corſicam 33
phocenſium execratio 38
phocenſium cum Tyrrhenis & Carthaginenſibus nauale bellum 38
phocenſes prælio uicti Corſica inſula 35
phocenſibus Cadmea victo (oredit. 35
ria obtigit 35
phocenſes in Rhegium demigrant 35
phocenſes capti lapidantur 38
phocenſium in Theſſales eruptio 214
phocenſ. regio à Barb. naſtatur ibi.
phocia oppidum 16
phœbi fanum ubi 168
phœnic. diſſenſionũ autores cũ Gra. 1
phœnices Paleſtini 61. 196
phœni. ad Africã cognoſc. miſſi 113
phœnices literæ 147
phœnix Aegypt. ſacroſancta auis 56
phœnicis auis deſcriptio ibi.
phœnix fluuius 210. 214
phraortes filius Diocis 21
phraor. patre defun. ſuccedit in reg. 21
phraort. bellum Perſis intulit 22
phraor. Perſ. in poteſtatẽ Medorũ re- digit. 22
phraortis interitus apud Aſſy. 22
phraorti Cyaxares in reg. ſuccedit. ibi
phrataguna Darij regis uxor 217
phrunima Etearchi filia 150
phryges à Cræſo ſubacti 6
phryges populus ubi 14. 95. 146
phryges antiquiſſimi 42
phrygum in Xerx. exer. armat. 194
phryges Bryges dicti 194
phrynichi comœdia 162
phthiotis ora 11
phya mulier ex tribu Paæniæ 11
phya Piſiſtrato uxor ducitur 12
phylacais & Autonous Delphorum hoc roes, & eorum delubrum 225
pidorus urbs ubi 200
pieria pix 156
pierum muri ubi 199
pieria ora Bœotiæ 226
pigres Pæon 139
pindus mons ubi 201
pinus locus. 270 pini natura quæ. 165
pirus, aliàs Melas, fluuius 30
piromis Græcis quid 70
piſa urbs ubi 44
piſcibus Aegyptus abſtinet 50
piſcium qui Aegypto ſacri 56
piſcũ genitura in ſtagnis apud Aeg. 59
piſces pabulum equorum ubi 140
piſcium mira copia 140
piſces Papraces & Tilones 140
piſcatorum ænigma 273
piſiſtratus Hippocratis filius, Athenar. tyrannus 11
piſiſtrati nobile commentum 11
piſiſtra. Athenarũ imperio potitur ibi.
piſiſtratus Athenis ejicitur ibi.
piſiſtrati uxor Phya 12
piſiſtratus illegitime cũ uxore coit 12
piſiſtratus Marathonem occupat ibi.
piſiſtrati in Athenien. copiæ ibi.
piſiſtr. tertio urbe Athenis potitur ibi.
piſiſtratus Naxum inſulam ſubegit ibi.
piſiſtratus Delum inſulam expiat ibi.
piſiſtratidæ Athenis pulſi 149
piſſyrus urbs, & lacus in ea ſalſus & pi- ſcoſus 199
piſtricis Cræſi effigies apud Delph. 10
pitanæ ciuitas Aeoliæ 30
pittacꝰ Mitylenæi reſpõſum ad Cræſ. 5
pituitæ fluxus remedia 135
pix Pieria ubi 136
pixodoras Cindyenſis 159
Plataeanorum lingua 11
platæa inſula Africæ 139. 153
platea urbs 151. incenditur 227
platæenſium ingens clades 255
platearum pugna 261
platanorum ingens lucus 159
platanus aurea atq; uitis 168
platæ aureo monili à Xerx. donata 189
plinthinetes ſinus ubi 44
pluuia nulla apud Theræos per ſeptem annos 130
pluuia apud Aegy. portuoſa 76
plynis portus ubi 153
Podion Doridis 224.
Pœnæ modus apud perſas 28
Pœni Aegyptijs ſe dedunt 158
Pœnorum uariæ nationes 139
Pœni Nomades. i. paſtorales 134. 135
Pœni ſaluberrimo corpore 155
Pœnorum paſtoritiorum ſacrificia 138
Pœni ubi 137. Pœnorum in Xerxis ex- ercitu armatura 196
Pogon Trœzeniorum portus 226
Polichnitani populus 206
Poli & gnomonis inuentio 62
Polycratis prodigioſa fortuna 83
Polycratis ſmaragdus 85
Polycratis callidum commentum 88
Polycratis cædis occaſio 100
Polycratis filiæ ſomnium ibi.
Polycrates cruci affixus 108
Polynices 129
Polymneſtus Thereus 130
Polyas Anticyrenſis genere 213
Pollux & caſtor Tyndaridæ 129
Pons funeſtus à Seſoſtre 61
Ponticum genus arboris 116
Pontus Euxinus 64

ponti amplitudo 129
portentum ingens Hippocrati uisum 11
portentum Crœso uisum est 16
porata, al. Pyreton. Scythiæ fluuius 115
porinus lapis 148
posideum urbs ubi 95
potidæa, & eius ab Artabazo obsessio 200. 239
potidæatarum à Barbaris defectio 299
Prasiadis paludis inhabitatores 140
præda Græcorum è Persarũ clade 258
præda Pausaniæ ibi.
prælium circa Masistij cadauer 247
præsidij populus ubi 209
præsepe Mardonij à Græcis diripit 156
prexaspes Persa 83
prexaspes se præcipitem dat è turri 92
prexaspis oratio ad Persas 92
prexaspes Aspathinis 194
priene urbs Ioniæ 29
prienas Ardys expugnat 4
prienenses populus 160
prienenses à Mazare subiguntur 32
primogenit' ex lege succedit ĩ reg. 167
procles Epidauri tyrannus 87
procles capitur ibi.
prodigiorum maxima obseruatio 57
prodigiosa cæcitas 178
prodigium 229
promenea Dodonæorum sacerdos 54
propontidis longitudo 120
propositis insula et eius latitudo 51. 74
proteus Pheroris ĩ regno successor 62
protei fanum apud Memphim ibi.
protesilai templum ubi 189
protemplaris. Minerua 225

PROVERBIA:

Animus in auribus habitat 190
Cadmea victoria 33
Dolosi homines, dolosa & eorum mesti menta 81
E tripode oraculum 134
Hunc calceum tu quidẽ cõsuisti, Aristagoras autem sibi induit 160
In frigidum furnũ panes ingerere 155
Isthmum fodere 35
Longæ regum manus 244
Lemnia facinora 181
Molles uiri exmollibus regionib. 265
Male partus 106
Muliere ignauior 262
Non est istud cum Hippoclide 180
Non statim ab initio exitus omnis est manifestus 172
Oucm lupis relinquere 129
Scythissato 172
Solonis amiculum 204
Ver ex anno exaruisse 208
Prytaneum 175. 213
Psammitichus Aegypti rex 22. 43 48. 72
Psammis rex Aegyp. Psammiti. filius 73
psammis mors 74
psammenitus Cambysis filius, rex 79
psammenitus deponitur 79
psammenitus epoto taurino sanguĩ obit. 80
psylli populus ubi 133. (it.
psyllorũ expeditio aduersus austrũ. 133
psyttalea insula ubi 231
Pteria locus Cappadociæ munitiß. 15
pteria urbs à Crœso expugnatur diripiturq; 15
ptoon 241
ptoi Apollinis fanum ubi ibi.
Pugna instructa restibus 195
punicus mons 44
puniceæ humus 45
puluinar Dianæ 86
puteus trifarias rerũ spes exhibẽs 178
Pygres Selidonij filius 197
pylus 209. Pylæ 210. 214
pyramidum lapidicinæ ubi 44
pyramides Mœris regis Aegy. 60
pyramis regis Cheopis 66
pyramis è quæstu meretricio ubi 67
pyramis Chephrenis Aegy. regis ibi.
pyramides Philitionis ubi ibi.
pyramis Mycerini regis 68
pyramis Rhodopis mulieris prostãtis. 68 (68
pyramis regis Asychi lateritia. 49
pyrene urbs ubi
pyreton fluuius Scythiæ 115
pyrgus oppidum 129
pythagoras monarchus 145
pythagoras Mnesarchi filius 122
pythagoras Milcti procurator. 159
pythiæ 300. pecorũ à Crœso immolata. 9
pythiæ oraculũ Lycurgo redditum 13
pythiæ oraculũ Lacedæ. redditũ ibi.
pythiæ oraculũ de ossibus Orestis ibi.
pythiæ oraculum ad Crœsum 19
pythiæ orac. de isthmo Cnidijs dato 35
pythij qui 168
pythius Atys filius Lydus 188
pythij facultates ibi.
pythij Lydi filius dissecatur 190
pythij Ischenoi præstantia 211
pythermus Lacedæ. auxilium rogat. 31
pythogenes in tuyeũ opp. relegat. 163
Rasura Argiuorum 17
Regem ubi conspici nefas 21
rex ubi maximus statura deligitur 81
rerum humanarum inconstantia 2
rerum omnium inspiciendus exitus 7
res diuinitus futuræ signis declarantur
restibus instructa pugna 195. (264
Rhadanece genus olei & eius uis 178
rhamsinitus rex Aegypti 64
rhamsiniti regis simulacra ibi.
rhamsiniti filia prostituitur 65
rhampsinitus pecuniæ ditissimus ibi.
rhampsinitus regis descensus ad infernas sedes 65
rhapsodi Homericorum carminum explosi 142
rheginorum maxima cædes 209
rhenea 174
rhegium 33
rhetium urbs ubi 191
rhœcus Philei filius 89
rhodium mare ubi 38
rhodopis pyramis 68
rhodopis monumentum in templo Delphico ibi.
rhodus ciuitas ubi 76
rhodope mons 115
rhyses populus ubi 30
Rosæ hexagonum foliorum 242
Rubrum mare 40 44. 73
ruinæ hominibus disciplinæ sunt 41

Sabacus rex Aethiopum 68. 73
sabaci regis iustitia 69
sabaci usus ibi.
sabyllus Gelous 206
sacæ populus 91. 96. 194
sacarũ in Xerx. exer. armatura 194
sacarum dux Hystaspes ibi.
sacrum Panionium 29
sacra Dorienses 30
sacra Triopij Apollinis ibi.
sacra Cabyrorum à Persis sumpta 53
sacerdotes Aegyptiorum nasi 50
sadyattes successor Ardys 4
sadyatti Hadyatus succedit 4
sadyattis imperium apud Lydos 4
sagartij Persarum genus 26. 96
sagitta ad Iouem excussa 157
sai urbs ubi 48. 54
saitanorum regum sepultura 75
saiticum ostium Nili 46
sal sua sponte crescens 115
salis fons ubi 138
sala urbs Samothraciæ 189
salamis Athenien. profugium 218
salinarij concubitus cum cadauere 58
salmydessus urbs 121
salsuræ offa resilijt 264
samothraciæ populus Pelasgi 53
samiorum Aeschriona tribus 82
sami euersionis causa à Dario 104
samus Syloſonti traditur 105

ſamiorum crater ubi 130
ſamium ubi 29
ſamij Zanclam occupant 163
ſamothraces muri 199
ſan litera apud Perſas nomina magnifi-
centiæ terminantur 29
ſandanis Lydus 14
ſanacharibus rex Arabum Aegyptum
inuadit 69
ſanacharibi ſtatua lapidea ibi.
ſana urbs 189.200
ſandoces Thaumaſij cruci affixus 213
ſapæi Thraciæ populus 199
ſapientes nõ eſſe prudẽtes, acerbũ 246
ſappho poetria 68
ſarangæi populus 96.99
ſarangarũ in Xer. exer. armatura 194
ſardana mons ubi 167
ſardanapalus rex Nini 71
ſardanapali theſaurus ibi.
ſardium reges Heraclidæ 2
ſardium primus rex quis 2.17
ſardis à Cimmerijs capta 4
ſardis expugnatur 17
ſardius leo circumlatus urbi ibi.
ſardium expugnatio in tertium annum
dilata 19
ſardonium mare ubi 53
ſardinium linum 61
ſardis captæ & concremata 156
ſarga urbs ubi 200
ſarpedon & Minos Europæ filij 34
ſaſpires populus 22.96
ſataſpes Achemenidis 114
ſataſpes cruci affixus ibi.
ſatræ Thraciæ populus 199
ſatrapiæ Perſarum 95
ſattagidæ populus 96
ſauromatũ cũ Amazon. cõmixtio 124
ſauromatæ ſolœcizantes 125
Scomandrus fluuius 149
ſcamandri aqua exercitui Xerxis de-
fecit 191
ſceptrum Babyloniorum 59
ſcæus Hippocoontis filius 148
ſchœni quid 44
ſciathus inſula 210
ſcidros oppidum 162
ſciona urbs in Pallena 200
ſcironis uia 230
ſciradis Minervæ templum 234
ſcholæ tectum in pueros corruens 163
ſcolopis ubi 260
ſcopaſis rex 125
ſcutum Athenien. 178
ſcutũ Athen. quõ oſtentatũ Perſis 179
ſcyleoppidum 11
ſcylax Cariandis 114
ſcyles Aripithis filius 119
& eius mors 120
ſcylacis ſupplicium 143
ſcythes Zancleorum rex iuſtiſs. 163
ſcyllias urinator 221
ſcythæ pecuarij Nomades ſunt 15.110
ſcytharum Nomadarum ſeditio 15.109
ſcythæ trucidatũ coctũq; puerũ Cyaxa-
ri perinde atq; uenationẽ offerũt 15
ſcytharum fuga ad Halyatten ibi.
ſcythæ in Aſiam tranſeunt 22.109
ſcythæ Cimmeri. ex Aethiop. pellũt 22
ſcythæ Medicam occupant ibi.
ſcytharum cum Medis apud Caucaſum
congreſſio 22
ſcythæ ſuſis Medis Aſia potiũtur ibi.
ſcythæ Vraniæ Veneris templum depe-
culantur ibi.
ſcythæ theliæ morbo obnoxij ob dire-
ptum Veneris fanum ibi.
ſcythæ quo annis Aſiæ imperium obti-
nuerint ibi.
ſcythæ à Medis inebriati occidũtur ibi.
ſcythiæ grues quo prouolẽt hybernatũ
ſcythæ à Seſoſtre ſubacti 61 (47
ſcytha. ſerui quare oculis orbẽtur 108
ſcytharũ modus in emulgẽdo lacte ibi.
ſcytharum origo ibi.
ſcythæ Auchatæ qui ibi.
ſcythæ Herculis filius 109
ſcytharum regum origò ibi.
ſcythæ aratores, agricolato. 110. 115. 116
ſcytharum mores 114
ſcythiæ flumina 115
ſcythæ regij 116
ſcythicum gramen ibi.
ſcytharũ dij 116. & iuſiurandũ 117
ſcytharũ mos in cædẽdis uictimis 116
ſcythia lignorum inops ibi.
ſcytharum mos in hoſtes ibi.
ſcytharum mos ineundi fœderis 117
ſcytharum regum ſepultura 118
ſcytharum à Scyle defectio 119
ſcythæ ſuorũ inſtitutorũ obſeruãtiſs. 120
ſcythia uetus ubi 122.123
ſcythiæ duæ partes 123
ſcythis mulorũ ſpecies horrenda 127
ſcytharũ munera ad Dariũ regẽ ibi.
ſcytharum intemperantia 172
ſcythicus exercitus Medicam regiõem
inuadit 187
ſcythæ Perſis Sacæ appellati 194
Sebennyticum oſtium Nili 46.72
ſelbonidos ſtagnum ubi 44
ſelymbria oppidum ubi 164
ſemiramis Babyloniorum regina 36
ſemirami regiæ egregia nonumẽta 36
ſemen indicium quale 97
ſenectæ maximus honos apud Aegy. 57
ſenes ubi mactentur 97
ſepia locus 171.211
ſepulchrum Halyattis apud Lydos 20
ſepulchri Halyattis deſcriptio ibi.
ſepulchra Babyloniorum 39
ſepulchra uitrea ubi 82
ſepulchrũ Helles filiæ Athamantis 193
ſerbonis lacus ubi 78
ſeriphij populus 226
ſermyla Græca urbs 200
ſerpentum ſacrorum deſcriptio 56
ſerpẽtum ſepultura in Iouis templo 56
ſerpentes alati ubi ibi.
ſerpẽtes alati thuriferas arbores obſer-
uantes 98
ſerpentum uis apud Neuros 123
ſerpentibus ueſcentes ubi 135
ſerpens arcis Athenarum cuſtos 226
ſerui Scytharũ cur oculis priuẽtur 108
ſeruorum bellum 172
ſerui boni interdũ hominibus malis 230
ſerriũ promõt. ultimus zonæ orbis 193
ſeſoſtris rex Aegyp. 60
ſeſoſtris quas gentes ſubegerit 60.61
ſeſoſtris inſcriptiones 61
& monumenta, 62
ſeſtus urbs ubi 128.189
ſeſtus à Græcis obſidetur 264
ſethon Aegypti rex, Vulcani ſacer. 69
Sicania nunc Sicilia dicta 109
ſicyoniorum tribuum nomina 149
ſicyonum mulcta 174 ſicyon 149
ſidon Græca urbs 63.103
ſidonius Tetramneſtus Aleſi filius 197
ſigeus Troicus ubi 133
ſigeum ubi 149.155
ſigma litera apud Perſas magnificentiæ
nomina terminantur 229
ſigynæ populus ubi 139
ſigynarum appellatio ibi.
ſileni Marſiæ pellis in utrẽ formata 188
ſilicypria h. kirquid 59
ſilphium ubi 133.136
ſimiarum comeſtores 136
ſimiarum ubi maximæ uis ibi.
ſimonides poeta Leoprepis filius 156
ſimulachrum mulieris ex argento 10
ſimulacra primum ab Aegyp. diis con-
ſecrata 44
ſimulacrum Iouis arietina facie 51
ſimulacrum Panos 52
ſimulacra æſtatis & hyemis 64
ſimulacra Mineruæ lapidea 77
ſimulacrum Darij lapideum 95

ſimulacra ex oleis 151
ſimultatis inter Phœnices & Græcos initium 2
ſinope urbs 15.49.109
ſinus maris Arabicæ regiõis deſcrip. 45
ſindus urbs 200
ſiphnus inſula locupletiß. 88
ſiphniorum ingens theſaurus 88.226
ſiromitres Oebaſi Paricanorũ dux. 194
ſiſamnes Hydarnis filius Ariorum dux 194
ſiſyræ genus penularũ 194. (194
ſitalces Thracum rex 119.202
ſiuph urbs 75
Smaragdus Polycratis 85
ſmerdis Cambyſis frater 83
ſmerdis regno Perſarum potitur 90
ſmerdis auribus mutilatus 91
ſmerdones Otanis filius Xerxiani exercitus dux 95
ſmila oppidum ubi 200
ſminidyrides Sybarita 179
ſmyrnæ arma à Gyge illata 4
ſmyrna ab Halyatte capitur ibi.
ſmyrna à Colophone condita ibi.
ſmyrna Aeoliæ ciuitas & celeberrimũ emporium 30.266
Sobolis procreãdæ præmia apud Perſ. 28
ſogdi populus 96
ſogdorum in Xerxiano exercitu armatura 194
ſol Maſſagetarum deus 41.42
ſoli à Maſſagetis equi immolantur 42
ſol cauſa exundationis Nili fluuij 47
ſolis inſuetus ortus & occaſus 70
ſolis menſa ubi 81
ſolem execrantes 135
ſolis eclipſis Xerxe mouente exercitum contra Græcos 190
ſol Græcorum deus ibi.
ſol pro mercede 241
ſol obſcuratus 245
ſolis ſacræ oues ubi 260
ſοφίλη & νῶνος quid 270
ſtruchates populus ubi 21
ſtrymon fluuius 12.140.156.199
ſtrymonij populus ubi 195
ſtryma Thaſiorum urbs 199
ſtygis aqua ubi 171
ſtymphalius lacus ibi.
ſtyrinenſes populus 226
Sua quenq; inſpicere debere 3
ſuadelæ numen 237
ſubulci apud Aegyp. profani 52
ſus animal ſpurcum Aegyp. dictũ ibi.
ſus hoſtia lunæ & Liberi patris ibi.
ſuis ſacrificandi modus ibi.
ſues apud Scythas 116
ſue abſtinent Aegyptij 135
ſpammius mons ubi 60
ſpargapiſes Tomyris filius à Cyro capitur 42
ſpargapiſes ſeipſum interimit ibi.
ſpargapithes Agathyrſorum rex 119
ſpartanorum tyranni Leontes & Hegeſicles 12
ſpartiatarum inſtituta à quo 13
ſpartiatarum rex Lebotus ibi.
ſpartiatarum reſpu. & leges bellicæ à Lycurgo ibi.
ſpartiatæ delubra Lycurgo ædifi. 13
ſpartia. cum Argiuis de Thyrea agro contentio 17
ſpart. regum dignatio & iura 167
ſpart. ſenatus 168. & lex 150
ſpart. oraculum 217
ſpart. cædes apud Thermopylas ibi.
ſpart. epigrammata 218
ſparta urbs in Lacedæmo. 219
ſpartanorum reges 240
ſpaſmi remedia 135
ſpathæ palmarum 194
ſpeculatores Græcorum 204
ſperthius Aneriſti filius 202
ſperchius amnis Anticyram præterlabitur 213
ſpini lachryma gummi eſt 59
ſponſa ubi communis proſtituatur 135
Squamoſi piſces Aegyp. ſacri 56
Stadium, paſſus, cubitus, pes, quid 71
ſtagirus Græca urbs 199
ſtathmi regij quid 146
ſteſenor Curij tyrannus 158
ſteſagoras Cimonis filius 175
ſteſagoræ cædes 165
ſtentoris lacus ubi 193
ſtoracis uſus ad quæ utilis 98
ſtruthij ſubterranei ubi 136
ſtratias Chius 129
ſtrattes Chiorum tyrannus 240
ſuccеſſionis ius apud Spartiatas 182
ſuniacum iugum ubi 122
ſuſa oppi. 37.146.147.257
Sybaritæ populus 148
ſybaris urbs capitur & diripitur 145 162
ſybaritanum bellum 145
ſydonia urbs à quibus condita 86
ſyene urbs Thebaidos 48
ſyenneſis Cilicum rex 159
ſyloſon Polycratis frater, filius Aeaci 85.104
ſyloes promontorium 114
ſyleus campus ubi 199
ſymanum mare ubi 95
ſyrgus fluuius 126
ſyri Cappadoces ſunt 2.15.45
ſyrorum prædia Cyrus deuaſtat 95.14.146
ſyros Crœſus exterminat 18 ibi.
ſyria Aegypto contermina 63
ſyria Paleſtina 95.196
ſyrorum in Xerxiano exercitu armatura 194.196
ſyropœones in Aſiam abducti 140

Tabella totius orbis 146
tabellionum Perſarum curſus & modus 234
tabiti quid 116
tachompſo inſula ubi 48
talentum Babylonicum 95
tanais flu. 114.115.116.125.126
tanagrei populus 151.147
tanagræa 252
tarentum urbs 122
tarentinorum maxima ædes 209
targitaus & eius tres filij 108
tarichea 46
tarceſſam Perſæ occupant 32
tarteſſiorum rex Argathonius ibi.
tarteſſus emporium nobile 130
taurici montes ubi 108
taurica gens ubi 122.123
taurorum populorum mores 123
tauri Iphigeniam Agamemnonis filiam colunt 123
tauricha oppidum ubi 133
taxacis rex 125
Tearus fluuius, & eius medicatus 121
teari fontes partim cali. partim frig. 121
tegea Arcadum 176.209
tegeates populus 12
tegeatib. à Lacedæ. bellũ infertur 13
teiorũ demigratio in Thraciã odio Cyri 33 (ri. 33
teij Abderã condunt 33.
teius op. à Græcis extructum 76
teos oppidum ubi 29.34

Telmiſſes conſectores 16
Telys rex Sybaritarum 145
Telus inſula 206
Telion cœna Perſis quid 263
Tellias nuticinus 224
Tellus beatiſſ. à Solone iudicatus 6
Telli filij fideliter inſtituti ibidem
Telli obitus ſpendidiſſ. ibidem
Tellus eadem, non fert omnia 7
Tellus Scytharum deus 116
Tellus Apia Scythis appellatur ibi.
Temeſij Clazom. apud Abderitas cul. 33
Temeſius Clazom. Abderæ cõditor 33
Tempe locus ubi 210
Tenus Aeoliæ ciuitas 30.174
Teneros urbs ubi 191
Tenarus locus 209
Termilæ olim Milyæ appellati 34.195
Terræ diuiſio 46
Terra & aqua munera 126
Terræmotus tanquã prodigium ubi 112
Tethronium oppidum 225
Thales Mileſius defectionẽ ſolaris luminis Ionibus prædixit 15
Thaletis Mileſij inuentum in traducendo fluuium Cræſi exercitum 15
Thaletis Mil. conſilium Ionib. datũ 34
Thaletis Mil. opinio de excremento Nili fluminis 47
Thalamia quid ſit 143
Thalthybij ira in Lacedæmonios 202
Thalthybij templum apud Spartia. ibi.
Thalthybius Agamemnonis præco ibi.
Thalthybiadarũ honor apud Spar. ibi.
Thalthybij ira in Lacedæ. pacata ibi.
Thamnyra Inari Aſri filius 80
Thamanæ populus 96
Thaſus urbs à quibus condita 51
Thaſus inſula à Thaſo eius cõditore 169
Thaſij populus ſubactus ibi.
Theaſides Spartiata 172
Thebæ Bœotiæ ubi 17
Thebæ Aegyptiacæ 36,43
Thebani Iouis fanum 36
Thebæ olim Aegyptus appellata 46
Thebanis arietes ſacroſancti 51
Thebarum Aegyptiarum mirum 79
Thebanis oraculum redditum 151
Thebanis ſtigmata regia inuruntur 218
Thebanorum obſeßio à Græcis 259
Thelia morbus Scythas inuadit 22
Themiſtocles Neoclis filius 204.210
Themiſtoclis corruptio 221 (273
Themiſto. commentum 222. 231
Themiſt. literæ ad Ionas lapi. inciſæ 223
Themiſto. cum Ariſtide ſimultas 232
Themiſt. uaſrities, exactio, auaritia 237
Themiſt. olim Græcorũ prudentiſſ. 238
Themiſcyra ubi 120
Theogonia Perſarũ in ſacrificijs 28
Theophaniæ feſtum 10
Thera ſeptẽ annos pluuiã nõ ſenſit 130
Thera inſula quondã Calliſta 129
Therambus in Pallena urbs 200
Therapne locus 168
Theras Anteſionis filius, Cadmeus genere 129
Thereorum coloniæ 130
Therma ubi Thermæus ſinus 200
Thermodon fluuius ubi 61. 248. 252
Thermopylarum mons 210. 216
Theron Agragantino. monarchus 208
Therſandrus Orchomenius 129
Theſmophoria ſacra 75
Theſpia urbs uaſtatur 227
Theſpienſes populus 151
Theſproti populus ubi 155. 226
Theſſalus dux 145
Theſſaliæ deſcriptio 201
Theſſaliæ equæ omnium optimæ 213
Theſtorides literarum profeſſor 268
Thetidis raptus à Peleo 213
Thetrippotrophus 164
Thomanij populus 99
Thonis præfectus Canobici oſtij 62
Thoraces picturati Amaſis regis 86
Thorica tribus 122
Thoyes ubi naſcantur 136
Thracum gens ubi 122
Thracum populus Aſiæ 95
Thracum ueſtimenta canabacea 118
Thracum aduerſus tonitrua ſagittas ex (cutiunt. 121
Thracia tellus 122
Thraciæ gens eiuſq; mores 138. 139
Thracum ſepulturæ quales 139
Thraciæ muri 164
Thracũ in Xerx. exer. armatura 195
Thraces Bithyni & Strymonij appellati 195. 211
Thraces Iouis ſacrum currum cũ equis abegerunt 238
Thracum ſacrificia 264
Thriaſius campus 229. 244
Thryæ oppidum ubi 129
Thus ubi, & quomodo colligatur 98
Thyiæ Cephiſi filiæ fanum 211
Thyrea ager ubi 17. & inſula. 88. 171
Thyſſagetæ populus ubi 111. 126
Thyſus urbs 188
Tiarantus fluuius Scythiæ 115
Tibareorum in Xerx. exer. armatura 195
Tibeſis fluuius 115
Tigris flu. in rub. mare infunditur 57
Tigris fluuius Opin prætervlabitur. ibi.
Tigris fluuius ubi 147
Tigris oſtium 162
Tigranes Achemenidis Medo. dux. 194
Tigranis dictum 224
Tigranes Perſarum dux 260
Tilones piſces 140
Timnes Spargapithis filius 119
Timo ſacerdotiſſa Paria genere 180
Timonax Tinagoræ filius 197
Timon Androbuli filius 203
Tiryntbia regio 178
Tiſamenus Græcorum aruſpex 250
Titormus Aetolus, frater Malis 179
Tmolus fluuius & mons 17. 20. 156
Tmolus fluuius auri rameta profert. 20
Tomyris Maſſagetarũ regina à Cyro bello adoritur 41
Tomyridis magnanimitas 42
Tonitrua ubi nulla 112
Tonitrua in Xerx. exerci. ingruũt 191
Torona Græca urbs 188. 200
Trachea gens ubi 122
Tranus fluuius ubi 199
Traſpies Scythiæ 108
Traſybulus Mileſiorum tyran. 4. 154
& eius commentum 4
Trauſi po. Thraciæ eiuſq; mores 139
Trechiniæ petræ ubi 213
Trechis urbs 214
Tria capita, Capitã quercus 251
Triopij Apollinis ſacrũ atq; certamẽ. 30
Triopium Cnidiorum regio 55. 115
Tritæenſes populus ubi 90
Tritæchmas Artabazi filius 58
Triballia planities 115
Tricterica & Bacchanalia apud Gelonos 123
Tritonis fluuius 134
Tutelæ Mineruæ tẽplũ apud Chios. 32
Tybareni populus 96
Tychius coriarius. 267. ab Homero celebratus 271
Tycta cœna quid 263
Typhon Aegyptiorum rex 70
Tyrannus Mermnadarum 3
Tyrannis lubricares 88
Tyrannorum mores 93
Tyrannidis incommoda 153
Tyrannus tyranno operã præſtat. 242
Tyreus Mapen, dux 197
Tyrus quando extructa 54
Tyriorum caſtra locus quidam 62
Tyra flumen 109
Tyres Scythiæ fluuius 115. 120
Tyritæ Græci 115
Tyrrh. Thuſcia, Tyrrheni Thuſci. 20. 33
Tyrrhenus Atys filius 20

tyrrhenorum ſedes ubi 20
tyrrheniam Perſæ occupant 32
tyrrhenorum bellicus apparatus aduerſus Phocenſes 33
tyrodiza Perinthiorum ora 188

VAccæ Iſidi ſacræ 50
uaccæ ubi non alantur 135
uaccinum non guſtantes ibi.
uaticini Scytharum 117
Veneris Vraniæ templum ubi 22
ueneris Vraniæ templum à Scythis depœculatum ibid.
ueneris fanum apud Cyprum ibi.
ueneris templum apud Cytheros ibi.
uenus Mylitta Aſſyrijs dicta 40.27
uenus Arabibus Alitta 27
uenus Perſis Metra ibi.
ueneris templum apud Atarbechas 51
ueneris hoſpitæ ædes 62
uenus Scytharum dea 116
uenus Artimpaſa ibi.
uenti etheſiæ cauſa exundatiõis Nili 47
uentorum ara in Thyra 211
uerticis raſura apud quos populos 134
ueſtes lanea ubi profanæ 57
ueſta Scytharum dea 116
ueſtigium Herculis ubi 120
ueſtibulo Cereris adherẽs manib. truncatur 174
Victimæ cædendæ ritus apud Scyth. 116
uiperæ coitus partuſq; 98
uinum ex hordeo apud Babylon. 57
uiriærei ubi 72
uiri agreſtes 136
uiri pro mulierib. exornati 141
uirginum auctio apud Babylo. 39
uirgines ubi deuirginentur à rege 133
uirginum anniuerſarius conflictus 134
uitæ humanæ breuitas & calam. 191
uiuos defodere 199
Vocaliſſimus Aegyptius 128
Vrbana Minerua 152
urbium Græciæ decrementa incrementaq; 2
urbs uetus à Nicodro occupatur 173
urbes à Dario in Scythia conditæ 126
uraniæ Veneris fanum uetuſtiß. 22
uraniæ Ve. templũ à Scyth. diripitur 22
uraniæ Veneris apud Perſas ſacrifi. 27
urania Venus Alilat Arabib. dicta 79
urina hirci ſpaſmi remedium 135
urotalt Arabibus quid 79
Vtij populus 96. & eius in Xerxiano exercitu armatura 194
Vulcani ſacerdotes 43
uulcani maximũ templũ Memphis 60
uulcani ueſtibula à quo ædifi. 60. 72
uulcani coloſſus 76. & fax 234
uulcani templum & ſtatua 84
uulpium & urſorum ſepultura 55
uulpium ſaris Aegyptijs ſacer 56
Vxor Candaulis Gygi nuda uiſa 3
uxorum mactatio ad mariti funus 139
uxores Athenien. raptæ 181

XAnthius campus 35
Xanthij populus ibi
xanthippus Ariphronis filius 180.189
Xerxes Darij filius 36. (240
xerxes quid Græcis ſignificet 175
xerxes rex Perſarum declaratur 182
xerxes cur bellum Græcis intulerit 183
xerxis omnium prima aduerſus Aegyptum expeditio ibidem
xerxis oratio ad Perſas de bello Græcis inferendo ibi.
xerxis iuuenile ad Artaba. reſponſ. 185
xerxis genealogia ibidem
xerxis oratio qua expeditionẽ in Græcos reuocat 186
xerxis ſomnia 186. 187
xerxis copiæ omnium maximæ 187
xerxes Helleſponto cõpedes injicit 189
xerxis crudelitas 190
xerxiani exercitus ordo ibidem
xerxiani exercitus tonitruis & fulgure ingruẽtibus multi exanimati 191
xerxes Mineruæ Iliadi mille boues immolat ibi.
xerxes uiſo exercitu illachrymauit ib.
xerxis ſpectaculum ibi.
xerxis & Artabani colloquium ibi.
xerxi duo boſtiliſſima ibi.
xerxis oratio ad Perſas 192
xerxis dona in Helleſpontum ibi.
xerxes exer. in Europam traiectus 193
xerxi quæ oſtenta oblata ſint ibi.
xerxes exercitum ſuum luſtrat ibi.
xerxian. copiarum catalogus 193. 211
xerxis uxor Ameſtris nomine 198. 199
xerxiani exer. duces q̃ fuerint 95. 197
xerxis feſtiuum ſtratagema 200 205
xerxianis copijs Chidori aqua nõ ſufficit 208
xerxis magnanimitas 208
xerxis expeditio in Græciam ibi.
xerxis fidutiæ 395
xerxiana claſſis 211
xerxis formæ dignitas 212
xerxis naues CCCC. ſubmerſæ ibid.
xerxiano exercitui Cnochonus fluuius defecit 213
xerxia. cladeſ apud Thermopylas 225
xerxis ridiculum factum ibidem
xerxis liberi 235. & fuga 236
xerxis impietas 237
xerxis copias fames & peſtilẽtia exci piunt 238
xerxis aureus currus ibi.
xerxis reditus in Aſiam ibi.
xerxis crudele factum ibi.
xerxis tempeſtate uexatur ibi.
xerxis amores 263
xenagoras Praxilai Halicarnaß. ibi.
Xiſtus aureus Amphiarao donatus 10
Xuthus 196

ZAbeces Pœni 136
Zacynthus ubi 170
zacynthij populus 88. 170
zancla nunc Meſſana dicta 208
zanclei populus 165. 206
zamolxis dæmon 121
Zegerines murũ genus apud Perſ. 136
zeuxidemus Leutychidis filius 170
Ziræ amiculi genus 194
Zoa à Batto cõdita 138
zona urbs Samothraciæ 193
zopyrus ſe mutilat 106
zopyri ad Babylonios profugium ibi.
zopyrus Babylonici exercitus dux declaratur 107
zopyri præſtantia ibi.
zopyrus Megabizi filius ibi.
zopyri filia à Sataſpe uitiata 114
zoſter 236
Zygantes Pœni ubi ibid.
zygantes ſimiarum cuneſtores ibid.

Extrema coronis impoſita indici librorũ Herodoti, multæ uariæq; hiſtoriæ refertiß.

HERODOTI

HALICARNASSEI HISTORIAE

parentis, liber primus, qui inscribitur Clio, ex Graeco translatus, Laurentio Valla & Conrado Hersbachio interpretibus.

HERODOTI HALIcarnassei historiæ explicatio hæc est, ut neq; ea quæ gesta sunt, ex rebus humanis obliterent ex æuo, neq; ingẽtia & admiránda opa, uel à Græcis edita uel à barbaris, gloria fraudentur, cum alia, tũ uero q̃ de re isti inter se belligerauerũt. Persaq; eximiũ memorãt dissensionũ autores extitisse Phœnices, q̃ à mari quod Rubrũ uocatur, in hoc nostrũ pficiscẽtes, & hác incolẽtes regionẽ quá nũc quoq; incolũt, lõginquis cõtinuo nauigatiõibus incubuerunt: faciẽdisq; Aegyptiarũ & Assyriarũ mercium uecturis, in alias plagas, p̃cipueq; Argos traiecerũt. Argos etenim ea tẽpestate oĩbus ciuitatibus regiõis quæ nunc Græcia noĩatur, ancellebat. Huc appulsos Phœnices mercimonia exposuisse, & q̃nto sexto ue q̃ appulissent die, cũctis ferè diuẽditis, fœminas ad mare uenisse cũ alias multas, tũ uero regis filiã: cui nomẽ esset idẽ, quod Græci tradũt, Io filiã Inachi. Dũq; hæ fœminæ puppi nauis assistẽtes ea mercarẽtur, quæ cuiusq; auiditas maxime ferebat, in eas Phœnices sese adhortatos impetum fecisse, & ipsas pleriscq; ausugiẽtibus, Io cũ alĩs aliquot rapta fuisse, eisq; in nauẽ impositis Phœnices in Aegyptũ uela fecisse. Hũc ita q̃ in modũ Io in Aegyptũ abĩsse memorãt Persæ, nõ quẽad modũ Græci. Et hoc iniuriarũ principiũ extitisse. Post hæc Græcorũ quosdã, quorũ noĩa nõ tradũt nec tenẽt, Tyrũ appulsos, filiã regis rapuisse Europã. Fuerunt aũt hi Cretes, illisq; par pari repẽsum. Vertũ postea Græcos secũdæ iniuriæ autores extitisse: lõga uecti naue in orã Colchidis & ad Phasim fluuiũ, cũ cætera trãsegissent quorũ gra uenerãt, asportarũt illinc filiam regis Medeam. Ad quam resposcẽdum, pœ

Phœnices.

Argos.

Io rapta.

Bellorum Græcorum initia.

Europæ raptus.

Medeæ raptus.

nasq; de raptu petendas, cum rex Colchorum caduceatorem misisset, Græcos respondisse, ut illi de rapta Io Argiua pœnas sibi non dedissent, ita ne se quidem illis daturos. Secunda dehinc ætate ferunt Alexandro Priami filio, cum ista audisset, cupidinem incessisse uxoris sibi per rapinam è Græcia comparandæ: certum habenti omnino se pœnas non pensurum, quas nec illi pependissent. Ita cum is Helenam rapuisset, uisum esse Græcis primùm missis illuc nunciis & Helenam repetere, & pœnas de raptu petere. Illos uero tergiuersantes mentionem fecisse de raptu Medeæ, & qui nec pœnas dedissent, nec rapinam reposcentibus reddidissent, quomodo uellet ipsi ab alijs sibi pœnas dari, hactenus inter eos mutuis rapinis actum. Eorum autem quæ deinceps extiterunt, Græcos præcipue autores extitisse, qui priores in Asiam quàm ipsi in Europam copias ducere incepissent. Se quidem sentire, iniuriorum uirorum factum esse rapere fœminas, amentium uero raptis ulciscendis operam dare, prudentium autem pro nulla habere raptarum pulchritudinem, quippe quæ nisi uoluissent, haud dubie raptæ non fuissent. Eorq; suarum fœminarum ex Asia raptarum Persæ negant ullam se habuisse rationem. Græcos autem Lacedæmoniæ mulieris gratia, ingentem comparasse classem, deinde in Asiam profectos imperium Priami euertisse. Atq; ex eo tempore semper existimasse sibi hostes esse Græcos. Siquidem Asiam & quæ illam incolunt, barbaras gentes putant Persæ sibi necessitudine coniunctas, Europam uero & Græcos à se esse disiunctos. Hunc in modum Persæ rem gestam esse memorant, & ob illi excidium sibi discordiæ cum Græcis extitisse principium comperiunt, cum quibus non consentiunt de Io Phœnices, quam negant se in Aegyptum abduxisse raptu usos, sed eâ apud Argos cum nauclero ipsorum nauis habuisse rem: & cum se grauidam esse cõperisset, uerita parentes, sic uoluntariam cum Phœnicibus nauigasse ne detegeretur. Et hæc quidem Persæ Phœnicesq; referũt: Ego uero, utrum sic gesta sint nec ne, non pluribus persequar. Cæterum quem ipse noui primum incepisse inferre Græcis iniuriam, hunc indicabo, longius oratione pergens, tam paruas urbes ciuitatesq; commemorando quàm magnas. Nam quæ olim magnæ erant, earum permultæ factæ sunt paruæ: rursus quæ mea memoria magnæ fuerunt, prius fuerant paruæ. Igitur cum sciam humanam felicitatem nequaquam in eodem tenore perstare, utriusq; fortunæ mentionem habebo.

Hele. raptus.

His refragatur Isocrates

Raptæ mulieres.

Simultatis inter Phœnices & Græcos initium. Io stuprata.

Rerum humanarum inconstantia.

CRœsus genere quidem fuit Lydus, patre autem Halyatte, earum uero nationum tyrannus, quæ intra Halym amnem sunt, qui à meridie Syros ac Paphlagones interfluens, contra uẽtum aquilonem in mare, quod uocant Euxinum, euoluitur. Hic Crœsus é barbaris duntaxat, quos cognitos habemus, primus Græcorum alios ad tributum pendendum adegit, alios sibi amicos conciliauit. Subegit quidem Iones, Aeoles, & qui sunt in Asia Dores. Amicos autem sibi fecit Lacedæmonios, cum ante eius imperium uniuersi Græci liberi fuissent. Nam Cimmeriorum aduersus Ioniam expeditio, uetustior illa quidem Crœso extitit, non tamen urbes expugnauit, sed per incursiones prædas abegit. Cæterum principatus cum fuisset Heraclidarum, ad genus Crœsi, qui uocabantur Mermnadæ, sic peruenit:

Crœsi genus ultius repetitur.

Crœsus Græcorum primus, alios ad tributum pẽdendum adegit.

Heraclidæ.

Mermnadæ.

Candaules, quem Græci Myrsilum nominant, Sardium fuit tyrannus, ab Alcæo Herculis filio oriundus. Siquidem Heraclidarum primus Sardi rex extitit Argon, nobilissimus Candaules Myrsi filius, cum ante Argonem qui in ea regione regnauerant, fuissent oriundi à Lydo Atys filio, à quo totus is populus cognominatus est Lydus, cum Meon antea uocaretur. Ab his succedẽtes Heraclidæ imperium ex oraculo adepti sunt, Iardana ancilla & Hercule geniti, idq; per quingentos & quinq; annos, duas & uiginti uirorum ætates tenuerunt, filius patri deinceps succedens usq; ad Candaulem Myrsi. Hic igitur Candaules uxorem adamabat, eamq; præ amore arbitrabatur omnium fœminarum esse pulcherrimam. Hoc ita esse sibi persuadẽs, apud Gygem Dascyli filium ex satellitibus suis (erat enim is maxime acceptus, & quo mi istro in rebus magis arduis utebatur) speciem uxoris supra modum extollebat. Ad quem non multo interiecto tempore (necesse nanq; erat ei male euenire) inquit his uerbis: Gyges, neq; enim uide-

Candaulis genus.

Heraclidæ Sardium reges.

Heraclidarũ genus.

Gyges.

ris mihi fidem habere referenti de coniugis ſpecie, q̃ magis incredulæ ſunt hominibus aures quàm oculi, fac illam conſpicias nudam. Hic autẽ uehementer exclamãs: Quem nam, inquit, here ſermonem profers haud quaquam ſanum, qui me iubes inſpicere heram meam nudam? Mulier exuta tunica, & uerecundiam pariter exuit. Olim iam hominibus ſunt honeſta excogitata, unde diſcere debemus: ex quibus hoc unum eſt: Quæ ſua ſint, quenq̃ inſpicere debere. Ego uero tibi fidem habeo, illam eſſe fœminarum omnium ſpecioſiſſimam, teq̃ oro ne me ores illicita. Atq̃ hæc dicendo Gyges repugnabat, pertimeſcens ne quid ſibi ex ea re mali contingeret. Cui uiciſſim ille his uerbis: Fidens, inquit, eſto Gyges, caue timeas aut me tanquam hoc te ſermone tentantem, aut uxorem meam, ne quid tibi ex ea detrimenti creetur. Principio enim ſic ego machinabor, ut illa ne deprehendere quidem poſſit ſe abs te fuiſſe inſpectam. Te nanque ſecundum fores domus in qua cubamus, cũ apertæ fuerint, ſiſtã. Vbi ego fuero ingreſſus, aderit & uxor mea in cubiculũ: iuxta cuius introitum ſella poſita eſt, ſuper quam veſtes illa (ut quanq̃ exuet) reponet, ſeſe per multum ocium ſpectandam præbens: quæ cum à ſella cubitum perget oſtẽdens inuicem terga, curæ tibi ſit illinc ne te per fores abeuntẽ conſpiciat. Gyges ubi effugere non potuit, fuit paratus: quem Candaules poſteaquam hora cubandi uiſa eſt adeſſe, in cubiculum duxit, ſtatimq̃ poſt & uxor affuit, quam introeuntem, ac veſtimenta deponentẽ Gyges intuitus, ubi auerſa fuit illa cubitum uadens, ipſe è loco prorepens foras abĳt, & inter exeundum à muliere conſpectus eſt. Hæc, ut didicit à uiro quod actum eſſet, neq̃ præ pudore exclamauit, neq̃ uiſa eſt percepiſſe, habens in animo Candaulem ulciſci. Apud Lydos enim, & ferè apud cæteros quoq̃ barbaros, magno probro eſt etiam uirum conſpici nudum. Ita tunc nihil aperiens mulier, ſilentium tenuit. Mox ubi dies illuxit, quos domeſticorum maxime ſibi fideles intelligebat eſſe cum præparaſſet, Gygem accerſit. Hic eam nihil ſuſpicans ſcire eorum quæ acta erant, accerſitus uenit: quippe qui antea ſolitus eſſet ad reginam concedere, quoties ab ea uocaretur. Vt uenit, ad eum his uerbis mulier inquit: Nunc duabus tibi præſentibus uĳs Gyges, offero electionem in utram malis diuertere: Aut enim me pariter ac regnum Lydorum ubi Candaulem interfeceris, aut teipſum continuo occumbere ſic oportet, ne in omnibus Candauli obſequendo, poſthac ſcias quæ te ſcire non decet: ſed aut illum qui iſta conſuluit, interire opus eſt: aut te, qui nudam me es conſpicatus, & illicita feciſti. Ad hæc uerba Gyges parumper obſtupefactus, mox obſecrare illam, ne ſe ad talem neceſſitatem adigeret alterutrum eligendi. Vbi non perſuadet, ſed utique propoſitam ſibi neceſſitatem cernit, aut interimendi herum, aut per alios pereundi, elegit ut ipſe ſupereſſet: atque ita percontans illam, inquit: Quandoquidem me adigis inuitum ad herum meum occidendum, age audiam quo pacto illum adoriemur. Excipiens illa: Ecce eo, inquit, loco adoriendus erit, unde ille me nudam oſtendit. In ſopitum impetus dabitur. Poſteaquam inſidias inſtruxerunt, & nox aduenit, Gyges nihil cunctatus eſt: quippe cui nulla deuitandi facultas eſſet, ſed neceſſe aut perire, aut Candaulem perimere: mulierem in thalamum ſequitur, quem illa dato pugione ſubter eaſdem fores occulit. Vnde poſtmodum iſte procedens, quieſcentem Candaulem obtruncat, uxoreq̃ eius & regno potitus eſt. Cuius rei meminit & Archilochus Parius, qui per idem tempus fuit, in iambo trimetro. Obtinuit autem regnum Gyges atque poſſedit ex Delphico oraculo. Nam cũ Lydi indigno animo ferrent Candaulis caſum, atq̃ in armis eſſent, conuenit inter hos ac factionem Gygianam, ut ſi oraculum reſpondiſſet hunc eſſe regem Lydorum, ipſe regnaret: ſin minus, principatum Heraclidis reſtitueret. Accepto pro ſe oraculo Gyges ita regnauit. Sed demum Pythia locuta, Heraclidarum ultionem in atnepotem Gygis eſſe uenturam. Quod carmen neq̃ Lydi neque ipſorum reges ullius momenti fecerunt prius, quàm exitu cõprobatum eſt. Hunc in modum obtinuere tyrannidẽ Mermnadæ, ſublatis Heraclidis. Gyges tyrannide occupata Delphos donaria miſit non pauca, ubi quæ ex argento donata uiſuntur, eorum pleraq̃ iſtius ſunt. Et præter argẽtum immenſam uim auri dedicauit, poſuitq̃ cũ alia;

Vxor Candaulis nuda. Quæ ſua ſint inſpicere.

Plato in 2. de rep. non ſcribit Gygem Candaulis uxorem ſtupraſſe, cuius Cicero offi. 3. meminit, id fabulo ſum affirmãs

Nudũ cõſpici probro ẽ.

Vxor Candaulis modis mariti ulciſcitur.

Candaulis interitus.

Archilochus Parius.

GYGES ſuffragãte oraculo, regno potitus.

Donaria à Gyge Delphis cõſecrata.

cum uero (quod præcipua mentione dignũ est) pateras aureas, numero sex, pondo triginta talentorum, quæ Corinthiorum thesauro collocata sunt. Licet is thesaurus (si uera loqui uolumus) non Corinthi populi est, sed Cypseli Eetionis filij. Ita Gyges barbarorũ quos ipsi nouimus primus, munera apud Delphos posuit, secũdum Midam Gordij filium, Phrygiæ regem. Nam & Midas obtulit regiam sellam, in qua sedens iura solitus dicere erat, rem spectaculo dignam. Quod tribunal eodem quo Gyges obtulit loco, uocitatur à Delphis Gygadas, eius uidelicet qui obtulit cognomine. Is postquam imperio potitus est, arma intulit Mileto & Smyrnæ, urbemq; Colophonem ui cepit. Nec aliud ullum præclarum facinus ab eo gestum est, cum duodequadraginta annos regnauerit. Hunc nos, his duntaxat de eo commemoratis, missum facianus, Ardyis eius filij facturi mentionem, qui post Gygem regnauit.

Cypselus. Eetion. Midæ sella Delphis nuncupata.

ARDYS rex

Hic Prieneas expugnauit, Miletum oppugnauit: quo Sardium tyrãnidem obtinente, Cimmerij à Scythis Nomadibus eiecti, è sedibus suis in Asiam transierunt, Sardisq; præter arcem ceperunt. Ardys cũ undequinquaginta regnasset annos, successit Sadyattes, regnauit annis duodecim. Sadyatti successit Halyattes, qui cum Cyaxare Deiocis pronepote bellauit & Medis. Cimmeriosq; exegit ex Asia, Smyrnam etiam à Colophone conditam cepit, & Clazomenas inuasit. Vnde non, quemadmodum optabat, discessit, uehementer euentu frustrato. Alia quoq; opera, cum in imperio fuit, dignissima memoratu edidit, quæ hæc sunt: Bello quod gessit cum Milesijs, à patre traditum, hac ratione Miletum illuc trangressus obsidebat. Dum fruges in regione erant adultæ, tunc exercitum immittebat, pcedens in expeditionem ad cantum fistularum fidiumq; ac tibiæ tam muliebris quàm uirilis. Cum in agrum Milesium peruenerat, non ædificia quæ in agris erant diruere, non incendere, non fores effringere, sed incolumes esse passim sinere: arboribus modo, fructibusq; regionis peruastatis, rursus se recipiebat. Nam Milesij mare obtinebant, ut opus non esset hosti illic considere. Aedificia autem idcirco Lydus non excidebat, ut & Milesij habentes unde pcederent, humum sererent, colerentq;. Et cum hoc illi fecissent, ipse cum exercitu ingressus haberet aliquid quod popularetur. Hæc faciens undecim oppugnauit annis, p quos duo ingentia uulnera accepere Milesij: Vnum in Limeneio (quod est ipsorũ regiõis) pugna commissa, alterum in campo Mæandri. Horum undecim annorum sex adhuc apud Lydos regnabat Sadyattes Ardyis filius, qui cum exercitu terram Milesiam tunc inuaserat, & idem bellum conflauerat. Quinq; reliquis eius filius Halyattes, bellum quod à patre receperat (ut à me superius commemoratum est) intentius administrauit: in quo bello Milesios nulli ex Ionijs subleuauerunt præter Chios, qui soli fuêre auxilio reddentes uicẽ, quod aliàs quando Milesij Chijs bello (quod cum Erythræis gerebant) auxilia tulissent. Duodecimo autẽ anno incensis ab exercitu segetibus, hoc rei fieri cõtigit: Segetes ut erant incensæ, ualido uigente uento, celerrime peruaserunt Mineruæ templum cognomine Assesia, quo incendio templum deflagrauit. Neq; ullius momenti ea in præsentiarum habita est: sed cum post exercitus reditum Sardis Halyattes decubuisset, diuturniusq; ægrotaret, Delphos misit ad deum de sua ualetudine sciscitatum, siue alieno, siue suopte consilio ad mittendum inductus. Nuncijs, cum Delphos pueniissent, se reddituram responsum Pythia negat prius, quàm templũ Mineruæ repararint, quod in terra Milesiorum apud Assesum concremassent. Ita actum esse, ego apud Delphos accepi. Milesij his illa addunt: Periandrum Cypseli filium, cum audisset oraculum Halyatti redditum, misisse nuncium ad Thrasybulum tunc Milesiorum tyrannum (cuius in primis erat familiaris) admonitum, ut aliquid prospiciendo sibi consuleret in præsens. Et Milesij quidem ita gestum memorant. Halyattes autem, ubi hæc ipsi nunciata sunt, confestim caduceatores Miletum mittit ad ineundas cum Thrasybulo & Milesijs pactiões tantisper, dum templum ædificaretur. Dum caduceator Miletum uenit, Thrasybulus (ut qui oẽm sermonem planè persensérat, noratq; quidnam Halyattes facere statuisset) huiusce modi rem machinatur: Quod frumẽti in urbe erat uel suum ipsius uel priuatorum, id omne

Ad tibiarum cantum in expeditionem proceditur.

Refertur ab A. Gel. in l.

Milesiorum duo acerba uulnera. Limenẽium. Mæandri campus.

Halyattes paternũ bellum administrat. Chiorum bellum.

Assesia Minerua.

Assesus. Periander. Cypselus. Thrasybulus

Thrasybuli commentum.

in forum congerit: præcipitq; Milesijs, ut cum ipse signum dedisset, cuncti potarent, & inter se comessationibus uterentur. Hæc Thrasybulus ea gratia fecit præcepitq;, ut caduceator Sardius cernens ingentem frumenti aceruum effusum, & homines oblectationibus uacantes, renunciaret Halyatti, quod & contigit. Nam ut illa conspexit caduceator, Thrasybuloq; Lydi mandata exposuit, reuersus est Sardis. Et ut ego audio, ob nihil aliud inter eos pacificatũ est. Sperans enim Halyattes uehementem penuriam rei frumentariæ Mileti esse, & populum ad extremum usq; malorum deuenisse, reuerso illinc caduceatore, audiebat contraria atque ipse fuerat opinatus. Post hæc inter eos ita conuentum est, ut mutuo hospites essent ac socij: proq; uno duo delubra apud Assesum ædificauit. Halyattes ipse ex morbo conualuit. Et quæ ad bellũ quidem Halyattis cum Milesijs atq; Thrasybulo pertinent, ita habuêre. Periander autem Cypseli filius fuit, is qui Thrasybulo indicauit oracului, Corinthi tyrannus, cui maximum miraculum fuisse oblatũ populares sui prædicant, & his Lesbij assentiũtur. Arionem Methymnæum delphino insidentem ad Tænaron fuisse euectum, qui erat citharœdorum sui seculi nulli secundus: quiq; primus hominum quos nouimus, & fecit & nominauit & docuit Corinthi dithyrambum. Hunc Arionem ferunt, cum pmultum temporis triuisset apud Periandrũ, concupisse in Italiam Siciliamq; nauigare: rursus parta ingenti pecunia, uoluisse Corinthum reuerti: & cum profecturus è Tarento esset, quia nullis magis quàm Corinthijs fideret, nauigium uirorum Corinthiorum conduxisse. Cum autem tenerent, istos Arioni insidiatos, ut eo deturbato, pecunia potirẽtur. Hoc illum intelligentem, oblata eis pecunia, mortem tantum fuisse deprecatum. Non persuadenti nauitas iussisse, ut aut sibi manus inferret, ut sepulturam in terra nanciscereturꝫ aut ilico in mare desiliret: Arionem ad hanc difficultatem redactum, obsecrasse, ut quandoquidem ipsis ita placitum esset, cernerent se omni suo ornatu coopertum, stantemq; super foros, audirent cantantem: & cum decantasset, sibi se manus illaturum: atq; istos pmitentes (inuaserat enim libido eos audiendi præstantissimum inter homines modulatorem) è puppe in mediam nauẽ concessisse. Illum induto sibi omni ornatu, ac sumpta cithara stantem sup foros, inchoasse carmen quod dicitur orthium: eoq; decantato, sese ut erat ornatus, in mare iecisse. Et hos quidem cursum tenuisse in Corinthum: illum uero aiunt à delphino exceptum, in Tænaron fuisse transuectum: Et cum è delphino descendisset, Corinthum eodem habitu prexisse. Et ubi peruenit, quicquid contigerat enarrasse, & Periandrum (quia non crederet) tenuisse hominem in custodia ne quò pdiret: cæterum curauisse ut nautas haberet. Eos accitos, ubi affuerunt, pcontatum si qd de Arione memorarent: & referentibus illum sospitem circa Italiam agere, fortunatumq; Tarenti se reliquisse, Arionem apparuisse eodem quo desilijsset habitu: istos terrefactos, nihil amplius habuisse quod conuicti inficiarentur. Hæc Corinthij ac Lesbij aiunt. Extatq; in Tænaro ingens Arionis ex ære donarium, sup delphinum sedens. Porrò Halyattes Lydus composito cum Milesijs bello, postea cum septem & quinquaginta regnasset annos, uita excessit: qui secundus ex hac domo, cum è morbo conualuisset, apud Delphos dedicauit grandem ex argento pateram: itemq; alteram ex ferro pauulam, compactilem, spectatione dignam, inter omnia quæ sunt Delphis donaria. Opus Glauci Chij, qui solus omnium compactionem ferri excogitauit.

Halyattis cũ Milesijs fœdus.

Periandri genus.

Arion Methymnæus dithyramborũ auctor primus.

Orthium carmen.

Arionis donarium.

Halyattis regnum.

Glauci Chij inuentum.

Defuncto Halyatti, successit in regno Crœsus, annos natus quinq; & triginta, qui primus Græcorum Ephesijs bellum intulit. Vnde Ephesij ab eo obsessi, urbem Dianæ donauerũt, funem ex æde Dianæ ad murũ alligato. Est autem inter ueterem urbem, quæ tunc obsidebatur & templum, septem stadiorum interuallum. His primis Crœsus arma intulit, deinde carptim singulis Ionum Aeolorúmque, alias in alios causas prætendens, ut in quosq; maximas reperire poterat, in quosdam etiam friuola causatus. Postea uero quàm Græcos in Asia subegit ad tributum pendendum, tunc constituit ædificatis nauibus aggredi insulanos. Ad quas compingendas cũ omnia in expedito essent, dicũt alij Biantem Prienæum, alij Pittacum Mitylenæum, cum se Sardis contulisset,

CROESI regnum.

Bias Prienæus.

Pittacus Mitylenæus.

interrogatum à Crœso, num quid apud Græciam noui esset: rñdisse, ꝙ illum à compiegenda classe inhibuit. Inquit em̃: Insulani rex decẽ miliia equoꝝ coemerunt, habentes in animo aduersus Sardis atq; te exire in expeditionem. Et Crœsum uera loqui ratum, dixisse: Vtinam dent dñi hanc insulanis mentẽ in filios Lydoꝝ ueniendi cum equis. Atq; hinc excipientẽ dixisse: Videris mihi rex cupide uota facturus, ut insulanos in cõtinente adipiscaris equitantes, haud absurda spe. Veꝝ quid aliud insulanos optare censes, q̃ simul ac audierint constitutisse te aduersus se classem ædificasse, ut nacti Lydos in mari intercipiant: teq; ꝑ his Græcis, quos tu in continente tibi adiecisti, ulciscant? Hac rõne delectatum admodum Crœsum, atq; inductum (est em̃ uisus ille perq̃ scite dixisse) ab ædificanda classe desisteret, atq; ita cum Ionibus qui insulas incolerent, hospitium contraxisse. Interiecto tempore subactis fermè omnibus qui intra Halym colũt. Nam præter Cilices ac Lycios, cæteros oẽs Crœsus in suam potestatem redegit, qui hi sunt: Lydi, Phryges, Mysi, Mariandini, Chalybes, Paphlagones, Thraces, Oetyniq; & Bithyni, Cares, Iones, Dores, Aeoles, Pamphyli. His subactis, & potentia Lydorum per Crœsum aucta, contulerunt se Sardis opibus florentes, tum cæteri oẽs è Græcia sophistæ, qui ea tempestate erant, ꝙ se quisq; proficiscẽtes, tum uero Solon uir Athenensis: qui cum leges iubentibus Athenienſibus tulisset, decem annos per causam cõtemplandi nauigando erat peregrinatus, ut ne quã legum quas condiderat, abrogare cogeretur. Nam hoc Athenienses ipsi facere nequibant, maximo iureiurando adacti ad eas decem per annos seruandas, quas ipsis Solon condidisset. Haꝝ itaq; legum, ac contẽplandi gratia Solon peregre ꝓfectus, in Aegyptum ad Hamasim se contulit, & Sardis ad Crœsum. Eò cum peruenit, hospitaliter in regiam à Crœso exceptus est: tertioq; aut quarto q̃ uenerat die, iussu Crœsi ministri circũduxerunt hominem circa thesauros: omniaq; quæ illic inerant magna atq; beata, ostentarũt. Contemplatũ eum cuncta, & ut sibi opportunum fuerat intuitum, talibus percontatus est Crœsus: Hospes Atheniẽsis, quia multus ad nos rumor de te emanauit ob tuã sapientiã, tuamq; discursatiõem, qui philosophando ꝓmulta uidendi gratia es peregrinatus: ideo mihi nũc cupido incessit sciscitandi te, ecquem uidisti oĩm beatissimũ? Sperans uidelicet se inter homines beatissimũ esse, ita sciscitabat. Solon nihil admodũ assentatus, sed ut res erat rñdens: Ego uero, inquit, rex uidi beatissimũ Tellum Athenienſem. Quod dictũ admiratus Crœsus, instat interroga re: Qua de re Tellum iudicas esse beatissimũ? Quod, inquit, Tello in repu. bene institutа filij erant honesti & boni, eorumq; singulis liberi, hiq; oẽs superstites: & cum hoc uitæ, quantũ in nobis situm est, bñ traduxisset, obitus splendidissimus obtigit. Siquidem prælio quod Atheniẽses cum finitimis gessẽre apud Eleusinam, hic cũ auxilio uenisset, hostemq; in fugam uertisset, pulcherrimam oppetijt mortẽ. Quem Atheniẽses quo loco occubuerat, in eo loco publice humauerunt, magnificeq; honorarunt. Multa de Tello ac beata Solone referente, excitatus Crœsus, interrogat, quemnam secundum ab illo uidisset, putans haud dubie secundas se partes esse laturum. Cleobin, inquit ille, & Bitonem: quippe his & genus Argiuũ erat, & uictus suppeditabat: ad hæc corpori robur tñ, ut & in certaminibus ambo pariter uictores extiterint, & de his ista memorent. Cũ dies festus Iunonis apud Argiuos esset, oporteretq; omnino matrẽ hoꝝ ad templũ ferri bobus iunctis, hiq; boues ex agro eis ad horam præsto non essent: tunc iuuenes exclusi tẽpore, iugũ subeũtes plaustrum ꝓtraxerunt quo mater uehebat, & quinq; ac quadraginta ꝙ stadia trahentes, ad templum puenerunt. Quibus, cũ hæc fecissent, & ab omni cœtu conspecti fuissent, optimus obtigit uitæ exitus, per quæ deus iudicauit, satius homini esse mori q̃ uiuere. Nam cũ circũstantes Argiꝝ laudibus tollerent, uiri qdem consilium filioꝝ, fœminæ uero eoꝝ matrem, ꝙ talibus filijs ꝑdita esset: mater gaudio perfusa cum liberoꝝ facto tum fama, ante simulacrũ stans ꝑcata est eam, ut Cleobi & Bironi filijs suis daret id quod optimũ eẽt homini cõtingere. Post hãc ꝑcationẽ, ubi sacrificarunt epulatiq; sunt, quiescentes in ipso delubro, nõ sunt amplius excitati, sed hoc uitæ exitu ꝓfuncti. Quoꝝ effigies, tanquam uirorum qui optimi extitissent, Argiꝝ factas,

Crœsi ab ædificãda classe reuocatio.

Sophistarum peregrinatio

Solonis peregrinatio.

Solonis respõsum ad Crœ. Tellus beatissimus.

Cleobis & Biton beati.

Iunonis festũ

Satius homini mori q̃ uiuere.

apud Delphos collocarunt. Et his quidem Solon ſecundas beatitudinis partes tribue-
bat. Crœſus aũt conturbatus inquit: Hoſpes Athenienſis, adcó ne tibi ꝓ nulla contẽni
tur noſtra felicitas, ut ne priuatis quidem uiris nos æquiparandos ducas? Cui ille: Me
Crœſe gnarum, omne numen inuidũ eſſe & turbulentũ de rebus humanis, interrogas. *Numina inui-*
In diuturno eñ tẽpore multa uidentur quæ nemo uelit uidere: & tolerañ multa quæ *da eſſe.*
nolit quiſpiam tolerare. Proponamus eñ homini terminũ uitæ ad ſeptuaginta annos, *Anni uitæ hu-*
qui anni conſtãt ex uigintiquinq; millibus ac ducentis diebus, menſe intercalari non po *manæ.*
ſito. Quod ſi uelis reliquum annorum ob hunc mẽſem ꝓlixius fieri, ut horæ ad id quod *Mẽſis inter-*
deeſt accedentes congruant, menſes quidem intercalares ſupra annos ſeptuaginta fi- *calaris.*
ent triginta quinq;, dies autem ex his menſibus mille quingenti. Horum dierum omni
um, qui ſunt ad ſeptuaginta annos, numero uiginti ſex millia, ducenti quinquaginta, *Dies anni.*
nullus ꝓrſus qualem alius rem affert. Ita igitur Crœſe omnino calamitoſus eſt homo.
Verum tu mihi uideris & diuitiſs ualde pollere, & permultorum hominum eſſe rex:
ſed quo me interrogaſti nondum te appello, prius quàm bene uita defunctum te audie
ro. Neq; enim beatior eſt, qui magnis opibus præditus eſt, eo qui diurnum uictum ha
bet: niſi eidem omnibus bonis ꝓdito, fortuna conceſſerit bñ uita defungi. Etẽm complu
res homines ſunt perq̃ locupletes, minime tñ beati: cõplures item mediocria habentes
patrimonia, fortunati. Quoꝝ is qui diuitiſs affluit, ſed nõ beatus eſt, duabus tm̃modo re *Diues.*
bus antecellit fortunatũ: at hic illũ pluribus. Ille ad cupiditates implẽdas, & ad grandẽ *Beatus.*
quæ incidat offenſam ſuperandã ualidior eſt: hic etſi illo inferior eſt in his duobus quæ
bñ illi à fortuna deneganť, tñ excellit ꝙ illoꝝ inexpertus eſt, ꝙ ꝓſpera fruiť ualetudi-
ne, ꝙ maloꝝ expers, ꝙ bonoꝝ liberoꝝ parẽs, ꝙ formoſus eſt. Qui ſi ꝓter hæc diẽ quo
ꝙ ſuum recte obierit, is eſt (quẽ quæris) dignus qui uocet beatus: prius tñ q̃ ad obitũ *Fortunatus.*
puenerit, nequaquã beatus appellãdus, ſed fortunatus: quæ oĩa cõſequi q̃diu ſis homo,
impoſſibile eſt. Sicut nec una regio cuncta ſibiꝑſi ſuppeditat: ſed aliud habens, alio in-
diget: quæ tñ habet plurima, ea eſt optima. Quẽadmodũ & hominis corpus unũ aliq̃d
non eſt conſummatũ, quia aliud habet, alio uacat. Quiſquis aũt horum plurima ꝑpetuò
habuerit, dehinc placido animo è uita exceſſerit, hic apud me nomine hoc ueluti rex do
nari mereť. Omnis rei oportet inſpicere exitũ, quò ſit euaſura: qm̃ multos deus, quibus *Exitus rerũ*
fortunas ſuppeditauerat, radicitus euertit. Hæc Solon neq; aſſentando Crœſo, neq; ul- *inſpiciendus*
lius eum momenti faciendo locutus, dimittitur. Saneq; eſt uiſus eſſe indoctus, qui bo-
nis præſentibus prætermiſſis, iuberet omnium rerum inſpicere exitum.

Poſt abitum Solonis ingens deoꝝ indignatio (ut conijcere licet) Crœſum excepit,
ꝙ ſeipſum oĩm hoĩm beatiſſimũ arbitrareť. Cui ſtatim quieſcenti ſomniũ oblatũ eſt,
ueritatẽ indicans maloꝝ quæ circa filium erant euentura. Erant aũt Crœſo liberi duo: *Crœſi liberi.*
quorum alter qui mutus, inutilis erat: alter inter æquales omni iure longe primus, no
mine Atys. Hunc itaq; Atym Crœſo ſignificat ſomniũ, fore ut ferrea cuſpis traiectum *Crœ. ſomniũ*
interimeret. Expręctus & ſecum rem uerſans, ſomnio territus, ducit filio uxorẽ, ſoli-
to præeſſe copiſs Lydorum: poſthac ad tale munus nequaq̃ dimittit. Iacula & haſtas,
omniaq; huiuſcemodi, quibus hoſtes in bello uruñť, è porticibus amouens in thalamos
infert, ne quid ſuſpẽſum in filium decideret. Cum aũt nuptias filiꝰ in manibus haberet,
aduenit Sardis quidam calamitate ꝓditus, manibusq; nõ puris, natione Phryx, regio ex
genere. Hunc, cũ ad ædes Crœſi ueniſſet, ex rituq; domeſtico ut ſibi expiari liceret, oraſ
ſet, Crœſus expiauit. Modus expiandi propemodum is eſt apud Lydos, qui apud Græ- *Expiandi*
cos. Vbi legitima peregit, Crœſus percontatus eſt unde ille, quiſnam foret, inquiens: *ritus.*
Homo quis tu? & unde è Phrygia profectus, domeſticus mihi factus es? & quẽ uirum
aut quam fœminam interemiſti? Ad quem ille reſpondit: Gordiꝰ Mida prognati ſum
filius, nomine Adraſtus: quia fratrem meum ipſius imprudens interemi, adſum eie- *Adraſtus*
ctus à patre, & omnibus rebus exutus. Crœſus inuicem ad eum his uerbis inquit: Ex *Phryx.*
uiris nobis amicis oriundus es, & ad amicos ueniſti: hic in noſtris ædibus tu manens,
nullius rei indigebis. Iſtam porrò calamitatem quàm ſæuiſſime ferendo, plurimum lu

crifacies. Atque ille quidem apud Crœſum domicilium habuit. Verum per hoc idem tempus apud Olympum Myſiæ, aper eximiæ magnitudinis extitit, qui ex hoc monte progreſſus, Myſorum opera peruaſtabat: quemq; ſæpenumero Myſi aggreſſi, nihil admodum mali ei fecerant, ſed ab eo accepant. Ad extremum miſſis ad Crœſum nunciis, ita dixêre: Apparuit rex apud nos maxima res aper, qui agreſtia corrumpit opera, quem ſtudioſiſſime captantes, interimere tamen non ualuimus. Nunc itaq; te obſecramus, ut nobiſcum filium tuum ac delectos iuuenes canesq; mittas, quo beluam è regione tollamus. Hæc illis precantibus, Crœſus ſomnia memoria repetens, ita reſpondit: Filij quidem mei nolite amplius facere mentionem: neq; enim eum uobis dimitterem. nam eſt nouus maritus, & nuptialia ſunt ei cordi. Lydoq; tamen delectos & uenatores omnes cum canibus unà mittam, mandaboq; euntibus, ut promptiſſime uobiſcũ beluam de regione ſummoueant. Hæc Crœſus reſpondit. Cuius uerbis cum contenti nõ eſſent Myſij, interuenit Crœſi filius, auditisq; quæ Myſij precarentur, & Crœſo negante cum illis miſſurũ ſe filium, hæc inquit ad eum adoleſcẽs: Pater, quæ nobis antehac aliquãdo honeſtiſſima ac magnificentiſſima erãt, uel in bella, uel in uenationes eundo ſpecimẽ ſui dare, hoq; utroq; nũc excluſum me tenes, nulla in me animaduerſa neq; ignauia neq; ſocordia: quibusnam me oculis conſpici oportet euntem in forum, atq; illinc redeuntem, qualis ciuibus, qualis uxori recẽs nuptæ uidebor? cui illa uiro uidebitur nupta? Proinde me tu aut ſinas uenatum ire, aut ora[illegible]e pſuadeas, potiora iſta eſſe quæ facis? Cui reſpondens Crœſus: Fili, inquit, neq; quòd ignauiam, neq; quòd aliud quippiã iniucundũ mihi animaduerterim in te, hæc facio: ſed uiſum quod in ſomnis mihi oblatum eſt, dixit te breuis æui futurum, quippe ferrea periturum cuſpide. Cuius uiſi gratia & has maturaui nuptias, nec ad ea quæ ſuſcipiuntur, dimitto, obſeruans ſi quo pacto queam te, dum uiuo, à clade ſubtrahere. Filius enim mihi unicus es. Nanque alterum auditu captum, p nullo mihi exiſtimo. Ad quem uiciſſim adoleſcens: Pater, inquit, tibi equidem ignoſco agenti circa me cuſtodiam, qui talem uideris uiſionem: uerum tu illam non pbe percipis: quam, quoniam te latet, æquum me tibi interpretari. Ais tibi ſomnum oſtendiſſe, me ferrea piturum cuſpide. At uero quænam manus ſunt, quæue cuſpis ferrea quam tu ptimeſcas? Nam ſi dente diciſſet, aut aliquo huius ſimili piturum me, deberes facere quæ facis: nunc autem dixit, cuſpide. Quare cum non ſit nobis pugna cum uiris, ire me ſinas. Et Crœſus: Euincis me, inquit, fili iſta loquens de ſomno intelligendo. Quapropter ut abs te uictus, tibi indulgeo, ueniamq; do eundi ad uenationem. Hæc locutus Crœſus, Adraſtum Phrygem accerſit, eiq; ubi adfuit, talia inquit: Ego te Adraſte calamitate præditum (non ingrato tibi hæc exprobro) expiaui, & receptum domi habeo, omnem ſuppeditans ſumptum. Nunc ergo de me, qui prior de te bene meritus ſum, debes inuicem bene mereri. Cuſtodem te opus eſt eſſe filij mei uenatum pficiſcentis, ne qui inter uiam occulti graſſatores in ueſtram pniciem pdeant. Ad hæc, tua intereſt eò te uadere, unde ſplendor ex opibus extitit, quod tibi paternum eſt, & præterea quia robur adeſt. Cui Adraſtus: Ego, inquit, rex in iſtud certamen alioqui non pgerem: quem tali calamitate affectum, nefas eſt ad æquales ſe conferre fortunatos: aut uelle inter eos adeſſe, à qua re & frequenter meipſum continui. Nũc quoniã tibi hoc in animo eſt, cui gratificari debeo, & gratiã referre p bñficijs, iſtud exequi paratus ſum: filiumq; tuũ, quẽ me cuſtodire iubes, expecta incolumem reditur; cuſtodis cauſa. Poſteaquã his uerbis Adraſtus Crœſo reſpondit, & mox re apparata, uiris delectis iuuenibusq; & canibus, diſcedit. Qui ubi ad montẽ Olympũ puenere, beluam indagant, inuentã circũfuſi iaculis inceſſunt. Ibi hoſpes is qui à cæde fuerat expiatus, & uocabatur Adraſtus, uibrato in aprũ iaculo, non illũ, ſed fruſtrato ictu filium Crœſi adeptus eſt. Iſte cuſpide ictus, uocẽ ſomni impleuit. Quod factũ quidã ad Crœſo nuncidũ cucurrit, puenienſq; Sardis, pugnã illi & filij necem indicauit. Crœſus morte quidem filij pturbatus, nonnihil tamen ægrius ferebat, quòd is eũ necauerat, quẽ expiaſſet à cæde. Et cũ pgrauiter cladẽ ſuam lamentaret, louem expiatorem inuocare, teſtificans

Aper immenſus Myſie.

ουὸς μέγα θῆμα.

Atys ad Crœſum.

Crœſi reſponſum ad filiũ.

Adraſto cuſtodiendus Atys datur.

Atys mors.

quæ ab hoſpite paſſus eſſet. Inuocare etiam hoſpitalem, & familiarem hunc eſidem nominans deum. Hoſpitalem quidem uocans, quod in domũ excepiſſet hoſpitem, perculſorem filij ſui ignarus ſe paſcere: Familiarem uerò, quod quem pro illius cuſtode miſiſſet, eum compererit hoſtiliſſimum. Secundum hæc, Lydi affuerũt qui mortuum afferebant: poſt ipſum interfector ſequebatur. Stans autẽ hic ante cadauer, ſeſe Crœſo tradebat, manus protendens, iubensq; ut ſe ſuper cadauer mactaret, referendo tum priorem calamitatem ſuam, tum quoniam ſuum etiam expiatorem interemiſſet, ſibi uiuendum amplius non eſſe. Hæc Crœſus audiens, etſi in tanto domeſtico luctu poſitus, tamen Adraſtum miſeratus eſt, ad eumq; inquit: Habeo abs te hoſpes oẽm ſatisfactionẽ, quoniam teipſum morte cõdemnas. Neq; uero tu huius mihi cladis autor es, niſi quatenus id feciſti imprudens, ſed deorum quiſpiam, qui iam mihi uentura ſignificauit. Et Crœſus filium pro ſua dignitate ſepeliuit. Adraſtus aũt Gordij filius, Midæ nepos, is, qui tum fratris tum expiatoris interfector extiterat, ubi ſilentium fuit ad ſepulchrum, ignoſcentibus ei hominibus ob quæ ipſe grauiſſime afflictabatur, ſeſe ſup buſtũ tranſfodit. Crœſus filio orbatus, ingenti in luctu duos annos egit. Quem luctum poſtea finiuit, Aſtyagis Cyaxaris filij dominatione à Cyro Cambyſis filio ſublata, & rebus Perſarum augeſcentibus: atq; in ſolicitudinẽ uenit, ſi qua ratione poſſet potentiam Perſicam prius quàm magna efficeretur, occupare. Sub hanc ſtatim cogitationem tentare ſtatuit uaticinia, quæq; apud Græcos, quæq; in Africa eſſent, aliis alio dimiſſis, quibuſdam Delphos, quibuſdam Dodonam, nonnullis ad Amphiaraum ac Trophonium. Sunt qui ierunt ad Branchidas oræ Mileſiæ. Atq; hæc ſunt Græca, ad quæ cõſulenda Crœſus miſit, oracula. In Africa uero ad Ammonem alios reſponſa petituros dimiſit. Omnes autem, exploratum oracula quid ſentirent: ut ſi conſentanea in uero deprehenderentur, ſecundo loco de ſuis tentatum mitteret, nunquid in Perſas expeditiõem moliretur. Mittens itaque ad oracula tentanda Lydos, hæc dedit mandata, ut qua die proficiſcerentur ex Sardibus, ab ea reliquum tempus ſupputantes, quotidie oraculis uterentur, ſciſcitantes quidnam faceret Lydorum rex Crœſus Halyattis filius. Et quod ſingula oracula reſpondiſſent, id omne conſcriptũ ad ſe referrent. Quid cætera rñderint oracula, à nemine cõmemoratur. At apud Delphos ſimul atq; ingreſſi ſunt Lydi domũ, conſulturi deum, & ſciſcitaturi quod ſibi eſſet iniunctum, Pythia hexametro tenore hæc inquit:

Noui ego quis numerus ſabuli menſuraq; ponti.
Mutum percipio, fantis nihil audio uocem.
Venit ad hos ſenſus nidor teſtudinis acris,
Quam ſimul agnina coquitur cum carne lebete,
Qui ſupereſt ſtratus, ſtratum cui deſuper eſt æs. Vel,
Noui ego arenarum numerum ſpatiumq; profundi. Vel,
Noui ego arenai numerum modios & aquai. Vel,
Aequoris eſt ſpatium, numerus mihi notus arenæ.

His oraculis quæ Pythia reddidit conſcriptis, Lydi digreſſi Sardis rediêre. Cumq; alij quos circũmiſerat Crœſus affuiſſent, tũc ſingula apiens, quod ſcriptum eſſet inſpexit: quorum quidem nullum pbauit. Vbi autẽ illud Delphicum audiuit, protinus adorauit, atq; admiſit, exiſtimans ſolam eſſe apud Delphos uaticinationem: quippe quæ compererat quod ipſe feciſſet. Etenim poſtea quàm ad petenda oracula nuncios dimiſerat, obſeruato ex omnibus diebus præcipuo, tale quiddam eſt machinatus, commentando ea, quæ ad deprehendendũ & ad differendũ ardua forent. Teſtudinẽ pariter & agnum conciſos in aheno coxit, operculo aheneo impoſito. Atq; ita è Delphis Crœſo reſponſum eſt. Ex Amphiarai uaticinio quidnam reſpõſum ſit Lydis, cum in ſacro illo rite ſacrificaſſent, non queo dicere. Nam de eo nil fertur aliud, q̃ quod & hoc Crœſus uerax eſſe uaticinium exiſtimauit. Poſt hæc ingentibus hoſtijs deum, qui eſt apud Delphos, exorandum ſtatuit. Immolauit enim pecora quæ fas eſt immolari, numero tria millia. Fulcra & aurea argenteaque, ad hoc phialas aureas, & amictus purpureos, ac tunicas

Iupiter expiator.
Hoſpitalis.
Familiaris.
Adraſtus ſibi ipſi mortem conſciuit.
Crœſus qbus modis oracula tentarit.
Oracula grecorum.
Delphici oraculi reſpõſum
Delphicum oraculum uerax Crœſ. deprehendit.

Hostiæ donariaq; à Crœso consecrantur Pythio.

ingenti pyra extructa concremauit, sperans aliquãto magis his rebus propiciari deũ. Iussis etiam Lydis omnibus, ut sua ipsorum, quicquid tale haberet quisq;, immolaret. Quo ex sacrificio cum immensa uis auri defluxisset, ex ea dimidiatos lateres deformauit, longiores (ut inscripsit) sex palmorũ, breuiores trium, crassitudine palmari, numero centum decem & septem: quorũ quatuor erant auri excocti, singuli pondo duorum

Leonis ex auro effigies.

& dimidij talenti: cæteri uero auri albidi, pondo binûm talentorum. Fecit leonis quoq; effigiem ex auro excocto decem talentorum pondo, qui leo dum templum Delphicum deflagrauit, à semilateribus decidit (super illos enim erat collocatus) & nũc in Corinthiorum thesauro repositus est, pondo sex talentorum atq; dimidij, eliquatis tribus talentis ac dimidio. Hæc Crœsus ubi perfecit, Delphos misit. Cumq; eis hæc alia: duas grandi forma pateras, aureamq; argenteam: quarum aurea intrantibus templum ad

Patere duæ miræ magnitudinis ac precio.

dexteram posita erat, argentea ad sinistram. Quæ & ipsæ cum templum incensum est, amotæ fuerũt, aureaq; in Clazomeniorum thesauro posita, pondo talentorum octo & dimidij, præterea minarum duodecim: argentea ad suggrundam anguli templi, sexcentarum amphorarum capax: in quam miscebatur uinũ à Delphis Theophaniæ festo.

Theophaniæ festum.

Opus, ut Delphi aiunt, Theodori Samij, ut & ego arbitror. Non enim mihi uidetur opus temere factum. Misit præterea dolia argẽtea quatuor, quæ in Corinthiorum thesauro stant. Donauit item aquiminaria duo, aureum argenteumq;. Quorum in aureo suprascriptum est, donarium esse Lacedæmoniorum: non recte suprascriptum, qm̃ & hoc Crœsi est. Sed quidam Delphorũ gratificari Lacedæmonijs uolens, inscripsit: cuius nomen

Argentea dolia.

Aquiminaria aurea argenteaq;.

ego cognitum habens, non tamen promam. Verum puer, per cuius manus fluit aqua, Lacedæmoniorum est, sed eorum neutrum aquiminare. Alia quoq; cum his permulta Crœsus dona misit non insignia. Item fusilia ex argento orbiculata: necnon mulieris simulacrũ tricubitale, quod Delphi narrant esse effigiem pistricis Crœsi. Super hoc donauit uxoris suæ monilia à collo pendentia, ac zonas, quæ Delphos Crœsus transmisit.

Fusilia orbiculata ex argento.

Mulieris simulacrum ex argento tricubitale.

Amphiarai oraculum.

Amphiaraũ insuper, cuius & uirtutem audisset & cladẽ, donauit clypeum ex auro totum, totamq; ex auro solido cuspidem, & xystum cum suis iaculis aureum: quæ ambo ad meam usq; memoriam apud Thebas repositа fuerunt in Ismenij Apollinis templo. Hæc dona Lydis, qui portaturi ad oracula erãt, Crœsus iniunxit, ut interrogarẽt, nunquid aduersus Persas Crœsus sumeret expeditionem, & num aliquos hominum auxilia asciscĕret. Lydi ubi eò quò dimittebantur peruenerunt, donarijs oblatis oracula consultarunt, inquientes: Crœsus Lydorum aliarumq; nationũ rex, ista in hominibus sola esse uaticinia sentiens, idcirco qualia debita sunt dona dat, uosq; percontatur, nunquid aduersus Persus proficiscatur in expeditionem, & num quem socialem asciscat exercitum. Atq; hi quidem hæc interrogauerunt. Oraculorum autem in idem cõcurrebant

Crœso respõsum per oraculum.

sententiæ, prædicentes Crœso, fore ut si arma Persis inferret, magnum imperium everteret. Consulebant tamen, ut potentissimos quosq; Græcorũ ad cõparandos sibi socios exquireret. His responsis relatis, atq; auditis, Crœsus ita elatus animo est, ut omino conciperet spem se euersurũ esse imperium Cyri: ac rursus mitteret Delphos ad Pythiam dona in singulos uiros, quos illic multos esse audiebat, binos auri stateres. Ob quæ munera Delphi uicissim Crœso Lydisq; donârunt primas in consulendo oraculo partes, primumq; in sedendo locum atq; immunitatem, & ius perpetuũ cuiq; uolẽti ascribi in numero Delphorũ. Donis Crœsus prosecutus Delphos, tertio uaticiniũ poposcit, quod uidelicet illud uerax sibi esse comperisset. Poposcit autem, nũquid diuturnum foret imperium sibi. Cui Pythia in hæc uerba respondit:

Regis apud Medos mulo iam sede potito,
Tunc ad scrupolum fugere Hermum strenue Lyde,
Nec perstare, nec ignauum te esse pudendum.

His ex uerbibus, cũ allati essent, multo magis q̃ ex cæteris uoluptatẽ Crœsus accepit, sperãs fore ut nunq̃ apud Medos mulus p uiro regnaret: & pinde nec ipse nec posteri sui principatu abrogarent. Post hæc putauit sibi curandũ, ut potẽtissimos Græcorum

Crœsi oraculum aliud.

sibi conciliaret. Idq; uestigando, cõperit Lacedæmonios atq; Athenienses eos esse, quod alteri in Dorico genere, alteri in Ionico antecellerẽt. Nam de his ita antea iudicabatur, cum ab initio altera gens foret Pelasgica, altera Hellenica, hoc est Græca: quarum hæc nunquam solum mutauit, illa assidue multumq; est peruagata. Etenim sub Deucalione rege oram Phthiotidem incoluit, sub Doro Hellenis filio tractũ qui ad Ossam & Olympum iacet, nomine Istiæotim, unde à Cadmæis eiecta, coluit in Pindo locum quem uocãt Macednum. Rursus in Dryopidem commigrauit, atq; ita in Peloponnesum uenit, Doricaq; cognominata est. Qua lingua Pelasgi sint usi, affirmare non possum, sed coniectura signorum licet dicere eandem, qua nunc Pelasgi utuntur, qui supra Tyrrhenos urbem Crestonem incolunt, quodam tempore finitimi eorum qui nunc Dores uocãtur, tunc incolẽtes regionẽ quæ nunc Thessalia nominatur, & Placiam, & Scylacen, cum Pelasgi habitarent ad Hellespontum, qui contermini Athenienſium erãt: aliaq; omnia Pelasgica oppida nomen immutarunt. Quibus signis coniectantes oportet dicere, Pelasgos barbara lingua fuisse: & si tota gens Pelasgica talis erat, gentem Atticam utpote Pelasgicam, cum in Hellenes, id est Græcos transierit, linguam simul istorum perdidisse. Etenim neq; Crestoniatarum loquela cum ullo circà populorum consentit, & Placianoq; ne secum quidem ipsa. Per quod declarant, quam linguæ figuram obtinebant cum in hæc loca transierunt, eandem se nunc cõseruare. At natio Hellenica, id est Græca, ex quo existit, eadem lingua semper est usa, ut mihi uidetur: ideo imbecillis, quod ex Pelasgica fuit abcisa, & exiguo initio profecta, mox in multas gentes augescẽs, tum aliarum, tum præcipue barbararum frequentia se ad illam conferente. Quæ causa mihi uidetur fuisse cur gens Pelasgica, quod Græca esset, nequaquam magnos profectus fecerit.

Eorum deuagatio.

Atticorum lingua.

Crestoniatarum lingua.

Placianorũ loquela.

Græci eadẽ semper lingua usi.

Ex his igitur gentibus, Atticam Crœsus audiebat obtineri, oppressamq; esse à Pisistrato, Hippocratis filio. Hic enim ea tempestate tyrannus Athenis erat. Cuius patri, cũ priuatus spectaret olympia, ingens contigit portẽtum. Nam cum hostiam immolasset, ahena (ut imposita erãt) plena & carne & aqua, absque igne efferbuerunt, ita ut aqua redundaret. Quod portentum conspicatus Chilon Lacedæmonius, qui forte aderat, suasit ei primum, ne uxorem fœcundam duceret domum: secundo loco, si uxorem haberet, ejiceret: & si quidem ex illa filium sustulisset, abdicaret. Huius cõsilio non persuasus Hippocrates, hunc postea Pisistratum filium sustulit, qui in seditione littoralium, quibus præerat Megacles Alcmæonis filius, & campestrium, quibus præerat Lycurgus Aristolaidi filius, tertiam seditionem excitauit, tyrannidem affectans, contractisq; seditiosis per causam tutandi montanos, huiusce modi rem machinatur. Seipsum ac parumarum cum uulnerasset, agitauit illas in forum tanquam elapsus ex hostibus, quem rus proficiscentem illi prorsus interimere uoluissent. Orare populum, ut aliquid custodiæ circa se habere permitteret, cum prius specimen sui in expeditione declarauerit, qua contra Megareas præfuerat, capta Nisæa, aliisq; præclaris operibus editis. Populus Atheniensis ita deceptus, dedit ei quosdam è ciuibus delectos pro satellitibus, non qui hastas, sed clauas ferrent, Pisistratum sectantes. Cum quibus ille impetu facto arcem occupauit, & inde Athenienſium imperio potitus est: nullas neque dignitates quæ erant perturbans, neq; consuetudines transferens, sed constitutis adhærescens, urbem bene atque commode exornauit. Eum tandem nõ multo pòst tempore milites Megaclis & Lycurgi, qui idem senserant, ejecerunt. Hunc in modum Pisistratus primum Athenas, tyrannidemq; nondum ualde stabilitam, amisit: cuius ejectores rursus inter se seditiones redintegrauerũt: in qua seditione Megacles satagens, Pisistratum misso caduceatore inuitat, nunquid uelit filiam capere uxorem. Accipiente conditionem Pisistrato, initur consilium de illo restituendo, res (ut ego interpretor) longe stultissima. Quoniam inde à priscis temporibus responsum erat, Græcam gentem dexteriorem esse, quàm barbaram, & magis ab ineptijs abhorrentem: & si Athenienses inter Græcos feruntur sapientia principes, ex quibus fuerunt isti qui talia sunt machinati. Erat in tribu Pæaniea mulier nomine Phya, tribus digitis minus statura quatuor cubitorum, alioqui formosa,

Portentum uisum Hippocrati.

Abena citra ignem feruẽtia.

Megacles.

Lycurgus.

Pisistrati cõmentum.

Megacles & Lycurgus Pisistratũ ejiciunt.

Græcæ genti laus.

Phyæ mulier

Hanc mulierem omni armatura cum inſtruxiſſent, in currumq; ſuſtuliſſent, compoſitã in eum habitum, quo uenuſtiſſima uidẽda eſſet, in urbem agunt, præmiſſis præconibus emiſſarijs, qui cum in urbem uenirent, hæc mandata exequerentur, ut dicerent: Athenienſes, bona mẽte excipite Piſiſtratum, quem Minerua ipſa præcipuo inter homines honore proſecuta, in ſuam reducit arcem. Et hi quidem paſſim uadentes talia prædicabãt, ſtatimq; rumor emanauit in tribus, Mineruam reducere Piſiſtratum. Qui in urbe erãt, credentes mulierem ipſam deam, fœminæ ſupplicauerunt, pariter & Piſiſtratum acceperũt. Hunc in modum, quem dicimus, recuperata tyrannide Piſiſtratus, ex pactione quam inierat cum Megacle, illius filiam duxit uxorem. Verum cum & filij eſſent ei adoleſcentes, & qui oriundi forent ex Alcmæone, dicerentur obnoxij eſſe crimini piaculi, nolens ex nouo cõiugio liberos tollere, haud legitime coibat cum uxore. Quam rem cum inter illicita occultaſſet, poſtea ad matrem retulit, enunciaret id nec ne. Mater uiro indicauit. Id iſte iniquo animo ferens, ſe à Piſiſtrato contumelia affici (ut erat iratus) mille homini infenſos reddidit. Quæ fieri Piſiſtratus cõtra ſe animaduertens, regione proſus abſceſſit, & ubi Eretriam peruenit, unà cum filijs deliberat. Et cum ſententia Hippiæ præualuiſſet de tyrannide rurſus recuperanda, aliquot ciuitates excitauerunt, quæ ipſis nonnihil beneuolæ erant. Et cum aliæ complures pecuniæ multum contulerunt, tum uero Thebani plurimum. Poſt hæc non ita multo interiecto tempore, omnia ad reditum eis in expedito fuerunt. Nam & ex Peloponneſo Argiui aderant mercede conducti, & Naxius quidam nomine Lygdamus, qui ultro aduenies, plurimum ſtudij exhibuit, allatis & pecunijs & copijs. Profecti ex Eretria, anno undecimo uertente redierũt, & primum in Attica Marathonem occupauerunt. Ad quos interea ibi caſtra habentes, cum ſeditioſi ex urbe ſe conferebant, tum alij ex tribubus cõfluebant, quibus erat tyrannis quàm libertas iucundior, atq; ita congregabantur. Dum Piſiſtratus pecuniam cogit & Marathonem tenet, Athenienſes qui intra urbem degebant, rem nullius momenti fecerunt. Ac ubi acceperunt eum ex Marathone urbem uerſus mouere, ita domum ad ſe defendendos obuiam tendunt. Et dum iſti cum omnibus copijs infeſti in illos, & illi circa Piſiſtratum è Marathone digreſſi contra urbem irent, & in eundem locum conueniſſent, perrexerunt ad Mineruæ Pallenidis fanum, altrinſecuſq; arma poſuerunt. Hic diuina pompa fungens Amphilytus Acarnan, uir ariolus, Piſiſtratum cui aſſiſtebat adijt, atq; hæc hexametro carmine uaticinatus eſt, inquiens:

Eſt nummus proiectus, item ſunt retia tenta,
Nocte meant thynni claro ſub ſidere lunæ.

Hoc ille oraculum diuino afflatus ſpiritu reddidit. Quod oraculum Piſiſtratus coniectans, & ſe accipere affirmans, in Athenienſes urbe egreſſos copias ducit. At illi tunc ad prandium ſe conuerterant, & ſecundum prandium partim ad talos, partim ad ſomnum. In hos impetu dato hi qui cum Piſiſtrato erant, in fugam uertunt. Quibus fugientibus ſolertiſſimum conſilium Piſiſtratus excogitauit, ut Athenienſes nec amplius caperentur, & tamen diſſiparentur. Pueros iuſſos conſcẽdere equos præmittit, qui aſſequendo fugientes mandata Piſiſtrati dicerent, iuberentq; eos bono animo eſſe, & ad ſua quenq; abire. Ita audientibus dicto Athenienſibus, Piſiſtratus tertio potitus Athenis, tyrannidem ſtabiliuit tum auxiliariorum copijs, tum pecuniarum prouentibus, partim indidem, partim à flumine Strymone comparatis. Filios quoq; eorum Athenienſium qui perſtiterant, nec ueſtigio fugam fecerant, pro obſidibus ſumptos in Naxum tranſtulit. Hanc enim inſulam bello ſubegerat, Lygdamoq; permiſerat, cum ante hæc etiam Delum inſulam ex oraculis expiaſſet. Expiauit autem ſic: Quatenus proſpectus à templo ferebatur, eatenus ex omni loco mortuos effodit: In alium eiuſdem inſulæ locum tranſtulit. Igitur Piſiſtratus tyrannide potitus eſt Athenienſium, aliis in prælio cæſis, aliis unà cum Alcmæonidis domo profugis. Hunc ita Athenienſibus imperantem ea tempeſtate Cræſus audiebat, Lacedæmonios quoq; magnis è cladibus ereptos, & iam Tegeatibus bello ſuperiores eſſe. Quippe ſub Leonte & Hegeſicle in Sparta regnantibus,

Piſiſtratus ꝑbus artib. reſtituatur.

Piſiſtratus haud legitime cum uxore coibat.

Piſiſtratus rurſus tyrãnide deſtituitur.

Lygdamus Naxius.

Marathonẽ occupat Piſiſtratus.

Mineruæ Pallenidis templum.

Amphilyti uaticinium.

Piſiſtratus tertio urbe potitur.

Naxus inſu.

Tegeatæ.

cum cætera bella prospere gessissent, in Tegeati tamen succubuerunt. Nam iam inde ante istos ferè ex omnibus Græcis pessime morati fuerant, tam circa se quàm circa hospites, nullo consuetudinis, conuersationisq; commercio, quæ instituta in melius mutauere, Lycurgo inter Spartiatas probato uiro, Delphos ad oraculum profecto. Cui statim atrium ingresso Pythia hæc inquit:

Ad mea uenisti præpinguia templa Lycurge,
Grate Ioui, & cunctis qui tecta tuentur olympi,
Ambigo uaticiner sis utrum uir'ne deúsne:
Sed multo magis esse deum te spero Lycurge.

Oraculi Lycurgo reddi tum.

Nonnulli præter hæc aiunt Pythiam ei disseruisse instituta, quæ nunc à Spartiatis seruantur. Ipsi tamen Lacedæmonij uolunt Lycurgum, cum esset tutor & idē patruus Leoboti Spartiatæ regis, è Creta hæc attulisse. Siquidem cum primum tutor factus est, omnia iura immutauit: deditq; operam, ne qs ea præteriret. Deinde quæ ad bellum pertinerent, iusiurandum, conuentus, comesationes, super hæc instituit tribunos plebis, ephoros, ac senatores. Ita illi ad rectum uitæ genus translati sunt à Lycurgo: quem uita defunctum, delubro ædificato egregie colunt. Ex quo cum bonitate soli, tum nō exigua hominum copia discurrerunt statim, ac benigne rem gesserunt. Nec amplius contenti ocio frui, cum se Arcadibus præstantiores esse arbitrarētur, de omni illorum terra occupanda oraculum Delphicum consuluerunt. Quibus Pythia respondit:

Spartiatarū instituta.

Vide Xenophon. de rep. Ephori.

Me petis Arcadiam, multis petis, haud tibi tradam.
Multi apud Arcadiam uescentes glande uiri sunt,
Qui te reijcient, tibi ego haud inuidero quicquam,
Saltandam Tegeam planta plaudente daturus,
Vtq; queas campum metiri fune feracem.

Hæc responsa ubi accepere Lacedæmonij, à cæteris Arcadibus abstinentes, bellum intulere Tegeatibus, ferentes secum compedes, uidelicet captioso freti oraculo, tanquam essent ipsi redacturi Tegeatas in captiuitatem. Verum congressi prælio ac fugati, quicunq; eorum uiui sunt capti, eisdem quas ipsi attulerunt compedibus indutis, campum Tegeatem metiti fune coluerunt. Compedes quibus uincti fuerant, ad nostram usq; memoriam incolumes fuere circa templum Mineruæ Aleæ, apud Tegeam suspensæ. Atq; superiore quidem bello Lacedæmonij aduersus Tegeatas assidue, semper male pugnauerant: Crœsi tamen ætate, & Anaxandridæ Aristonisq; regum suorum, longè superiores contra eosdem extiterunt, hunc in modum tales effecti: Cum semper in bello à Tegeatibus repellerentur, missis Delphos consultoribus, oraculum sunt scisciti, quēnam deorum placarent, ut Tegeatum uictores existerent. His Pythia respondit, id fore si ossa Orestis, filij Agamemnonis referrent. Cuius urnam cum nequirent inuenire, rursus ad deum mittunt de loco sciscitatum, in quo situs Orestes esset. Hæc nunciis interrogantibus ita Pythia inquit:

Oraculi captiosum.

Cōpedes Lacedæmon. Mineruæ Aleæ templum.

Ariston.

Est pars Arcadiæ Tegeæ in regione patenti,
Hic duo flant uenti ui peruehemente coacti,
Forma hostis formæ, & plagæ superaddita plaga,
Hic Agamemnonides terra omniparente tenetur,
Quo tu sublato Tegeæ sperabere uictor.

Pythiæ responsum de ossibus Orest.

Vbi hæc audierunt, nihil tamen minus inuentione frustrabantur, etsi omnia disquirentes, donec Liches unus Spartiatarum, eorum qui benemeriti uocantur, comperit. Sunt autem benemeriti, ex ciuibus semper militia equestri perfunctis, quini quotannis, qui quo anno ex equitibus Spartiatis exeunt, ne torpescant, alij alio mittuntur. Ex his Liches cum esset, rem apud Tegeam adinuenit, fortuna pariter atq; solertia usus. Nam cum Tegeates à Lacedæmonijs hoc anno commercio mutuo adeundi essent, & iste in ærariam officinam uenisset, intuebatur ferrū dum procudebatur. Quo in spectaculo admirabundum animaduertēs faber ferrarius, intermisso opere, quanto magis

Benemeriti. Spartiatæ q dicuntur.

Liches oraculi cōiectator.

Lacon,inquit,hoſpes admirarere,ſi idem,quod ego, tu noſſes,qui tantopere admiraris ferrarium opificium.In hac enim corte puteum facere cũ uellem, incidi in ſepulchrum ſeptem cubitorum:& quia incredulus eram omnino fuiſſe maiores quàm nũc ſunt homines,aperui undiq; mortuum, æquali atq; ſepulchrũ longitudine:quam ubi menſus ſum,iterum obrui.Hæc illo referente quæ uiderat, Liches conſiderans,coniecit hũc ex oraculo eſſe Oreſtem,hac uidelicet coniectura: Duos quidem quos cernebat excuſſoris folles,totidem comperit eſſe uentos. Incudem uero & malleum,formam formæ hoſtem:ferrum uero quod procuderetur,plagam ſuperinditam plagæ,hac ratiõe conſectabat,q; in plagam hominis ferrum inuentum eſt. Hæc itaq; ſecum agitãs,Spartam regreſſus,rem omnem Lacedæmoniis refert.Illi ex compoſito hominem criminis convictum,exilio damnant.Qui in Tegeam profectus,& calamitatem ſuam referens fabro excuſſori,conducit ab eo nolenti uendere cortem. Ibiq; aliquandiu habitãs, ubi rem cognouit,effoſſo ſepulchro oſſa collegit,eaq; portans Spartam rediit. Quo ex tẽpore Lacedæmonii quoties cum Tegeatibus cõgreſſi ſunt,ſuperiores extitére, adeo ut multum iam Peloponneſi eis parêret.Hæc itaq; omnia Crœſus audiens,miſit nuncios Spartam cũ muneribus,ad rogandam belli ſocietatem,iuſſos dicere quæ oporteret.Ii poſtquam peruenerunt,nos aiunt,Crœſus miſit Lydorum aliarumq; gentiũ rex, ita inquiens:Lacedæmonii,quoniam deus oraculum reddidit,ut græcam mihi ſocietatemadſciſcerem, & uos inter Græcos antecellere audio, ſtatui uos mihi in ſocietatem ex oraculo prouocandos, ad ineundam mecum quam cupio amicitiam atq; ſocietatem, citra dolum fraudemq;.Crœſus hæc per legatos nunciauit.Quos aduentu Lacedæmonii qui & ipſi oraculum audierant,gauiſi fœdus cum eis hoſpitii ſocietatiſq; inierunt. Etenim iam antea intercedebant nonnulla Crœſi in Lacedæmonios beneficia.Nam cum illi miſiſſent Sardis ad aurum coemendum, quo uſuri erant in id ſimulacrum, quod nunc poſitum eſt apud Laconicam in Thornace Apollinis,eo auro ſunt à Crœſo donati.Qua de re Lacedæmonii,quodq; ſe amicos ille delegiſſet,ſocietatem admiſerunt:& hoc denuncianti ſeſe paratos exhibuerunt.Quod ubi fecerunt,pateram aheneam labiorum tenus frequentibus animalibus cælatam, triginta amphorarum capacem, dono afferebant, uolentes Crœſum remunerari,ſed eam Sardis non pertulerunt,propter alterutrã harum(quæ feruntur)cauſarum:Lacedæmonii quidem aiunt hanc pateram cum ferebatur Sardis, cùm Samum appulſi eſſent,à Samiis fuiſſe interceptam. Qui cognita re, nauibus iſtos longis aggreſſi fuêre.Ipſi uero Samii aiunt Lacedæmonios,qui pateram portabãt,ſero uenientes,cum audiſſent Crœſum captum eſſe cum Sardibus,illam in Samo uendidiſſe uiris priuatis,qui eam Iunonis templo dedicauere,& illos qui uendidiſſent,Spartam reuerſos,forſitan dixiſſe à Samiis ſibi fuiſſe ereptam. De patera ita res ſe habet. Crœſus eluſus oraculo,aduerſus Cappodociam exercitus comparabat,ſpe & Cyrum & potentiam Perſicã euertendi.Cui in hac apparãda expeditione occupato, Lydus quidam nomine Sandanis,& antehac pro circunſpecto habitus, & ob hanc quam dixit ſententiam plus nominis apud Lydos conſecutus,hunc in modum Crœſo conſuluit:Aduerſus tales uiros expeditionem paras rex, qui coriacea ſubligacula, qui è corio reliquam ueſtem ferunt,qui non quibus uolunt cibis ueſcunt,ſed quos habent, utpote regionem aſperam incolentes. Ad hæc potu non uini utuntur, ſed aquæ:non ficos ad comedendum, nec aliud quicquam boni habentes: quibus cum nihil ſit quod eripies, ſi uiceris:ſin uictus fueris,animaduerte quot bona amittes. Vbi guſtauerint illi noſtra bona, circũſiſtent nos,nec abigi poterunt. Equidem diis habeo gratiam, qui non induxerunt in animum Perſis, ut Lydos inuaderent. Hæc locutus, non tamen Crœſum perſuaſit. Etenim Perſis antequam Lydos ſubigerent,nihil erat neq; lautum neq; opiparum. Porrò Cappadoces à Græcis Syri nominãtur, & erant hi Syri,antequam Perſæ imperitarent,ditionis Medorum, tunc autem Cyro parebant. Siquidem imperium Medicum ac Lydum diſterminabat fluuius Halys,qui ex Armeno monte profluens,primum Cilicas,dehinc Matienos, qui ſunt ad dexteram, & Phrygas, qui ſunt ad læuam:tum bo-

Oreſtis præcerti as.

Quibus artibus Lacedæmonij Tegeatibus facti ſuperiores.

Cræſi ad Lacedæ. legati.

Patera aheneæ mira capacitas.

Sandanis Lydus.

Perſarum uiꝫ habitusq; priſcus.

Halys.

ream uersus tendens, Syros, Cappadoces, Paphlagonesq; interfluit: Cappadoces à dextra, Paphlagones à siniſtra perſtringens. Ita flumẽ Halys, cuncta ferè ſuperiora Aſiæ à mari, quod Cypro obnoxium eſt, ad Euxinum uſq; Pontũ dirimit, dorſum omnis regionis longitudine quinq; dier̃ itineris uiri expediti. Aduerſus Cappadociam Cræſus cum exercitu proficiſcebatur, cupidus cum hanc partem ſoli fœcundi ſuo adiũcendi, tum uel magis fiducia oraculorum Cyrum ulciſcendi, propter Aſtyagem Cyaxaris filium, Medorum regem, affinem ſuum, quem Cyrus Cambyſis filius prælio uictum ceperat. Erat autem Cræſo Aſtyages hũc in modum affinis: Apud Scythas pecuarios cum eſſet ſeditio, caterua quædam eorum ſeceſſit in terram Medicam, qua tempeſtate Medorum tyrannus erat Cyaxares, Phraortis filius, Deiocis nepos: qui Scythas hos tanquam ſupplices initio benigne alloquebatur, ac plurimi faciebat, adeo ut pueros eis traderet imbuendos, tum lingua Scythica, tum artificio arcus utẽdi. Interiecto deinde tempore, cum Scythæ uenatum aſſidue irent, & ſemper afferrent, nonnũquam tamen contingebat ut nihil caperent. Quos ita reuertentes manibus inanibus, Cyaxares (erat enim, cum ingenti tenebatur ira, peracerbus) probris inſectabatur. Id illi ut ſe dignum à Cyaxare pati non ferentes, conſilio habito decreuerunt, ut aliquem eorum puerorum quos docerent, trucidarent: inſtructumq; (ut feras inſtruere conſueuerant) Cyaxari offerrent, perinde atq; uenationẽ. Idq; cũ obtuliſſent, quàm celerrime ſe ad Halyattem Sadyattis filium Sardis conferrent. quod & factum eſt. Nam & Cyaxares, & qui aderãt conuiuæ, ex his carnibus guſtauerunt, & Scythæ perpetrato hoc, Halyatti ſe ſupplices præbuerunt: quos poſtea repoſcẽti Cyaxari, quod Halyattes reddere abnuerat, bellum inter Lydos Medosq; quinquennale conflatum eſt. Quo in bello aliquoties Medi uicto res extiterunt, & nocturnum quoddam prælium geſſerunt. Sexto anno ſignis collatis, cum æquo marte certarent, ſtante acie contigit, ut repente dies nox efficeretur. Quam immutationẽ huius diei futuram Thales Mileſius Ionibus prædixerat, hũc annũ præfiniens, quo immutatio facta eſt. Lydi ac Medi ubi diem nocteſcere uiderunt, à pugnando deſtiterunt. eoq; propenſius ad pacem inter ſe conſtituendam feſtinarũt, autoribus conuentionis Syenneſi Cilice, & Labyneto Babylonio, qui ut iuſiurandum intercederet, & reconciliatio affinitate fieret, properarunt, decernentes ab Halyatte Arienam filiam Aſtyagi Cyaxaris filio nuptum dandam, quoniam ſine uehementi neceſſitate conuentiones ſtabiles iniri non queunt. Ineunt autem hæ gentes fœdera cum cætera ritu Græcorum, tum feriẽdo brachia quâ illa humeris connectunt, ac mutuum ſanguinem delingendo. Hunc igitur Aſtyagem auum ſuum maternum, Cyrus bello uictum tenebat, ob eam quam in ſequẽtibus indicabo cauſam. Quo nomine Cræſus ei infenſus, num quid inferret Perſis bellũ, ad oracula miſerat. Et cũ rñſum reddidiſſet haud ſyncerum, ſecum facere interpretans, in expeditionem profectus eſt aduerſus quãdam Perſarum partem. Atq; ubi ad Halym flumen peruenit, tunc (ut ego quidem ſentio) põtibus qui nunc ſunt copias tranſduxit: ut autem Græci dictitant, Thales Mileſius traductor extitit. Nam cũ incertus animi Cræſus foret, qua parte fluminis traiiceret exercitum (nullos dum enim eorum fuiſſe ea tempeſtate pontes) ferẽ Thales qui in his caſtris aderat, feciſſe, ut fluuius qui ad læuam exercitus fluebat, flueret etiam ad dexteram. Feciſſe aũt hunc in modum: Foſſam peraltam, exorſus ſupra caſtra, ductam in ſpeciẽ lunæ depreſſit, quæ caſtra, ut erant metata, à tergo amplecteretur. In quam cum traduxiſſet ex priſtino alueo fluuium, iterum eum ubi exercitus traiectus eſſet, in ſuum alueum refunderet. Itaq; cum celerrime fluuius deductus eſſet, utrinq; uado meabilis effectus eſt. Quidam aiunt ueterem omnino exaruiſſe alueum: cui rei equidem non accedo. Quo enim modo qui rurſum redierunt, illum tranſierunt? Cræſus exercitu traiecto uenit in Cappadociæ locum, qui dicitur Pteria, omnium eius regionis tutiſſimum iuxta urbem Sinopem, ferè ad pontum Euxinum ſitam. Hic ſtatiua habens, prædia Syrorum uaſtat, & urbem Pteriorum expugnat, diripitq;. Cepit quoq; cĩctas circà urbes, Syros nihil conmeritos exterminans. Hinc Cyrus coacto ſuo exercitu, ſumptiſq; omnibus qui in me-

Affinitatis quæ Cræſo cum Aſtyage interceſſerat cauſa.

Lydorũ Medorũq; bellũ.

Dies repente nox facta.

Fœderis ineundi ritus.

Cræſus Halym traijcit.

Thaletis inuentum.

Cyri & Cræſi pugna.

dio incolebant,obuiam pergit:missis tamen,antequam exercitum educeret, caduceatoribus ad Ionas tentandos,ut ad se à Crœso deficerẽt.Illis abnuẽtibus pfectus castra contra Crœsum posuit,ibidemq; in regiõe Pteria p se uterq; alterũ lacessere. Commissaq; acri pugna,& multis utrinq; cadẽtibus, ad extremum noctis interuẽtu dirimũtur neutri uictores. Atq; hunc in modum duo exercitus dimicauerunt.Crœsus à suo exercitu incusatus,quòd cum Cyri multo maioribus copijs conflixisset, postero die cum Cyrus ipsum supersederet inuadere,regressus est Sardis,habens in animo euocare Aegyptios ex fœdere:quos cum rege Hamasi ante,quàm cum Lacedæmonijs, societatem inierat accersere etiam Babylonios,cum quibus & ipse fœdus percusserat.Erat aũt Babylonio rum tyrannus ea tempestate Labynetus.Denunciare item Lacedæmonijs,ut ad certam diẽ præsto essent.Hisq; & suis copijs coactis,ubi per hyemem quieuisset, initio statim ueris tendere aduersus Persas. Hæc destinans Crœsus, abit Sardis, dimisitq; caduceatores ad socios,edicens uti ad quintũ mẽsem Sardis cõuenirent. Exercitũ uero qui aderat ex militibus conductis,qui cũ Persis dimicaret, missum fecit,ac dissipauit:minime credens unquam fore,ut Cyrus qui sic æquo marte pugnasset, Sardis copias promoueret.Hæc Crœso ratiocinante,omnia suburbana colubris impleta sunt. Quos ut existebant,equi inter ambulandum cum ad pascua irent,comedebant.Id Crœso cernenti(ut erat)uisum est esse portentum,ideoq; mittendum ad coniectores Telmisses. Qui missi sunt ad consulendos Telmissas,ubi accepere responsum,didicereq; quid sibi uellet significaretq; portentũ,non contigit ut Crœso renunciarent. Nã prius quàm retro Sardis reuecherentur,Crœsus est captus.Telmisses ita cognouerant exercitũ externum Crœso illuc affuturum:qui cum afforet,indigenas subigeret, quòd dicerent colubrum terræ filium esse:equum,hostem & aduenam.Hæc Telmisses Crœso sunt interpretati,sed iam capto:nondum tamen gnari eorum quæ circa Sardis ac Crœsum erant.Cyrus certior factus, Crœsum qui statim post prælium apud Pteriam gestum abscesserat, constituisse dispergere copias, consilio habito comperiebat operæprecium esse,quàm maturrime posset, promouere exercitum Sardis:ut hostem prius, quàm ille contraheret iterum Lydorum copias,occuparet. Hoc ubi probauit,executus est:properéq; ducto in Lydiam exercitu,ipse nuncius Crœso aduenit. Vnde Crœsus in magnam solicitudinẽ adductus,quod præter opinionem, præterq; expectationẽ suam se res haberẽt, tamen Lydos in prælium pducit. Lydorum gente in Asia nulla fuit ea tempestate nec fortior,nec magis strenua. Ex equisq; pugnabat equitandi sanè perita, hastas perlongas gestans.Campus in quo concursum est,ante urbẽ Sardensem iacet,magnus & editus,quem cum alij amnes interfluunt, tum omnium maximus Hermus palude interruptus,qui è monte Hiro matris Dindymenæ lapsus,infunditur mari iuxta Phociam oppidum.Hic ubi uidit Lydos ad pugnandum instructos Cyrus,eorum equitatum reformidans,constituit admonitu Harpagi uiri Medi, ita faciendum: Coactis omnibus qui ipsius exercitum sequebant,camelis uel frumentum uel uasa portantibus, sarcinas detraxit,uiros imposuit equestri stola indutos, quibus ornatis præcepit ut præirent cæteras copias aduersus Crœsi equitatum,peditatus ut hos subsequeretur.Post hunc collocat omnem eqtatum.Postquam omnes constituit,imperat eis ne cui cæterorum Lydorum parcerent:sed quemcunq; occiderent obsistentem, præter ipsum Crœsum,ne si captus quidem repugnaret.Hæc imperans, camelos contra equitatum instruit hac ratione,quòd camelum equus reformidat adeo quidẽ,ut nec speciem eius intueri,nec odorem sentire sustineat.Id ideo cõmentus est, ut equitatum Crœsi, quo ille se præualiturum considerabat,inutilem redderet.Simulatq; in pugnam itum est,equi olfactis protinus conspectisq; camelis,retro se auertunt,unde spes Crœsi interijt.Verum non protinus Lydi ob id exterriti sunt,sed cognita re,ab equis desiliunt,ac pedites cũ Persis confligunt.Multis tamen aliquandiu utrinq; cadentibus,tandem uertuntur in fugam.Muros ingressi,à Persis obsidebantur. Quam obsidionẽ in lõgius processuram ratus Crœsus,alios nuncios è muris mittit ad socios. Nam qui antea dimissi erant,hi conuentum

Xenophon in memorato superius consilio Babyloniorum regem oppetijsse tradit.

Equi uorant colubros, portentum.

Telmisses cõiectores.

Crœsus capitur.

Lydorũ gens strenua.

Harpag. Mc. Artagersas hic à Xenop. non aũt Harpagus uocatur.

Cyri commẽtum.

Camelos reformidant equi.

Sardis ad quintum mẽſem indixerant. Ad hos dimittebat oratum, quàm celerrima auxilia mitti ſibi, utique iam obſeſſo. Et cum ad alios ſocios miſit, tum uero ad Lacedæmones. Cæterum per id tempus & ipſis Spartiatis inciderat cum Argiuis contentio, de agro qui dicitur Thyrea. Quẽ locum etſi terræ Argolicæ partem, tamen Lacedæmoniꝫ interciſum tenebant. Etenim Argiuorũ eſt, quicquid regionis Malea tenus ad occaſum uergit in continente: & inſulæ tum aliæ, tum uero Cythera. Cum ergo Argiui ſuo territorio interciſo auxilium ferrẽt, ibi ab utriſq; in colloquiũ uentũ eſt, ut treceni utrinq; dimicarent: & ubi ſuperiores extitiſſent, eoꝝ regio foret: atq; ambos exercitus in ſuam uterq; terram diſcederent, nec permanerẽt dũ dimicaretur, ea ſcilicet cauſa, ne ſi adeſſent, parti ſuccumbenti auxilium ſui ferrent. His conuentis, in diuerſa digrediũtur. Ex utriſq; delecti uiri qui relicti ſunt conſixerunt: atque illis quidem ut æquo marte pugnãtibus, ex ſexcentis tres omnino reliqui fuerunt: & id noctis interuentu, ex Argiuis duo Alcenor & Chromius, qui tanquam uictores Argos curſu contenderunt: ex Lacedæmoniꝭ unus Othryades, qui ſpoliatis Argiuorum cadaueribus, eorum arma ad ſuorum caſtra detulit, & ſe in ſuo ordine tenuit. Poſtero die utrique re audita affuerunt, ſibiſq; uictoriam uindicabant. Argiui quidem, quòd ſuorum plures ſuperfuiſſent, dicentes: Lacedæmoniꝫ uero, quòd eorum qui ſupererant illi fugiſſent, ſuus perſtitiſſet, & hoſtium cæſos ſpoliaſſet. Ex contentione tandem concurrentes pugnãt: ac poſtquam permulti utrinq; ceciderunt, Lacedæmoniꝫ uicit. Quo ex tẽpore Argiui tonſis capitibus cum antea criniti eſſent, neceſſariò legem condiderunt, ſe deuouentes ne priùs comam alerent, néue mulieres aurum ferrẽt, quàm Thyreas recuperaſſent. His è diuerſo legem tulêre Lacedæmoniꝫ, in poſterum comati eſſent, cum antehac nõ fuiſſent. Othryadem, qui unus è trecentis delectus reliquus fuiſſet, aiunt pudore Spartam reuertendi ob ſocios interfectos, illic apud Thyreas mortem ſibi conſciuiſſe. Cum hæc eſſet apud Spartiatas rerum conditio, aduenit caduceator precatum Crœſo obſeſſo auxilia. Illi caduceatore audito, ſtatuerunt Crœſo ſtatim ſuccurrendum. Quibus iam ſe apparantibus, ac nauibus paratis, alius affertur nuncius, murum Lydorum expugnatũ, Crœſumq; uiuum eſſe captum. Sic Lacedæmoniꝫ magno ſe affectos detrimento rati, ſuperſederunt. Sardis autem hunc in modum ſunt expugnatæ. Quartodecimo quàm obſideri cœptæ ſunt die, Cyrus miſſis paſſim equitibus per ſuas copias edicit, ſe dona daturum ei, qui primus muros conſcendiſſet. Poſtea quàm id conato exercitu res nõ proceſſit, ibi quieſcentibus cæteris, Mardus quidam cui nomẽ erat Hyrœades, id aggredi eſt auſus à parte arcis ubi nullus ad excubandum erat collocatus, quia illinc nequando urbs caperetur haud ſuſpectum erat, utpote loco prærupto atque inexpugnabili: quáq; parte ſolum ne Leonem quidem Meles primus Sardius rex circuntulerat, ex pellice ſua genitum: qui Leo quacunq; parte murorum circũlatus eſſet, ex ea parte Sardis inexpugnabiles fore Telmiſſes iudicauerant. Eum Meles per cæteram partem murorũ circunduxit, quacunq; poterat arx oppugnari, per hanc partem, tanquam inoppugnabilem atq; præciſam, circunducere prætermiſit, quæ ad Tmolum fluuiũ uergit. Ab hac igitur parte Hyrœades ipſe Mardus conſpicatus quendam Lydum pridie deſcẽdiſſe ad recipiendam galeam illuc deuolutam, aduertit animum atq; conſiderauit, dehinc ipſe conſcendit, & poſt eum aliꝫ Perſæ, ſubinde atq; aliꝫ frequentes. Ita urbs Sardis capta eſt, atq; oĩs direpta. Circa ipſum autem Crœſum hoc contigit. Erat ei filius, cuius ſuperius habui mentionem, habilis ad cætera, ſed mutus. In cuius uitium emendandum Crœſus pro uiribus omnia fecerat, cum alia excogitando, tum uero Delphos mittendo ad oraculum ſciſcitandum. atq; ei Pythia talibus reſpondit:

Lyde genus rex multorum ualde inſcie Crœſe,
Ne cura gnati exoptatam audiſſe loquentis
Intra ædes uocem, ſine qua potior tibi longe,
Ille die quoniam primum infelice loquetur.

Captis mœnibus quidam Perſes in Crœſum ſibi ignotũ ut occiſurus uadebat. Quẽ in-

Thyrea locus.

Argiuorũ fines ditioq;.

Lacedæmoniorũ Argiuorumq; pro agro Thyrea dimicatio.

Rapina Argiuorum.

Lacedæmonum coma.

Sardis expugnantur.

Mardus Hyrœades.

Leo Sardius. Meles Sard. Xenoph. paulo aliter refert.

uadentem ſe Crœſus cum uideret, tamen præſenti clade affectus deuitare negligebat: nihil putans differre, an percuſſus oppeteret mortem, an non. Id ubi filius eius mutus aſpexit, timens patri, erupit in uocem, inquiens: Homo, ne perimas Crœſum. Atq; hoc ille primum effatus, poſtmodum per omne uitæ tempus uocalis extitit. Perſæ & Sardibus potiti ſunt, & Crœſo uiuo, cum regnaſſet annos quatuordecim, totidemq; dies fuiſſet obſeſſus, miſſo magno imperio, ut ei fuerat reſponſum. Eum captũ Perſæ ad Cyrum perduxerunt, quem ille uinctum compedibus, ſuper ingentem quam ſtruxerat, lignorum ſtruem imponit, circaq; eum bis ſeptem Lydorum filios, ſiue habens in animo primitias has alicui deo offerre, ſiue uolẽs uotum pſoluere, ſiue cupidus ſciẽdi num quis dæmonum liberaret Crœſum, quem religioſum eſſe audierat, quo minus pyræ impoſitus uiuus cõcremaretur. Hæc quidem Cyrum feciſſe aiunt. Crœſo autem ſuper pyram ſtanti, etſi in tanta calamitate poſito, tamen ueniſſe in mentem Solonis, q̃ ab eo ſibi nutu dei fuiſſet dictum, ex uiuẽtibus beatum eſſe neminem. Quod dictum ubi ſubijt Crœſo, ferunt eum ex uehementi defectione animi uictum, ingemiſcẽtem ter Solonem nominaſſe: & Cyrum cum audiſſet, iuſſiſſe interpretes eum percontari, quemnam inuocaret. Illosq; accedentes fuiſſe percontatos, & hunc interrogatum ſilẽtium egiſſe. Deinde cum loqui cogeretur, dixiſſe: Illum nominaui, qui ut omnes tyrannos alloqueretur, ego quàm ingẽtem pecuniam præoptarem. Eum non planè loquẽtem, rurſus interrogat, quodnam eſſet quod dixiſſet. Efflagitantibus atque infeſtantibus interrogatione, inquit, quẽadmodum Solon qui eſſet Athenienſis, ad ipſum à principio ueniſſet, & intuitus omnes eius opes corã m̃ nihilo duxiſſet. Adeo quæ de ipſo dixerat: ea omnia eueniſſe, neq; hæc magis de ſe ipſo, quàm de omni hominũ genere, & de his præſertim, qui ſibijpſis beati uiderentur. Hæc Crœſo referente, iã pyra incenſa ardere extrema cœpiſſe, & Cyrum auditis per interpretem quæ Crœſus dixiſſet, pœnituiſſe: cum ſe quoque hominem eſſe cognoſceret, qui alium hominem, qui ſe inferior non fuiſſet opibus, uiuum rogo traderet. Præterea ueritum ob id pœnam, ac reputantem, nihil eſſe rebus humanis ſtabile, iuſſiſſe ignem celerrime extingui iam incenſum, Crœſumq; deponi & quæ circa eum erant. Verum eos qui ignem iam conabantur extinguere, nõ eualuiſſe. Ibi Crœſum cognita per Lydos Cyri pœnitentia, cum cerneret unumquenq; extinguendo deuoluendoq; igni incumbentem, nihil tamen profici, exclamando inuocaſſe Apollinem, ut ipſi adeſſet, ſi quod ab eo donum illi gratum fuiſſet oblatum, ipſúmque præſenti malo liberaret. Ita cum lachrymis Crœſo deum inuocante, nimbos repente, cum ſerenum ac tranquillum eſſet, confractos eſſe, imbresq; erupiſſe, ac uehementiſſima aqua pluiſſe, & rogum extinxiſſe. Ita Cyrum cognito deorum cultorem ac bonum uirum eſſe Crœſum, è pyra depoſuiſſe, atq; hunc in modum interrogaſſe: Crœſe, quiſnam te hoĩm perſuaſit, ut cũ exercitu inuaderes terram meam, ex amico factus hoſtis? Cui Crœſus: Ego, inquit, rex iſtud feci tuo pſpero, meo infauſto fato, Græcorũ deo autore, qui me ad bellum tibi inferendum impulit. Neq; enim quiſpiam ita amens eſt, ut bellum quàm pacem præoptet. Nam in pace filij patres, in bello patres filios ſepeliunt. Sed ut iſta fierent, dæmoni cordi fuit. Hæc Crœſus locutus eſt, quem Cyrus ſolutum iuxta ſe collocauit, ac multa ſanè obſeruantia habebat: intuensq; eum admirabatur tam ipſe, quàm omnis circà cœtus. Ille cogitabundus ſilentium tenebat. Mox conuerſus, ac cernens Perſas Lydorum diripientes urbem: Vtrum debeo, inquit, rex tibi loqui quod ſentio, an tacere hoc tempore? Cyrus uero eum quæcunq; libẽret audacter proloqui iuſſit. Tunc ille Cyrum percontatur: quidnam, inquiens, tanta frequentia properat agere? Cui Cyrus: Tuam, inquit, urbem diripere, tuasq; opes abſumere. Atqui Crœſus excipit: Neq; urbem meam diripis, neque meas opes. Nihil enim mihi iam cum iſtis rebus eſt, ſed tua ferunt, aguntq;. His uerbis iniecta cura, Cyrus Crœſum ſemotis arbitris interrogat, quidnam in his quæ fierent, ſibi conſtituendum cenſeret. Ad quem Crœſus: Quoniam me dij ſeruum tibi tradiderunt, iure debeo, ſi quid amplius animaduertero, id tibi indicare. Perſæ, ait, natura proterua ſunt, & ijdem inopes.

Cræſi filius mutus erupit in uocem.

Cræſus capitur.

Cræſus iam pyræ admotus, Solonis tandem meminit.

Cyrus ſeipſũ incipit cognoſcere.

Cræſus apollinis imbre è pyra liberatus.

Cræſi uerba apud Cyrũ.

Perſarum ingenium.

Quos si diripientes tu ac potientes magnis opibus negligis, id tibi ex hoc credibile esse euenturum, ut quisque istorum plurimis opibus potietur, ita maxime in te rebellaturum esse expectandum. Nunc igitur, si tibi placent hæc quæ ego dico, ita facito: Siste ad singulas portas aliquot ex tuis satellitibus custodes, qui uetent exportari opes, ut earum decimæ Ioui necessariò reddantur. Ita neque tu odium illorum contrahes, ui opes eripiendo: & ipsi agnoscentes se iusta agere, non inuiti facient. Hæc audiens Cyrus, maiorem in modum gauisus est tali admonitu, eaque uehementer approbauit: & fussis satellitibus id exequi quod Crœsus ipsi subiecisset, his uerbis eum affatus est: Crœse, quandoquidem & facta & dicta tua egregia uiri regis sunt, pete quid muneris à me uelis in præsentiarum tibi dari. Ad quem Crœsus: Here, inquit, fine me gratum esse erga deum Græcorum, quem ego maxime oim ueneratus sum, ut missis ad eum his uinculis perconter, nunquid ei fas sit bene de seipso merentes decipere. Et Cyro interroganti quidnam id esset quod incusaret, altius repetens omnem suum aperuit animum, redditaq; sibi oracula, & præcipue donaria sua, quibus rebus fretus suscepisset aduersus Persas expeditionem. Hæc commemorando rediit rursus ad petendam ueniam, ob id deo exprobrandi. Ad quem ridens Cyrus, & hoc inquit Crœse à me impetrabis, & quicquid aliud, atque id quoties tibi opus erit. Vbi hæc audiuit Crœsus, Delphos misit quosdam Lydorum, iussos cum ad limen templi uincula deposuissent, scisciari deum, nunquid eum puderet ob oracula, quibus induxisset ad bellum Persis inferendum, tanquam Cyri potentiam euersurum: unde tales primitiæ offerrentur, compedes scilicet ostendendo: sciscitari cum hæc, tum nunquid Græcis diis foret fas esse ingratis. Lydis illuc profectis, & hæc mandata executis, Pythia fertur ita respondisse: Sortem fato destinatam defugere, deo quoq; est impossibile. Crœsus quintæ retro ætatis crimen luit, hoc est, abaui: qui cum esset satelles Heraclidarum, mulieris dolo inductus, dominum interemit: illiusque dignitate potitus est, nihil ad ipsum pertinente. Verum Apollo cum studuerit ut hæc Sardium clades circa liberos Crœsi, non circa Crœsum contingeret, tamen transferre fata non potuit, sed quatenus illa permiserunt, annixus est, atq; ei gratiam retulit, utpote dilata Sardium expugnatione tres annos. Et hoc Crœsus discat, tribus annis, quàm fata destinarant, serius se fuisse captum. Secundo loco, quod ipsa ardenti opem tulit. Nam quod ad oraculum pertinet, haud recte Crœsus incusat: quoniam Apollo prædixit, eum esse magnum imperium, si bellum Persis inferret, euersurum: de qua re ipsum consultare uolentem, decuerat mittere sciscitatum, utrum ipsius Apollo diceret imperium, an Cyri. Sed quod dictum erat nec considerans, nec interrogans, sibi ipsi acceptum referat. Quod autem ultimo responso ait Apollinem dixisse de mulo, ne hoc quidem discussit. Nam mulus hic, Cyrus erat: quippe qui duabus ex gentibus ortus est, generosiore matre quàm patre. Nam illa quidem Meda erat, Astyagis Medorum regis filia: hic autem Persis & Medis subiectus: & licet omnium infimus, tamen dominam suam in matrimonium duxit. Hæc Lydis Pythia respõdit, quæ illi Sardis reuersi, Crœso nunciarunt. Quibus auditis Crœsus suam ipsius agnouit culpam esse, non dei. De Crœsi imperio, & prima Ioniæ subactione ita res habent. Porrò Crœso non hæc solum quæ iam diximus, sed alia quoq; permulta donaria in Græcia extant. Siquidem apud Thebas Bœoticas tripus aureus, quem illic Apollini nuncupauit Ismenio. Apud Ephesum quoq; buculæ aureæ, atq; columnæ pleræque. Quinetiam in protemplis apud Delphos clypeus uisitur aureus & ingens, atque hæc etiamnum ad nostra usque tempora supersunt, nonnulla tamen interciderunt. Ac uero quæ apud Branchidas Milesiorum à Crœso dedicata, pondere (quantum intelligo) æquali fuerant his, quæ in Delphis existunt. Cæterum ea quæ ad Delphos simul & Amphiarai misit templum, hæc sibi ueluti peculiaria, paternarúmque facultatum primitias diuis consecrauit. Quandoquidem cætera donaria è facultatibus erant aduersarij, qui Crœso, priusquam regno inauguraretur, repugnans, Pantaleontis partibus impense studebat, hunc in regni potestatem prouehere conatus,

Crœsi de diripienda urbe consilium.

Decimæ Ioui necessario reddantur.

Sortem fato destinatã effugere impoß.

Gygis crimẽ luit Crœsus.

Cyri genus.

Crœsi donaria.

Pantaleon. Caira. Pantaleon enim & ipſe Halyattis filius erat, Crœſi frater, at non germanus: matres eñ habebant diuerſas. Nam Crœſus matre fuit Caira Halyattis uxore, Pantaleon ex lade fuit ſuſceptus. Ac uero ubi tradito à patre imperio Crœſus potiretᵉ, hominem illum qui ante ſic pertinaciter ſibi reſtitiſſet, occurſantem forte in fullonis officinam pertra hens interemit. Bona aũt eiuſdem iam antè diuis deſtinata, dictis modis iam illuc ſuſ pendit. Atq; de donarijs intantũ dictum ſit. Porrò Lydia quod ſcribiᵉ nihil ſanè miran dum habet, prout aliæ regiones, præter auri ramenta è Tmolo prouenientes. Vnum tamen nobis exhibet multo maximũ, præterquam tam Aegyptioꝝ, quàm Babylonico

Halyattis tu mulus. rum opera in primis admirandum. Nempe Halyattis Crœſi parentis ibidem eſt ſe pulchrum, cuius baſis è grandioribus eſt lapidibus, reliqua ſepulchri pars aggeſtio ter ræ. Quod ſepulchrum cõſtruxiſſe ferũtur homines emptitij atq; operarij, & unà cum his adiuuantes ancillæ. Ad noſtram uſq; ætatem tumuli ſummitas quinq; terminis di ſtinguitur, q̃bus literæ inſculptæ indicãt, q̃ quinq; hic laborauerint. Apparetq; ancillæ

Lydorũ filiæ proſtituũtur omnes. rum opus eſſe maximum. Lydorum filiæ oẽs meretricantur, atq; hoc nimirum quæ ſtu tantiſper dotem colligunt, dũ nubiles ipſas ſe elocent. Sepulchri huius ambitus ſta diorum eſt ſex, & duorum iugerum: latitudo iugerum tredecim. Confinis eſt eidem ſe

Gygæus lacus ainaus. pulchro lacus ingens, quem Lydi referunt eſſe ainaum, hoc eſt, perpetuo fluentem. Vo catur aũt Gygæus. atq; hoc quidem ſic habet: Lydi legibus ꝑpemodum utuntur Græ-

Lydo. mores corum ſimilibus, niſi quòd Lydi filias ſuas patiuntur proſtitui. Hi primi eorum dunta

Nummi primũ percuſſi. xat quos nouimus, nummum aureum argẽteumq; ad utendum percuſſerunt, & primi

Caupones primi. caupones inſtitoresq; extiterunt. Aiunt & ipſi ſe ludos inueniſſe, qui etiamnum apud Græcos cum illis cõmunes ſunt, ſimul autem hæc inueniſſe, & in Thyrreniam, hoc eſt, Thuſciam colonos deduxiſſe, id quod hunc in modum accidiſſe referũt: Tempore Aty

Inſtitores primi. dis, Manis regis filij, annonæ difficultas per uniuerſam Lydiam ualde graſſabatur, adeo

Ludorũ primi inuẽtores ut Lydi qui tum miſere degebant, non ceſſantes remedia huic malo quærere, alius aliud

Famis diſcutiendæ inuentum. excogitauit: inuentumq; tũc ab ijſdem aleæ teſſerarumq; ludum, & pilæ cæterorumq; ludorum omnium genera, præterquam talorum. Hoꝝ enim inuentionem ſibi nõ uen dicant Lydi. Porrò ad famem diſcutiendam, altera quidem dierum in totum luſibus oc cupabantur, ne uidelicet ciborum quærẽdorum ſolicitudine diſtorquerẽtur: altera ue ro à luſibus abſtinentes, paſcebantur. Atq; hoc modo uixerunt annis duodeuiginti. Vbi autem malum iſtud magis atque magis ingrueret, factum eſt ut rex Lydos bifariam di uideret: & hos quidem in ſedibus ſuis permitteret, illos uero aliquò ablegaret colonos. Ac uero his qui in ſedibus ſuis permanerent, rex ipſe pergeret imperare: illis autem qui deducendæ coloniæ deſtinati erant, filium ſuum præficeret, cui nomen Tyrrheno. Hi è Lydia excedentes, primum diuerterunt Smyrnam. Hic mox fabricatis nauigijs,

Thyrrenus. nimirum quibus ea quæ nauigationi accommoda uidebantur, imponerent: ad uictum ſedeſq; quærendas oram ſoluiſſe, donec uarias natiões perꝛanſeũtes, ad Vmbros per ueniſſent. Vbi ciuitatibus conſtructis, hactenus habitauerunt. Atq; pro Lydis, propter regij filij, qui eos deduxit, nomenclaturam, nomen quoq; commutatum, nominatoſq;

Tyrrheni unde appellati. Tyrrhenos. Et Lydi qdem à Perſis in ſeruitutẽ redacti. Hinc iam nobis exequeᵉ ora tio, cũ Cyrũ qui Crœſi euertit imperium, quiſnam fuerit, tum Perſas qui Aſiam ſube gerunt. Igitur quemadmodum quidam memorãt Perſarum, non qui res Cyri illuſtra re, ſed prout illa ſe habẽt, referre ſtudẽt: ita ego cõſcribam, gnarus trifarias alias eſſe de

Aſſyriorum imperium. Cyro narrandi uias. Aſſyrijs autem annis quingentis uiginti ſuperiorẽ Aſiam obtinen tibus, primi Medi ab ipſis deficere cœperũt: qui ubi cum Aſſyrijs forte ꝑ libertate con tenderent, ſtrenuos ſe uiros declararũt, excuſſoq; ſeruitutis iugo, in libertatem ſeſe aſ ſeruerunt. Poſt quos & aliæ nationes idem fecerunt, quod iam ſucceſſerat Medis. Cæ

Cyri genus altius repetitur. terum ubi iam per continentem in uniuerſum propijs uterentur legibus, hac demum occaſione rurſus tyrannidi ſunt ſubiecti. Fuit apud Medos uir ſapiens, cui nomen erat Deioces, filius Phraortis, qui cum ad tyrannidem aſpiraret, huiuſmodi quædam exco gitauit. Cum Medi per uicos paſſim habitarent, atq; Deioces cum ante apud ſuos ꝑba-

eus, tum magis ſtudioſiusq; æquitatem affectitabat uenditabatq;, quòd uideret apud Medos uniuerſos magnam quandam licentiam, ſat ſciẽs q; æquitati iniquitas eſſet inuiſa. Medi uero qui eundem habitabant uicum, intuẽtes hominis mores, iudicem ipſum controuerſiarũ ſibi conſtituunt. Hic ut qui principatum ambiret, rectum ſe æquumq; exhibuit. Quæ cum faceret, laudẽ apud populares ſuos obtinuit haudquaq; exiguam, adeo ut hæc intelligentes qui apud cæteros pagos habitabant, nempe q; Deioces ſolus eſſet qui incorrupte iudicaret, læti undecunq; affluunt quotquot prius iniquis ſententijs ſuperati, ad Deiocẽ, & ipſi lites finiendas transferunt: poſtremo nulli alij hanc prouinciam permittebant. Ac uero ubi numerus accurrẽtium creſceret, qui cognouiſſent ſententias iuſte terminari, Deiocesq; animaduerteret uniuerſa in ſe unum incumbere, neq; amplius illic conſidere, ubi prius ius dicere conſueuerat, uolebat: neq; omnino ius dicare amplius. Siquidẽ non ẽ re ſua eſſe, inquit, ſi totos dies rebus ſuis domi neglectis, dirimendis litibus operam impenderet. Cum igitur rapinæ ſceleraq; paſſim per uicos multo etiã impunitius q̃ prius patrarent, factũ eſt, ut Medi habito concilio, inciperent de cõmuni rerum ſtatu tractare. Et quãtum mihi uidetur, Deiocis amici ex compoſito in hanc ſententiã loquebant: Nequaq̃, inquientes, hiſce modis uſuri, hanc noſtram regionem poterimus diu habitare. Agite igitur, conſtituamus nobiſipſis regem, ut uidelicet ditio noſtra bonis legibus adminiſtretur: & nos ad ſua quiſq; opa diuertẽtes, nuſquam impunitate ſceleratorum uiolemur. Quæ cum ſic referrentur, perſuaſi Medi regibus ſeſe ſubijciunt. Continuo cõſultatum eſt, quẽnam regem crearent. Deioces adeo ab omnibus commendatus productusq; in medium, ut omnium ſuffragio rex cõprobaretur. Ille uero iuſſit ædificia ſibi erigi imperio digna, ſtipatoresq; ad cuſtodiam corporis ſui adiungi. Huic Medi hæc præſtiterunt, eiq; beneficia ingentia probeq; munita extruxerunt, permiſeruntq; ſatellites ex uniuerſis Medis quos uellet, ſibi deligeret. Deioces uero cum imperio potiretur, Medos cõpulit unum oppidum condere, atq; hoc uno communito exornatoq;, aliorum non ita magnam curam habere. Obſequentibus quoq; hac in re Medis, mœnia conſtruit ampla ſimul & ualida ea, quæ nunc Ecbatana appellant, in quibus murus unus alteri ueluti confinis erat. Sic nimirũ conſtitutis mœnibus, ut ambitus ſinguli alteris gradatim eſſent ſublimiores, ſoliſq; pinnis pminerent. Adiuuabat huc loci ipſius cõmoditas, ut qui collis inſtar eſſet eleuatus. Acceſſit etiam maius quiddam data opa factum. Siqdem ambitus iſti numero erant ſeptem cõtigui, in quorũ poſtremo regia erat & theſauri. Hæc mœnia cum ampliſſima ſint, magnitudine prorſus illum Athenienſiũ æquant ambitu. Atqui ſingulæ quidem minæ ſuis atque hunc in modum diſtinctis fulgẽt coloribus. Nempe primi ambitus pinnæ colore ſunt albicanti, ſecundi nigro, tertij purpureo, quarti cæſio, q̃nti ſandaracino. Poſtremi uero duo, alter argentatas, alter inauratas habebat pinnas, atq; hiſce munimentis Deioces ſe ſuamq; ſepiebat regiam, ac reliquũ populũ iuſſit ſeorſum circũquaq; habitare. Cæteris uniuerſis ad hunc ornatum conſtructis, primus Deioces cauit: ne quis ad regem ingredi permitteretur, ſed per internũcios cuncta tranſigerentur, adeo ut nec cõſpici regem à quoq̃ fas eſſet. Ad hæc, nec ridere nec expuere, propterea q; omnibus factu deformia eſſent, coràm licere. Hæc ideo faciunt apud regem, ne uidelicet eum cernẽtes, æquales & unà cum eo educati indoleant atq; inſidientur, quin aliud potius uideãt ipſis coram non contuentibus. Vbi uero Deioces iam adornaſſet conſtabiliſſetq; tyrannidem, in exercenda iuſtitia ſeuerus erat & incorruptus. Etenim diſceptantibus intro ad ſe accerſitis, lites terminauit, eoſdemq; rurſus dimiſit: at hæc circa cauſas factitauit. Quantum autem ad alia attinet, ſi quem audiret iniurium, hunc ad ſe aſcitum, indicta pro delicti modo pœna multauit, in quem uſum exploratores auſcultatoresq; deſtinauit per uniuerſam regionẽ, cui p̃erat. Deioces aũt ſolam Medicam ſubegit nationẽ, eiq; ſoli imperauit. Cuius natiõis tot numero gẽtes ſunt, Buſæ, Paretaceni, Struchates, Arizanti, Budi, Magi. Tot ſunt in Media gentes. Deioce defuncto, qui annos tres & quinquaginta regnauit, filius eius Phraortes ſuſcepit imperium. Qui ſolo imperio Medorum non

Deioces Mediorum rex declaratur.

Ecbatana.

Deiocis regia.

Colores pinnarum regia.

Deioces.

Regem conſpici nefas.

Medicæ nationes.

Phraortes.

contentus, bellū ante omnes intulit Perſis, eoſq; primus in poteſtatem Medorum redegit. Quibus nationibus potitus, ualida utraq;, mox Aſiam ſubegit, aliam deinceps atq; aliam inuadendo gentē, donec ad Aſſyrios oppugnandos peruenit, ad eos Aſſyrios, qui Ninum incolebant, quondam omniū principes, ſed tunc à ſocijs per defectiōem deſertos, alioqui per ſe bene habentes. Aduerſus hos expeditiōe ſumpta Phraortes, ſecundo ac uicefimo quàm regno potitus eſt anno, cū pleraq; exercitus parte perijt. Poſt obitum eius Cyaxares filius, Deiocis nepos ſucceſſit, qui dicit multo quàm maiores ſui fuiſſe præſtantior, & primus Aſiæ populos in prouincias diſtinxiſſe, primusq; in ſuum quoſq; ordinem diſtribuiſſe, haſtatos, ſagittarios, equites, cum prius omnia promiſcua fuiſſent atq; implicita. Hic & cum Lydis prælium fecit, quod prælium cum fieret, dies nox effecta, & omnem trans Halym flumē Aſiam ſibi ſubiecit. Collectis omnibus quibus imperauit, caſtra mouit ad ciuitatem Ninum, ſimul & patrē ulturus, & ciuitatem ipſam euerſurus. Commodum hūc obſidētem Ninum, adoritur Scytharum numeroſus exercitus, cui Madyes præfuit Scytharum rex, filius Protothyæ. Hi inquam tranſgreſſi in Aſiam, cum Cimmerios ex Europa pellerent, perſecutiq; ab his, fugam capeſſunt illi, atq; ſic in Medicam penetrauerunt Scythæ. Eſt enim à lacu Mæotide ad Phaſim uſque atq; Colchos, expedito uiatori iter triginta dierum. E Colchis uero non ita longus, pgreſſus in Medicam. Sed una dūtaxat natio media eſt Saſpires, quos ubi tranſieris, cōtinuo occurrit Medica. Atqui Scythæ ſanè hac nō irruperunt, ſed p aliam uiam longe ſuperiorem deflectentes, ad dextram Caucaſum montē relinquebant. Hic Medi cum Scythis congreſſi, prælioq; fuſi, Aſiæ imperiū amiſerūt. Porrò Scythæ uniuerſa Aſia potiti, hinc rectà in Aegyptum contendunt. Fortè iam Syriam Palæſtinam ingreſſus Pſammitichus occurrit Aegypti rex, muneribus p̄cibusq; cōtendens, effecit ne ulterius progrederentur. Scythæ ubi retrocedētes in urbe eſſent Palæſtinæ Aſcalone, bonaq; parte Scytharum nullam iniuriam inferēte, pauci aliquot relicti Veneris Vraniæ fanum depecularunt, inter cætera (quantū equidem ſcio) huius deæ fana uetuſtiſſimum. Siquidem quæ in Cypro eſt eiuſdē deæ ædes, ex hac nata eſt: id quod ipſi etiam referūt Cyprij. Quinetiam illud apud Cytheros delubrū ex hoc Syriæ à Phœnicibus erectum proditur. Ac uero dea ipſa templi ſpoliatoribus, eorumq; plibus morbū immiſit theliam, ut ſimul & ipſi fatentur Scythæ, ſe uidelicet illo morbo ob id laborare. & uidere licet apud Scythas hunc morbum curantes, quos Enareas appellant Scythæ. Poſtq; uero iam uigintiocto annis Aſiæ imperium Scythæ obtinuerunt, omniaq; iam penè ex negligētia licentiaq; depopulata eſſent (nam præter tributum exactionesq;, ex torquebant, diripiebantq; à quibuſlibet quæcunq; poſſidebant) tandem horum potiorem partem Cyaxares atq; Medi hoſpitio acceptam inebriataq; interemerunt. Et ſic quidem Medi recuperarunt imperium, receptis ijs quibus prius potiebant, & Ninum expugnauerunt. Vt aūt ceperint, in alijs mox ſcriptis indicabo. Aſſyriosq; excepta Babylonica quapiam portione, ſubegerūt. Poſt hæc Cyaxares ubi quadraginta annis una cum Scythis imperaſſet, uita functus eſt. Cuius regnum ſuſcepit Aſtyages filius. Hic filiam ſuſtulit, appellauitq; eam Mandanen. Quæ uiſa eſt ei p quietem tantum urinæ facere, ut omnem ipſius urbem oppleret, atq; uniuerſam Aſiam inundaret. Quod ſomnium quū magis ſomnioꝝ interpretibus expoſuiſſet, conterritus eſt, ſingula quæq; ab illis edoctus. Ideoq; uiſum hoc reformidans, Mandanen iam uiro maturam, nulli Medorum qui ea dignus eſſet, tradendam ſtatuit, ſed Perſæ cuidam nomine Cambyſi, quem compertum habebat familia quidem bona ortum: cæteꝝ ingenio ſedato, gerētemq; ſe multo infra mediocris Medi alicuius conditionem. Eodem quo Cambyſi collocauerat filiam anno, uiſionem alteram uidit: Videbatur ei ex genitalibus filiæ uitis enaſci, quæ omnem occuparet Aſiam. Quod uiſum cū retuliſſet ad interpretes ſomniorum, filiam iam prægnantem & partui uicinam, ex Perſis accerſit, eiq; cum ueniſſet, cuſtodiam apponit, uolens quod illa edidiſſet, interimere. Etem magi ſomniorum interpretes, uiſionem illam portēdere dicebant Aſtyagi, prolem filiæ pro ipſo regnaturam. Hoc igitur

Cyaxares.

Militiæ ordo à quo primū diſtributus.

Madyes.

Huius loci commeminit libr. quart. in initio Heroict.

Saſpires.

Medi Aſiæ imperiū amittunt.

Pſammitichus.

Veneris Vraniæ templū.

Enareas.

Aſtyages.

Aſtyagis ſomnium.

Aſtyagis ſomniū alterū.

obſeruans Aſtyages ubi genitus eſt Cyrus, adſcito Harpago familiari ſuo, & inter Medos fidiſſimo, atq; omniũ rerũ ſuarũ procuratori, hæc inquit: Harpage, negocium quod tibi inidgo caue prætermittas, aut ullo modo exeq ſuperſedeas: neue committas, ut alios præponendo, poſtea tibiipſi perniciem crees. Capito quem Mandane peperit puerũ, in domumq; tuam ferto, atq; occidito: poſtmodum quoquo modo uoles, ipſe ſepelito. Cui reſpondit ille: Neq; aliàs unq̃ rex huic uiro rem iniunxiſti ingratã, & in poſterum dabimus operam, ne quid in te delinquamus. Quod ſi tibi cordi eſt hoc ita fieri, mea intereſt id induſtriè exequi. Hæc cum reſpondiſſet Harpagus, eiq; puer traditus eſſet, ornatus ad necem, contulit ſe domum flens, adienſq; uxorem, refert omnem habitum ſecum ab Aſtyage ſermonem. Ad quem uxor: Quid igitur, inqt, facere tibi in animo eſt? Ego uero, reſpondet uir, quanq̃ Aſtyages mandauit, etiam ſi deſipiet, peiuſq; inſaniet quàm nunc inſanit, non tamen eius uoluntati parebo, neq; ad hanc necem obſequar: idq; multis de cauſis, tum q̃ puer ipſi mihi cognatus eſt, tum q̃ Aſtyages grandis natu eſt, & uirili prole orbus: quo defuncto, ſi tyrannis ad eius peruentura eſt filiam, cuius nunc filium per me interimit, quid aliud reſtat hinc mihi quàm periculum maximũ? Enimuero tutelæ meæ cauſa expedit hunc puerum interire, ſed per aliquem ipſius Aſtyagis, non per aliquem meorum. Hæc locutus, eueſtigio nuncium mittit ad bubulcum Aſtyagis, quem norat paſcuoꝝ maxime idoneorum, & montium feris frequentiſſimorum eſſe gnariſſimũ, cui nomen erat Mitradates, cuius contubernalis & eadem conſerua erat, nomine Cyno Græca lingua, id eſt, canis, Medica, Spaco. Nam canem Medi ſpaca appellant. Vbi boum paſcua ille habebat, montiumq; radices erant ad uentũ boream Acbatanorum, & ad pontum Euxinũ. Hoc enim tractu ad Sapiros uergente Media, ſanè montoſa eſt & edita, ac nemoribus frequens, reliqua uero tota admodum plana. Hic itaque accerſitus properè cum ueniſſet, inquit, ad eum Harpagus: Iubet te Aſtyages hunc capere infantem, quem in deſertiſſimo montium exponas, ut celerrime pereat, & hæc ut tibi dicerem mihi iniũxit. Et niſi hunc interemeris, ulloq; pacto ſeruaueris, peſſimo exitio te occubiturum. Cui expoſitioni infantis inſpector ego præpoſitus ſum. Hæc ubi audiuit bubulcus, ſumpto infante redijt quà uenerat ad bouile ſuum. Ei dũ in urbem abiſſet, uxor ſua, quæ erat prægnans, per totam diem parturiens, è uoluntate dæmonis enixa eſt filium. Abſente marito utriq; mutua tenebãtur ſolicitudine: hic quidem uxori parturienti metuens, illa uiciſſim marito timẽs, propterea quod præter conſuetudinem abhero accerſitus eſſet. Vbi reuerſus affuit, eum uxor utpote ex improuiſo cernens, prior interrogauit, quid ita exacte ipſum Harpagus accerſiſſet. Cui ille: Vxor, inquit, profectus ego in urbem & uidi & audiui quod nec uiſum oportuit, nec agi circa dominos noſtros. Harpagi domus omnis luctu tenebatur. In quam ego perterrefactus ſimul atque introij, uideo infantulum palpitantem uagientemq;, auro ac diſtincta ueſte ornatũ. Eum Harpagus ubi me uidit, iuſſit celerrime ſumere, atq; aſportare in efferatiſſimum montem ubi exponam, dicens Aſtyagem eſſe qui hæc mihi iniungeret, magnopere minatus, niſi ea perpetraſſem. Ego acceptum puerum attuli, ratus alicuius illum domeſticorum eſſe, non autem illius generis. Admirabar tamen, q̃ uiderem auro ueſtibuſq; ornatum. Præterea q̃ planctus exercebatur in Harpagi domo. Atqui inter uiam ex omni oratione famuli, qui mè extra urbem deduxit, mihiq; infantem tradidit, percepi eum Mandanes Aſtyagis natæ & Cambyſis Cyro geniti eſſe filiũ, & ab Aſtyage iuſſum interfici, atq; is hic eſt. Hæc loquens bubulcus, puerum detexit atq; oſtendit: quem illa intuita procerum ac ſpecioſum, genua uiri cum lachrymis amplectitur, obſecrat ne qua ratione puerum exponat. Hic negare aliter iſta fieri poſſe: ſuperuenturos em̃ ab Harpago ſpeculatores ad rem explorandam, ſeq; niſi id exequatur, miſerrime periturum. Mulier ubi uirum non perſuadet, quandoquidem, inquit, te nequeo inducere, quod ſecundum eſt facito, ſi modo neceſſitas prorſus eſt, aſpici puerum dum exponitur, quoniam ego quoq; peperi. Peperi autem mortuum. Ferto hunc, & iſtum ex Aſtyagis filia tanquam ex nobis genitum alamus. Ita neq; tu iniurius in dominos eſſe deprehenderis, neq; nobis ma-

Harpagus.

Cyrus infans morti deſtinatus.

Mitradates paſtor Cyri nutritus.

Mediæ regionis ſacies.

Cyr. ille Cambyſis pater.

Cyrus exponendus, nutritur occultè

le conſuluerimus. Nam & hic qui obijt, regale ſepulchrum nanciſcet, & iſte qui ſuper eſt, animam non amittet. Sane quàm cõmode uiſa eſt bubulco mulier loqui ex præſenti cõditione, atq; ita continuo eſſe faciendũ. Igitur quem necaturus attulerat, eum uxori tradidit: ſuum aũt qui mortuus erat, ſumens collocauit in eo uaſe, in quo alterũ portauerat. Omniq; alterius pueri cultu ornatũ baiulans, in uaſtiſſimo mõtium expoſuit. Ideoq; poſt pueri expoſitionem, relicto quodam pecuariorũ pro ſe illic uicario, in urbem ſe contulit, & ad domũ Harpagi: aitq; ſeſe paratum illi oſtendere pueri cadauer. Harpagus miſſis ſuorũ ſatellitum fideliſſimis, rem per eos inſpexit, ac bubulci filiũ ſepeliuit. Et hic quidem infans humatus eſt. Alterum uero qui poſtea Cyrus appellatus eſt, mulier ſibi ſumptum educauit, impoſito illi nomine bubulci, alio ſcilicet quàm Cyro. Qui poſteaquam decennis extitit, huiuſmodi rem quæ illi contigit, palàm fecit: Ludebat in hoc pago, ubi bouilia illa erant, & ludebat cum æqualibus in uia, quem inter ludendum cæteri pueri cũ pro rege ſibi elegiſſent, cognominatũ bubulci filium, ipſe eos muniꝰ diſtinguebat: ut alij domorum ſtructores eſſent, alij ſatellites, alius ut oculus regis, alius mandatorum renũciator, ſuum ſingulis honorem munuſq; aſſignans. Horum puerorum quidam colluſor Artembaris filius erat, uiri inter Medos ſpectati, quem Cyrus, q̃ imperata non feciſſet, iuſſit ab alijs pueris comprehendi, & cum illi paruiſſent, multis uerberibus affecit. Quæ puer tanquam ſe indigna paſſus, iniquiſſimo animo ferens, ubi primum dimiſſus eſt, in urbem ad patrem perrexit, & quæ à Cyro pertuliſſet conplorauit, non tamen Cyrum nominans (nondũ enim eius hoc erat nomen) ſed filium bubulci Aſtyagis. Artembares, ut erat ira percitus, ad Aſtyagem ducens filiũ ſecum, contẽdit: & rem intolerandam paſſum eſſe inquiens, eiuſq; humeros oſtendens: Siccine indigne, ait, accipimur rex à filio bubulci ſerui tui? Audiens hæc atq; cernens Aſtyages, uolens ulciſci puerum Artembaris honoris gratia, iuſſit accerſi bubulcum & filium. Qui cum ambo affuiſſent, intuens in Cyrum Aſtyages: Tú ne, inquit, hoc tali patre genitus, auſus es huius filium, uiri apud me primarij, tam indignis concidere uerberibus? Cui ille: Iſtud, inquit, here huic ego iure feci. Pueri enim pagani, quorum hic unus erat, me regẽ ſuũ ludentes conſtituerant, quippe qui uidebar eis ad hoc maxime eſſe idoneus. At iſte cum cæteri pueri iuſſis obtemperarent, audiens dicto eſſe nolebat, ac me nihili faciebat, propter quod pœnas dedit. Quòd ſi ego propterea ullo malo ſum dignus, hic tibi præſto ſum. Hæc loquente puero, ſubijt Aſtyagi agnitio eius, uiſaq; eſt figuras oris inferre ac repræſentare ipſum, & geſtus eſſe liberaliores, & tempus expoſitionis cum pueri ætate congruere. Hic perculſus Aſtyages, aliquandiu ſine uoce manſit. Vixq; tandem ad ſe reuerſus, uolens à ſe Artembarem dimittere, ut bubulcum ſubmotis arbitris rimaretur: Ego, inquit, Artembares efficiam, ut filius quoque tuus ob hoc nil conqueri poſſit. Dimiſſo Artembare, & eius iuſſu per famulos Cyro introducto, bubulcum (qui ſolus erat relictus) percontatur unde puerũ accepiſſet, quis ue ei tradidiſſet. Ille ex ipſo genitum reſpondere, & genitricẽ eius apud ſe eſſe. Aſtyages dicere, non bene ſibi illum conſuluiſſe, qui cuperet ad ingentes deuenire neceſſitates. Simulq; hæc dicens, ſatellitibus ſignificauit ut caperent ipſum. Hic autem cum ad neceſſitates adduceretur, rem uti erat pmit: ab initioq; exorſus uera referendo, deuenit ad preces, petendamq; ſibi ueniam, iubens ut eam haberet bubulco ueritatem elocuto. Aſtyages pauciora iam uerba fecit. Cæterum cui ualde ſuccenſebat, Harpagum uocent ſatellitibus iubet. Quem ubi aſſuit, percontatur Aſtyages: Harpage, qua nece interemiſti quem tibi tradidi puerum è filia mea genitum? Harpagus (ut uidit paſtorem intereſſe) noluit tergiuerſari mendacio, ne argumentis conuinceret, ſed ita reſpondit: Ego poſteaquam infantem accepi rex, cogitaui quo pacto ex animi tui ſententia facerem: & tamen cum apud te innoxius extitiſſem, ne forẽ aut filiæ tuæ, aut tibijpſi carnifex, eoq; ita ſtatui agendum: Accerſito huic bubulco infantẽ tradidi, inquiẽs te eſſe qui iuberes illum interfici, in quo dicendo mentitus non ſum. Tu enim ita præcepiſti. Atque huic dum puerum trado ex tuo præcepto, iuſſi exponeret in deſerto monte, perſtaretq; in eo obſeruando tantiſper dum expi-

Rex puerorum Cyrus.

Artembares.

Cyrus puer accuſatur.

Cyri reſponſum apud Aſtyagem.

Cyrus ab Aſtyage agnoſcitur.

Harpagi purgatio.

raſſet,comminatus iſti extrema quæq́, niſi hæc effecta reddidiſſet. Vbi hic fecit imperata, & infans obijt, miſſis eunuchorũ fidiſſimis rem cognoui,& per eoſdem mortuum ſepeliui. Ita res habet rex,atque hac morte defunctus eſt puer. Et Harpagus quidem directam habuit orationem. Aſtyages autem diſſimulata qua illi infenſus erat cauſa,ob id quod cõtigerat,primum rem ei enarrat,quemadmodum ipſe à bubulco audiſſet:deinde ea narrata, eò deuenit loquendo, q́ puer uiueret, & bene haberet, quia ſic actum eſſet. Nanq́ ex hoc, inquit, quod geſtum erat circa puerum,ægro ualde animo fui,& à filia mea inſimulatus haud leuiter tuli. Igitur in bonũ conuerſa fortuna, mittito filium tuum ad puerum hunc,qui recens uenit. Præterea deſtino pro liberatione eius dijs immolare, quibus hic honor debetur, tu mihi adeſto ad cœnã. Harpagus cum hæc audiſſet,adorato rege,ac ſibi maiorem in modum gratulatus, q́ peccatum ſuum commode ceſſiſſet,& ultra bonam fortunam ad conuiuium uocaretur,domum abijt. Quam ingreſſus,properanter filium qui ipſi unicus erat, tredecim ferme natum annos,mittit ad domum Aſtyagis,iubens exequi quæcunq́ ille imperaret. Ipſe geſtiens,quid ſibi ſucceſſiſſet,uxori exponit. Eius filium ubi aduenit, Aſtyages mactat, conciſumq́ membratim & partim aſſum,partim elixum:ubi eſculentum effecit,paratum habuit. Dehinc ſub horam cœnæ,poſtquam affuerunt cum cæteri conuiuæ,tum uero Harpagus:cõuiuis quidem alijs atq́ ipſi Aſtyagi menſæ appoſitæ ſunt ouilla refertæ carne, Harpago aũt carne filij ſui,præter caput atq́ extrema manuum pedumq́,cætera omnia. Nam ea in caniſtro operta,ſeparatim repoſita erant. Eum poſtquam ſatis depaſtum illo cibo putauit Aſtyages,interrogat nunquid ſit illis oblectatus epulis? Se uero ſane oblectatum, dicenti Harpago:hi quibus negocium erat datum, afferũt caput filij cum extremis manuum pedumq́ uelatũ,aſſiſtentesq́ iubent detegere,ac ſumere quod uellet ex eis. Harpagus obtemperans,ubi detexit,cernit reliquias filij. Non tamen eo ſpectaculo cõſtet natus eſt,ſed apud ſeipſum fuit. Et percontanti Aſtyagi, nunquid agnoſceret cuius feræ carne paſtus eſſet:ſe agnoſcere reſpondit, ſibiq́ quicquid rex ageret,placere. Hoc reddito reſpõſo,receptisq́ reliquijs carnifi,domum abijt,eas(ut ego opinor)illinc collectas humaturus. Hac ultione Aſtyages Harpagum proſecutus eſt. Idem de Cyro deliberans, eoſdem ex magis accerſiuit,qui fuerant ipſius ſomnifi interpretati. Poſtquam uenerunt, ſciſcitatur eos, quid cenſeant de uiſione ſibi agendum. Illi neceſſario fore inquiunt,ut puer ſi ſuperſtes eſſet,nec hactenus perijſſet,regnaret. Atqui puer & uiuit & incolumis eſt,Aſtyages excipit:& cum ipſum ruri agentem pueri eius pagi regem deligiſſent,quæ faciunt qui re uera ſunt reges,ea omnia hic fecit. Nam ſatellitibus,ianitoribus,internuncijs,ac cæteris munijs inſtitutis,imperium exercuit,quæ uobis quonam uidentur ſpectare? Si ſupereſt puer,magi reſpondent,atque regnauit nulla ex prouidentia,confidito ob id,ac bonum habeto animum, iam non eum regnaturum iterum. Nam quædam uaticinationes noſtræ in exigua reciderunt, & uelut inſomnia in imbecillum quiddam tandem redactæ ſunt. Ego,inquit Aſtyages reſpondẽs,iſti ueſtræ,magi,ferè ſum ſententiæ,me ſomno eſſe defunctum,puero iam rege nominato,nihilq́ mihi amplius eum eſſe reformidandum. Vos tamen probe conſiderantes quænam futura ſint,& meæ domui,& uobis tutiſſima conſulite. Ad hæc magi: Noſtra etiam rex,inquiunt, magni intereſt, tuum ſtare principatum: qui ſi immutetur, & ad hunc puerum, qui Perſa eſt,tranſeat,nos quoq́ qui Medi ſumus, in ſeruitutẽ redigemur apud Perſas, & extranei nullius erimus precij. Te uero regnante,cuius populares ſumus,tũ ex parte imperamus,tum magnos apud te honores obtinemus. Quo magis per nos & tibi & regno tuo proſpiciendũ eſt:& nunc ſi quid cernemus,quod timẽdum eſſet,tibi aperiemus. Verum cum in rem friuolam nunc euaſerit ſomnium, & ipſi confidimus,& te itidem confidere iubemus,& hunc ablegare puerum ab oculis tuis in Perſidem ad parentes. His auditis,Aſtyages gauiſus eſt:accitoq́ Cyro hæc inquit: Fili,cum ego propter quandam haud ſanam ſomni uiſionem in te fuiſſem iniurius,tuo tamen ipſius fato ſuperſtes es. Nunc itaq́ lætus ad Perſas ito cum his,quos ad te deducendum mittam.

Aſtyages ſpem ultu ſimulat,premit altũ cordedolorem.

Harpagus filium comeſto.

Cyrus à magis dicitur iã regnaſſe.

Cyrus ad parentes ablegatur.

Mitradates bubulcus.

Eò perueniens, parentes tuos offendes: patrem non qualis Mitradates bubulcus, & matrem non qualis uxor eius. Hæc locutus Astyages Cyrũ dimittit, quem ad domum Cambysis reuersum acceperunt sui parentes, & audita re uehementer amplexi sunt, ut quem statim mortem obijsse crediderant. Scisitabantur quonam modo superstes esset. Hic se uero ait eos antea non nouisse, & ob id maxime errasse: interuiã tamẽ omne suum infortuniũ audisse, credidisse eũ se bubulci Astyagis esse filium. Vex in illo itinere omnem rem gestã ab his qui ipsum deduxerant, accepisse. Commemorabat autem se ab uxore bubulci fuisse educarum, semp eam laudibus prosequens, ita ut in omni eius sermone esset Cyno. Quod nomen accipientes eius parentes, ut diuinitus uideretur Persis filius suus fuisse seruatus, diuulgarunt à cane Cyrum, cum esset expositus, fuisse educatum. Vnde hæc fabula emanauit. Cyrus ubi in uirilem adoleuit ætatem, & inter æquales uiriliſſimus euasit, & idem dilectissimus, constituit Harpagus ad eum dona mittere, Astyagis ulciscendi cupidus. Nam per se qui priuatus esset, non uidebat futuram de Astyage uindictam, sed p Cyrum, cuius casus similis casibus ipsius extitisset, quẽ cernit adultum, sibi socium comparabat. Cæterum ante hoc alia ab eo comparant. Cum esset acerbus Astyages in Medos, Harpagus singulis quibusq; eorum se insinuans primoribus, persuadet oportere Astyagem à regno summoueri, Cyro delecto. His transactis Harpagus ac paratis, ita demum uolens Cyro apud Persas agenti, suam aperire sententiam, cum aliter non posset, utpote itineribus custoditis, huiusmodi rem comminiscitur. Exenterato, quẽ solerter obtinuerat, lepore ut nihil omnino rescinderet, indidit libellum, in quo quæ libuit conscripserat, resutoq; uentre, leporem unà cum retibus tradidit uenatori cuidam suox domestico x fidissimo, præcipiensq; suo ore cum daret leporem, Cyro diceret ut ipse suis manibus aperiret, idq; fine arbitris faceret, hominem dimisit in Persidem. Hæc executo nuncio, Cyrus acceptum leporem apuit, inuentumq; libellum qui in eo inerat, legit, in hæc uerba: Fili Cambysis, quem dij respiciunt (nam aliter nunquam in tantum fortunæ peruenisses) ulciscere nunc Astyagem tuæ necis autorem. Quoniam ex huius tu quidem studio pieras, deorum tamen beneficio & meo superstes es. Quæ omnia quemadmodũ circa te gesta sunt, opinor te olim iam resciuisse: & item, qualia ego ab Astyage passus sum, quòd te non occidissem, sed bubulco tradidissem. Nunc si mihi auscultare uis, omni tu (cui Astyages impat) regioni impabis. Persas ad rebellandum cum pſuaseris, ducito aduersus Medos, ad uotum tibi re succesſura, siue ego dux ab Astyage ad tibi occurrendum creatus fuero, siue alius quispiam Medox illustris. Hox enim primi quiq; ab illo ad te deficientes, Astyagem conabunt euertere. Ita tanquam cuncta tibi sint hic in expedito, ista exequere sine mora. Cyrus his auditis, confiderabat quonam solertissimo modo Persas induceret ad rebellandum. Cogitando tandem compit hunc esse appositum, ut ita faceret: Scripto libello de his quæ uolebat, consilium Persarum coegit. Deinde resignato libello atq; lecto, ducem se inquit Persax ab Astyage esse designatum: & nunc Persæ, ait, edico uobis, ut præsto mihi sitis cum singulis falcibus. Hoc Cyrus Persis præcepit, quox complura sunt genera, eorum quædam Cyrus contraxit, & à Medis ad deficiendum induxit, sub quibus alia omnia. Ea autem hæc sunt: Arteatæ, Persæ, Pasargadæ, Meraphij, Masij. Sed horum Pasargadæ præstantissimi, in quibus & Achæmenidarum cognatio est, unde reges Persidæ sunt oriundi. Alij Persæ hi sunt: Panthelæi, Derusiæi, Germanij: atq; hi omnes aratores. Alij uero pecuarij, Dai, Mardi, Dropici, Sagartij. Vbi cuncti affuerunt, habentes quod eis erat præceptum, ibi Cyrus iubet locum quẽdam dumosum (erat in Perside is locus circiter decem & octo aut uiginti stadiorum) totum detergant intra diem. Quo labore perfunctis Persis, iterum præcipit in posterum diem ut lauti adsint. Interim coactos in unum caprarum, ouium, boum greges patris sui mactat, atq; instruit, tanquam Persarum exercitum accepturus uinoq; ac cibarijs quàm elegantissimis. Postero die ubi conuenerũt Persæ, iubet eos discũbere in prato, atq; epulari. Deinde cœnatos interrogat, utrum prioriam an præsentem conditionem præoptarent. Illis respondentibus, multum esse in

Ita Trogus Cyrum fuisse à cane educatum tradit.

Harpagi ad Cyrum literæ intra lepore recondite.

Persarum genera.

ter hæc duo interualli. Pridianam em̃ omnia mala habuiſſe, præſentem uero omnia bona habere. Excepit Cyrus, & oẽm rem denudauit, inquiens: Viri Perſæ, ita res ueſtræ habent, uolentibus uobis mihi obtemperare, & hæc & alia infinita commoda aderunt ſine ullo ſeruitutis labore: nolentibus uero, innumerabiles quales heſternæ ærumnæ. Nunc itaq; obtemperando mihi, efficiamini liberi, quæ bona ipſe diuina quadam ſorte genitus uideor in manus ueſtras eſſe allaturus, quos non arbitror inferiores eſſe Medis cum in alijs, tũ uero in bellicis rebus. Quæ cum ita ſint, rebellate quamprimũ ab Aſtyage. Perſæ, ut qui iampridem dedignarentur parẽre Medis, nacti præſidem, libenter ſe in libertatem uindicarunt. Hæc molientem Cyrum Aſtyages cũ accepiſſet, miſſo nũcio accerſijt. Iſte nuncium iubet renunciare, ſe prius illuc uenturum quàm Aſtyages ipſe uelit. His auditis Aſtyages Medos cunctos armat, hiſq; aduerſo numine Harpagum p̃fecit, oblitus eorum quæ illi feciſſet. Comparato exercitu, ubi Medorum copiæ cũ Perſicis prælium conſeruerunt, quicunq; eorum ſermonis Harpagi erant expertes, prælia bant: qui uero participes, ad Perſas tranſibant. Pleriq; de induſtria ignauiter agebant, fugamq; faciebant. Dilapſo turpiter Medico exercitu, Aſtyages ut primũ rem cognouit, minitans Cyro, inquit: Ne ſic quidẽ Cyrus gaudebit. Hactenus locutus, ante omnia eos magos ſomniorum interpretes, qui ſuaſiſſent ipſi Cyrum dimittendum, patibulis affixit. Deinde reliquos Medorum qui in urbe erant, adoleſcentes pariter & ſenes armat. Quibus eductis, cum Perſis confligens fugatur, uiuusq; capitur, amiſſis quos eduxerat Medis. Ei captiuo aſſiſtens Harpagus, inſultauit exprobrauitq;, cum alia quæ homini dolerent dicens, tum uero percontando eum de cœna ſua, in qua ille ipſum carnibus filij pauiſſet. Quoniam regnum eius ad ſeruitutem decidiſſet, eum intuens Aſtyages uiciſſim interrogat, nunquid ipſius foret, Cyri opus. Harpagus ſuum uero eſſe dicere, idq; merito, quoniam ipſe ad Cyrum ſcripſiſſet. & Aſtyages eum merito improuidiſſimum atq; iniquiſſimum omnium hominum compellauit. Improuidiſſimum quidem, quòd ſi facultas ei aderat, ut rex efficeretur, alteri tribuerit imperium, ſi modo illa per ipſum geſta eſſent: iniquiſſimum uero, ꝙ cœnæ cauſa Medos in ſeruitutẽ redegiſſet. Si enim oportebat omnino eum comparare alteri regnum, nec ſibi habere, ſatius futurum fuiſſe Medorum alicui id bonum comparare quàm Perſarum. Nunc Medos, q huius peccati affines non extitiſſent, ex dominis factos eſſe ſeruos: & Perſas qui fuiſſent hactenus ſerui, nunc dominos effectos eſſe Medorum. Hunc in modum Aſtyages cum quinq; & triginta regnaſſet annos, regno amotus eſt, ob cuius acerbitatem Medi ſubiecti fuere Perſis centum ac duodetriginta annos, omni ſupra Halym fluuium Aſiæ dominati, excepto tempore quo Scythæ regnauerũt. Iidem ſequentibus temporibus, cum horum pactorum pœniteret, à Dario defecerunt. Sed prælio uicti, iterum ſubacti ſunt, Perſæq; qui tunc cum Cyro aduerſus Aſtyagem rebellauerunt, deinceps Aſiæ imperitauerũt. Cyrus nullo alio malo afficiens Aſtyagem, penes ſe habuit quoad uita exceſſit. Ita Cyrus genitus educatusq;, regno potitus eſt. Et mox Cræſum iniuriæ illatorẽ ſubegit, quemadmodum à me ſuperius commemoratum eſt. Quo ſubacto, ita oẽm Aſiam adeptus eſt. Ritus quibus utunt Perſæ, tales eſſe comperi: Neq; ſtatuas, neque templa, neq; aras extruere conſuetudo eſt, quinimo hoc facientibus inſaniæ tribuẽre. Od id, ut mea fert opinio, ꝙ non quemadmodũ Græci, ſentiũt deos ex hominibus eſſe ortos. Moris habent, editiſſimis quibuſq; conſcenſis montibus, Ioui hoſtias immolare, oẽm gyrum cæli Iouem appellantes. Soli, lunæq; ſacrificant & telluri, igni, aquæ atq; uentis, hiſq; ſolis ſacra faciunt iam inde ab initio. Vraniæ quoq; ſacrificãt, ſic nimirũ ab Aſſyrijs Arabibusq; edocti. Aſſyrij Venerẽ Mylittam uocant, Arabes eandem Alittam appellant, Perſæ Mitram. Sacrorũ aũt ritũ circa hoſce iam dictos deos huiuſmodi quondã inſtituerũt. Perſæ quippe ſacrificaturi nec aras erigunt, neq; ignẽ incẽdunt prſus, ſed neq; libamẽtis utuntur, aut tibijs, inſulis ue, aut aut molis. Vex ut quiſq; diuis hiſce ſacra facere ſtatuit, in locũ mundũ uictimam iſtens deũ illũ implorat, myrto maximo cinctam geſtans tiaram. Sacrificans autem, non pro ſe ſolo priuatim q; uota nũcupat, ſed communiter uniuerſis

Cyrus quibus modis Perſas ad deficiendum à Medis hortatus.

Harpagus exercitui Aſtyagis præficitur.

Aſtyages capitur.

Aſtyag. Harpagum arguit, quòd Medorum regnum Perſis prodiderit.

Medorum imperium.

Perſarum ritus.

Iupiter apud Perſas.

Perſarum nomina.

Veneris nomina uaria.

Sacrorum ritus apud Perſas.

Perſis bene precatur, in primis quidem regi. Quando inter Perſas omnes idem quoque comprehenditur. Vbi uero iam in minutas portiunculas membratimq; hoſtiam conſcidit, carnibus elixis herbam ſubſternit quàm tenuiſſimam, maxime trifolium. Hue collocatis impoſitisq; carnibus, magus aſtans theogoniam accinit, ſi quidem hanc illi dicunt incantationem efficaciſſimam. Citraq; magum nullum illis fit legitimum ſacrificium. Mox ſacrificus ſublatis carnibus abutitur in quemcunq; uſum illi fert animus. Ex omnibus diebus præcipue colendum cẽſent ſuum quiq; natalem, nimirum hoc die plus aliis æquum cenſent ciborum apponere. Et ditiores integros boues, camelos, equos, aſinos, eosq; in fornace toſtos iſto die in menſam apponunt. Pauperes natalem minoribus pecoribus honorant: cibis utuntur per paucis, bellariis multis, neq; iis admodum bonis. Hinc eſt q Perſæ dicant, Græcos paſtos iam demum nõ eſurire amplius. Nempe ipſis à cœna cibi apponũtur precij nullius, & ſi quid apponat, nõ ceſſant quin edant. Vinum largius illis apponitur. Eiſdem nec uomere coràm, nec urinam facere licet, quæ etiam nunc ita obſeruantur. Poti, de rebus maxime ſeriis cõſultare conſueuerunt. Nam ſi quãdo ipſis conſultandum uidetur, tum poſtera die ieiunant, proponitq; is qui ædibus illis in quibus fortè conſultatur præeſt, & ſi placuerit atque ieiunauerint, utũtur ipſo: ſin minus comprobetur, abrogãt: & de quibus ieiuni deliberauerint, de eiſdem poti pronuncĩant. Si in uia inuicem ſibi occurrant, facile cognoſces ſi pares ſint: nam ſalutationis loco ſe mutuo oſculantur. Quòd ſi alter fuerit humilior paulo, genas oſculantur duntaxat: Sin autem alter fuerit multo inferior, proſtratus adorat honoratiorem. In primis illos obſeruant reuerenter, qui proxime habitant. Secundas tribuunt his qui à primis proximi, atq; ſic deinceps progrediẽtes, quo uiciniores, hoc arctiori neceſſitudine iunctos exiſtimãt. Se nimirum omnium hominum longe optimos arbitrantur. Alios uero quo remotiores diſſiti ſunt, hocà uirtute magis eſſe alienos: atque illos demum ſecundum dictam proportiõem peſſimos eſſe colligẽtes, qui à Perſis abſint quàm remotiſſime. Sub Medis imperium obtinẽtibus, pleræq; nationes quoq; imperitabant: ſed quibus omnibus præerant Medi, iidem & affines, perinde atque Perſæ colunt. Quæ gens imperij curam gerẽs, late progreſſa fuit. Externorum Perſæ maxime omnium hominum ſtudioſi. Nam & Medicam ueſtem propria elegantiorem arbitrantes, geſtant: & in pugnis thorace utuntur Aegyptio. Quin uoluptatibus etiam omnis generis quas ſemel ſenſerint, frui ſtudent. A Græcis edocti, puerorum quoq; indulgent amoribus. Puellas plures duciũt uxorum loco, atq; præter has pleraſq; pellices alunt. Secundum bellicam fortitudinem potior ducitur numeroſæ ſobolis procreatio. Et illi qui quàmplurimos liberos ediderit, huic rex tanquam ſtrenuum quippiam præſtiterit, ſingulis annis munera mittit. Liberos eorum, à quinto anno incipiẽtes uſq; ad uicesimum, tribus dũtaxat inſtituunt, equitare, arcu ſagittas excutere, uera loqui. Ante quinquennium filius in cõſpectum patris nõ uenit, ſed apud fœminas degit. Quod ea gratia fic fit, ut ſi inter educationem decedat, nullam hæc prolis iactura patri afferat moleſtiam. Equidem hunc morem laudo: laudo item illum, ne ob unam tãtum cauſam liceat uel ipſi regi occidere quẽpiam, neq; alicui aliorum Perſarum atrocius aliquid in familiam exercere ob unum ſolum delictum: ſed expendere iubetur quiſq;, ſi plura ac magna patrarit, atq; tum demum iuſta utatur indignatione. Suum aut patrem aut matrem aiunt neminem unquam occidiſſe. Verum quotquot horum fortè accidere fit, omni neceſſitate excuſſa, hos tãdem deprehenſos tradũt aut ſubdititios aut ſpurios. Quippe uerisimile nequaquam uideri aiũt, ut hic qui uerus parẽs ſit, à proprio filio interimeretur. Quæcunq; apud eos fas non eſt facere, ea nec dicere. Turpiſſimum apud eos ducitur, mẽtiri: ſecundo loco, æs alienum debere, cum ob alias multas cauſas, tum quod neceſſum ſit eundem qui debet, mendacio quoq; obnoxium eſſe. Si qs è ciuibus lepra aut uitiligine infectus ſit, huic in ciuitatem accedere non conceditur, neq; cum aliis Perſis conſuetudinem habere. Dicunt enim hos morbos illis immiſſos, q in ſolem peccauerint. Externum uero qui ab iiſdem acceptus fuerit, è regione ſua exigunt, atque ob eandem cauſam albas columbas in regionem illam

Theogonia.

Natalis Perſarum.

Conſultatur inter pocula.

Vicinitatis neceßitudo.

Perſarum φιλαυτία.

Externarum rerum ſtudium.

Aegyptij thoraces.

Sobolis procreandæ præmia.

Inſtitutio Perſarum.

Pœnæ modus.

Aduerte.

Mentiri.

Aes alienum debere.

Vitiligo λεύκη.

afferunt. In flumen nec immeiunt, nec inſputũt, nec manus abluunt, nec deniq; ſimile q̃ppiam faciunt, ſed flumina inter oĩa religioſiſſime colũt. Hoc quoq; Perſis accidit peculiare, quod quáq̃ illos lateat, nobis minime eſt obſcurũ. Nẽpe quæcũq; a pud illos noĩa uel corpori uel magnificentiæ ſunt ſimilia, ea oĩa in eadẽ terminari litera, quã Dores ſan appellẽt, Iones ſigma. Et ſi animaduertas attẽtius, deprehendes noĩa Perſarũ nõ quædã, ſed oĩa ſimiliter claudi. Eq̃dem hæc probe ſciẽs de Perſis, poſſum indubitato affirmare. Atq; iſta quæ de mortuis produnt, obſcuriora, neq; pinde certo. Qđ uidelicet defunctorũ Perſarũ cadauera nõ prius hument, quàm aut ab alite aut cane trahant. Magos tñ ſat ſcio hæc facẽtitare, qñquidẽ apte faciũt: mortuũq; cera inuoluẽtes in terrã cõdũt. Magi uero cum ab alĩs hominibus, tum à ſacerdotibus Aegyptĩs differunt. Siquidem hi nullius animantis occiſione ſe polluunt, præter ea duntaxat quæ dĩs immolant: Magi ſuis ipſorũ manibus, excepto homine atq; cane, quiduis occidunt: imò hoc palmarĩ loco ducentes, ſi formicas ſerpentesq;, & breuiter, reptilia atque uolatilia plurima necauerint. Atque de hoc rerũ tibus hunc in modum dictum ſit, nos ad inſtituram narrationem recurrimus. Porrò Iones atque Aeoles ubi audierant Lydos citra negocium à Perſis uictos, legatos Sardis miſerunt ad Cyrum ultrò poſtulantes, ut ĩſdem conditionibus eos admitteret, quibus Croeſo ſubiectos in ditionem accepit. Verum Cyrus ad eorum poſtulata per huiuſmodi ſimilitudinem atq; apologum reſpondit: Tibicen, inquiens, quidam ubi piſces in mari cõſpexiſſet, canere tibia incipiebat, ratus nimirum eos ad cantus ſuauitatẽ in terram progreſſuros: at ſpe ſua fruſtratus, miſſo in mare uerriculo, ingẽtem piſcium uim complectebatur, traxitq;. Et cũ palpitantes cerneret in ſicco, dixiſſe ad piſces: Temperate, inquit, nunc mihi quæſo à ſaltationibus, qñ non libuit me canẽte ſaliendo progredi. Quæ uerba Cyrus Ionibus Aeolibusq; ideo dixit, q̃ Iones prius ipſo Cyro per legatos ad amicitiam inuitante, flagitanteq; ut à Croeſo rebellarẽt, conſtanter recuſauerant: tacitam demũ rebus non ex ſentẽtia ſuccedẽtibus, parati eſſent Cyri impata facere. Hac occaſione ira cõmotus, dicto rũſo eos dimiſit. Iones his auditis, ad ſuas quiq; ciuitates reuertunt, mœniaq; cõmuniunt. Congregabant aũt in Panionio alĩ oẽs, præter Mileſios. Quippe cũ his ſolis fœdus inierat Cyrus, ĩſdẽ cõditionibus q̃bus & Lydos recepat. Porrò reliqs Ionibus cõmuni ſentẽtia uidebant legati in Spartã mittẽdi, ut q̃ ſimul & p̃ſentem rerũ ſtatũ nunciarẽt, & auxiliũ impetrarẽt. Iones uero illi, ad quos Panioniũ quoq; ptinet, ciuitates habẽt cũ cæli bonitate, tũ montiũ cõmoditate oĩm optime ſitas, quas nos nouerimus, adeo ut neq; ſuperior regio neq; inferior, neq; ea deniq; quæ orientẽ occidentẽq; ſpectat plaga, Ioniã hac in parte æmulari poſſit. Siquidẽ hæc uel frigore riget, uel p̃mitur æq;, illa rurſus calore ac ſitu ſqualẽt. Lingua utunt nõ eadẽ, ſed eius quatuor p̃prietates ducũt. Miletus prima apud ipſos ciuitas, ad meridiem uergens. Poſt hanc Myus, & Priene: hæ quia in Caria habitabantur, cum horum lingua cõueniunt. Illæ uero in Lydia, Epheſus, Colophon, Lebedus, Teos, Clazomenæ, Phocæa, iam dictis ſane ciuitatibus, quantum ad linguam attinet, non reſpõdent, inter ſe tñ eadẽ ſonant lingua. Reliquæ tres ciuitates Ionicæ, quarum duæ inſulas habitant, Samum uidelicet, & Chium: tertia in continenti ſita Erythreæ. Ex his Chĩ & Erythreæ eandẽ p̃prietatem ſibi uendicant. Samĩ uero ab his diſcrepantes, propriam quandam receperunt loquendi formam. Atq; hunc in modum quatuor omnino linguarum fiunt p̃prietates. Ac uero ex ĩſdẽ Ionibus Mileſĩ erant, qui cum Cyro metus prætextu fœdus pepigerunt. Inſularibus nihildũ grauius fuit metuendum, q̃ diu Perſis Phœnices nondum fuerunt ſubiecti, & ipſi Perſæ nauigĩs non uterẽtur. Porro hi non aliam ob cauſam ab Ionibus defecerunt, quàm q̃ cum imbecilles eſſent omnes alĩ Græci, tum Iones oppidò q̃ infirmiſſimi, & nullius propemodum momẽti. Siquidẽ præter unas Athenas, nullam fere Græcia inſignẽ habebat urbẽ. Iam enim alĩ Iones, atq; ipſi Athenienſes, Ionum nomen refugerunt, non uolentes Iones appellitari. Quinetiam nunc pleroſque ex illis uideas, quos nominis iſtius pudeat. Cæterum duodecim iſtæ ciuitates nomine ipſo gloriabant. Et ubi ſemel nomen ſibi Panionĩs indidiſſent, fanum quoq; de ſuo nomine cõſtruxerũt Panioniũ: id quod nullis alĩs Ionũ p̃mittere in animũ ſibi induxêre, nec erãt q̃ magnopere poſtularẽt eiuſdẽ participes fieri, exceptis tñ Smyr

San litera.

Sigma litera.

Cadauera Perſarum.

Magi Perſarum.

Cyri ad legatos Græcorũ reſponſio feſtiua.

Mileſij ſoli Cyro confœderati.

Ionum ciuitates.

Linguæ Ionum.

Inſulani Iones.

Ionum nomẽ refugerunt Græci.

Panioniũ ſacrum.

Dorienſium ſacra. *Triopij Apollinis ſacrũ atq; certamen.* *Agaſicles Halicarnaſſeus.*

næis. Tale q̃ppiam Doriẽſibus accidit, q̃ Pentapolim incolunt, illã quæ ante Hexapolis uocabat. Hi quoq; deph̃dunt adeo neminẽ è finitimis Doriẽſibus ad Triopiũ ſacrũ admittere uoluiſſe, ut etiã populares ſuos, ſicubi ſacri legẽ tranſgrederent, à ludor̃ communicatiõe excluderẽt. Nã in certamine Apollinis Triopij tripodes uictoribus cõſtitu ebãtur ærei, & quos è ſacro uictores nõ liceret efferre, ſed deo ipſi donare ibidẽ. At uir q̃dam Halicarnaſſeus, noĩe Agaſicles, in eodẽ certamine uictoria potitus, auſus legem hanc uiolare, tripodẽq; domũ ferens ſibi aſſeruare. Propter quod cõmiſſum, q̃nq; hæ ciuitates, Lindos, Ialyſſus, Camerus, Cos atq; Cnidus, ſextam ciuitatẽ Halicarnaſſum à ſacror̃ participatiõe remouerũt, hac uidelicet pœna Halicarnaſſeos multãtes. Atq; mihi ſane uidẽt Ione ſ duodecim feciſſe ciuitates, nec uoluiſſe plures recipe, ꝓpterea q̃ Peloponneſum habitantes, eorundẽ totidem fuerint partes, quẽadmodum nũc quoq; Achæorum, q̃ Ionas è ſedibus ſuis exegerunt, duodecim ſunt gña. Nempe prima ſecundũ Sicyonem Pellena iacet, deinde Agina, & Aegæ, ad quam Crathis fluuius labitur, à quo et Italicus ille uocatus eſt. Poſt Aegas Bura eſt & Helice, quò ab Achæis bello fracti Ione cõfugerunt. Poſt hanc Aegion eſt & Rhyſes & Patrenſes & Pharẽſes, atq; Olenus: præter hunc Pirus ingens fluuius fluit. Poſtea Dyma & Tritæenſes, qui ſoli mediterranea colunt. Hæ ſunt duodecim Achæor̃ illæ portiões, quæ tum q̃dem Ionum erant. Hæcq; cauſa fuiſſe uidetur, quapropter Ionibus duodecim ciuitates conſtituere placuerit. Verum quod iſti p̃cipue, magisq; alij ſint Ione, aut p̃ſtantius q̃ppiam geſſerint, magna inſania eſſet aſſeuerare, q̃n ex his Abantes ſint, Euboiæ haud quaq̃ minima portio, q̃ tñ cũ Ionum noĩe nihil habẽt cõmune: & Minyæ Orchomenij̃s admixti, Cadmæi quoq;, Dryopes, Phocẽſes, Moloſſi, Arcades, Pelaſgi, Dores, Epidaurij, atq; aliæ pleræq; natiões inter ſe cõmiſcebant. Quor̃ alij ex Atheniẽſium Pritaneo ꝓgreſſi, nobiliſſimos ſe Ionum exiſtimauerũt. Hi coloniam ducẽtes, loco uxor̃ Caricas habebãt mulieres, quar̃ iam ante parentes interemerũt: ꝓpter quã cædem mulieres Caricæ legem tulerant, quã iureiurãdo inter ſe firmauerant, tradideruntq; ſuis deinceps filiabus, ꝓ uidelicet cũ maritis nunq̃ cibum ſumerent, neq; ꝓpriis noĩbus cõpellarent, ꝓpterea ꝓ eor̃ patres, maritos atq; filios trucidauerint, & cum hæc patraſſent ſimul, orbas ad cõcubitum uiolenter rapuiſſent. Hæc Mileti fiebant. Reges creauerãt partim Lycios, Glauco Hippolochi filio oriũdos, partim Cauconas Pylios Codro Melanti ꝓgenie ortos, partim utroſq;. Nomẽ aũt Ionum inter cæteros maxime amplectebãtur, ſintq; iam ueri atq; genuini Ione. Oẽs tñ Ionũ nomẽclatura cõmunicant, quotquot Athenis oriũdi Apaturia feſta cõcelebrãt. Cõcelebrant aũt oẽs p̃ter Epheſios & Colophonios, q̃ ſoli ex Ionib⁹ ab Apaturiis arcentur, idq; ob cædis patratæ cauſam. Porrò Panioniũ locus eſt Mycales ſacer, ad ſeptẽtrionẽ uergẽs, cõmuniter ab uniuerſis Ionib⁹ Neptuno Heliconio dicatus. Mycale aũt promontoriũ in cõtinenti ſitũ: quod q̃ zephyro uẽto expoſitũ eſt, ad Samũ ptinet. Ad hũc montẽ collecti uniuerſi Ione, ſacrificiũ opantur qd̃ Panionia uocant. Accidit hoc ſanè nõ Ionũ ſacris dũtaxat, uer̃ cõiter oĩbus Græcor̃ feſtiuitatib⁹, ut in candẽ literã finiant, pinde atq; Perſar̃ noĩa. Et hæ q̃dẽ Ionicæ ſunt ciuitates. Aeolicæ ciuitates ſunt, Cumæ, quæ & Phriconis uocatur, Lariſſæ, Nouus murus, Tenus, Cilla, Notiũ, Aegiroeſſa, Pitana, Aegæa, Myrina, Grynia. Atq; hæ undecim Aeolicæ fuerunt priſcæ ciuitates. Vna aũt Smyrna (Aeolica & ipſa ciuitas) ab Ionib⁹ diruta fuit. Alioq; & hæ duodecim erãt nũero in cõtinẽti ſitæ, quæ ditionẽ habebãt Ionib⁹ p̃ſtantiorẽ: at quæ tñ ad illius cæli tẽpiem nequaq̃ accederet. Smyrnam uero hac occaſiõe amiſerũt Aeoles, ꝓ Colophonios p̃ ſeditionẽ è ſedib⁹ ſubmotos recepiſſent, q̃ poſtea Smyrnæos obſeruãtes dũ extra urbẽ Bacchi ſacra celebrarẽt, occluſis portis urbẽ occupabãt. Succurrẽtibus aũt Aeolib⁹ uniuerſis, ſic inter eos trãſigebatur, ut ſi Ione utẽſilia bonaq; mobilia Smyrnæis redderẽt, Aeoles Smyrna ceſſuros. Hãc cõditionẽ cũ Smyrnæi accepiſſẽt, diſtributæ ſunt undecim hæ ciuitates, ſuos quæq; conſtituẽs ciues. Hæ itaq; cõtinentis ſunt ciuitates, exceptis iis quæ Idã habitabãt: nã illæ ad has nõ referũtur. Inſulares uero q̃nq; ciuitates, Leſbũ colebãt, ſextã em̃ in Lesbo Arisbã, Methymnæi iã ſibi ſubiecerãt, tãq̃ ſanguinitati iũctã. In Tenedo una habitabatur ciuitas, & altera quædã in cẽtũ appellatis inſulis. Lã ue-

Ionum quare duodecim ciuitates. *Achæorum partes.* *Alijs appellatur Melas.* *Caricarum lex aduerſus maritos.* *Ione qui.* *Apaturia.* *Neptun. Heliconius.* *Græcorum feſtiuitatum nomina.* *Perſarum nomina.* *Aeolicæ ciuitates.* *Smyrna.* *Ionum temperies aeris.* *Colophonij.* *Ariſba.* *Methymnæi.* *Centũ inſul.*

ro Lesbijs Tenedijsq; pinde atq; cæteris Ionibus insulas tenẽtibus, cũ nihil grauius eẽt metuendũ, reliqs ciuitatibus cõiter placuit Iones seq, quocũq; illi duxerint. Porrò ubi Ionũ Aeoliũq; legati Spartã appulissent, id qđ fiebat pperãter, ex oĩbus delegarũt Phocẽsem quẽdã, cui nomẽ Pythermo, q postulata pponeret. Hic purpurea ueste indutus, in Spartiatarũ cõuentũ, q ad famã legatorũ collectũ fuerat, pcessit: hortatusq; Lacedæmonios multis uerbis ad auxiliũ Ionib⁹ ferendũ. Illi, quãq; Ionũ legatos repulerint, tñ myoparonẽ ablegarũt, quãtũ ego cõiecio, hoĩb⁹ instructũ, q rex Cyri Ionũq; successum explorarẽt. Hi Phocæã appulsi, Sardis mittũt spectatissimum ipsorũ, noĩe Lacrinẽ, ut qui Cyro Lacedæmoniorũ mãdata pferret. Cyrus audiẽs quæ Lacrines pferret, rogasse fertur circũstãtes Græcos, qnã hoĩes essent Lacedæmonij, & q̃ multi nũero. Mox ubi hæc cognouisset, ad Spartiatã dixisse: Eqdẽ nõ extimui nũq; hoĩes illos, qbus locus ẽ in media urbe uacuus, ad quẽ collecti mutuis ipsi sibi iuramẽtis imponerent. His (si mõ supime seruauerint incolumem) nõ Ionũ, sed ppria sua incõmoda erũt deplorãda. Hæc in uniuersos Græcos uerba detorsit Cyrus: quia fora ampla haberent in qbus negociatorũ nemin⁹ uterentur illi, Persæ ipsi horũ nullo distinerentur, neq; illis ullũ forũ. Post hæc Sardis Tabalo hoĩ Persæ cõmisit. Crœsi aũt cæterorũq; Lydorũ thesaurũ, Pactyæ Lydo tradidit deferendũ. Ipse uersus Ecbatana cõtendit, Crœsum unà secũ ducens, Ionũ interim nõ magna habita rõne, etiãsi primi adoriendi fuissent. Qñqdem Babylon ei obstaculo esse uidebatur, & Bactriana quoq; natio, itẽ Sacæ atq; Aegyptij, in quos ipse expeditionem facere in aĩo habebat: in Ionas aũt aliũ quempiã impatorem mittere. At uero ubi Cyrus è Sardis Lydos exegisset, Pactyas à Tabalo atq; Cyro desciscit. Et qa Lydorũ thesaurũ habebat, cõscẽsis nauibus auxiliarios mercede cõducit, maritimosq; oẽs pstuadet, ut cõem secũ expeditiõem suscipent. Quib⁹ succedentib⁹, Sardis castra admouit, Tabalũq; in aree undiq; cõclusum obsedit. Cyrus hæc ex itinere intelligẽs, Crœsum hũc in modũ allocutus est: Quisnam, inqt, Crœse finis erit eorũ quæ nunc mihi accidunt, qñ nõ cessant Lydi, ut uidentur, tantisp & sibi & mihi negociũ facessere, dũ eos prsus delere aggrediar? Videor eqdem pinde fecisse atq; is, q occiso patre, filijs pepcerit. Siqdẽ ego te capiens, plus q̃ Lydorũ parentẽ existentem, ipsis Lydis urbẽ suã reddidi. Cũ hãc suã sententiam Cyrus exposuisset, Crœsus excepit, ueritus nimirũ ne Sardis funditus euerteret: Rex, inqt, Cyre quanq̃ prudẽter tu rectẽq; dixeris, moderaberis tñ furori, neq; patieris antiquam hanc ciuitatẽ ita excindi, quæ cũ supiorum, tũ eorũ quæ nũc acciderũt, rea non sit: nam priorũ ego autor fui, id qđ meopte hoc capite pendo: psens factũ Pactyas designauit, cui tu Sardis cõmiseras. Hic tibi pœnas det, Lydis aũt ueniam dabis. Modo hæc impa, ne uidelicet aliqñ uiribus aucti, uel defectiõem meditari ausint, uel molesti esse possint. Interdices illis ne arma bellica possideant, iubebisq; ut supra tunicã pallũ gestent, induere cothurnos. Ad hæc ñsdẽ citharam cantusq; indulgebis, denicq; cauponari, liberos instituere, & mox compies, ô rex uiros in mulieres degenerasse, nihilq; metuendũ ut rebelles unq̃ à te desciscant. Hæc ideo Crœsus suggessit, ratus optabiliorem Lydis hanc esse cõditionem, q̃ semel subactos populari, sat sciens, q̃ ni pretextum idoneũ cõmini sceret, nõ psuasurũ ut institutũ detrectaret. Adde etiã, q̃ formidabat ne in posterũ aliqñ Lydi, si imminentem calamitatẽ effugerint, rebellantes à Persis funditus extinguerẽtur. Cyrus hac Crœsi admonitione gauisus, remissaq; iracundia, rñdit ei se pariturum. Accersitoq; continuo Mazare hoĩe Medo, eadẽ illi præcipiebat, quæ Crœsus suggesserat Lydis impanda: Atq; præter hæc mandauit, illos oẽs sub corona uenũdandos, quotquot unà cũ Lydis Sardis oppugnarint: Pactyam aũt uiuũ ad se pducendum. Et ista qdem ex itinere pcipiens, Lydos cõpulit ad Persarũ mores recipiendos. Pactyas intelligens exercitum nõ pcul abesse, cõterritus cõfugit Cumam. Mazares uero nihil cũctatus, Cyri exercit⁹ partẽ, quam secũ ducebat, Sardis pmouit. Verũ ubi Pactyam iam unà cũ suis cõmilitonibus Sardis abijsse cognouerat, primũ Lydos adegit Cyri mandatis obsecũdare. Et iam inde Lydi omnem uitæ rõnem commutarunt. Deinde Mazares nũcios Cumam misit, qui Pactyam reposcerent. Cymæi uero consilio inito statuerunt ad deum apud Branchidas referendum, qd facto opus esset. Erat eñ illic oraculum puetustũ, quo Aeo-

Pythermus Lacedæmonios rogat auxilium.

Lacrines.

Cyri responsum ad Spartiatas.

Græcorũ negociationes.

Pactyas Lydus à Cyro deficit.

Hæc quemadmodum plerasq; alia, reprehẽdit Plutarchus in libello quem contra Herodot. edidit.

Cræsi responsio & consilium.

Mazares Medus.

Branchidarum oraculum de Pactya.

les lonesq; cõmuniter uti consueuerunt. Oraculum hoc in Milesior agro est situm ad Panormũ lacum. Missis igitur ad Branchidas consultoribus, rogabant quidnam facturi hac in re deo gratificarent. Consulentibus rñdebatur, Pactyam Persis esse prmittendum. Quæ ubi relata audirent Cymæi, putauerunt oraculo acquiescendũ, Pactyamq; reddendum. Cæterũ cum huc bona pars propensa fuisset, Aristodicus Heraclides, uir inter cæteros Cymæos clarus, seu oraculo parũ fidens, siue ipsos consultores oraculi rñsum non recte perferre existimans, constanter obstabat, quo minus oraculo Cymæi obtemperarent. Vnde factum est, ut iterũ de Pactya consulturi, alĩ mitterent sacerdotes consultores, inter quos ipse quoq; Aristodicus erat. Hi cum ad Branchidas peruenissent, ex omnibus sciscitans Aristodicus oraculum, rogabat in hæc uerba: O rex, uenit ad nos supplex Pactyas Lydus, mortem fugiens uiolentã: Persæ eundem reposcẽtes, iubẽt Cymæos hominẽ dimittere. Nos Persarũ potentiam formidãtes, tñ supplicem tantisper reddere detrectauimus, dum intelligeremus ex te indubitato, quid facere nos conueniret. Huncin modum sciscitanti Aristodico, idẽ rursus rñdebatur quod priores retulerãt, nẽpe Pactyam Persis prmittendum. Post hæc Aristodicus tale quippiam de industria aggreditur: Templũ circũiens, passeres aliasq; auiculas, quæ forte in templo istic nidulabantur, è nidis exemit. Quæ cum ille faceret, memorant uocẽ ex adyto auditam, quæ ad Aristodicum ferret, atq; huiusmodi quædã sonaret: Hoĩm sceleratissime, quænam libido te incessit, ut auderes meos supplices diripere? Aristodicũ nihil dubitasse ad hunc modũ rñdere: Et tu, inquit, rex huiusmodi auxiliũ fers supplicibus, qñ Cymæos iubes Pactyam tradere Persis. Cui deus rñdens: Eqdem, inquit, iubeo, ut impĩ male pereatis, neq; deinde oraculũ hoc de reddendis uestris supplicibus lacessatis. Porrò ubi rñsum hoc postremũ referrent Cymæi, neq; uolẽtes Pactyam Persis tradere interimendũ, neq; eundẽ penes se detinẽdo Cyrum ad ciuitatis suæ expugnationem excitare, hoĩem ablegant in Mitylenam. Mitylenæi, cum Mazares subinde per nuncios Pactyam flagitaret, pacisc untur p certa mercede mittẽdum: quod tñ nolim indubitato asseuerare, qñquidẽ nõ fuit pslota. Cymæi cognoscentes ea quæ circa Pactyam à Mitylenæis gesta essent, missio ad Lesbũ nauigio, Pactyam deportant in Chium. Indidem nimirum ex Mineruæ tutelaris deæ templo uiolenter raptus, à Chĩs redditur. Redditerũt aũt pro Atarnei mercede. Atarneus aũt locus est Mysiæ, Lesbo è regione situs. Et sic quidẽ in custodia Persæ habebant Pactyam, ut Cyro cum primũ liceret traderet. Atq; multo iã inde tẽpore, Chior nullus ex Atarneo neq; molis libauit hordeaceis deo cuiq̃, neq; fectũdæ mẽsæ fructib⁹ inde decerptis utuntur. Breuiter, oĩa à sacror usu remouẽtur, quæ è prouincia illa prouenirunt. Postq̃ uero Pactyas iã à Chĩs traditus fuit, Mazares mox in illos castra promouit, qui unà cũ Pactya Tabalum oppugnassent: & partim Prienẽses subegit, partim Mæandri campũ incursauit, frumentationem militibus faciẽs. Magnesiam etiam pari modo. Postremo Mazares morbo correptus, uita defungitur. In defuncti uero locũ suffectus Harpagus, & ipse Medus: nimirũ quem Medor tyrannus Astyages indignis epulis exceperit, quiq; Cyrum in regni potestatem inuexit. Hic inquam à Cyro institutus dux, simul atq; in Ioniam uenit, urbes ductis aggeribus cepit. Nam ubi mœnia ciuesq; undique exercitu clausissent, aggere ad murum obiecto citra negocium expugnauit: atque sic Phocæa prima Ionum ciuitate potiebatur. Phocenses primi Græcorum longis nauibus usi feruntur. Adriam simul & Thyrrheniam, Iberiam atque Tartessam occupauerunt. Nauigijs autem utebantur non rostratis, sed penticonteris, hoc est, lembis quinquagenũm remorum. Hi cum primum Tartessum uenirent, grati admodum fuerũt regi, cui nomen erat Argathonio, quiq; iam octoginta annis Tartessiorum regno præfuit. Vixit aũt annis centum uiginti. Atque Phocenses Argathonio ista occasione reddita sunt amiciores: Quod uidelicet Phocenses Ioniam relinquentes, iussit in sua ditione sedes deligere ubicunque illis liberet. Verum ubi hoc non persuasisset Phocensibus, intelligeretq; interim Medum in eos exercitũ ducere, pecunias numerauit liberaliter. Siquidem ipsius muri ambitus non paucorũ est stadiorũ, totusq; è maiusculis lapidibus, hisq; affabre concinnatis, Et murus quidem ille hoc pacto fuit cõstructus. Porrò Harpa-

Aristodicus.

Vox ex adyto.

Minerua tutelaris.

Pactyas traditus Persis.

Mazares moritur.

Phocæa quomodo capta.

Nauibus longis qui primi usi.

Argathonius.

Phocensium murus.

gus exercitum promouẽs,urbem oppugnauit:cum poſtulaſſet prius, ſi uellent Phocenſes ſibi ſat eſſe,unum dũtaxat muri ppugnaculum demoliri,ubi habitatiõem extrueret, cætera illis ſe permiſſurum intacta.Phocẽſes ſeruitutem auerſantes, reſpõderunt diem unum ſe ad conſultandum ſumpturos,interim dum cõſultaretur,ille exercitum ab urbe reduceret.Harpagus autem quáquam ſe ſcire diceret quid facturi eſſent,tamẽ pmiſſurum ut conſultarent.Etenim ſimul atq; ille exercitum reduxit,Phocẽſes cõtinuo lembos inſtruũt, quibus liberos unà cum uxoribus atq; ſupellectile uniuerſa imponerent: ad hæc ſtatuas quoq; & donaria, niſi quæ uel ferrea uel lapidea, aut deniq; picta eſſent, oñia nauibus importãt,quas & ipſi cõſcendentes,ſoluerũt:traiecerũtq; in Chium.Phocæam autem iam deſertam hominibus,occupauerũt Perſæ.Phocẽſes autem poſtquam ipſis Chij inſulas quas Oenuſas uocant,licitãtibus addicere nollẽt,metuẽtes ne illuc emporium trãsferretur,obq; hanc cauſam hæc eorum inſula clauſa fuit. At Phocẽſes conceſſerunt in Corſicam.Hic enim iam ante XX.annos ciuitatem ex uaticinio condiderũt, nomine Alaliam.Interea Argantonius fatis cõceſſerat.Porrò Corſicam traiecturi Phocenſes,prius diuerterũt Phocæam,præſidiaq; illic Perſarum,quæ ab Harpago fortè cuſtodiæ cauſa relicta fuerant,trucidarũt. Quibus patratis,quotquot ex claſſica ſodalitate ſupererant,communi cõſilio ſeſe mutuis execrationibus diriſq; deuotiõibus aſtringũt. Ad hæc grande ſaxum in mare demergunt, iuramẽtoq; cõfirmant,nõ prius ſe de repetenda patria cogitaturos,quàm ſaxum uadis imis leuatum renarit. Commodum uero profectionem moliẽtibus, pluſquam medietatem deſiderium cepit ingẽs paterni ſoli, morumq; Phocenſium.Et pleriq; etiam uiolato iuramento remigrarunt in Phocæam. Alij uero iureiurando ſatisfaciẽtes,ſoluẽtesq; ex Oenuſis, Corſicam rectà petunt. Quo cum appuliſſent, communiter habitabant unà cum alijs colonis annis quinque, ſacraq; erexerunt.Cæterum ubi iam uicinos circũquaq; hoſtili more popularentur,communi ſentẽtia bellũ in eos adornant Thyrrheni atq; Carthaginenſes,utriq; ſexaginta nauibus inſtructi.Phocenſes ex aduerſo armati ſexaginta quoq; naues milite implent,obuiamq; alteris procedũt in mare,quod appellatur Sardonium.Commiſſa claſſica pugna,Phocenſibus Cadmea quædam cõtigit uictoria.Nam quadraginta illis naues perierunt,reliquæ uiginti contuſis roſtris factæ inutiles.Regreſſi autẽ Alaliam,ſumptis liberis, uxoribuſq;,atq; reliquis facultatibus,quantum naues ferre poterant, relicta Corſica demigrarũt in Rhegium.Verum è nauibus illis quæ perierant,quotquot homines in Carthaginẽſium Thyrrhenorumq; manus peruenerũt(capti enim plurimi) hi oñes protracti è nauibus,lapidibus obruebãtur. Deinceps uero quæcũq; ex Agyllenſium uel pecoribus,uel iumẽtis atq; hominibus locum illum acceſſerũt, ubi Phocẽſes lapidati fuerãt,cõtinuo morbida fiebãt,ſtupore atq; igne corripiebãtur ſacro. Agyllẽſes Delphos miſerũt,uolẽtes commiſſum illud expiare. Pythia hæc eos iuſſit facere, quæ etiam nũc ab Agyllæis obſeruãtur.Nam & iuſta illis perſoluũt magnifice,& gymnicum celebrãt certamẽ.Et Phocẽſes quidem huiuſmodi fato uſi ſunt.Illi autem q hinc progreſſi Rhegium cõfugerant, ciuitatem cõdiderunt in agro Oenotriæ,quæ nũc appellatur Hyela. Atq; Phocenſium in Ionia res ſic habent. Simile quiddam accidit Teijs,quos ſimul atq; aggerum beneficio cepiſſet Harpagus,oñes cõſcenſis nauibus traiecerũt in Thraciam, ibidemq; urbem cõdiderunt Abdera,cuius fundamenta prius iecit Temeſius Clazomenius,ſed nihil p hac ſua opera fructus reportãs,à Thracibus explodebatur,nũc tamen à Teijs apud Abdera heroum colitur honoribus.Hi igitur Ionum ſoli ſeruitutem nõ ferrẽtes,patriũ ſolum reliquẽre.Vez alij Iones,præter Mileſios,prælio ſuperati tandem, acceſſerũt Harpago,pinde atq; illi q defecerũt,uirosq; ſe ſtrenuos declararunt, pro ſuis qſq; fortiter pugnãs.Superati aũt & capti,in ſua quiq; patria remãſerunt,eaq; quæ imperabant ſubibãt Mileſij,q iã Cyro fœdere aſtricti,qetem agebant,quemadmodũ ſuperius à me cõmemoratum eſt.Hũc itaq; in modũ Ionia ſecũdo in ſeruituté redacta.Porrò ubi Ionibus ijs potitus eſſet Harpagus q cõtinentem habitabant,inſulani horũ exemplo cõterriti,ultrò ſeſe dediderunt Cyro. Iam uero Ionibus etiamſi male affectis,nihilo

Phocenſium demigratio.

Oenuſæ inſ.

Phocenſium execratio.

Maſſa ferrea μύδρος.

Thuſci qui & Thyrrheni.

Phocẽſes prælio uic. à Corſicis, inſula coguntur ſecedere.

Phocenſes capti lapidãtur

Phocenſium iuſta.

Teiorum demigratio.

Inſulanorũ deditio.

Biantis Prienæi cõsilium spretum ab Ionibus.

minus seſe ad Panionii recipientibus audio Biantẽ Prienæũ saluberrimũ dediſſe consilium, cui si obtemperaſſent, licuiſſet Græcoꝝ oĩum feliciſſimos uiuere. Siquidẽ ille suasit, ut cõmuni classe soluẽtes, Sardiniam peterent. Ibidem una quadam ciuitate oĩm Ionum cõstructa, absq; seruitute liberi feliciterq; uiuerẽt: nimiꝝ insulam inter oẽs maximam recuperaturi, alĩs imperarent. Sin aũt manerent in Ionia, nullam, inquit, sibi apparere libertatis spem. Hæc Biantis sententia ipsis Ionibus periclitantibus prodita fuit.

Thaletis Milesij consiliũ.

Sanum quoq; Thaletis illud consiliũ, iam ante subactam Ioniam datum: Nẽpe q iusserit Ionas unam quandam cõmunem curiã habere, eamq; fore in Teio: ꝓpterea q; Teos in media esset Ionia. Alias aũt ciuitates habitatas nihilo minus huic parituras quàm aliarum ciuitatum tribus, legibus parerent. Atq; hi qdem huiusmodi consilia dederunt. Harpagus subacta Ionia, in Caras exercitum traduxit, & Caunios atq; Lycios, unà ducens Ionas atq; Aeoles. Nam Cares ab his oriundi, ex insulis ꝓgressi sunt in continentẽ.

Cares.

Leleges.

Olim enim Minoi paruerunt, appellabanturq; Leleges, & insulas habitabant. tributum autem nullum pendebant, quãtum equidem possum superiora repetendo è longiſſimo auditu coniectare. Iidem cum Minos flagitabat, naues ei implebant. Ille felici usus belli successu, multos agros populabatur. Caricæ gentis omniũ quæ illis tẽporibus claruerũt ingenioſiſſimæ, memorantur tria inuenta: quippe galeis criſtas imponendas, primi receperunt Cares, clypeis signa adiunxere, postremo lora quoq; scutoꝝ excogitauerunt: antea nanq; citra habenas gestabant quotquot clypeis utebãtur, baltheis duntaxat coriaceis fulcientes, collo siniſtroq; humero sustinebant. Post Caras uero tẽpore lõgo succedente, Dores atque Iones ex insulis egredientes, in continenti sedes posuerunt. Hunc in modum Cretenses de Caribus referũt. Quanq; his non assentiuntur Cares, qui se Aborigines atq; indigenas esse memorant, eodemq; nomine usq; usos. Apud Mylassos Iouis Carij delubrum ostentant uetuſtiſſimũ, quo communiter quoq; Mysi atq; Lydi utũtur, ut q Caribus sint germani. Quippe tã Lydum quàm Mysum Caris fratrem appellãt, atq; ob id eodem uti fano. Quotquot alterius sunt gentis, etiamsi Carum lingua utantur, non tamen sacro participant. Caunij, quãtum mihi uidetur, indigenæ sunt, etsi ipsi se è Creta oriundos affirmant. Linguam sanè aut ipsi ad Caricam accõmodauerunt, aut Cares Caunicam edidicerunt, id quod ægre dĩjudicari posset. Siquidẽ legibus utunt cum ab alĩs gentibus, tum à Carum moribus multum diuersis. Nã apud illos laudatiſſimum habetur, iuuentutem frequenter amoris gratia ad compotationes conuenire, tam uiros quàm mulieres atq; pueros. Sacra principio sibi constituerãt externa, quibus postea pertæsi, cum patrĩs duntaxat uiderẽt utendũ dĩs, Caunij oĩs ætatis sumptis armis, sacerdotem ad Calyndicos usq; montes persequebantur, fustibus cædentes, exclamantesq; externos se exigere deos. Et huiusmodi moribus illi utebãtur. Lycij è Creta ab initio originem traxerunt. Cretam enim primũ uniuersam barbari colebant, deinde contendentibus ꝓ imperio Europæ filĩs Sarpedone atq; Minoe, Minos superior factus expulit Sarpedonẽ, eiusq; conspiratores. Hi ꝓpulsati, Asiæ ditionem occupauerunt Milyada. Et quam nũc Lycij colunt, olim erat Milyas, & Milyæ iam tunc appellabantur Solymi. His igitur imperitabat Sarpedon. Mox Termilæ appellati, quo nomine etiã uicini eos appellabant tantisper, dum Lycus Pandionis filius à fratre Aegæo Athenis pulsus, ad Sarpedonem in Termilas abĩsset, factumq; esset, ut temporis progressu ad Lycij nomenclaturam Lycij uocarentur. Legibus utuntur partim Cretensium, partim Carum. Quanquam hoc unum præter cæteros homines pro lege habeãt peculiare, quòd à matribus nomina sibĩpsis indunt. Et si quis obuium percontetur quisnam sit, quãue familia ortus, à matribus auĩsq; protinus genus suum repetet. Adde, si qua ingenua seruo nupserit, liberi qui ex his suscipiũtur, ingenui atque nobiles existimabuntur. Sin autem uir, uel inter ciues primarius uxorem duxerit externam aut pallacam, susceptiex his liberi reputabuntur minime ingenui. Enimuero huius tempestatis Cares nullum præclarum factum relinquentes, ab Harpago subacti sunt. Nec Cares tantum, uerum nec uniuersi Græci quotquot illam regionem tenebant. Tenebant enim cum

Caruminuẽta.

Clypei lora.

Criſta galeæ.

Dores atq; Iones.

Cares indigenæ.

Mylassorum fanum.

Caunij aborigines.

Caunicorum mores.

Caunij externos exigunt deos.

Milyas. Myias forte.

Lyciorũ nomẽ & leges.

A matribus repetitum genus.

Maternũ genus nobilius.

alĩ,tum Lacedæmoniorũ coloni Cnidĩ,quorum regio declinat ad pontum, appellatur Triopium. Nam cum initium Bybleſiæ ex peninſula auſpicetur,ſintq; Cnidĩ ꝓpemodum circunfluí:eam partem qua boream ſpectat,Ceraunius claudit ſinus,auſtralem uero Symanum Rhodiumq; mare. Reliquum frontem, hoc eſt, iſthmum qui perquam exiguus eſt,nempe quinq; ſtadiorũ, Cnidĩ tentauerunt ꝓfodere: uolentes interea dum Harpagus Ioniam euerteret,ſuã ditionem in inſulæ formã redigere. Eratq; hic iſthmus quem ꝓfodere ſtatuerant,ea parte qua continentem ſpectat,Cnidia. Id iam multa manu conantibus,diuinitus arbitror aliquid repugnaſſe,quod nimirũ omnes qui manum admouerent,læderet,cum alias corporis partes,tũ ꝑcipue oculos infeſtante petra. Cnidĩ miſſis nuncĩs Delphos,rogant quidnam iſtuc eſſet,quod tantope conatibus eorũ aduerſaret. Pythia,ut ipſi referunt Cnidĩ, ſenario uerſu reſpondit in hanc ſententiam:

Iſthmum neq; aggerate,neq; fodite.
Iupiter nanq; ipſe, ſi placuiſſet,feciſſet Inſulam.

Reſpondente hunc in modum Pythia, Cnidĩ à ꝓfodiendo iſthmo deſtiterunt, ſequentiq; cum exercitu Harpago,ultrò ſeſe non commiſſo prælio dediderunt. Pedaſĩ, qui mediterraneam ſupra Halicarnaſſum colunt, aliq; uicini maximam diligentiam adhibere ferunt,ut eorũ ſacerdos Palladi ſacram barbã habeat,id quod ter illis accidiſſe putatur. Hi ſoli in Caria populi Harpago diu reluctabantur, multumq; negocĩ exhibuerunt,montem extruendo, cui nomen Lyda. Tandem tamen & ipſi expugnati. Cæterum ubi in Xanthium campum exercitũ produxiſſet Harpagus, Lycĩ contrà procedentes,pauciq; cum multis confligentes,ſtrenue ſeſe geſſerũt. Superati autem prælio fugatiq;,in urbem ſeſe receperũt,uxores,liberos, atq; pecunias unà cũ familia tota in arcem cogentes,admotoq; igne arcem unà cũ cæteris rebus incendunt. Quæ ubi feciſſent,ipſi regreſſi iureiurando ſe mutuo aſtringentes,cum hoſtibus iterum congrediuntur,fortiterq; pugnando omnes oppetierunt. Ex Lyciis autem qui Xanthĩ dicunt eſſe,hi omnes præter octoginta quoſdam Iſtiæorum ſunt conuenæ. Qui octoginta tum emigrantes ſuperſtites remanſerant. Atq; Xanthum hunc in modũ obtinebat Harpagus, pari modo Caunum. Nam Caunĩ Lycios æmulabantur in pluribus. Iam uero inferiorem Aſiam Harpagus ſubegit:ſuperiorem ipſe Cyrus deuicit,uniuerſam gentem euertens,nihilq; relinquens. At ego in præſentia illorum geſtorum pleraq; prudens diſſimulabo, ea duntaxat proditurus,quæ illi quàm plurimo conſtabant laboris,& memoria digniora uideri poterant. Porrò Cyrus ubi continentem uniuerſam ſuæ ditionis feciſſet, Aſſyriis bellũ intulit. Aſſyriæ cũ alia multa ſunt magna oppida,tum uero celeberrimi nominis ac ualidiſſimum Babylon,illic ubi euerſa ab iſtis Nini regio extiterat. Huiuſcemodi urbs in ingenti planitie ſita eſt,forma quadrata, magnitudine quoquò uerſus cẽtenũm uicenũm ſtadiorũ, in ſumma quadringentorũ & octoginta in circuitu quatuor laterum urbis. Tãta eſt Babylonici oppidi magnitudo,quod ita exornatum eſt,ut aliud nullũ eorum quæ nos nouimus. Iam primũ foſſa ambit alta atq; lata,aquæ plena. Deinde murus,quinquaginta cubitorum regiorũ craſſitudine,ducentorũ celſitudine. Eſt autem regius cubitus,quàm mediocris tribus digitis maior. Operæprecium eſt me præter hæc diſſerere quemadmodũ humus è foſſa ſit geſta,& murus effectus:ut quidq; terræ in demprimenda foſſa efferebant,ex eo lateres ducebant,quorũ cum magnam uim extraxerãt, eos in fornacibus coquebant. Poſtea cœno utentes, aſphalto feruenti per tricefimum quenque laterum ordinem ſummitates arundinum inſtipatas conglutinabant:& primum labra foſſæ,deinde ipſum murum ad eundem modum, ſuper quem circa oras extruxerunt dictas ſingularias, altrinſecus conuerſas:inter quas tantum intercapedinis relinquebatur, ut quadriga interagi poſſet. Eius per ambitum centum portæ ſtabant, æreæ omnes,cum cardinibus itidem poſtibuſq;. A Babylone octo dierum itinere abeſt alia urbs, nomine Is, ubi fluuius eſt haud magnus eiuſdem nominis, qui ſe deuoluit in flumen Euphratem. Hic itaque fluuius Is unà cum aqua per multos reddit aſphalti bituminis grumos, quæ aſphaltus ad murum Babylonis comportabatur.

Cnidij. Triopium. Byblesia.

Isthmus Cnidia.

Cnidiorum deditio. Pedasij. Palladis barba.

Lycij uicti.

Xanthij. Istiæi. Caunij.

Babylo. situs

Cubitus regius quid.

Babylon. constructio.

Is urbs et flumen.

Hunc autem in modum Babylon extructa est. Eius duæ sunt plagæ, quas interfluit flu-
Euphrates. uius nomine Euphrates, qui magnus & altus & celer, ex Armenijs in rubrũ mare de-
currit. In hũc uterq; murus lacertos exporrigit, eiusq; incuruæ utrinq; ripæ coctilibus
lateribus pro macería prætexuntur. Ipsa urbs plena domibus est ternarum quaterna-
rumq; contignationum, secta in uias rectas, cum alias, tum uero transuersas, quæ ad flu
men ptingunt. Ad quarum singulas pro numero uicorum portulæ factæ sunt in mace
ria, quæ flumẽ sepiebat, & ipsæ æreæ, & ad flumen idem ferẽtes. Et hic quidẽ murus lo
rica est. Alter uero interior non multo quàm hic debilior, sed exilior. Inq; utriusq; ciui
tatis plagæ medio murus erectus, quorum hic regiam comprehendit ambitu præ-
grandi atque ualido. In altero Iouis Beli templum æreis portis, id quod mea etiam
Iouis Beli tẽplum. nunc ætate existit, duorum undecunq; stadiorum amplitudine, figura quadrata. In sacri
medio turris solida, crassitudine simul & altitudine stadij, cui alia rursus superimposi-
ta turris, & huic subinde alia, ad octauam usq;. His forinsecus scalæ sunt in circuitu adhi
bitæ, per quas ad singulas conscẽditur turres. In medijs gradibus ductus, sellæq; in hoc
factæ, in quibus ascensuros liceat sedere ac conquiescere. In postrema turri sacellum est
aliud, in quo lectus est splendide stratus, & apposita mensa aurea. Statua tamen in hoc
sacello nulla est, neq; hic noctu cubat hominum aliquis, præter mulierẽ unam ex indi-
genis, quam ex omnibus deus delegerit, uti narrant Chaldæi huius dei sacerdotes. Nar
rant em̃ illi, tametsi mihi parum credibilia referre uidẽtur, deum uidelicet ipsum tem-
Thebæ Aegy plum ingrediẽtem, in hoc cubili conquiescere, pinde atq; Thebis Aegyptiacis: ad eun-
ptiacæ. dem modum in Thebani Iouis fano, si modo Aegyptijs fides habenda erit, mulier quo-
q; cubare creditur. Quæ mulieres cum uiris nõ putantur habere consuetudinem. Idem
Patararum. fit apud Patara Lyciæ ciuitatem, quando oraculum celebratur. Neq; enim id fit perpe-
oppidum. tuo: atqui ubi id futurum est, uates noctu in templum concluditur. Porrò in Babylone
præter hæc commemorata, aliud est sacellum inferius, quod Iouis magnam habet statu
am, eamq; auream, ponè mensam, & ipsam auream, simul & sustentaculum cum sella,
omniaq; aurea, adeo ut Chaldæi octingẽtorũ talẽtorum auri opus æstimẽt. Extra tem
plum altare est, & ipsum aureum: atq; præter hoc aliud altare ingẽs, in quo solẽnes ho
stiæ immolantur, quandoquidem aureum illud non licet hostiarum sanguine polluere,
præterquam lactẽtium. Insup in hoc maiusculo altari Chaldæi quotannis cẽtum millia
talẽtorum libanoti adolẽt, quando huic suo deo sacra faciunt. Eratq; in hoc templo etiã
dum illo tẽpore statua duodecim cubitorum è solido auro: quanquam ego hãc non
Darius. uiderim, sed ea referam quæ à Chaldæis referantur. Hanc statuam Darius Hista-
Xerxes. spis filius insidiose captans, non ausus tamẽ fuit diripe: sed quã postea Xerxes Darij filius abstu
lit, sacrifico (qui prohibuerat statuam loco dimouẽdam) interempto. Atqui illud tem
plum hoc pacto cõstructum fuit ornamẽtis, etiamsi alia sint peculiaria pleraq; eiusdem
donaria. Huius Babylonis multi quoq; aliquando reges extitêre, quorum in exponẽdis
rebus Assyrijs mẽrionem faciã, qui & muros ornauerunt & tẽpla: & inter eos duæ fœ
minæ. Harum prior, quæ quinq; ætatibus ante posteriorẽ regnauit, uocata est Semira-
Semiramis. mis. Hæc p planitiem aggeres extruxit spectaculo dignos, cum antehac flumen eã oẽm
restagnare solitus esset. Posterior regina Nitocris noie extitit superiore solertior. Cuius
Nitocris ei- cum alia monumẽta extiterũt, quæ ego cõmemorabo, tum uero hoc, quod animaduer
usq; egregia tens imperium Medorum ingens ac pacatum, subactaq; ab his multa oppida, & inter
monimenta. hæc Ninum, præmuniuit se omnibus q̃ potuit maxime. Ante omnia fluuium Euphra
ten, qui primus mediam ipsorum urbem interfluens, rectus erat, tortuosum reddidit,
fossis superius depressis, adeo ut quendã Assyriæ pagum, nomine Arderica, ter influat,
& qui nunc è mari per Euphratem Babylonem uersus subuehuntur, ter ad hunc eun-
dem pagum applicent, idq; triduo. Et hunc quidẽ talem reddidit. Aggerẽ uero ex utro
Ephrat. du- q; fluminis labro aggessit usu mirandũ. Tantæ est & magnitudinis & sublimitatis. Mul
ctus atq; an- to supra Babylonem, aliquantulũ seorsum à flumine, effodit paludis eluuiem, profun-
fractus. ditate quidem ad aquam semper ducta: latitudine uero eius quoquò uersus trecẽtorum

uiginti stadiorum. Hæc fossitia humus ad fluminis ripas aggesta est, quem locum ubi depressit, crepidinem ambitus eius lapidibus induxit. Hæc duo, ut flumē flexuosum & lacuna tota fossa esset, ideo fecit, ut fluuius per multos anfractus retentus, sedatior maneret, & nauigationes in Babylonem essent tortuosæ, & ex ipsis nauigatiōibus longus habitus lacunæ exciperetur. Ad hæc, quæcunq; erat regio ad inuadendum opportuna, & cōpendiaria ex Medis uia, hāc interscepsit, ne Medi commercio Assyriorū ipsius negocia cognoscerent. Et hæc quidem ex profundo circūiecit. Cæterum ex eis talem fecit communitionem: Cum sit urbs in duas dirempta regiones, fluuio medium tenente, quoties alīqs ex altera in alteram regionem transire uolebat sub regibus superioribus, is ne cesse habebat nauigio transire: quod erat (ut fert) sanè odiosum. Huic rei ista prospexit, siquidem ubi effodit effluuium lacus, aliud opere eodem monumentum sui reliquit. Saxa prægrandia præcidit, quæ ubi in expedito fuerunt, & locus depressus, in locum ipsum quem deprefferat, omem fluminis cursum auertit. Cum hic locus effossus impletur, interea pristino alueo arefacto, oras fluminis intra urbem ac descensus, qui ex portulis ad flumen ferunt, extruxit coctis lateribus eadem ratione qua muri extructi sunt. Extruxit item circa mediam fermè urbem pontem ex ijs quos effoderat lapidibus, ferro eos ac plumbo deuinciens. Hunc sublicijs quadratis, per quem Babyloniī transirent, interdiu committebat, easdem noctu tollebat: hac uidelicet causa, ne per noctem transeuntes mutua furta exercerēt. Vbi lacuna repleta est flumine, & opus pōtis exornatum, tunc fluuium Euphratem è stagno in pristinum reuocauit alueum: atq; ita lacus quam effoderat, uisa est necessario facta, & pons in usum ciuium extructus. Eadem regina hūc machinata est dolum: Supra portas urbis celeberrimas, in loco edito atq; conspicuo, sepulchrum sibi extruxit, atq; his literis inscripsit: Si cui regum Babylonis post me futurorum fuerit pecuniæ penuria, aperto sepulchro sumat quantumcunque libuerit pecuniæ, duntaxat indigens, aliter ne aperiat. Non enim satius fuerit. Hoc sepulchrum tam diu fuit immotum, dum regnum peruenit ad Darium, is indignum esse ratus, se neque uti quippiam his portis (ideo autem non utebatur, q̄ supra caput ipsius transeuntis mortuus situs esset) neq; sumere pecunias repositas, & eas ipsum prouocāres, reserauit monumentum: in quo non quidem pecunias inuenit, sed literas ita dicentes: Nisi pecunia esses inexplebilis, & turpis lucri cupidus, haud aperuisses uanas defunctorū. Talis extitisse hæc regina memoratur. Aduersus cuius filium Labynitum, patris nomen, & Assyriæ imperium habentem, Cyrus exercitū duxit. Ducit autem rex magnum exercitum, probe domi comparata re frumētaria atq; pecuaria. Portat item aqua ex flumine Choaspe, Susa præterfluēte, quo uno ex oībus fluminibus rex potat. Cuius Choaspis aquam decoctam, & in argentea uasa diffusam, ferētes permultæ carrucæ quatuor rotarū mulis trahentibus, assidue comitantur, quocunq; ille proficiscitur. Cyrus Babylonem tendēs, ubi uenit ad Gyndem amnem (qui in Mantienis ortua montibus, per Dardaneos in Tigrim alterum amnem fluit, qui Opin urbem præterlabens, rubro infunditur mari) conabatur, hunc fluuium Gyndem trajicere, cum non posset nisi nauibus trajici. interim ei quidam è sacris equis candidis petulanter ingressus fluuium, transire conabatur. Hunc fluuius uerticibus contorquens, obruendo abripuit. Cyrus perquàm ægre ferens hanc fluminis iniuriam, illi comminatus est, se sic redditurum eum tenuem, ut posthac facile uel à mulieribus transiri posset, ne genua quidem tingentibus. Hæc minatus, expeditione in Babylonem intermissa, copias suas bifariam diuisit. Deinde alueos ad funiculum designauit centenos & octogenos, utrinq; ad Gyndis labra omnino conuersos, quos distributis copijs effodi iussit. Et opus quidem, ut quod à tanta multitudine fieret, perficiebatur: tamen in eo faciendo eam æstatem triuerūt. Cyrus ubi Gyndem mulctauit in trecentos & sexaginta riuos diductum, & alteū uer illuxerat: ita porrò ire Babylonem pergit, Babyloniis eum producto exercitu præstolantibus. Qui ubi propius urbem ille promouit, cum eo conflixerunt, prælioq; fugati, in oppidum se receperunt. Ii tamen ga Cyrum iam pridem animaduerterant inquietum esse, uiderantq; oēs pariter gen-

Epitaph. Nitocreos, quod tamen à Plutar. Semiramidi attribuitur.

Σφαττηνῆς δὲ βασιλεὺς ὁ μέγας, id est, duxit autem rex magnus exercitum. Et ita uertendum erat aut legendum: Siquidem reges Persarū Magni dicebantur, ut in scholijs Aristophan. annotatur in Plut.

tes aggredientem, comportauerant multorum sanè annorum commeatus. Ideoq; time obsidionem nullius momenti faciebant. Et Cyrus cum tam in lõgo tẽpore nihil admodum res proficerent, inops consilij erat. Tandem siue alius ei anxio suggessit, siue ipsi in mentem uenit quid in rem esset, sic statuit faciẽdum: Instructis uniuersis copijs, partim quà fluuius urbem ingreditur, partim à tergo quà egreditur, præcipit, ut dum cernerẽt alueum posse transiri, illac urbem inuaderent. Ita instructis atq; admonitis suis, cum inutiliori exercitus parte abijt ad stagnum. Eò ubi peruenit, quæ Babyloniorum regina secerat apud flumen, & apud stagnum, quod erat palus, eadem ipse fecit. Nam reuocato flumine, alueum eius pristinum uado transibilem reddidit. Id tale ubi actum est, Persæ qui ad hoc ipsum instructi erant, per alueum unde fluuius Euphrates abscesserat, mediorum ferè femorum tenus grauiter Babylonem introierũt. Quos Babylonij si factum Cyri prius aut audissent aut sensissent, haud dubie, cõtempto eorũ ingressu, pessimo exitio affecissent. Nam obseratis omnibus quæ ad flumen ferunt portulis, conscensisq; septis, ipsi pro ripis stantes illos progressos ueluti in cauea excepissent. Nunc ex inopinato eis Persæ astiterunt: & cum rapti essent qui media urbis incolebant Babylonij, propter eius tamen magnitudinem non sentiebatur (ut fertur) ab his qui circa extrema habitabant. Sed fortè quoniam dies festus eis esset, exercendis choreis atq; oblectationibus opera dabatur, donec planè rem animaduerterunt. Atq; ita primum capta est Babylon. Cuius ciuitatis quanta sit potẽtia, cum ex alijs multis pandam, tum uero ex hoc, q̃ cum regi magno omnis plaga, cui imperat, sit distributa in ipsius atq; exercitus eius alimentum, præter tributa ex duodecim, quibus annus constat, mensibus, quatuor regio Babylonia, octo reliquis eum omnis Asia alit. Ita huius regionis potentia tertiam Asiæ partem æquiparat, & eius principatus, quem satrapiam Persæ uocant, omnium prouinciarũ longe est optimus, adeo ut Tritæchmæ Artabazi filio, qui pro rege tributũ hoc exigebat, singulis diebus singulæ argenti plenæ artabæ penderent. Est autem artaba mensura Persica, capacior quàm Atticus medimnus tribus chœnicibus Atticis. Ad hæc erant ei peculiares equi, præter bello destinatos, admissarij octingenti, cum equarum quibus admittebant sexdecim millibus. Nam singuli ad uicenas admittitur. Præterea canum Indicorum tanta alebatur multitudo, ut ad præbenda eis cibaria, quatuor in eadem planitie magni uici attributi essent, aliorum tributorum immunes. Atq; hæc præsidis Babylonis peculiaria erant. In Assyriorum terra parum pluit. Quod in ea frumenti germinat, id demum est, quod ex flumine irrigatur. Irrigat autem seges, & frumentum prouenit, non quemadmodum in Aegypto, flumine sua sponte in rura ascendente, sed manibus atq; scrobibus irrigatum. Etenim Babylonica regio omnis, quemadmodum Aegyptiaca, distinguitur in fossas, quarum maxima nauibus transiri potest, ad solem hybernum uergens, ex Euphrate exiens in Tigrim alterum flumen, iuxta quod urbs Ninus sita erat. Hæc regio omnium quas nos uidimus, longe optima est, duntaxat ferendo frumento. Nam in arboribus ferendis, ficu, uite, olea, nequaquam de principatu contendit. Cereris autem fructu procreando adeo ferax est, ut nunquam non ferè ducenta reddat: & ubi præstans bonitate se uincit, etiam ad tricena. Quaternũm ferè digitorum latitudine triticeis atq; hordeaceis foliis. Milij uero ac sesami proceritatem instar arborũ etsi mihi compertam, tamen memorare supersedeo, probe sciens, his qui nunquam Babyloniam regiõem adierunt, quæ de frugiferis dicta sunt, per quàm incredibilia uisum iri. Oleo neutiquam utuntur, nisi quod ex sesamis faciunt. Sunt eis passim per omnem regionem palmæ sua sponte nascentes, pleræq; fructiferæ: ex quibus & cibos & uinum & mel conficiunt, curãtes more ficorum. Harum, ut aliarum arborum, Græci masculas uocant, quarum fructum his quæ palmulas ferunt, alligant, ut illinc prodiens culex, palmulas penetrans cogat matureſcere, alioqui occasuras. Masculæ enim in fructu culices ferunt, quemadmodum caprifici. Venio ad id, quod ex omnibus quæ de ea regione secundum ipsam urbem, mihi summo miraculo est differendum. Nauigia illoꝝ quæ per flumen commeãt Babylonem, omnia sunt orbiculata atq; coriacea, quæ pecuarij Armę

Babylon à Cyro capitur.

Satrapia Persarum.

Artaba mensura.

Numerus equorum regis Baby. & canum.

Assyriæ siccitas.

Nini situs.

Babyloniæ fertilitas.

Milij ac sesami proceritas.

Palmæ Babyloniæ.

Babyloniorũ nauigia.

nũ, qui ſupra Aſſyrios incolunt, ex cæſis ſalicibus faciunt, inſtruuntq; pellibus, nudo illarum extrinſecus poſito in modum ſoli: neque puppe diſcreta, neq; prora acuminata, ſed in ſpeciem clypei magis orbiculata. Tale nauigium ſtramentis ſtipatum, fluuio deferendum permittunt, cum aliis rebus, tum uero doliis è palmularum uino onuſtum, dirigẽtibus illud duobus, cum totidem palis: quorum alter introrſum palam trahit, alter exterius pellit. Fiunt autem nauigia hæc & magna admodum, & minora, quorum maxima quæq; ferunt pondus quinque millium talentorum, ſingula ſingulos aſinos uiuos intus habentia, maiora etiam plures. In quos illi poſtquam nauigantes Babylonem peruenerunt, onusq; diſtraxerunt, ligna q; nauigii, atq; oia ſtramẽta adduxerunt, pelles congerunt, & eos in Armeniam agitãt. aduerſo enim flumine nauigari præ illius rapiditate nullo pacto poteſt. Qua ex cauſa non ex lignis, ſed ex pellibus nauigia fiunt. Idem ubi aſinos agitãdo in Armeniam redierunt, alia ad eundem modum nauigia comparãt. Et naues quidem eorum tales ſunt. Amictu autem tali utuntur: Duabus amiciuntur tunicis, una linea uſq; ad pedes demiſſa, altera ſuper hanc lanea: poſtremo candida & breui penula circundantur. Calceos gerunt gentis more, ſoleis Thebanis ſimilimos. Capita habentes comata mitris redimiunt, unguentis toto corpore delibuti. Anulum ſignatorium ſinguli geſtant, & ſceptrum affabre factum, cui ſuperſtat aut malum, aut roſa, aut lilium, aut aquila, aut aliud quippiam. Nam abſq; inſigni geſtare ſceptrum, ipſis nefas eſt. Atq; hic eorum corporis eſt cultus. Leges uero quæ conſtitutæ ab ipſis, hæ ſunt: Vna quidem prudentiſſima, altera autem (quantum ego ſentio) qua Henetos ex Illyriis audio uti per ſingulos pagos. Semel quotannis iſta fiunt. Vbi uirgines effectæ ſunt nubiles, eas congregant, & uniuerſas unum in locum conducunt, quas circunſiſtente uirorum frequentia, ſurgens præco ſigillatim uendit, ſed primum pulcherrimam omnium, ſecundum hanc (ut quàm plurimo uenditur auro) aliam euocat, quæ poſt illam eſt ſpecioſiſſima. Venduntur autem in contubernium, quarum pulcherrimas quaſq; Babyloniũ, qui locupletes, & ĩdem cælibes ſunt, mercantur, ut quiſq; licitãdo alterum ſuperat. At ex plebe qui ſunt cælibes, his non eſt opus pulchra forma, ideo pecunias ac turpiores accipiunt uirgines. Nam præco, ubi uirginum ſpecioſiſſimarum peregit uenditionem, excitat deformiſſimam, ſi quis illorum mercari uolẽs exiſtat, edicitq; quiſquis uelit q̃ minimo auri ſumpto eam in matrimonium habere, donec illi qui minimo cõtentus eſt, fœmina addicitur. Ita aurum ex ſpecioſis uirginibus conficitur, & per eaſdẽ cuicunq; uolenti deformes ac debiles collocãtur. Quarum nullam cuique emptori fas erat ſine fideiuſſoribus abducere, ſed datis fideiuſſoribus de cõtubernio uxoris ita demum licebat abducere: ſi de hoc non conueniebat, lex lata erat ut aurum illi redhiberet. Quin etiam ex alio pago ueniẽtibus licebat uxorem mercari, ſi uellent. Hæc apud eos honeſtiſſima lex erat, quæ tamẽ non perſeuerauit. Nouiſſime aliud quiddam excogitauerũt, ne quis fœminas iniuria afficiat, néue quis aliam in urbem abducat. Nam poſteaquam expugnati male accepti ſunt, remq; domeſticam abſumpſerunt, unuſquiſq; plebeius ob uictus inopiam filias ſuas adigit ad quæſtum corpore faciendum. Alteram item ſapienter condiderunt legem, languentes efferendi in forum (neq; enim medicis utuntur) ut de eorum languore conſulant qui eos adeunt, ſi quis & ipſe eundem paſſus eſt morbum, aut alium uidit patientem. Hæc uiri qui illos adeunt cõſulunt, hortãturq; ad ea quæ ipſi faciendo effugerint ſimilem morbum, aut alium nouerint effugiſſe. Nec fas eſt cuiquam languentes præterire ſilentio, nec antequam explorauerit quonam laboret ille languore. Sepulchra eiſdem in melle ſunt, luctus funebris, illi Aegyptiorum perſimilis. Quoties cum uxore miſcetur uir Babylonius, adhibito thymiamati aſſidet, & ex aduerſo mulier idem facit. Sub diluculum abluuntur ambo, nullum uas priuſquam ſe abluerunt tacturi. Eadem & hæc Arabes faciunt. Vna ĩſdem Babyloniis lex eſt, oĩbus modis execrãda. Nempe omnibus mulieribus indigenis commune eſt, ſemel in uita ad Veneris templum deſidentibus, cum externis uiris conſuetudinem habere. Cæterum cum pleræq; ſint diuitiis tumentes, quæ ſui copiam facere recuſent, hæ uehiculis

Babyloniorũ cultus.

Babyl. leges & inſtituta.

Virginum auctio apud Babylonios.

Aegroti quibus modis curentur apud Babylonios.

Sepulchra mellea.

Babylo. lex.

cameratis ſubuectæ,pro templo conſiſtunt,relicta interim à tergo magna famulitij turba. Pleræq; etiam hunc in modum faciunt: Ad templum Veneris ſedent, nodis coroll iſq; tempora reuinctæ,è quib⁹ dum aliæ ſeorſum abeunt,aliæ regrediuntur. Nam diuerticula undecunq; ſic funiculis diſtincta aditum præbent externis ad mulieres illas, quam cuiq; libuerit deligendam. Porrò cum ſemel illic conſederint, nõ prius domum regrediuntur,quàm hoſpitum aliquis pecuniam mulieri in ſinum iniecerit,& cum eadem à fano ſeorſum abducta rem habuerit. Hoſpitem autem illum qui pecuniam obtulit,dicere oportet:Tanti ego tibi deam Mylittá imploro. Mylittam enim Aſſyrij Venerem appellant. Ac uero pecuniam illam,quantulacunq; ſit,nõ eſt fas reijcere, ſiquidem in ſacrum conuertitur uſum. Neq; mulieri etiam permittitur hoſpitem aliquem repudiare,ſed quicunq; is eſt,qui pecuniam obiecerit primum,hunc illa ſequitur citra delectum. Poſtremo ubi iam congreſſa fuerit cum externo mulier, dea expiata,domum reuertitur. Ac deinceps haud ita multo conduxeris. Iam quæ forma ſunt elegantiori,citius (ut par eſt) expediuntur: quæ uero deformes, diutius coguntur deſidere pro templo antequam legi faciant ſatis. Fitq; interdum,ut uno atq; altero anno,aut etiam triennio atq; diutius expectare oporteat miſeras. Alicubi,nempe in Cypro,ſimilis quædam lex eſt. Hæc ſunt Babyloniorum inſtituta,quorum tres ſunt familiæ,quæ nullo alio niſi piſcibus uictitant. Quos captos ubi arefecerunt ad ſolem,hoc faciunt:In pilam deijciunt,ac piſtillis pinſunt:deinde linteis conſeruãt,unde quiſquis uult conſpergit,offamq; facit,quam in modum panis torreat. Cyro poſt hanc gentem ab eo ſubactam, inceſſit cupido Maſſagetas in ſuam poteſtatem redigendi. Quæ gens fert & magna eſſe & robuſta,ad auroram ſoliſq; ortum ſita,trans Araxem fluuium è regione Iſſedonorum uirorum. Sunt qui dicant eam Scythicæ nationis. Araxes Iſtro maior, & idem minor eſſe memoratur:& in eo frequentes inſulæ Lesbo pares magnitudine: & homines qui illas incolunt,æſtate ueſci radicibus quibuſcunque quas ipſi euellunt. Arborum autem fructus,quos maturos comperiunt,in cibum reponere,quo per hyemem ueſcãtur. Apud eos etiam inueniri arbores talem fructum ferentes, qui iactus in ignem ab his, qui ad ſe calefaciendum conuenerunt, foco circunſedentes incenſo igne ſic ebrios reddit odore ſuo,ut uinum Græcos:& eo uehemẽtius, quo plus eius fructꝰ fuerit iniectum, quoad conſurgatur ad tripudiandum,ac perueniatur ad cantum. Atque hæc fertur eorum eſſe uiuẽdi cõſuetudo. Araxes porrò fluuius à Mãtienis qdem, unde & Gyndes (quem Cyrus in trecentos ac ſexaginta diduxit riuos) fluit, ſed per ſexaginta ora prorumpens, quæ uno excepto in paludes, eluuieſq; euoluitur, ubi feruntur homines habitare, qui crudis uictitent piſcibus,& pro ueſtibus utantur uitulorum marinorum pellibus. Reliquum illud per apertum fluit in mare Caſpium,quod mare per ſeſe eſt,nec ullo cum alio commiſcetur. Nam & illud quod Græci omne pernauigant,& id quod extra columnas uocatur Atlãticum,& rubrum,idem eſt mare. Caſpium uero alterum,ac per ſe ipſum eſt lõgitudinis quindecim dierum curſu nauis quæ remis utatur,latitudinis ubi ſpatioſiſſimum eſt,octo dierum:qua ex parte ad ueſperum uergit,Caucaſo prætentum monte,cum maximæ uaſtitatis,tum ſummæ altitudinis,multas atque in ſe omnifarias gentes habente,ac pleraſq; omnes agreſti materia uictitantes,ubi arborum frondes,his quæ ſunt apud nos ſimiles feruntur eſſe,quibus contuſis & aqua dilutis, illi animalia fibi per ueſtes inſcribere dicuntur:eaq; animalia nunquam elui,ſed perinde atque ab initio eſſent intexta,ſic cum reliqua lana ueteraſcere. Horum quoque hominum concubitus ſicuti pecorum in propatulo eſſe. Et ad ueſperam quidem uergens hoc mare quod Caſpium uocatur,Caucaſus cohibet:qua uero parte uergit ad auroram orientemq; ſolem,planities excipit proſpectu immenſæ magnitudinis. Quam ſpatioſam planitiem non ex minima parte Maſſagetæ poſſident,quibus bellum Cyrus inferre cupiebat multis ac magnis ſolicitatus incitatuſq; cauſis. Primum ſua genitura, quod uidebatur maius quidẽ homine eſſe. Secũdo loco,felicitate qua fuerat uſus aduerſus hoſtes. Quamcunque enim gentem Cyrus inuaſerat, ea gens nullo pacto potuerat euadere. Erat au-

Mylitta.

Cypriorum lex.

Cyrus in Maſſagetas. Iſſedoni.

Fructus ebrios reddens.

Cõcubitus in propatulo.

Caſpiũ mare.

tem Massagetarum regina defuncto uiro Tomyris nomine, ad quam in coniugium pe- *Tomyris regina à Cyro bello adoritur.*
tendam Cyrus misit uerbo duntaxat, uolens eam habere uxorem. Animaduertens il-
la non se in coniugium, sed regnum Massagetarum peti, accessum Cyro interdicit. Po-
stea Cyrus cum dolus non procederet, progressus usque ad Araxem, aperte infesto
cum exercitu in Massagetas tendit. Flumen pontibus iungit, quibus copias traiiciat, fa-
ctis ex nauibus, turres desuper ædificans. Ad quem in hoc labore occupatum, Tomyris
caduceatorem misit, qui diceret: Rex Medorum, define incumbere in quæ incumbis, ne-
scius an ista quæ constituisti, tibi conducibilia erunt. Omisso incepto, apud tuos ipsius
regna, & nos fine finium quorum sumus principes esse. Verum tu admonitionibus his
uti noles, & omnia males quàm ocium. Quod si tantopere affectas lacessere Massage-
tas, fer quam sustines æruumnam. Sed desiste iungere fluuium: à quo nobis tridui itine-
re digressis, traiicito in nostram regionem: aut si mauis nos excipere in uestram, tu hoc
idem facito. Hæc ubi Cyrus audiuit, accitis Persarum primoribus coactisq; in medium
rem proponit, consulens, utrum sibi agendum constituerent. Illorum in idem conue-
nêre sententiæ, iubentium recipi in ipsorum regiõem cũ suo exercitu Tomyrim. Quam *Cræsus Cyro consulit.*
sententiam Cræsus Lydus cum adesset, improbat, in contrarium differens his uerbis: *Ruinæ hominibus disciplinæ sunt.*
Equidem tibi rex etiam antea dixi, quãdoquidem Iupiter tibi me tradidit: quicquid ani-
maduertero errati in tua domo, id omne me pro uiribus auersurum. Nam meæ ruinæ
& si ingratæ, mihi tamen extitêre disciplinæ. Si tibi esse uideris immortalis, & eiusmodi
exercitui præesse, nihil est opus ut meam tibi dicam sententiam: sin uero te quoq; agno-
scis hominem, & istis eiusmodi præesse, illud in primis discito, humanarum rerum cir-
cum esse: qui rotatus, semper eosdem fortunatos esse non finit. Ideoq; de hac, quam pro- *Fortunæ circuitus.*
posuisti, re, secus ego atque isti sentio. Si enim hostes in terram nostram uolemus exci-
pere, id tibi ex hoc periculum erit, ne fugatus omne amittas imperium: quia haud du-
bie uictores Massagetæ, non se retro fuga recipient, sed tuas prouincias adorientur. Vi-
ctor autem tu nõ adeo multum uincis, quàm multum si traiiciens in terram illorum, ui-
ctis Massagetis instabis fugientibus. Hoc enim pro illo substituito consilium, ut uicto
hoste, recta pergas ad subigendum Tomyridis regnum, & quidem sine duce. Deforme
est enim atque intolerabile, Cyrum Cambysis filium mulieri cedentem detrectare pu-
gnam. Ita que mihi placet, traiectis copijs procedere eousque, dum illi in occursum pro-
deant: atque dehinc ita faciendo, dare operam ut illos superemus. Nanque ut ego au-
dio, Massagetæ bonorum sunt Perficorum insueti, & magnorum cõmodorum exper-
tes. His ergo uiris propone in nostris castris instructarum affatim epularum magna ui *Cræsi consilium.*
pecorum interfecta, cum magna etiam ui poculorum uini meri, atque omnis cibario-
rum generis. Hoc ubi fecerimus, imbecillissimis quibusq; militum ibi relictis, cum reli
quis ad flumen nos recipiamus. Quibus tantis bonis illi conspectis (nisi me fallit opi-
nio) se ad ea conuertent, unde nobis supererit facultas magnas res perpetrandi. Atque
hæ quidem in discussionem uenêre sententiæ. Cyrus autem priori repudiata, Cræsiq;
probata sententia, indixit Tomyri ut retro cederet, utpote aduersus illam traiecturo.
Illa quemadmodum à principio spoponderat, regressa est. Cyrus in Cambysis filij sui *Cræsus Cambysi traditur*
(cui regnum tradebat) manus præbuit Cræsum, ac maiorem in modum ut hominem
honore beneficijsq; prosequeretur, præcepit: si sua aduersus Massagetas traiectio nõ re-
cte cederet. Hæc ubi præcepit, eosq; remisit in Persidem, ipse cum copijs suis flumen
traiecit. Transmisso Araxe ubi nox aduenit, uidit per quietem talem uisionem: Videba- *Cyri somnium.*
tur Cyrus in somnijs cernere maximum natu filiorum Hystaspis, habentem in humeris alas, quarum altera Asiam, altera Europam inumbraret. Erat Hystaspi Achæmenidæ Arsamenis filio, ex liberis natu maximus Darius, tunc fermè uicesimum ætatis annum agens, in Perside relictus, quòd non maturus militiæ esset. Experrectus Cyrus, ui-
sum suum intra se retractabat: quod cum ei magni momenti uideretur, uocato Hysta-
spi remotis arbitris, inquit: Filius tuus, Hystaspes, mihi atq; regno meo insidiari depre-
hensus est; hoc unde proculdubio nouerim, per me noscas licet. Dij mihi, q; mei curam

gerunt,quæcunq; euentura ſunt oſtendunt. Siquidem proxima nocte inter quietem ui di liberorum tuorum natu maximum, in humeris habentem alas: quarum altera Aſiam,altera Europam inumbraret. Ex quo uiſo nulla tergiuerſatio eſt, quin ab illo mihi tendantur inſidiæ. Quapropter tu quàm raptiſſime in Perſidem reuertere: facitoq;, ut cum ego ſubactis Maſſagetis illuc rediero, filium tuum mihi ſiſtas ad cauſam dicendam. Et Cyrus quidem hæc locutus eſt, ſcilicet quòd ſibi inſidiari Darium ſuſpicabatur. At dæmon ei portendebat ipſum ibi mortem oppetiturum, & eius regnum ad Darium eſſe peruenturum. Reſpõdens illi Hyſtaſpes: Abſit, inquit, rex, ut quiſpiam uir genere Perſes, tibi moliatur inſidias. Qui ſi quis ſit, is primo quoq; tempore morte mulctetur. Tu enim Perſas ex ſeruis liberos, ex ſubditis aliorum hominum dominos effeciſti. Quod ſi qua tibi uiſio filium meum indicat rebus nouis cõtra te ſtudẽtem, ego tibi eum exhibeo p tuo arbitratu utendum. Hoc reddito reſpõſo, Hyſtaſpes traiecto Araxe in Perſidem cõtendit, Cyro filium ſuum Darium in cuſtodia ſeruaturus. Cyrus autem Araxe traiecto pgreſſus unius diei iter, quæ Cræſus admonuerat exequitur, relictiſq; illic imbelli parte copiarum, mox cum expedita manu ad Araxem reuertitur. Hos itaq; relictos ex Cyri exercitu aggrediens tertia Maſſagetani exercitus pars, ſeſe defenſantes interimit. Eadem cõſpecto epularum apparatu, poſt aduerſariorum cædem ad epulandum diſcumbit: refertaq; cibo ac uino ſoporatur. Perſæ ſuperuenientes horum multos occidunt, multoq; plures uiuos capiunt, cum alios, tum uero ducem eorum, reginæ Tomyridis filium, cui nomẽ erat Spargapiſes. Tomyris cognito exercitus ac filij ſui caſu, miſſo ad Cyrũ caduceatore, ita inquit: Inexplebilis cruore Cyre, ne ſpiritus tollas ex hoc quod actum eſt. Si fructu • uicino, quo ipſi diſtenti adeo deſipitis, ut deſcendente in corpus uino improba à uobis uerba fundantur: tali ueneno filium meum uiciſti, dolo, nõ prælio ſuperior. Quare meum admitte conſilium bene tibi conſulentis: Abi reddito mihi filio ex hac regiõe, ferens impune quòd tertiam Maſſagetarum partem pfligaſti. Quæ niſi feceris, per Solem iuro Maſſagetarum dominum, fore, ut ego te (etſi inſatiabilem cruore) tamen ſatiem. Hæc uerba ad ſe perlata Cyrus p nihilo habuit. Filius reginæ Tomyridis Spargapiſes, ubi uino laxatus didicit ſe in malo eſſe, exorauit à Cyro ut uinculis ſolueretur. Statimq; cum ſolutus eſt, ac manuum cõpos effectus, ſeipſum interemit: atque hic quidem talem obijt mortem. Tomyris autẽ, quando Cyrus ipſam nõ auſcultaret, contractis ſuis copijs ita conflixit cum Cyro, ut hanc pugnam exomnibus quæ inter barbaros extiterunt, acerrimam cenſeam extitiſſe: quamq; ita geſtam fuiſſe accipio: Primum utroſque ſpatio inter ſe diſtantes, ſagittas egiſſe: deinde ſagittis abſumptis concurrentes, lanceis pugionibusq; fuiſſe confertos: ac diu pugnantes perſtitiſſe, neutris fugere uolentibus, ad extremum Maſſagetas ſuperiores extitiſſe: ibiq; cum permagnam exercitus Perſici partem, tum uero Cyrum ipſum occubuiſſe, cum unum de triginta omnino regnaſſet annos. Cuius cadauer inter cæſorum Perſarum ſtragem Tomyris exquiſitum cum inueniſſet, caput in utrem demiſit, quem humano cruore cõpleuerat: mortuoq; inſultans, inquit: Tu quidem meum uiuentis & in pugna uictricis filium perdidiſti dolo captum, at ego te (ut interminata ſum) cruore ſaturabo. Hæc de Cyri uitæ exitu: de quo cum multa referantur, is qui mihi maxime uerisimilis uidetur, à me commemoratus eſt. Maſſagetæ & amictum gerunt, & uictum habent Scythico ſimilem. Ex equis præliantur & pedibus. Vtroque enim genere ualent. Sagittarij item atque haſtati. Sangares, hoc eſt, pugiones, è more geſtantes: in omnibus auro utentes & ære. Vtuntur nanque ære in omnibus quæ ad haſtas, ad pharetras, ad ſangares pertinent: auro autem in cunctis quæ ad capitis, ad baltheos, ad axillarum ornamentum ſpectant. Equorum itidem pectoribus æreos thoraces circundant. Circa frenum, frenaq; & phaleras, aurum adhibent: ferro atque argento nihil prſus utentes. Quorum in regione cum immenſa ſit auri atq; æris copia, ferri tñ atque argenti nihil eſt. Moribus his utuntur: Singuli quidem uxorem ducunt, ſed ea communiter utuntur. Nam quod Græci memorant facere Scythas, id non Scythæ faciunt, ſed Maſſagetæ. Siquidem uir Maſſa-

Somnij interpretatio.

Spargapiſes capitur.

Vitino forte legendum: ἀμπελίνῳ καρπῷ.

Magnanima Tomyridis uerba.

Spargapiſis mors.

Diodorus & Trogus hanc Scytharum reginam dicunt, ſed Scythas pro Maſſagetis intelligi dicit Strabo in xi.

Cyri caſus.

Diodorus Scytharum reginam, Cyrum ſuperatum captumq; cruci affixiſſe ſcribit.

Maſſagetarum ritus.

Sangares, id eſt, pugiões.

Maſſagetarum uxores communes.

geta quoties libidine capitur mulieris, suspensa ad plaustrum pharetra, sine pudore cõcumbit. Terminus uitæ nullus eis propositus est: ubi quis admodum senuit, eum conuenientes proximi quiq; cognati immolant, & cum eo aliquot pecudes, quarum carnibus pro epulo ubi decoxerunt, uescuntur, quod genus obitus apud eos beatissimum habetur. Languore extinctos nõ edunt, sed terra operiunt, loco damni putantes, quòd ad immolationem non uenerũt. Nihil omnino serunt, pecoribus uictitant, piscatuq;, qui eis abunde ex Araxe fluuio suppeditat, ac lacte, quod potitant. Ex diis unum Solem uenerantur, cui equos immolant. Hic autem est eis mos sacrificandi, ut deorum perniciss simo è pecoribus omnibus pernicissimum mactent.

Massagetæ senes immolantur.

HERODOTI HALICARNASSEI HISTORIARVM LIBER SECVNDVS, QVI INSCRIBITVR EVTERPE.

YRO uita functo, regnum suscepit Cambyses eius filius & Cassandanæ Pharnaspo genitæ: quam ante uirum defunctam Cyrus & ipse ingenti luctu prosecutus est: & cæteris quibus imperabat, lugeri præcepit. His parentibus ortus Cambyses, cum Iones & Aeoles pro hæreditariis sibi seruis existimaret, aduersus Aegyptios fecit expeditionem, comparato cum ex aliis, tum uero è Græcis qbus dominabatur exercitu. Aegyptij, priusquàm apud eos regnaret Psammetichus, omnium hominum se priores extitisse arbitrabant: uerum Psammeticho regnũ adepto, cum incessisset cupido noscendi, quinam primi hominum extitissent, ex eo tempore putauerunt Phrygas quàm se priores extitisse, se uero quàm cæteros. Enimuero Psammetichus, ubi scisciãdo quinam primi hominum extitissent, nullum exitum inuenire posset, huiusmodi rem machinatur: Pueros duos ex humilibus parentibus recens natos, tradit pastori inter pecora educandos, hunc in modum iubens neminem coram eis uocem ullam edere, solitaria in casa ambos sibi ipsi relinqui, eisdem in tempore capras admoueri: ubi lacte expleti forẽt, alia administrari. Hæc ideo faciebat iubebatq; Psammetichus, q̃ cuperet ex pueris ubi inarticulate uagire desisterent, audire, siqua uox prima erumperet, prout & contigit. Nam ubi bimatus exactum est tempus, pastori qui hæc administrabat aperienti ianuam atq; intranti, ambo infantes porrectis manibus procidentes, beccus clamabát. Quod primo audiens pastor, obticuit. Cum uero crebrius adeunti & obseruãti idem uerbum frequentaretur, ita demum re domino indicata, iussus ab eo pueros attulit exhibuitq;. Quos cum & ipse Psammetichus audisset, percõtabatur quinam homines beccus quipiam appellarent. Hæc percontans, comperit Phrygas sic panem appellantes. Tali negocio argumentati, Phrygas se priores extitisse Aegyptij cõcesserunt. Quod ita actum esse equidem ex sacerdotibus Vulcani, qui sunt Memphi, audiebam. Græci tamen alia multa & inepta memorant: Psammetichum pueros educandos curasse apud mulieres, quarum linguas præcidisset. Hactenus de puerorum educatione referebant. Alia quoque apud Memphim audiui ex Vulcani sacerdotibus, cum quibus in colloquium ueni. Quinetiam harum ipsarũ rerum gratia & Thebas & Heliopolim, id est, Solis urbem, me contuli, animo cognoscendi, nunquid consentanea forent his quæ Memphi dicerentur. Nam Heliopolitani feruntur Aegyptiorum esse solertissimi. Atque ex iis narrationibus quæ ad rem diuinam pertinentia audiui, ea non libenter enunciauerim, nisi ipsorum tantummodo nomina, existimans omnes homines idem sentire de his. Quorum quicquid commemorabo, id oratione coactus cõmemorabo. Quæ autem humanas res

Cambyses rex.

Prima & naturalis uox hominis.

Beccus.

Phryges antiquissimi.

Hæc de re si quis requirat, plures opiniones refert commentarius in Aristoph. nebulas, & Diodorus Sicu.

Herodoti peregrinatio.

Annus Aegyptiorum.

rum sunt, hæc ita referebant inter se constare: Omnium hominum primos Aegyptios annum comperisse, distinguentes eum in duodecim temporum menses. Idq; comperisse ex astris: eo scientius (ut mihi uidetur) hoc agentes quàm Græci, q̃ Græci quidem tertio quoq; anno intercalarem mensem introducunt temporis gratia: Aegyptij uero tricenis diebus, quibus duodecim menses taxant, adijciunt huic numero quotannis quinos dies. Vnde eis ratio circuli temporum constat eodem redeuntis. Aegyptios quoq; primos duodecim deorũ cognomina censuisse, & ab illis Græcos fuisse mutuatos. Item primos dijs & aras & simulacra & delubra statuisse: quinetiam animalia in saxis sculpsisse: quarum rerum pleraq; ita effecta opere demonstrabant. Præterea primum mortalium regnasse Menem, ac sub eo omnem Aegyptum præter Thebaicam plagam palustrem fuisse: ex eaq; nihil eorum quæ supra stagnum Myrios extant, extitisse: in quod stagnum à mari per flumen septem diebus nauigatur. Atq; de regione bene mihi dicere uidebantur. Manifestum enim est ei, qui si antea non audierit, tamen inspexerit, modo sit solertia præditus, Aegyptum in quam Græci nauigant, accessionem esse terræ, ac fluminis donum: quinetiam loca supra stagnum hoc, ad trium usq; dierum nauigationem, de qua nihil amplius commemorabant. Est autem & aliud tale: Nam Aegyptiacæ regionis huiusce modi natura est: Iam primum cum Aegyptum uersus in alto cursum tenes, procul ab ea adhuc diurnæ nauigationis spatio, patieris sensum cœni, etiam in aqua undecim alta passus: quæ res declarat eatenus esse humi aggestum. Ipsius autem Aegypti longitudo secundum mare sexaginta schœnorum, id est, funiculorum: quemadmodum nos Aegyptũ distinguimus à sinu Plinthinete, id est, lateritio, usq; ad stagnum Selbonidis, ad quod mons Casius usq; pertingit. Itaque ab hac parte sexaginta schœni sunt. Etenim qui modicum terræ possident, metiũtur illam passibus: qui minus inopes terræ sunt, metiũtur stadijs: qui multum possident, parasangis: qui plurimũ sane, schœnis. Constant autem parasangæ tricenis, schœni sexagenis stadijs. Ita erat Aegyptus secundum mare stadiorum trium millium sexcentorum. Hinc ad Heliopolim mediterranea uersus Aegyptus spatiosa est, supina omnis, & aquarum inops, simul ac limosa. A mari ad Heliopolim eundo per superiora, eiusdẽ penè spatij interest, cuius ab Athenis illud, quod ab ara duodecim deorũ fert Pisam, & ad delubrum Iouis Olympij: quæ itinera si quis computet, inueniet aut parum quiddam differre quo minus paria sint: at non amplius quindecim stadijs. Nam uiæ, quæ ex Athenis Pisam fert, quindecim stadia desunt, quo minus sit mille & quingentorum stadiorum. At ea quæ à mari ad Heliopolim ducit, hunc stadiorum numerum complet. Ab Heliopoli per superiora eundo Aegyptus angusta est. Nam qua parte mons Arabiæ exporrigitur, ab aquilone ferens ad meridiem atque ad austrum, semper per superiora pertingit ad mare quod rubrum uocatur: ubi insunt lapidicinæ ad pyramides, quæ sunt apud Memphim excisæ: ab hac quidem parte desinens mons, declinat in quæ dictum est. Qua uero parte productior seipso est, duorum ego audiebam mensium itineris esse ab aurora ad hesperum: & eius extrema, quæ ad auroram uergunt, feracia thuris esse. Atq; hic quidem mons talis est. Quo autem latere Africam Aegyptus spectat, alius mons saxeus extenditur (in quo pyramides sunt) sabulo obsitus eodem modo, quo Arabici montis tractus, qui ad meridiem fert. Itaque quod ab Heliopoli, non ita multorum spatiorum est, quod modo Aegypti sit, sed quatuor dunraxat dierum nauigatione. Aegyptus angusta est inter eos quos dico montes, quod intercapedinis campestris est terra, stadiorum fermè (ut mihi uidetur) qua parte arctissima est, non amplius ducentorum, è monte Arabico ad eum qui dicitur Punicus. Illinc rursus Aegyptus laxa est, atque ita situs regionis natura comparatus est. Ab Heliopoli autem ad Thebas, nouem diebus nauigatur, spatio quatuor millium octingẽtorum & sexaginta stadiorum, hoc est, unius & octoginta schœnorum: quæ Aegyptia stadia collecta secundum quidem mare sunt, prout à me superius indicatum est, tria millia sexcenta: quantum uero à mari ad Thebas mediterraneum est, indicabo. Sunt enim sex millia ac centum uiginti stadia. A Thebis autem ad urbem nomine

Aegyptiorũ inuenta.

Duodecim deorum primi institutores.

Menes rex primus.

Aegyptus fluuij donum.

Aegyptiacæ regionis natura & descriptio.

Selbonidos stagnum.

Parasangæ.

Schœni.

Duodecim deorum ara.

Pyramidum lapidicinæ.

Elephantinam,octingenta uiginti.Huius igitur regionis, quæ à me dicta est, pleraque pars,ut & sacerdotes aiebant, & mihi ipsi esse uidebatur, acquisititia Aegyptijs est. Siquidem quod inter prædictos montes,supra Memphim urbem positos,mediũ est, uidetur mihi sinus maris aliquãdo fuisse, quemadmodum ea quæ sunt circa Ilium & Teuthraniam,& Ephesum,& Mæandri planitiem:ut hæc parua magnis comparẽtur.Qm̃ nullum eorum fluminum,quæ has regiones oblimauerunt,dignum est comparari uni ex septem ostijs Nili,magnitudine.Sunt & alij fluuij nequaquam ad magnitudinẽ Nili,qui magna opera ediderunt, quorũ nomina possem referre:cum alij, tum uero Achelous,qui per Acarnaniam fluens in Echinadum insularum mare,iam eas media ex parte fecit continentem.Est autem Arabicæ regionis non procul ab Aegypto sinus maris, productus ex eo quod rubrum uocatur,longus ita atq; arctus,ut differendo ostendam. Prolixitas quidem,inchoando nauigationem ex Inacho in amplum æquor, consumit quatuor dies remigationis:Latitudo uero,ubi sinus amplissimus est,dimidiatum diem nauigationis:in quo sinu quotidie reciprocatio aquarũ, & undosum æstuarium est.Alium huiusmodi arbitror sinũ in Aegypto extitisse:quorũ alter mare ad aquilonẽ habet, Aethiopiam uersus:alter Arabicum: de quo differere pergam ferens ex austro in Syriam, qui penè inter se suos recessus terminant, exiguo quodam terræ interuallo dirempti.Quod si in hunc Arabicum sinum Nilus uelit alueum suum conuertere,quid enim prohibebit assidue fluentem,quin intra uiginti millia annorũ illum oblimet? Ego enim credo intra decem millia annorum,qui antè me natum transierunt,ficubi ficcanea facta sunt,nimirũ & sinum ficcaneum fieri posse,etiam multo (quàm hic est) maiorem,à tanto flumine atq; ita operoso.Itaq; quæ de Aegypto à referentibus audiui,ea & ipse ita habere existimo. Quippe cum uideam & Aegyptum esse exporrectam à terra contigua, & conchylia existere in montibus,ac salsuginem exudare,quæ etiã pyramides corrumpat:& montem hunc,qui in Aegypto imminet Memphi,arenas solas habentem.Præterea regionem hanc nulli alteri conterminæ,aut Arabiæ,aut Africæ, aut Syriæ assimilem esse.Etenim Arabiæ maritima,ubi Syri incolunt,pulla humus est,& fragilis,utpote limus ex alluuionibus ab Aethiopia, flumine deuectus. Nam punicam humum scimus magis puniceam esse,& magis subarenaceam: Arabicam uero atq; Syriacam argillosiorem,ac suppetrosam. Quinetiam id magnum huius terræ documentũ aiebant sacerdotes,sub rege Myri fluuium,quoties octo cubitis dum minimum influebat,irrigasse Aegyptum quæ supra Memphim est:Necdum ab obitu Myris nongenti sunt anni,ad tẽpus quo hæc ego à sacerdotibus audiebam.At nũc,nisi ad sedecim,aut ad quindecim saltem cubitos ascendat fluuius,regionem non transcendit.Quæ regio,si proportione in altum surgat,& tantundem ad incrementum tendat: uidentur mihi Aegyptij, utiq; hi qui infra paludem incolũt cum alia loca,tum uero eum qui uocat Delta, idem passuri,omni futuro tempore eam regionem Nilo non restagnante, quod aiebant ipsi passuros aliquando Græcos.Nam cum audirent omnẽ Græcorum terram pluuia perfundi,non fluminibus ut suam,dicebant fore,ut decepti aliquando magna spe,male esurirẽt.Qui sermo hoc dicere uult,Græcos si nolit eis deus pluere,sed siccitate extinctum iri:ut quibus nihil aliud aquæ,nisi tantum quod ex Ioue subministret. Atq; hæc quæ ab Aegyptijs in Græcos dicũtur,recte habẽt.Age, nunc uicissim dicam, quomodo res apud ipsos Aegyptios habeãt.Si (ut superius dicebam) quæ infra Memphim est regio (hæc enim est quæ augescit) uelit in altum augescere proportione præteriti temporis, quid aliud Aegyptios,qui illic incolunt,quàm esurituros,si neq; gustare ea quæ ab Ioue sunt,neq; à flumine restagnari queant rura ipsorũ.Isti nanq; ex omnibus hoĩbus,atq; ex omnibus Aegyptijs,maxime illaboratum percipiunt fructum,qui neq; pro scindendis ararro sulcis,neque subigendo solo,neq; aliud quicquam exercendo eorum, qui in aruis colendis cæteri mortales laborem tolerant: sed postquam fluuius sua sponte superueniens irrigauit rura, & rursus irrigata deseruit, tunc in suum quisq; rus iacto semine sues immittit, conculcatoq; suibus semine messem deinde expectat:atque ubi suibus se

Conchylia in montibus.

Punica humus.

Arabica humus.

Myris rex.

Græce sic legitur:

τόδε ἔπος τοῦτο ἐδέλα λέγειν, ὡς ἡμεῖς ἐδοκέομεν, οἱ σφέτερα ὕδωρ ὁ Ζεὺς, ἀλλ' ἀνομ- χμῷ δίκαι χαδδλλομ- μῷ οἱ ἄλλοι νες ἀρότοιν- σιν).

men uerſauerit, ita demum frumentum percipit. Quod ſi uelimus de Aegypto Ionum uti ſententijs (qui ſolum Delta eſſe Aegyptum à Perſei ſpecula appellatũ, dicentes illam ſecũdum mare ad Pelusiaca uſq; Tarichea quadraginta ſchœnorum eſſe: à mari autem mediterranea uerſus, pertingere ad Cercaſorum urbem, iuxta quam ſcinditur Nilus in Pelusium fluens & in Canobum: cætera uero Aegypti, partim eſſe Africæ, partim Arabiæ) offenderemus, hac ratione utentes, nullam Aegypti primitus fuiſſe regionẽ. Nam Delta eis (ut ipſi dicunt, & mihi uidetur) defluxa humus eſt, ac nuper, ut ſic dicam, extitit. Itaque ſi nulla eis terra erat, quid curioſi ſunt, putantes ſe primos hoies extitiſſe, qui ne in puerorum quidem experimentum (qui primam linguam proderent) ire debebant? quos ego opinor, neque cum loco, quem Delta Iones uocant, pariter extitiſſe: ſed ſemper fuiſſe ex quo genus humanum extitit, pgreſſuq; terræ multos ex eis reliquos fuiſſe, multos aliunde ſubingreſſos. Ideoq; olim Thebæ Aegyptus uocabat, cuius ambitus eſt ſtadiorum ſex millium ac centum uiginti. Itaq; ſi nos de eis recte ſentimus, Iones nõ recte ſentiunt de Aegypto. Sin recte Iones ſentiunt, offendo neq; Græcos neque Iones ſcienter computare: qui cum aiunt tria membra totam eſſe terram, Europam, Aſiam, Africam, quartum membrum annumerant Delta Aegypti, ſi nõ ſit neque Aſiæ, neque Africæ. Nam ſecundum hanc rationem non eſt Nilus qui Aſiam ab Africa diſterminat. Qui cum diuortia faciat circa acumen Deltæ, quod in medio eſt, id Aſiæ & Africæ eſſet. De quo nos Ionum ſententiam miſſam facientes, ita ſentimus: Aegyptum quidem eam omnem eſſe, quæ ab Aegyptijs incolitur: quemadmodũ Ciliciam eam quæ à Cilicibus, & Aſſyriam quæ ab Aſſyrijs. Sed Aſiæ & Africæ ſcimus recta ratione nullum eſſe terminũ, niſi terminos Aegyptiorũ. Si uero quod Græcis perſuaſum eſt ſequemur, ſentiemus omnem Aegyptũ quæ à Catadupis & Elephantina urbe incipit, bifariam diuidi, & utrunque cognomen obtinere. Aliam enim eius partẽ eſſe Africæ, aliam Aſiæ. Quippe Nilus à Catadupis incipiens, mediam interfluens Aegyptum, irrumpit mari uno quidem uſq; ad Cercaſorum urbem alueo triparti to. Deinceps quorum alueorum unus ad auroram, quod Pelusium oſtium, alter ad ueſperam tendit, quod Canobicum oſtium nominatur. Tertius, quo recta à Nilus meat, talis eſt: Delatus per ſuperiora in acutum Deltæ proficiſcitur, dehinc mediũ Delta ſcindens, in mare euadit, non minimam huic alueo portionem aquæ præbens, nec minime celebrem, quod Sebennyticũ oſtium appellatur. A Sebennytico itẽ duo alia diuiduntur oſtia in mare ferentia, quibus hæc ſunt impoſita nomina, uni Saiticum, alteri Mendeſium. Nam quæ Bolbitinum & Bucolicum nominantur, nõ ſunt natiua oſtia, ſed defoſſa. Huic meæ opinioni, tantam eſſe Aegyptum, quanta ratione demõſtraui, teſtimonium etiam dat oraculũ, quod ab Hammone eſt redditum, quod ego poſterius, quàm ita in animũ induxeram, circa Aegyptum audiui. Nam qui ſunt ex urbe Marea & Apia, incolentes Aegypti fines Africam uerſus, quòd ſibi Pœni non Aegyptij uiderent, quòdq; perosi ſacrorum ceremonias, nollent bobus fœminis prohiberi, miſerũt ad Hãmonem, negantes quicquam cum Aegyptijs ſibi eſſe commune. Habitare em ſe extra Delta, nullumq; ſibi cum illis linguæ eſſe commercium, ac uelle ſibi fas eſſe omia guſtare. Hæc eos deus facere non permiſit, inquiens, Aegyptum eam eſſe, quam Nilus ſupgreſſus irrigaret: quiq; intra urbem Elephantinam incolentes, ex hoc flumine potarẽt, eos eſſe Aegyptios. Hæc illis ita reſponſa ſunt. Porrò Nilus ubi inflatus eſt, non modo Delta inundat, uerumetiam plagã quæ dicitur Africana eſſe, aliquoties & Arabicam: idq; utroque uerſus duorum dierum itinere, & amplius eo uel minus. De cuius fluminis natura neq; à ſacerdotibus quippiã, neq; ab alio ullo percipere potui: cum prõptiſſimo forem animo ad hæc ab illis audienda, cur Nilus aquis inflatus deueniret inchoans intumeſcere ab æſtiuo ſolſtitio, ad centum uſq; dies, & propè totidẽ diebus retrocederet, relinquens fluenta: ita per omnem hyemem tenuis eſſe perſeueret ad ſolſtitium rurſus æſtiuum. De his nihil omnino potui percipere ab Aegyptijs ſciſcitando, num aliquam uim Nilus haberet natura diuerſam cæteris fluuijs. Hæc ego noſcẽdi cu-

Aegypti diuiſio ſecundum Iones.

Aegypti diui ſi ex ſententia Herodoti.

Aliter paulo ab alijs deſcribuntur oſtia Nili.

Aegyptij qui ſint ex Hammonis oraculo.

Nilus ſolus cura caret.

pidus, eos interrogabam, & cur ſolus omnium amnium nullas ex ſe auras remitteret. De qua tamen aqua quidam Græcorum, in ignes cum uellent effici ſapientia, triſariam diſſeruerunt. Quarum opinionum duas ne mentione quidem dignas exiſtimo, niſi eatenus ut illas tantum ſignificem. Earum una ait, uentos eteſias eſſe in cauſa, ut Nilus inflectur, prohibentes eum effluere in mare. Atqui nonnunquam eteſiæ nondum ſpirauerunt, cum Nilus id agit. Ad hæc, ſi eteſiæ cauſa forent, oporteret alia quoq; flumina quæ cunq; eteſijs obnoxia ſunt, idem quod Nilus, pati: & eo magis, quo tenuiora ſunt, minores gurgites exhibētia. Sunt autem multa in Syria, multa in Africa flumina, quæ nihil tale patiuntur, quale patitur Nilus. Altera opinio eſt incredibilior quidem quàm hæc quæ dicta eſt, dictu tñ admirabilior, quæ ait illum, q̄ ab oceano fluat, iſtud efficere: ipſum uero oceanum, orbi terrarum circunfluentem. Tertia opinio ut multo modeſtiſſima, ita longe falſiſſima eſt: quippe quæ nec ipſa aliquid dicit, inquiens è niuibus liqueſcentibus manare Nilum: qui cum ex Africa per medios Aethiopes fluens, in Aegyptum euadat, ex locis caliditſimis ad frigidiſſima, quantus ex niuibus flueret. De qua re multa ſanè ſunt, quæ quis coniectare poſſit, non eſſe credibile, eum qui talis ſit, manare de niuibus: primum ac maximum teſtimonium perhibentibus uentis, qui ab ijs regionibus calidi ſpirant: ſecundum ea plaga, quæ ſine imbribus & ſine glacie perpetuo eſt. Super niuem autem quæ cecidit, neceſſe omnino eſt intra quinq; dies pluere: ut ſi in his regiōibus ningeret, etiam plueret. Tertium hominibus, qui ab æſtu ſolis nigri ſunt, & miluis, atq; hirūdinibus quæ illic perennant: gruib⁹ quoq;, quæ Scythicæ plagæ hyemem fugientes, ad hæc loca ſe cōferunt hybernatum. Si igitur uel quantulumcunq; ningeret in ea plaga, per quam fluit, & ex qua incipit Nilus, profecto nihil tale eſſet quemadmodum arguit. At is qui de oceano loquitur, ad occultā fabulam referēs, caret argumento. Neque enim ego ullum noui fluuium, qui eſſet oceanus, ſed hoc nomen opinor Homerum, aut aliquem priſcorum poetarum cum inueniſſet, in poeticam intuliſſe. Quod ſi opiniones quas propoſui improbantem me, oportet de occultis ferre ſententiam, dicam quare mihi uideatur impleri Nilus æſtate: Hyberno tempore ſol abſcedens à priſtino curſu ſubter hyemale ſidus, meat in ſuperiora Africæ: hoc qdem, ut breuiſſime demonſtretur, totum dictum eſt. Etenim deum hūc, ut cuiq; terræ proxime accedit, ita eam maxima ſiti afficere credibile eſt, & ſcaturigines indigenarum amnium arefacere. Vt autem pluribus uerbis demonſtret, ita habet: ſol Africæ ſuperiora permeās, iſtud efficit. Nam cum oñe ueris tempus ſit ſerenum in his regiōibus, & ipſæ regiones ſint torridæ, quas ſol tranſiens uentos frigidos facit, quemadmodum medio cælo meās æſtate facere conſueuit: ad ſe trahit aquam, attractamq; in ſuperna abijcit loca, quam excipientes uenti ac diſſipantes liquefaciunt, hi uidelicet, qui (ut credibile eſt) ab hac regione flant, auſter & africus, multo omnium pluuioſiſſimi. Quanquam mihi uidetur non omnem ſol humorem eius anni Nilo remittere, ſed penes ſeipſum reſeruare. Idem mitigata hyeme, rurſus in medium cæli regreditur, atq; illinc iam itidem ex cunctis fluminibus trahit humorem: quæ flumina mox multarum aquarum imbre commixto, terram madefaciente utique lacunoſam, magna decurrunt. At æſtate cum deſtituantur ab imbribus, & à ſole attrahantur, exiliora ſunt. Nilus autem qui imbribus caret, cum attrahitur à ſole, merito ſolus fluuiorum eo tempore fluit multo exilior, quàm ſolet per æſtatem. Tunc enim peræque attrahitur atq; cæteræ aquæ, per hyemem uero ſolus attrahitur. Ita ſolem cenſui huius rei eſſe cauſam. Idem mea ſententia, autor eſt aereæ ſiccitatis in ea regione, dum exæquat tranſitum ſuum. Ita ſemper Africæ ſuperiora æſtas obtinet. Quòd ſi ſinium ac cæli ſitus immutaretur, ut ubi nunc aquilo ſitus & hyems, ibi auſtri ſitus eſſet & meridiei: & ubi auſter, illic aquilo collocatus eſſet: ſi hæc ita haberent, profecto ſol amotus è medio cælo, ſub hyemem & aquilonem mearet ſupra Europam, quemadmodum nunc ſupra Africam: pertrāſiliensq; nobis oēm Europam, faceret (opinor) eadem in Iſtro quæ nunc facit in Nilo. De aura autem, quæ nulla è Nilo efflat, hoc mea fert opinio: Conſentaneum eſſe, è locis ualde feruidis nihil reſpirare

Opinion. tres de Nili natu. & incremē. Thaletis Mileſij opinio, ut ait Diodorus.

Anax. & Euripi. opinio. quō fortaſſis nūc greece.

Grues quò prouolent.

Herodo. ſententia, ſed quam improbat Diodo. in primo.

Nili aura cur nulla.

auræ,quæ ab aliquo frigido loco flare gaudet. Verum hæc ita ſint,quemadmodum & ſunt,& ab initio fuêre. Nili tamẽ fontes nemo neq; Aegyptiorum,neq; Græcorum, neq; Aſrorum,cum quibus in colloquium ueni, ſe noſſe profeſſus eſt,præter ſcribam ſacrarum Mineruæ pecuniarum apud Aegyptum,in urbe Sai, qui mihi iocari uidebatur,affirmans ſe id proculdubio noſſe. Sic autem dicebat:geminos eſſe montes,cacuminibus in acutum tendẽtibus,inter Syenem poſitos urbem Thebaidis & Elephantinam. Quorum uni nomẽ eſſet Crophi,alteri Mophi, & ex eo medio Nili fontes abyſſos,hoc eſt,immenſæ altitudinis,emanare. Cuius aquæ dimidium Aegyptum uerſus & uentum aquilonem flueret,reliquum dimidium Aethiopiam uerſus atq; auſtrum. Quod autem abyſſi forent fontes,aiebat Pſammetichum Aegypti regem periculum huius rei feciſſe: qui funibus multorum millium paſſuum connexis, & in fontes demiſſis,tamen ad fundum nõ deueniſſet. Scriba hic, ſi modo geſta fuerant quæ dicebat, affirmando faciebat, ut ego opinarer uortices quoſdam illic eſſe rapidos,ac refluxus,quemadmodum præcipitantis è montibus aquæ nequit funis ad explorandum demiſſus peruenire in fundum. Aliud ab ullo audire non potui,niſi(cum ipſe inſpiciſidi gratia ad Elephantinam uſque urbem profectus ſum) quiddam longiſſimæ narrationis,quod ex fama illic iam inquirendo accepi:eum ab urbe Elephantina ad ſuperiora eſſe locum accliuem,ubi neceſſe ſit nauigio utrinq; alligato tanquam boue pergere: & ſi funis abrumpatur, abire nauigium,rapiente fluminis impetu. Abeſſe autem hunc locum ultra quatuor dierum nauigationem: eſſeq; ibi Nilum tortuoſum,ueluti Mæandrum, & duodecim ſchœnorum,quibus hũc in modum nauigare oporteret,& poſtea peruenire planum in locum, ubi ſit inſula Nilo circũflua,nomine Tachompſo. Ab Elephantina deſuper iam Aethiopes incolere & dimidium inſulæ,nam alterum dimidiũ incolere Aegyptios. Inſulam contineri ingenti ſtagno, accolentibus circum Aethiopibus paſtoribus: in quod è Nilo ſubuectus,peruenias in alueum qui in ſtagnum diffunditur. Deinde egreſſus,itinere pedeſtri quadraginta dies pergas propter flumen. Nam in Nilo acutos ſcopulos exiſtere & ſaxa frequentia, per quæ nauigare non licet. Peragrato quadraginta diebus eo loco,alterum rurſus ingreſſus nauigium,duodecim diebus ſubueheris, dum uenias in oppidum magnum nomine Meroen,quæ fertur aliarum urbium eſſe metropolis. Cuius incolæ ſolos deorum colunt Iouem & Liberum, eoſq; magnopere uenerantur. Ioui etiam conſtituerunt oraculum,cuius reſponſis poſteaquam iubentur,& quocunque iubentur,eò ſumant expeditionem. Ab hac urbe intra tantundem temporis,intra quantum ad ipſam ex Elephantina peruenitur nauigando, peruenies ad Transfugas,quibus nomen eſt Aſmach:quod uerbum Græca in lingua idem pollet,quod ſiniſtræ regiæ aſſiſtentes. Iſti cum eſſent Aegyptij bellatores, ducenta & octo millia, ad hos Aethiopes tranſiere,hac de cauſa:Sub rege Pſammeticho fuerant in præſidijs collocati, alij ad urbem Elephãtinam & ad Daphnas Peluſias aduerſus Aethiopes, alij aduerſus Arabes & Syros,alij ad Meroen aduerſus Pœnos. Quibus in locis,quemadmodũ ſub rege Pſammeticho erant,ita in ea ætate Perſarum præſidia excubabant. Nam & in Elephantina & in Daphnis Perſæ excubias agunt. Cum igitur triennium in præſidio fuiſſent Aegyptij,neque illinc ab aliquo dimitterentur,communi uſi conſilio,à Pſammeticho ad Aethiopiam ſibi tranſeundum putauerunt. Quos, re audita,Pſammetichus inſecutus, ubi eſt aſſecutus,multis uerbis obſecrabat, uetabatq; patrios deos ac liberos uxoresq; deſerere. Ibi gdam illos fertur oſtenſo uereſro dixiſſe,ubicũq; id eſſet,id ſibi & uxores & liberos fore. Hi poſteaq; in Aethiopiã pfecti ſunt,ſeſe Aethiopum regi tradiderũt: quos ille ita remuneratus eſt. Erant ei nonnulli Aethiopum aduerſarij, quorum terram eripientes iſtos iuſſit incolere. Aethiopes his colonis inter ſe collocatis, facti ſunt manſueti ores,moribus Aegyptiacis imbuti. Ad quatuor igitur menſium partim nauigationem, partim iter,cognoſcitur Nilus:præter id quo fluit per Aegyptum. Tot enim menſes in ſumma reperientur impendi ab his,qui ex Elephantina ad hos perfugas pergant. Fluit autem ab heſpero & occaſu,dehinc quid ſit, nemo poteſt pro comperto narrare. Eſt

Crophis. Mophis. Nili fontes. Strabo in 17. hic Herodotum garrire putat.

Tachompſo inſula.

Πρὸς τὸν ποταμόν.

Transfugæ gens Aegy. Aſmach pop.

Daphnæ Peluſiæ.

Feſtinum qui dem dictum, ſed parum uerecũdum.

enim deserta præ feruore ea regio. Accepi tamen hoc ex quibusdam Cyrenæis, qui se ad Ammonis oraculum isse cõmemorarent, collocutosq; cum Etearcho Ammoniorum rege, & ex aliis sermonibus deuenisse in garrulationem de Nilo, cuius nemo nosceret fontes: Etearchumq; narrasse aliquando Nasamonas quosdam ad se uenisse, quæ gens sit Punica, Syrtim incolens, & oram quæ uergit ad auroram, non multum supra Syrtim eos cũ uenissent: interrogarentur q; nunquid amplius haberent quod referrent de Africæ desertis, retulisse apud se fuisse uirorum præpotentium filios procaces: eos cum in uirilem ætatem adoleuissent, cum alia superuacua fuisse machinatos, tum uero ex sese quinq; sortitos ad inspiciundas Africæ solitudines, si quid amplius cernerent q̃ hi qui lõgissima inspexissent. Oram enim maritimam Africæ aquiloni obnoxiam Pœnos, & Pœnorum permultas gentes ab Aegypto incipientes omnem obtinere usq; ad promontorium Soloëntem, quod Africam terminat, præter id demum quod aut Græci obtineant, aut Phœnices supra maritimam oram, & eos qui ad mare incolunt, feris ulteriora habitari. Vlteriora feris arenosa esse, uehementerq; arida, ac prorsus uasta: Igitur eos iuuenes ab æqualibus dimissos, aqua atque cibariis probe instructos, primũ per loca hominibus habitata perrexisse, hanc permensos in illam feris frequentem peruenisse. Ex ea per solitudines iter fecisse in uentum zephyrum, peragratoq; multo spatio fabulosi loci pluribus sane diebus, aspexisse demum arbores in planitie quadam enatas, ad easq; accessisse, ac fructum qui inerat decerpsisse, eisq; inter decerpendum supervenisse quosdam infra mediocrem uirorum staturam pusillos, uoce quæ nec à Nasamonibus cognosceretur, nec Nasamonum uocem ipsa cognosceret. Et ab his deprehensos, ductosq; per maximas paludes: atq; illas transgressos peruenisse in urbẽ, in qua uniuersi forent æquali statura illis qui adduxissent, colore nigro. Eam urbem præterlabi grande flumen, ab hespero ad orientem solem fluens, in quo apparerent crocodili. Hactenus à me de sermone Ammonij Etearchi cõmemoratum sit: nisi q; is aiebat Nasamones, ut Cyrenæi referebant, reuertisse, & eos hoies ad quos illi peruenissent, oẽs esse fallaces. Flumen autem quod præterfluebat, & Etearchus cõiectabat Nilum esse, & ratio sic dictat: Ex Africa enim Nilus fluit, eamq; mediam secat: & (ut ego ex apertis ignota conjecto) pari tractu atque Ister meat. Ister nanque fluens ex Celtis atq; urbe Pyrene profluens (Celtæ autem sunt extra cippos Herculis, Cynesijs finitimi, omnium in Europa ad occasum habitantium ultimi) mediam Europam scindit, totamq; permensus quam Istriani Milesiorum coloni incolunt, mari Euxino finitur: & Ister (fluit enim per terram habitatam) inter primos cognoscitur. De Nili uero fontibus nemo habet quod referat: & merito, utpote Africa per quam fluit, deserta. De eius fluxu, quàm potuit longissime repetendo narrari, dictum est. Euadit autem in Aegyptum. Porro Aegyptus montanæ Ciliciæ ferè opposita est. Hinc rectà ad Sinopem in põto Euxino sitam, quinque dierum iter est uiro expedito. Sinope autem Istro mare irrumpenti, ex aduerso est sita. Ita Nilus totam permeans Africam, uidetur mihi æquiparandus Istro. Hactenus de Nilo dictum sit. Venio ad plura de Aegypto referenda, quia plura quàm alia omnis regio mirabilia habet, & præter omnem regiõem exhibet opera relatu maiora. Horum gratia plura de ea cõmemorabuntur. Aegyptij quemadmodum & cælo quod apud eos & flumine diuersa ab aliorum natura, ita ipsi pleraq; omnia à cæteris hominibus diuersa constituerunt & instituta & iura: apud quos fœminæ quidem negotiantur cauponanturq;, & institoris operis uacant: uiri autem intra domos texunt. Alij uillum subtegminis desuper trahant, Aegyptij subter. Onera uiri capitibus, fœminæ humeris baiulant. Fœminæ stantes mingunt, uiri sedentes. Domi uentrem exonerant, exterius in uijs comedunt: reddentes rationem, quæ sunt turpia, sed necessaria, ea in occulto fieri debere: palam uero, quæ non sunt turpia. Mulier neq; dei neque deæ ulla sacerdos est, sed uiri deorum omnium & dearum. Alendi parentes filijs nulla nolentibus, filiabus & ut nolint summa necessitas est. Deorum sacerdotes alibi comati sunt, in Aegypto derasi. Apud alios ritus est, statim in funere proximi capita deglabrare, Aegyptij

Etearchi regis sermo de Nili ortu.

Solois promontorium.

Istri ortus & fluxus.

Cippi Herculis.

Aegypti miracula.

Aegyptiorũ mores præposteri.

καὶ μὴ ἕνεκα μίσεος.

Aegyptij sacerdotes.

in funeribus ſinunt capitis crines augeſcere, barbam tñ tondent. Apud cæteros mortales uictus à ferarum ſecretus eſt conſortio, Aegyptij cum feris ueſcuntur. Alij frumento atq; hordeo uictitãt, Aegyptijs uictitare his quæ ex his facta ſunt, maximo pbro eſt: ſed cibis è farre confectis, quod quidam ſiliginem appellant. Conſperſionem pedibus, lutum manibus ſubigunt. Virilia, prout contigerunt, alij eſſe permittunt, præter eos q̃ ab iſtis didicerunt, Aegyptij circuncidunt. Viri binas ueſtes habent, fœminæ ſingulas. Alij uelorum anſulas, & funes extrinſecus aſſuunt, Aegyptij intrinſecus. Græci literas ſcribunt, & calculis computant, à ſiniſtro in dextram manum ferentes, Aegyptij à dextro in ſiniſtrum: & hoc facientes, aiunt ſe in dextrum, Græcos facere in ſiniſtrum. Literis bifarijs utuntur, quarum unas ſacras uocant, populares alteras. In deos religiõe ſupra modum, ſupraq; omnes homines utuntur. Talibus etiam moribus utuntur: Ahenes in poculis potant, ſingulis ea diebus extergentes, non eorum aliquot, etiam aliquot non, ſed uniuerſi. Linea ferunt ueſtimenta ſemper recens abluta, huic rei præcipue uacantes. Virilia circuncidunt munditiæ gratia, pluris facientes ſe mundos eſſe quàm decoros. Sacerdotes quoq; die totum corpus eradunt, ne quid eis inter deorũ cultum, aut pediculi aut alterius ſordis creetur. Iidem ueſtem tantũ modo lineam, calceos papyraceos geſtant. Aliam ueſtem, aut alios calceos induere eis fas nõ eſt. Lauantur quotidie frigida interdiu ter, noctu bis. Alias præterea ceremonias, propè dixerim infinitas exercent. Qui etiam non exiguis afficiuntur commodis. Nam neq; è re domeſtica aliquid conterunt, neq; erogant, ſed eorum ſingulis quotidie cibi ſacri cocti præſto ſunt, & carnis bubulæ, & anſerinæ ſatis abundeq;. Vinum quoq; uineale traditũ. De piſcibus guſtare nefas eſt illis. Fabas Aegyptij in ſua terra nec admodũ ſerunt, neq; natas, aut crudas, aut in aqua coctas edunt. Sacerdotes uero ne aſpicere quidẽ ſuſtinent, arbitrantes haud mundum illud legumen eſſe. Initiãtur non ſigillatim cuiq; deorum, ſed gregatim: quorum unus eſt pontifex. Vbi quis defunctus eſt, filius eius ſubrogatur. Boues mares Epaphi eſſe cenſent, eaq; de re hunc in modum explorant: Si pilum in eo nigrum uel unum uiderent, nequaquam mundum cenſent. Explorat autem hæc ſacerdotum aliquis, ad id conſtitutus, lingua pecudis cum ſtantis erectæ, tum reſupinatæ exerendo, ſi immunda ſit his ſignis, quæ ego alio referam in libro. Inſpicit & caudæ pilos, nunquid habeat ſecũdum naturam procreatos. Eam ſi fuerit his omnibus munda, notat alligato cornibus cannabo: deinde applicita terra ſigillari anulo impreſſa, atq; ita abducunt. Nam immolare non notatam, pœna morte ſancita eſt. Et hunc quidem in modum pecus probatur. Sacrificandi autẽ is eis eſt ritus: Pecude quæ obſignata eſt, ad aram ubi immolatur abducta, pyram incendunt: deinde ſupra pecudem libato contra templum uino, ac deo inuocato, eam mactant: mactatæ caput aſportant in forum, ſi nundinæ ſint, & eis Græci negociatores affuerint, atq; illis uendunt: qui ſi non affuerint, in flumen abijciunt. Execrantur autem capita in hæc uerba: Si quid mali aut ipſis immolantibus, aut uniuerſæ Aegypto futurum ſit, id in caput hoc conuertatur. Eodem ritu circa capita pecudũ immolandorum, & uini libamina, omnes pariter Aegyptij ad omnia templa utuntur. Atque ex hoc ritu nemo Aegyptiorum de capite illius animantis deguſtat. Eſt tamẽ ſacrorum delectus, & alius apud alia templa adolendi modus ab eis inſtitutus. Quem uero aut dæmonem maximum agunt, hunc pergam dicere. Poſteaquam ieiunauerunt pridie feſti, atque obdormierunt, uaccam immolant, eamq; corio exuunt, & toto aluo uacuant. Inteſtina intra uentrem adipemq; linquunt. crura truncãt, & externos lumbos armoſq; ac ceruicem. His actis, reliquum uaccæ corpus ſtipant panibus puris, & melle, & uua paſſa, & ficis, & thure, & myrrha, atq; alijs odoribus. Vbi hæc infarſerunt, adolent, multum uini oleiq; infundentes, ieiuni tamen priuſquam ſacrificent. Dum ſacrificium ardet, omnes uerberantur. Poſteaquam epulauerunt, dapes ex ſacrificij reliquijs pponuntur. Boues mares eoſdemq; mũdos, ac uitulos uniuerſi Aegyptij immolãt. Fœminas eis immolare non licet, utpote Iſidi conſecratas. Nam Iſidis ſimulacrum muliebre eſt, bubulis præditum cornibus, quemadmodum Io Græci deſcribunt. Boueſq; fœminas oẽs,

Circunciſio Aegyptiorũ.

Aegyptiorũ ueſtes.

Aegyptiorũ ſcriptura.

Circunciſionis cauſa.

Aegyptiorũ ſacerdotum cibi.

Fabis Aegyptij abſtinẽt.

Epaphi boues.

Sacrificandi ritus.

Execrationis uerba.

Dæmon maximus Aegypt.

Boues Aegy. Vaccæ Iſidi ſacræ.

tidem Aegyptij uenerantur ex omnibus pecudibus lõge plurimum: eóq; nemo Aegyptius, Aegyptiáue, Græci uiri aut os ſuauiaretur, aut cultro, uerú ue, uel olla, uel pura bouis carne Græco cultro inciſa uteretur. Boues qui demortui ſunt, hunc in modum ſepeliunt: Fœminas quidem in flumen abijciunt, mares autem in ſuburbanis ſinguli defodiunt, uno aut altero cornu extante, ſigni gratia. Vbi computruerunt, & ſtatum tempus aduenit, præſto eſt ad ſingulas urbes nauis, ex inſula nomine Proſopitide, quæ eſt in Delta, nouemq; ſchœnorũ ambitus. In qua cum aliæ ſunt frequentes urbes, tum ea unde proficiſcuntur naues ad oſſa tollenda, nomine Atarbechis, ubi templum Veneris extructum eſt. Ex hac urbe alij permulti uagantur in alias urbes. Vbi effoderunt oſſa, aſportant, eaq; uno in loco cuncti ſepeliunt. Quem in modum boues, in eundem defuncta alia pecora ſepeliunt. Ita enim apud eos circa hæc legibus cõparatum eſt. Nam neque interimunt ea. Cæterum qui louis Thebani templum incolunt, aut Thebani ritus ſunt, ij omnes ab ouibus ſe abſtinentes, capras immolant. Non enim eoſdem deos peræquè colunt uniuerſi Aegyptij, præter Iſidem & Oſirim, quem Bacchũ eſſe aiunt. Hos peræquè uniuerſi colunt. Qui Mendetis templũ obtinent, ſiue Mendeſij ritus ſunt, hi capris abſtinentes, immolant oues. Itaq; Thebani, & quicunque propter illos ouibus parcunt, aiunt ideo ſibi conditam hanc legem, quòd Iupiter cum ab Hercule cernere eum uolente, cerni nollet, tandem exoratus id commentus ſit, ut amputato arietis capite, pelleq; uilloſa, quam illi detraxerat, induta ſibi, ita ſeſe Herculi oñderet: & ob id Aegyptios inſtituiſſe louis ſimulacrum facere arietina facie: & ab Aegyptijs Ammonios accepiſſe, qui ſunt Aegyptiorũ atq; Aethiopum coloni, & linguam inter utroſq; uſurpantes. Qui etiam mihi uidẽtur eadẽ re ſe Ammonios cognominaſſe, q; Aegyptij louẽ Ammonem appellant. Ob hanc rem arietes non mactantur à Thebanis, ſed eius ſacroſancti ſunt. Certo tantum die, quotannis in feſto louis, unum demum arietem amputant, cuius pellem detractam, hunc in modum louis ſimulacrum induunt: ad illudq; deinde aliud ducunt Herculis ſimulacrum. Hoc acto, cuncti qui circa templum arietẽ uerberant, deinde ſacra eundem urna ſepeliunt. De Hercule hunc ego audiui ſermonem, quòd ſit unus ex dijs duodecim. Nam de altero Hercule, quẽ Græci norunt, nulla in parte Aegypti quippiam potui audire, cuius nomẽ non Aegyptij à Græcis acceperunt, ſed Græci potius ab Aegyptijs: & hoc nomen filio impoſuere Amphitryonis. Quod ita ſe habere cum multa mihi indicia ſunt, tum uero aliud, quòd huius Herculis uterq; parens, Amphitryon & Alcmena, fuerunt ab Aegypto oriundi. Ideoq; Aegyptij negant ſe aut Neptuni, aut Tyndaridarum nomen noſſe: neque hos deos inter cæteros admiſerunt. Quod ſi nomẽ dæmonis ullius à Græcis mutuati eſſent, non minus, imò uel magis iſtorum mentionem fuiſſent habituri. Si etiam tunc nauicularia exercebant, & ulli Græcorum nauicularij erant, ut credo, & mea fert opinio, quapropter iſtorum potius deorum, quàm Herculis nomen Aegyptij percepiſſent. Atqui uetuſtus quidam deus eſt apud Aegyptios Hercules, & (ut ipſi aiunt) decem & ſeptem annorum millibus ad Amaſim regem, ex quo Herculem ex octo dijs, qui duodecim erant, unum eſſe arbitrantur. Quibus ego de rebus certior fieri cupiens, à quibus poſſem, in Tyrum & Phœnicem nauigaui, q; ibi templum Herculis eſſe audirem, quod & uidi opulenter exornatum cum alijs multis donarijs, tum uero duobus cippis, altero ex auro excocto, altero ex lapide ſmaragdo maiorem in modum ſplendente per noctem. Veniensq; in colloquium cum dei ſacerdotibus, percontabar quantum temporis foret, ex quo id tẽplum fuiſſet extructum. Comperi ne hos quidem congruere cum Græcis, quippe dicentes ab urbe condita fuiſſe dei templum pariter extructum: eſſe autem à Tyro condita annorum duo millia ac trecentos. Vidi propterea Tyri etiam aliud Herculis templum cognomine Thaſi. Quinetiam in Thaſum profectus ſum, ubi inueni templum à Phœnicibus conditum, qui ad inueſtigandum Europam nauigantes, Thaſſum condiderunt: quod quinque uirorum ætatibus prius fuit, quàm Hercules Amphitryonis in Græcia exiſteret. Hæc quæ cõmemorantur, plane declarant Herculem uetuſtum deum eſſe. Eoq; uidentur hi

Boum ſepultura.

Iupiter Thebanus.

Iſis.

Oſiris.

Arietes quare non immolentur.

Ammonij unde dicti.

Hercules è duodecim dijs.

Hercules deus uetuſtus.

Cippi duo Herculis.

Tyrus quando extructa.

Hercules geminus.

rectiſſime facere è Græcis, qui bifariam Herculi templa ædificanda colendaq; cenſuerunt: uni quidem ut immortali, cognomine Olympio, immolantes: alteri uero ut heroi, parentantes. Alia quoq; multa inconſiderate Græci loquuntur, quorum & hæc inepta

Herculis fab.

fabula eſt, quam de Hercule ferunt: eum cum in Aegyptum peruenisſet, ab Aegyptijs redimitum tanquam Ioui immolandum, ſub pompa fuiſſe eductum, ac tantiſper quietem tenuiſſe, dum illi ante aram eum ſtetiſſent: ibi ad uim cõuerſum, omnes interemiſſe. Quæ cum dicunt Græci, uidentur mihi ſe & naturæ Aegyptiorum, & morum ignaros prorſus oſtendere. Quibus enim nullam pecudem fas eſt immolare, præter ſues, ſ

Aegyptiorũ uictimæ.

terq; boues mares & uitulos, dummodo mundos, & anſeres: ij qua ratione immolarent homines? Aut quomodo Hercules, cum quod unus eſſet, & adhuc (ut aiunt) homo tot millia uirorum interemiſſet? Hæc tamen tot, quæ de his rebus diximus, ſint & à dijs &

Pan inter octo deos.

ab heroibus in bonam partem accepta. Capras & hircos ea de cauſa hi quos diximus Aegytiorum non mactant, quod Pana inter octo deos Mendeſij numerant, quos octo aiunt priores duodecim dijs extitiſſe. Panos ſimulacrum & pictores pingunt, & ſtatuarij ſcalpunt, quemadmodum Græci, caprina facie, hircinisq; cruribus: haudquaquam exiſtimantes eum eſſe talem, ſed ſimilem cæteris dijs. Qua tamen eum cauſa talem deſcribant, non eſt mihi relatu iucundum. Verum hi cum capras, tum uero capros hircõsue omnes uenerantur. Et inter Mendeſios caprarij præcipuo honore afficiuntur, &

Mendes lingua Aegyptiaca quid.

ex his unus maxime: qui cum deceſſit, ingens toti Mendeſiæ plagæ luctus extitit. Vocatur autem & hircus & Pan, Aegyptiace Mendes. In hac regione contigit hoc mea memoria prodigium: Hircus cum muliere coijt propalam, quod in oſtentationem hominum peruenit. Suem Aegyptij ſpurcam beluam arbitrantur: quam ſi quis uel tranſeundo contigerit, abijt lotum ſeſe cum ipſis ueſtimentis ad flumen. Eoq; ſoli omnium ſubulci in Aegypto, etſi indigenæ, tamen nullum ingrediuntur in tẽplum: nemoq; aut filiam cuipiam eorum nuptum dare uult, aut cuiuſpiam eorum filiam in matrimonium ducere. Ipſi inter ſe ſubulci dant, accipiuntq; filias. Alijs diis immolare ſues, ius Aegy-

Hircus cum muliere.

Subulci pro ſani.

Lunæ feſtum

ptijs non eſt, præterquam Lunæ tantum & Libero: niſi per tempus plenilunij, quo ſues immolant, ac ſuilla carne ueſcuntur. Ideoq; alijs diebus feſtis ſues reformidant, cum in iſto mactent. Cuius rei ab Aegyptijs ratio redditur, ſed eandem intellectam mihi ma-

Suis ſacrificãdi modus.

gis decorum eſt non referre. Sacrificium autem de ſuibus Lunæ hũc in modum fit: Immolata ſue, extremam eius caudam, & lienem, & omenta ſimul componunt, & adipe q circa aluum pecudis exiſtat, ea operiunt, ac deinde igni admouent: reliqua carne plenilunij die ueſcuntur, quo die ſacra faciunt: alio die non amplius guſtarent. Qui ſunt ex eis inopes propter tenuitatem facultatum, aſſimilatos quoſdam ſues coquunt, quos immolent Baccho quoque in eius feſto. Singuli in cœnam porcum pro foribus mactant,

Phalli.

redduntq; ſubulco qui illum tradit. Quin & alium diem feſtũ Baccho Aegyptij agunt ſine porcis, ferè per omnia Græco feſto ſimilem. Sed loco phallorũ, id eſt, ficulneorum ueretrorum à collo pendentium, ſunt ab eis excogitatæ ſtatuæ cubitales è neruis com-

Mentulæ portentum.

pactæ, quas fœminæ circunferunt per pagos, mentula, quæ propemodum inſtar eſt reliqui corporis in uentre, & tibia præeunte, quam fœminæ Bacchum canentes ſequuntur. Cur autem mentulam habeat iuſto maiorem ſtatura, & unum corporis membrum agitet, redditur ab eis ratio: ut iam Melampus Amytheonis filius non imperitus huius ſacri, ſed peritus fuiſſe uideatur. Siquidem Melampus fuit, qui Græcis Dionyſij, id eſt, Liberi patris uel Bacchi nomen & ſacrificium, & pompam phalli enarrauit, nõ tamen omnem planè rationem complexus. Verum hi qui poſt hunc extiterunt ſophiſtæ, rem in maius explicauerunt. Itaque phallum Dionyſio miſſum, narrandi Melampus autor

Melampus Bacchici ſacrificij inuentor.

extitit: à quo edocti Græci, faciunt ea quæ faciunt. Equidem Melampodem ego uirum fuiſſe ſapientem, diuinationemq; ſibijpſi comparaſſe, eundemq; cum alia multa ab Aegypto accepta Græcis enarraſſe, tum uero nonnulla de Dionyſio tamen commutata. Neque enim dixerim quæ in Aegypto fiunt huic deo, congruere cum his quæ in Græcia. Non conſentanea eſſent Græcis, nõ autem nuper introducta. Neque tamen credam

Aegyptios à Græcis fuiſſe mutuatos aut hoc aut aliud quippiam, ſed Melampodē, quæ ad Dionyſium pertinēt, audiſſe ex Cadmo, aliiſq; Tyriis, qui cū eo è Phœnice uenerunt in terram quæ nunc Bœotia appellatur. Adeo deorum omnium nomina ferme ex Aegypto in Græciam peruenerunt. Idq; ego ex barbaris ſciſcitatus, ita rem habere compe rio, ac reor ex Aegypto præcipue uenifſe: & iccirco illic non eſſe uſquam nomina neq; Neptuni, neque Caſtoris, quemadmodum à me ſuperius dictum eſt, neq; Iunonis, ne que Veſtæ, neq; Themios, neque Gratiarum, neq; Nereidum, neque aliorum deorum. Dico autem quæ ipſi Aegyptij, qui ſe negāt deorum agnoſcere nomina. Qui dij uiden tur mihi à Pelaſgis fuiſſe nominati, præter Neptunum, quem ab Africanis audierunt. Nam Neptuni nomen ab initio non uſurpauerant, niſi Afri ſemper hunc deum in ho nore habuiſſent. Eum Aegyptij igitur putant eſſe, ſed nullo honore proſequuntur. Hæc itaque & alia præterea quæ ego referam, Græci ſunt ab Aegyptijs mutuati, ſed non id, ut Mercurij ſtatuam facerent, porrecto cum uerretro, uerum à Pelaſgis: & primi ex oīm bus Græcis Athenienſes, & ab his deinceps alij. Nam præſtabant inter Græcos ea tem peſtate Athenienſes, in quorum regione permixti Pelaſgi habitant, ex quo cœperunt pro Græcis haberi. Hæc quæ dico, quiſquis Cabirorum ſacra imitatur, quibus Thra ces initiantur, nouit à Pelaſgis eſſe ſumpta. Nam Samothraciam quondam incoluerūt hi Pelaſgi, q cum Athenienſibus unà habitauerūt, à qbus Samothraces ceremonias mu tuantur. Itaq; primi è Græcis Athenienſes à Pelaſgis edocti, ſtatuas Mercurij erecta te nere uirilia idem factitauerunt. De qua re Pelaſgi ſacrum quendam ſermonem retu lerunt, qui in Samothracibus myſterijs patefactus eſt. Idem antea in deoꝝ inuocatione cū omnia immolabant, quemadmodū ego apud Dodonam audiēdo cognoui, tum nul li deorum aut cognomen, aut nomen imponebant, quippe quod alicunde nunquam au diſſent. Quos autem cognominauerūt, eos ob id cognominauerunt, quòd omnes res at que oēs regiōes illi tenerēt redactas in ordinē. Multo deinde progreſſu temporis, alioꝝ deorum nomina audierunt ex Aegypto allata: poſt quos diu nomen Liberi acceperūt. Itemq; aliquanto poſt de illorum nominibus in Dodona oraculū petiuerunt. Nanque hoc oraculum omnium quæ apud Græcos ſunt oraculorum uetuſtiſſimum eſſe exiſti matur, atque adeo ſolum erat ea tempeſtate. Conſulentibus igitur Pelaſgis apud Do donam, nunquid omnia quæ à barbaris aduenifſent aſciſcerent, oraculum redditum eſt, ut illis uterētur. Atque ita ex eo tempore ſacrificauerunt, deorum nomina nuncupan tes, & ea deinceps è Pelaſgis Græci acceperunt. Vnde autem ſinguli deorū extiterint, an cuncti ſemper fuerint, aut qua ſpecie, hactenus ignoratum eſt, niſi nuper atque heri, ut ſic dicam. Nam Heſiodus atq; Homerus, quos quadringentis non amplius annis an te me opinor extitiſſe, fuere: qui Græcis deorum prolem introduxerūt, eiſq; & cogno mina, & honores, & diuerſa artificia, & figuras attribuerunt. Quibus & poſteriores ui dentur extitiſſe hi poetæ; qui fuiſſe priores ferunt. Et prima quidem illa Dodonææ ſacer dotes meminerunt. Poſteriora autem ad Heſiodum uſque & Homerum, ego referam. At de oraculis quæ in Græcia, & de illo quod in Africa eſt, talia Aegyptij commemo rant. Nam enarrabant ſacerdotes Iouis Thebani duas fœminas, quæ eſſent ſacerdotes è Thebis, à Phœnicibus fuiſſe exactas: & harum unam in Africa fuiſſe uenundatam ſe au diſſe, alteram in Græcia: atque has fœminas eſſe quæ primæ apud dictas gentes oracu la condidiſſent. Percontantiq; mihi unde id quod commemorāt, planè compertum ha berent: reſponderunt, maiorem in modum ſe inſtitiſſe ueſtigare de his mulieribus, nec tamen unquam inueſtigare potuiſſe: ſed poſtea hæc quæ dicebantur de eis audiſſe. Hæc igitur Thebis è ſacerdotibus audiebam. Antiſtites autem Dodonæorum illas aiunt ge minas ex Aegypto columbas aduolauiſſe, utranq; nigram, unam quidem in Africam, al teram ad ipſos: quæ fago inſidens, humana uoce elocuta ſit, eo loci Iouis oraculum con di debere, & ſe interpretes eſſe, quod ipſis annunciaretur diuinitus fieri: & ob id ſe ita feciſſe. Eam uero quæ ad Afros abiſſet columbam, iuſſiſſe Afris ut Ammonis oraculum conderent, quod oraculum & ipſum Iouis eſt. Ita referebant Dodonæorum ſacerdotes

Græci ab Aegyptijs plera que ſumpſere.

Deorum nomina.

Cabirorum orgia.

Liberi nomē.

Dodonæum oraculum uetuſtiſſimum omnium.

Heſiodus & Homerus deorū opifices.

Oracula apud Græcos prima, eorumq; origo.

Columbæ Dodonea.

Ammonis oraculi origo.

cum assensu cæterorum Dodonæorum templo uicinorum: quarũ antiquissimæ nomen erat Promeneæ, proximæ Timaretæ, minimæ natu Nicandræ, de quibus ita mea fert opinio: Si re uera Phœnices ablegauerunt fœminas sacerdotes, & earum alteram in Africa, alteram in Græcia uendiderunt: hanc, quæ in Græcia illa quæ Pelasgia uocabatur, uenit, eam esse quæ apud Thesprotos uenit: atque deinde ancillantem ibidem condidisse sub fago enata fanum Iouis, quemadmodum mos erat Thebis ministrare in Iouis templo. Hinc processit ut hic memoria eius haberetur, atque hinc oraculum institutum. Et posteaquam illam linguam Græcam accepit, dixisse aiit, sororem suam in Africa ab eisdem Phœnicibus (ut ipsa fuisset) uenundatam. Quòd autem mulieres à Dononæis columbæ uocatæ sunt, ob id mihi uidetur factum, quia barbaræ essent, & uidelicet simile quiddam auibus sonarent. Interiecto deinde tempore columbam humana uoce locutam aiit, postquam more ipsorum mulier locuta est, tamdiu uolucris modo sonare uisa, quàmdiu barbare loquebatur. Nam columba quodammodo humanam uocem sonat. Nigram autem columbam esse dicentes, Aegyptiam fœminã significant. Sunt itaq; similima inter se oracula, & illud apud Thebas Aegyptias, & hoc apud Dodonam. Estq; diuinandi in templis ratio ab Aegypto ascita, cum ipsi Aegyptij extiterunt principes, conuentus & pompas & conciliabula faciendi, & ab eis Græci didicerunt. Cuius rei hoc apud me argumẽtum est, quod illa constet priscis temporibus, Græcanica uero recens fuisse instituta: nec semel quotannis conuentum agere Aegyptios, sed frequẽter cum alibi, tum præcipue ac studiosissime in urbe Bubasti in honorem Dianæ. Secundo loco in urbe Busiri in honorem Isidis. In qua urbe maximum est templum Isidis, ipsa in medio Delta Aegypti sita. Est autẽ Isis, quæ Græca lingua dicitur Δημήτηρ, id est, Ceres. Tertio gradu in urbe Sai, in honorem Mineruæ. Quarto Heliopoli, in honorem Solis. Quinto in urbe Buti, in honorem Latonæ. Sexto in urbe Papremi, in honorem Martis. Cæterum posteaquam se conferunt in urbem Bubasti, hæc faciunt: Nauigant enim uiri pariter & mulieres, magna in singulis nauibus utrorunque multitudo. Inter nauigandum assidue mulieres aliquot crepitacula tenentes plaudunt, uiri tibijs canunt. Cæteri cæteraq; modulantur, manusq; complodunt. Ita nauigando ut ad quamq; urbem perueniunt, talia agunt: appulsa ad terram naui, mulierum aliæ ea quæ dixi faciunt, aliæ cõpellantes eius urbis fœminas, ingerunt probra, aliæ saltant, aliæ surgentes retrahunt illas. Talia ad singulas ciuitates flumen accolentes agunt. Cum ad urbem Bubastum peruentum est, diem festum celebrant magnis hostijs offerendis. Quo in festo plus uini uinealis absumitur, q̃ in reliquo anni tempore. Commeãt illuc (ut indigenæ aiunt) uirorum ac mulierum præter pueros ad septingenta millia. Atque hæc quidem in ea urbe fiunt. At in urbe Busiri, quæ diem festum Isidi agant, superius à me dictum est. Verberantur enim post sacrificium cuncti, multa sanè hominũ millia: quot autem uerberent, nõ est mihi fas dicere. Sed ex omnibus præcipue hoc faciunt Cares, q̃ Aegyptum incolunt: adeo quidem, ut gladijs quoq; frontes concidant, ex quo facto datur intelligi eos hospites esse, non Aegyptios. Vbi uero in Saim urbem sacrificatum cõuenerunt, noctu sub dio uniuersi circum mœnia frequentes lucernas accẽdunt, imbutas sale & oleo plenas cum multo lychno, quod tota ardeat nocte. Cui festo nomen impositum est, accensio lucernarum. Ad hunc conuentum quicunque Aegyptiorum ierint, obseruantes sacrificij noctem, & ipsi lucernas accendunt: neque id in Sai modo, sed etiam per uniuersam Aegyptum. Qua uero gratia nox hæc lumen & honorem sortita sit, sacra quædam ratio cõmemoratur. Ad Heliopolim & ad Butim qui ueniunt, tantum sacrificasse contenti sunt. In Papremi uero quemadmodum in alia, & hostias & sacra operantur, sed quoad sol circũfertur, pauculi sacerdotes circa simulacra exercẽtur: cum plures eorum tenentes ligneas clauas, stant pro foribus templi, alij è regione plus mille uiroꝝ, qui uota exequuntur, cum singulis fustibus frequentes consistunt: qui pridie simulacrum ligneum ex ligneo sacello deaurato in alias sacras ædes exportant, paucis illis q̃ ministerio simulacri delecti sunt, trahentibus plaustrum quatuor rotarum, quo

Herodoti de oraculorum origine sententia.

Columbæ quare mulieres uocatæ.

Aegyptiorũ præcipui conuentus.

Cares Aegyptij.

Lucernarum accensionis festum.

uehitur sacellum cum simulacro, quod intus est. Hos ingredi prohibent hi qui in uestibulo stant. At hi qui uota exequuntur, opitulantes deo, percutiunt hos sese defensantes. Hic uehemens existit fustuaria pugna mutuo capita ferientium, multiq; ex uulneribus (ut ego opinor) pereunt, etsi Aegyptij quequam mori negãt. Aiunt aũt indigenæ conuentum hunc ideo institutum, q; id templum incolat mater Martis, & ad eam Martem iam adultum ac uirilis ætatis uenisse gratia coeundi cum matre, quem materni ministri, ut qui eum à principio non agnoscerent, eũ ingredi ad matrem nõ finerent. Hunc ex alia ciuitate allatis hoibus, illos male mulctasse, & ad matrem fuisse introgressum. Et ob hanc rem ait solennẽ esse matri die festo hanc rixam, & institutũ, ne in templo cũ fœminis coiret, néue à Venere nisi ablutis tẽpla adirent. Hi sunt q; primi ceremonijs uacauerunt, nam cæteri ferè mortales, præter Aegyptios ac Græcos, coeunt in tẽplis: & à Venere surgentes, nõ abluti introeũt templum, putantes hoiem esse ut cæteras animantes. Etenim uidere licet & pecudes omnes, & uolucrum greges coire in deor; templis atq; in fanis: quod si nõ esset deo gratum, nõ facturas illas fuisse allegant. Mihi autẽ ista facientes non probantur. Aegyptij cũ in alijs ad sacra pertinentibus, tũ uero in his superstitiose agunt. Cæter; Aegyptus cum sit Africæ finitima, nõ tamen admodũ feris est frequens: quæ uero illic sunt, eæ omnes pro sacris habentur, partim mansuetæ, partim immansuetæ. Qua autẽ causa p sacris habentur, si dixero, ad res diuinas oratio mea descenderet, quas ego in primis enarrare deuito: quarum q; quicquid dixi, id necesse, coactus tamen delibando dixi. Cõsuetudo quæ de feris est, ita habet: Eas; educandas; curam seorsum à cæteris Aegyptij atq; Aegyptiæ suscipiunt. In quo honore filius patri succedit. His feris omnes qui in urbibus sunt, uota persoluunt quæ susceperunt illi deo, cuius ista fera est, hunc in modũ: derasis filiorũ capitibus aut in totum, aut ex media, aut ex tertia parte, appendunt crines una in lance, & altera tantidem argenti: quæ pecunia cum lancem traxerit, eam tradunt curatori ferarum. Ille p hoc amputatum piscem præbet feris escam. Talis eñ cibus illis præbetur. Quas; si quam quis necauerit, si uolens, morte mulctatur: sin inuitus, plectit ea mulcta quam sacerdotes statuerint. Quisq; tñ ibim aut accipitrem necauerit, siue uolens siue nolens, necessario morte afficit. Sed cũ multæ sint feræ quæ unà cum hominibus uictitent, multo tñ plures essent, nisi res hæc officeret felibus. Feles postquam sunt enixæ, non amplius adeunt masculos. Eas isti coeundi gratia indagantes, tñ potiri nequeunt. Ergo contra illas talia cõminiscuntur: Ereptos aut subreptos eas; fœtus occidunt, nõ tamen occisos edunt. Illæ filijs orbatæ, cupiditate aliorum (amantissima enim filiorum fera est) ita demũm ad mares se cõferunt. Felem incensa strue diuina res occupat. Nam quoties ignẽ extinguere neglexerunt Aegyptij, cũ stodias felibus dispositi agunt. At illæ aut intrudendo sese hoibus, aut transiliẽdo in ignem insiliunt. Hoc dum cõtingit, ingenti luctu afficiuntur Aegyptij. Quibuscunq; aũt in domibus ultrò felis oppetit mortem, eas; domorum habitatores cuncti sola supercilia eradunt: Totum autem corpus & caput, in quorum domibus sic moritur canis. Efferuntur feles mortuæ ad sacra tecta, ubi salsæ sepeliuntur in urbe Bubasti. Canes in sua quisque urbe tumulant, sacratis in loculis. Eodẽ quo canes modo, indagatores sepelitur. Nam mygalas, id est, mures araneos, & accipitres in urbem Butum asportant. Vrsos autem qui sacri sunt, & lupos, non multo uulpibus grandiores, eo loci sepeliunt, ubi iacentes inueniunt. At crocodilo talis ineſt natura, ut quatuor mensibus maxime hybernis nihil omnino edat: & cum sit quadrupes, tamen terrestre & aquatile est. Nam oua parit humi, excluditq;: & plerunq; diei in sicco agit, sed totum noctẽ in flumine, quippe calidiore aqua quam nocturno sereno & rorido. Ex omnib⁹ quæ mortalia agnoscimus, hoc maximum existit ex minimo, siquidẽ oua gignit haud multo maiora anserinis, & proportione oui fœtus excluditur. Excretus, ad decem & septem & amplius cubitos puenit. Oculos habet suillos, dentes magnos pro portione corporis, & prominentes atque serratos, cui ex omnibus feris soli lingua innata non est. Idem inferiorem maxillam solum non mouet, sed superiorem inferiori admouet. Vngues quoq; robustos habet, pelo

Fustuaria pugna.

Coitus in templis.

Feræ Aegyptiæ sacræ.

Ferarum cura apud Aegyptios.

Crocodili natura.

lemq; circa tergum impenetrabilem. Inter aquas cæcus, ſub dio perſpicaciſſimus. Ita que cum in aqua uitam degat, os fert introrſum hirundinibus refertū. Cumq; cum cæteræ feræ ac uolucres fugiant, ſolus ipſi trochilus pacatus eſt, ꝙ uidelicet ei eſt utilis. Et enim poſteaquam crocodilus ex aqua in terram egreſſus eſt, ac deinde hiauit (ſemp em̃ ferè hoc ad zephyr̃ facere ſolet) tunc in eius os trochilus penetrans, deuorat ſanguiſugas. Qua utilitate delectatus crocodilus, nihil oīno trochilum lædit. Quibuſdam Aegyptior̃ crocodili ſacroſancti ſunt, quibuſdam nō ſunt, ſed ueluti hoſtes exagitant. Sacros admodū eſſe eos exiſtimant, qui circa Thebas & Mœrios ſtagnum incolunt: quor̃ utrique unum ex oīus crocodilis aluntcicurem & edoctū manu tractari, appẽdentes eius auribus uel gemmas, uel ex auro fuſiles inaures, & primoribus pedib⁹ catenam innectentes: cibaria quoq; accōmodata, ac ſacra præbentes, conſectant tanq̃ pulcherrime uiuentẽ. Vbi mortem obijt, ſale conditū ſacris in urnis ſepeliunt. At qui circa Elephantinam urbẽ incolunt, ꝙ ſacros eſſe non cenſeant, & comedunt. Neq; uero crocodili uocant, ſed chāpſæ. Ionesq; appellauere crocodilos, illi gñi crocodilor̃, quod apud eos in ſe pibus gignitur, cōparantes. Hos capiendi cū ſint cōplura & multiplicia gña, unum tm̃ hoc, mihi quod maxime dignū relatu uidet, puto ſcribendum. Vbi tergū ſuillum hamo circundatū, ad alliciendum crocodilū, pertulit in mediū fluminis uenator, ipſe ad ora fluminis porcellum, quem uiuum tenet, uerberat. Cuius uocē crocodilus audiēs, ſecundū illam tendit, nactuſq; tergū deuorat. Et poſteaq̃ attractus eſt, ante omnia eius oculos uenator cœno opplet. Hoc acto, cætera facile ſanè obtinet, alioq; cum labore adepturus.

Crocodili ſacri.

Capiendi crocodili modus

Iam uero fluuiales equi in plaga Papremitana ſacri ſunt, in cætera Aegypto nō ſacri, talem ſpeciem naturāq; habentes: Quadrupedes biſidis pedibus, ungulis bouinis, ſimo naſo, equina iuba, eminentibus & cancellatis dentibus, fulgida cauda, equina uoce, magnitudine maximi tauri, tā craſſo corio, ut ex eo arefacto fiant pila miſſilia. Gignūtur præterea in fluuio aquatilia quædā, quæ Aegyptij ſacrata eſſe arbitrantur. Arbitrātur item ſacrū genus piſciū, quod uocat ſquamoſum, atq; etiam anguillam. Hos piſces aiunt ſacros eſſe. Ex uolucrib⁹ uero uulpamſaris. Eſt & alia uolucris ſacra, noīe phœnix, quam equidē nunq̃ uidi, niſi in pictura. Etem̃ prara ad eos cōmeat, qngētesimo quoq; (ut aiūt Heliopolitani) anno, & tunc demū, & cum pater eius deceſſit. Is ſi picturæ aſſimilis eſt, talis tantusq; eſt: Pennæ coloris partim rubidi, maxima ex parte cū habitu tū magnitudine ſimilimus aquilæ. Eum aiūt (quod mihi nō fit ueriſimile) hoc excogitare: Ex Arabia pficiſcentem in tēplum Solis, geſtare patrē myrrha obuolutū, & in eo tēplo humare: Sic aūt geſtare: primū ex myrrha ouum cōponere, quantū ipſe ferre poſſit: deinde ferendo illud expiri. Hoc exptum, ita demū ouū exenterare, atq; in illud parentem inferre: & qua parte ouū exinaniuit, patrēq; intulit, eam partē alia myrrha inducere. Et cum tantundē pōderis impoſito parente effectū ſit, obſtructo rurſus foramine, baiulare illud in templū Solis. Hæc facere hanc auē cōmemorant. At circa Thebas ſunt ſacri ſerpētes, nihil oīno hoībus noxij, puſillo corpore, binis prædīti cornib⁹, è ſummo uertice enatis: quos defunctos in Iouis æde ſepeliunt. Huic em̃ deo ſacros illos eſſe prædicant. Eſt Arabiæ locus, ad Butum urbẽ ferè poſitus, ad quē locū ego me cōtuli, ꝙ audirem uolucres eſſe ſerpentes. Eò cum ueni, oſſa ſerpentum aſpexi, & ſpinas multitudine ſupra fidem ad enarrandū, quar̃ acerui erant magni, & his alij atq; alij minores, ingēti numero. Eſt aūt hic locus, ubi ſpinæ proiectæ iacebant, huiuſcemodi: Ex arctis mōtibus exporrigit in uaſtam planitiem Aegyptiæ contiguam. Fertur ex Arabia ſerpētes alatos ineunte ſtatim uere in Aegyptū uolare, ſed eis ad ingreſſum planitiei occurrentes aues ibides, non prætermittere, atq; ipſos interimere: & ob id opus, ibidem magno in honore ab Aegyptijs haberi. Arabes aiunt, cōfitentibus & ipſis Aegyptijs, iccirco ſe his auib⁹ honorem exhibere. Eius auis ſpecies talis eſt: Nigra tota uehemēter eſt, crurib⁹ gruinis, roſtro maxima ex parte adūco, eadē qua crex magnitudine. Et hæc qdem ſpecies eſt nigrar̃, quæ cum ſerpentibus pugnant. At ear̃ quæ pedes humanis ſimiles habent (nam biſariæ ibides ſunt) gracile caput, ac totum collum, pennæ candidæ, præter caput ceruicemq;, &

Equi fluuiales.

Ἱππόποταμος.

Phœnicis auis deſcriptio.

Serpentes ſacri.

Serpentes alati.

Ibidis forma.

Crex.

extrema alarum & natium: quæ omnia quæ dixi sunt uehementer nigra, crura & facies alteri consentanea. Serpentis porrò figura qualis hydrarum, alas non pennatas, sed glabras gerit, & alis uespertilionis ualde similes. Hactenus de sacris feris dictum sit. Ipsorum autē Aegyptiorum, qui circa partem Aegypti frumentariam cōsunt, memoriam omnium hominum cōmentantes, sunt ferè eorum (in quorum ego ueni experimentum) lōge excellentissimi, ante omnia tali uitæ genere degentes. Singulis mensibus triduo purgant se, uomendo atq; intestina diluendo, gratia sanitatis cōseruandæ, existimantes omnes lāguores hominibus creari ex cibis. Nam sunt alioqui Aegyptij omnium uirorum secundum Afros maxime salubri corpore, aēris (ut mihi uidetur) beneficio, qui nunquam immutatur, cuius mutationibus præcipue exīstit in hoībus morbi. Pane uescitur, quem ex farre cōficiunt, quē collestē nomināt. Vino utunt facto ex hordeo: desunt em in ea regiōe uites. Victitāt quoq; tum piscibus partim crudis ad solem arefactis, partim salsugine conditis, tum auibus, sed earum crudis prius tamen sale conditis, cothurnicibus, anatibusq; atque auiculis. Cæteris autem uel uolucribus uel piscibus, quæ ipsis in proximo sunt, (præter illa quæ ab eis sunt recepta pro sacris) partim assis, partim elixis. Apud locupletes eorum cum multi conuenerunt, & à cœna discessum est, circunfert aliquis in loculo mortuum è ligno factum, sed pictura & opere uero maxime imitantem, longitudine cubitali omnino, aut bicubitali, ostendensq; singulis conuiuarum, ait: In hunc intuēs pota & oblectare, talis post mortem futurus. Hæc illi apud conuiuia faciunt, contentiq; moribus patrijs, nullum alium ascisciunt. Quibus cum alia sint egregia instituta, tum uero illud, adhibendi modulatorem, qui & in Phœnice & in Cypro, & alibi, nomē pro differentia gentiū habet. Idem tm congruit cū eo, quē Græci decantant appellantes Linū, ut ego admirer cum alia multa, quæ sunt apud Aegyptū, tum uero id unde nomē Lini acceperunt, quē semp quodāmodo decantare cognoscuntur. Vocat autē Linus Aegyptiace Maneros: quē Aegyptij tradiderūt, cum filius unicus extitisset primi ipsorum regis, præmaturaq; morte decessisset, his lamentis ab Aegyptijs fuisse decoratū, & cantilenam hanc, eamq; solam ipsis institutam. Congruunt præterea in hoc cū solis Græcorum Lacedæmōibus Aegyptij, & minores maioribus natu obuij cedunt uia, ac deflectūt, aduenientibusq; è sedili assurgunt: quā in re cū nullis alijs Græcorum cōueniunt. Inuicē compellandi se mutuo in urijs adorant, genu tenus demissa manu. Vestibus amiciūtur lineis, circa crura fimbriatis, quas calasiris appellant, sup quas candida ferunt amicula tanq; superiecta. Laneæ uestes neq; in ædes sacras gestant, neque unà cum cadauere sepeliunt, profanum em est. Quæ consentanea sunt his quæ Orphica & Bacchica appellantur, ab Aegypto & à Pythagora ortū ducentibus. Nam his ceremonijs participantē, laneis indutū uestibus humari religiosum est. De quibus sacra reddit ratio. Alia insuper sunt ab Aegyptijs excogitata, qs mensis diesue cuius deorū sit, & quo quis die genitus, qualia sortietur, & quā mortē obibit, & qualis existet. Quibus rebus qui in poesi uersati sunt, usi fuerūt. Plura quoq; etiam ab eis prodigia comperta sunt, quàm à cæteris oībus hoībus. Nā cū prodigium extitit, scribunt id, obseruantes quō euenerit. Et si qñ postmodū huius simile extiterit, exemplo prioris putāt euētura. Diuinatio apud eos ita est cōstituta, ut eius artificiū nulli mortaliū uendicet, sed certis dijs. Siquidē Herculis illic oraculū est, et Apollinis, & Mineruæ, Dianæq; ac Martis, et Iouis. Sed quod præcipuo honore colūt ex oībus oraculis, Latonæ est, in urbe Buti. Veræ hæc uaticinia nō eodē modo sunt oīa instituta, sed differēter. Iā uero medicina apud eos hūc in modū est distributa, ut singulorum morborum sint medici, non plurium. Itaq; oīa referta sunt medicis. Alij em sunt ocularij, curādis oculis cōstituti, alij capiti, alij dētib⁹, alij alui partibus, alij morbis occultis. Luctus eorundē ac sepulturæ tales sunt: Quibuscunq; domesticis aliquis decessit hō alicuius momēti, ibi oīs muliebris sexus familia caput sibi & uultū oblinit luto. Deinde relicto domi cadauere, ipsæ per urbē uagantes se plangunt, succinctæ, nudatis māmillis, & cū eis proximæ quæq;. Altera ex parte uiri, & ipsi expectorati se uerberant. His actis, ita demū ad condiendū portant. Sunt autē certi ad

Hydræ Aegyptiorū purgamina.
Colleſtis panis.
Vinum ex hordeo.
Mortis ſtatua exemplaris.
Linus modulationis genus.
Maneros Aegyptijs quid.
Senectæ uenaratio.
Veſtes lineæ profanæ.
Dici natalis obſeruatio.
Prodigiorū obſeruatio.
Diuinationis inſtitutio.
Medici ſingulī ſingulorū morborum.
Lugendi ritus.

hoc ipſum conſtituti, qui hoc artificium factitant: qui cum ad ipſos cadauer portatum eſt, oſtendũt his qui portauerunt, exemplaria mortuorum lignea pingendo aſſimilata. Et eorum unum accuratiſſime fabrefactum eſſe aiunt, cuius ego nomẽ ſi nuncupauero, haud faciam ſancte. Alterum illo inferius ac uilioris precij. Tertium uiliſſimi. Ea dicentes ſciſcitantur ab his, ad quod exemplum uelint effingi mortuum ſuum. Iſti conuento de precio illinc abeũt. At hi qui reliquũtur in ædibus, hũc in modum diligentiſſime conditũt corpus. Ante omnia incuruo ferro cerebrum per nares educũt, ut quanq; partem educẽtes, ita locum eius medicamẽtis explẽtes. Dehinc acutiſſimo lapide Aethiopico circa ilia conſcindunt, atq; illac omnem aluum protrahunt: quam ubi repurgarunt, ac uino Phœniceo expleuerũt, rurſus odoribus cõtuſis referciũt: tum ométa complentes cõtuſa myrrha pura, & caſia, & cæteris (excepto thure) odoribus iterum conſuunt. Vbi hæc fecere, ſaliunt intrò abditũ ſeptuaginta dies. Nam diutius ſalire non licet. Exactis ſeptuaginta diebus cadauer, ubi abluerũt ſindone byſſina, totum inciſis loris inuoluunt, gummi illinẽtes: quo Aegyptij glutinis loco plerunq; utũtur. Eo deinde recepto, propinqui ligneam hoīs effigiem faciũt, in qua mox inſerunt mortuum, incluſumq; ita theſaurizant, id eſt, reponũt. Hic autẽ qui mediocria uolũt, nimium fugiẽtes ſumptum, ita comparant: Clyſterem unguine, quod è cedro gignitur, complent. Deinde ex hac aluum mortui, ipſam neq; ſcindẽtes, neq; extrahẽtes, ſed per ſeceſſum, prehẽſo uiæ poſteriorís hiatu, inferciunt: & tot, quot dixi, diebus ſale condiũt: quorum dierum ultimo cedrinum unguen, quod prius ingeſſerãt, ex aluo egerunt, quod tantam habet uim, ut unà ſecum aluum atq; inteſtina tabefacta educat. Nitrum autem carnes tabefacit, mortuiq; tantum cutis & oſſa relinquũtur. Vbi iſta fecere, ex quo ſic tradidere mortuũ, nihil amplius negocij ſuſcipiunt. Tertia conditura hæc eſt adornandi eorum mortuum: Qui tenuiori ſunt fortuna, dilutionibus uentrem abſtergũt, arefaciũtq; ſale ſeptuaginta per dies, deinde tradũt reportãdum. Vxores tñ inſignium uiroꝝ, nõ ſtatim uita defunctas tradũt condiẽdas, ac ne eas quidem fœminas, quæ cõſpicuæ ualde & maioris momenti fuerint, ſed triduo atq; quatriduo defunctas. Ea de cauſa facientes, ne cum fœminis ſalinarij cõcumbant. Deprehenſum eñ quẽdam aiunt coeuntem cum recẽti cadauere muliebri, delatumq; ab eiuſdem artificij ſocio. Quiſquis autem uel ipſorum Aegyptiorum, uel hoſpitum compertus ſit mortuus, ſiue à crocodilo raptus, ſiue ab ipſo flumine, neceſſarium prorſus eſt ei ciuitati, ad quam eiectus eſt, cõdire: & quàm honeſtiſſimo funere ſepelire, ſacris monumentis, quem ne cõtingere quidem fas eſt alteri, aut proximoꝝ aut amicorum, niſi ipſis Nili ſacerdotibus: utpote maius quiddam q̃ hoīem mortuum tractantibus ad ſepeliẽdum. Græcanicis inſtitutis uti recuſant, & (ut ſemel dicam) nullorꝝ hominum aliorum inſtitutis uti uolunt. Et hoc quidem cæteri Aegyptij obſeruant. Eſt tñ Chemmis oppidum grande Thebaicæ plagæ, prope nouam urbem, quo in oppido eſt tẽplum Perſei, Danaæ filij, quadratum ac palmeto circũdatum, ingẽti ſanè è ſaxis ueſtibulo, ſtatibus deſuper duabus grãdibus è lapide ſtatuis. In hoc ueſtibulari ambitu eſt ſacellum, & in eo ſimulacrũ Perſei. Quem Chemmitani memorant ſibi apparere frequẽter è terra exeuntem, frequenter intra templũ. Eiuſq; ſandalium quod geſtabat, inuentum bicubitali magnitudine: quod poſtquam apparuerit, exhuberare oẽm Aegyptum. Hæc qdem illi aiunt. Faciunt autem Perſeo græcanice gymnicos ludos, per omne certandi genus, propoſitis præmijs, tum pecoꝝ, tum pallioꝝ, tum pellium. Per cotantiq; mihi cur eis ſolis cõſueſceret apparere Perſeus, & cur in edẽdo gymnico certamine ab Aegyptijs diſcreparent, aiebant Perſeum ex ipſoꝝ ciuitate eſſe oriundũ. Danaum enim & Lynceum, qui eſſent Chemmitani, nauigaſſe in Græciam: à quibus originem gradatim ducendo, deueniebant ad Perſeum. Hunc in Aegyptum profectum, quem & Græci dicunt gratia afferendi ex Africa caput Gorgonis, ueniſſe quoq; ad ipſos, ac cognatos omnes agnouiſſe, quos poſtquam didiciſſet, & nomen Chemmis ex matre audiſſet, in Aegyptum ueniſſe, & gymnicũ certamẽ celebrari iuſſiſſe. Hæc oñia opinantur Aegyptij, qui ſupra paludes incolunt: qui uero in paludibus, utunt eiſdem quibus cæteri Ae-

Mortuorum exemplaria.

Mortuorum apud Aegyptios conditura.

Nitri uis.

Vxorum conditura.

Salinarij cum mortuis concumbentes deprehenſi.

Perſei templum.

Perſei ſandalium.

Perſei profectio in Aegyptum.

Gymnici certaminis inſtitutio.

gyptij moribus, cum in alijs, tum in habendis singulis uxoribus, quemadmodum Græci. Cæterum ad uictus facilitatẽ alia sunt eis excogitata. Siquidem cũ fluuius plenus campos inundauit, in ipsa aqua exorit̃ ingens uis liliorum, quæ loton Aegyptij uocant. Ea ubi demessuerunt, ad solem exiccant. Deinde quod mediũ loti est, papaueri assimile, postq̃ exierunt, ex eo faciunt panes assos. Est autem huius loti radix quoque esculenta, etiam suauitate præstanti, orbiculata, mali magnitudine. Sunt & alia lilia rosis similia, & ipsa in flumine nascentia: quorum fructus in alio calyce germinans è terra, similimus specie est fauo uesparum. In eo esculenta quædam instar nuclei oliuæ coagmentata innascuntur, quæ & tenera comeduntur & arefacta. Iam uero iuncum annuum ubi è paludibus excerpserunt, superiorem eius partem amputant, quam in aliud quiddam cõuertunt: quod relictum est inferius lõgitudine cubitali, id edunt pariter, ac uenundant. Eo si qui admodũ suaui uti cupiunt, in luculento furno torrefactũ ita comedunt. Sũt præterea ex eis qui solũ piscibus uictitant, quos ubi ceperũt, exenteratos ad solem deiccant, exiccatisq̃ deinde uescuntur. In fluminibus non ferè gignunt̃ pisces gregales. Qui nutriunt̃ in stagnis, hæc faciũt: Simul ac incessit eis libido gignẽdi, gregatim in mare enatant, du eibus masculis genituram spargentibus, quã fœminæ consectantes, recuruando se ex ea concipiunt. Eædem ubi prægnantes in mari sunt effectæ, remeant omnes rursus ad sibi consueta, non amplius eorundem ductu, sed fœminarum. Ducũt enim illæ quemadmodum fecerant mares, gregatim oua fundentes instar milij parua, quæ mares adcũtes deuorant. Sunt aũt ea tanquam milij grana pisces, ex quorum reliquijs non deuoratis, sed nutritis, pisces fiunt. Ex his piscibus qui capiunt̃, dum in mare meant, hi detrita dextra: quòd ea de causa patiunt̃, q̃ in mare dum rẽdunt, à sinistra terram legunt: rursus eadem uia reuertentes, incursant atq̃ offensant contingendo terram plerunq̃, ne itinere aberrent propter aquæ decursum. Nilo incipiente augescere, in primis depressa terræ & lacunæ fluuio proxime impleri incipiũt. Confestimq̃ redundante à flumine aqua, hæc plura fiunt, & continuo cuncta piscículis minutis opplentur. Vnde autem secundo loco uerisimile sit eos gigni, hoc mihi uideor causæ intelligere, quod superiore anno, postq̃ Nilus abscessit, pisces qui oua in cœno pepererant, unà cum postremis abeunt aquis: circumacto rursus anno, ubi aqua restagnauit, ex his ouis gignuntur pisces. Quod ad pisces attinet, ita habet. Vtuntur Aegyptij, qui palustria accolunt, unguento ex fructu sillicypriorum, quod appellant Aegyptij Kiki. Hunc in modum conficientes sillicypria hæc, quæ apud Græcos ultro nascũtur, ad oras fluminum stagnorumq̃ serũt, multum quidem fructum ferentia, sed graueolentem. Hunc ubi collegerunt, alij contusum ad ignem, alij in sartagine coquũt, & quod ex eo perfluit, excipiunt pingue quiddam, & nihilominus ad lucernas tam idoneum quàm oleũ, sed graueolentiam exhibens. Sunt autem aduersus magnam uim culicum hæc ab eis excogitata. Cum enim his qui supra paludes incolunt, munimento sint turres, quas dormituri ascendunt (nam culices uentus prohibet in altũ uolare) alia sunt machinati qui intra paludes habitant: Singuli sua obtinent retia, quibus per diẽ pisces capiant, eisdem noctu utuntur cubili, in quo requiescunt. Circundatis illis, deinde operti somnum capiunt: qui si in uestimento inuoluti, aut in sindone dormirent, eos per ipsa indumenta culices morderẽt, per retia uero ne tantulum quidem mordere conantur. Naues eorum oneratiæ sunt factæ è spino, cuius figura simillima est loto Cyrenæo, & cuius lachryma gũmi est. Ex hac spino ligna concidunt, quæ magnitudine bicubitali, tanquam lateritio opere componũt, hũc in modum compingentes: Ligno cubitali circundensos ac longos stipites appendunt: ubi hunc in modum compegerunt, desuper frequẽtia transtra extẽdunt. Commissuris nequaquam utũtur, sed introrsum cõpages iunco innectũt. Gubernaculũ scite faciũt, & hoc per naũ transit. Malo quoq̃ spinaceo, & uelis ifficeis utũtur. Hæc nauigia cõtra flumen meare nõ possunt, nisi luculẽtus ingruat uẽtus, uerũ à terra protrahunt̃. Secundũ decursum hoc pacto ferunt̃: Est ianua ex myrica facta, putaminib⁹ arũdinaceis strata, & lapis politus duorum ferè talẽtorum põdo. Huiusmodi ianuã fune alligatã, in anteriore parte nauis si-

Lotos.

Iuncus esui aptus.

Piscium in stagnis Aegypti genitura.

Sillicypria. kiki.

Culicum uis apud Aegyptios.

Naues Aegyptiorum.

Vela iuncea.

nunt deferri: lapidem uero retrorsum alio fune. Ita ianua impetu aquæ infidente, ptia-
Baris nauigij genus. nus meat & trahit barim: hoc enim his nauigijs est nomen. Lapis autem dum retror-
sum trahitur, fundo admotus dirigit nauim. Horum nauigiorum ingens apud illos est co-
pia, quorum quædam ferunt multa millia talentorum pōdo. Cum regiōem super-
gressus est Nilus, solæ urbes apparent, eatenus extantes, ut insulis Aegæi maris fere assi-
miles esse uideantur. Nam cætera Aegypti, pelagus efficiuntur: ipsæque urbes, quæ solæ
extant, statiōes nauium faciunt. Nec iam, cum hoc cōtingit, per alueum fluminis, sed
per medium campi nauigatur. Ex Naucrate quidem Memphim uersus, nō iam iuxta
pyramides ipsas, sed iuxta acumen Deltæ & urbem Cercasorum. A mari autem & Ca-
nobo Naucratem uersus per campum, ad Anthyllam urbem uenies, & ad urbem quæ
uocatur Archandri. Harum urbium Anthylla, quæ est insignis, datur peculiaris in cal-
ceamenta uxori semp eius qui in Aegypto regnat. Quod factum est ex quo Aegyptus
fuit ditionis Persarum. Altera uidetur mihi nomen habere ab Archandro Danai gene-
ro Phthij Achæi filio. Archandri enim urbs nominatur. Quod si alius quisquam Ar-
chander esset, nequaquam Aegyptium nomen foret. Hactenus quæ uidi, quæ noui, quæ
interrogaui, dicta sunt. Hic pergam differere de Aegypto quæ audiebam, addens ali-
quid quod ipse uiderim. Mena, qui primus apud Aegyptum regnauit, aiebant sacer-
Menis regnum. dotes iunxisse pontibus Nilum ad Memphim. Nam eum, Africam uersus, totum præ-
Mena Diodorus in secundo libro, non omnium primum apud Aegypt. regnasse dicit, sed post deos terlabi mōtem Psammium: & supra Memphim centum circiter stadia meridiem uer-
sus aggesta humo ad anfractum fluminis arefecisse pristinum alueum. Ita flumen facto
sibi alueo, per medium montium fluere. Adeo nunc quoq; sub Persis iste anfractus Ni-
li tanquam coërcitus fluat, magnis præsidijs custoditur quotannis obseptus aggeribus.
Quos si refrigens flumē uelit ea parte redundare, omnis Memphis adibit periculum,
ne aquis operiatur. Ab hoc Mene, qui primus extitit rex, id unde fluit amnis effectum
terrestre, ibiq; ab eodem urbē hanc cōditam, quæ nunc Memphis appellatur (est enim
Memphis in angustijs Aegypti sita) & exterius aquilonem uersus & uesperum, ex flu-
mine effossum esse stagnum, (Nam ab aurora ipse Nilus arcet) & ab eodem in ea urbe
extructum hoc templum Vulcani tum magnum, tum memoratu dignissimum. Post
hunc recensebant è libro sacerdotes nominatim alios trecentos ac triginta reges. In qui
Nitocris regina Aegyp. bus tot ætatibus hominum, decem & octo fuissent Aethiopes, & una mulier alienige-
na: cæteri uiri indigenæ. Mulieri quæ regnauit, fuisse nomen idem quod reginæ Baby-
lonicæ Nitocrim: quam dicebant ultam fuisse fratrem, ab Aegyptijs, apud quos regna-
bat, interemptum: & sic ubi hunc interemerant, regnum ad hanc detulissent. Vltam au-
tem fratrem, dolo multis Aegyptiorum absumptis. Nam extruxisse eam per magnum
ædificium subterraneum, per causam quidem noui operis, animo autem aliud agitan-
tem: & conuocatis ad conuiuium multis, quos præcipue nouerat fraternæ cædis auto-
res fuisse, per occultum quendam specum immisisse flumen discumbentibus. Hæc de-
mum de illa referebant, præterquam quod ubi hoc feciisset, consperfisse eam multo ci-
nere ædificium, quo impunita esset. Aliorum autem regum nullum referebant cla-
Mœris rex. rum opus editum, nisi unius qui postremus horum extitit, Mœris. Hunc enim ædificas-
se memoratu digna Vulcani uestibula, ad uentum aquilonem uergentia: & stagnum ef
fodisse, cuius quot sint in ambitu stadia, posterius aperiam: & pyramides in ea extru-
xisse, de quarum magnitudine simul cum ipsius lacu, mentionem faciam. Hunc itaque
tantum operum edidisse, alios autem nihil prorsus. Quos ego prætergressus, eius qui
Sesostris rex. Diodo. Sesosim appellat. his successit, nomine Sesostris, mentionem habebo. Istum dicebant sacerdotes, primum
longis nauibus ex Arabico sinu profectum, rubri maris accolas in suam potestatem rede
gisse: progressumq; longius, uenisse in mare iam uadosum, & proinde non nauigabile.
Illinc ubi retro se ad Aegyptum recepisset, secundum sacerdotū commemorationem,
Cippi Sesostris nomine inscripti. coacto ingenti exercitu per continentem perrexisse: omnesq; gentes, ut in quanque in-
cidebat, subegisse. Et quascunq; earum nanciscebatur feroces & uehementer studiosas
libertatis, in earum regiōibus cippos statuebat, inscriptos literis sui nominis & patriæ,

& quæ referrent ipſum illos ui ſubegiſſe. Quarum uero urbes nullo prælio nulloq; negocio cepiſſet, his cippos inſcripſit: tum eiſdem literas, quas ſcripſerat eis gentibus quæ uiriles extiterãt: tum muliebria genitalia, planũ facere uolẽs, illos haud quaquam uiriles extitiſſe. Hæc faciendo peregit cõtinentem, donec ex Aſia in Europam trãſgreſſus, Scythas ſubegit & Thraces, ad quos uſq; & non ulterius, mihi uidetur Aegyptius exercitus perueniſſe. Quoniam in iſtorum terra tituli non ultra poſiti demonſtrantur. Hinc digreſſus retro abijt, & poſteaquam ad Phaſim ſubſedit, quid deinceps, non habeo quod dicam, an ipſe rex Seſoſtris, diuiſo ſuo exercitu, aliquantulum copiarũ reliquerit ad eam regionem incolendam, an aliqui militum pertæſi peregrinatiõis, circa fluuium Phaſim ſubſtiterint. Nam Colchi uidentur Aegyptij eſſe, quod ipſe prius notum, quàm ex alijs auditum refero. Cuius rei cum mihi cupido inceſſiſſet ut utroſq; percõtarer, magis Colchi reminiſcebantur Aegyptiorũ, quàm Aegyptij Colchorum. Dicebant tñ Aegyptij, ſe opinari Colchos è Seſoſtris eſſe exercitu. Ipſe ex hoc coniecturam capiebam, quòd atro colore ſunt & criſpo capillo: tametſi hoc pro nihilo putari poſſet, cum & alij ſint huiuſcemodi: ſed quod iſti præcipue. Præterea quòd ſoli omnium hominum Colchi & Aegyptij & Aethiopes, ab initio ſtatim pudenda circuncidunt. Nam & Phœnices & Syrij, qui ſunt in Palæſtina, didiciſſe id ab Aegyptijs & ipſi cõfitentur. Syrij uero qui fluuium Thermodontem & Parthenium accolũt, & horum cõtermini Macrones, à Colchis didiciſſe ſe aiunt. Hi enim ex hoibus ſoli ſunt, qui circuncidunt: & in hoc faciendo, agnoſcuntur Aegyptij eſſe. Tamen Aegyptij atq; Aethiopes, non queo dicere, utri ab utris didicerint. Nam uidetur eſſe perantiquum. Sed quod ex Aegypto, qui illic commercium habuerunt, didicerint, magnum mihi fit hoc teſtimonium: q; hi Phœnices, qui cum Græcia cõſuetudinem habent, nõ amplius circa uirilia imitantur Aegyptios: ſed eorum qui poſtea procreãtur, uirilia nõ circuncidunt. Agedũ & aliud de Colchis dicam, eos eſſe ſimiles Aegyptijs. Hi ſoli atq; Aegyptij linum eadẽ ratiõe operantur: omnis utrorũq; uita pariter & lingua cõſentanea eſt. Linum autem Colchicum à Græcis Sardonicum appellatur, cum illud quod ab Aegypto uenit, appelletur Aegyptiacum. Titulorum, quos Seſoſtris rex Aegypti regionatim erexit, pleriq; iam incolumes non extant. Quoſdam in Syria Palæſtina ipſe uidi inſcriptos, tum quos dixi literis, tum muliebribus genitalib⁹. Circa Ioniam quoq; duæ huius uiri figuræ uiſuntur in petris inciſæ: una quidem qua ex Epheſo in Phocæam itur, altera uero qua è Sardib⁹ Smyrnam uerſus. In quaq; utraq; inſculptus eſt uir magnitudine quinũm palmorum, dextra ſpiculũ tenens: ſiniſtra arcus, cæteramq; item armaturam, etenim Aegyptiacam & Aethiopicã geſtãs: & ex altero ad alterum humerum euntes ſacræ literæ, Aegyptiace ſunt inciſæ in hæc uerba: HANC EGO REGIONEM MEIS OBTINVI HVMERIS. Quis tamen aut cuias fuerit, ab hac parte nõ indicant, ſed ab altera. Eam quidam cõſpicati, Memnonis imaginem eſſe cõiectant, multum à ueritate deficientes. Seſoſtrim Aegyptium ſacerdotes hunc eſſe dicebant, redeuntem, multosq; mortales earum gentium ac regionum, quas ſubegerat, reportantem. Eundẽ poſteaq; ad Daphnas Peluſias ſe receperat, fuiſſe à fratre, quẽ Aegypto præfecerat, unà cum liberis inuitatum: & cum ille domum exterius materia circunſtipaſſet, ſtruemq; incendiſſet, re hũc intellecta extẽplo cum uxore deliberaſſe (nam & uxorem ſecum duxerat) & ea ſuadente, ut duos è ſex liberis ſuper ardentem pyram extendens pontem faceret, ſuper quos ipſi tranſeuntes euaderent, ita feciſſe: & duobus filijs ita incenſis, cæteros una cum patre fuiſſe ſeruatos. Seſoſtrem in Aegyptum reuerſum, ultionem de fratre ſumpſiſſe: quam uero multitudinem è terris in poteſtatem redactis abduxerat, ea uſum in hæc fuiſſe. Siquidem iſti fuerunt, qui ſub hoc rege immenſæ magnitudinis lapides in templum Vulcani portatos pertraxerunt, quiq; ad diuortia aquarum, quæ nunc in Aegypto ſunt, cuncta effodiẽda ſunt adacti, quia inuiti faciebant, ut Aegyptum prius equis & plauſtris agendis ubique idoneam, redderent non idoneam. Nam ab eo tempore Aegyptus, quæ omnis plana eſt, tamen inequitabilis & plauſtris inhabilis extitit, propter multiplices foſſas uniuerſa lo-

Mulierũ puẽdenda cippis inſcripta.

Circunciſio quibus cõmunis.

Seſoſtris inſcriptio.

Pons funeſtus.

ca occupantes, quas ideo rex fodiendas putauit, ut ciuitates quæ non accolerent flumen, sed in medio Aegypti essent, refluo flumine nõ laborarẽt penuria aquæ ad potandum, sed ea suppeditaret è puteis. Hac de causa Aegyptus intercisa est, & ab hoc rege, ut dicebant, in omnes Aegyptios dispartita soli quadrati æqua portione uiritim per sortem data, atq; hinc prouentus instituti, imposita certa pensione, quam illi quotannis soluerent. Quòd si cuius portionem alluuione flumen decursasset, is adiens regẽ, rei quæ contigerat certiorẽ faciebat. Rexq; ad prædium inspiciendũ mittebat, qui metirẽtur quãto deterius factum esset, ut ex reliduo ꝓportione taxatũ uectigal pẽderet: atq; hinc geometria orta, uidetur in Græciam transcendisse. Nam polũ & gnomonẽ, id est, normam, & duodecim dieĩ partes à Babyloniis Græci didicerunt. Solus hic Aegyptius rex imperio potitus est: Aethiopiæ monumentum quoque sui reliquit ante ædem Vulcani lapideas statuas, duas quidem tricenũm, unam suam, alterã uxoris: quatuor assit uicenũm cubitorum, totidem filiorum. Huic statuæ longo pòst tempore, cum Darij Persæ statua anteponeretur, non tulit id sacerdos Vulcani, negans Darium tales res gessisse, quales gessisset Sesostris Aegyptius: quippe qui cum alias nationes non pauciores quam Darius, tum uero Scythas subegisset: eoq; iniquum esse huius ante illius sisti donaria, qui rebus gestis non esset illum supergressus. Hæc locuto sacerdoti tamen ignouisse Darium ferunt. Defuncto Sesostre, regnum suscepisse Pheronem eius filium, & hũc nullam sumpsisse expeditionẽ, sed ei contigisse ut luminibus caperetur. Idq; hac de causa: Cum flumen eo tempore copiosissimũ manaret, ita ut supra decem & octo cubitos rura transcenderet, uento ingruente, qui fluctus cieret, ferunt hunc regem facinus admisisse, & sumptum spiculum in medios fluminis uortices cõtorserit, statimq; laborasse ex oculis, ac uisum amisisse, decennioq; cæcum fuisse. Vndecimo autem anno ex urbe Buti ei cra oculum aduenisse, iam exactum esse tempus calamitatis: uisumq; ei rediturum, si oculos abluisset lotio mulieris, quæ ad suum solius uirum accessisset, aliorum uirorum expers. Et ante omnia urinam uxoris expertus, cum nihil amplius cerneret, cæteras deinceps urinam expertum, tandem uidisse. Ibiq; omnes mulieres, quas fuisset expertus, præter eam cuius lotio lotus uisum recepisset, unam in urbem coegisse, quæ ἐρυθρὴ βῶλος, id est, rubra gleba dicitur, & eas illic coactas cum ipsa urbe omnes cõcremasse: & eam cuius lotio lotus uisum recepisset, uxorem duxisse. Atq; ea clade liberatum cum alia in aliis tẽplis donaria posuisse, omnia memoratu digna, tum maxime memorabilia, ac spectaculo digna in templo Solis, gemina saxa, quos obelos uocãt, à figura ueru, centenũm cubitorum longitudinis, octonũm latitudinis. Huic in regno successisse aiebant uirum Memphitẽ, cui nomen esset lingua Græca Proteus. Cuius nunc Memphi uisitur fanum, decorum sanè, ac ualde adornatum, ad australem partem templi Vulcani positum, circunquaq; Phœnicibus Tyriis habitantibus: q locus omnis castra Tyriorum appellatur. In hoc fano Protei est ædes, quæ uocatur Veneris hospitæ: quam conijcio esse Helenes Tyndari filiæ: quia & apud Proteum fuisse diuersatam audiui, & cognomine Veneris hospitæ appellatam. Nam quæcunq; sunt alterius Veneris templa, neutiquam hospitæ appellantur. Et sanè percontanti mihi sacerdotes de Helena, referebant ita rem esse gestam: Alexandrum, rapta è Sparta Helena, cum renauigaret domũ, in mari Aegæo uentis cursu excussum in Aegyptiacum pelagus: atq; illinc non remittentibus flatibus appulsum in Aegyptum, ad ostium Nili, quod uocatur Canobicũ atq; ad Taricheas. Erat in eo littore quod nunc quoq; est, Herculis templum: ad quod si quis cuiuscunq; hominis seruus confugiens, capiat sacras notas, seseq; deo tradens, eum nefas est tangere. Quæ sanctio ad meam usq; ætatem prorsus immutata perseuerauit. Eam templi legem mancipia Alexandri cum audissent, ab eo profugerunt: assidentesq; deo supplices, Alexandrum insimulabant, eum destructum uolentes: remq; omnem exponebant, ut circa Helenam gesta erat, & illata Menelao iniuria. Insimulabãt autem de his apud sacerdotes, & apud huius ostij Nili præfectum, nomine Thonim. His auditis, Thonis quàm raptissime Memphim ad Proteum mittit hæc nunciatum, his uerbis: Peregrinus quidam ge

Dio. Sic. in 2. Herodotum, cæterosq; Aegyptios multa hic præter ueri opinionem uoluptatis gratia fingere tradit.

Geometriæ ortus.

Poli & Gnomonis inuentio.

Diei horæ.

Pheron rex cæcus.

Paulo aliter hæc referuntur à Diodo.

Lotij mulieris ujus.

Obeli, quorũ meminit Pli. in 36. lib. c. 11

Proteus.

Multos reges huic successisse ante Proteum refert Diodo. in 2. libro.

Venus hospita.

Helenæ raptus.

Asylum Herculis.

nere Teucer, qui rem nefariam in Græcia perpetrauit: quippe seducta hospitis uxore, quam secum ducēs cum multis admodum opibus, in tuam terram uentis appulsus est: Vtrumne sinamus eum abire impunem, an ea quæ attulit secum eripiemus? Ad hæc remisit Proteus qui diceret: Virum istum, undecunq; is sit, qui rem nefariam in hospitem suum perpetrauit, cōprehensum ad me deducite, ut quidnam dicturus est, sciam. Hoc ubi accepit Thonis, Alexandrum comprehendit, nauesq; eius distinet: dehinc illum Helenamq; cum opibus, atq; etiam seruos Memphim ducit. Quibus omnibus re præsentatis, Proteus percontatus est Alexandrum quisnam esset, & unde cum nauibus profectus. Alexander illi & genus suum commemorauit, & patriæ nomen, & unde nauigasset, & quò. Sed interrogante Proteo unde Helenam accepisset, titubantem in loquendo ac tergiuersantem coarguebant hi qui fuerant supplices, exponētes omnia quæ in scelere admittendo gesta essent. Tandem Proteus apud eos hanc sententiam tulit, inquiens: Ego nisi magni interesse arbitrarer de peregrino aliquo suppliciū capitis sumere, ad terram meam uentis appulso, supplicium p Græco illo de te sumerem, omnium hospitum deterrime, scelestissime facinus admisisti, à tuo ipsius hospite erepta uxore: neq; his contentus, cum ea abisti. Ac ne his quidem satis habens, compilata hospitis domo uenisti. Itaq; quoniam magni momēti esse duco necare hospitem, mulierē hanc atq; opes tibi ut abducas, nō sinam, sed ego hæc Græco hospiti reseruabo, dum ille ipse constituerit uenire ad ista reportanda. Tibi uero ipsi, tuisq; conuectoribus, ut è mea terra in aliam triduo transfretetis præcipio, alioqui uos p hostibus persecuturus. Hunc Helenæ ad Protea aduentum fuisse, sacerdotes referebant. Quam famam uidetur mihi & Homerus accepisse, sed quia nō perinde decora res erat in carmine, alio loquēdi modo est usus, in quem transtulit, declarans se hunc famæ sermonem notum habuisse. Id manifestum est, quòd in Iliade facit mentiōem eiusdem erroris Alexandri: nec usquam alibi retractat Alexandrum ferentem Helenam fuisse abductum, & alibi errabundum Sidonem Phœniciæ applicuisse. Meminit enim huius rei in laudandis uirtutibus Diomedis, ita uersibus inquiens:

Paris Alexander ad Proteum ductus.

Proteus Paridem arguit.

Philostratus in uita Apollonij his quæ q; iuffragantur.

Homer. de Helena rapta.

Picturata inerant ibi pallia, opus mulierum
Sidonidûm, quas ipse Paris formosus ab urbe
Sidonia duxit, sulcans freta lata carinis,
Cum retulit magnis Helenam natalibus ortam.

Iliad. sexto.

Meminit quoque in Odyssea his uersibus:

Hoc habuit Ioue nata probum, præsensq; uenenum,
Quod Polydamna sibi Thonis donauerat uxor:
Aegypto quæ terra ferax fert plurima mixtim,
Multa quidem proba, multa autem damnosa uenena.

Odyss. quarto.

Hæc quoque alia ad Telemachum Menelaus inquit:

Hunc etiam Aegypto dū me tenuere reuerti
Conantem, quibus haud tuleram solennia sacra.

Eadem libro.

In his carminibus facet Homerus se nosse errorē Alexandri in Aegypto. Est em Syria Aegypto conterminа, & Phœnices (quorum Sidon est) in Syria incolunt. Itaque cum hi uersus, tum uero locus non minimum, imò maxime probant Cyprios uersus nō Homeri, sed cuiuspiam alterius esse: in quibus dicitur Alexander ex Sparta Helenam ducens, triduo Ilium peruenisse, secundo uento usus, ac tranquillo mari, cum id in Iliade dicat, illum cum Helenam duceret, errasse. Sed Homerus ut Cyprium carmen ualeto. Cæterum, nunquid Græci uana quæ circa Ilium gesta memorarent, nec ne, percontanti mihi, sacerdotes ita respondebant, se nouisse ab ipso Menelao, rapta Helena magnas Græcorū copias auxilio uenisse Menelao in regionem Teucriam: quæ in terram egressæ, locoq; communito, misertit Ilium legatos, cumq; eis & ipsum Menelaum isse. Hos postq; ingressi sunt mœnia, tum Helenam opesq;, quas Alexāder furto asportasset, reposcisse, tum iniuriæ satisfactionem. Teucros autem tunc eadem narrasse, deinde & iu-

Cypriī uersus Homerio.

Helenæ raptus historia

ratos negasse habere se Helenam, atq; opes de quibus arguerentur, sed ea in Aegypto esse omnia: neque se iure reatum sustinere earum rerum, quas Proteus Aegyptius rex teneret: Græcos, cum se ab illis derideri arbitrarentur, ita obsedisse Ilium, donec expugnauerunt. Vrbe capta, cum Helena non existeret, & eandem orationem quam prius, audirent Græci: ita demum habita prioribus uerbis fide, ipsum Menelaum ad Proteum mittunt. Hic ubi ad Aegyptum peruenit, & ad Memphim nauigauit, exposita rei gestæ ueritate, honorificentissimo hospitio exceptus, Helenamq; malorum immunem recepit, & insuper omnes pecunias suas. Et cum hæc assecutus esset Menelaus, tamẽ iniurius in Aegyptios extitit. Nam cum proficisci conaretur, nec per uentos posset, idq; iam diu, rem indignam excogitauit. Sumptis enim duobus pueris quorundam indigenarum filijs, exectisq;, haruspicinam fecit. Quod ubi eum fecisse rescitum est, inuisus & exagitatus fuga in insulas Africæ obiacentes. Eò posteaquam se cõtulit, nihil amplius quod referrent Aegyptij habebant. Atque horum alia, quæ ex historijs nosse dicebant, alia apud ipsos gesta, uel magis habere comperta. Hæc aiebant Aegyptiorum sacerdotes. Ego uero ad ea quæ de Helena commemorata sunt, & ipse adijcio hoc coniecturæ: Si intra Ilium fuisset Helena, utique fuisset Græcis tradita, siue uolente Alexandro, siue inuito. Neque enim ita desipiebat Priamus, aut alij eius propinqui, ut suis ac liberorum corporibus, atque etiam urbe periclitari uellent, quo Alexander Helenæ contubernio potiretur. Quod si inter initia ita sensissent, non tamen id fecissent, posteaquam cum multi aliorum Troianorum, tum uero Priami filiorum duo, trésue aut plures perierant cum Græcis præliantes, si quid referentibus credi uerificatoribus debet. Quæ cum contingerent, ego crediderim Priamum, uel si ipse in contubernio habuisset, Achæis redditurum fuisse, cupiditate præsentia mala deuitandi. Neque uero regnum ad Alexandrum erat peruẽturum, ut iam sub eo res essent seniore Priamo, cum Hector & natu maior, & uirtute præstantior quàm ille, regnum esset defuncto Priamo suscepturus: quem haudquaquam fratri iniuste agenti indulgere, cum præsertim tanta mala propter eum, tum priuatim ipsi, tum cæteris Troianis omnibus euenirent. Sed quia nec poterant reddere Helenam, nec uerum dicentibus eis Græci fidem habebant, dæmonio (ut quod sentio dicam) disponente, ut funditus euersi planum facerent hominibus, magnarum iniuriarum magnas à dijs esse ultiones. Et hæc quidem, ut mihi uidentur, dicta sunt. Protei autem regnum dicebant suscepisse Rhampsinitum, qui memoriam sui reliquit uestibula ab occasu spectantia templum Vulcani, & è regione uestibulorum statuit duo simulacra quinũm & uicenũm cubitorum longitudinis: quorum quod aquilonem spectat, id æstatem: quod austrum, id hyemem Aegyptij uocant, præpostere facientes. Huic regi ingentem etiam pecuniarum uim fuisse, quam nemo regum, qui deinceps scripti sunt, superare potuerit, ac ne proxime quidem accedere. Et cum in tuto eam pecuniam collocare uellet, ædificium extruxisse lapideum, cuius parietum unus in exteriorem ædium partem pertingebat: sed structorem insidiantem hoc fuisse machinatum. Is usum è lapidibus ita struxit, ut è pariete facile tolli à duobus uiris, atque adeo ab uno posset. Aedificio absoluto, regem in eo pecuniam reposuisse. Interiecto tempore, structorem illum, cum esset uita excessurus, uocasse ad se filios (nam duos huic fuisse) eisq; narrasse, se illis prospicientem, ut affluenter uitam degerent, astute ædificasse regis ærarium: denique omnia illis exposuisse plane, mensuras q; ad lapidem amouendum docuisse ac tradidisse, quæ filij obseruantes, regij ærarij quæstores forent. Patre uita functo, haud in longum filios rem distulisse. Noctu enim ad regiam accedentes, lapidem ædificij inuentum nullo negocio amouisse, multumq; pecuniæ expilasse. Cum autem rex forte fuisset ædificium ingressus, uideretq; uasa nummorum imminuta, obstupuisse: nec habuisse quem insimularet, cum & signa salua, & ædificium obseratum esset. Vbi iterum ac tertio aperienti minor assidue pecunia apparebat, hoc fecisse, ne fures cum furto abirent. Laqueos faciendos curasse: & eos circa uasa, in quibus pecuniæ inerant, collocasse. Fures quemadmodum superiori

Menelaus apud Proteum Helenam bonaq; recuperat.

Menelai ex Aegypto fuga.

Herodoti cõiecturis uidetur refragari Isocra. Philostratus tamè alibi cum Herodoto uidetur sentire

Magnarum iniuriarũ magnæ uindictæ.

Rhampsinitus.

Aestatis & hyemis simulacra.

Structoris regij ærarij cal liditas.

tempore cum uenissent, & alter eorum penetrans ad uas recta perrexisse, eū fuisse laqueo retentum: & ubi agnouit quo in malo esset, protinus fratrem uocasse, & præsentis conditionis suæ certiorem fecisse iussisseq; ut quamcelerrime introgressus sibi caput abscinderet: ne ipse conspectus agnitusq; quis esset, etiam illum uita perderet. Qui cū uisus esset probe dicere, fratrem ei obsequentem ita fecisse: & adaptato lapide domum abisse, fratris caput asportantem. Vbi dies illuxit, ingressum in ædificium regem expauisse, cernentem corpus furis in laqueo sine capite, & ædificium incorruptum: nullūq; neque ingressum, neque egressum habens. Ita abisse, atq; ita faciendū statuisse, ut furis cadauer è muro suspenderet: custodesq; illic apposuisse, iussos, ut si quem plorantem aut miserantem animaduertissent, eum ad se perducerent. Suspenso cadauere matrem indigne tulisse: allocutamq; filium qui supererat, impetrasse ut quacunque ratione machinari posset, corpus fratris resolueret, asportaretq;. Id si negligeret, minatam se regē esse adituram ad eum indicandum, quod pecunias regias haberet. Aduersus hanc cū filius multa uerba faceret, nec persuaderet quod illa rem grauiter accipiebat, cum talem rem fuisse commentum: Instratis asinis utres uino completos imposuisse: & postquam agendo asinos iuxta custodes fuit ante suspensum cadauer, reuulsis ligaculis, duos ut sue pedes resoluisse: & cum uinum proflueret, tum caput cædentem uehementer uociferatum, tanq; nescientem ad utrum prius asinorum se cōuerteret. Custodes cū multum uini profluere uiderent, concurrisse cū uasis in uiam: & id quod profluebat lucrifacientes comportare. Isto simulata iracundia omnibus maledicēte, aliquantoq; post illis consolantibus, hunc finxisse se mitigatum, & ab iracundo desisse. Tandem seduxisse è uia asinos, atq; instruxisse: & cum plura uerba inter eos fierent, & quidam facetodicto hominem lacessisset, ut risum eliceret, donasse illis uinum ex utribus. Atque eos illic ut erant discumbentes potare constituisse, prehensantes hominem ac iubentes ut se cum ad compotandum maneret. Atque istum obsecutum remansisse. Et cū inter potandum comiter accepisset, donasse insuper alterum utrem. Ita se uino ingurgitantes custodes, admodum temulentos esse factos, somnoq; oppressos, ibidem ubi potauerant obdormisse. Istum ubi multum noctis erat, tunc corpus fratris dissoluisse, & custodū malas dextras in contumeliam derasisse, & asinos impositō cadauere domum uersus agitasse, executumq; imperia matris. Regem, ubi ei renunciatū est, furem cadauer surripuisse, acerbe tulisse. Et cū uellet quoquomodo inuenire quisnam esset ista machinat⁹, hoc fecisse, quod apud me caret fide. Filiam suam domi prostituisse, iussam omnes indifferenter excipere: sed priusquam coirent, adigere ad sibi dicendum, quidnam in uita esset actum à se solertissimum ac scelestissimū: & qui narraret quæ circa furem acta essent, eū cōprehenderet, neq; exire permitteret. Cū itaq; filia patris imperia faceret, furē quod audisset, quamobrē ista fierent, cupientem euadere uersutiam regis, hoc egisse: Recētis mortui amputatam ex humero manum sub pallio ferentē isse: atq; ingressum ad filiam regis, cū interrogatus esset eadem quæ cæteri, enarrasse, scelestissimum ppetrasse, q; fratris in ærario regis laqueo capti caput amputasset. Solertissimum autem, q; cadauer fratris suspensum resoluisset, custodibus prius ebrijs factis, illam, cū hæc audisset, manum in hunc iniecisse, eiq; furem in tenebris manum mortui porrexisse. Quam mulier cum apprehendisset, manū se huius istius tenere rata, istum per fores seripuisse, mulierē delusa. Postq; & hæc renunciata sunt regi, stuporem incussisse, tum astutiam, tum audaciam hominis. Ad extremū dimissis per omnes urbes nunciis, regem edixisse, nō modo ueniam, sed etiam magna munera manere furem, si in conspectum ipsius ueniret: ita furem fide habita, ad eum uenisse: eiq; Rhampsinitum magna uiri admiratiōe ductum, filiam suam collocasse, tanq; ex omnibus mortalibus plurima scienti. Nam Aegyptios quidem cæteris, hunc autem Aegyptijs antecellere. Post hæc aiebant regem hunc descendisse uiuum sub terram, eō ubi Græci opinantur sedes infernas esse: & ibi cum Cerere alea lusisse: & aliquando uictorem, aliquando uictum fuisse re-

Fures ærarij callide deprehensi.

Furis callidi commentum.

Male dextrā in contumeliam derasæ.

Regis filiā prostituitur.

Furis mira & audaciā & astutia.

Aegyptij cæteris antecellunt.

uersum, munus ab ea obtinente mantile aureum. Quod tempus à Rhampsiniti descensu ad reditum, dicebant feriatum esse apud Aegyptios. Idq; ego ad meam memoriam scio obseruatum. Verum an ob id sic feriati sunt Aegyptij, asserere non possum, sed sacerdotes pallium quoddam, quod intra unum diem detexuerunt, uni ex suis induere, & oculos mitra obducere: quem gestantem pallium ubi in uiam deduxerunt, quae fert ad Cereris templum, ipsos redire illo relicto. Hunc autem sacerdotē oculos uelatos habentem aiunt, à geminis lupis agi ad Cereris templum, quod ab urbe uiginti stadia abest: & rursus à templo in eundem locum à lupis reduci. Quae ab Aegyptijs referuntur, cuicunq; credibilia uidentur, is eis utatur. Mihi autem in omni sermone constituti est, ea scribere quae auditu cognoui. Inferorum principatum tenere Cererem & Liberum, Aegyptij aiunt. Hi denique primi extiterunt qui dicerent animam hominis esse immortalem, quae de mortuo corpore subinde in aliud atque aliud corpus, ut quodq; gigneretur, immigraret. Atque ubi per omnia secircuntulisset, terrestria, marina, uolucria, rursus in aliquod genitū hominis corpus introire. Atq; hunc ab ea circuitū fieri intra annorum tria millia. Hāc ratiōnē sunt è Graecis qui usurpauerint tanquam suam ipsorum, alij prius, alij posterius. Quorum ego nomina sciens, non duco scribenda. Ad Rhampsinitum usq; regem aiebāt in Aegypto uiguisse sane ius omne. Post hūc autem qui in regno successit, Cheopem in omne flagitium fuisse prolapsum. Omnibus nanq; eum templis obseratis, ante omnia Aegyptijs ne sacrificarent interdixisse. Deinde iussisse, ut in suis ipsius operibus exercerent. Alij ut ex lapidicinis Arabici montis saxa exciperent, & illinc ad Nilum usque protraherent. Alijs, ut transmisso flumine, illa acciperent, & ad montem, qui dicitur Africus, traherent. Faciebant autem opus circiter decē myriades, id est, centum millia hominum, ternis semper mensibus singulae. In ea uia populus dum trahendis saxis atteritur, decenne tempus triuit, quod non multo minoris operis mihi uidetur, quàm pyramidem extruxisse. Cuius longitudo est quinquedia orum, latitudo decem passuum: altitudo ubi maxima est, octo passuum, lapide polito & animalibus insculpto. In hac decem annos fuisse consumptos, & in subterraneis aedibus in tumulo, supra quem pyramides stant, quas fecit sibi pro sepulchro, in insula intromisso per fossam Nilo. Verum in pyramide hac annos uiginti absumptos: cuius singulae frontes (nam est formae quadratae) sunt octogenūm iugerum pari altitudine, saxis dolatis, decentissimeq; coagmentatis, quorum nullum est minus triginta pedum. Est autem extructa haec pyramis in speciem graduum, quas quidam scbalas, quidam arulas uocant. Posteaquam eam principio talem fecerant, attollebant reliquos lapides breuibus machinis è ligno factis, ex humo in primum ordinem gradatim leuantes. Vbi super hunc gradum lapis erat, super alteram machinam imponebatur, quae in ipso primo gradu stabat. Ab hoc deinde in alterum ordinem trahebatur, super alteram machinam. Nam quot ordines graduum, totidem machinae erant, siue eādem machinam, quae una & facilis ad ferendum esset, transferebant ad singulos ordines, quoties saxum amoliebantur. Dictum sit ànobis de utroque, quemadmodum refertur. Effecta sunt igitur ita prima quaeque ex pyramide, ut erat altissima: deinde gradatim sequentia, nouissime uero quae solo sunt iuncta & infima. In ipsa pyramide literae Aegyptiacae scriptae, indicant quantum sit erogatum in operarios pro apio, cepis, & allijs, quod interpres earum literarū (ut probe reminiscor) aiebat in summa mille & sexcenta talenta pecuniae esse. Quod si ita se habet, quantum in alia credibile est fuisse consumptum, uel in ferramenta, uel in cibos, uel in uestiarium operariorum? Atq; per id quod dixi tempus opera extruebant. Alio item tempore (ut ego opinor) lapides excidebāt, atque portabant, & alio non exiguo subterraneam fossam effecerunt. Propter quod eō flagitij deuenisse Cheopem, ut pecunia defectus, filiam suam in quodam aedificio prostituerit, imperans quantumcunque faceret quaestum. Non enim quantum dicebatur. Eamq; cum patris iussa fecisse, tum uero priuatim de relinquenda sui memoria cogi-

Luporum ductus.

Autoris fides

Animarū immortalitas, atq; transanimatio.

Notatur Pythagoras & Plato.

Cheopes.

Pyramidis forma.

Vide Plī. lib. 36. ca. 12. ubi multa de pyramidibus et eorum structoribus.

taſſe. Inque ſingulos ad ſe intrantes oraſſe, ut ſibi ad opera ſingulos lapides donarent. Ex his lapidibus aiebant extructam fuiſſe pyramidem, quæ ſtat in medio trium in conſpectu pyramidis magnæ, cuius unumquodque latus ſeſquiugerum eſt. Quinquaginta annos regnaſſe hũc Cheopẽ Aegyptij dicebant, eoq; defuncto accepiſſe regnum fratrem Chephrenem: & hunc eodem inſtituto uſum eum in alijs, tum uero in facienda pyramide, non tamen quæ ad magnitudinem fraternæ accederet. Eas nanque & nos fuimus dimenſi. Nam ſubterranea non ſubſunt ædificia, neque per foſſam deriuatus in eam Nilus, quemadmodum in alteram influit, ſed extructo anfractu introrſum inſulam circunluit, in qua ſitum eſſe ipſum Cheopem aiunt. Fuiſſe tum ex Aethiopico lapide uerſicolore primum domum, quadraginta pedibus depreſſiorem altera, ſed habentem idem quod grande ædificium, magnitudinis. Stant autem ſuper eundem tumulum ambæ, centum ferè pedum celſitudinis. Sex & quinquaginta annos regnaſſe Chephrenem aiebant. Ita centum & ſex anni ſupputantur, quibus & Aegyptij in omni calamitate uerſati ſunt, nec templa aperta, ſed ſemper fuerint occluſa. Hos reges Aegyptij præ odio ne nominare quidem uolunt, ſed eorum pyramides uocant paſtoris Philitionis, qui ea tempeſtate pecudes per hæc loca paſcebat.

Chephrenes. Diodorus nõ Chephrenẽ, ſed Cephum hunc uocat, qui (ut ipſe ait) ab aliquibus regno nõ ſucceſsiſſe putatur, ſed Chabreus ſuperioris regis filius: quapropter ſcite dicit Plin. in 36 libro cap. 12. non conſtare inter ſcriptores, à quibus factæ ſint pyramides, cum & ipſi Aegyptij regũ eſſe monumenta negent.

Poſt hunc regnaſſe in Aegypto dicebãt Mycerinum Cheopis filium, eumq; paterna peroſum facta, & templa reſeraſſe, & populo ad ultimum calamitatis afflictio feciſſe poteſtatem res agendi & ſacrificandi: quinetiam ſuper omnes reges iuſtitiam exercuiſſe. Quo nomine ex uniuerſis regibus hunc Aegyptij maxime prædicabant: tum ob alia quæ bene iudicabat, tum uero quòd conquerenti de ipſius ſententia, de ſuo donabat, ut indignationi hominis ſatisfaceret. Cum eſſet in ciues ita clemens Mycerinus, atque ita ſtudioſus, principium ei malorum contigiſſe obitum filiæ, quæ domi unica ſoboles erat. Qua clade ſupra modum dum doleret, uelletq; filiam excellentiori aliquo genere ſepelire, quàm cæteri, feciſſe ligneam bouem uacuam, quam cum inauraſſet, in ea filiam ſepeliſſe defunctam. Necq; humo bos hæc condita eſt, ſed ad meam uſq; memoriam in propatulo fuit in urbe Sai apud regiam, in conclaui quodam exornato poſita. Cui ſingulis diebus omniferij odores inferuntur: noctibus autem perpetuo incenſa lucerna aſtat. In altero contiguo conclaui imagines ſtant concubinarum Mycerini: ut in urbe Sai ſacerdotes aiebant. Stãt enim coloſſi, id eſt, grandia ſimulacra, circiter uiginti, è ligno fabricati, nudi pleriq; qui quarum ſint mulierum, non poſſum dicere, præterquam quæ narrantur. Sunt qui de hac boue & coloſſis hæc referant: Mycerinum amore filiæ ſuæ captum, uim ei intuliſſe: deinde illam cum præ mœrore ſe ſuſpendiſſet, patrem in hac boue ſepeliſſe: matrem autem manus miniſtrarum, quæ filiam patri prodidiſſent, præcidiſſe: & nũc earum hæc eſſe ſimulacra eius mali, quòd uiuæ paſſæ fuiſſent. Hæc (ut ego opinor) dicunt nugatores, ut alia, ita & de manibus coloſſorum: quippe quas ipſi uidimus temporis diuturnitate delapſas, quæ ad meam uſq; ætatẽ ad pedes eorum ſtratæ uiſebantur. Bos quoque cum cæterum corpus operta eſt Phœniceo pallio, tum uero ceruicem & caput craſſo admodum auro: Cuius inter media cornua circulus annexus ineſt, ſoli aſſimilatus. Neq; ſtans eſt bos, ſed in genua cubãs, magnitudine quanta eſt grandis uacca. Effertur autem è conclaui quotannis. Et poſtquam Aegyptij uerberarunt deum quendam, quem in tali negocio non puto mihi nominandum, tunc & bouem in lucem proferunt. Aiunt eam oraſſe patrem Mycerinum, ut defuncta quotannis ſemel ſolem intueretur. Huic regi, poſt calamitatem filiæ, ſectido loco hæc accidiſſe: Ex urbe Buti ueniſſe oraculũ, fore ut ſex omĩno annos uiueret, ſeptimo defuncturus. Id hunc ægre ferentem, uicißim miſiſſe ad oraculum contumelioſas querimonias: quod, cum pater ſuus, & patruus, qui deorum immemores templa clauſerant, hominesq; perdiderant, tamdiu uixiſſent, ipſe pie faciens tam cito foret uita defuncturus. Rurſus ei ueniſſe dicuntur ex oraculo reſponſa, ea propter ipſum propere uitam finiturum, q̃ non id faceret quod deberet. Oportere eñ Aegyptũ cẽtum quinquaginta annis affligi: idq;

Bos lignea ſepulchri loco. Coloſſi concubinarum.

Mycerini oraculum.

duos, qui ante eum fuissent, reges didicisse, ipsum uero nequaq̃. Hæc ubi accepit Mycerinus, se iam numinibus damnatum, lucetnas fecisse permultas: quibus cum nocteſceret accensis, potaret ac se oblectaret: neque diu neque noctu intermittens, quin per paludes perq; nemora uagaretur, utq; audiretur iuuenilibus in rebus studiosissime uersari. Hæc idcirco excogitauit, quòd uellet oracultum cõuincere mendacij, ut duodecim pro sex fierent anni, diebus factis ex noctibus. Pyramidem & hic reliquit longe minorem paterna, uicenis pedibus ex omni parte (nam est quadrangularis) breuiorẽq; trium iugerũ ad medium usq;, Aethiopico ex lapide. Hãc quidam Græcorũ uolunt esse Rhodopis mulieris prostantis, non recte sentientes: qui ne nosse quidem uidentur quænam fuerit Rhodopis, de qua loquuntur. Neq; enim talem pyramidem illam sibi facere destinasset, in qua talentorum infinita (ut sic dicam) millia cõsumpta sunt. Ad hæc nõ istius, sed Amasis regis temporibus Rhodis floruit. Multis enim post hos reges annis, qui istas pyramides reliquerunt, Rhodopis extitit, gñe Thracia, ancilla Iadmonis Samij, ex urbe Vulcani, conserua Aesopi fabulatoris (nam & hic Iadmonis fuit) postquam is huic mulieri non mininum cordi fuit. Siquidem cum sæpenumero Delphi ex oraculo pronunciarent, si quis sumere pœnas uellet animæ Aesopi, alius nullus extitit qui sumere uellet, nisi Iadmonis ex filio nepos alius Iadmon. Ita & Aesopus Iadmonis fuit. Rhodopis autem in Aegyptum abijt, portata Xantho Samio, profecta illuc ad quæstum faciẽdum. Magna pecunia fuit redempta à Charaxo uiro Mitylenæo, Scamandronymi filio, Sapphus poematum conditricis fratre. Hunc in modum Rhodopis libertatem nacta est, & in Aegypto remansit: gratioſaq; uehementer effecta, ingentes opes cõparauit, quæ Rhodopen transcenderent, non quæ ad talem pyramidem faciendã ascenderent. Ex quarum opum decima parte, cuicunq; etiam hoc uolenti cognoscere licet, nõ magnam ab illa pecuniam fuisse repositã. Nam cum optaret memoriam sui in Græcia relinquere, fecit opus, quod ab alio excogitatum non esset neq; donatum: idq; donauit in templo Delphico monumẽtum sui. E decima enim suarum opum, tot è ferro uerua ad boues torrendos fecit, ad quot faciẽda sufficeret decima ipsa, quam Delphos misit: quæ nunc quoque posita sunt, è regione templi post aram, quam Chij donauerunt. Gaudent autem quodammodo in Naucrate prostibula fieri gratioſa. Nam hæc de qua mentio habetur, adeo nobilitata est fama, ut nemo Græcorum non edidicerit Rhodopis nomen. Alterius quoq; quæ posterior fuit, nomine Archidice, fama per Græciam celebris extitit, sed minus quam prioris: cuius amore Charaxus insaniẽs Mitylenem redijt, ut meminit Sappho, conuicijs eum insectata. Et de Rhodope quidem hactenus.

Mycerini cõmentum quo oraculum uiscereturNoctes in dies cõmutati.Rhodopis pyramis Plinius in 36. libro cap. 12.Strabo in 17Diodo. in 2.multiq; alij scriptores putant hanc esse Rhodopis pyramidem.Aesopus fabularũ scrip.Charaxus.Sappho pœtria.Iadmon Sami.Verua Rhodopis.Archidice meretrix.Sappho in fratrem.

Post Mycerinum autem Aegypti regem dicebãt sacerdotes Asychin, eumq; fecisse Vulcano porticum ad solem orientem, lõge pulcherrimam, longeq; maximam. Hi bere eã ubiq; cum figuras insculptas, tum aliam infinitam ædificiorum speciem. Illud uero maximum ab hoc rege fuisse factum, ut cum uehemẽter laboraretur ex ære alieno, legem hanc Aegyptijs promulgauerit, ut ita demum quis pecuniam mutuo acciperet, si cadauer patris pignori traderet. Itaq; ad hanc legem adiecisse, ut penes creditorẽ esset potestas omnis sepulchri debitoris: utq; hæc irrogaretur mulcta pignus deponẽti, cui si dissoluere æs alienum recusaret, fas nõ esset sepeliri, aut in paterno, aut ullo in alio sepulchro: ac ne aliũ quidẽ ex seipso pgenitoribus sepulturæ mãdare. Hũc pterea regẽ supiores ancellẽdi cupidũ, reliquisse memoriã sui pyramidẽ lateritiã, incisis lapidẽ literis in hæc uerba: NE ME CAETERIS PYRAMIDIBVS COMPARES, QVI TANTVM ILLIS PRAECELLO, QVANTVM IVPITER CAETERIS DIIS. NAM FVNDVM LACVS CONTO VERBERANTES, QVOD LVTI CONTO ADHAERESCEBAT, ID COLLIGENTES, ME COMPOSVERVNT, ET IN TALEM MENSVRAM REDEGERVNT. Atq; id demũ opis hunc regẽ edidisse. Post hũc regnasse cæcũ quẽdam ex urbe Anysi, nomine Anisim. Atq; eo regnãte, excurrisse in Aegyptum magna cũ manu Aethiopum Sabacum regem: Et cum cæcus hic fu-

Asychis rex.Lex de cadauere paterno oppignerando.Pyramis lateritia Asychidis.Sabacus.

gá ſe in paluſtria propipuiſſet, illum regnaſſe in Aegypto quinquaginta annos: ic̃q; intra tempus iſta edidiſſe: Quoties Aegyptior quiſquam aliquid deliquiſſet, neminem uoluiſſe morte afficere: ſed pro ſui quenq; delicti magnitudine, damnare ad agendam certam menſuram aggerum ad urbem, unde quiſque incolentium erat. Atque ita urbes ſunt etiam ſublimiores effectæ. Nam primum humus aggeſta fuerat ab his qui ſub rege Seſoſtre riuos effoderant: iterum ſub rege Aethiope ualde ſunt urbes factæ excelſæ, cum cæteræ quæ in Aegypto ſunt, tum uero (ut mihi uidetur) Bubaſtis urbs, ubi præcipue terra exaggerata. In qua urbe templum eſt Bubaſtis, quæ noſtra lingua dicit Diana, omnium maxime memorabile. Quo etſi alia ſunt tum grandiora, tum ſumptuoſiora, nullũ tamen eſt aſpectu iucundius: Id ita ſe habet. Cætera præter acceſſum inſula eſt: cuius ad ingreſſum uſque duo è Nilo fluenta uicina currunt, nec confluunt, hinc atque illinc præter fluenta, centũm utrunque pedum latitudinis, arboribus inumbrata. Eius ueſtibulum decem paſſibus ſublime eſt, figura ſenũm cubitorum adornatum. Id templum in media urbe ſitum, undique circumeuntium oculis ſubijcitur. Nam cum urbs ſit aggeſtu terræ ſublimis, templum quemadmodum à principio conditum, nec loco motum, pro ſpeculo eſt. Illud macería figuris exculpta ambit. Interius delubrum, ingenti proceriſſimis arboribus manu conſitis luco ambiente, in quo delubro ſtatua eſt. Longitudo templi quoquo uerſus unius eſt ſtadij. Ab eius ingreſſu uia per forum orientem uerſus, quæ fert ad Mercurij templum, tria circiter ſtadia longitudinis & quatuor iugerum latitudinis, ſtrata lapide eſt, utrinque arboribus manu conſitis in cælum eſtitibus. Aeque hunc quidem in modum templum habet. Verum ſe ita ad extremum liberatos Aethiope referebant, quòd ille per quietem oblata ſibi uiſione, fugæ ſe mandauerit. Viſus eſt ſibi uidere quendam aſtantem, qui ſuaderet ipſi, ut congregatos cunctos Aegypti ſacerdotes incideret medios. Hac eum uiſione conſpecta dixiſſe, uideri ſibi deos demonſtrare cauſam, ut piaculo in ſacro commiſſo, aliquid cladis aut à dijs, aut ab hominibus acciperet: ſe uero nequaquam iſta facturum, ſed abiturum: quoniam exceſſiſſet iam tempus, quod ipſi à dijs uaticinatum eſſet, quouſque foret in Aegypto regnaturus. Etenim cum in Aethiopia ageret, oraculis quibus utuntur Aethiopes, reſponderat deus, fore, ut is in Aegypto quinquaginta regnaret annos. Id tempus cum exceſſiſſet, & uiſo inſomnij perturbatus eſſet Sabacus, ultrò ex Aegypto conceſſit. Eo profecto ex Aegypto, rurſus cæcum è paluſtribus egreſſum accepiſſe imperium: ubi quinquaginta annos habitans, inſulam cinere atque humo exaggerauit. Nam ut quiſq; Aegyptiorum iuſſus illuc ibat portans frumentum, ei mandabat, ut clam Aethiope ad ſe dono etiam cinerem ferret. Hãc inſulam nemo ante Amyrtæum inueſtigare potuit, ſed ſeptingentis & amplius annis ſuperiores Amyrtæo reges negerunt eã inuenire, cui inſulæ nomen eſt Elbo, decem omnino ſtadiorum magnitudinis. Poſt hunc regnaſſe ſacerdotem Vulcani, nomine Sethon: eúmque bellatoribus Aegyptijs abuſum fuiſſe, cõtemptui habẽs tanquam ſibi non opportunos, & cum alijs ignominijs affeciſſe, tum uero agris exuiſſe, quibus fuerant à ſuperioribꝰ regibus ſinguli donati duodenis. Ex quo factum eſt ut, cum poſtea Sanacharibus Arabum Aſſyriorumq; rex, cum magnis copijs inuaſiſſet Aegyptum, noluerint ei opitulari. Tunc ſacerdotem conſilij inopem, in cœnaculum ſe contuliſſe: ibiq; apud ſimulacrum comploraſſe, quanta pati periclitaretur: eiq; inter lamentationem obrepſiſſe ſomnum: & inter quietem uiſum aſtare deum exhortantem, nihil eum moleſti paſſurum, ſi copijs Arabum obuiam iret: ſe enim auxiliarios ei miſſurum. His in ſomnis fretum ſacerdotem, ſumptis Aegyptiorum his qui ſecum uellent, caſtra in Peluſio poſuiſſe. Hac enim Aegyptus inuaditur. Nec cum fuiſſe quempiam bellatorum ſecutum, ſed inſtitores, & operarios, & forenſes homines. Et cum peruenijſſent noctu, effuſam ipſis hoſtibus uim agreſtium murium: qui illorũ tum pharetras, tum arcus, tũ ſcutorꝫ habenas abederũt, ita, ut poſtera die hoſtes armis exuti fugam fecerint, multis amiſſis. Eoq; nunc iſte rex in templo Vulcani lapideus ſtat, manu

Sabaci iuſti tia.

Bubaſtis gd Aegyptijs.

Sabaci uiſum

Sabaci abitio

Diod. ait Aegyptios poſt Sabaci abitionem duos annos rege caruiſſe, ſed proco ducẽ duodecim.

Amyrtæus.

Elbo inſula.

Sethon rex.

Sanacharibo Arabũ rex.

Muriũ exercitus.

murem tenens, atq; hæc per literas dicens: IN ME QVIS INTVENS, PIVS ESTO. Ad hũc uſq; narrationis locũ & Aegyptij & ſacerdotes referebant, demõſtrantes à primo rege ad Vulcani ſacerdotem hunc, qui poſtremus regnauit, progenies hominum fuiſſe trecentas quadraginta unam, & totidem interea pontifices, totidemq; reges. Trecentæ progenies idem quod decem millia annorum pollent. Nam tres uirorum progenies, centum anni ſunt. Ex quibus una & quadraginta, quæ reliquæ ſunt ultra trecentas, ſunt anni mille trecenti quadraginta. Ita intra decem millia trecentosq; & quadraginta annos, negabant ullum deum forma humana extitiſſe: ac ne in regibus quidẽ Aegypti, qui aut prius, aut poſterius extiterint, aliquid tale dicebant fuiſſe: ſed intra hoc tempus quater ſolem præter cõſuetudinem fuiſſe ortum. Bis quidem illinc exortum, ubi nunc occidit: bis autem unde nunc oritur, illic occidiſſe: nec tamẽ ſub hæc aliquid in Aegypto eſſe immutatum, non ea quæ è flumine ipſis proueniunt, nõ ea quæ circa morbos, aut quæ circa mortes eueniunt. Atq; ante Hecatæum ſermonum ſcriptorem, apud Thebas originem generis ſui recenſentem, ac progenitores familiæ ſuæ repetẽtem, ad ſextumdecimum deum. Sacerdotes Iouis tale quiddam fecerant, & mihi non recenſenti originem familiæ meæ, introducto in quoddam grande cœnaculum, enumerãdo demonſtrabant tot è ligno coloſſos quot dixi. Ibi nanq; ſtabant pontifices ſub imagine uitæ, qua quiſq; uixerat. Enumerantes itaq; ſacerdotes, oſtendebant mihi unumquenque eorum eſſe filium proxime defuncti ſacerdotis, imagines eorum ſingulas gradatim percenſendo, donec omnes expoſuerunt. Atq; Hecatæo originem ſuam recenſenti, & ad ſextumdecimum deum referenti, occurrebant è diuerſo progeniem recenſentes, & in enumeratione nõ admittentes id quod ab illo diceretur, hominem progenerari è deo. Occurrebant autem in repetenda progenie hunc in modum, quòd dicerent unicuique coloſſorum fuiſſe Piromin ex Piromi genitum, donec trecentos quadraginta quinque commemorarent: Piromin aſſidue ex Piromi procreatum, non referentes ad deum illos aut ad heroa. Eſt autẽ Piromis Græca lingua expoſitum καλὸς κἀγαθὸς, id eſt, honeſtus & bonus. Eos itaq; quoq; imagines erant, demonſtrabant tales omnes extitiſſe, ſed multum à diis diſtantes. Priores tũ his uiris fuiſſe deos in Aegypto principes, unà cum hominibus habitantes, & eorũ ſemper unum extitiſſe dñatorem: & poſtremum illic regnaſſe Orum Oſiris filium, quem Græci Apollinem nominant. Hunc poſtq; extinxit, Typhonem regnaſſe in Aegypto poſtremũ. Oſiris Græca lingua eſt Dionyſius, id eſt, Liber. Atq; apud Græcos nouiſſimi deorũ eſſe cenſent Hercules, Dionyſius, & Pan. At apud Aegyptios Pan uetuſtiſſimus eſt etiam ex octo diis, qui primi dicuntur, Hercules ex his qui duodecim: Dionyſius ex his qui tertij uocantur, ab illis duodecim procreati. Ab Hercule autẽ quantum annorũ ad Amaſim regẽ eſſe ipſi Aegyptij aiunt, ſupius à me patefactum eſt. A Pane uero plus annorũ eſſe dicũt, minimum inter hos à Dionyſio: q̃q̃ ab hoc ad Amaſim regem quindecim millia annorum ſupputantur. Et hæc Aegyptij p cõperti aſſeuerant, ſeq; ſcire aſſidue ſupputando, ſemperq; annos deſcribendo. Igitur à Dionyſio quidem, q̃ ex Semele Cadmi genitus fertur, ad meam ætatem ſunt anni ferme mille ſexcenti. Ab Hercule uero Alcmenæ filio, ferme nongenti. A Pane autẽ Penelopes (ex hac enim & Mercurio Pan genitus dicitur à Græcis) minus annorũ eſt, q̃ à bello Troiano, octingenti ferè ad me anni. Vtrum horũ probabilius ſibi uideatur, eo quiſq; utatur licet: mihi autẽ de his recepta opinio probatur. Nam ſi & iſti in Græcia cum celebres fuiſſent, tum fenuiſſent, quẽadmodum Hercules ex Amphitryone genitus, Dionyſius ex Semele, & Pan ex Penelope natus, diciſſet aliqs & hos alios habere illorũ deorũ noĩa, q̃ prius geniti fuerant. Nunc Græci aiunt Dionyſium ſtatim editum ab Ioue inſutum in femore, portatũq; in Nyſſam, quæ eſt ſuper Aegyptũ in Aethiopia. De Pane ne habent quidẽ quod dicãt, ubinã à partu ſit educatus: ex quo ſit mihi manifeſtũ, Græcos audiuiſſe poſterius horũ, q̃ aliorũ deorũ nomina: & ex eo tẽpore illorũ pgenies recenſuiſſe, quo primum eos audierant. Atq; hæc qdem Aegyptij aiũt. Quæ uero cæteri hoĩes cũ Aegyptiis cõſentientes memoriæ in hac regione fuiſſe geſta, hæc iã explicabo, aliquid etiam hiſ

Aegyptiorũ progenies.

Progenies tres quot conficiãt annos.

Sol præter conſuetudinem oriẽs, occidensq;

λογοποιῶ, id eſt, hiſtoriographum. Fuit enim Hecatæus Mileſi. hiſtoricus, qui Darij floruit temporibus, ut teſtatur Suidas.

Meminit huius Strabo cũ aliàs, tum libro decimoquarto in primis.

Orus quis. Oſiris qui deus. Hercules. Pan.

Amaſis rex. Interuallum à Dionyſio ad Amaſim.

Diodorus putat hunc non eſſe Semeles filium, Herculis putat. Herodoti etas.

quæ ego uidi conferentibus. Post Vulcani sacerdotem regem suum, Aegyptij liberta tẽ adepti, duodecim sibi reges (nullo eñ tẽporis momento potẽrãt sine rege uiuere) deligunt, in totidem partes oẽm Aegyptũ distinguẽtes. Isti iunctis inter se affinitatibus regnabant, pactionibus initis ne mutuo auferre imperium conaretur, neue quis plus alio quippiam obtinere quæreret, sed ut essent inter se quàm amicissimi. Atq; ea de causa has pactiones arctas accuratasq; inierunt, quòd eis inter initia simul atq; tyrannides inuaserunt, responsum fuerat, qui in templo Vulcani ærea phiala libasset, esse totius Aegypti regno potiturũ. Vbi oĩa sacra executi sunt, placitũ ẽ eis aliquod relinquere sui cõmune monumẽtum: ex eoq; placito fecerunt labyrinthum, paulo supra stagnum Mœrios, maxime urbem uersus, quæ dicitur crocodilorũ, quem ego aspexi fama maiorem. Si quis eñ ex Græcorum narratione muros & operis speciem ratiocinet, minus concipiet quàm pro labore & sumptu huius labyrinthi. Tametsi & Ephesi templum est memoratu dignum, & in Samo, tamen pyramides erant ad narrandum maiores, quarũ singulæ multis ac magnis operibus Græcis æquiparandæ sunt. Sed eas quoque labyrinthus antecellit. Etenim duodecim eius aulæ sunt tecto opertæ, portis oppositis altrinsecus: sex ad aquilonem contiguæ, totidem ad austrum uergentes, eodẽ extrinsecus muro præclusæ. Bifaria in eo sunt domicilia, una subterranea, altera superiora illis imposita, utraq; numero tria millia quingenta. Quorum ea quidem quæ superiora sunt, ipsi uidimus, & quæ aspeximus enarramus. Subterranea uero auditu didicimus. Nam præpositi Aegyptiorum nolebant ullo pacto illa monstrari, q̃ dicerent illic sepulchra esse tum eorũ regum, qui ædificandi labyrinthi fuere autores, tum sacrorum crocodilorũ. Ita de inferioribus ædificijs fando, cognita referimus. Supiora ipsi aspeximus humanis operibus maiora. Nam egressus per tecta, & regressus per aulas diuersissimi, infinita me admiratione afficiebant. Ex aula in conclauia transitur, ex conclauibus in cubicula, è cubiculis in solaria alia, è conclauibus in alias aulas. Horum omnium lacunar, quẽadmodum parietes, lapideum est, sculptilibus passim figuris ornatũ. Singulæ aulæ maxima ex parte digesto lapide albo, columnarum ambitu redimitæ. Angulo quo finitur labyrinthus, adhæret pyramis quadraginta passuum, in qua grandia sunt insculpta animalia, ad quam iter sub terra fit. Et cum talis sit labyrinthus, tamen stagnum Mœrios, ad quam labyrinthus ædificatus est, plus præbet admirationis. Cuius in circuitu mensura trium millium & sexcentorum stadiorum est, schœnorum sexaginta, quanta uide licet ipsius Aegypti ad mare mensura est. Iacet autẽ stagnum longo situ aquilonem uersus, austrumq; altitudine ubi eius profundissimum est, quinquaginta passuum. Quod autem manu facta sit ac depressa, indicat, quod in eius fermè medio stant duæ pyramides, quinquaginta passus ab aqua extãtes, altero tanto ædificij aquis tecto. Super quarũ utraq; lapideus est colossus in solio sedens: ita pyramides sunt centũ passũ. Centum autem iusti passus sunt stadium unum sex iugerũ. Passus inquam mensuræ sex pedum, siue quatuor cubitorum: pedes autem quatuor palmorum, cubiti uero sex palmorum. Aqua stagni natiua nõ est, utpote solo illo admodũ arido, sed è Nilo deriuata, sex mensibus in stagnum fluens, totidem retro in Nilum refluens. Illisq; sex mensibus quibus effluit, augens regium fiscum talentis argenti singulis, in singulos dies, prouentu piscium cum influit uiginti mnis. Hoc stagnum dicebant indigenæ euadere in Syrtim Africæ, perforato sub terram meatu in mediterranea Hesperiam uersus, secundum montem Memphi imminẽtem. Verũ cum humum è lacu egestam nusquam uiderem (hoc eñ mihi indagare curæ erat) percontabar proximos accolarum, ubinam esset humus illinc defossa. Illi dicere fuisse deportatam, facile id mihi persuadentes: quippe qui simile quiddam factum esse apud Ninum urbem Assyriorũ auditu cognoueram. Siquidẽ fures quidam magnam uim pecuniæ Sardanapali, qui Nini rex erat, in thesauris subterraneis abstrusam, cõpilare cum cõstituissent, à suis domibus fodere exorsi sunt, dimensi uiam sub terra ad regias ædes, eamq; humũ è cuniculis effossam, ubi nox aderat, in flumen Tigrim (qui Ninum præterfluit) exportabant, donec id quod optabant, perfece-

Aegyptus in duodecim regulos distributa.

Labyrinthi descriptio.

His refragantur Plin. Strabo & Mel.

Crocodili sacri.

Mœrios stagni descriptio.

Stadium. Cubitus. Pes.

Sardanapali thesaurus.

re. Eodem modo audiui in Aegypto hanc alteram fuiſſe factam lacunam, præterquam ꝙ non noctu hæc, ſed interdiu eſt facta. Aegyptios enim humum quam effodiebant, in Nilum extuliſſe, quam ille acceptam diſſiparet. Et hic quidem lacus ita fertur fuiſſe depreſſus. Duodecim autē reges cū iuſte degerent, ac ſtato tēpore in tēplo Vulcani ſacrifi caſſent, & ultimo die feſto libaturi eſſent, porrexit eis pontifex aureas phialas, quibus libare cōſueuerant, aberrans numero, duodecim uidelicet uiris undecī phialas. Ibi Pſammitichus, qui poſtremus eorum ſtabat, cū non haberet phialam, detractam ſibi æream galeam tenuit, libauitq;. Ferebant autem & cæteri omnes reges, & tūc quoq; geſtabant galeas. Nec dolo malo Pſammitichus galeam tenuit. Cæteri tamen id conſulto factum eſſe à Pſammiticho exiſtimantes, & in memoriam redeuntes, oraculum ipſis eſſe reddi tum, qui ærea in phiala libaſſet, eum ſolū regem Aegypti futum, non cenſuerunt æquū eſſe Pſammitichum morte mulctari, poſtquam rimando comperterunt non id illum feciſſe induſtria, ſed maxima potētiæ ſuæ parte exutum in plauſtra relīgandum, ne illine egreſſus, cæteræ Aegypto ſe immiſceret. Hunc Pſammitichum, cum Sabacum Aethiopem, qui patrē eius Necum interemerat, fugiſſet in Syriam, poſt abitum Aethiopis, ex inſomnīj uiſione reduxerunt hi Aegyptīj, qui ſunt è tribu Saitana. Deinde cū regnaret unà cum undecim regibus, cōtigit ei ut fugeret iterum ꝓpter galeam in paludes. Igitur intelligens quàm ignominioſe tractatus ab illis eſſet, ſtatuit ultum ire, qui ipſum perſecuti ſunt. Sed ex oraculo Latonæ, quod in urbe Buti apud Aegyptios ueraciſſimum eſt, ad quod ipſe miſerat, redditum eſt reſponſum, affuturam ultionem ei è mari uiris æreis exiſtentibus. Quod reſpōſum ei magnam incredulitatem effudit, uiros æreos fore auxiliarios. Non longo tēpore interiecto, Iones quoſdā & Cares prædandi gratia nauigantes, neceſſitas compulit applicare ad Aegyptum. Hi cum in terram exiſſent ferro armati, Aegyptiorū quidam nuncium fert Pſammiticho ad paludes: & quia nūquam uiderat aliquos ære armatos, ait egreſſos è mari æreos uiros, campeſtria populari. Ille agnoſcens oraculū eſſe perfectum, amicitiam cū Ionibus & Caribus facit: eoſq; magnis pollicitationibus hortatur ad ſecum manēdum. Vbi perſuaſit, ita demum una cū his Aegyptīs qui ſecum ſentiebant, cūq; auxiliarīs, reges ſuſtulit. Omni potitus Aegypto, fecit in Memphi tum Vulcano ueſtibula ad uentum auſtrum uergentia, tum è regione ueſtibulorum aulam Api, in qua, cum apparuit, Apis educatur, undiq; columnis cinctam, ac figuris refertam: in qua aula loca ſtant columnæ coloſſi duodenūm cubitorum. Apis autem Græca lingua Epaphus eſt. His Ionibus Caribusq;, quibus fuerat uſus adiutoribus, Pſammitichus dedit ad habitandū poſita altrinſecus prædia Nilo medio dirempta, quibus nomē impoſitū eſt Caſtra. Et cum hæc eis loca dedit, tum uero cætera quæ fuerat pollicit⁹, repræſentauit. Pueros quinetiam Aegyptios cōmiſit lingua Græca imbuendos, à quibus linguam Græcam edoctis oriūdi, qui nunc in Aegypto interpretes ſunt. Incoluerunt autem Iones & Cares diu hæc loca contra mare, ali quantulum ſupra urbem Bubaſti, ad oſtium Nili (quod dicitur Peluſiacum) ſita. Vnde poſtea Amaſis rex Memphim eos tranſtulit, in ſui tutelam aduerſus Aegyptios. Poſt ſedes ab iſtis in Aegypto collocatas, Græci cum illis ita cōmercium habuerunt, & nos res in Aegypto geſtas à Pſammiticho rege exorſi, & quæ deinceps extiterunt, omnia ſine ambiguitate nota habemus. Hi enim primi Aegyptum, qui diuerſæ linguæ eſſent, incoluerunt. Atq; unde demigrarunt illic, & ueſtigia naualium, & domoꝝ rudera, ad meam uſq; ætatem oſtendebantur. Atq; hunc quidem in modum Pſammitichus Aegypto potitus eſt. De oracuło autem quod eſt in Aegypto, cum fecī multa uerba, tum faciam de re memoratu digna: Eſt enim oraculum hoc in Aegypto templū Latonæ poſitum in magna urbe, cui nomē eſt (ut ſuperius à me dictum eſt) Buto, contra oſtium Nili, quod Sebennyticum appellatur, à ſuperiori parte maris flumen ſubeuntibus. In hac urbe templa ſunt Apollinis, Dianæq;. Et in quo reddunt oracula Latonæ, grande illud, & porticum habens decem paſſibus ſublimem. Vbi qd mihi ex his quæ in aperto erant, maximo miraculo fuerit, referam; Eſt in hoc fano Latonæ delubrū, ex uno ſa

Pſammitichus.

Oraculum de ærea phiala.

Sabacus. Necus. Græce ἐκών.

Latonæ oraculum.

Viri ærei.

Pſammitichus Aegypto potitur.

Apis. Epaphus.

Caſtra Aegyptiorum.

Interpretes Aegyptio.

Ionum Carumq; habitationes in Aegypto.

Latonæ templum.

Butus urbs.

cum lapide, cuius parietes æquali celsitudine ad longitudinem quadragenûm cubitorum: cuius lacunari pro tecto impositus est alius lapis, quatuor cubitorum p oras crassitudinis. Itaq; eorum quæ circa templum hoc sunt in propatulo positorum, admirabilissimum apud me fuit id delubrum. Secundo loco insula, quæ uocatur Echēmis, in lacu profundo ac spatio sita præter templum quod in Buti est: quæ insula ab Aegyptijs fertur innare. Ego tamen eam neq; innantem uidi, neq; se mouentem: & hoc audire admiratus sum, si uer; est insulam natare posse. In hac igitur templū Apollinis magnum est, & aræ trifarie extructæ, & palmæ frequentes enatæ: aliæq; partim fructiferæ, partim steriles arbores. Cur aūt ea innatans sit, hanc Aegyptij rationem reddunt: quòd Latona, quæ ex octo numinibus, quæ prima extiterunt, unum est: cum in urbe Buti, ubi hoc eius oraculum est, habitaret: Apollinem ab Isíde sibi commendatum, occultauit in hac insula nondum innatanti, ac sospitem reddidit: quo tempore Typhon omnia indagans, ut Osiris filium inueniret, aduenisset. Nam Apollinem & Dianam aiunt Dionysij & Isidis filios esse: Latonam uero nutricem horum, ac liberatricem. Et Apollo q dem Aegyptiace Horus dicitur: Ceres autem Isis, Diana uero Bubastis. Atque hinc solum, non aliunde Aeschylus Euphorionis filius rapuit, quod dico, ut solus omnium qui poetæ dicūtur, fecerit Dianam Cereris filiam. Ob hoc igitur insulam redditam esse natantem: Hæc illi fic aiunt. Psammitichus in Aegypto quatuor & quinquaginta regnauit annos: per quorum undetriginta magnā Syriæ urbem obsidens oppugnauit, donec expugnauit. Hæc est Azotos, quæ diutissimam inter omnes urbes duntaxat (quas nouimus) sustinuit obsidionem. Psammitichi filius, qui regnum Aegypti sulcepit, extitit Necus. Idem fossam ad rubrum mare ferentem primus aggressus est, quam Darius Perses secundo loco depressit, longitudinis quidem quatuor dierum nauigationis: latitudinis, ut per eam duæ possent simul agi triremes. Aqua quæ in hanc è Nilo deducitur, paulo supra Bubastis urbem, iuxta oppidum Arabiæ Patumon deducitur, euadens in mare rubrum. Initium fodiendi sumptum est à planitie Aegypti, Arabiam uersus. Nam quæ supra planitiem sunt, continens prope Memphim occupat mons, in quo lapidicinæ sunt. Itaq; ad huius montis ima, ducta est fossa uersus hesperum & auroram, longo tractu: & deinde pertingens diuortio montis tenus, quod diuortium ad meridiem & uentum austrum fert in sinum Arabicum: qua breuissimus tractus, & maxime compendiarius est è mari septentrionali ascensus ad australe, quod idem rubrum uocatur, à monte Casio, qui Aegyptum Syriamq; disterminat. Hinc stadia mille sunt in Arabicum sinum. Et hoc quidem breuissimum est, uerum fossa multo longior, scilicet quāto est contragosior. In qua fodienda sub rege Neco centū uiginti millia Aegyptiorum perierūt. Inq; eius medio opere Necus destitit, hoc interpellatus oracuło, eum id opus barbaro præmunire. Aegyptij barbaros omnes uocant, qui non ipsorum lingua loquuntur. Supersedens itaq; à facienda fossa Necus, ad militum copias se conuertit: atq; ad classes quæ partim in mari septentrionali, partim in sinu Arabico ad rubrum mare sunt ædificatæ: quarum adhuc uestigia naualium offendunt. Et classibus quidem Necus, dum opus fuit, est usus. Terrestri autem acie congressus cum Syris in Magdolo, uictoria potitus est, & post prælium, Cadyti magna Syriæ urbe. In uestitu autem curiosus cum fuisset, illum Apollini dicatum ad Branchidas Milesiorum misit.

Chēmis īsula, ἡ Χεμμίς legitur, Vbi ἡ articulus est, non dictionis caput. Siquidē Chemmis legit Stephanus quoque περὶ πόλεως hunc citās locum.

Insula natās.

Typhon.

Aeschylus.

Necus rex.

Patumus oppidum.

Barbari qui Aegyptijs.

Magdolus oppidum.

Hic perfectis decem & septem imperij sui annis decessit, tradito imperio Psammi filio suo. Eo apud Aegyptum regnante, nuncij Heliorum dimittebantur, iactantes à se in olympia iustissimum ac maximum inter mortales propositum esse certamen, rati ne Aegyptios quidem hominum sapientissimos aliquid ultra hæc esse inuenturos. Isti ubi in Aegyptum peruenerunt, eaq; exposuerunt quorum gratia uenerant, rex conuocat ex Aegyptijs eos qui sapientissimi haberentur. Qui cum conuenissent, & Helios audissent omnia commemorantes, quæ par erat ab eis fieri in edēdo certamine, & se uenisse dicentes scisciatum, nunquid possent Aegyptij reperire iustius. Habito inter se consilio, interrogabat Helios, nunquid apud eos certarent ciues: Et illis respondentibus,

Psammis rex

Heliorum certamen.

ſine diſcrimine & ſuorum & cæterorum Græcorum, cuicunq; uolenti certare fas eſſe. Atqui, inquiunt, illos cum tale certamen ꝓponant, ab omni iure excedere. Nullo etenim pacto poſſe fieri, quin conciui pugnanti ciues fauerent, facientes iniuriam hoſpiti. Sed ſi uellent iuſtum proponere certamen, & ſi eius gratia ueniſſent in Aegyptum, iuberent hoſpitibus ponere certamen, nullo Heliorum certare permiſſo. Hæc Aegyptij Helijs ſubieceruut. Pſammis cum ſex omnino regnaſſet annos in Aegypto, facta in Aethiopiam expeditione, mox uita defunctus eſt. Cuius regnum Apries filius accepit, qui ſecundum Pſammitichum proauum ſuum fortunatiſſimus extitit omnium ad eam ætatem, regnum quinque & uiginti dominatus annos. Quod intra tempus & bellum Sidoni intulit, & cum Tyro pugna nauali dimicauit. Sed cum calamitas eum maneret, contigit ob eam cauſam, quam ego pluribus, dum res Punicas exequar, exponam, paucis contentus impræſentiarum. Cum aduerſus Cyrenæos Apries exercitu miſſo magnam cladem accepiſſet, id ei imputantes Aegyptij rebellauerunt, opinati ſe ab illo in apertam perniciem fuiſſe dimiſſos: ut his internecione deletis, ipſe cæteris Aegyptijs imperitaret ſecurius. Hæc perquam graniter ferentes tum ij qui redierunt, tũ eorũ qui interierant amici, ingenue deſciuerunt. Id ubi reſciuit Apries, mittit ad eos uerbis ſedandos Amaſim. Qui cum peruenisſet, reprehendens q; diſſuaderet ne talia facerent, quidam Aegyptiorum ei à tergo ſtans galeam circundat: eaq; circundata, inquit, ſe illam ob regnum impoſuiſſe. Neq; hoc quod fiebat, eo inuito fiebat, ut oſtendebat. Nam ſimul atq; ab his qui deſciuerant Aegyptijs declaratus eſt rex, ſeſe apparabat tanquam aduerſus Apriem moturus. His cognitis, Apries mittit ad Amaſim ex his qui ſecum erãt Aegyptijs, ſpectatum quendã hominem nomine Patarbemem, iuſſum ut ad ſe uiuũ Amaſim perduceret. Hic ubi peruenit, Amaſim ad ſe uocat. Amaſis (ſedebat autem in equo ad ſuos cohortandos inſolenter) ſtolide iubet uiciſſim hunc ad ſe adducere Apriem. Et cum Patarbemis eum rogaret ut regem adiret, accitus reſpondit, ſe iam dudũ dare operam ut is ageret, nec de ſeipſo Apriem eſſe queſturum, ſe enim illi præſto futurum, & alios adducturum. Patarbemis non ignarus propoſiti illius, tum ex oratione tum ex apparatione quam uidebat, ſtatuit ſuæ diligentiæ eſſe q̃ celerrime regem rerum (quæ agerentur) facere certiorem. Huic redeunti, quòd Amaſim non adduceret, nullo uerbo edito Apries ira percitus, præcidi aures iuſſit naſumq;. Id intuentes cæteri Aegyptij, q̃ cum eo hactenus ſenſerant, uirum inter eos probatiſſimum, ita fœde indigneq; affectum, ne tantiſper quidem differentes, ad cæteros tranſeunt, ſeſeq; Amaſi tradunt. His quoq; auditis Apries armatis auxiliarijs (habebat autem auxiliariorum circa ſe ex Ionibus & Caribus triginta millia) in Aegyptios tendit. Erat ei regia in urbe Sai ingens ac ſpectatu digna. Itaq; utrinq; aduerſus alteros Apriani & Amaſiani in Memphi urbe conſtiterunt, tentaturi pugnæ diſcrimen. Sunt autem in Aegypto ſeptem hominum genera, quorũ alij ſunt ſacerdotes, alij q̃ pugnatores appellãtur, alij boum paſtores, alij ſubulci, alij inſtitores, alij interpretes, alij gubernatores nauales. Tot ſunt Aegyptiorũ gẽa, à ſuo quoq; artificio appellata: ſed pugnatores uocant Calaſiries, & Hermotybias, q̃ harum regionum ſunt. Nam in regiones diſtincta eſt omnis Aegyptus. Hermotybiorum quidem hæ ſunt plagæ: Buſiritana, Saitana, Chemmitana, Paptemitana, inſula Proſopitis, quæ uocatur Natho, ex dimidia parte. Ex his tractibus Hermotybies cum plurimi cẽtum ac ſexaginta millia ſunt, quorum nemo quippiam opificij quæſtuarij didicit, ſed oẽs rei militari uacant. Calaſiriũm hæ aliæ plagæ ſunt: Thebana, Bubaſtiana, Aphthitana, Tanitana, Mẽdeſia, Sebẽnytana, Athribitana, Pharbæthitana, Thmuitana, Thnuphitana, Anyſia, Myecphoritana. Hæc tribus inſulam incolit ex aduerſo Bubaſtis urbis. Hæ tribus Calaſiriũm, dum quoad poſſunt plurimi cogũtur, ducẽta quinquaginta millia uirorum ſunt, quibus nec ipſis licet ulli artificio operam dare, ſed ſolum rei militari, filio diſcẽti à patre. Hoc ab Aegyptijs ne mutuati ſint Græci, nõ poſſum pro certo dicere, cum uideam & apud Scythas Perſas q;, & Lydos, denique apud omnes ferè barbaros haberi pro ignobilioribus ciuibus eos, qui artificia diſcunt, eorũmq; liberos

Apries rex.

Amaſis rex declaratur.

Patarbemi aures ne-ſusq; præciduntur.

Memphi aliàs.

Nomi Aegyptiorum.

Militiæ mancipati.

generosiores autem eos qui à manuarijs operibus abstineant, præsertim qui cessent ob bellum. Hoc itaque cum cæteri Græci didicerunt, tum præcipue Lacedæmonij. Corinthij quoq; minimi faciunt opifices. His solis Aegyptiorum, præter sacerdotes, hoc eximij honoris habetur, ut singulorum duodecim agri sint egregij atq; immunes, singuli agri centum cubitorum Aegyptiorum quoquò uersus. Aegyptius autem cubitus Samio par est. Hæc tamen uniuersorum peculiaria sunt, quibus per uices in orbem fruebantur, & nũquam ijdem. Calasirium milleni & Hermothybium, circa regem fungebantur annuo satellitum munere. Istis præter prædia dabantur uiritim hæc alia, panis tosti pondo quinæ mnæ, carnis bubulæ binæ, uini sextarij quaterni. Hæc assidue satellitibus præbebantur. Vbi igitur è diuerso uenientes, Apries cum auxiliarijs, Amasis cum uniuersis Aegyptijs in urbem Memphim peruenere, congressi sunt. Et peregrini quidem egregie pugnauerũt, tamen quòd erant multo inferiores numero, fugati sunt. Fertur Apries ea fuisse persuasione, ut nullus neq; deorum neque hominum posset sibi adimere regnum, adeo uidebatur sibi illud stabilisse. Et tamen tunc egressus, prælio fugatus est, uiuusq; captus, & ad urbem Saim ductus ad ædes quæ ipsius antea fuissent, tunc autem Amasis regia. Ibiq; quàm diu in regia pascebatur, eum Amasis honeste asseruauit. Tandẽ incusantibus Aegyptijs nõ iuste agere, q suũ & ipsoꝝ inimicissimũ aleret, ita illis Apriem tradidit. Eum isti ubi strangulauere, paternis in monumentis sepelierunt, quæ sunt in templo Minervæ proxime cœnaculum, ad lævam manum intrantis. Nam Saitani cunctos qui tribules eoꝝ fuere reges, intra templum sepelierunt. Etenim Amasis monumentum ex altera parte cœnaculi est, quàm illud Aprijs, eiusq; progenitorũ. In eiusdem templi aula hoc quoque est ingens cubiculum lapideum, tum columnis excultum, palmarum arbores imitantibus, tum alia sumptu. Intra id cubiculũ gemini postes stant, in quibus urna est. Sunt etiam sepulchra, cuius nomen si nuncupauero hac in re, haud sancte fecero. Apud Saim in templo Mineruæ post totum delubrum, prope Mineruæ parietem, atq; in fano, stant ingentes obeli, id est, uerua lapidea, lacusq; contiguus lapidea crepidine adornatus, & circunquaq; probe elaboratus, magnitudine (ut mihi uidetur) quanta in Delo, qui dicitur trochoides. In hoc lacu imagines suoꝝ quisque effectuum noctu faciunt, quæ uocant Aegyptij mysteria. De quibus cum permulta ego norim quo pacto se habeant, singula tamen abfit ut proloquar. De Cereris quoq; initiatione, quam Græci θεσμοφόρια uocant, hoc est, legum lationes, abfit ut eloquar, nisi quatenus sanctum est de illa dicere: Danai filias extitisse, quæ ritum hunc ex Aegypto attulerunt, eosq; Pelasgicas fœminas imbuerunt. Sed deinde omni Peloponneso à Doribus eiecta sedibus suis, ritus initiandi abolitus est, à solis Arcadibus, qui à Peloponnensibus non eiecti sunt, sed relicti, conseruatus. Aprie extincto, regnauit Amasis è tribu Saitana, & urbe cui nomen est Siuph. Eum inter initia Aegyptij cõtemnere, nec ullius sane momenti ducere, ut quod plebeius fuisset, nec insigni familia ortus. Sed hos Amasis ad se solertia, non asperitate perduxit. Erant ei cum alia bona infinita, tum uero peluis aurea, in qua tam ipse q̃ omnes conuiuæ semp pedes abluebant: hanc ille confregit, ex eaq; dæmonis statuam fecit, & in appositissimo urbis loco statuit. Aegyptij simulacrum adeũtes, magnopere uenerari. Id Amasis fieri è popularibus edoctus, conuocatis Aegyptijs aperit, ex illa pelui, in qua primo Aegyptij euomere immingereq;, & in qua pedes abluere consuessent, factum esse simulacrum, quod tunc tantopere uenerarentur. Itaq; se aiebat perinde atq; peluim esse factum: qui si antehac fuisset plebeius, in præsentiarum tamen esset rex, eoq; iubere, ut sibi honor haberetur atq; reuerentia. Hunc in modum ad se traduxit Aegyptios, ita ut æquum censerẽt ei seruire. Idem hoc usus est in rebus agẽdis instituto: Ab aurora usq; dum refertum est forum, accurate negocia quæ expediebant, agebat. Deinde potabat, & inter compotores iocabatur, morionem agens ac scurra. Quibus rebus offensi amici, talibus eum uerbis castigabant: Rex, dicentes, non è cognitate tua degis, qui ad tantam te dimittis nequitiam. Nam deberes augusto in solio sedens, auguste interdiu res administrare, ita & Aegyptij cogno-

Opificũ ignobilitas.
Militum nobilitas.
Sacerdotum immunitas.
Cubitus Aegyptius.
Cubitus Samius.
Momemphi legunt aliqui, quanquam in Græco codice semper sit Memphis.
Momemphis reperitur apud Strabo.
Apries strangulatur.
Saitanorum regum sepulchra.
Mysteria.
Thesmophoria.
Amasis rex.
Peluis aurea.
Appositissima similitudo.

ſcerent à magno ſibi uiro præſideri, & tu melius audires. Nſic haud quaquam facis è regia dignitate. His ille rñdit: Arcus ab his quoꝫ ſunt, cum eſt opus intendi, eos ſi ſemp intenti ſint, ruptum iri, nec poſſe eis illos cũ indigeant uti: Ita & hominis inſtituti, ſi aſſiduo laborare ſtudio, nec ullam partem ad luſum ſibi indulgere uelit, fore ut pedetentim aut mẽte captus ſit aut membris. Quod ego intelligens, utriq; rei tempus impertio. Hæc Amaſis amicis reſpondit. Etenim fertur Amaſis, cum priuatus foret, fuiſſe potãdi locandiq; cũ dicacitate ſtudioſus: & uir neutiq; rerum agẽdarꝫ anxius. Et quoties eum potãtem ac ſe oblectantẽ neceſſaria defeciſſent, ſolitus circũeundo furari. Et cũ repoſceretur ab his qui dicerent eum ipſorum habere pecuniam, ac negaret, adduci ad oraculum quodcũq; eo in loco erat: & frequẽter ab oraculis cõuictus, frequenter abſolutus. Et poſtq̃ aſſecutus eſt regnum, iſta egit: Quicunq; dñi eũ furti abſoluerant, horum templa neq; curæ habuit, neq; ulla re ad ſtabilimentũ donauit, neq; adiens ſacrificauit, tanq̃ nil meretentur q; redderent falſa reſponſa. Qui autem eũ pronunciauerãt furem, hos tanq̃ uere deos, nec mendacia reddẽtes oracula, maxime coluit. Præterea in Sai ueſtibulum Mineruæ fecit, opus admirandũ, & longe ſuperans cætera tũ ſublimitate, tum magnitudine. Tanta eſt uaſtitas lapidũ atq; ſubſtructionũ. Quinetiam ingẽtes coloſſos, & immanes androſphingas ibidẽ poſuit. Alia quoq; ſaxa prægrandia in apparatũ cõportauit, ducta partim è lapidicinis quæ iuxta Mẽphim ſunt, partim utiq; quæ maioris molis erant, ex urbe Elephantina, quæ à Sai diſtat uiginti dierꝫ nauigatione. Ad hæc, q; nõ minime, ſed maxime oĩum admiror, attulit ædificiũ ex ſolido ſaxo ab urbe Elephãtina: in quo afferendo, triennij conſumpſerunt duo millia delectorꝫ uirorꝫ, qui omnes erant gubernatores. Eius tectum extrinſecus eſt unius & uiginti cubitorꝫ longitudo, quatuor decim latitudo, octo ſublimitas. Hæc eſt dimenſio exterior tecti ex uno lapide. Introrſũ tamen duodeuiginti & amplius cubitorꝫ eſt lõgitudo, quinq; ſublimitas. Domus hæc ad ingreſſum templi collocata eſt. Nam ob id aiunt in templum nõ fuiſſe ptractã, quòd tecto aduecto cũ ſuſpiraſſet eius uehendi architectus, utpote pertæſus diutino tempore operæ, ea de re ſtomachatus Amaſis, nõ permiſerit hominẽ ulterius trahere. Nonnulli aiunt quendã ex his, qui uectibus lapidẽ agebant, ab illo fuiſſe oppreſſum, ideoq; lapidẽ nõ introductũ. Donauit ꝓterea operibus ob magnitudinẽ ſpectaculo dignis cũ alia tẽpla inſignia, tũ in Memphi templum Vulcani, coloſſo ſupino ante illud poſito, longitudinis quinq; & ſeptuaginta pedũ. Superq; idem pauimentũ gemini coloſſi ſtant ex Aethiopico lapide, uicenum pedũ magnitudinis, hinc & hinc magno illi aſſiſtẽtes. Cuius inſtar eſt alter in Sai lapis, eodem habitu iacens. Illud etiam quod in Memphi eſt templũ ingens & ſpectatu digniſſimũ, aiũt Amaſim, ædificaſſe. Sub Amaſi rege dicũt Aegyptus fuiſſe maxime beata, in his quæ uel regioni ex flumine, uel hominibus ex regione puenirũt: & urbes quæ incolerẽt tũc, fuiſſe numero illic uiginti millia. Amaſis quoq; extitit, qui legẽ hanc apud Aegyptios cõdidit, ut ſingulis eorꝫ annis apud prouinciarũ præſides demonſtrarẽt unde uiuerent. Et qui aut hoc non faceret, aut nõ demonſtraret ſe legitime uiuere, is morte afficerẽt. Quam legẽ Solon ab Aegyptijs mutuatus, Athenienſibꝰ tulit, quã illi q; ſit caſtiſſima, aſſidue uſurpant. Amaſis, qm̃ Græcorꝫ erat ſtudioſus, cũ alia in quoſdam Græcos officia cõtulit, tũ his qui in Aegyptum concederent, dedit facultatem Naucratem urbem incolendi. Qui uero eorum nollent illic habitare, ſed nauigando negociari, fecit poteſtatem certis in locis aras & fana extruendi. Adeo maximum eorum fanũ atq; celeberrimum uocatur Græcum. Ciuitates autẽ quæ cõmuniter extruxerunt, ſunt: Ionũ quidẽ Chius, Teus, Phocæa, Clazomenæ: Dorum aũt Rhodus, Cnidus, Halicarnaſſus, Phaſelis. Aeolorum uero una Mytilene. Harũ ciuitatũ hoc fanũ eſt, & ab his præfecti emporij nundinarũ ſiue mercati, præbẽtur. Cæteræ ciuitates quæ cõſortes huius rei ſunt, nõ rei ad ipſos pertinentis cõſortes ſunt. Separatim aũ ædificauerũt Aeginetæ qdem Iouis, Samij aũt Iunonis, Mileſij uero Apollinis fanũ. Nã uet⁹ emporiũ erat ſola Naucratis. Præter hoc in Aegypto aliud nullũ. Qd̃ ſi qs in alia ad aliqd̃ Nili oſtiũ applicuiſſet, is neceſſe habebat deierare ſe ueniſſe inuitũ, dato q; iu

Mineruæ ueſtibulum in Sai.

Coloſſi androſphinges.

Aedificium è ſaxo ſolido.

Aegypti urbes quot.

Lex de uictus rõne danda.

Solonis lex.

reiurãdo eadẽ naui ad Canobicũ nauigare: & ſi id minus p cõtrarios uẽtos poſſet, one raſtuualib⁹ nauigijs circũagere luſtrãdo Delta, donec pueniret Naucratẽ. Ita Naucratis in honore fuerat. Iã uero cũ Amphictyones tẽplum, quod hũc Delphis eſt (qa illud prius ſua ſpõte deflagrauerat) trecẽtis talẽtis conſtruendũ locaſſent, Delphi, quos quar ta pars ſumptus cõtingebat, circa ciuitates uagi cũ aliũde, tũ uero nõ minimũ ex Aegy pto retulerũt. Nã Amaſis qdẽ eis mille talẽta aluminis, Græci aũt q Aegyptũ incole bãt, uicenas minas donauerũt. Cũ Cyrenæis quoq; Amaſis amicitiã ſocietatẽq; iniũt, ita ut illinc uxorẽ etiã putaret ſibi eſſe ducẽdã, ſiue fœminæ Græcæ amore captus, ſiue aliãs ob bñuolẽtiam Cyrenæor. Vxorẽ quã duxit, alĩ uolunt filiã fuiſſe Batti filĩ Arceſilai, alĩ Critobuli, inter ſuos populares uiri ſpectati, noĩe Ladicẽ. Cum qua dum in toro cubaret, cõcumbere nõ poterat, cum tñ alijs mulieribꝰ uteretur. Id cum diu fieret, ad eam Amaſis: Tu uero, inqt, uxor ueneficio me læſiſti: ideoq; nullo machinamento uales effugere, quo minus intereẽs mulieres tetertrima pereas morte. Ladice cum pnegando nihilo placatiorẽ redderet Amaſim, uouit intra ſe Veneri, ſi ea nocte ſecum coiret Amaſis (hoc em̃ ſibi eſſe machinamẽtum) ſtatuã Cyrenas ſe illi miſſurã. Cõcepto ſtatim uoto coiit cũ ea Amaſis, ac deinceps quoties adiret, cum ea doibat: ac poſtmodum eã pquam ualde dilexit. Et Ladice uotum deæ pſoluit, facta ſtatua, Cyrenasq; miſſa, quæ ad meam uſq; memoriã incolumis erat extra urbem Cyrenenſem poſita. Hanc Ladicẽ Cãbyſes, poſtequam Aegypto potitus eſt, cognito quænam eſſet, Cyrenas illæſam remiſit. Donauit item Amaſis dona quæ miſit in Græciam, Cyrenas quidem ſtatuam Mineruæ inauratam, & ſui imaginem pictura adumbratã. Lindum autem duo lapidea Mineruæ ſimulacra, & thoracẽ lineum ſpectaculo dignum. Samum uero Iunoni biſatias ſui ima gines, quæ magno in tẽplo erectæ erant poſt ianuas, ad meã uſq; ætatẽ. Samum qdem ppter hoſpitium, quod inter ipſum erat, & Polycratẽ Aeacis filium. Lindum autẽ nullius hoſpitij gratia, ſed qa templum quod Lindi eſt, Minetuæ feruntur extruxiſſe Danai filiæ, poſtq; agnitæ ſunt, cum filios Aegypti effugerant. Hæc donaria dedicauit Amaſis, primusq; mortalium Cyprum cepit, tributariamq; fecit prouinciam.

Ladice uxor Amaſis.

Voti Ladicẽs.

Veneris auxilium.

Donaria Amaſis uaria.

Cyprus primum ab Amaſi capta.

HERODOTI HALICARNASSEI HISTORIARVM LIBER TERTIVS, QVI THALIA INSCRIBITVR.

DVERSVS hunc Amaſim Cambyſes Cyri filius, cõparato cũ ex alijs qbus impabat, tũ ex Græcis Ionibꝰ Aeolibusq; exercitu, bellum mouit ob hãc cauſam: Miſſo in Aegyptum legato, Cãbyſes petijt ab Amaſi filiã, & petijt cõſilio cuiuſdã Aegyptij, q Amaſi erat infenſus, q ſe potiſſimum ex oĩbus Aegypti medicis Amaſis ab uxore & liberis abſtraxiſſet, amãdãdo in Perſas. Vnoq; tẽpore Cyrus ad Amaſim miſerat petitum ocularium medicũ, oĩm q in Aegypto eſſent, pſtantiſſimum. Ob id infenſus Amaſi Aegyptꝰ, inſtitit ſuadere Cambyſi, ut ab Amaſi filiam peteret: ut ille aut mœrore afficeret data filia, aut nõ data Cambyſi redderet inuiſus. Amaſis eam nec dare audebat, nec abnuere. Nam & Cambyſeni intelligebat nõ habitum illam uxoris loco, ſed pellicis: & Perſaꝝ potẽtia grauabat horrebatq;. Hæc reputans, ita ſibi faciẽdũ ſtatuit: Erat Aprijs ſuperioris regis filia, noĩe Nitetis, unica, domi relicta, grandis atq; ſpecioſa. Hanc puellam Amaſis ueſtitu pariter & auro exornatam, p ſua in Perſas dimittit. Quam cũ poſt aliquantũ tempus Cambyſes ſalutaſſet, filiam Amaſis appellans, ipſa ad eum: Rex inqt, rex ignoras, ab Amaſi elufus, q me ornatu cõptam tranſmittit, tradens tibi p ſuã cum re uera ſim Aprijs filia, quem ille dñm ſuum cum Aegyptijs rebellans interemit,

Cambyſes.

Belli inter Cãbyſem & Amaſim occaſio.

Ocularius medicus.

Nitetis pulchra.

Aegyptiorũ de Cambyſe opinio. Hic ſermo extitit cauſa, quæ Cambyſem Cyri uehementer indignatũ induceret, aduerſus Aegyptum. Atq; ita quidem memorant Perſæ. Aegyptij autem Cambyſem ſuum uendicãt, aſſerentes ex hac Apriis filia illũ eſſe genitũ. Cyrum eñ fuiſſe qui ad Amaſim miſerit ſuper filia, non Cambyſem. Quod cum dicunt, non recte dicunt, etſi eos hoc non latet. Nam ſi qui alij profecto, & Aegyptij recte norunt mores Perſarum, apud quos illud in primis nefas eſt, illegitimum obtinere regnum, ſi adſit legitimus. Præterea Caſſandanes filius erat Cambyſes, Pharnaſpe uiro Achmænide genitæ, non mulieris Aegyptiæ. Sed Aegyptij rem geſtam transferunt, fingentes ſibi cum Cyri familia intercedere cognationem. Et hæc quidem ita ſe habent. Cæterum ille ſermo mihi non probatur, quo dicitur, mulierem quandam Perſidem ad uxores Cyri introgreſſam, cum liberos Caſſandanes aſſiſtentes forma ac ſtatura egregia conſpicaretur, ſupra modum admirabundam magnis tuliſſe illam laudibus: eiq; Caſſandanẽ (quæ Cyri eſſet uxor) ita dixiſſe: Me, quæ talium filiorum ſum mater, Cyrus contemptui habet, præponẽs quandam ex Aegypto ancillam, uidelicet infenſam Niteti, iſta dixiſſe, & ei maximum natu filiorum Cambyſem ſubieciſſe: Ego uero tibi mater, cum in uirilem ætatem adoleuero, ſumma Aegypti reddam ima, & ima ſumma. Idq; dixiſſe circiter decem natum annos, admiratibus mulieribus. Et cum in uirilem adoleuiſſet ætatem, & regnum obtinuiſſet, huius rei memorem, Aegypto bellum intuliſſe. Acceſſit huc & aliud quiddam, ad hanc ſumcndam expeditionem. Erat quidam auxiliariorum Amaſis, nomine Phanes, genere Halicarnaſſeus, uir conſilio præſtans, & in re bellica ſtrenuus. Hic Phanes neſcio quid Amaſi ſuccẽſus, nauigio profugit ex Aegypto, uolẽs in colloquutionem uenire Cambyſis. Eum Amaſis (quod inter auxiliares non parui momenti eſſet, q; de rebus Aegypti nõnihil compertiſſimum haberet) inſequi ſtatuit, adhibita diligentia aſſequendi. Ita q; ad hominem inſequendum mittit cum triremi eunuchorum fidiſſimum, qui Phanem aſſecutus in Lycia cepit, ſed non retulit in Aegyptum, ab illo prudentia ſuperatus. Nam Phanes mactatis cuſtodibus abijt in Perſas, Cambyſemq; molientem aduerſus Aegyptum expeditionem, & quo pacto carentia aquis loca tranſmitteret ambigentem, adijt. Eiq; eſt alias Amaſis res expoſuit, tum uero quæ ad tranſmittendum pertinebant, ſuadens, ad regem Arabum mitteret, oratum ut ſibi tutũ præberet tranſitũ. Hac eñ duntaxat patet ingreſſus in Aegyptũ. Nam à Phœnice uſq; ad mõtes Cadytis, quæ eſt urbs eorũ Aſſyriorum, qui nũc Palæſtini uocant. A Cadyti (ut mea fert opinio) nõ minore urbe, q; Sardis emporia, ſecundũ mare uſq; ad urbẽ Ienyſum, Arabicæ ditionis eſt. Ab urbe Ienyſo rurſus Syriacæ uſq; ad lacũ Serbonitidis, iuxta quẽ Caſius mons pertingit ad mare. A Serbonitidis lacu, in quo ſe Typhõ ferũt occultaſſe, deinceps iam Aegyptꝰ eſt. Hoc tamẽ intercapedinis inter urbem Ienyſum, & montẽ Caſiũ, & lacũ Serbonitidis, non exiguus tractus eſt, ſed itineris inſtar triũ dierũ, uehementer aridus. Verũ quod pauci eorum qui in Aegyptum nauigant, notũ hñt, hoc dicere: Ex omni Græcia, & pterea ex Phœnice, portãt in Aegyptũ bis quotannis uas fictile uini plenum: & tñ ibi ne unũ quidẽ numero (ut ſic dicam) uas uinariũ fictile aſpici uacuũ poteſt. Vbinam (dicat aliquis) hæc uaſa conſumũtur? Hoc quoq; ego depromam. Præfecti prouinciarũ neceſſe habent ex ſua quiſq; urbe colligere uaſa teſtacea, quæ Mẽphim portent. Eadem è Memphi alij aquæ impleta portare in hæc arida Syriæ loca. Ita hydriæ ſupuenientes in Aegypto ſumptæ, ad ueteres in Syriam portant. Atq; hunc in modũ, quẽ dixi, aqua cõtracta, Perſæ uſi fuerunt, qui hoc ingreſſu apparato q̃ celerrime Aegypto potiti ſunt. Sed tunc cũ in expedito aqua non eſſet, Cambyſes audito hoſpitis Halicarnaſſei cõſilio, miſſis ad regẽ Arabũ nũcijs, tutum iter precatus, obtinuit, data acceptaq; inuicẽ fide. Arabes ſeruãt fidem inter hoſtes ut q̃ maxime, quam hunc in modũ dant: Quoties fœdus inire uolunt, alius q̃dam medius inter utrunq; ſtans, acuto lapide ferit uolam, iuxta maiores digitos ipſorum, qui fœdus ineũt. Deinde ſumpto flocco ex utriuſq; ueſtimẽto, inungit eo ſanguine ſeptẽ lapides in medio poſitos, inter inungendũ inuocans Dionyſium & Vraniam. Hoc acto, idem q̃ fuit ſequeſter fœderis inter amicos contrahendi, uadatur hoſpitem, aut forte ciuẽ, ſi cum ciue res agitur. Quod fœdus & ipſi q̃ amicitiã contraxerũt, ſeruã-

Lex Perſarum.

Caſſandanes. Pharnaſpes.

Phanes.

Phanes ad Cambyſem.

Fictilia uinaria uaſa.

Fides Arabũ nõſtratiſſima.

re lusum censent. Dionysium quem Vrotalt, & Vraniam quam Alilat appellant, solos deorũ esse arbitrant. Et quemadmodũ Dionysiũ, ita puellarũ capillũ tõdere aiunt. Tondent aũt, in rotundũ tempora subradentes. Igit̃ postq̃ fœdus cum nuncijs init̃ Arabs, talem rem cõmentus est: Camelos oẽs, posteaq̃ utribus camelinis aqua cõpletis onerauit, egitq̃ ad loca humore carẽtia, ibiq̃ Cãbysis exercitũ præstolabatur. Ex his quæ narrantur, hoc quod dixi ppius fidẽ est: tñ quod minus credibile est, q̃dem cõmemorentur, cõmemorare debeo. Est magnũ in Arabia flumen noĩe Corys, exiẽs in mare quod dr̃ rubrũ. Ab hoc flumine fertur Arabũ rex canalẽ ex bouinis, alijsq̃ crudis corijs cõsutum, tanta lõgitudine pduxisse, ut ad loca arida p illum aquam pduceret. Inq̃ ipso arido solo ingentes cisternas fodisse, qua recepta aqua potũ suppeditarẽt. Et cũ sit à flumine ad terram aridam duodecim dierũ uia, p tres aquæ ductus in totidẽ partes aquã deduxisse. Apud Nili aũt ostium, quod dicitur Peluſium, habebat castra Psammenitus Amasis filiꝰ, Cambysem oppiens. Nam Amasim Cambyses in Aegyptum pgressus, nõ uiuum nactus est, sed defunctũ, cũ quatuor & quadraginta annis regnasset. Per eos nihil admodum calamitatis expertus, defunctusq̃ & sale cõditus est, & in sepulchris quæ ipse ædificauerat, situs intra tẽplum. Sub eius filio Psammenito maximũ extitit Aegyptijs portentũ. Apud Thebas Aegyptias, quod neq̃ prius unq̃, neq̃ postea ad meã usq̃ ætatẽ contigit, ut ipsi Thebani aiunt, pluit. Thebis tñ tunc pluit guttis. Persæ ubi siccanea pagrauerunt, subsedere uicini Aegyptijs, tanq̃ iam congressuri. Ibi Aegyptiorũ auxiliarij Græci & Cares, Phani, q externum exercitũ in Aegyptum abduxissent, infensi, hoc rei in illũ sunt machinati: Filios q erant à Phane relicti in Aegypto, in castra perducunt, atq̃ in cõspectum patris, posito medio duorũ exercituum cratere: dehinc pductos singulos puerorũ sup craterem obtruncauerunt. Oĩbus interfectis, uinum & aquam in craterẽ intulerunt. Quo sanguine epoto, auxiliares ita conflixerũt. Acri prælio cõmisso, perquàm multis utrinq̃ cadentibus, in fugã uertuntur Aegyptij. Ibi ego rem mirãdam uidi, ab indigenis edoctus: Ossa eorũ q in acie ceciderunt, cum iacerent fusa, ut ab initio distincta fuerant, seorsum erant Persarũ, deorsum Aegyptiorum. Sed Persarum capita adeo fragilia sunt, ut si uelis ferire, uel solo calculo perforare possis. Aegyptiorum autem ita firma, ut ea uix ictu lapidis elidas. Cuius rei causam hanc illi reddebant, facile mihi persuadentes, quòd Aegyptij statim à pueris radere capita incipiunt, & os capitis ad solem redditur compactum. Quæ eadem causa est nõ caluescendi. Nam ex omnibus hominibus pauciſſimos quis Aegyptios caluos uideat. Cuius rei hoc causæ est, quòd robusta capita gestãt. Ac Persis cur fragilia sint capita, id in causa est, q̃ à principijs imbuunt̃ operire capita, gestantes pilea tiarasq̃. Hæc ego huiusce modi ossa uidi. Vidi item alia istis similia in Papremi, eorũ q unà cum Achæmene Darij ab Inaro Afro sunt cæsi. Aegyptij quoq̃ postquam ex acie terga dederunt, nullo ordine fugam capessunt. Ad quos, cum se recepissent Memphim, misit Cambyses aduerso flumine nauim Mitylenæam cum caduceatore uiro Persa, q illos ad deditionem hortaret. Isti ubi nauim aduentare Memphim uident, frequẽtes ex urbe effusi, nauim corrumpũt, uirosq̃ frustratim dilaniatos in oppidũ afferunt. Et Aegyptij q̃dem post hæc obsessi aliquãdiu, restiterũt. Afri uero id animaduertẽtes, eadẽ sibi quæ Aegypto cõtigissent ueriti, se citra pugnam dediderunt, tributũq̃ inter se partiti dona miserũt. Cyrenæi quoq̃ ac Barcæi itidem ut Afri timentes, similia & ipsi fecere. Cãbyses munera quæ ab Afris uenere, pbenigne accepit: quæ aũt à Cyrenæis, succensens (ut opinor) q̃ exigua erant: quingentas eñ mnas argenti miserant, has sua manu prehensas, disperſit in milites. Decimo die quàm muros Memphis cepit Cãbyses, Psammenitũ Aegyptiorũ regem, q sex oĩno regnabat annos, deposuit in suburbanis, ignominiæ gratia, cum Aegyptijs alijs, ut eius animum experiretur. Hoc facto, filiam illius uestitu seruili circundatam, cum hydria ad aquam emisit: & cum ea similiter indutas alias, quas delegerat, primorum uirorum filias uirgines. Quæ ubi ad patres peruenerũt cum eiulatu, ploratuq̃, cæteri quidem patres conspectis filiabus tam male acceptis, uicissim uociferati sunt atque fleuerunt. Psammenitus autem inuens atque intelligens, humi uultum demisit. Prætergressis puellis aquam ferentibus,

Vrotalt. Alilat.

Coryt fluuius.

Canalis mira longitudinis.

Psammenitus rex.

Amasis mors

Pluuia apud Aegyptios portentosa.

Thebarum Aegyptiarũ mirum.

Phanem ulciscuntur Aegyptij.

Capita cur Aegyptijs dura, Persis fragilia.

Caluitiei causa.

Menses forte legendũ. nam græce est, βασιλεύοντα τὰ μῆνας ἓξ

Psammenitus deponitur.

ſecundo loco Cambyſes ante oculos Pſammeniti miſit filiũ eius, cũ duobus millib⁹ Aegyptioꝝ, æqualis ætatis, uinctas fune ceruices, & frenata ora habentibus. Ducebant autẽ luituri pœnas his Mitylenæis, q cũ naui fuerant ad Mẽphim obtruncati. Ita enim cõſuerant regũ iudices, p ſingulis ſuoꝝ interfectis, denos primorũ Aegyptioꝝ interficiẽdos. Pſammenitus p tereũtes intuẽs, & filiũ animaduertens duci ad mortem, alijs Aegyptijs q circũſedebant cõplorãtibus, atq; indigne ferentibus, ipſe idẽ quod ergà filiam, fecit. His quoq; p̃greſſis accidit, ut quidã cõpotoꝝ eius iã natu grãdior, priſtinis bonis delapſus, ac nihil habẽs, niſi quæ inops mendicabat, obiret exercitum, necnon Pſammenitum, alioſq; Aegyptios in ſuburbanis conſidẽtes. Quem ut conſpexit Pſammenitus, erũpente ingenti fletu, compellans nomine amicũ, caput ſuũ cædebat. Aderãt aũt ei obſeruatores, q ut quicq; ab illo fiebat, ex omni uiaꝝ exitu Cãbyſi renũciarent. Ea quæ fiebant admiratus Cambyſes, miſſo nũcio Pſammenitũ per contatus eſt, inquiẽs: Pſammenite, herus te Cambyſes interrogat, quamobrẽ tu qui uiſa filia indigne affecta, uiſo filio ad mortẽ eunte, neq; eiulaſti, neq; fleuiſti, pauperẽ tanti feceris, tibi ut ab alijs audiuit, nõ ꝓpinquũ. Et Cãbyſes q̃dem ita interrogauit. Pſammenitus aũt his uerbis rñdit: Fili Cyri, domeſtica mala erant maiora, quàm ut poſſem ea deflere. At lamẽtatio amici dignã lachrymis fuit: qui è multis ac fortunatis opibus ad inopiam recidit, in extremo limine ſenectutis. Hæc ubi reſpõſa ab hoc renũciata ſunt, uiſus eſt illis Pſammenitus, ut ab Aegyptijs ferũt, recte rñdiſſe. Croeſusq; dicitur illachrymaſſe, itẽ q aderãt Perſæ: ipſiq; Cãbyſi miſeratione mẽ ſubiiſſe, ut ꝓtinus iuſſerit & filium, ex his q morti addicti eſſent, liberari, & patrẽ è ſuburbanis excitatum ad ſe ꝓduci. Sed filium q̃dẽ q adierunt, nõ iam ſuperſtitem inuenerunt, ſed primo loco truncatum: ipſum uero Pſammenitum excitantes, ad Cambyſem ꝓduxerunt: ubi reliquum uitæ degit, nihil uiolentum paſſus. Quiſſi cõperiſſet nec affectaſſe res nouas, accepiſſet Aegyptum, ut eã ꝓcuraret. Nam conſueuerunt Perſæ in honore habere filios regum, etiamſi q ab eis defeciſſent, tñ illorum filijs reſtituere principatum. Q̃d eos ita facere cõſueſſe, cum alijs ꝓmultis poteſt probari documẽtis, tum uero hoc, q̃ Thannyra Inari Afri filius recepit, quem pater obtinuerat, principatum, quod̃q; Pauſiris Amyrthæi filiꝰ & ipſe paternum recuperauit imperium. Nec ipſis Inaro & Amyrthæo quicq̃ amplius à Perſis irrogatum eſt. Nunc Pſammenitꝰ male cogitans, mercedem accepit. Nam cum ad defectionem Aegyptios induxiſſet, captus eſt: ac deinde à Cambyſe conuictus, epoto cruore taurino expirauit. Atq; hunc in modum iſte deceſſit. Cambyſes autem è Memphi urbem Saim abijt, animo faciendi quæ fecit. Etenim ſimul atq; in ædes Amaſis ingreſſus eſt, imperauit cadauer Amaſis è conditorio afferri: deinde platum uerberibus cædi, ac uellicari, & ſtimulis pungi, oñi denicq; cõtumelia infeſtari. Quod facientes poſtq̃ defatigati erant (nam cadauer, utpote ſalitum reſiſtebat, nec quicq̃ oĩno elidebatur) iuſſit cremari: haud quaq̃ ſancte iubens: quia Perſæ deum eſſe ignem arbitrantur, & apud neutros moris eſt cremare cadauera: Perſas q̃dem, ꝓpter id quod dictum eſt, q nefas eſſe aiunt deo depaſci cadauere hoĩs: Aegyptios autem, q̃ pſuaſum habent ignem animatam beluam eſſe, & oĩa quæ naſcuntur deuorare: & poſtq̃ deuorando fuerit expleta, unà cum ipſa re deuorata emori. Ideoq; non eſſe apud eos cõſuetudinem, mortuum beluis tradendi, ſed ſaliendi, tum ob id, tum ne humatus deuoretur à uermib⁹. Ita neutris ꝓbatam rem iuſſit agi Cambyſes. Quanq̃ (ut ipſi aiunt Aegyptij) nõ Amaſis fuit q ita paſſus eſt, ſed alius q̃dam Aegyptius, eadem q̃ Amaſis ætate: quem Perſæ Amaſim arbitrantes uexauerunt. Memorant eñ Amaſim, cum ex oraculo audiſſet, quæ circa ſe defunctum futura eſſent, hoc modo rei uenturæ medendum putaſſe: ut eum hoĩem q flagellatus eſt, ad poſtes ſepeliret extra cõditorium ſuum. Se autem in conditorij quàm intimo receſſu collocari filio mandaret. Mihi tamen non uidentur hæc ab initio Amaſis fuiſſe mandata, de ſua & alterius hominis ſepultura, ſed aliãs ab Aegyptijs adornata. Secundum hæc Cambyſes conſtituit trifarium mouere bellum, aduerſus Carthaginiẽſes, aduerſus Ammonios, aduerſus Aethiopes macrobios, id eſt, longæuos, qui Africam ad auſtraſe mare incolunt. Aduerſus quidem Carthaginienſes nauticis copijs, aduerſus autem Ammonios peditatu, aduerſus uero Ae-

Tres additur in Greco, τρίτιος φυλακὴ uoi.

Amici deploratio.

Perſarum erga deuictos regis clementia.

Pauſiris Amyrthæus.

Pſammenitus taurino ſanguine epoto obijt.

Ignis deus.

Cadauera ubi & cur nõ cremantur.

Ignis animata.

Cambyſis expeditiones.

Macrobij populi Aethiopes.

thiopes prius exploratores mittendos, per ſpeciem dona ferendi illoꝝ regi, ſpectatum illic mẽſam Solis, nunquid re uera eſſet: ſimulq; res Aethiopicas exploratũ. Solis menſa talis eſſe memoratur: Eſt in ſuburbanis pratum, omnium quadrupedũ aſſa refertum carne, quam p noctẽ ſinguli ciuium magiſtratus ꝓperant ponere ad eamq;, ubi illuxit, cuilibet epulatum licet accedere. Hæc ipſa à terra reddi aſſidue indigenæ aiunt. Et menſa quidem (quæ Solis uocatur) talis eſſe fertur. Cambyſes ut ſit ubi ſtatuit ſpeculatores dimittere, cõtinuo ab urbe Elephantina accerſit ex Ichthyophagis, id eſt, piſce ueſcẽtibus, maxime gnaros Aethiopicæ linguæ. Vſq; dũ iſti ueniũt, interea nauales copias Carthaginem uerſus nauigare iubet. Verũ hæc executuros ſe Phœnices negauerunt. Eſſe enim magno cum illis iureiurando ſe deuinctos. Præterea non facturos iuſte, ſi aduerſus liberos ſuos militarent. Nam cæteri, Phœnicibus ire recuſantibus, ad pugnandum haud idonei erant. Ita Carthaginenſes, quo minus in ſeruitutem Perſarũ rediger entur, euaſerunt: qm̃ Cambyſes haud æquum ducebat uim afferre Phœnicibus, qui ſeipſos Perſis dediderant, ex quibus nauticus oms̃ cõſtabat exercitus. Cyprij quoq;, qui aduerſus Aegyptũ in militia erant, ſeſe & ipſi dediderant. Cambyſes, poſteaquam ex urbe Elephantina aduenerunt Ichthyophagi, eos ad Aethiopes miſit, iuſſus cum ea dicere quæ oportet, tum dona ferre amiculum purpureum, aureumq; torquem tortilem, & armillas ac unguẽti alabaſtrũ, cadumq; uini Phœnicei. Aethiopes hi, ad quos miſit Cambyſes, ferũtur eſſe maximi oĩm hominum atq; pulcherrimi: diuerſiſq; uti à cæteroꝝ hoĩm ritibus, cum alijs, tum uero hoc circa regnum, ꝙ quem è popularibus maximum pro magnitudine ualidum iudicant, hunc regem deligendum cenſent. Ad hos itaque uiros Ichthyophagi uenerũt, offerentesq; regi munera, ita locuti ſunt: Cambyſes Perſarũ rex cupiens amicus tibi fieri atq; hoſpes, nos miſit, iubens ut in colloqum tuum ueniremus, tibiq; hæc dona daremus, quorum ipſe uſu maxime delectat. Ad hos Aethiops gnarus ad ſpeculandum ueniſſe, talia reſpondit: Neq; rex Perſarũ uos ideo cum donis miſit, ꝙ magnifaciat hoſpitium meum, neq; uos uera loquimini, quippe qui ad explorandum noſtrum imperium ueniſtis. Neq; iuſtus ille uir eſt. Si enim iuſtus foret, non alienam regionẽ affectaret, ſed eſſet ſua contentus, nec homines (à quibus nihil laceſſitus eſt) in ſeruitutem redigeret. Bi nunc uos hunc arcum dare, ita dicentes: Rex Aethiopum regi Perſarũ conſiliũ dat, qm̃ Perſæ tam facile trahent in tanta magnitudine arcus, tunc aduerſus macrobios Aethiopes cum maioribus copijs moueat bellum. Interim dijs gratias habeat, qui non inducunt in mentem filijs Aethiopum, ut præter ſuã uelint aliam cõparare regionẽ. Hæc locutus, arcũ laxauit, eiſq; qui uenerant dedit. Tum ſumpto purpureo amiculo rogauit, quidnã eſſet, & quomodo confectũ. Et cũ Ichthyophagi ueritatẽ de purpura, deq; tinctura dixiſſent: Doloſi, inquit, homines, doloſa ſunt ueſtimenta. Secũdo loco de auro ſciſcitat', de tortili monili atq; armillis, ornatũ eius rei exponẽtibus Ichthyophagis, riſit, atq; exiſtimãs uincula eſſe, ingt robuſtiora apud ſe uincula eẽ. Tertio ſciſcitatus unguentũ, cũ illi de cõfectura, unguẽtiq; rõne dixiſſent, idẽ dixit qđ de ueſtimẽto. Vbi ad uinũ puenit, eiusq; cõficiendi rõnem audit, maiorem in modũ delectatus potu, percontatus eſt, qbuſnam rebus ueſceret rex, & quod longiſſimũ tẽpus à uiro Perſa uiueret. Iſti dixerũt, ueſci regẽ pane, exponẽtes tritici naturã: pfectiſſimumq; diu uiuẽdi ſpatiũ homini Perſæ ꝓponi octoginta annos. Ad hæc Aethiops nihil ſe mirari, ingt, ſi ſtercore ueſcẽtes pauci uiuerẽt annis. Nã ne tot qdem annis uicturos, niſi hoc potui acceptũ referrent. Affirmantibus Ichthyophagis ita eſſe de uino (hoc eñ ipſos Perſis ſubdidiſſe) interrogatus uiciſſim rex ab Ichthyophagis de uita & uictu, pleroſq; è ſuis ait ad centũ uiginti annos puenire, nõnullos etiã hoc ætatis tranſcendere: cibũ eis eſſe carnẽ coctã, & potũ lac. Et cũ ſpeculatores de numero annorũ mirarent, ad fontẽ quendã eos deduxit, in quo loti efficiunt pinde atq; inuncti, uiolã olentes. Eã aquam aiebãt exploratores adeo inualidã, ut in ea nihil innatare poſſet, ne lignũ qdem, & quæ leuiora ſunt ligno: ſed oĩa peſſum ire in pfundũ. Hæc aqua ſi uere apud illos ẽ, q̃lis eõmemorat, ideo macrobij. i, lõgæui exiſtũt, ꝙ ea ſemp utũt. Deinde à fonte rex iſtos ad carcerẽ

Solis menſa. Exploratores Camby.

Cambyſis dona ad regem Aethiopum Macrobiorũ.

Alabaſtrus unguenti.

Rex ubi ſtatura maximus diligitur.

Aethiopis reſponſum ad regem.

Iuſti principis officium.

Doloſi homines, doloſa & eorum ueſtimenta.

Perſarum uitæ ſpatium.

Aethiopũ uictus uitæq; longiſſima.

Fontis mirũ.

deduxit, ubi uiri omnes aureis uinculis erant alligati. Est enim apud hos Aethiopes omniũ rarissimum ac pretiosissimum æs. Inspecto carcere, exploratores inspexerũt & mensam quæ dicitur Solis. Post hanc ad extremum inspexere eorum sepulchra, quæ dicuntur è uitro esse constructa hunc in modum: Posteaquam mortuum siue Aegyptiorum, siue aliorum more arefecerunt, totum gypso inducunt: picturaq; exornantes representant quoad potest effigiem eius. Deinde cippum ei è uitro, quod apud illos multum est, & facile effoditur, circundant: in cuius medio mortuus interlucet, nihil æque odoris ingrati, neq; fœditatis ullius exhibens: sed omnia ipsi illi mortuo similia habẽs. Hũc cippum maxime ppinqui intra ædes annum tenent, offerẽtes ei omnium rerũ primitias hostiasq;. Anno exacto efferunt, circaq; urbem statuunt. Omnibus exploratoribus inspectis reuersi sunt. Qui cum ista renũciassent Cambysi, continuo ira percitus aduersus Aethiopes exĩt in expeditionem: neq; rei frumentariæ apparatu indicto, neque secum ipso ratione inita, quod in extrema terrarum faceret, expeditionem: ueluti uesanus, nec mentis compos, simul atq; Ichthyophagos audĩt, profectus est cum omni peditatu, Græcis qui aderant illic manere imperatis. Vbi ad Thebas est uẽtum, delegit de exercitu quinquaginta circiter millia, quibus præcepit ut Ammonios diriperent, deinde oraculum Iouis incenderent: ipse cum reliquis copijs aduersus Aethiopes contendit. Sed antequam quintam itineris confeciſſent, exercitum protinus eius commeatus omnis (quem secum habebat) defecit: mox & iumenta ad uescendum defecerunt. Quibus rebus cognitis Cambyses si resipuisset, ac retroduxisset exercitum, in eo quod prius admiserat peccato, uir sapiens extitisset. Nunc autem nihil pensi habens, assidue processit ulterius. Milites quandiu quod de terra sumerent habuerunt, herbis uictitauerunt. At ubi ad sabulum peruenere, ibi nonnulli diram rem perpetrauerunt. Nam sortiti ex sepsis decimum quenque comederunt. Id audiens Cambyses, ueritus suorum mutuam depastionem, intermissa aduersus Aethiopes expeditione, retro redĩt, Thebasq; peruenit, multis de exercitu amissis. Et cum è Thebis descendisset Memphim, Græcos missos fecit, ut illinc enauigarent. Et exercitus quidem aduersus Aethiopes ita gessit. Copiæ autem quæ aduersus Ammonios missæ erant, è Thebis mouentes, itineris duces sequebantur: ac nisi sunt usque dum ad urbem Oasim peruenerunt, quam incolunt Samĩ hi, qui feruntur è tribu Aeschrionia esse, septem dierum parenas itinere distantem à Thebis, quæ regio uocatur lingua græca μακάρων νῆσος, id est, beatorum insula. In hunc locum dicitur peruenisse exercitus. Deinceps quid de eo actum sit, præter Ammonios, & eos q ab his audierunt, nulli alĩ quicq̃ habent dicere. Nã neq; ad Ammonios peruenerũt, neq; retro reuerterunt. Ab ipsis aũt Ammonijs demũ ferũt: Cũ illi ex urbe Dasi per arenam iter facerẽt, iamq; medio ferè spatio inter Dasim & Ammonios pranderẽt, ingruisse magnum ac ualidum austrum, & ingestis arenæ cumulis eos obruisse: atque hunc in modum illos è cõspectu sublatos. Ita actum esse de hoc exercitu Ammonĩ memorãt. Cambyse Memphim regresso, Apis quẽ Græci uocãt Epaphon, apparuit. Aegyptĩ, ubi Apis extitit, uestimenta quàm pulcherrima ferre, & celebrando festo operam dare. Id tunc facientes Aegyptios Cambyses intuens, ratusq; ob res à se male gestas prorsus illos esse in his gaudijs, præpositos accersit Memphis: quos, ubi præsto fuerunt, interrogat, quid ita, cum antea se apud Memphim agente, nunquã aliquid tale fecissent, nunc id facerent, posteaquam ipse redĩsset, parte copiarum amissa. Illi dicere: dum illis deũ appareret (lõgo aũt tẽporis interuallo apparere solitum) tunc omnes Aegyptios solennem celebrare lætitiam. Hæc ubi audĩt Cambyses, mentiri eos respondit, ac tanq̃ mentientes morte mulctauit. His interẽptis, iussit sacerdotes in cõspectum uenire. Quibus eadem referentibus dixit: Si quis deus mansuetus ad Aegyptios ueniret, fore ut se non lateret. Hactenus locutus, iussit sacerdotes adducere Apim. Illi ad eum adducendum perrexerunt. Est autem hic Apis idemq; Epaphus è uacca genitus, quæ nullum dum alium potest concipere fœtum, quam Aegyptĩ aiunt fulgure ictam, concipere ex eo Apim. Habet hic uitulus qui appellatur Apis, hæc signa: Toto corpore est niger, in

Expeditio temeraria Cambysis.

Iouis Ammonij templum accẽdi iussum

Mutua militũ depastio.

Aeschrionia tribus.

Arenæ uis.

Epaphi figura.

fronte habens candorem figuræ quadratæ in tergo effigiem aquilæ, cantharum in palato, duplices in cauda pilos. Posteaquam Apim sacerdotes adduxere, Cambyses ueluti uecordior, educto mucrone cum uellet ferire uentrem, femur percussit, cachinnásq; ad sacerdotes inquit: O capita nequam, huiuscemodi dij existunt, sanguine atq; carne prædicti, & fer; sentientes: dignus nimirum Aegyptijs hic deus. Nos certe ludibrio habuisse nõ iuuabit. Hæc locutus, imperauit his, quoꝝ munus erat, ut sacerdotes quidem flagris cæderent, Aegyptios asit (ut quenque feriantem adipiscerentur) occiderent. Ita festum solutum est. Sacerdotes mulctati. Apis sauciatus femur, in tẽplo iacens extabuit: quem è uulnere extinctum tumulauere sacerdotes, clam Cambyse. Ob hoc scelus (ut Aegyptij aiunt) continuo Cambyses insaniit, cum ne compos mentis quidem fuisset, exorsus primum perpetrare facinus in Smerdim, ex eisdem sibi parentibus fratrem, quem ex Aegypto remiserat in Persas, liuore commotus, quòd solus ille Persarum arcũ (quem Hyrcanij ab Aethiope attulerant) ad duos digitos traheret: quod nemo alius è Persis poterat. Smerdi in Persidem profecto, hanc uidit in somnis Cambyses uisionem: Nuncius quidam è Persis ueniens, ei nunciare est uisus, Smerdim in regio sedẽtem solio cælum contingere uertice. Ob id Cambyses sibi metuens, ne se necato à fratre occuparetur imperium, mittit in Persas ad illum interimendum Prexaspẽ, sibi ex omnibus Persis utrum fidelissimum. Hic ubi Susa conscendit, Smerdim necandum curauit (ut quidam aiunt) cum eum eduxisset uenatum: quidam inquiunt, cum ad mare rubrum perduxisset, ibi eum demersisse. Et hoc quidem initium scelerum Cambysis extitisse: secundum autem scelus, sororis necationem, in Aegyptum eum secutæ: quæ ex eisdem parentibus erat soror, atque eadem uxor: quam hunc in modum acceperat uxorem: Cum antehac Persæ sorores in matrimonium accipere ne quaquam consueuissent, Cambyses unius sororum amore captus, cupidusq; deinde ducendi illam uxorem, cum propter rei insolentiam laboraret efficere, accersit eos qui regij iudices nominantur. Fiunt autem delecti è Persis uiri, sunt que perpetui, nisi delicti alicuius comperti fuerint. Isti apud Persas ius dicunt, & legum patriarum sunt interpretes, & ad eos omnia referuntur. Hos Cambyses percontatur, num qua lex sit, quæ sinat uolentem cum sorore contrahere matrimonium. Iudices & iuste & ingenue respondentes, negant ullam se inuenire legẽ, quæ sinat fratri nubere sororem: Quãdam tamẽ inuenire legẽ, quo liceat regi Persarum facere quicquid libeat. Ita neq; legem abrogarunt metu Cambysis: & ne legem uentes ipsi perirent, aliam inuenerunt, ad iutricem eius, qui sororem in matrimonium ducere uelit. Tunc itaque Cambyses eam quam dixi accepit uxorem. Aliquantoq; pòst & alteram. Harum iuniorem, quæ ipsum contra Aegyptum comitata est, interemit. Cuius mors, quemadmodum illa Smerdis, anceps refertur. Nam Græci quidem aiunt, dum Cambyses duos catulos, alterum leonis, alterum canis committit, hãc interfuisse spectaculo: & cum à leunculo catulus superaretur, alterum catulum huius canis fratrem, abrupto loro, superuenisse. Et cum duo essent, ita superiores leunculo extitisse. Et Cambyse dum id cernit capiente uoluptatem, hanc ei assidentem illachrymasse. Ea re animaduersa, Cambysem interrogasse quidnam lachrymaretur: & mulierem dixisse, se uiso catulo suppetias fratri ferente, ideo flere, q; subierit memoria Smerdis, cuius sciret neminem fore ultorẽ. Ob hoc dictum Græci illam à Cambyse fuisse interemptam memorant: Aegyptij uero ob id, quod cum ad mensam discumberetur, mulier lactucam sumpsit, eiusq; decerptis foliis uirum interrogauit, utrum discerpta lactuca an densa pulchrior foret: cum hic respondisset, Densa: hanc, inquit, lactucam aliquando imitatus es, qui Cyri domum denudasti. Ibi Cambysem indignatiõe percitum, insiliisse calcibus in prægnantẽ, eamq; abortu edito decessisse. His rebꝰ Cambyses in præcipuos domesticosq; insaniebat, siue id ppter Apim, siue aliunde, qualia multa in rebus humanis mala contingere cõsueuerunt. Etem fertur Cambyses ab ipsis natalibus grandi laborasse morbo, quem quidã sacrũ nominant: ut haud ab re fuerit, cuius corpus magna ægritudine inualidum esset, eius ne mẽtem quidẽ sanam fuisse. Atq; in alios quoq;

Cambyses in Apim impetum facit.

Cambysis somnium.

Prexaspes ab Iustino non appellatur, sed Comaris.

Smerdis quẽ alij Mergidẽ appellant.

Cãbysis parricida.

Persarum iudicum callidi tas.

Cambysis soror occisa.

Iudices regij apud Persas.

Regi Persarũ licere quæ libent.

Lactucæ thyrso fratrũ concordiã cõparatur.

Perſas inſaniſſe,ueluti in Prexaſpem,quem præcipuo honore proſequebatur,& a ſecretis,hoc eſt, qui ad eum nuncios perferebat: & cuius filius Cambyſis uina miſcebat,qui honos & ipſe non paruus eſt.Ad hunc fertur dixiſſe Cambyſes: Quempam uirum Perſæ me eſſe cenſent,aut qualẽ de me ſermonem habent? Et iſte ei reſpondiſſe:Here,cætera quidem omnia in te magnis laudibus ferunt,ſed nimis te uino deditum aiunt eſſe. Hæc Prexaſpes de Perſis reſpondit. Quibus ille indignatus: Siccine,inquit, Perſæ me aiunt uino deditum delipere, nec mentis eſſe compotem? Ergo in eo quod prius dixerunt, non ueri fuere.Nam ſenatum Perſarum (cui intererat Croeſus) aliquando interrogarat Cambyſes, qualis ipſe uideretur eſſe uir ad patrem Cyrum adæquandũ.Et illi reſponderant,eum patre eſſe præſtãtiorem:qui & omnia illius haberet,& Aegypti ac maris acceſſionem adieciſſet. Hæc quidem Perſæ dicebant.Sed Croeſus, qui aderat,diſplicente ei quæ dicebatur ſententia, ad Cambyſem inquit:Mihi tu quidẽ Cyro genite, non uideris adæquandus eſſe patri:quippe cui nondum eſt filius qualem ille te reliquit. Hoc audito Cambyſes delectatus,Croeſi ſententiam approbauit. Quorum nunc reminiſcens,ad Prexaſpem iratus inquit: Intellige nunc ipſe per te,nunquid Perſæ uera dicant,an hæc dicentes ipſi delipiant.Nã ſi filij tui,qui in ueſtibulo ſtat, medium cor non fruſtrato ictu percuſſero,conſtabit nihil eſſe quod Perſæ dicunt:ſin aberrauero,conſtabit Perſas uera loqui,& me eſſe intemperantem. Hoc locutus,intendit arcum, puerũq; percuſſit. Atq; eum collapſum iuſſit diſcindi, & inſpici ictum. Cumq; in corde ſagitta eſſet inuenta,ob id lætabundus atq; cachinnans,ad patrem pueri inquit:Prexaſpes,facta tibi eſt fides,non me inſanire,ſed Perſas.Verum nunc mihi dicito, quemnam ex omnibus hominibus iam noſti ita ad deſtinatum emittere ſagittas. Prexaſpes hominem aduertens eſſe ueſanum, & in ipſum quoq; inſanientem: Here, inquit,ego ne deum quidẽ arbitror tam probe percutere.Et tunc quidem hoc perpetrauit.Altero die,duodecim Perſas primoribus pares, ob nullius momenti cauſam necauit, uiuos in caput defodiens.Hæc eum facientem Croeſus Lydus ſtatuit his uerbis admouendum:Rex,cuncta noli ætati atque iræ indulgere:ſed cohibe & compeſce te ipſum. Conducit tibi te prouidum eſſe:& ſapientis eſt proſpicere.Tu uero uiros interficis tuos populares ob nullius momenti cauſam,interficis pueros, qualia ſi multa facies, conſidera ne abs te deficiant Perſæ. Enimuero pater tuus Cyrus, etiam atq; etiam mandans,mihi præcepit te commonefacerem,ſubiiciẽdo quicquid boni comperirem.Hoc illi Croeſus beneuolentiam præ ſe ferens conſulebat. Ad quem Cambyſes reſpondens: Etiam mihi tu,inquit, dare cõſilium audes, tanquam bene aut tuam ipſius patriam adminiſtrãris, aut patri meo cõſulueris, iubens eum traiecto flumine Araxe tendere aduerſus Maſſagetas, cum illi uellent tranſire in terram noſtram. Imò & ipſum male præſidẽtem patriæ tuæ, et Cyrum tibi credentem perdidiſti:ſed ob id nequaquam gauiſurus,quia olim iam debebam captare in te occaſionem:arcumq; corripiebat tanquam hominem confixurus. At Croeſus curſu ſe foras proripuit.Hic ubi non habet in quem telum dirigat, mandat miniſtris ut illum comprehendẽtes interimant.Miniſtri qui mores eius noſſent,Croeſum abdiderunt hac ratione,ut ſi Cambyſes facti pœnitens requireret Croeſum, eo producto donis afficerentur q; illum ſeruaſſent:Si nõ pœniteret, nec deſideraret, tunc hominem interficerent. Nec ita multo poſt, cum Cambyſes deſideraret Croeſum, miniſtri hoc animaduertentes, enunciant ei hominem ſupereſſe. Cambyſes ſe quidem, inquit, Croeſo ſuperſtite gaudere:ſed iis qui illum ſeruaſſent, ueniam non daturum, ſed mortem allaturum, prout & fecit. Multa huiuſmodi tam in Perſas, quàm in ſocios, cum Memphi moratus eſt, Cambyſes faciebat inſania. Adeò ueteſta recludens ſepulchra, mortuos inſpiciebat.Etiam tẽplum Vulcani adiens,multo deriſu ſimulacrum illius cauillatus eſt. Siquidem ſtatua Vulcani ſimilima eſt his diis, quos Pataicos uocant Phœnices,quos in triremiũ proris Phœnices circũferunt:Quos q nõ uidit,ego ſic ei indicabo, eſſe illos Pigmei uiri imagine.In templum quoq; Cabyrorum,inacceſſum alteri q̃ ſacerdoti,ingreſſus eſt: & quæ illic erant ſimulacra, multis in ea iocatus uerbis,concre-

Cambyſes ui nolentus.

Croeſi falſum ad Cãbyſem dictum.

Crudeliſs. Cãbyſis facinora.

Croeſi libera admonitio.

Croeſus quia à Cambyſis furore ſeruatus.

Vulcani templum & ſtatua.

Pataici.

mauit. Sunt enim & hæc illis Vulcani similia, à quo se hi homines aiunt esse oriundos. Cum multa igitur apud me documenta sunt, Cambysem uehementer insaniisse, tum uero illud, quod alio qui non tetasset templa leges q habere ludibrio. Nam si quis uniuersis hominibus præbeat facultatem optimas ex omibus leges eligendi, profecto cunctas unusquisq rimatus, suas eligeret. Non igitur credibile est alium quàm demẽtem, talia ludibrio habere. At ita de suis quenq legibus sentire, licet cum alijs coniecturis colligere, tum uero Darius accitos (q in sua ditione erant) Græcos percõtatus est, quanta pecunia uellent defunctis parentibus uesci. Illis negantibus ulla se pecunia hoc esse facturos, Darius dehinc Græcis præsentibus, & quæ dicebãtur per interpretem discẽtibus, interrogauit eos Indos qui Callatiæ nominantur, qui uescuntur parentibus, quantũ accipere pecuniarum uellent, ut patres defunctos igne cõburerent. Indi uehementer reclamantes, meliora illum ominari iubebant. Atq ita moribus comparatum est. Rectq mihi uidet Pindarus fecisse, ut diceret morem oim esse regem. Dum Cambyses in Aegyptum contendit, Lacedæmonij quoq intulere bellum Samo & Polycrati Æacis filio, qui Samum ui occupauerat, eamq inter initia trifariam partiturus erat cum fratribus Pantagnoto & Syloſonte. Quorum deinde altero necato, altero qui erat iunior eiecto, totam solus obtinebat, inito fœdere cum Amasi rege Aegypti, cum quo hospitium habebat, mittens munera, uicissimq accipiens. Breuiq statim tempore res eius adeo profecerunt, ut per Ioniam cæteramq Græciam celebrarentur. Quocunq enim bellum intulerat, cuncta ei prospere cedebant, cum haberet centum biremes, mille sagittarios, inuadens omnes sine ullo cuiusquam discrimine: quod diceret, se magis gratificari amico si ei quæ abstulisset redderet, quàm si nihil adhuc auferret. Multas itaq hic insulas, multa etiam in continente oppida capiebat. Lesbios enim cum multis copijs opem Milesiis ferentes, nauali prælio uicit, cepitq, qui omnem fossam mœnia Sami ambientem uincti foderunt. Atq res Polycratis tantope secundas esse non latuit Amasim, cui hoc curæ erat. Sed cum assidue fotent multo secundiores, Amasis libellum Samum misit, in hæc uerba scriptum: Amasis Polycrati ita inquit: Mihi quidem, feliciter agi cum uiro amico meo & hospite, audire uoluptati est: tamen tuæ magnæ prosperitates mihi nõ placent, qui intelligo quàm inuidum nomen sit. Quod ad me attinet, malim tum meas ipsius, tum eorum qui mihi curæ sunt, res nũc prospere ire, & per uarias fortunæ uices ætuum traducere, quàm in omnibus mihi prospere cedere. Tu itaq mihi obtemperando, hoc aduersus prosperitates agito: Dispice quid tibi est, quod plurimi facias, quodq amissum tibi maxime doleret. Id ubi inueneris, ita abijcito, ut nunquam ad homines ueniat. Quod si prospera tua deinceps non uariabuntur, aduersis medeare tu tibi subinde eo modo quem tibi subieci. Hæc cum legisset Polycrates, & in animum demittens, tanq bene sibi ac Amasi præcepta, disquirebat quodnam suoꝝ ornamentoꝝ esset, quo amisso maxima ipse molestia afficeretur: Atq hoc tandem quæritando inuenit. Erat ei gemma signatoria smaragdus, quam gestabat auro inclusam, opus Theodori Samij Telecle geniti. Hanc ubi abijciendam statuit, ita abijcere libuit. Biremẽ conscendit: eam dehinc uiros, quibus illam instruxerat, in Pelagus educere iubet. Et postquam ab insula procul aberat, detractum sibi sigillum, dictis qui una nauigabant inspectantibus, abiecit in pelagus. Hoc acto renauigauit. Reuerso domum, cum ex iactura afficeretur, quinto sexto ue quàm hæc acta sunt die, hoc ei casu euenit: Piscator quidam captum à se piscem, grandem sanè ac pulchrum, putauit dignum quo Polycratem donaret. Eum ad fores cum attulisset, dixit se in conspectum Polycratis ire uelle: à ianitore permissus, donans Polycrati piscem. Rex, inquit, hunc ego quem cepi piscem, & si operis manuarijs uitam tolero, tamen non iudicaui ferendum à me esse in foꝝ, sed te tuaq potentia dignum. Eum itaq affero tibi, donoq. His uerbis iste delectatus, ita respondit: Tu uero probe nec facto solo, sed etiam oratiõe apud me iniisti gratiam. Ad cœnamq te uocatum uolo. Hæc magnificiens piscator, domum abijt. piscem ministri rescindentes, offendunt in eius aluo sigillum Polycratis. Quod ubi uiderunt, sumpseruntq, ad Polycratem lætabundi

Sua cuiq; placet lex.

Darius.

Lex omnium rex.

Polycrates.

Amasis epistola ad Polycratem.

Polycratis smaragdus.

Polycratis prodigiosa fortuna.

quàm celerrime pertulerũt. Eoq; illi reddito, referebant quo pacto fuisset inuentũ. Polycrates, quẽadmodum res diuinitus cõtigit, singula quæq; à se gesta retulit in libellum: & qua ratione qđ amiserat, recepisset. Hæc ubi scripsit, in Aegyptũ misit. Quibus tabellis Amasis perlectis, quæ à Polycrate uenerant, intellexit non posse pstare hoĩem, ut alterum hominem fato impẽdenti eripiat, utq; Polycrates bene iam morereť, bonam fortunam semp expertus, qui ea quoq; reperiret quæ abiecisset. Misso itaq; Samũ caduceatore, dixit se ius cum illo hospitiũ soluere. Quod ideo fecit, ne in tristem aliquẽ grauẽq; casum incidente Polycrate, animi dolorem ueluti de hospite ipse cõtraheret. Aduersus hunc igitur Polycratem, in omnibus bene agentem, Lacedæmoniũ sumpsere expeditionem, accitis ab his Samiis, qui post hæc Sydoniam in Creta cõdiderunt. Polycrates, misso clanculum caduceatore ad Cambysem Cyri filum, aduersus Aegyptum copias cõparantem, orauit ut nunciis ad se in Samũ missis, rogaret aliquid copiarũ. Quod audiens Cambyses, libenter in Samũ misit ad rogandas à Polycrate nauticas copias, quas so cum iste mitteret in Aegyptum. Polycrates delectis quos maxime suspicabatur è popularibus suis ad rebellionẽ spectare, quadraginta triremes misit Cambysi, mandans ne retro eos dimitteret. Negant quidam Samios à Polycrate missos, in Aegyptum peruenisse: sed cum in Carpathio mari cursum tenerent, inter se collocutos, decreuisse ne porro tenderent. Quidam aiunt peruenisse in Aegyptum, ac retentos, inde fugam fecisse: & in Samum redeuntes, Polycratem cum classe occurrentem superasse, atq; in insulam exisse: sed pugna pedestri commissa, repulsos, ita Lacedæmonẽ nauigasse. Sunt qui dicãt penes eosdem, ab Aegypto redeuntes aduersus Polycratem, extitisse uictoriam, non recte dicentes mea opinione. Neque enim oportuisset illos asciscere Lacedæmonios, si p se ad resistendum Polycrati ualidi erant. Præterea nec ratio dictat, ut cui permulti aderant, cum auxiliariũ mercede conducti, tum domestici sagittariũ, is à Samiis redeuntibus numero paucis fuerit superatus, cum præsertim liberi ciuium atque uxores sub Polycrate essent, quos iste inter naualia coactos tenebat, ideo paratos ut si hi qui secum erant, eum redeuntibus aliis prodidissent, unà cum ipsis naualibus conflagraret. Posteaquam Samiũ, qui à Polycrate exacti erant, Spartam uenerunt, adeuntes principes multa sane (qualia supplices) commemorabãt. Quibus illi primo cœtu respondertũt, eorum quæ isti dixissent priorum quidem oblitos esse se, posteriora uero non intelligere. Secundo deinde congressu nihil aliud isti dixerunt, nisi allato panario, illud pane indigere. Quibus ĩdem responderunt panario superfuturum. Itaque opem ferendam eis censuerũt. Atq; ubi rem apparauere, cum exercitu in Samum se cõtulere, referendæ gratiæ causa, ut Samiũ aiunt, quia illis aliquando Samiũ aduersus Messenios auxilio fuissent. Vt Lacedæmoniũ aiunt, non tã quia tutari deberent Samios, quàm ut eosdem ulciscerentur ob interuersum craterem, quem Crœso portabant, & ob thoracem ab Amasi rege Aegypti ipsis missum. Interceperant enim Samiũ priore quàm craterem anno, thoracem líneum quidem, sed frequentibus animalium figuris ex auro lanáque uersicolore, à ligno intertextum, ob id admiratione dignum: quod cum inscriptæ eius uenationes essent exiles, tamen singulæ in se habebant tricenas ac sexagenas bestiolas, singulasq; eudentes: Hoc mirum reddebat thoracem. Qualis alter est, quem in Lindo Mineruæ idem Amasis dedicauit. Comparauerunt itaq; Lacedæmoniũ exercitum aduersus Samum, ut Corinthios quoq; solicitarent. In quos etiam Samiorum extabat iniuria ætate quæ pcessit hanc expeditonem, circa idem tempus facta, quo crater interuersus est. Nam cum Periander Cypseli filius, Sardis ad Halíattem castrandos mitteret trecẽtos primorum Corcyræorum liberos: Corinthiiq; qui illos ferebant, Samum appulsi essent, audita Samiũ causa, cur Sardis pueri ducerentur, primum edocuere pueros, ut puluinar Dianæ cõtingerent, deinde nõ sinẽtes abstrahi eosdẽ è puluinari cũ uiderent Corinthiũ, pbere illis alimẽta, ipsi diẽ solennẽ egerunt, quẽ nunc quoq; pid tẽpus celebrant. Cũ enim nox aduenit, q̃diu pueri pcabantur, tãdiu exercent choros uirginum atq; adolescẽtium. Tunc autem choros exercentes, esculenta fecerant ex sesamo ac melle, quæ distribuẽda

Lacedæmoniorum in Samũ expeditio

Crœsi crater Thoracis picturati Amasis.

Corcyræi captiuandi. Diogenes Laertius pueros Iunoni uota facientes à Samiis seruatos lib. 1. scribit.

Dianæ puluinar.

ferrent: ut ea Corcyræorũ filiũ rapientes, alimenta haberent. Idq; eousq; factum est, dum Corinthiũ pueris (quos asseruabant) omissis abierunt. Ita Samiũ pueros Corcyram reduxerũt. Quòd si defuncto Periandro, Corinthijs cum Corcyræis amicitia extitisset, non ob hanc causam Corinthiũ aduersus Samios expeditionem sumpsissent. Nũc ab ipsa urbe Corcyrensi à se cõdita, Corinthiũ semper cũ Corcyræis discordes mutuo fuere. Huius igitur rei memores Corinthiũ, exhulcerato in Samios animo erant. Mittebat autem Periander ad castrandum Sardis primorum Corcyræorum delectos pueros, ulciscendi facinoris gratia, quod Corcyræi priores in eum admiserant. Nam posteaquam uxorem suã Melissam necauit Periander, accidit ut ad superiorẽ calamitatẽ hæc quoq; accederent: Erant ei ex Melissa liberi duo, unus decẽ & septem, & alter duodeuiginti natus annos. Hos auus maternus Procles Epidauri tyrãnus, ad se accitos ea psequebat charitate, qua debebat nepotes ex filia. Quos ubi remittẽdos statuit, priusq; dimitteret: Scitis, inquit, pueri quisnã matrẽ uestrã interemit? Hoc dicto ei q maior natu erat, nullius momenti habitum est: at minori, cui nomen erat Lycophroni, ita doluit, ut reuersus Corinthum, patrem neq; prior affatus sit, neq; affantem reaffari, ac ne interrogãti quidem respõsum reddere uoluerit. Eum Periander tandẽ sanè indignatus, è laribus eiecit. Quo eiecto, maiorem natu pcontatur, quænam cum eis auus esset collocutus. Ille narrare, ut se auus amantissime accepisset: nõ tñ facere mentionem dicti illius, quod Procles in eis dimittendis dixisset, quippe quod in mentem non admiserat. Periander dicere, nulla ratione fieri posse, quin aliquid illis ab auo fit suggestũ: itaq; percontando instare. Tunc adolescens in memoriam rediens, id quoq; dictum fuisse narrauit. Quod Periander in animum accipiens, tñ nolens aliquid filio concedere indulgentius, mittit ad eos, apud quos filius ab ipso expulsus degebat, prohibitum, ne adolescentem in domũ excipiãt. Iste illinc eiectus, in alteram se domũ cõferebat, sed ab hac quoq; abijciebat, Periandro his qui acceperant edicente, atq; ut arcerent imperante. Expulsus hic ad quẽdam sodalium se contulit. Illi & si formidantes, tñ q esset Periandri filius, hominem excipiebant. Ad postremum Periander edictum proposuit, quisquis hunc in domum reciperet, aut alloqueret, eum sacram pœnam Apollini debiturum, quantam ipse nuncupabat. Ad hoc edictum cum nemo illum in domum reciperet, nemo affari uellet, ne ipse quidem putauit rem desperatam esse tentandam: sed intra porticus se tenens, assidue uersabatur. Quem die quarta Periander illuuie & inedia enectum cernẽs, misertus est, depositaq; ira ppius accedens: Fili, inquit, utrum est optabilius, istud ne quod faciẽdo pateris, an patri obtẽperando tyrannidẽ atq; opes accipe quæ ego habeo? qui cum sis & meus filius, & beatæ Corinthi rex, præoptasti mendicam uitam, obsistendo atq; irascẽdo illi cui minime debebas. Nam si quid calamitatis illinc accidit, unde suspicionem in me habes, id mihi accidit, eiusq; ego particeps eo magis sum, q ipse id perpetraui. Tu uero edoctus quanto satius sit inuidiosum quàm miserabilem esse, & simul quid sit in parentes & in meliores se irasci, abi domum. Periander q̃dem his uerbis filium castigabat. Ille autem nihil patri respondit, nisi hunc sacram pœnam deo debere, q in ipsius colloquium uenisset. Ibi Periander animaduertẽs malum filiũ uehemẽtius esse, quàm ut corrigi posset, ab oculis eum sibi amandandum putauit, nauigio in Corcyram misso. Nam Corcyræ quoq; impitabat. Hoc amandato, bellum socero Procli intulit, tanquam præcipuo harũ rerum autori. Expugnataq; Epidauro, Proclẽ cepit, quẽ tamẽ uiuum seruauit. Interiecto deinde tẽpore cum senuisset Periander, sibiq; esset conscius, non esse amplius parem ministrandis, obeundisq; rebus, mittit Corcyram accersitum Lycophronẽ ad tyrannidẽ administrandam. Nam in maiore filio non erat indoles, hebetiorq; esse ei uidebatur. Lycophron ne respõsione quidẽ dignatus, qui sibi nuncium afferebat. Periander in amorem adolescentis propẽsus, rursus ad eum misit sororẽ filiam suam, sperans fore ut eum per hanc præcipue persuaderet. Hæc ubi uenit: Fili, inquit, mauis tyrannidem recidere in alios, & domum patris tui ad alienos dispergi, quàm tu ipse habere illuc recursus? Redi quæso ad penates, desine tibimet officere. Læua possessio est peruicacia, noli ma-

Melissa Periandri uxor.

De Periandri filijs.

Periandri donon recipiendo filio editum.

Inuidiosum quàm miserabilẽ esse præstat.

Edictum in ipsum Periandrum festiue retorquetur.

Corcyra.

Procles captus.

Mirum in Lycophronem parentis studium.

lum medicari malo. Multi manſuetiora iuſtioribus proponunt. Multi materna ſectantes, paterna perdiderunt. Lubrica res eſt tyrannis, cuius multi ſunt amatores. Pater ſenex eſt, prouectæq; ætatis. Tua ipſius bona ne alijs tradas. His illa uerbis ad inducẽdum appoſitis, fratrem alloquebatur, à patre edocta. Cui iſte reſpondens, negat ſe iturum Corinthum, quoad patrem ſupereſſe audiret. Hoc cum mulier renunciaſſet, tertio Periander caduceatorem mittit, qui dicat, ſe quidem in Corcyram uelle concedere, ſed ut hic Corinthum pficiſcatur ad tyrannidis ſucceſſionem. Id approbante filio, Periander Corcyram ipſe ueniebat, iuuenis Corinthum mittebatur. Hæc omnia edocti Corcyræi, ne ad ipſorum regionem Periander accederet, adoleſcentem interimunt. Ob hæc igitur Periander de Corcyræis ultionem ſumebat. Lacedæmonij ingenti cum claſſe ubi p uenere, Samum obſiderunt, ſuccedentesq; muro, turrem mari imminentem iuxta ſuburbana tranſcenderunt. Sed mox cum magna manu ſuppetias ipſo ferente Polycrate, reiecti ſunt. Quinetiam à ſuperiore turri (quæ tergo montis prominebat) eruperunt tum auxiliarij, tum ipſoꝝ Samioꝝ permulti. Et cum aliquantiſper Lacedæmonios ſuſtinuiſſent, retro fugam fecerunt, inſequentiq; ab hoſte cædebantur. Quod ſi Lacedæmonij qui aderant, Archiæ & Lycopi ſimiles extitiſſent, eo die capta Samus fuiſſet. Siquidem Archias & Lycopes ſoli cum Samijs ad murum refugientibus irrumpentes, interclusa ad redeundum uia, intra urbem Samiorum occubuerunt. Equidem ipſe cum alio Archia Archiæ filio, eodemq; tertio ab hoc Archia, cõgreſſus ſum apud Pitanem (huius enim tribus erat, quæ ex omnibus hoſpitibus maxime Samios honorabat) ſibi dicens Samio nomen à patre fuiſſe inditũ, q̃ eius pater Archias ſtrenue pugnans, Sami mortem oppetiſſet: ſeq; ideo Samijs honorem habere, quod auus ſuus fuiſſet à Samijs publice affectus egregia ſepultura. Lacedæmonij quadraginta diebus in obſidendo abſumptis, cum in ſuſcepta re nihil admodũ proficerent, in Peloponneſum redierunt. Fertur Polycratem (ut rumor quidam temerari⁹ emanauit) magnum numerum monetæ patriæ è plumbo percuſſiſſe, eamq; auro induxiſſe, ac Lacedæmonijs dediſſe: atque ea accepta illos receſſiſſe. Hanc primam expeditionem Dores aduerſus Aſiam per Lacedæmonios ſuſceperunt. Samij qui Polycrati bellum intulerant, poſteaq; à Lacedæmonijs ſe relictum iri uident, & ipſi tranſmiſerunt in Siphnum, deficiebant enim pecuniæ. Vigebant ea tempeſtate Siphniorum res, eratq; hæc inſulaꝝ locupletiſſima: ut in qua auraria & argentaria metalla eſſent, unde tm̃ pecuniæ fiebat, ut ex decima eius parte reponeret apud Delphos theſaurus locupletiſſimo cuiq; par, Siphnijs pecuniã (quæ quotannis cõficiebatur) diſtribuentibus. Qui ubi theſauꝝ confecerunt, nunquid diu permanere poſſent ipſis præſentia bona, conſuluere oraculum. Eis ita Pythia reſpondit:

Cum tamen in Siphno fuerint Pritaneia cana,
Cana fori facies, tunc uir uafer adſit oportet,
Qui notet è ligno agmen, legatumq; rubentem.

Erant eo tempore Siphnijs Pritaneium, forumq; Pario lapide exculta. Hoc oraculum Siphnij neq; tunc ſtatim, neq; poſt aduentũ Samioꝝ intelligere potuerũt. Nam Samij cum uelociſſime ad Siphnũ applicuiſſent, miſerũt ad urbẽ cũ legatis unam è nauibus. Veteri inſtituto naues omnes erant rubrica delibutæ: atq; hoc erat, quod Siphnijs Pythia prædixerat, ut obſeruarent ligneum agmen, ac rubrum legatum. Nuncij igitur ubi peruenere, decem ſibi talenta mutuari precabantur. Negantibus Siphnijs ſe mutuaturos, Samij eorum agros populabantur. Id audientes Siphnij, continuo occurrentes, commiſſa pugna fugati ſunt: eorumq; multi ab urbe intercluſi, quos poſtea centum talentis recuperauere. Ab Hermioneis quoq; Samij pecuniarum loco inſulam Thyream acceperunt, Peloponneſo adiacẽtem: quam Trœzenijs commẽdauerunt, ipſi Cydoniam in Creta condiderunt: cum illuc non ea de cauſa nauigaſſent, ſed ut Zacynthios ex inſula ſummouerẽt. In hac urbe quinquennium degẽtes, ita rem bene geſſerunt, ut tẽpla quæ nunc in Cydonia uiſuntur, iſti fecerint, & Dictynes præterea delubrum. Sexto eos anno Aeginetæ nauali prælio uictos cum Cretenſibus diripuerunt, ac roſtratas naues mu-

Lycophronis interitus.

Archias. Lycopes.

Polycratis commentum.

Plumbei nummi inaurati.

Siphniorum theſaurus.

Oraculum Siphniis redditũ obſcurius.

Naues rubrica delibutæ.

Dictynes delubrum.

tissauerunt, eaq; rostra apud Mineruae templum in Aegina affixerunt. Hæc Aeginetæ Samijs fecere infensi, q illi antea sub Amphicrate rege, bello Aeginetæ illato, magnis cladibus illos affeciſſent, & inuicem affecti fuissent. Et hæc quidem fuit causa. Protraxi autem sermonem de Samijs ob hoc magis, quòd tria sunt apud eos opera Græcanicorum omnium maxima. Vnum montis in centum quinquaginta passus editi, à cuius imo fossa incipiens ad contrarium os deducta est, longitudinis septem stadiorum, celsitudinis autem ac latitudinis octonûm pedum. Item per eam totam altera fossa depressa est uiginti cubitorũ, triplo maioris latitudinis, per quam deriuata à magno fonte aqua fistulis in urbem deducitur. Huius fossæ architectus extitit Megarensis Eupalinus Nausirophi filius. Alterum è tribus operib' est agger circa portum in mari, ad uiginti passus altitudinis, duobus amplius stadijs longitudinis. Tertium opus est templum omnium, quæ nos uidimus, amplissimum, cuius architectus primus extitit Rhœcus, Philei filius, illinc indigena. Horum operum gratia sermonem aliquanto magis extendimus.

Amphicrates rex.

Tria apud Samios graecanicorũ opera.

Cambyse Cyri circa Aegyptum immorante, ac desipiscente, duo Magi ĩdemq; fratres coniurauerunt. Quorum alterum Cambyses reliquerat rei domesticæ curatorem. Hic cognita Smerdis nece, quæ occultabatur, paucisq; Persarum erat nota, pleriſq; eũ uiuere arbitrantibus, rebellandum sibi putauit, atq; ita rem esse aggrediendam. Erat ei in regia germanus, quem dixi unà cõiurasse, corporis habitu quàm similimus Smerdi Cyri filio, quẽ Cambyses fratrẽ suum interemerat, nec specie tm̃ corporis Smerdi assimilis, sed etiam cognominis. Hũc uir Magus Patizithes instructum, quemadmodum ipse illi omnia peracturus esset, in regium solium perducit. Hoc acto, caduceatores cũ alia in loca, tum uero in Aegyptum dimittit ad exercitum, qui edicerẽt ut Smerdi Cyri deinceps obedirent, non Cambysi. Hæc caduceatores alĩ alibi edixere. Is quoq; qui ad Aegyptum delegatus erat (inuenit autẽ Cãbysem atq; exercitum in Ecbatanis Syriæ agẽtem) stans in medio, præcepta Magi exposuit. Hæc audiens Cãbyses, uera loqui caduceatorem ratus, seq; à Prexaspe esse proditum, quòd missus ad occidendum Smerdem, rem non peregisset, intuens in eum: Prexaspes, inquit, ita ne mihi rẽ executus es, quam tibi iniunxeram? Ad quem ille: Ista here, ait, haud quam uera sunt, ut aut frater tuus aliquando rebellet in te, aut q̃ppiam ex illo uiro certaminis existat magni exigui ue. Quippe cum ego fim executus quæ tu mihi imperasti, quiq; hominem meis ipsius humani manibus. Quòd si defuncti rebellant, expecta ũt etiam Astyages Medus in te rebellet. Sin autem ita habet, ut antea habebat, nihil tibi ex illo nouum amplius germinabit. Igitur mitte mecum qui assequantur caduceatorem, qui per contãdo indagent, nunquid à quo Smerde rege nobis denunciatum uenit, eum audierit. Hæc loquentem Prexaspem Cambyses audiens, cum ei placuissent, confestim ad retrahendum caduceatorẽ misit. Eum ubi rediit, Prexaspes his uerbis interrogauit: O homo, quandoquidem teais à Smerde Cyri filio uenire nuncium, dicito ueritatem, qua dicta, abito sospes. Vtrũ Smerdis ipse in conspectum datus tibi ista mandauit, an quispiam eius ministrorum? Tũ ille: Equidẽ, inquit, ego Smerdim Cyri filiũ, ex quo Cambyses aduersus Aegyptũ fecit expeditionem, nunquam conspexi, sed Magus quem Cambyses rerum suarum familiarium procuratorem constituit, is mihi ista mandauit, dicẽs Smerdem Cyri opta re hæc apud uos dici. Hæc ille loquens, nihil admodum ementitus est. Tum Cambyses: Prexaspes, inquit, tu quidem quia ut uir bonus imperata fecisti, culpam effugisti. Verũ quisnã fuerit è Persis, qui cõtra me rebellauit, occupato Smerdis nomine? Ad quem Prexaspes: Ego, inquit, hoc quod actum est, mihi uideor intelligere. Magi sunt qui ad uersus te insurrexerũt. Patizithes, quem tu rerum familiarium curatorem reliquisti, & frater eius Smerdis. Ibi Cambysem, cum Smerdis audisset nomen, percussit ueritas sermonis ac somnij: per quod ei quidam uisus fuerat nunciare Smerdem regio sedentem solio, ad cælũ usq; pertingere uertice. Agnoscens itaq; sine causa fratris interemptorẽ se fuisse, deflebat Smerdem. Quem ubi defleuit (ut erat omni clade afflictus) in equum insiliit, habens in animo quam raptissime Susa uersus exercitum ducere in Magum.

Magorum ad imperiũ Persarum occupandum commentum.

Patizithes.

Pseudo Smerdis.

Insilienti in equum uagina gladij excidit, unde nudatus gladius perstrinxit eius femur, in ea scilicet parte, in qua prius ipse tanquam opportuna ad feriendum (ut sibi uidebatur) percusserat Apim Aegyptiorum deum. Vulneratus Cambyses, quodnam illi oppidò nomen esset, interrogauit. Illi aiunt Ecbatana. Sed cum fuisset iam antea Cambysi redditum ex urbe Buti oraculum, eum in Ecbatanis decessurum, ipse interpretabatur se in Ecbatanis Mediæ, ubi res eius omnis erat, senem uita functurum: at oraculũ in Ecbatanis Syriæ loquebatur. Tũc postquam sciscitatur, respuit, oppidi nomen audiens, tum Magi iniuria perculsus, tum uulnere uerbaq; oraculi expendens. Hoc in loco, inquit, fatale est Cambysem Cyri decedere. Hactenus tunc locutus. Vicesimo dehinc die acciris Persarum, qui aderant, præstantissimis quibusq;, ita inquit: Quod maxime occultum uolebam Persæ, id cogor apud uos efferre. Ego enim cum apud Aegyptum agerem, inter quietem uisum uidi, quod quidem minime uisum oportuit. Videbatur mihi nuncius quidam domo aduenies, nunciare Smerdem in regio sedentem solio, cælum capite contingere. Ex quo ueritus, ne à fratre exuerer principatu, properantius quàm prudentius feci. Neque enim in hominis natura situm est auertere quod euenturum est. Itaque demens ego Prexaspem Susa ad Smerdem interimendum misi. Quo tanto scelere perpetrato securi degebam, nequaquam coniectans, ut Smerde sublato, alius quispiam mortalium in me exurgeret. Vnde prorsus euentu rerum frustratus, & parricida fratris incassum extiti, & nihilominus regno exutus sum. Nam Smerdis Magus erat is, quẽ dæmon mihi per quietem demonstrauit in me arma sumpturum. Hoc opus cum ego perpetrarim, iam uobis Smerdem Cyri non superesse existimetis, sed Magos uobis regnum occupasse: quorum alterum rerum domesticarum procuratorem reliqueram, alter eius frater est Smerdis. Sed quem decebat præcipue uicem meam ulcisci, indigna à Magis passi, is immerita morte à primis suis affectus est. Secundo loco (quod reliquum est Persæ) necessarissimum mihi demandare uobis, quod è uita exiens effici mihi cupio, atque opto, per regios deos obtestans cum omnes uos, tum maxime Achæmenides qui adestis, ne per secordiam amittatis, ut imperium rursus redeat ad Medos. Sed si dolo occupatum est, illud dolo surripiatis: Sin ui præreptum, ui recuperetis. Hæc uobis facientibus, & tellus fructum proferat, uxoresq; & pecua pariant in omne tempus libertate fruentibus. Secus facientibus, contraria his quæ dixi, imprecor: & præterea unicuique Persarum eum finem, qualis mihi contigit. Simul hæc locutus Cambyses, defleuit omnem suam conditionem. Persæ ut regem se lamentantem conspexere, uniuersi tum uestimenta rescindere, tum effuso ploratu uti. Post hæc ubi femoris os uitiatum est, femurq; celerime contabuit, Cambysi uita erepta est Cyri filio, cum regnasset septem omnino annos & menses quinque, nulla unquam prole suscepta uirili fœmineaue. Persis qui aderant, magna effusa est incredulitas, rerum potiri Magos, interpretantibus potius, Cambysem quæ de nece Smerdis dixisset, ea dixisse, ut illi omne nomen Persicum redderent hostile. Itaq; pro certo habebant Smerdem Cyri per rebellionem regnare, utpote Prexaspe usq; pernegante à se fuisse Smerdem interfectum. Neq; enim tutum ei erat post Cambysis obitum fateri, ipsius manu filium Cyri interẽptum. Magus defuncto Cambyse per simulationẽ Smerdis Cyri, qui ipsi fuerat cognominis, securus regnauit menses septem, qui reliqui erant ad implendum octauum annum regni Cambysis, per quos mẽses omne genus liberalitatis in subditos munificẽtiæq; exhibuit, adeo ut eius defuncti magnum ceperit desiderium omnes Asiam incolentes, ipsis Persis exceptis. Nam missis ad singulas, quibus imperabat, nationes edictis, Magus immunitatẽ tributorum ac uacationem militiæ in triennium tribuit, atq; hoc quidem statim adeptus imperium edixit. Octauo autem mẽse, quisnam esset, compertus est hunc in modum: Erat Otanes quidam Pharnaspis filius, sed genere atq; opibus primo cuiq; Persarum par. Hic Otanes Magum nõ esse Smerdẽ Cyri primus suspicatus est, sed eum qui erat, hac coniectura, quòd neq; ex arce progrediebatur: neq; Persarum procerũ quẽpiam ad conspectum suum uocabat. Itaque eum suspicatus esse, hoc sibi statuit faciẽdum. Cum haberet filiam nomine Phædymam,

Cambysis fatum.
Cambysis somnium.
Iustinus hunc ubiq; Mergidem uocat.
Fatis frustra obsistitur.
Necessarissimum.
Cambysis imprecatio.
Cambysis mors.
Smerdis per simulationem regno potitus.
Non Smerdẽ hunc Trogus Pompeius uocat, sed Oropastem.
Otanes.
Phædyma.

quam Cambyſes tenuerat, cuiuſq; tunc Magus contubernio utebatur, ut aliarum omnium Cambyſis uxorum: miſit ad eam quendam pater ſciſcitatum, quo cum homine cubaret, cũ Smerde Cyri, an cũ altero. Illa remiſſo nuncio, negauit ſe id ſcire, quippe quæ nec Smerdem Cyri uidiſſet unq̃, nec eum cũ quo cubaret, noſſet quiſnam eſſet. Ad hæc rurſus mittit Otanes, inquiens: Si ipſa Smerdẽ Cyri nõ habes cognitũ, ſaltem ſciſcitare ab Atoſſa, quo cum uiro tu atq; illa cubitatis. Non em̃ illa ſuum ipſius ignorat fratrem. Atoſſa. Filia ad hoc reſpondit: Ne in Atoſſæ quidem colloquium uenire poſſem, aut ullam aliam cernere mulierem cum illo cubantium. Nanq; hic uir, quiſquis eſt, cùm primũ adeptus eſt regnum, nos diſperſit, aliam alibi collocans. Audienti hæc Otani res eſt uiſa manifeſtior. Itaq; tertio nuncium ad eandem mittit in hæc uerba: Filia, decet te bonis ortam natalibus perinde ſuſcipere periculum, quod te ſubire pater hortatur. Si enim iſte Smerdis Cyri non eſt, ſed is quem ego ſuſpicor, non debet neq; tuo frui contubernio, neque quod potentiam Perſarum obtinet, impune lætari, ſed pœnas luere. Nunc igitur agito: Cum tecum cubabit, animaduertesq; ſoporatũ, palpa eius auriculas, quas ſi habẽtem compereris, cum Smerde Cyri te cubare exiſtima: ſin minus, cum Smerde Mago. Ad hæc Phædyma reſpondet, ſe ſi id faciat, magnum adire diſcrimen, quonam probe ſciret, ſi ille careat auribus, & ipſa in palpando deprehendatur, fore ut ipſa ab illo truncidetur, tamen ſe id facturam. Et Phædyma quidem recipit ſe patri hoc eſſe præſturam. Auribus mutilatus Smerdis. Huic autẽ Smerdi Mago Cyrus, cum regnaret, aures præciderat, non exigua de cauſa. Ergo Phedyma hæc Otanis filia, quæcunq; receperat patri, executa eſt. Nam ubi uices eius fuerunt adeundi Magum (etenim uxores Perſarũ per uices in orbem ad illos pgũt) adiens Magum unà cubuit, eiuſq; dum uehementer ſoporatus eſt, aures palpauit: quib carere hominem non difficulter, ſed facile ſanè deprehẽdit. Vbi illuxit, celerrime patrem certiorem rei geſtæ facit. Iſte ſumptis Aſpathine & Gobrya Perſarum primoribus, & ad fidem ſibi ſeruandam accommodatiſſimis, rem omnẽ exponit, qui & ipſi ſua ſponte rem ita ſe habere ſuſpicabant. Eoq; uerba quæ Otanes attulerat, admiſerunt: cõſtituerunt̃q; ut ſinguli ſibi ſingulos in ſocietatẽ deligerent è Perſis, quibus maxime confiderent. Aſciuit itaq; ſibi Otanes Intaphernem, Gobryas Megabyzum, Aſpathines Hydarnem. Hi cum ſex forent, Darius à Perſis (nam his pater eius Hyſtaſpes præerat) Suſa aduenit. Qui cum aduenìſſet, placuit ſex Perſis hunc in ſocietatem adſciſcere. Qui cũ ſeptem eſſent, congreſſi colloquiũq; fidem mutuo dederũt. Cumq; ad Darium ordo dicendæ ſentẽtiæ uenìſſet, ita apud cæteros uerba facit: Equidem mihi uidebar ego ſolus noſſe Magum regnare, & Smerdem Cyri mortem oppetiſſe: atq; ob id ipſum dedita opera huc me contuli, ad necem Mago comparandam. Verum quandoquidem contigit ut uos quoque rem ſciatis, & non ſolum ego, uidetur mihi confeſtim eſſe tranſigendum, neque differendum. Differre enim ſatius non eſt. Ad hæc Otanes: Fili, inquit, Hyſtaſpis, & patre egregio ortus es, & teipſo nihilo inferiorem eſſe patre tuo indolẽ præfers, noli tũ ita properare ad rem aggrediendam inconſulto, ſed cõſiderantius illam capeſſe: quam ita demum aggredi debemus, cum plures fuerimus. Tum Darius: Viri, inquit, q adeſtis, ſi eo quem Otanes dixit, utemini modo, ſciatis uos teterrime perituros. Aliquis enim priuati lucri ratione habita, rem ad Magum deferet. Et uos quidem debebatis potius per uoſmet qui cœperatis iſta exequi: ſed q̃n ſtatuiſtis ad plures referendum, & me adhibendum, aut hodie trãſigamus, aut ſcitote (ſi nobis hodiernus elabatur dies) nõ alium occupaturum ut me apud Magum accuſet, ſed me ut uos accuſem. Ad hæc Otanes, cũ cerneret Darium eſſe improperum: Q̃n, inquit, nos maturare cõpellis, nec finis differre, age expone nobis ipſe, quonam pacto regiam introire poſſimus, & illos aggredi. Excubias nanq; depoſitas eſſe, ipſe quoque etſi non uiſu, certe auditu noſti, quas qua ratione penetrabimus? Cui reſpõdens Darius: Multa ſunt, inquit, Otanes quæ nequeũt oratiõe declarari, ſed facto. Alia, quæ oratiõe declarari poſſunt, ſed unde nihil clari opis exiſtit. Vos uero noſtis excubias, quæ depoſitæ ſunt, haudquaq̃ difficiles eſſe ad penetrandũ. Nam cũ nos tales ſumus, nemo nõ, q̃ſquis ille ſit, cedet nobis: partim ob

Perſarũ uxores per uices concumbũt.

Cõiurationis exequẽdæ modus, atq; conſilium.

Darij cõſilium.

reuerentiam, partim ob timorem: Ad quod habeo prætextum accõmodatiſſimum, cui innitamur. Siquidem me dicam è Perſis ueniſſe, ac uelle quædam à patre mandata regi nunciare. Vbi enim expedit mendaciũ dicere, dicatur. Nam idem optamus, quicq; mendacium dicimus, quicq; ueritatem. Quippe cum hi qui mentiuntur, tunc mentiuntur, cum perſuadendo ſunt quippiam lucri facturi. Et qui uerum dicunt, ideo dicũt, ut uerum dicendo aliquod lucrum conſequantur. Et alius huc, alius illuc magis propenſus eſt, ita non idem faciendo, idem tamen obtinemus. Quod ſi nihil lucri faciendum eſſet, peræque & uerax foret mendax, & mendax uerax. Quod ad ianitores attinet, ſi quis eorum libenter cedet nobis, utilius ei ſuo tempore erit. Si quis obuiam ire conabitur, ut eſt hoſtis, ita tunc pro hoſte habeatur. Deinde intro irrũpentes, rem tranſigemus. Poſt hæc Gobryas: Viri amici, inquit, nobis pulchrius erit recuperare imperium: aut ſi recuperare non poterimus, mortem oppetere, quàm cum ſimus Perſæ, uiro Medo parere, & quidem aures non habenti. Cum præſertim quicunque ueſtrum Cambyſi ægrotanti affuiſtis, memoria teneatis, quæ ille dum uita excederet, Perſis imprecatus eſt, niſi imperium recuperare tentarent: quæ nos tunc nõ admittebamus, inuidioſe dici à Cambyſe exiſtimantes. Nunc igitur clanculum pono in Darij ſententiam: Neq; hunc cœtum diſſoluendum cenſeo, ſed ſtatim aduerſus Magum adeundum. Hæc dicta à Gobrya cæteri comprobarunt. Interea dum ab iſtis conſultatur, forte hoc contigit, ut Magi inito inter ſe conſilio, ſtatuerent conciliandum ſibi amicum Prexaſpem, quòd indigna paſſus à Cambyſe eſſet, occiſo eius filio ictu ſagittæ, & ſolus mortem Smerdis Cyro geniti noſſet, quem ipſe ſuapte manu interemiſſet, quòd præterea ob id apud Perſas maxima flagrabat inuidia. His de cauſis accitum hominem, ſibi amicum cõprobabant: accipientes fidem ac iuſiurandum, fallaciam quæ ab ipſis in Perſas facta eſſet, intra ſe habiturum, neque cuiquam mortalium patefacturum, pollicitantes innumerabilia ſe eſ daturos. Recipiente Prexaſpe facturum ſe, quæ Magi ſuaſerãt, iterum illi dicere, in animo habere, omnes Perſas ſub murum arcis conuocandi. Ideoq; iubere hunc conſcenſa turri prædicare, à Smerde Cyri Perſis imperari, & ab alio nemine. Hæc illi præcipiebant, ueluti homini ſum mæ apud Perſas autoritatis, & qui ſæpenumero aſſeueraſſet eum eſſe Smerdem Cyri, ac cædem à ſe factam pernegaſſet. Hæc quoq; Prexaſpe ſe paratum exequi dicente, Magi cõuocatis Perſis, hominem in turri perductum iubent habere orationem. Prexaſpes, ea quæ ab iſtis oratus fuerat, ſponte obliuiſcitur: exorſuſq; ab Achæmene, ſeriem familiæ Cyri recenſet: & ubi tandem deuenit ad Cyrum, commemorauit illius in Perſas beneficia. His expoſitis, prompſit ueritatem, cauſatus ideo ſe hactenus occultaſſe, quod ſibi tutum non fuiſſet proferre rem geſtam, ſed in præſentiarum neceſſitate coactum proferre: dixitq; ſe à Cambyſe adactum Smerdem Cyri occidiſſe, & Magos eſſe qui regnent. Multis quoq; uerbis Perſas deuouit, niſi rurſus imperium recuperarent, ac Magos ulciſcerentur. Hæc locutus, ſeſe in caput à turri præcipitem dedit. Hunc in modum Prexaſpes, uir per omne tempus uitæ ſpectatus, occubuit. At ſeptem Perſæ ubi conſtituerunt aggredi protinus Magos, neque rem differre, deos comprecatum ierunt, ignari omnino eorum quæ circa Prexaſpem acta eſſent, ſed hæc inter eundum in medio itineris audierunt: eoq; à uia ſecedentes, iterum collocuti ſunt. Quorum qui cum Otane optauerant rem prorſus differri, uidebant negantes tũc eſſe adoriendam: qui uero cum Dario, confeſtim eundum, & quod decretum eſſet peragendum. Eis concertantibus apparuerunt ſeptem accipitrum paria, inſectantium duo paria uulturum, eoſq; uellicantium atque infeſtantium. Quod intuentes ſeptem Perſæ, ſententiam Darij comprobarũt: & mox freti auibus, ad regiam cum fiducia perrexerunt. Vbi ad portas adfuerunt, prout Darius ſenſerat, ita euenit. Nam cuſtodes reueriti Perſarum primarios, nec aliquid huiuſmodi ſuſpicantes ex his fore, qui uenirent diuina cum pompa, ne interrogauerunt quidem. Vbi in aulam introgreſſi ſunt, offendunt eunuchos, qui ſunt à nunciis: & ab his qua gratia uenirent, interrogantur. Illi inter percontandum ianitoribus minitabantur, quod homines ingredi permiſiſ-

Darij conſilium.

Mendacium dicere ubi expediat.

Gobryæ conſilium.

Prexaſpes à Magis conſoliatur.

Prexaſpes ſe è turri præcipitem dedit.

Augurium.

sent: atque ulterius pergere uolentes eosdem prohibebant. Isti se mutuo cohortati, eductis gladijs, eos à quibus arcebantur, ibidem trucidant: indemq; cursu in conclaue conten dunt: Intra quod tunc forte ambo Magi agebant, & de his que à Prexaspe erant acta, consultabant. Qui cum nouissent tumultuantes eunuchos atque uociferantes, procurre runt uterque: & quod fiebat animaduertentes, ad uires conuersi sunt: quorum unus occupat arcum, alter lanceam sumit. Atque inde miscentur inuicem. Verum arcus ei qui illum sumpserat, cum hostes iuxtà essent, nulli usui fuit. Alter se lancea tuebatur, eoq; tum Aspathinis femur percussit, tum oculum Intaphernis; oculoq; ex uulnere Inta- *Iustinus ex Trogi historia duos fuisse interemptos scribit.*
phernes, non tamen & uita priuatus est. Et hos quidem alter Magorū uulnerauit, alter uero quando arcus ei nulli usui erat, in thalamum qui erat conclaui contiguus, se prori puit, fores occlusurus: sed illic duo de septem cum eo irrumpunt, Darius & Gobryas: cum esset implicitus cum Mago Darius, adhuc stans atque hærens, considerabat ne Go bryam feriret in tenebris. Eum cernēs Gobryas ociose stantem, interrogat, cur non ute retur manu. Respondenti Dario, dispicio ne te feriam, tu uero (inquit) uel per utrunq; exige gladium. Cui Darius obtemperans, pugiōis ictu uibrato Magum casu percussit. Interfectis Magis capita demunt, eaq; gestantes quinque eorum, duobus reliquis, qui *Magorum cædes.*
sauciì erant illic relictis, tum quòd inualidi essent, tum arcis tuendæ causa, foras procurre runt cum uociferatione ac tumultu, cæterosq; Persas compellando rem gestam expone bant, capita ostentantes: & simul quicunq; Magorum ipsis occurrebat, mactabant. Persæ cognito ab his quod actum erat, ac dolo Magorum, & ipsi facienda sibi eadem censue runt, eductis gladijs, ut quenq; reperibant Magum, interficiebāt: & nisi noctis interuen tu cohibiti fuissent, neminem Magorum reliquissent. Hunc diem Persæ maxime solen- *Magophonia*
nem publice obseruant, & in eo ingens celebrant festum, uocantes id μαγοφονίαν, id est, Magorum cædem. Quo die nulli Magorum fas est prodire in lucem: sed cuncti se intra do mum continent. Vbi resedit tumultus, diesq; quinque excessere, hi qui Magos inuase rant, de omni rerum statu consultabant. Quorum orationes etsi apud nonnullos Græ corum fide carent, tamen huiusmodi fuerunt. Otanes hortabatur rem Persicam in me dium constitui, ita inquiens: Vnum è nobis principem fieri amplius mihi non uidetur: neque id aut iucundum esse, aut bonum. Nam & quò licentiæ Cambyses processerit, *Otanis pro statu populari oratio.*
nostis, & quò Magus. Quid igitur nobis opus est monarchia, quam sustulimus? in qua licet pro libidine agere omnia impune: quæ uirum etiamsi optimus omnium fuerit, tñ cum in ea positus est, extra consuetos abijcit sensus. Quippe cum præter inuidiam ab ini *Tyrānis abolenda.*
tio ingenitam homini, ingeneretur ex præsentibus bonis insolentia. Itaque hæc duo ma la habens, nimirum omnem malitiam habet, tum per insolētiam, quod expletus omni bus rebus est, tum per inuidiam multa facinora admittens. At enim uir tyrannus (ut qui omnia bona obtinet) debebit esse sine liuore esse. Verum ita natura comparatum est, *Tyrannorum mores.*
ut is sit aduersarius popularibus suis. Siquidem eorum optimis quibusque, qui super stites sunt atque uiuunt, inuidet, deterrimis delectatur: & quod indecentissimum est, criminatiōes admittere optimum putat. Nam siue admireris eum modeste, offenditur, quod non effuse hoc facias: siue effuse facies, offenditur, quasi sibi assenteris. Et ut exē quar dicendo quæ maxima sunt, iura patriæ labefactat, fœminis uim affert, indemna tos interimit. At cum dominatur multitudo, in primis nomen obtinet omnium pul cherrimum, isonomiam, id est, iuris æquabilitatem. Deinde nihil eorum agit quæ mo narchus, hoc est, unicus princeps: Nā magistratus tñ forte deliguntur, tum administra tor rationē reddit: oīa denicq; cōsilia in cōmune referunt. Itaq; (ut meā dicā sentētiā) censeo nobis monarchiæ deiectorib⁹ statū multitudinis esse optandū. In multitudine q̄- *Megabyzi ad holigarchiam adhortatio.*
dem oīa insunt: Otanes quidem hanc sentētiam dixit. Megabysus aūt ad holigarchiam, id est, ad statum paucorum rem traducens, ad eam socios hortabatur his uerbis: Quæ Ota nes dixit de abolenda tyrannide, ea sint pro dictis à me quoq;: sed quatenus hortabatur summam deferri ad multitudinem, in hoc ab optima errauit sententia. Etenim po-

pulari multitudine nihil eſt neque inſipientius neque inſolentius. Itaq; eos qui tyranni ſæuitiam fugiunt, ad intemperantis plebis recidere ſæuitiam, nequaquam tolerandum eſt. Nam tyrannus ſi quid facit, intelligens facit: at plebi ſuum eſt nihil intelligere. Quo enim pacto ſciat, qui neque edoctus eſt, neq; honeſtum nouit, ne domeſticum quidem, qui ad res agendas ſine cõſilio præceps ruit torrenti flumini ſimilis. Ex quo ſi qui male conſultum Perſis cupiunt, ĩ ſtatu populari utantur. Nos uero qui cœtum uiroꝝ optimorum delegimus, ad hos deferamus. Nam inter eos & ipſi erimus, & ex optimis uiris credibile eſt optima exiſtere conſilia. Hanc Megabyzus ſententiam dixit. Tertio loco ſuam Darius, inquiens: Quæ Megabyzus dixit, quatenus ad ſtatum popularem pertinent, recte mihi uidetur dicere: quatenus ad ſtatum paucorum, non recte. Propoſitis em̃ tribus ſtatibus, & his omnibus optimis, ut optime imperet populus, optime pauci, optime unus, inter hæc multo antecellere unius imperium ſentio. Nam unius uiri qui optimus ſit imperio, nihil melius eſſe conſtat. Quod qui ſentit, non immerito ſtatum popularem miſſum faciat, ut taceam ſic præcipue conſilia in aduerſarios trahi ſolere. Porro in ſtatu paucorum, cum plures uirtuti incumbant in publicum, uehementiora priuatim odia excitari conſueuerunt. Cum enim quiſq; princeps eſſe optet, & in dicẽda ſententia uincere, ad ingentia inter ſe odia euadunt. Ex quibus ſeditiones exiſtunt, è ſeditionibus cædes, è cædibus ad unius imperium deuenitur. Vnde intelligi datur, quãto ſit hoc illo præſtantius. Iam uero plebe imperante, abeſſe non poteſt quin malitia exoriatur: exorta malitia in republica inter malos, non odia fiunt, ſed amicitiæ ualidæ. Qui em̃ aduerſus rempublicam facinoroſi ſunt, mutuo ſe occultant: idq; tam diu fit, dum aliquis populo præpoſitus, tales homines compeſcat, is uidelicet, quem populus inter cæteros admiretur. Hic cum admirationi eſt, tunc uere monarchus oſtenditur, declarans in hoc monarchiam eſſe omnium præſtantiſſimum. Atq; ut in ſumma omnia colligam, unde nobis libertas extitit, & à quo data, à populo ne, an ab holigarchia, an à monarcho? Ego ſentio, cum ſitis per unum uirum liberati, uos debere talem rem complecti: ne alioqui leges patrias diſſoluatis bene conditas, quod nequaquam ſatius eſt. Hæ tres fuerunt dictæ ſententiæ, quarum ultimæ quatuor reliqui aſſenſerunt. Otanes, qui iuris æquabilitatem facere Perſis ſtudebat, ubi ipſius ſententia reiecta eſt apud alios, ita in medium locutus eſt: Viri ſeditioſi, quoniã conſtat neceſſe eſſe unũ aliquem è nobis regem fieri, ſiue per ſortem, ſiue pmiſſu Perſarũ per multitudinis electionem, ſiue qua alia ratione, equidem ego uobis non refragor: quippe q neq; præeſſe uolo, neq; ſubeſſe. Et hac lege cedo uobis ius meum imperĩ, ut nulli ueſtrũ, aut ipſe ego, aut nullus unquam meorũ ſubſit. Otane hæc locuto, cæteri ſex eius poſtulatis aſſenſerũt. Ita hic alĩs nõ refragatis, è medio abĩt alio ſeſſum. Cæteris ſeptẽ de iuſtiſſimo rege deligẽdo conſultantibus, uiſum eſt, ſi ad aliquem ex ipſorum numero regnũ peruenĩret, Otanem donari debere peculiariter, eiuſq; deinceps poſteros cũ oĩ alio magnificentiæ gñe apud Perſas honorificentiſſimo, tũ Medica quotãnis ueſte. Quæ ideo decreuerunt eis donanda, q primus rẽ agi tauerat, & ipſos in cœtum coegerat: Et hæc quidem peculiariter in Otanẽ decreuerunt. Illa uero in cõmune, ut regiã introire unicuiq; è ſeptẽ ſine internuncio liceret, niſi forte cum uxore cubaret rex, neue regi fas eſſet aliunde quã è familia coniuratorum uxorem ducere. De regno actũ eſt hunc in modum: Vt ſub ortum ſolis conſcenſis equis, dũ in ſuburbanis uectarentur: cuius equus uocem primus ediderit, is regnum Cambyſis obtineret. Erat Dario quidam equiſo, uir ſolers noĩe Oebares: ad quẽ Darius poſtquam è cœtu digreſſi ſunt, ita inquit: Oebares, de regni negocio ſic inter nos conuenit. Sub ipſum ſtatim ſolis ortum equis conſcenſis, ut cuius equus uocem primus ediderit, is regno potiatur. Quare ſi qd ſolertiæ habes, nunc cõminiſcere, ut nos obtineamus hoc decus, & nemo alius. Ad eum reſpondens Oebares: Here, inquit, ſi in hoc uerſatur, rex ſis nec ne, huius rei cauſa confidere te iubeo, & bonũ habere animũ, ante te fore regẽ neminem. Eiuſmodi habeo medicamenta. Si igitur, inquit Darius, habes iſtiuſmodi cõmentũ, adeſt tẽpus cõminiſcendi, nec differendi rẽ, utpote craſtino die nobis futuro certami

Optimorum optima conſilia.

Darij ad monarchiam exhortatio.

Monarchia uincit.

Otanes ius ſuum ea conditiõe ceſſit aliis, ut nec ipſe nec ſui imperio ſubderentur.

Perſarum inſtituta peculiaria.

Oebares Darij equiſo.

ne. Hæc ut audiuit Oebares, ita sibi faciẽdum putauit: Vbi nox aduenit, unam equarum quam equus Darij maxime adamabat, in suburbana adducit, ibiq; alligat. Tum equum Darij eodem ducit: eumq; circumagens, identidem equæ admouet, ac tãdem admittit. Postero die simul atq; illuxit, sex Persæ ex conuento affuerunt equis assidentes. Et cum in suburbanis ultro citroq; uectarentur, ubi ad locum peuenerunt, ubi superiore nocte equa fuerat alligata, ibi Darij equus accurrens hinnit m edidit: & hinnitu edito, protinus fulgur sereno cælo tonitruq; extitit. Hæc cũ Dario tanq; ex composito accidissent, eum compotem uoti fecerunt. Nam cæteri ex equis desilientes, Darium adorauerunt. Sunt qui hoc dicant Oebarem fuisse machinatum, sunt qui aliud. Vtroque enim modo referrtur à Persis. Volũt nanq; Oebarem attrectatis manu huius equæ genitalib', ipsam manum intra subligaculum tenuisse abditam: & sub ipsum statim solis ortum, cum eq degressuri essent, eam naribus equi Dariani admouisse, equumq; ad odoris sensum infremuisse, atq; hinnisse. Darius itaq; Hystaspis filius declaratus est rex: eiq; omnes Asiani audientes dicto fuerũt, præter Arabes, qui à Cyro, & rursus à Cambyse populos subigente, nunquam tamen in seruitutem redacti sunt, sed hospites extiterunt: Cambysi aduersus Aegyptum præsto fuerant, quibus inuitis haud quaquam fuissent ingressi Persæ Aegyptum. Darius matrimonia ex Persis auspicatus est, ductis duabus Cyri filiabus, Atossa, quæ Cambysi fratri & rursus Mago nupserat, & Artystona uirgine. Præterea altera Smerdis Cyri filia, nomine Parmis. Necnon filiam Otanis duxit, quæ Magum prodidit. Idem uiribus omni ex parte stabilitis, ante omnia simulacrum è lapide factum statuit hominis equo insidentis, inscriptis in hæc uerba literis: DARIVS HYSTASPIS TVM EQVI VIRTVTE, cuius nomen legebatur, TVM OEBARIS EQVISONIS, PERSARVM REGMVM ADEPT. His apud Persas actis, uiginti prouincias (quas ipsi satrapeias uocant) constituit: earumq; singulis præfides præfecit: taxato quod penderet tributo per nationes, alijs finitimos transcribens, alijs transferens, alijs remotiores gentes attribuens. Distributo prouincijs hunc in modum tributo, quod exigebatur cum hoc edicto, ut qui argẽtum, hi Babylonici talenti pondere: qui aurum, hi Euboico pondere afferrent. Valet autem Babylonicum talentũ septuaginta mnas Euboicas. Etenim sub Cyro atq; deinde sub Cambyse, nihildum fuerat circa tributa institutum, sed munera afferebantur. Ob hanc tributi ordinationem & alia huiusmodi, Persæ aiunt Darium fuisse institorem, Cambysem autem dñm, Cyrum uero patrem: Quoniam Darius res omnes quæstui habebat, Cambyses asper erat ac morosus, Cyrus mitem agens, & omni ratione de illis bene mereri studens. Ab Ionibus igitur & Magnetis, q in Asia incolũt, & Aeolibus & Caribus & Lycijs & Melyensibus & Pãphylijs (unum enim erat idemq; impositum his tributum) pendebantur quadringenta argenti talenta: Hæc erat ab eo prima portio instituta. A Mysis & Lydis & Alysonijs & Cabalijs & Hygennensibus quingena talenta: Secunda portio hæc erat. Ab Hellespontijs, qui ad dexteram illuc nauigantium siti sunt, & Phrygibus, & Thracibus qui Asiam incolũt, & à Paphlagonib', & Mariãdenis, & Syris, trecẽta & sexagena talẽta: Hæc erat tertia portio. A Cilicibus equi albi triceni sexageni, in dies singulos singuli, necnõ talenta argenti quingena: quorum centena & quadringena erogabantur in eam Ciliciæ regionem, quæ equos pducebat: trecena autem & sexagena ad Darium ibant: Hæc quarta portio. Ab urbe Posideo, quam coloniam Amphilochus Amphiarai filius deduxit in finibus Cilicum ac Syriorum, ab hac ad Aegyptum usque, præter Arabum partem (hæc enim erat immunis) trecenta & quinquagena erat tributum: Quinta portio hæc. Cui annumeratur omnis Phœnicia, & Syria, quæ dicitur Palæstina, & Cyprus.

Ab Aegypto & Aphris Aegypto cõterminis, & Cyrena, & Barca (in portione nam q Aegypti istæ ordinantur) septingenta pueniebant talẽta, præter pecuniam è piscario prouentu lacus Mœrios. Excepta hæc pecunia, & certo frumenti numero, septingenta talenta obueniebãt. Nam centum uiginti millibus Persarũ, qui in albo muro Memphitico stationem habent, & eorum auxiliarijs admetiuntur illi frumentum: Sexta portio

Darius quo machinamento imperio potitur

Darius rex declaratur.

Satrapes Persarum.

Talentum Babylonicum.

Euboicum pondus.

Prima satrapeia.

Secunda.

Tertia.

Quarta.

Quinta.

Sexta.

Septima. hæc. Sattagydæ,& Gandarij,& Dadicæ,& Apparytæ,in idem conſtituti,centena & ſeptuagena talenta pendebant:Septima portio hæc. A Suſis & cætera Ciſſiorum regione,trecenta: Octaua hæc portio. A Babylone uero cæteraq; Aſſyria,millena talenta argenti proueniebant,& præterea pueri caſtrati quingeni:Nona portio hæc. Ab Ecbatanis,& ab reliqua regione Medica,& Parycanis, & Orthocorybantibus,quadringena & quinquagena talenta: Decima portio hæc. Caſpij,& Pauſicæ, & Panthimati, & Daritæ, ſimul conferentes ducena talenta afferebant: Vndecima hæc portio. A Bactrianis ad Aeglos uſq; trecentorũ & ſexagenorũ erat tributum: Portio duodecima hæc: A Pactyica, & Armenijs, eorũq; conterminis, Euxino tenus ponto, talenta quadringena:Tertiadecima hæc. A Sagartijs, & Sarangibus,& Thamanæis,& Vtijs,& Mecis,& his qui rubri maris inſulas incolunt, ubi rex eos, qui relegati uocantur, collocat.Ab his omnibus ſexcentorum talentorum proueniebat tributum: Quartadecima portio hæc. Sacæ & Caſpij,ducena & quinquaginta talenta afferebant:Quintadecima portio hæc. Parthi Choraſmijq;,& Sogdi,& Arij,trecena talenta: Sextadecima portio hæc. Paricanij,& qui ex Aſia ſunt Aethiopes,quadringena talenta:Decimaſeptima portio hæc. Mantienis & Saſpiribus, & Alarodijs ducena iniuncta talenta erant:Duodeuiceſima portio hæc. Moſchis,& Tybarenis & Macronibus, & Moſynœcis,& Mardis,trecenta talenta præcepta erant: Vndeuiceſima hæc portio. Indi,ut ſunt multitudine multo numeroſiſſimi inter omnes quos nouimus mortales,ita tributum ſuper cæteros omnes afferebant tricena ſexagena talenta aureorum ramẽtorum: Viceſima portio hæc. Quod ſi Babylonica pecunia ad pondus Euboicum redigatur, fiunt nouies millena quingenaq; & quadraginta talenta argenti. Aurum uero ſi terdecies tanto ramentorum taxetur, in ſumma reperietur ad rationem Euboicam eſſe ſex millia talentorum,ſexcentaq; & octoginta. Quibus in unum contractis ad Euboicum computum,exigebantur in ſummam annui tributi à Dario,talentorum quatuordecim millia quingenta & ſexaginta.Minorem his ſummam omittendam mihi,non referendam puto.Hoc tributum Dario ex Aſia obueniebat,& aliquantulum ex Africa, procedente tempore:& ab inſulis obuenit aliud tributum: & ab his qui Europam Theſſalia tenus incolunt.Id tributum rex hunc in modum theſaurizat, hoc eſt, reponit: Liquefactum aurũ argentumq; in fictiles fidelias infundit. Expletas mox fidelias ſubinde frangit:ex eoq; auro argentoue quoties pecunia indiget,tantum concidit,quantum uſus poſtulat. Atq; hæc quidem prouinciæ erant,ac tributorum taxationes.Sola autem Perſis ideo inter tributarias à me prætermiſſa eſt, q̃ eam minime Perſæ colunt. Iſti tamen ad ferendum ullum tributum non adigebantur,ſed munera portabant.Aethiopes Aegypto conterminí, quos Cambyſes in expeditione contra macrobios Aethiopes ſumpta ſubegit,qui ſacram Niſam incolunt, & Dionyſio dies feſtos agunt: ibi Aethiopes eorumq; finitimi,eodem quo Indi Calandiæ ſemine utuntur, ſubterraneasq; obtinent domos:Horum utriq; tertio quoq; anno munera portabant.portantq; ad meam uſque memoriam binos ſemodios auri rudis,& ducenos faſces ebeni,& quos Aethiopes pueros,& uicenos grandes elephantorũ dentes. Colchi quoq; inter dona ferentes repoſita erãt,eorũq; finitimi ad montẽ uſq; Caucaſum.Ad hũc em̃ montẽ imperitat à Perſis. Nã q; ad aqlonem Caucaſi habitãt,eorũ iã nulli Perſas curãt.Iſti igit̃ dona ſibi imperata,etiam ad meã uſq; ætatem,quinto quoq; anno afferebant,centenos pueros,totidemq; uirgines.Afferebant & Arabes millena quotãnis talenta thuris: Hæc iſti dona, præter tributum,regi portabant.Sed id aurum tam multum, Indi,unde ramenta (quæ dixi)regi afferunt,hac ratione comparant. Indicæ regionis id,quod ad ſolem uergit,ſabuloſum eſt.Nam Indi,duntaxat eorũ quos ſcimus,de quibus aliq̃ pro certo narratur,primi ſunt hominum,qui in Aſia ad auroram & ſolis ortum habitant.Indorum enim tractus, qui auroram ſpectat, propter arenam uaſtus eſt. Eorum autem complures ſunt gentes,atq; eæ lingua inter ſe diſſonæ:quarũ aliæ ſunt deditæ rei pecuariæ,aliæ nõ.Item aliæ in paluſtribus fluminis habitant,crudis uictitantes piſcibus, quos aggreſſi & arun-

Octaua.
Nona.
Decima.
Vndecima.
Duodecima.
Tertiadecima.
Quartadecima.
Quintadecima.
Sextadecima
Decimaſeptima.
Duodeuiceſima.
Vndeuiceſima.
Indorum multitudo
Græce hunc in modum legitur:
τό δὴ χρυσίον τρισκαιδεκασάδιον λογιζόμενον τὸ ψῆγμα ἐυρίσκεται ἐόν ἐυβοϊκῷ τὰ λάντωμ ὀγδώκοντα καὶ ἑξακοσίου καὶ τέτρακι χιλίου:
Id eſt, Aurum uero ramẽtitium ſi terdecies expendatur ad argentum,in ſumma reperietur ad rationẽ Euboicam eſſe quatuor millia talentorum ſexcentaq; & octoginta.
Calandiæ Indi.

dineis nauigijs exceptant. Singula autem nauigia è singulis arundinis internodijs fiunt. Isti ex Indis ferunt uestem è tegete: quam ubi è flumine messuerunt incidentq; plectentes in modum floreæ, tanquam thoracem sibi induunt. His finitimi auroram uersus sunt. Indi pecuarij, carnibus crudis uescentes, nomine Padæi, qui talibus uti moribus narrantur: Quoties ciuium aliquis aliquâ ue ægrotat, uirum quidem sui maxime familiares interimunt: q̃ dicant illum morbo tabescentem, carnes ipsis corruptorum: Et licet se neget ille ægrotare, nihilominus isti non ignoscentes necant eũ, epulanturq;. Mulieri uero suæ maxime necessariæ, idem quod uiri uiro faciunt. Qui autem ad senium peruenit, eo itidem mactato pascuntur. Ideoq; cum hac de causa, tum quia omnes qui in morbum incidunt, necantur; non multi sane eorum ad senectutem perueniunt. Est aliorum Indorum hæc diuersa consuetudo, ut nullam animantem interimant, utq; nihil seruent, nec domos parandas existiment, atq; herba uictitent. Est eis semen quoddã milij instar, sua sponte nascens è terra, suo in calice: quod cum ipso calice lectum coquunt, edũtq;. Quorum quisquis in morbum incidit, is in locum desertum pergit, ibiq; decumbit, eius uel discumbentis uel defuncti curam gerente nemine. Horum omnium quos recensui, Indorum coitus in propatulo est, sicut pecorum. Color similis ac proximus Aethiopico. Genitura quam in mulieres emittunt, non alba quemadmodum cæterorum hominum, sed atra, ut color corporis: qualem Aethiopes quoq; emittunt. Hi Indi longius à Persis absunt, & uento austro obnoxij: eoq; Dario neutiquam obtemperabant. Cæteri Indi Casbatyro urbi & Pactyicæ regioni contermini sunt, ad uentum aquilonem habitantes. Ex omnibus Indis ij qui proximam Bactrianis uitam degunt, pugnacissimi sunt, & qui ad austrum præcipue mittunt. Circa hanc enim plagam uasta sunt propter arenam loca. In qua solitudine arenosa formicæ gignuntur, canum quidem magnitudine minores, uulpium uero maiores. Earum nonnullæ & apud eos & apud regem Persarum uisuntur, hinc uenatu captæ. Hæ formicæ in faciendis sub terra domicilijs egerunt arenam, ut apud Græcos formicæ, atq; eodem modo, ipsa specie corporis similima. Ea autem quæ egeritur arena, auracea est: pro qua in desertũ mittentes Indi, ternos singuli camelos iungunt: mares à lateribus, quos frenatos trahunt, fœminam in media, in quam ipsi ascendunt: data opera, ut à recentissimis fœtibus abstractas iungant. Etenim apud eos cameli cum nihilo sunt minori pernicitate quàm equi, tum uero ad ferenda onera multo ualẽtiores. Qualem habet camelus speciem, Græcis utpote scientibus, non puto scribendum: sed quod ex eo animali nescitur. Camelus in posterioribus cruribus gerit quatuor femora, & totidem genua, & ueretrum inter posteriora crura caudam uersus spectans. Hunc in modum iunctis camelis, Indi ad aurum legendum tendunt: ut cum feruentissimus fuerit æstus, sint in rapina. Siquidem præ æstu formicæ sub terra se occultas tenent. Est autem illis hominibus sol ardentissimus matutino, non quemadmodum alijs meridie, eousq; efferuescens, dum tempus est à foro discedendi, per quod spatium multo magis urit quàm meridianus in Græcia: adeo ut dicantur illi tum in aqua se abluere. Meridies ferè Indos urit peræque atq; alios homines: declinante meridie, talis est illic sol, qualis alibi matutinus. Ac deinceps magis ac magis frigescens, dum ad occasum peruenit: quo tempore præcipue friget. Vbi ad locum Indi peruenere, culleis (quos attulere) arena cõpletis, raptissime retrò se recipiunt. Quos protinus formicæ (ut à Persis fertur) olfactu perceptos insequuntur tanta pernicitate, quanta in alio est nullo: ita ut nisi uiam, ad quam formicæ congregantur, anticipent Indi, nemo sit ipsorum inde euasurus. Ideoq; camelos mares, q̃ impares fœminis sunt in currendo, ne trahantur, dissoluunt: sed non utrunq; pariter. Fœmina uero pulli (quem reliquit) memor, nihil sibi remittit. Hac ratione Indi maiorem auri partem nanciscuntur, ut Persæ memorant. Nam quod effoditur in eadem regione aurum, rarius est. Et sane pulcherrimas quodammodo res extrema orbis habitati pars sortita est, quemadmodum Græcia (quod præstantissimum iudicatur) pulcherrimas regiones. Nam, ut paulo antè dixi, ultima plagarum, quæ ad orientem uergentes habitantur, Indica est: in qua

Indorum mores.

Aegrotos epulantur Indi.

Senes mactantur.

Coitus in prò patulo.

Genitura Indorum atra.

Formicæ Indicæ.

Cameli fortissima.

Arena auracea quibus modis diripiatur.

& animantes tam quadrupedes, quàm uolucres, multo ſunt grandiores, quàm cæteris in locis, præterquam equi (nam ab equis Medicis uincuntur qui Niſæi uocantur) & infinita uis auri, partim effoſſi, partim per flumina deuecti, partim (ut indicaui) ſurrepti. Præterea agreſtes arbores pro fructu lanam ferẽtes, ouillæ tum pulchritudine tum bonitate præcellentem, qua in ueſtiarium Indi utuntur. Ad meridiem ultima è regionibus quæ habitantur, Arabia eſt: in qua ſola omnium naſcuntur thus, myrrha, caſia, cinnamomum, & ledanum. Cuncta hæc facilia ad nãciſcendum, præter myrrham. Nã thus Arabes ſtorace ſuffiẽtes, legũt ea, quam Phœnices ad Græcos exportant. Hac ſuffitum thus capiunt. Etenim thuriferas arbores obſeruant colubri ſubalati, exiguo corpore, diſcolori ſpeciẽ, permagno numero circa ſingulas arbores, ĩdem uidelicet qui ad uerſus Aegyptum facto exercitu tendunt. Nec ullo alio ab arboribus, quàm ſtoracis fumo ſubmouentur, uniuerſam terram oppleturi (ut Arabes aiunt) niſi ut ĩdem narrabant, ſimile quiddam illis contingeret ei, quod nouimus cõtingere uiperis, idq; (ut credere debemus) ſolerti diuinitatis prudentia. Nam quæ & timido animo ſunt & eſculenta, ea omnia fœtuoſa fecit, ne aſſiduo eſu deperirẽt: contrà, quæ ſæua & maligna ſunt, ea uoluit parum eſſe fœtuoſa. Vnde fit, ut lepus, quem omnia uenantur, fera, ales, homo, tam ferax ſit: ſola quæ ex omnibus beſtijs cum grauida eſt, etiam impleatur, & aliũ fœtũ in utero geſtans pilis ueſtitum, aliũ nudum, aliũ tantũ non formatum, alium concipit: Et lepus quidem talis eſt. At leæna ualidiſſimum ferociſſimúmque animal, ſemel in uita unum parit. Nam unà cum fœtu uterum emittit. Cuius rei cauſa eſt hæc: quod catulus leoninus, ubi moueri in utero incipit, cum habeat ungues longe acutiſſimos ex omnibus feris, uterum lacerat, augeſcénsque magis ac magis, ungues inprimendo exhulcerat: ita ut ad poſtremum, dum part⁹ adeſt, nihil uteri relinquatur incolume. Qua re ſi uiperæ & alati Arabiæ ſerpentes ita gignerentur, ut ipſorum natura fert, non eſſet hominibus uiuendi facultas. Nunc autem cum libidine agitantur, & per paria cœunt, fœmina collum maris in emittenda genitura comprehendit, ſorbenſq; non prius dimittit, quàm deuorauerit: Et mas quidem hoc modo perit. Fœmina uero talem luit maſculo pœnam: quod filij dum adhuc intra uterum ſunt, patrẽ ulciſcẽtes, matricẽ ambedunt: eiuſq; aluo ambeſa, ita partũ faciunt. Cæteri ſerpentes qui non ſunt hoĩbus pnicioſi, oua pariunt, & magnam uim fœtuũ excludunt. Atq; uiperæ p uniuerſum orbẽ terrarũ uiſunt: alati uero ſerpentes nuſquam alibi, niſi in Arabia, aut certe nõ adeo frequẽtes: Hunc in modum Arabes thus comparant. Caſiam autem ſic: Poſtquam ſibi cum cæterum corpus, tum faciem præter oculos obligauerunt corijs aliĩſq; pellibus, ad caſiam pergunt. Ea naſcitur in palude non alta, circa quam & in qua degunt feræ alatæ, ueſpertilionibus ſimilimæ, ſtridore diro, & uiribus prævalentibus, quas ab oculis arcentes Arabes, ſic caſiam metunt. Cinnamomum etiam quàm ſuperiora mirabilius legunt. Nam aut quo modo, aut qua in terra gignatur, illud nequeunt dicere: niſi quod probabili ratione utuntur, quod q̃dam uolunt id gigni in his regionibus, ubi Dionyſius educatus eſt: & ipſas cinnamomi feſtucas afferri à grandibus quibuſdam alitibus ad nidos, è luto conſtructos in præruptis montium, & homini inacceſſis. Contra quas hoc Arabes excogitauerunt: Boum aſinorumq; defectorum, & aliorum iumentorum membra minutatim conciſa, in ea loca portant: & ubi iuxta nidos poſuere, procul abſcedunt. Ad hæc fruſta delapſæ uolucres, ad nidos ſuos carnem comportant: cui ſuſtinendæ impares nidi, ad terram diſciſſi labuntur. Tunc Arabes ad eos colligendos accedunt. Hac ratione cinnamomum ab illis legitur, & illinc in alias regiones dimittit. At ledanũ, quod Arabes ladanum uocant, etiam cinnamomo mirabilius comparatur. Quippe quod in graueolentiſſimo loco naſcens, tamen fragrantiſſime olet. In barbis hircorum inuenitur innatum, ueluti mucor ligni, cum ad conficienda multifaria unguenta utile, tum præcipue ad ſuffitionem qua Arabes utũtur: Hactenus de thymiamatis dictum ſit. Redolet Arabica regio mirifice iucundo quodam odore. Suntq; in ea ouium duo genera admiratione digna, quæ nuſquam alibi uiſuntur, quorum unum caudas habet tam lon-

Lana arborea.
Ledanum.
Storax.
Naturæ ſolertia.
Leporis fœcunditas.
Lege Plini. lib. 8. cap. 55.
Vide Gelli. lib. 13. cap. 7. & Ariſto. 6. ani.
Viperæ coitus partuſq;.
Serpentes alati.
Caſiæ collectio.
Cinnamomi collectio.
Hæc tãquam fabuloſa confutat Plinius.
Ledani collectio.
Ouium genera mira.
Caudarum mirum.

gas, ut non sint tribus breuiores cubitis. Si quis trahi sinat, hulcera contracturæ, dū per terram atteruntur. Nunc unusquisq; pastorum hactenus est doctus arte fabrili, ut plostella faciant, quæ singulas ouium caudis subligent, superq; plostella caudas ipsas alligent. Alterum genus ad cubitalem latitudinem caudas gerit. Huic, qua parte meridies ad solem occidentem uergit, contermina est Aethiopia terrarum habitatarū ultima. Hæc & auri multum fert, & uastos elephantes, prominentibus utrinq; dentibus: & cum agrestes omnes arbores, tum uero ebenum, necnon uiros maximos pulcherrimosq; & æui longissimi. Atq; hæc quidem extrema sunt Asiæ Africæq;. De extremis autem Europæ, quod pro cōperto referam, non habeo. Neque enim assentior fluuium quendam esse, Eridanum à barbaris uocitatum, qui subijt mare ad septentrionem spectans, unde electrum uenire narratur. Ne Cassiteridas quidem noui insulas, hoc est, stannarias, unde ad nos uenit stannū. Quam rē uel ipsum coarguit nomē Eridanus, quod Græcū est, non barbarū, ab aliquo poetarū fictum. Sed etsi hoc studiose quæsiui, à nemine qui ipse uiderit, accipere potui, quomodo se habeat mare ad illam Europæ partem. Ab extremis itaq; ad nos uenit stannum electrumq;. Cæterum ad septentrionem Europæ quàm plurimam auri uim esse constat. Sed quomodo fiat, ne hoc quidem pro comperto dicere queo. Dicuntur tñ id à gryphibus auferre Arimaspi, uiri unoculi, quod nec ipsum crediderim, ut uiri nascantur unoculi, cæteram naturam habentes alijs hominibus parem. Porro extrema terrarum concludunt aliam regionem, intusq; cohibēt ea, quæ nobis pulcherrima putantur, illisq; rarissima. Est in Asia planities quædam undiq; cincta monte, quinq; in locis interciso, quæ aliquando fuit Chorasmiorum cum ipsorum finibus, & Hyrcanorum, & Parthorum, & Sarangæorum, & Thomaniorū. Sed posteaq; Persæ rerum potiti sunt, facta est regis. Ex hoc circumiecto monte ingens amnis prosluit, nomine Aces, qui quondam per singulas undiq; intercisiones ductus ac distributus, totidem quas dixi gentium regiones irrigabat. Vbi uero in potestatem regis Persæ uenerunt, hoc ab illo sunt passæ, quod anfractibus montium ab rege abscissis, & ad eorū singulos portis inditis aqua ab exitu intercluſa est, interfluenteq; introrsum amne planities, quæ intra montes erat, pelagus facta, cum fluat in interiora, amnis nulla ex parte exitum habens: atque ita ipsæ gentes pristino aquæ usu frandati, afficiuntur permagno detrimento. Nam hyberno tempore deus illis quemadmodum alijs hominibus pluit. Sed æstate cum serant pisum & sesamum, aquam desiderāt. Igitur cum nihil eis aquæ tribueretur, ad Persas uenerunt uiri atque mulieres, stantésque pro foribus regis, cum eiulatu uociferabantur. Tunc rex his qui maxime indigebant, portas reserari iussit, utique eas, quæ ad illos ferrent, easdem cum illorum terra humore hausto sariata est, rursus obserari: ita deinceps alias, ut quiq; cæterorum populorum maxime aqua indigerent. Id faciens, quantum ego auditu cognoui, pecuniæ exigendæ gratia præter tributum: Atque hæc quidem ita se habent. Cæterum rex unum è septem uiris, qui aduersus Magum conspirauerūt, Intaphernē cepit, ac capite damnauit ob hanc noxam: Intaphernes statim post oppressos Magos regiam ingressus, uolebat admitti ad colloquium regis. Etenim hac lege conuentū erat inter Magi oppressores, ut eis ad regem foret aditus sine internuncio, nisi cubanti cum uxore. Itaque non oportere sibi interuenire nunciuti censens Intaphernes, quia foret unus è septem, introire utiq; uolebat. Sed cum ianitor & qui à responsis erat, introire non sinerent, quod regem dicerent rei uxoriæ dare operam, eos mētiri ratus, educto acynace, aures utriq; nareſq; præcidit, ac loro freni equini ad ceruices ipsorum alligauit, hominesq; dimisit. Qui cum sese regi exhibuissent, & cur id passi fuerant exposuissent, Darius sigillatim q̄q; Persas accersiuit, ueritus ne id communi sex Persarum consilio factum esset, exploraritq; nunquid id quod actū foret comprobarent. Vbi comperit sine horum cōsensu Intaphernem hæc fecisse, hominem comprehendit, eiusq; liberos atq; omnem familiam, multis de causis credens illis cum suis cognatis rebellionem fuisse molituros: hos comprehensos ad necem uinciri iussit. Tunc uxor Intaphernis ad regias fores accedens, plorabat atq; lamentabatur. Id assidue faciens

Europæ extrema.

Electrum.

Eridanus.

Arimaspi.

Intaphernis facinus.

do,ad ſui miſericordiam Darium cum adduxiſſet,miſſo ad eum nuncio,rex inquit:Mulier,offert tibi Darius unius electionem, ex uinctis domeſticis tuis quem uelis liberari. Illa poſtquam ſecum deliberauit,ita reſpondit:Si unius omnino animam rex mihi gratificatur,eligo ex omnibus fratrem.Hæc audiens rex, miratus huius orationem, miſſo nuncio,inquit: Percontatur te rex, qua de cauſa uiro filijſq; prætermiſſis, fratrem deleGiſti ut ſupereſſet,qui & remotiori abs te eſt gradu quàm filij,& minus iucũdus quàm maritus.Cui illa reſpondens:Rex,inquit, maritus mihi alius,ſi dæmon uoluerit,atque alij liberi,ſi hos amiſero,eſſe poſſunt:alius frater parẽtibus meis iam uita defunctis,nulla ratione poteſt eſſe. Hanc ſecuta cauſam, ita locuta eſt, uiſaq; eſt Dario probe dixiſſe. Itaque ea re delectatus rex, & eum quem mulier optauerat miſſum fecit,& filiorum natu maximum,cæteris omnibus interfici iuſſis.Ita unus è ſeptem Perſis intra initia occubuit. Enimuero illud ferè circa Cambyſis ægrotationem contigit.Erat Sardibus præſes quidam à Cyro præfectus,noſe Orœtes, uir Perſes, cui nefariæ rei cupido inceſſit: ſiquidẽ Polycratẽ Samium, à quo nullo nec facto nec dicto quantulocunq; læſus eſſet, quemq; ne uidiſſet quidem unquam, tamẽ cõcupiuit capere ad interimendum, ob hãc (ut pleriq; aiunt)cauſam. Cum aliquando pro foribus regis conſiderent Orœtes & alter quidam Perſes,nomine Mitrobates, præfectus gentis quæ eſt in Daſcylio,è uerbis ad iurgia peruenerunt. Et cũ de uirtute diſceptaretur, Mitrobates obijciens Orœti inquit: Tu ne in precio uirorum es, qui inſulam Samum tuæ prouinciæ adiacentem,regi non acquiris, ita facilem captu, ut quidam è popularibus quindecim armatis fretus occuparit,eiusq; tyrannide potiatur? Hoc iurgium audienti Orœti adeo doluiſſe quidam aiunt, ut affectauerit nõ de obiurgante uindictam, ſed Polycratem prorſus occidere,propter quem male audiſſet.Alij,ſed pauciores,inquiunt caduceatorẽ in Samum ab Orœte miſſum cuiuſdam rei rogandæ cauſa:cuius autem,non dicitur:Polycratem tunc fortè in conclaui cubantem fuiſſe,aſſiſtente ei Anacreonte Teio. Idq; ſiue conſultò, quod res Orœtis contemptui haberet, ſiue forte aliqua huiuſmodi factum.Ad quẽ accedens Orœtis caduceator, cum mandata exponeret, Polycratem neq; ſe ad hominẽ conuertiſſe(erat enim ad parietem uerſus) neq; quicq; reſpondiſſe. Hæ bifariæ cauſæ mortis Polycratis fuiſſe memorantur,quarũ utrilibet accõmodare fidem quis poteſt.Itaque Orœtes in urbe Magneſia degens,quæ eſt ad Mæandrum flumen ſita,miſit Myrſum quẽdam Lydum, Gygis filium, cum nuncio in Samum ad Polycratem, cuius animum nouerat.Etenim Polycrates primus extitit Græcorum, duntaxat eorum quos nouimus,ſecundum Minoem, & ſi quis alius iſto prior maris imperio potitus eſt, qui in animũ induxerit ut mari potiretur. Primus inquam,extitit ex eo gñe,quod humanum uocatur, qui multam conciperet ſpem loniæ atq; inſulis dominandi. Hoc igitur eum in animo habere certior Orœtes factus,miſit nũcium in hæc uerba: Orœtes Polycrati ita inquit: Audio te res excellentes agitare aĩo, ſed propoſito rem pecuniariã nõ ſuppetere.Quod ſi ita feceris,ut ſuadeo, proſpexeris & tibi & ſaluti meæ. Nam rex Cambyſes,ut mihi pcomperto renunciat,de me interficiendo cogitat. Nunc igitur meipſum recipito, atq; pecunias,earum partem tibi habiturus,partem mihi permiſſurus: & ipſarum pecuniarum beneficio omni Græciæ imperaturus. De quibus ſi mihi fidem non habes,mittito quempiam tibi fidiſſimum, cui ego fidem faciam. Quo audito, Polycrates gauiſus eſt, atq; obſequi uolebat. Maiorem enim in modum pecuniam auebat.Mittit itaq; priusad rem inſpiciendam quẽdam è popularibus ſuis Mæandrium Mæandrij filium, ſcribam ſuum, qui non longo poſt hoc tempore ornatum conclauis Polycratis, ſpectatu dignum,templo Iunonis omnem dicauit.Hunc Orœtes cognito ſpeculatorem eſſe circũſpectum,ita ſibi agẽdum putauit.Octo ſcrinia lapidibus implet,præter admodum paruam partem circa ipſas oras, ac ſupficiem lapidum auro inducit, eaq; ſcrinia alligata in expedito habet. Quæ aduenienſ Mæandrius cum inſpexiſſet, Polycrati renunciauit. Enimuero ne illuc ſeſe conferret,magnopere dehortabãtur tum oracula & amici, tum præcipue ſomnium hoc,quod eius filia uiderat, Videbatur ſibi cernere patrem in aere

Frater marito præfertur

Polycratis cædis occaſio

Orœtis dolus

Scrinia lapidibus referta

Somnium filiæ Polycra.

ſublimem eſſe, qui à Ioue quidem lauaretur, à ſole autem inungeretur. Hanc uiſionem conſpicata, inſtabat omnino diſſuadere patri, ne à patria proficiſceretur ad Oroetē: quin etiam ad biremem eunti male ominabatur. Cui cum ille minitaretur, ſi ſoſpes rediret, fore ut hæc perdiu maneret uirgo: ipſa ut ita cōtingeret, ſibi imprecata eſt. Malle enim ſe diutius uirginem eſſe, quàm patre orbari. Polycrates omne conſilium pro nihilo habens, ad Oroetem nauigauit, cum alios ſecum ducēs, tum uero Democedem Calliphontis Crotonienſem medicum, qui eam artem apud ſuos præclariſſime omnium exercebat. Vbi Magneſiam peruenit Polycrates, tetra morte eſt affectus, indignaq; aut ſua perſona aut ſuis cogitationibus. Nam neq; eorum qui Syracuſis tyranni extiterunt, neque aliorum Græciæ tyrannorum ullus eſt magnificētia cum Polycrate comparandus. Eſi Oroetes, quod indignum relatu eſt, cruci ſuffixit. Eos uero qui illum comitati fuerant, Samios quidem dimiſit, iubens eos gratiam ſibi habere, quod liberi eſſent: hoſpites autem atq; ſeruos iure captiuitatis ſibi uēdicans, retinuit. Polycrates ergo ſuſpenſus, oēm filiæ uiſionem exoluit. Nam ab Ioue quidem cum plueret lauabatur: à ſole autem, exudante è membris abdomine, ungebatur. Hunc exitum habuerunt tot proſpera Polycratis, quem uaticinatus ei fuerat Amaſis rex Aegypti. Verum non multo poſt tempore, Polycratis ultio Oroetem excepit. Quippe poſt Cambyſis obitum occupato à Magis regno, Oroetes cum eſſet Sardibus, nihil admodum de Perſis, qui è Medis imperio fraudati erant, meritus eſt: ſed in ea perturbatione Mitrobatem à Daſcylio præfectum (qui illum de Polycrate exprobrauerat) interemit: & eius filium Cranapē, ſpectatos in Perſis uiros: & cum alia quoq; omnifaria flagitia commiſit, tum quendam à nunciis, qui ad ipſum à Dario uenerat, quod parum iucunda nunciaſſet, trucidandum curauit, ſummiſſis quibuſdam, qui redeuntem aggrederentur, quiq; trucidatum cum ipſo equo occultarent. Darius ubi principatu potitus eſt, Oroetem ulciſci cum ob alia ſcelera, tum præcipue ob Mitrobatem, filiumq; cupiebat. Sed aduerſus eū è profeſſo mittere copias cōſilij non erat, utiq; rebus nondum ſatis fundatis, & imperio recens parto: cum præſertim audiret Oroetem multa ui nixum, cū mille Perſarū ſatellitibus ſtipatus eſſet. Nam ſuæ prouinciæ habebat Phrygiam, Lydiam, Ioniam. Itaq; Darius aduerſus hæc, hanc rationem iniuit. Accitis Perſarum ſummis quibuſq; proceribus, his locutus eſt uerbis: Perſæ, qs hoc ueſtrū mihi repromittat executurus prudētia duntaxat, nulla ui, nullis q; copijs? Vbi enim opus prudentia eſt, ibi ui agere nihil attinet. Ergo qui ueſtrum mihi Oroetem uel adducat uiuum, uel interficiat, qui de Perſis nihil omnino meruit, ſed multa ſcelera admiſit, uel hæc duo: unum, quod duos è nobis, Mitrobatem eiuſque filium interemit: alterum, quod à me miſſos ad ſe accerſendum necandos curat, facinus profecto non tolerandum. Ideóque priuſquam maiora in Perſas ſcelera admittat, comprehendendus eſt ad necem: Hec Darius interrogabat Perſas. Eorum triginta extiterunt, qui repromitterent, ſinguli uolentes ipſi id exequi. Quos inuicem contendentes Darius reprehendens, ſortiri iuſſit. Id cum feciſſent, ſors Bagæum Artontis filium ex omnibus contigit. Hic ſorte delectus, hac ratione uſus eſt: Complures literas uarijs de rebus ubi ſcripſit, ſigilloq; Darij impreſſit, cū his profectus eſt Sardis. Eas poſteaquàm in cōſpectum Oroetis uenit, dedit ſeparatim recitandas regio ſcribæ. Regios autem ſcribas cuncti præſides habent. Reddebat ſeparatim Bagæus literas, explorandi gratia animos ſatellitum, nunquid annuerent ad rebellandum ab Oroete. Quos animaduertens magnopere uenari literas, & ea quæ in illis dicerent, etiam uehemētius reddidit aliam epiſtolam in hæc uerba: Perſæ, Darius rex interdicit uobis, ne apud Oroetē fungamini ſatellitū officio. Hoc illi audito, lanceas depoſuerūt. Tūc Bagæus cernēs illos obtēperantes epiſtolæ, ſumpta fiducia reddidit ſcribæ ultimum libellum, in hæc uerba ſcriptum: Rex Darius mandat Perſis, qui in Sardibus ſunt, ut Oroetem interimant. Id ubi audiere doryphori, id eſt, haſtati ſatellites, eductis acynacibus ſine mora Oroetem interemerunt. Ita uindicta Polycratis Samij Oroetem perſecuta eſt. Traductis, atque comportatis Suſa bonis Oroetis, contigit non diu poſt, ut in uenatu ferarum Darius rex, dum

Polycrates cruci ſuffixus.

Fortuna Polycratis cata ſtrophe.

Oroetes indignam Polycratis mortem luit.

Oroetis ſatellitium.

Bagæus.

Scribæ regij Perſarum.

Oroetis cædes.

ab equo desilit, pedem intorserit, uehementerq; luxauerit. Nam talus è iunc turis amotus est. Existimans itaq; apud se, ut prius, habere ex Aegyptijs eos qui primi putarentur arte medicinæ, eorum opera utebatur. At isti retorquendo pedem, ac uiolenter tractando, plus mali faciebant, adeo quidem, ut septem dies totidemq; noctes Darius præ molestia, qua afficiebatur, transegerit insomnes. Octauo die eidem male habenti, quidam Democedis Crotoniẽsis mẽtionem facit. Cuius de artificio prius iam inde in Sardibus audisset, Darius hominem q̃ celerrime accersi ad se iubet. Ille ut inter captiuos Orœtis inuentus, ubi pro neglecto habebatur, in medium adductus est, ficut erat pannosus, ac compedes trahens. In medio positum Darius interrogauit, nunquid eam nosset artem. Democedes ueritus, ne si se proderet, usq; quaq; Græcia priuaretur, dissimulare. Sed cum uideretur notitiam artis præ se ferre, Darius iussit eos qui hominem adduxerant, uerbera & tormenta afferre in medium. Tunc ille dissimulatione missa, se plane scire artem illam negauit, sed aliquantulum ob eius consuetudinem, quam cum medico habuisset. Factaq; ei potestate curandi, Græcis medicamentis utens, & leuia, post acria admouens, Darium compotem somni fecit, & breui tempore incolumem reddidit, cum iam se posthac ualidum fore ad incedendum desperasset. Ob quam curationem, postea cum eum Darius duobus aurearum compedum paribus donasset, interrogauit Democedes, nunquid ideo se duplici malo remunerandũ putaret, quod ab eo sospes ipse foret effectus? Hoc dicto Darius delectatus, ad suas uxores hoiem misit. Eunuchi q eum deduxerunt ad fœminas, dicebant hunc esse qui restituisset animam regi. Tunc earum singulæ auream phialæ thecam suffringentes, Democedem donauerunt tam amplo munere, ut excidentes ex percussione phialarum stateres, famulus qui sequebatur, noíe Scitona duertẽs, collegerit nõ paruam auri summam. Hic Democedes hũc in modum è Crotone profectus, cum Polycrate consuetudinem habuit. Cum à patre sane iracundo Crotone cohiberetur, nec eum tolerare posset, illo relicto abijt in Aeginam. Vbi commoratus unum annum, primos medicos transcendit, etsi imparatus erat, & nihil instrumentorum habens quæ ad artem medicinæ pertinerent: Ex quo factum est, ut in sequenti anno Aeginetæ conduxerint eum talento, Athenienses tertio anno centum mnis, Polycrates quarto anno talentis duobus. Ita in Samum profectus est. A quo uiro non minimum medici Crotonienses primi numerabantur, secundi Cyrenæi. Qua etiam tempestate Argiui ceteris Græcis præstare musica ferebantur. Tunc itaque Democedes Dario sanato, Susis maximas ædes obtinebat, & cum rege ad mensam sedebat, omnibus rebus affluens; præter hanc unam, quod in Græciam redire non poterat. Quinetiam Aegyptios medicos regem curare solitos, cum essent patibulis suffigendi, q; à Græco medico superati forent, impetrata ab rege uenia, liberauit. Itẽ uaticinum quendam Heleum, qui Polycratem secutus fuerat, & inter captiuos pro neglecto relictus. Deniq; maximi apud regem momenti Democedes erat. Interiecto deinde breui tempore, inter alia contigit, ut Atossæ Cyri filiæ (quæ erat Darij uxor) in mamilla hulcus exoriretur, deinde resciſſum porrò grassaretur: quod ista quoad fuit exiguum, præpudore occultãs, nemini indicauit. Sed ubi male iam habebat, accerſito Democedi rem oſtẽdit. Ille se redditurum sanam affirmãs, adiurat eam, ut sibi uicissim ipsa inseruiat in eo quod orauerit. Oraturum autem nihil, unde dedecus redũdaret. A quo posteaquam curata est edocta, Darium, dum cum eo cubat, his uerbis allocuta est: Rex, cum tantum tu habeas copiarum, desides, nullam neq; gentem neque potentiam Persis acquirens. At qui par est uirum & iuuenem, & magnarum opum dominum, aliquid operis edendo se ostendere, quo etiam Persæ cognoscãt sibi uirum præesse. Quod ut facias, duabus de causis interest, ut Persæ & eum qui ipsis præest uirum esse intelligant, & bello atterantur: ne ocium agentes, sibi insidias tendant. Nunc ergo aliquod opus edas, quoad in ætate iuuenili es. Nam augescẽte corpore, ingenium pariter augescit: & consenescẽte consenescit, & ad res oẽs elanguescit. Hæc Atossa ex admonitu Democedis. Ad quam Darius respondẽs: Quæ, inquit, uxor ipse facere destinaueram, ea oſa dixisti. Ego enim cõsti

Democedes à Dario accersitur.

Democedes splendidis muneribus donatus.

Democedis in medicina profectus.

Medici clari.

Musici Argiui.

Atossæ consilium apud Darium è suggestione Democedis.

Darij propositum.

tuerąm Scythis bellum inferre, iuncto mari è noſtra continente in alteram pōte, quod breui tempore perficeretur. Ad eum Atoſſa: Animaduerte inquit, nunc, omitte primū belli Scythis inferre, qui quandocunq; uoles tui erunt, aduerſus Græciam mihi tu eas in expeditionē. Concupiſco enim Lacænas, & Argiuas, & Atticas, & Corinthias fando cognitas, mihi fieri ancillas. Et ad hoc habes uir: ex omnibus maxime idoneum ad demonſtrandas Græciæ res, atq; exponendas, hunc qui pedem tuum ſanauit. Cui Darius: Quandoquidē, inquit, uxor tibi uidetur, nos primū Græciam tentare debere, mihi uidetur ſatius, ante omnia mittendos illuc exploratores Perſas, una cum iſto quem dicis, qui percepta omnia illic & uiſa renuncient: & mox ego ab illis edoctus, aduerſus Græcos tendam: Hæc locutus Darius, id quod locutus, re quoque aggreſſus eſt. Nanque ubi primum illuxit, accitis quindecim uiris Perſarum ſpectatis, præcepit ut ſequentes Democedem, omnia Græciæ maritima colluſtrarent, neue committerent, ut Democedes ab illis aufugeret, ſed rurſus eum omnino reducerent: Hæc illis ubi præcepit, ſecundo loco Democedem ipſum ad ſe accerſitum orat, ut expoſita atq; demonſtrata Perſis omni Græcia, rurſus redeat: iubetq; eum dono ferre patri ac fratribus omnia ſua utenſilia, affirmans ſe alia multo plura illi in uicem donaturum. At præter dona, miſſurum ait, quæ unà iter faciat, onerariam nauim, omnifariis bonis refertam. Hæc Darius nullo doloſo conſilio (ut mea fert opinio) mandauit. Ille tamen ueritus ne ſe Darius tentaret, tanq; fugitiuum, ſi cuncta ſibi oblata caperet: reſpondit ſe quidem ſua illic uelle relinquere, ut ea reuerſus ſibi haberet: uerum nauim onerariam, quam Darius promitteret, dono fratribus accipere. Darius poſtquam hæc Democedi præcepit, homines ad mare dimiſit. Iſti cum in Phœnicem deſcendiſſent, & ex Phœnice in urbem Sidonem, confeſtim duas triremes inſtruxerunt, & ſimul ingentem onerariam omnifariis bonis impleuerunt. Comparatiſq; omnibus, in Græciam traiiciunt. Et adeuntes maritima eius loca, intuebant atque deſcribebant. Tum pleraq; ac celeberrima Græciæ loca contemplati, in Italiam Tarentum tranſmiſerunt. Ibi Ariſtophilides Tarentinorum rex, & ipſe Crotonienſis, gubernacula Medicarum nauium reſoluit pariter & ipſos Perſas deſtinuit, tanquam certos exploratores. Interea dum iſti patiuntur hæc, Democedes Crotonem abiit ad domum ſuam. Quo abeunte, Ariſtophilides Perſas miſſos fecit, reſtitutis his quæ de manibus abſtuliſſet. Illinc Perſæ nauigantes, ac Democedem perſequentes, Crotonem perueniunt, nactiq; in foro Democedem prehendunt. Eum Crotonienſium quidam, rem Perſicam reformidantes, tradere parati erant: quidam iniectis è diuerſo manibus, Perſas fuſtibus cædebant, his uerbis commonefacientes: Viri Crotonienſes, conſiderate quid faciatis, qui hominem regis fugitiuum eripitis. An ex uſu erit uobis hanc iniuriam regi Dario intuliſſe, ac uobis bene cedet iſta feciſſe, ſi uos dimiſeritis? Cui enim primum quàm huic urbi bellum inferemus, aut quam priorem diripere conabimur? Hæc dicendo nihil magis Crotonienſibus perſuaſerunt. Quinimo non modo Democede, ſed etiam oneraria naui, quam unà duxerant: priuati ſunt, atque in Aſiam reuerſi, omiſſo iam ſtudio diſcendi ulteriora Græciæ, duce fraudati. Quibus tamē in diſceſſu iſte mandauerat, ut Dario dicerēt, Democedem ducere uxorem Milonis filiam. Erat enim apud regem celebre nomen Milonis luctatoris. Quas nuptias uidetur mihi eo tempore properaſſe magna erogata pecunia, ut ipſum etiam in patria ſua ſpectatum eſſe Dario appareret. Profecti Crotone Perſæ ad Iapygiam, in quaſdam naues incideruntA quibus in ſeruitutem redactos, Gillus quidam Tarentinus exul redemit, & ad regē Darium reportauit. Ob quod meritum cum rex paratus eſſet donare ei quicquid uellet, optauit ſe in patriam reduci, expoſita prius ſua calamitate, dicens ne omnem Græciam conturbaret, ſi claſſis ingens ipſius cauſa in Italiam mitteretur, contentum ſe eſſe ut per ſolos Cnidos reduceretur, exiſtimans pro amicitia, quæ Cnidis erat cum Tarentinis, ſe præcipue reductum iri. Id Darius pollicitus, effecit. Nam miſſo Cnidum nuncio iuſſit, ut Gillum Tarentum reducerent. Cnidi Dario obſequentes, id tamen à Tarentinis non impetrauerunt. Nam ad uim inferendam inualidi erant. Atque hæc

Democedes in Græciam cum exploratoribus ablegatur.

Ariſtophilides rex Tarentinorum.

Milo Crotoniates luctator.

hunc in modum administrata sunt. Hicq; Persæ primi extitere, qui in Græciam traiecti sunt speculandi gratia, & ob hanc rem. Samum uero post hæc rex Darius, omnium urbium tam Græcarum, quàm barbararum primam, euertit, ob hanc causam: Dum Cambyses in expeditione aduersus Aegyptum ageret, permulti se illuc Græcorum conferebant, partim (ut credibile est) negociandi, partim militandi, partim ipsius regionis oculis subiiciendæ gratia. E quibus fuit Syloson Aeacis filius, Polycratis germanus, extorris patria. Huic Sylosonti felicitas huiusmodi contigit: Sumpto hic a miculo rutilo, ac sibi circundato, apud forum Mempheos spatiabatur. Quem cum uidisset Darius Cambysis satelles, nullius admodum conditionis uir, captus amore amiculi, adit hominem, ut mercetur amiculum. Syloson animaduertens Darium magnopere cupere amiculum, diuina quadam fortuna usus: Ego, inquit, amiculum hoc nulla pecunia uendo, sed tibi largior, si modo tuum perpetuo debet esse. Hæc approbans Darius, accepit indumentum. Syloson, qui putaret sibi illud stulte periisse, interiecto tempore cum Cambyses decessisset, & septem illi Magum oppressissent, & ex septem Darius regnum adeptus esset, ubi certior factus est, ad eum uirum peruenisse regnum, cui ipse precanti dedisset in Aegypto uestimentum, Susa ascendit, sedensq; in uestibulo regiæ, ait se eum esse qui de rege sit benemeritus. Hæc audiens ianitor, regi nunciauit, ad quem admirabundus rex. Et quis est, inquit, Græcorum, qui in me beneficus extiterit, cui ego reuerentiam debeam recens regno potitus, necdum multi aut nulli eorum ad nos ascenderunt: nec ullo Græcorum quicquam ut sic dicam opus habeo: tamen hominem introducite, ut sciam quid hæc dicendo uelit sibi. Vbi à ianitore introductus est Syloson, ac status in medio, interrogatur ab interpretibus quisnam esset, aut quo facto beneficus in regem extitisset. Ipse rem omnem gestam circa amiculum refert, seseq; illum esse qui id donasset. Ad hæc respondens Darius: O, inquit, uirorum generosissime, tu ne ille es, qui mihi nullam dum potentiam habenti donasti ea, quamuis parua, tamen perinde grata, ac si nunc aliquid magnum acciperem. Qua de re immenso te auro argentoq; remunerabor, ut nunquam pœniteat te liberalem in Darium Hystaspis extitisse. Cui Syloson: Mihi, inquit, rex neque aurum neque argentum dederis, sed patriam meam Samum, ubi eam liberaueris, quam nunc post necem fratris mei Polycratis ab Oroete interfecti, occupat seruus noster, hanc mihi donato citra cædem atque direptionem. His Dariusauditis, misit exercitum duce Otane uno è septem uiris, iusso, ut quæ Syloson rogasset, ea effecta redderet. Otanes ad mare descendens, contrahebat exercitum. At Sami imperium obtinebat Mæandrius Mæandrij, acceptum à Polycrate, ut illud procuraret, cui iustissimo uirorum uolenti esse, non licuit. Nam ubi de Polycratis interitu allatus est nuncius, ante omnia Ioui liberatori statuit aram, eiq; fanum in circuitu designauit, & quod nunc quoque in suburbanis extat. Deinde ubi hoc perfecit, aduocata omnium ciuium concione, ita uerba fecit. Mihi sceptrum atque omnis potentia Polycratis (ut uos etiam nostis) demandata fuit: in meo quoque arbitrio situm est uobis dominari: sed quod in uicino reprehendo, id ipse quoad potero non faciam. Nam neque Polycrates placebat mihi, in uiros sibiipsi pares dominatum habens, neq; alius quispiam talia faciens. Et Polycrates quidem fatum suum expleuit: ego abit depositio in medium dominatu, iuris æquabilitatē suadeo, postulans iure optimo mihi ipsi hoc honoris tantum modo, ut è pecunia Polycratis sex demum talenta peculiariter mihi cedant. Et præterea Iouis liberatoris (cui ego templum extruxi) sacerdotium tam meis in perpetuum liberis, quàm mihi, qui libertatem uobis restitui. Hæc Mæandrius à Samijs postulabat. Tunc eorum quidam surgens: Tu uero, inquit, indignus es, qui nobis imperes, tu qui malus extitisti ac funestus, sed dignus potitus, qui pecuniam, quas interuertisti, rationem reddas: Hæc Telesarchus, ita enim uocabatur, dixit, q; inter ciues erat expertæ uirtutis. Quæ Mæandrius in animum accipiens, reputansq; fore, ut si dominatum ipse deponeret, alius quispiam in eius locum tyrānus constitueret, nō deponendū sibi

Sami euersionis causa.

Darius Cambysis satelles. Syloſontis amiculū pro uerbium.

Darius ad Syloſontem.

Mæandrius Sami procurator.

Telesarchus

dominatum ſtatuit: ſed in arcem regreſſus, accitum unumquenque eorum, tanquam rationem pecuniarum redditurus, comprehendit, alligauitq;. Poſt hæc, dum hi in uinculis ſunt, Mæandrius morbo corripitur: quem deceſſurum credens frater ſuus, nomine Lycaretus, quo facilius Sami rerum potiretur, omnes uinctos interemit. Neq; enim uidebãtur uelle liberi eſſe. Igitur ubi Samum tenuere Perſæ Syloſontem reducentes, nemo aduerſus eos manum leuauit. Atq; hi qui contrariæ Mæandrio factionis erant, deditionem ſe facere uelle dixerunt: quin ipſe Mæandrius ex inſula diſcedere. Approbante hæc Otane, atque inito fœdere, eminentiſſimi quiq; Perſarum poſitis ſellis è regione arcis ſedebant. Erat Mæandrio germanus uecordiuſculus, nomine Charileus, qui quod delinquere ſolebat, in ſuperterraneo loco erat alligatus. Hic cum audiſſet quæ agebantur, & per ſpecum ſuſpiciens uidiſſet Perſas quiete ſedẽtes, uociferando dicebat, uelle ſe in colloqum uenire Mæandrĩ. Eſi audiẽs Mæandrius, iuſſit ſolutũ ad ſe adduci. Vbi ad ductus eſt, cõfeſtim conuiciando maledicendoq; illi ſuadebat, ut imperium daret in Perſas. Hæc ingens: Ne tu ò deterrime uirorum, qui ſum tuus frater, quiq; nihil' uinculis dignũ peccaui, in ſuperterraneo carcere alligandũ putaſti: Perſas autẽ quos cernis te adorientes, atque extorrem facientes, ultum ire non audes, tam faciles tibi ad capiendum? Quos ſi tu reformidas, præbe mihi auxiliares tuos, ut iſtos ob ſuum huc aduentum ulciſcar, paratus teipſum ex inſula admittere: Hæc Charileus. Quem ſermonem Mæandrius admiſit, quantum ego ſentio, non quia eò inſipientiæ ueniſſet, ut putaret ſuas uires regĩs ſuperiores eſſe: ſed quia inuidens Syloſonti, ſi ciuitatem & integram & ſine labore eſſet accepturus, maluerit res Samias debilitari Perſis irritatis, atque ita tradi: probe intelligens, Perſas prius iniuria laceſſitos, ſæuituros eſſe in Samios, & ſibi tutum ex inſula exceſſum eſſe quandocunq; uellet. Foderat enim ſibi occultum cuniculum, ex arce ferentem ad mare. Itaque ipſe quidem Mæandrius è Samo profectus eſt. Charileus autem armatis cunctis auxiliarĩs, patefactiſq; portis, egreditur in Perſas nihil tale expectantes, ſed omnia pacata exiſtimantes. In hos Perſas qui ſellas attulerant, & plurimi momenti erant, dato impetu auxiliarĩ graſſabantur. Dum hæc iſti agunt, cæteræ Perſarum copiæ auxilio ueniunt: à quibus repulſi auxiliarĩ, rurſus in arcem ſe recipiunt. Otanes imperator cernens tantam cladem accepiſſe Perſas, etſi memor erat præceptorum Darĩ, dum ipſum mittebat, ne quem Samiorum aut occideret, aut caperet, ſed inſulam immunem malorum Syloſonti traderet: tamen horum præceptor̃ oblitus eſt: iuſſitq; milites, ut quenq; Samium adipiſcerentur, occidere, uirum pariter & puerum. Tunc pars copiarum arcem obſidebat, pars obuium quenque ſine diſcrimine trucidabat, tam in delubris, quàm extra delubra. Mæandrius è Samo profugiens, Lacedæmonem nauigauit. Eò ubi peruenit, habens quæ in diſceſſu exportauerat, dat negocium famulis, ut pocula argentea & aurea proponant. Dum illi ea promunt, interea ipſe Cleomenem Anaxandridæ filium, Spartæ regem, colloquendo deducit ad ædes ſuas. Cleomenes ubi pocula inſpexit, præ admiratione attonitus erat. Mæandrius eum iubere, quæcũq; liberet, illinc aſportaret. Idq; cũ etiã atq; etiam Mæandrius diceret, tũ Cleomenes uirorum iuſtiſſimus extitit: qui ea quæ ſibi donabantur, recipienda non putauit. Sed cum ſenſit eadem nonnullis ciuium Mæandrium elargiri, quomodo puniri deberet excogitauit. Aditis enim ephoris, hoc eſt, tribunis plebis, ait, ſatius eſſe Spartæ hoſpitem Samium è Pelopõneſo ablegari, ne quem Spartanor̃ aut ipſum aut alium quempiam perſuadeat fieri malum. Illi Cleomeni obſequentes, Mæandrium ablegarũt. Perſæ ubi diripuere Samum, Syloſonti tradiderunt, uiris deſolatam. Interiecto tamen tempore Otanes imperator frequentem incolis effecit, è uiſione per quietem morbo correptus, quo laborauit circa pudenda. Dum Samum nauticus proficiſcitur exercitus, interea Babylonĩ rebellauerunt, rebus probe admodũ comparatis. Nam quãdiu Magus imperauit, & ſeptem coniurati rem aggrediũtur, per hoc omne tempus, & per occaſionem rerum turbatar̃, ſe ad ferendam obſidionem inſtruxerunt, & in his apparãdis uſq; latuerunt. Vex̃ ubi è pfeſſo deſciuerunt, hæc ſibi facienda ſtatuerunt. Matres exer-

Otanes Darĩj præceptorũ oblitus.

Samus Syloſonti traditur.

Cleomenes rex Spartæ.

Strabo in 14. tradit Samũ hominibus uiduatam, Syloſontis opera acerbius imperantis.

lunt: mulierum unam, quam ſibi quiſq; uoluit, è domeſticis delegit, & hanc ad panem ſibi faciendum: cæteras in unum contractas ſtrangulant. Hoc idcirco facientes, ne rem frumentariam ipſorum illæ abſumerent. His rebus cognitis, Darius aduerſus eos contractis omnibus copijs contendit. Et poſtquam peruenit, urbem obſidione cingit. Sed illi nihili pendere obſidionem. Nam conſcenſis propugnaculis, tripudiare, probraq; ingerere Dario atq; exercitui: quorum quidam ita inquit: Quid iſtic deſidetis Perſæ, quin potius abſceditis, tunc expugnaturi nos, cum peperierint mulæ. Hoc quidem Babyloniorum dicebat, credens nunquam parere mulam. Anno ac ſeptem menſibus in obſidione conſumptis, iam Darium atque uniuerſum exercitum tædere, q; Babylonios expugnare non poſſet: etſi aduerſus illos omnia machinamenta atque omnes inſidias experſtum, cum alias, tum illas, quibus eoſdem Cyrus expugnauit. Omnia hæc frūſtra fuerunt, quia Babylonij uehementer excubijs incumbebant. Sed cum ne ſic quidem capi poſſent, uicesimo quàm circumuallati ſunt menſe, Zopyro Megabyzi filio, unius è ſeptem qui Magum ſuſtulerunt, hoc contigit portētum, ut quædam mularum eius, quæ frumentum ſubuectabant, pareret. Quod ei renunciatum cum nō crederet, ipſe fœtum inſpicere uoluit. Eo uiſo, uetuit ſeruos cuipiam rem aperire, reputans illius Babylonij uerba, qui inter initia dixiſſet, poſtq; mulæ parerent, fore, ut muri exupugnarentur. Ex hac fama Zopyro uiſa eſt expugnabilis Babylon. Diuino enim numine & illum locutum, & ſuam mulam eſſe enixam. Igitur ubi uiſum eſt fatale eſſe iam Babylonem capi, adiens Darium ſciſcitatus eſt, nunquid perquam magni faceret, expugnare Babylonē? Audiens perquam magni ab illo fieri, aliud conſultat, quo modo ipſe foret urbis expugnator, & ſuum hoc opus (beneficia enim apud Perſas permultum ad incrementa honorum conſequenda ualent.) Eoq; nemini expromens, ſe ſuffecturum rei faciendæ, ſi ſeipſum cū mutilaſſet, ad hoſtes transfugeret: ſeſe deformiſſima mutilatione affecit, prſus cum id minimi faceret. Quippe nares ſibi præcidit auriculasq;: comam deformiter circumtondit, plagas impoſuit: atq; ita ad Darium perrexit. Quem ille intuens, uirum ſcilicet ſpectatiſſimum ſic truncatum, adeo grauiter tulit, ut exiliens è ſolio exclamaret, interrogando, quis eum ob quod facinus mutilaſſet. Ad eum reſpondens Zopyrus: Nemo, inquit, rex præter te, cuius tanta potentia eſt, ita me potuiſſet afficere. Neq; alienus quiſpiam hoc mihi fecit, ſed ipſe ego: q; indigno animo fero, Aſſyrios Perſis illudere. Cui rex: O uirorum miſerrime, inquit, turpiſſimo facto pulcherrimum nomē imposuiſti, ingens, ppter eos q obſident, temetipſum indigne laceraſſe. Nunqd ò demēs te mutilato protinus hoſtes deditionem facient? Quid in teipſum laniando ſenſus amiſiſti? Ad eum Zopyrus: Si, inquit, tecum cōmunicaſſem quæ eram facturus, tu me non permiſiſſes. Nunc memet ego adhibens in conſilium, id feci. Itaq; iam Babylonem capiemus, niſi tu tuis parces. Ego enim ita uti ſum, ad muros ut transfuga fugiam: dicamq; ad illos me hæc abs te eſſe paſſum: & ut, opinor, ex hoc corporis habitu fidē eis faciēs, conſequar exercitus præfecturam. At tu decimo die, quàm muros fuero ingreſſus, mille milites ex eo genere, cuius amiſſione nihil admodū damni fiat, colloca aduerſus portam, quæ uocatur Semiramidis. Rurſus interiectis ſeptem dieb', colloca duo millia ad portas quæ dicuntur Niniorum. Atq; tertio, uiginti diebus interiectis, è regione portarum quæ dicuntur Chaldæorum, alios ſtatue, numero quatuor millia: dum neq; priores, neque poſteriores habeant, quo ſe defendant, præter gladios: hæc tantum finas eos habere. Poſt diem uicesimum reliquas copias iube rectà muros undiq; ſubire. Verum ad portas, quæ Belides ac Ciſſiæ uocantur, Perſas mihi ſtatuito. Etenim ut ego ſentio, Babylonij mihi, qui magna opera ediderim, committent, cum alia, tum uero portarum claues. Illinc mihi atq; Perſis curæ erit operam nauare. Hæc ubi mandauit, ad muros perrexit, ſubinde reſpectans tanq; uere pfuga. Eo conſpecto, q in turribus ad id diſpoſiti erāt, deorſum decurrerūt, & alterā portā aliquantulū reclinantes, ſciſcitabant quiſnam eſſet, & cuius rei indigēs ueniret. Cumq; hic dixiſſet ſe Zopyrū eſſe, & ſe ad illos transfugere, eū ad Babylonios magiſtratus deduxerūt. Ante quos ubi ſtetit Zopyrus, conditio

Babylonij re bellantes mulieres ſtrangulant.

Mulæ partus

Theophraſtus tamē mulas uulgo parere in Cappadocia dicit, Vide Plinium in 8. libro cap. 44.

Zopyrus ipſe ſe mutilat.

Græce tamen legitur χαλκιδέων

Zopyri uafrū ad Babyl. profugium.

nem ſuam miſerebatur, referens à Dario ſe paſſum, quæ à ſemetipſo paſſus eſſet: idq; ob eam cauſam quod ſuaſiſſet illi diſcedere cum exercitu, quoniam nulla uia oſtenditur ut bis expugnandæ. At nunc, inquit, ad uos uenio Babylonij, futurus uobis in maximo bono, Dario autem & copijs eius maximo malo. Neque enim quòd ita me mutilauit, ferret impune, cum habeam exploratos omnes conſiliorum eius exitus. Hæc Zopyrus commemorabat. Quem Babylonij utique uirum apud Perſas ſpectatiſſimũ cernentes, naribus atq; auribus priuatum, uibicibus ac ſanguine cõſperſum, ſperantes omnino uere loqui, & ad ipſos uenire ſocium, inducti ſunt ad permittenda ei quæ cunq; poſtulaſſet. Iſte poſtulauit copias militũ, quas ut accepit, perfecit ea quæ cũ Dario cõpoſuerat. Siquidem decimo die eductis Babyloniorum copijs, mille Darianos quos collocari primos mandarat, circumuentos trucidauit. Eum Babylonij aduertentes conſentanea ueribus facta præſtare, maiorem in modum lætabãtur, parati omni iure homini parere. Iſte rurſus interiectis diebus, de quibus erat cõuentum, cum delectis Babyloniorum egreſſus, duo millia Darianorum militum interfecit. Babylonij ceruẽtes hoc alterum opus, nihil aliud quàm Zopyrum in ore habere, eum laudibus tollere. Hic rurſus conſtitutis diebus ſuperſedens, ad prædictum locum copias educit, circumuentaq; quatuor millia occidit. Quo tertio opere edito, Zopyrus apud Babylonios erat, ut & dux exercitus, & murorum cuſtos declararetur. Vbi uero è compoſito Darius copias undique muris admouit, ibi Zopyrus omnem dolum patefecit. Nam cum Babylonij conſcenſis muris copias Darij adoriẽtes arcerẽt, ipſe a portis Ciſſijs ac Belidibus portis, Perſas in urbem introduxit. Quod factum qui Babyloniorum uidebant, hi in puluinar Iouis Beli confugerunt. Qui non uidebant, hi in ſuo quiſq; loco permanſerunt, donec & ipſi ſe proditos intellexerunt: ita Babylon iterum capta eſt. Qua potitus Darius muros eius circumcidit, & portas omnes amolitus eſt: quorum neutrum Cyrus fecerat prius eidem à ſe captæ. Babyloniorum quoque procerum tria millia patibulis affixit, data cæteris uenia urbem incolendi. Atq; ut ĩdẽ uxores haberent, unde ſuccreſceret ſoboles, puidit. Nam fœminas Babylonij (ut ſuperius demonſtratum eſt) rei frumentariæ conſulentes ſtrangulauerant. Itaq; Darius uicinis undiq; populis negocium dedit, ut fœminas Babylone repræſentarent pro iniũcto quiſque numero. In ſumma igitur quinquaginta millia fœminarum conuenerunt. Ex quibus qui ſunt Babylonij, originem duxerunt. Darij iudicio nemo Perſarum Zopyri præſtantia facta ſupergreſſus eſt: neq; eorum qui prius, neq; eorum qui poſterius extiterunt, præter unum Cyrum, cui nullus unquam Perſarum ſe dignum qui illi compararetur exiſtimauit. Ferturq; Darius hoc dictum ſæpenumero uſurpaſſe, præoptatus ſe Zopyro nihil eſſe cladis paſſum, q̃ uiginti ſibi Babylones ultra illam quam haberet acqri. Eum tñ egregie remuneratus eſt, cum dando quotannis quæ apud Perſas ſunt honorificentiſſima, atq; alia permulta: tum tradita Babylone immuni, quoad uiueret, in peculiarem portiõem. Huius Zopyri filius fuit Megabyſus: qui dux exercitꝰ extitit in Aegypto aduerſus Atheniẽſes & ſocios. Atq; huius Megabyzi filius Zopyrus ille, qui ad Athenienſes transfugit à Perſis.

Babylon ſecũdo capitur

Iouis Beli puluinar.

Darij celebre de Zopyro elogium.

HERODOTI HALICARNASSEI HISTORIARVM LIBER QVARTVS, QVI INSCRIBITVR MELPOMENE.

POſt Babylonis expugnationem, Darius aduerſus Scythas fecit expeditiõem. Nam cum floreret uiris Aſia, & magno pecuniæ prouentu, cupido inceſſit ei Scythas ulciſcendi: quippe qui priores iniuriam intuliſſent ingreſſi Mediam, & his qui occurrerant prælio uictis. Etenim Scythæ (quemadmodum ſuperiꝰ à me dictum eſt) duodetriginta annos ſuperiori Aſiæ imperitauerunt. Sigdem pſequẽtes gentẽ Cimmeriã, ingreſſi Aſiã, abrogarũt impio Medos,

Darij in Scythas expeditio.

De his libro prim.

qui ante ipſorum aduentum Aſiam obtinuerant. Scythas, cum octo & uiginti annos peregre affuiſſent, in patriam reuertentes, excepit non minor, quàm Medicus fuerat, labor. Offenderunt enim non exiguum exercitum contra ipſos uenientem. Vxores namque eorum diuturna uirorum abſentia ad ſeruos acceſſerant uiſu orbatos. Orbant autem Scythæ ſeruos omnes lactis gratia, quod potant, ita id facientes: Sufflatoria oſſea fiſtulis ſimilima ſumuntur, eaq; genitalibus equarum impoſita ore inflantur. Hoc alijs facientibus, alij equas emulgent. Hoc ideo ſe facere aiunt, quòd uenæ equarum ſufflatæ implentur, & mammæ deſcendunt. Poſteaquam emulxere lac, in concaua uaſa lignea diffundunt. His circũpoſiti cæci, lac agitant. Cuius quod ſummum eſt delibatur, precioſiuſq; habetur: uilius autem quod ſubſidit. Huius rei gratia Scythæ quemcunque capiunt, uiſu orbant. Non enim agricolatores ſunt, ſed paſtores. Ex his igitur ſeruis ac mulieribus Scytharum progenita eſt iuuentus: quæ ſuorum natalium conditione cognita, obuiam perrexit his qui reuertebãtur à Medis: Et primum regionem interſepſit ducta lata foſſa, quæ à Tauricis montibus pertingebat ad Mæotim paludem omnium maximam. Deinde in his conſiſtens, Scythis introire conantibus repugnabat. Sæpe commiſſa pugna, cum nihil tñ Scythæ pficerent, quidam ex eis inquit: Quidnam rei facimus uiri Scythæ, cum noſtris ipſorum ſeruis dimicantes: qui & cum interficimur, ipſi pauciores efficimur: & illos interficiendo, paucioribus deinceps imperabimus? Mihi uidetur haſtis arcubuſq; omiſſis ſumenda flagella, quibus equos uerberamus, & ad illos propius eundum. Nam quoad uident nos arma habentes, arbitrantur ſe ſimiles nobis, atque è ſimilibus eſſe: ubi nos parmis uerbera tenentes uiderint, tunc ſe noſtros ſeruos eſſe intelligentes, atq; id agnoſcentes non perſtabunt. Hoc Scythæ cum audiſſent, ita ſibi faciendum putauerunt. Qua ex re perculſi illi, pugnæ immemores, fugam capeſſerunt. Ita Scythæ imperio ſunt Aſiæ potiti: & rurſus à Medis eiecti, ad terram ſuam hunc in modum reuerſi. Hac de cauſa Darius ulciſcendi cupidus, comparauit exercitum.

Serui Scytharũ quare oculis orbentur.

Lactis emulgendi modus apud Scythas

Scythæ feſtinum conſilium.

Scytharum origo.

Scytharum gentem ſuam omnium nouiſſimam eſſe aiunt, idq; hoc modo extitiſſe: Virum quendam in hac terra cum deſerta eſſet, primum fuiſſe, nomine Targitaum, & eius parentes (quod tamen mihi non probatur) Iouem, Boryſthenisq; fluuij filiam. Tali genere ortum aiunt Targitaum, eiusq; treis liberos fuiſſe, Lipoxain, Arpoxain, & nouiſſimũ Colaxain. His regnãtibus, demiſſa cælitus in Scythicam regionem ex auro facta aratrũ cum iugo, ſecurim, phialam. Quæ cũ primus eorum inſpexiſſet natu maximus, acceſſiſſe, & itidem animo illa ſumendi: ſed eo accedente, aurum arſiſſe. Hoc digreſſo, ſecundum acceſſiſſe, & itidem aurum arſiſſe. Ambobus ab ardenti auro ſummotis, tertio loco cũ minimus natu accederet, aurũ fuiſſe extinctũ, & ab illo deportatũ. Eaq; re maiores fratres animaduerſa, totum regnum ad minimum detuliſſe. Et à Lipoxai quidem progenitos eſſe Scythas, quorum genus Auchatæ appellantur. Ab Arpoxai uero qui medius fuit, eos qui Catiari & Traſpies nominãtur. A minimo autem natu reges qui Paralatæ uocantur, & omnibus nomen eſſe Scolotis regis cognomen. Sed Scythas Græci appellauere. Hunc in modum ſe extitiſſe Scythæ memorãt, & ex quo extiterunt à primo rege Targitao, uſq; ad Darij aduerſus ipſos tranſitũ, annos cĩno mille nõ amplius fuiſſe. Aurum uero illud ſacrum in primis cuſtodiri à regibus, placariq; maioribus hoſtijs, & adiri quotannis ſolenniter: & qui aurum ſacrum habet, die feſto dormire ſub dio, & eum nunquam peramare: & ob id dari ipſi tantum ſoli, quantum uno die uectus equo peragrare poteſt. Et cum regio ſit ingens, Colaxain conſtituiſſe trifariam filijs ſuis regnum. Vnum quidem (quæ maxima portio eſt) ubi aurum aſſeruatur. Supiora autem ad uentum aquilonem uergentia, ultra quam regionem nulli incolere poſſint, neq; proſpicere, neq; tranſire, propter interfuſas pennas. Pennis enim tum terram, tum aerem oppletum eſſe: & has præſepire uiſum. Hæc Scythæ de ſeipſis, pariter ac de regione ſuperiore narrant. Sed Græci qui Pontum incolunt, ad hunc modum: Herculẽ Geryonis uaccas agentem, in hanc perueniſſe terram, quæ deſerta eſſet, quam nunc Scythæ incolunt. Geryonem autem habitaſſe extra Pontum in terra quam Græci inſulam Erythriam,

Auchatæ. Catiari. Paralatæ. Scolotis.

Aurum ſacrũ

Hercules. Geryonis uaccæ.

contra Gades, quæ sunt extra columnas Herculis in oceano. Oceanum uero ab ortu solis incipientem, circumfluere terram, uerbis quidem affirmant, sed re tamen non demonstrant. Illinc Herculem, cum ad regionem quæ nunc Scythica uocat, uenisset, subtracta sibi pelle leonis obdormisse: Deprehenderat enim eum uehemens pluuia & gelu: Et dum dormit, interea equas eius à curru pascentes, diuina quadam sorte amotas, non comparuisse. Eas experrectus cum indagaret, omnem regionem collustrans, tandem in terram quæ dicitur Hylæa deuenisse: ibiq; in antro quandam inuenisse uirginē ancipitis naturæ, humanæ ac serpentinæ: superne quidem femorum tenus fœminam, inferius autem uiperam. Eam conspicatum Herculem atq; admiratum interrogasse, nuncubi suas equas errabundas uidisset. Illamq; respōdisse, se quidem illas habere: sed non prius redditurā ei, quām cum ipsa coīsset: Herculem sub ea mercede cum fœmina concubuisse. Sed cum illa differret reddere equas, cupida diutissime cum Hercule concubendi, & hic cuperet receptis eq̄s abire, ad postremum illis redditis mulierem dixisse: Has ego tibi equas, quæ huc uenerant, seruaui, tu earum seruatarum precium mihi persoluisti. Concepi enim ex te filios tres: qui ubi adoleuerint, expone quid facere debeam, nun quid hic habere domicilium (nam ipsa huius regionis imperium teneo) an ad te mitti: Hæc percontatæ respondisse: Postea quam eos in uirilem ætatem adoleuisse uideris, si ita facies, non delinques: Quē animaduerteris eorum hūc arcum ita tendentem, & hoc balteo ita percinctum, eum tu huius regionis incolam effice. Qui autem his operibus quæ mando non erit par, eum hinc ablegabis. Hæc exequendo & ipsa laetaberis, & præceptis meis obtemperaueris. Atq; ita locutum Herculem, tetendisse alterum arcum (duos enim gestabat) & balteum præmonstrasse, atq; utrūq; mulieri tradidisse arcum & balteum, qui balteus in commissura haberet auream phialam: & his donatis abisse. Illam pueris natis nomina imposuisse, uni Agathyrso, sequenti Gelono, nouissimo Scythæ. Et cum in uirilem ætatem adoleuerunt, eandem mandatorum mentorem illa peregisse: & duos quidem filiorum, Agathyrsum ac Gelonum, qui proposito certamini non sufficiissent, à matre ablegatos è regiōe excessisse: Scythā uero, qui rem compleſſet, ibidē remansisse: & ab hoc rege progeneratos deinceps reges Scytharum: eoq; ab illa phiala Scythas ad hanc usq; ætatem phialas in balteis ferre: & id solum Scythæ matrem excogitasse. Hæc Græci qui habitant in Ponto, referūt. Fertur & alius sermo, ita habens, cui ipse præcipue assentior: Scythas pecuarios, qui Asiam incolūt, cum à Massagetis bello uexarentur, Araxe transmisso, in Cimmeriā abisse. Nam regio quam nūc Scythæ incolūt, ea fert olim fuisse Cimmeriorū. Sed inuadētibus Scythis Cimmerios, cum deliberarent, ut qui magno inuaderent exercitu, in sententia discrepasse, hinc reges, inde plebem, utraq; quidem ualida, sed regum meliore. Nam populus sentiebat abstinendum bello, nec oportere cum multis adire periculum: reges autem pro regione cum inuasoribus dimicandum. Ita cum neutris alteri obtemperare uellent, & populares censerent sine prælio demigrandum, tradita inuasoribus regione, reges in sua potius patria occumbendum, nec una cum plebe fugiendum reputantes, quod bona habuissent, & quod mala euidentia habituri essent patria profugi. Hæc illis è diuerso sentientibus inter se decertasse, utroſq; numero pares: & omnes qui mutuis ictibus conciderunt, fuisse à plebe Cimmeriorum sepultos ad flumen Tyram, quorum adhuc sepulchrum extat. His humatis, cæteri è regione migrarunt: quam desertam superuenientes Scythæ occupauere. Extantq; adhuc in Scythia tum muri Cimmerij, tū portoria Cimmeria, tum loco cuidam nomen Cimmerio, tū Bosphorus qui Cimmerius appellat. Constat autem Cimmerios in Asiam fugisse Scythas, & Chersonnesum condidisse, ubi nunc Sinope Græca urbs sita est. Apparet etiam Scythas in persequēdis Mediam intrasse, uia aberrantes. Nam Cimmerij quidē fugiētes iter semper secundū mare tenebant: Scythæ autem eos ad dexteram Caucasum habentes insequebantur, ingressi Mediam, itinere in mediterranea conuerso. Alia quoque fertur communis Græcorū barbarorumq; narratio: Aristeus quidā Proconnesius, uerificator, Castrobij filius, memo-

Formina serpens uipera.

Hercules filios.

Hercules arcus.

Agathyrsus. Gelonus. Scytha.

Phiala in balteis Scytharum.

Cimmerij.

Cimmeriorū sepulchrum.

Cimmerij muri.

Bosporus Cimmerius.

Aristeus uerificator.

rat ſe Phœbo inſtinctum ueniſſe ad Iſſedonas: & ſupra hos incolere Arimaſpos, uiros unoculos: & itē ſupra hos eſſe grypas, qui aurum aſſeruent: hác ſuper hos eſſe Hyperboreos, id eſt, ſuperaquilonares ad mare pertingentes. Hos autem omnes, præter Hyperboreos, Arimaſpis autoribus aſſidue finitimis bellum inferre, & ab Arimaſpis, exterminari Iſſedones, ab Iſſedonibus Scythas, à Scythis uaxatos Cimmerios, qui ad auſtrale mare incolebant, regionem relinquere. Itaque ne Ariſteus quidem cum Scythis de ea regione conſentit: qui unde fuerit, qui hæc retulit, dictū eſt à me. Dicet item quænam de eodem uiro in Proconneſo & Cyzico audierim. Ariſteum aiunt, qui nullo ſuæ ciuitatis eſſet inferior genere, ingreſſum in Proconneſo fullonicam officinam deceſſiſſe: Fullonemq; occluſa officina, abiſſe denunciatum rem propinquis defuncti. Diſſipatoq; iam per urbem rumore, Ariſteum eſſe uita functum, ſuperueniſſe ſermoni de hac re diſputantium quendam Cyzicenum, ex urbe Artacia profectum, qui diceret ſeſe fuiſſe congreſſum cum Ariſteo apud Cyzicum, atq; collocutum. Et cum id iſte contēdendo aſſeueraret, propinquos mortui ad fulloniam præſto fuiſſe, habentes quæ ad efferendos homines expediunt. Aperta domo, Ariſteum nec uiuum apparuiſſe, nec mortuum: ſeptimoq; deinde anno, cum in Proconneſo apparuiſſet, eos uerſus feciſſe, qui nunc à Græcis Arimaſpei uocantur: quibus conditis, rurſus euanuiſſe: Hoc iſtæ ciuitates cōmemorant: quod ſcio congruiſſe cum Metapontinis, qui ſunt in Italia, trecentis & quadraginta annis poſtquam iterum euanuit Ariſteus, quemadmodum conſiciens & in Proconneſo & apud Metapontinos inueni. Metapontini aiunt, Ariſteum cum apud ipſos apparuiſſet, iuſſiſſe aram Apollinis extrui, quæ cognomen haberet Ariſtei Proconneſii: & iuxta eam erigi ſtatuam, quod diceret Apollinem ad eos ſolos ex Italicis in ipſorum terram ueniſſe, illum ſe affectante. Et qui nunc Ariſteus eſſet cum deum affectatur, tum eſſe coruū: Et hæc locutum, è conſpectu abiſſe. Eoq; aiunt Metapontini ſe Delphos ad deum miſiſſe ſciſcitatum, quodnā illud hominis eſſet proloquium, ſibiq; iuſſiſſe Pythiam, ut dicto audientes eſſent. Melius enim cum ipſis actū iri, ſi parērent: & hæc ſe admittētes perfeciſſe. Et nunc ſtatua extat cognomīe Ariſtei, iuxta aram ipſam Apollinis, in foro extructam, circunſtantibus utrinq; lauris: Hæc hactenus de Ariſteo. Regionis autem, de qua nos dicere inſtitueramus, quænam ſint ulteriora, nemo exploratum habet. Neq; enim id ego ab aliquo audire potui, qui ſe diceret noſſe quod ipſe uidiſſet. Ac ne Ariſteus quidem ipſe (cuius paulo antè feci mentionem) in his quos fecit uerſibus, ait ſe ultra Iſſedonas proceſſiſſe: ſed ulteriora fando ſibi eſſe cognita, quod Iſſedones dicerēt iſta commemorare. Verum nos, quoad longiſſime rē inueſtigare potuimus, omnē referemus: Ab emporio Boryſthenitarum (hoc enim ex maritimis totius Scythiæ eſt maxime mediū) primi incolunt Callipidæ, qui ſunt Græcoſcythæ, id eſt, è Græcis facti Scythæ, ſuper hos aliud genus eorum, qui uocantur Halizones. Horum utriq; cum in cæteris ſeruant ritum Scytharum, tum in ſerendo atq; ueſcendo cepe, allio, lente, milio. Supra Halizones incolunt Scythæ aratores, qui non ad panē conficiendum ſerunt triticum, ſed ad illud torrendum. Supra hos incolunt Neuri: quorum tractus qui ad aquilonē uergit, quantū nos ſcimus, uaſtus eſt. Atq; hæ quidē nationes iuxta flumē Hypanim colunt, ad occidentalē partē Boryſthenis. Veꝝ tranſmiſſo Boryſthene à mari in primis eſt Hylæa. Dehinc habitāt Scythæ agricolæ, quos Græci qui ſub Hypane incolūt, Boryſthenitas appellāt, Ipſi uero ſe Olpiopolitas. Hi igit agricolatores Scythæ colunt eū quidem tractū, qui uergit ad aurorā, trium dierū itinere pertingentes ad flumē nomine Panticapem. Eum uero qui ad uentum aquilonem, undecim dierum nauigatione Boryſthenē uerſus. Nam tractus qui ulterior eſt, in multū ſane ſpatiū deſertus eſt. Vltra quam ſolitudinem Androphagi habitant, id eſt, uirorum carne ueſcentes, ſeparata natio, ac nequaquam Scythica. Et ſupra hos uaſta iam proculdubio omnia: nec ulla gens quantum nos ſcimus. At horum Scytharum qui agricolæ ſunt, plagam quæ ad auroram uergit, tranſmiſſo flumine Panticape, Nomades, id eſt, pecuariū Scythæ incolunt, neque ſerentes quicquam, neq; arantes. Nuda arboribus eſt omnis hæc plaga præ-

Arimaſpi. Hyperborei.

De Ariſteo uiro.

Arimaſpei uerſus.

Ariſtei Proconneſij ara.

Boryſthenitarū emporiū.

Callipidæ.

Neuri.

Androphagi

Nomades.

ter Hylæam. Nomades iſti incolunt tractum quatuordecim dierum lõgitudinis,auroram uerſus,ad Gerrhum uſq; flumen. Trans Gerrhum aũt ſunt ea quæ uocantur regia, & Scythæ optimi pariter & plurimi,& q ſuos ſeruos eſſe cæteros Scythas arbitrantur: à meridie quidem ad Tauricam regionem pertingentes, aurora uero ad foſſam, quam dixerunt illi qui è Græcis geniti fuerant Oryxam,& ad emporium paludis Mæotidis, quod uocatur Cremni,id eſt,prærupta. Quorum pars ad flumen Tanaim porrigitur. Quæ ſuperiora ſunt ad uẽtum aquilonem Scytharum regionẽ, eo incolũt Melanchlæni,alia non Scythica gens. Et ſupra Melanchlænos paludes ſunt, & deſerta hominibus regio,quantum nos ſcimus. Trans flumen aũt Tanaim non eſt regio Scythica, ſed prima Laxiorum,Sauromatarum, qui à ſeceſſu Mæotidos paludis incipientes, incolũt tractum qui ſpectat aq̃lonem,itinere dierum q̃ndecim,uacuum prorſus arborib⁹ tã agreſtibus quàm fructiferis.Supra hos habitant(quæ ſecunda portio eſt)Budini,terram colentes,totam omni arborum genere frequentem.Supra Budinos ad aquilonem ſtatim excipit ſolitudo octo dier̃ itineris.Poſt hanc ſolitudinem declinando potius ad uentum ſubſolanum, incolunt Thyſſagetæ, natio copioſa & propria, & è uenatu uictitans.His contigui,& in eiſdem habitantes locis his,quibus nomẽ inditum eſt Iyrcæ,& ipſi è uenatione uictitantes,hunc in modum:Conſcenſis arboribus,quæ per omnem regionem frequentes ſunt,inſidiantur.Singulis adeſt canis:& item equus, in uentrem cubare edoctus humilius, ſubſidendi gratia. Vbi quis ab arbore feram uiderit, ſagittaq; percuſſerit,conſcenſo equo illam perſequtur,comitante cane.Super hos quá uergit ad auroram, incolunt alij Scythæ,qui à regijs Scythis deficientes,ita in hunc locum peruenerũt. Ad hos uſq; Scythas omnis regio Scythica eſt campeſtris, & ſpiſſi ſoli.Reliqua hinc lapidoſa atq; ſalebroſa.Cuius regionis magno tranſmiſſo ſpatio,incolũt ſub excelſor̃ montiũ radicibus hi hoſes,qui ab ipſo natali dicuntur eſſe calui, mares pariter & fœminæ, ſimis quoq; naribus, & ingenti mento, proprio quodam oris ſono, Scythicam geſtantes ueſtẽ,ex arboribus uictitantes, cui generi arboris nomen eſt Ponticũ,magnitudo fere eadem quæ fico,fructus fabæ ſimilis,inſtarq; nucleum habens. Id ubi mite fuerit, ueſtibus exprimũt,& quod ab eo craſſum & nigrum defluit,nomine aſchy,id aut lingũt, aut lacte commixtum potant.Ex ipſius quoq; craſſitudinis fece maſſas ad eſum componunt.Neq; enim multum eſt eis pecorum,utpote non ſtudioſis rei pecuariæ.Sub arbore quiſq; cubat,per hyemem quidem,ubi arborem pileo albo firmoq; contexerint,per æſtatem uero,ſine hoc pileo.His nemo mortalium iniuriam infert. Sacri eñ dicuntur eſſe,nihilq; Martiorum armorum poſſident.Iidem finitimorum cõtrouerſias dirimũt. Ad quos quiſquis confugit,is à nemine læditur.Nomen eis eſt Argippæi.Ad hos uſq; caluos ingens quoquò uerſus ꝓſpectus eſt regionis,& gentium, quæ in conſpectu ſunt ex Boryſthenis atq; ex alijs Ponticis emporijs.Scythæ qui ad hos commeant, p ſeptem interpretes totidemq; linguas peruenium.Horum tenus notitia rerum habetur. Quod ſupra caluos eſt,nemo pro comperto referre poteſt. Nam montes editi atque prærupti tranſitum interdicunt,quos nemo tranſcendit. Iſti tamen calui referunt, quæ apud me fidem non habent, incoli montes ab hominibus Caprípedibus, quos ubi tranſieris, eſſe alios qui ſenos menſes conſopiantur, quod ego in primis non admitto.Sed tractum illum qui ad auroram caluis eſt, ab Iſſedonib⁹ habitari ſine ambiguitate compertum eſt. Ille uero ſuperior, qui uergit ad aquilonem, tam Iſſedonibus quàm caluis ignotus eſt, niſi quatenus iſti ipſi dicunt.Iſſedones talibus moribus uti feruntur. Quoties pater alicui deceſſit,omnes eius ꝓpinqui pecora adducunt,quæ ubi mactauerunt conciderũtq; eo ncidunt & mortuum patrem illius, à quo in conuiuium accipiuntur, commixtisq; omnibus carnibus conuiuium exhibent.Caput tum defuncti denudatum purgatumq; inaurant,eoq; pro ſimulacro utuntur,agentes illi quotannis maiores hoſtias cæremoniasq;. Hæc filius patri facit, quemadmodum Græci natalitia. Dicuntur præterea & iſti iuſti eſſe,& ipſorum uxores peræque fortes ac uiri. Hi & ipſi cognoſcunt. Quod ſupra hoc eſt,ibi aiunt Iſſedones eſſe homines unoculos, & grypes auri cuſtodes. Hoc ab eis

In græco exẽplari legitur ἐκ τοφλῶψι, id eſt, ex cæcis.

Cremni.

Melanchlæni

Laxij.

Sauromatæ.

Venandi modus.

Calui à natali.

Ponticum & boris genus.

Aſchy liquoris genus.

Argippæi.

Capripedes.

Iſſedonum mores.

accepetunt Scythæ, à Scythis nos cæteri accipiẽtes ueꝝ putamus, ac Scythice eos appellamus Arimaſpos. Nã arima Scythæ unum uocant, ſpu uero oculum. Omnis aũt quam dixi regio, adeo infeſtatur hyberna ſæuitia, ut octo menſibus tolerari non poſſit, tale illic gelu eſt. Sicubi aquã effundas, modo facias ibi lutum: facies aũt, ſi illic ignem accẽderis. Ibidem quoꝙ mare glaciatur, & cõmis Cimmerius Boſphorus, ſuper quã glaciem, oẽs qui intra foſſam incolunt Scythæ, exercitus ducunt, & plauſtra agũt trans mare uſqꝙ ad Indos. Ita uis hyberna octo menſibus perſtat, quatuor tñ menſibus reliquis frigora illic ſunt. Vbi etiam aliam, quàm in cæteris regionibus, conditionem habet hyems. Nã cum tempus pluendi eſt, nihil ibi quod ſit ullius momenti, pluit. Aeſtate pluere non ceſſat. Quinetiam tonitrua cum alibi, tum ibi nulla exiſtunt, æſtas nubila eſt. hyeme ſi fiant tonitrua, pro oſtento habetur. Terræmotus in Scythia ſi exiſtat, ſeu æſtate ſeu hyeme, tanquam prodigium admirantur. Eam uim hyemis equi perferunt, muli aſiniꝙ neꝙ incipientem quidem ferunt, cum tñ alibi ſtantes in gelido equi labefiant, aſini uero ac muli durent. Et hæc mihi uidetur eſſe cauſa, cur omnino cornua bouino generi non ſuccreſcant, aſtipulante ſententiæ meæ Homeri carmine in Odyſſea, quod ita habet:

Et Libyen, ubi ſunt cornuti protinus agni.

Quod recte dicunt, in locis calidis mature cornua exiſtere. Nam in uehementibus frigoribus aut non oriuntur ſtatim pecoribus cornua, aut ſi oriuntur, uix oriuntur. In Scythia itaꝙ hoc propter frigora contingit. Quo magis miror (ab initio enim oratio mea indagare inſtituit) cur in omni Heleo agro muli nequeunt gigni, cum neꝙ locus ſit frigidus, neꝙ ulla alia cauſa appareat. Aiunt Helienſes ipſi ex imprecatione quadam id ſibi contigiſſe. Cumꝙ tempus aduentat conceptus equarum, ſe in loca finitima illas educere. Ibi poſtquam admiſerint aſinos, dum quæ conceperint, tunc rurſus eas reducere. De pennis autem, quibus aiunt Scythæ oppletum eſſe aerem, & idcirco non poſſe proſpici longius continentem, nec ulterius tranſiri, hæc eſt mea ſententia: Quod ultra eam regionem aſſidue ningit, & (ut credibile eſt) minus æſtate q̃ hyeme. Nam prout cuilibet eminus intuenti cadentem niuem copioſam liquet, quod dico, nix pennis aſſimilis eſt: & propter hanc talem hyemem inhabitabilia ſunt eius continentis loca, ad aquilonem ſpectantia. Eoꝙ opinor, pennas niuem eſſe interpretantes, Scythas ac circũiectas gentes ita loqui. Verum hæc quæ reperiuntur, longiſſime dicta ſunt. De Hyperboreis aũt hoĩbus neꝙ Scythæ quippiam, neꝙ alĩ ulli illic incolentium memorant, præter Iſſedones, nec ipſi quidem (ut mihi uidetur) dicentes aliquid. Dicerent enim & Scythæ de hoc, quemadmodum de unoculis dicunt. Quanq̃ & ab Heſiodo de Hyperboreis mentio fit, quinetiam ab Homero in Epigonis, ſi tamen Homerus re uera fecit hos uerſus. Sed multo plurima de his Delĩj memorant, ſacra alligata in triticea ſtipula ex Hyperboreis delata ueniſſe ad Scythas: à Scythis deinceps finitimos accepiſſe, gradatimꝙ per ſingulos ad occaſum uſqꝙ, atꝙ illinc meridiem uerſus dimiſſa, à primis Græcorum Dodonæis eſſe accepta, & ab his deſcendiſſe ad Melienſem ſinum, peruaſiſſeꝙ in Euboiam, & oppidatim uſque ad Caryſtũ, & illinc reliquiſſe Andrum. Caryſtios enim eſſe, qui in Tenum portarint, Tenios uero in Delum, atque ita hæc ſacra in Delum aiunt perueniſſe. Sed primum Hyperboreis miſiſſe duas puellas, quæ ferrẽt hæc ſacra, quas Delĩj aiunt Hyperocham & Laodicem, & cum his tutelæ gratia quinꝙ è ſuis popularibus, qui eas deducerent, nunc Peripherees uocatos in Delo, ubi in magno honore habentur. Et cum iſti ab Hyperboreis miſſi rurſus non redirent, indigne ipſos Hyperboreos tuliſſe, ſi eos quos aſſidue mitterent, non reciperent. Ita miſiſſe qui ferrent ad confines ſuos ſacra in ſtipula tritici ligata, iuberentꝙ illos conſiderate mittere ad aliam nationem. Atque ita hæc gradatim miſſa, aiunt deueniſſe in Delum. His ergo ſacris ſimile quiddam fieri animaduerti à fœminis Thraĩcĩs, atque Pæonĩs, quæ in ſacrificando regiæ Dianæ, non ſine ſtipula triticea id faciunt, atꝙ ipſe uidi eas facientes. Cæterum his uirginibus Hyperboreis uita functis in Delo, parentant puellæ Deliæ ac pueri, tonſis utriꝙ crinib⁹, quos puellæ quidem fuſo inuolutos, ſupra monumentũ aliarum depo

Arimaſpi unde appellat.

Frigoris miranda uis.

Bobus ubi cornua ſuccreſcant.

Odyſſ. 4.

Cornua quibus in locis cur maturius proueniant aut ſerius.

Mulos apud Helienſes nõ gigni.

Pennis oppletus aer.

Hyperborei.

Heſiodus.

Homeri Epigoni.

Sacra Hyperborcorum.

Deliæ puellæ ſacræ.

Thraĩcĩæ fœminæ.

Pæoniæ muliercs.

Dianæ regiæ ſacra.

nunt: pueri autẽ ad quandam herbam applicantes, & ipſi ſepulchro imponũt. Eſt autem monumentum intra Artemiſium ad ſiniſtram intrantibus, olea illic ſuperenata. Hoc honore ab incolis Deli afficiuntur hæ uirgines. Aiunt ĩdem Argin & Opin uirgines ex Hyperboreis, eorundem hoĩm ætate in Delum ueniſſe, etiam priores Hyperocha & Laodice: & has quidem ueniſſe ad reddendum Lucinæ tributum, p partu maturando quod inſtituerant. Argin uero & Opin unà cum ipſis deis adueniſſe, & honoribus alĩs ante illas fuiſſe donatas. Ad eas em̃ congregari cœtũ mulierum quæ hymnum canãt ab Olene Lycio conditum, in quo hymno nomina Argis & Opis nuncupanť. Deinde à Delĩs edoctos inſulanos & Ionẽs, cœtus agere inſtituiſſe, & noĩatim Argin & Opin decantare. Hic Olen è Lycia profectus, alios quoq; uetuſtos fecit hymnos, qui cantantur in Delo dum cinis qui ſupra ſepulchrum eſt Argis & Opis, diſpergitur ſuper infinitam ægrotoꝝ turbam, qui ad aram ſunt. Eſt autem ſepulchrum eaꝝ poſt Artemiſium, ad auroraꝝ ſpectans, proxime Ceiorum cœnaculum: Hacten⁹ de Hyperboreis dictum ſit. Nam de fabula Abaris, qui fertur eſſe Hyperboreus, nihil dico: q ſagittam dicitur p uniuerſam terrã circuntuliſſe, nihil comedens. Quod ſi q ſunt Hyperborei, id eſt, ſupaquilonares, erunt alĩ & Hypnotĩ, id eſt, ſupauſtrales. Nempe rideo, cum multos uideo iam deſcripſiſſe ambitum terræ, nullum habentes in exponendo ſenſum, q Oceanum ſcribũt circunfluere terram, tanq̃ tornum factam eſſe orbiculatam, & Aſiam facientes Europæ parem. Nam ego ſingularum magnitudinem breui patefaciam, & quanta ſint ſingula ad deſcribendum. Vbi Perſæ incolunt, id ad auſtrale ꝓtenditur mare, quod dicitur rubrum. Super hos ad uentum aquilonem habitant Medi, ſuper Medos Sapires, ſuper Sapires Colchi ad ſeptentrionale ptingentes mare, in quod influit flumen Phaſis. Hæ quatuor nationes à mari ad mare incolunt. Dehinc ueſperam uerſus, ab ea duæ oræ terrarum ad mare protendunť, quas ego exponam. Hinc quà ad aquilonem uergit, ora una à Phaſi incipiẽs, porrigitur ad mare per Pontum & Helleſpontum, uſq; ad Sigeum Troicum. Quà uero ad auſtrum uergit, eadem ora à ſinu Mariandico, q Phœnici adiacet, tenditur ſecundum mare ad promontorium uſq; Triopium. Incolunt aũt in ora hac hoĩm nationes triginta. Talis eſt in una ora, Altera uero à Perſis incipiẽs, porrigitur ad rubrum mare, quod & Perſicum uocatur: deinde gradatim Aſſyria, atq; inde Arabia, definitq; in ſinu Arabico: & ſi non defineret, niſi ob id, q Darius è Nilo riuos in illũ ſinum induxit. A Perſis ad Phœnicẽ tract⁹ amplus eſt ac mult⁹. A Phœnice hæc ora tendit ſecundũ hoc mare p Syriam Palæſtinam & Aegyptum, in qua terminatur: intra quam tres ſunt omnino nationes. Atq; hæ ſunt quæ à Perſis occaſum uerſus in Aſia cõtinenť. Quæ ſupra Perſas ſunt, & Medos, & Sapires, & Colchos, auroraꝝ uerſus & ſolem orientẽ hinc mari rubro abluuntur: aquilonẽ uerſus, à mari Caſpio & flumine Araxe, qui contra ſolẽ orientem fluit. India tenus habitatur Aſia. Illinc iam auroram uerſus deſerta ſunt: nec qualia ſint, dicere quiſq̃ poteſt. Et Aſia quidem talis & tanta eſt. Africa autem ab altera ora eſt, ab Aegypto em̃ iã excipitur. Hæc ora circa Aegyptũ iam anguſta eſt. Nam ab hoc mari ad rubrum, intercapedinis eſt centũ milliũ ulnaꝝ, quæ mille ſtadia. Ab his deinceps anguſtĩs ſpatioſa ſanè ora excipit, quæ Africana dicitur. Itaq; admiror eos, qui diſtermi narunt atq; diſtinxerunt Africam, Aſiam, Europam: inter quas non parum eſt differen tiæ. Siquidem Europa longitudine q dem cæteras aſſequiť, latitudine uero non uidetur mihi cõparari digna. Nam Africa ſeipſam mõſtrat circũfluã mari eſſe, excepto dũtaxat ubi Aſiæ contermina eſt, Neco Aegyptiorũ rege, eorũ quos nouimus primo in hoc demonſtrando. Is poſtq̃ deſtitit à deprimenda foſſa, à Nilo ad Arabicũ ſinũ, miſit nauibus quoſdam Phœnices, præcipiens ut tranſuecti columnas Herculeas penetrarẽt ad ſeptentrionale uſq; mare: atq; ita ad Aegyptũ remearent. Phœnices igiť è rubro mari ſoluentes, abierunt in mare auſtrale: qui poſtq̃ autumnus aduenerat, applicitis ad terram nauibus ſementẽ faciebant: ut aſſidue Africani legerent, ac meſſem expectarent. Deinde meſſo frumento nauigabant. Ita biennio conſumpto ad Herculeas columnas, anno tertio declinantes in Aegyptũ remearunt, referentes quæ apud me fidẽ non habent, forte apud aliquem alium: prætereuntes Africam, ſe habuiſſe ſolem ad dextram. Atq; hunc in mo

Argis. Opis.

Lucinæ tributum.

Olen Lycius.

Ceiorum cœnaculum.

Abaris fabu.

Orbis partitio.

Aſia.

Europa.

Phœnices ad Africam cognoſcendam miſſi.

dum Africa primum est cognita. Secundo loco fuere Carthaginenses, q dixerũt quendam Sataspem, Teaspis filium, uirum Achæmenidem, q Africam non pnauigauit cum esset ad hoc ipsum missus: sed cũ nauigationis longitudine, tũ terræ solitudĩe deterritꝰ retro redĳt, non impleto labore, quem ei mater iniunxerat. Etenim uitiauerat filiam uir-
Zopyri filia. ginem Zopyri, filĳ Megabyfi, quem ob hanc causam à Xerxe rege suffigendum cruci mater sua, quæ fuerat Darĳ soror, liberauit: q diceret se magis illi supplicium irrogaturam, q̃ rex pararet. Quippe necesse ei fore, pnauigare oẽm Africam, dum perueniret ad Arabicum sinũ. His annuẽte Xerxe, Sataspes in Aegyptũ abĳt, sumptaq; illinc naue ac socĳs, nauigauit ad columnas Herculis: q bus transmissis, circumuectus Africæ promontoriũ, nosse Syloes, in meridiem cursum tenebat. Emensusq; pmultum maris intra cõplures menses, cũ assidue pluri tẽpore opus esset, conuerso cursu in Aegyptũ redĳt. Et illinc ad regẽ Xerxẽ regressꝰ, aiebat se in pnauigãda remotissima ad quam ierint ora, uidisse homines pusillos, Phœnicea utentes uestẽ, qui quoties ipsi terræ nauim applicarent, ad montes se fuga priperent relictis urbibus. Ipsos autem illos ingressos nihil iniuriæ intulisse, pecora tm̃ illinc excepisse. Quod autem totam Africam non pnauigassent,
Sataspes crucei suffixus. hanc causam afferebat, q nauigiũ ulteriꝰ pcedere non posset, sed retineret. Hunc Xerxes negans locutum uera, q certamen sibi ppositum non exoluisset, in crucem sustulit, irrogata quam destinauerat pœna. Huius Sataspis eunuchus audita dñi nece, Samum cum magna pecunia pfugit, quam Samius qdam interuertit. Eius nomen cum sciam, tm̃ uolẽs obliuiscor. Asiæ bona pars à Dario inuestigata est. Is cupidꝰ cognoscendi ubinam Indus (qui secundꝰ oĩm fluminum crocodilos pstat) mare influat, misit nauibus cum aliquos quosdam, quos uera renunciaturos cõfidebat, tũ Scylacem queridam Caryandem. Isti è Caspatyro urbe, & è terra Pactyia soluẽtes, secundo flumĩe aurorã uersus atq; solẽ orientẽ nauigantes in mare: dehinc p ipsum mare, tricesimo demum mense tenuerunt eum locũ, unde rex Aegyptios eos Phœnices, quos antea dixi, miserat ad Africam pnauigan-
Indi à Dario subacti. dam. Post horum pnauigatiõem Darius Indos subegit, & eo mari potitꝰ est. Ita Asiam (pter eam quæ orientem solem spectat) comptum est parẽ Africæ esse.
Asia. *Europa.* Europa à nemine inuestigata est, neq; quà ad oriẽtem, neq; quà ad aq̃lonem uergit, an mari claudatur. Longitudine tm̃ cognoscit ad utranq; accedere. Neq; possum coniectura colligere, unde sit, & cũ una sit terra, trifaria sint ei nosa indita è mulierum cognominibꝰ: eiusq; fines ponant Nilꝰ fluuius Aegyptiacus, & Phasis Colchidicꝰ. Alĳ aiũt esse fines Tanaim & Mæotidem, fretũq; Cimmerium: sed negant se audisse nosa eorũ, q hæc distinxerunt, & unde nosa imposuerint. Iam eñ Libya qdem, id est, Africa, à pleriſq; Græcorum fertur sortita nomẽ à Libya quadam muliere indigena. Asia uero ab uxore Promethei: quã q Ly-
Libya unde. *Asia unde.* di hoc sibi nomẽ uendicant, afferentes ab Asio Manei filio Asiam appellatam, nõ ab uxore Promethei. Vnde & Sardibus familiam quandam esse uocatam Asiadem. Europa aũt neq; an sit mari circũflua, neq; unde hoc nomẽ acceperit, neq; quis nominis autor extiterit, ab aliquo mortalium comptum est, nisi quod dicimus ab Europa Tyria nomẽ accepisse regionẽ: nec antè, sicut cæteras nomẽ habuisse. Tamẽ illã ex Asia fuisse cõstat, neq; in hanc cõmeasse terrã quæ nunc à Græcis uocat Europa sed è Phœnice tm̃ in Cretã, & è Creta in Africã: Hæc hactenꝰ de his dicta sunt. Nã quæ sentimus de his, hæc dicimus,
Pontus Euxinus. Pontus Euxinus, in quem Darius fecit expeditionẽ, nationes exhibet omnium imperitissimas, Scythica dũtaxat excepta. Nullius eñ nationis eorũ quæ sunt intra Põtum, aut aliquid ad sapientiã ptinens, pferre possumus, aut aliquem uirũ p erudito habitum nouimus, pter Scythicã gẽtem & Anacharsim. In gente Scythica ex omnibus humanis negocĳs unũ maximum, quantũ nos scimus, excogitatũ est. Nam cætera nõ admiror. Quod
Anacharsis. *Scytharum mores.* maximũ ab eis excogitatũ, id est, ut neq; qspiam q ad eos se contulerit, aufugere: neq; ipsi capi possint, aut ne inueniri qdem, si nolint, atq; deprehẽdi. Siqdem nullæ sunt eis urbes, nulla mœnia extructa. Domos secũ ferunt singuli: equestresq; sunt sagittarĳ, non pane uictitantes, sed ex pecoribus: p domibus plaustra habentes: quidni, imbelles alioqui futuri, & ad dimicãdũ inhabiles? Hæc sunt ab eis inuẽta, cũ opportunitate terræ, tum fluminũ beneficio. Nam hæc terra cum sit campestris, sua sponte uliginosa est & humida,

eamq; inter fluunt flumina nõ multo pauciora numero, q̃ in Aegypto foſſæ. Quoꝝ quæ ſunt celeberrima, & à mari nauigabilia, ea recenſebo. Iſter qnq; oſtia habens, poſt hunc Tyres, & Hypanis, & Boryſthenes, & Panticapes, & Hypacyris, & Gerrhus, & Tanais: iſti horſum fluunt. At Iſter, oĩm quos nouimus fluuioꝝ maximus, ſemp ſibi ipſi par, tam æſtate q̃ hyeme, fluit ab Heſperio, primus oĩm q̃ ſunt in Scythia. Ob id oĩm maximus, q̃ alĩ in eum influunt, q̃ ipſum ingentem reddunt, p Scythiam delapſi numero quinq;. Vnus quem Porata Scythæ appellant, Græci Pyreton, alter Tiarantus, tertius Ararus, quartus Napares, qntus Ordiſſus: Hoꝝ primo loco dictus, fluuius magnus eſt, ad auroram fluens, cum Iſtri aqua cõmunicat. Minor eſt Tiarantus, ad heſperꝝ magis uergens. Inter quos cæteri fluentes, Ararus, Naparis, & Ordiſſus, in Iſtrum infundũtur. Hi ſunt uernaculi Scythiæ amnes, q̃ illum augent, in quẽ etiam euoluuntur. Ex Agathyrſis qui dẽ fluens unus, Maris: ex Hæmi uero iugis tres alĩ ingentes ad aglonem uentum, Atlas & Auras, & Tibeſis. Per Thraciã uero & Crobyzos Thraces, Athres, & Noas, & Atarnes. Et ex Pæonijs ac monte Rhodope, medium interſcindens Hæmũ, Ciſus. Quin ex Illyris in aglonem tendens Angrus, planitie Triballiam interfluẽs, Brongũ intrat, Brongus iſte Iſtrum. Ita utrunq; p ſe magnum Iſter excipit. Præterea ex Vmbricoꝝ regione Carpis, & alius ad uentum aglonem Alpis in Iſtrũ exeũt. Oẽm em̃ Europam Iſter emetitur (ſumpto ex Celtis initio, q̃ oĩm in Europa ad ſolis occaſum extremi ſunt poſt Cynetas) totamq; pmenſus Europam, ex trãſuerſo ingreditur Scythiam. His quæ dixi fluminibus, & alijs aquas ferentibus, Iſter fit oĩm maximus. Quod ſi alterius cum alterius aqua cõparetur, pfecto Nilus copia aquæ æmulatur, q̃ in eum nullus neq; fluuiꝰ neq; fons ingrediens, ad incrementum aquæ cõfert. Quod aũt Iſter ſibi ſemp par fluit, tam æſtate q̃ hyeme, ob id fit (ut mihi uidet) q̃ hyeme eſt, quãtus eſt, aliquantulo maior q̃ ſua natura fert. Nam p hyemem paululũ in ea regione pluit, ſed ubiq; ningit. Aeſtate uero nix, quæ ſub hyemem decidit pmulta, undiq; in Iſtrum liquefacta dilabit, eumq; implet, nec ipſa ſolum, ſed cũ ea imbres multi atq; uehementes. Quippe p æſtatẽ pluit, quo tẽpore quãto plus aquæ ſol ad ſe attrahit q̃ hyeme, tanto plus aquæ cũ Iſtro miſcetur æſtate q̃ hyeme. Ita cũ paria faciat Iſter datis aq̃s & acceptis, fit ut ſemp uideatur ſibi eſſe ſimilis. Ex fluminibus ergo quæ apud Scythas ſunt, unũ eſt Iſter. Poſt hunc Cyres, q̃ ab aglone means, ortũ trahit ex ingenti palude, quæ Scythicã terrã à Nebride ſeparat. Ad oſtiũ huius incolunt Græci, q̃ Tyritæ uocant. Tertiũ flumen eſt Hypanis, ex Scythia ueniẽs, & ex magna palude pfluens, circũ quã paſcũtur eq̃ ſylueſtres candidi, rectẽq; uocatur hæc palus mater Hypanis. Ex hac igitur ortus Hypanis, fluit fere qnq; dieꝝ nauigatione, anguſtus, & adhuc dulcis, ſed mox quatuor à mari dieꝝ nauigatione ſane q̃ amarus, ꝓpter amaꝝ, q̃ in eum fluit, fontẽ: adeo inquã amaꝝ, ut cũ ſit exiguus magnitudine, tñ inficiat Hypanim flumen, in paucis magnũ. Eſt aũt hic fons in finibus regionis Scytharum Aratoꝝ, & Alizonum, eodem noĩe quo locus unde emanat, Scythica lingua Anxampeus, id eſt, ſacræ uiæ. Apud Alizonas cõtrahunt terminos ſuos Tyres & Hypanis, mox deinde in diuerſum abeũtes, mediã intercapedinẽ laxant. Quartus fluuius eſt Boryſthenes, ſecundũ Iſtrũ oĩm maximus, & nr̃a ſententia, nõ modo Scythicoꝝ fluuioꝝ longe huberrimus, ſed etiã cæteris huberior, ꝓter Aegyptiũ Nilum, cũ quo nõ licet aliũ cõparare. Cæteroꝝ hubertim̃ eſt Boryſthenes, paſcua ꝓbens amœniſſima, & accõmodatiſſima pecoribus, necnon optimorum ac ſingularium affatim piſciũ, idẽ ad potandum ſuaviſſimus, liqdus inter turbidos fluẽs, iuxta quẽ ſementis optima fit, & herba nõ ſatiua, etiã altiſſima. In cuius quoq; oſtio ingẽs uis ſalis ſua ſpõte cõcreſcit. Præbet idẽ ingentia cete, ad ſalſurã ſpinis carẽtia, quæ antacæos appellant. Alia ꝓterea ꝓſtat admiratione digna. Quadraginta dierũ nauigatiõe uſq; ad locũ noĩe Gerrhũ, cognoſcitur ab aglone fluere. Supiora p quæ fluit, nemo hoĩm eloq; poteſt. Apparet tñ fluere p ſolitudinẽ ad Scytharum agricolantium plagam. Nam hi Scythæ decem dierum nauigatione accolunt hoc flumen. Cuius tantum ac Nili fontes, nec ipſe poſſum, nec ullum Græcorum reor poſſe dicere. Idem cum ad mare aduenĩat, Hypanis cum eo miſcetur, eodem in loco mare irrumpens. Quod inter hos amnes in confluentem tendentes interca-

Flumina Scythiæ.

Noas.

Triballiæ planities.

Celtæ.

Iſter ſemper par.

Equi ſylueſtres candidi.

Aratores Scythæ Alizonei.

Boryſthenes.

Sal ſua ſpõte concreſcens.

Nili fontes.

Cereris delubrum.

pedinis eſt, Hyppoleo ꝓmontorium uocitaſ, ubi delubrum Cereris extructum eſt. Vltra quod delubrū ſub Hypani incolunt Boryſthenitæ. Hactenus quæ ab his fluuijs. Poſt hos alius, q quintus eſt, noīe Paticapes, & ipſe ab aquilone fluēs, atq; è palude. Inter quē & Boryſthenem incolunt Scythæ agricolatores. Idem in Hylæam ingreditur, qua trāſmiſſa, Boryſtheni immiſcetur. Sextus eſt Hypacaris, qui è palude manās, mediosq; Scythas pecuarios influens, in mare uoluitur, iuxta Carcinitim oppidum, ad dexteram coercens Hylæam, & curſum, q dicitur Achillis. Septimus eſt Gerrhus, nomen à loco obtinens, q è Boryſthene dirimitur circa ea loca, apud quæ Boryſthenes cognoſcitur: cui loco nomen eſt Gerrho, diſterminatq; regionem Scythaꝝ pecuariorꝝ ac regiorum. Et dum in mare fluit, in Hypacarim dilabitur. Octauus eſt Tanais, qui ſupius è uaſta palude profluens, in aliam uaſtiorem diffunditur, noīe Mæotim, quæ diſcludit regios Scythas à Sarmatis. In hūc Tanaim alius influit, noīe Hyrgis. Ita Scythæ celeberrimis amnibus muniti ſunt. Gramen quod in Scythia germinat, oīm quæ nos nouim⁹ germinum aridiſſimum eſt, quod ita ſe habere diſſectis pecoribus licet diſcernere. Et ea quidem ut quàm maxima ſunt, ita apud eos abundant. Cætera autem uulgaria ſunt. Atq; hunc in modum res ſunt eis inſtitutæ. Deorum hos ſolos propiciantur: Veſtam ante omnes, deinde louem ac Tellurem, exiſtimantes Tellurem louis coniugem eſſe. Poſt hos Apollinem, & cæleſtem Venerem & Martem, & Herculem. Hos cūcti Scythæ deos arbitrantur. Sed q regñ Scythæ uocantur, etiam Neptuno ſacrificant, appellantes Veſtā lingua ſua Tabiti, louem Papæum, mea ſententia rectiſſime. Tellurem Apiam, Apollinem Oetoſyrum, cæleſtem Venerem Artimpaſam, Neptunum Thamimaſadem. Simulacra & aras & delubra facienda non putant, præterq; Marti. Idem ſacrificium prorſus apud cīa templa fieri, eodem modo eſt inſtitutum, qui talis eſt: Victima ipſa primoribus implicita pedibus ſiſtitur, cuius à tergo ſtās immolator, amota in primis infula, pecudem ferit, eaq; concidente deum inuocat, cui illam mactat, deinde circundat laqueum collo, tum iniecto baculo circūducit, hoſtiamq; ſtrangulat non incenſo igni, non uotis nuncupatis, non ſumptis libamētis, ſed ubi pecudem ſtrangulauit, eiq; pellem detraxit, ad cocturam ſe cōuertit. Verū cum Scythica regio lignoꝝ ſit admodū inops, hoc ab illis ad carnē coquēdam excogitatū ē: Vbi uictimā pelle denudarūt, denudāt quoq; oſſa carnib⁹, dehinc illas in lebetes eius gentis, Lesbijs crateribus aſſimiles, niſi q ſunt multo capaciores, injiciunt. Subiectis atque ſuccenſis oſſibus hoſtiarum, coquunt. Si autē nō adfuerit lebes, oēs carnes hoſtiaꝝ in aluos illaꝝ, & cum aqua commiſcent, atq; oſſa ſuccēdunt. Quibus pulcherrime ardentibus, & aluis facile capientib⁹ carnes oſſibus ſeparatas, ita fit, ut bos ſe ipſe coquat, & item cætera pecora immolata, p ſemetipſum quodq; elixum fit. Coctis carnibus, is q immolauit, earū atq; inteſtinoꝝ libamēta ante ſe porricit. Immolant aūt cū alia pecora, tū p̄cipue equos. Et aljs qdē dijs hūc in modū & alias pecudes immolāt. Marti uero ſic priſco ritu apud quoſq; tale extruitur templum: Sarmentoꝝ faſces aggeruntur trium in longum latumq; ſtadiorum, minoris tamen ſublimitatis, deſuper quadrata planities efficitur, tria latera prærupta ſunt, quartū accliue, p quod aſcēdatur. Eo quotannis cōparant centum q̄nquaginta plauſtra ſarmentoꝝ. Nā ſemp ꝓpter cæli tēpe ſtatē illa marceſcunt. Sub hoc aggeſtu ferreus Acinacis, q ſingulis uetuſtus eſt, ſtatuit. Idq; eſt Martis ſimulacrum, cui annuas hoſtias offerunt cū aliorū pecorū, tū equorū, & plus huic Acinaci q̄ cæteris dijs. Ex captiuis centeſimū quēq; immolant, non eodē quo pecora modo, ſed diuerſo. Nā ubi eoꝝ capitibus uinum libauerūt, ipſos ad quoddā uas mactant: dehinc eiſdē in congeriē ſarmentorū ſublatis, Acinacē cruore pfundunt. Hæc q̄dem ſupra cōferunt, inferius aūt ad tēplum illa faciunt. Virorū interemptorū oēs humeros dextros p̄cidunt, quos unà cū manibus in aerē iaciūt, quocūq; deciderit manus, ibi iacet, & ſeorſum mortuus. Cæteris deinde ſolennib⁹ cōfectis, abeūt. Et ſacrificia quidem hæc ab eis ſunt inſtituta. Sues p nihilo putant, quos nec alere oīno in ſua regione uolunt. Quæ uero ad bellū attinent, hunc in modū ſunt ab eis comparata. Quē primum uirum ceperit uir Scytha, eius ſanguinem potat: quoſcunq; in prælio interemerit, eoꝝ capita regi offert. Nā capite allato, ſit prædæ quicūq; ceperit particeps, aliq; exp̄s. Ca

Cereris delubrum.

Scythæ agricolatores.

Achilleius curſus.

Tellus dea.

Venus cæleſtis.

Veſta.

Victimæ cædē de ritus.

Scythia lignorū inops.

Coquēdi modus extra lebetem.

Martis ſimulacrum Acinacis.

Sues apud Scythas.

Scytharum mos in hoſtes

put hoc modo ꝑcidit. In orbem illud amputat circa aures, uerticeq; ſumpto excutit, deinde pellē detrahit: & ubi ſicut bouis coriū manibus molliuit, tanq; mātile poſſidet, eaq; & habenis equi ſui appēſa gloriatur: qualia mantilia ut quiſq; plurima habeat, ita uir iudicat præſtantiſſimus. Sunt quoq; multi, qui coria hæc humana tanq; brutoꝝ conſuant, q̄bus ꝑamiculis induant. Multi etiam cæſoꝝ hoſtiū manus dextras cū unguibus excoriant, eiſq; opercula pharetrarū integūt. Eſt aūt inter oīa coria humanū ferè & craſſum maxime & cādore ſplendidū. Multi totos hoſtes excoriatos, & ſuper ligna extētos, ſupra equos circūferūt. Hæc ab illis in mores ſunt recepta. Nō tū de oīm, ſed de inimiciſſimoꝝ capitib⁹ hoc faciūt, ut illud quiſq; infra ſupcilia reciſum prorſus excuteret: & crudo tū bouis corio, ſi paup ſit: ſin diues, nō modo exterius inducat bouino corio, uerūetiā interius inauret, & ſic uteroq; ꝑ poculo utatur. Idem agunt de familiaribus, ſi inter eos extiterint diſcordiæ, dū apud regē uictoria ſint potiti. Hæc capita hoſpitibus, q̄ ad eos uenīūt uiri alicuius exiſtimationis, exhibent: referuntq; illos, cū eſſent domeſtici, & ad pugnam laceſſiſſent, ab ipſis eſſe ſuperatos, id ſtrenuitatis loco ponentes. Semel quotannis ſinguli regionum principes miſcent uinū crateri: de quo Scythæ oēs hoſtiū homicidæ bibūt, nemo guſtat q̄nihil ꝑclari opis ediderit, ſed ſine honore ſeorſum ſedet: quæ res apud eos maximæ eſt ignominiæ. Qui uero cōplures cædes fecerunt, hi duobus pariter quos hūt calicibus potant. Apud eoſdē ꝑmulti ſunt uaticinatores, qui cū pluribus uirgis ſalignis diuinant, ad hunc modū: Grandes uirgarum faſces cum attulerunt, humi poſitos diſſoluūt, ac ſeparatim ponentes illarum ſingulas uaticinātur: Ad hæc dicendo, uiceuerſa uirgas prehendunt, ac rurſus ſigillatim componunt. Hæc eſt illis tradita à maioribus diuinatio. Sed Enaries, qui ſunt androgyni, aiūt ſibi à Venere traditā diuinationē, tiliæ frondе uaticinantes. Tiliam ubi quis trifariam ſciderit, digitis ſuis eam implicando ac reſoluendo tractat, atq; hunc in modum uaticinantur. Hoꝝ tres maxime ꝑbatos accerſit rex quoties ægrotat: cui iſti ſemp ferè dicunt hūc aut illū ciuē (nomināt autē hoīem de quo loquunt) peieraſſe, iurantē ꝑ regium ſolium. Eſt autē Scythis mos plerūq; iurādi ꝑ regium ſolium, cum maximum uolunt interponere iuſiurādum: ptinuſq; is quē dixerint peieraſſe, adductus, coarguitur ſcientia diuinandi, tanq; compertus falsò deieraſſe per regium ſoliū, & ob id regē ægrotare. Si ille inficians ſe negat peieraſſe, atq; rem graviter fert, rex duplum uaticinoꝝ accerſit. Qui inſpecta diuinādi ratiōe, ſi & ipſi hoīem periurij conuicerint, ſine mora caput excidunt: eiuſq; facultates inter ſe partiunt primi uaticini. Sin uero illi, q̄ ſuperuenerūt, uaticini hoīes abſoluerīt, alij atq; alij præſto ſunt: quoꝝ ſi plures abſoluerint, decernit primis illis uaticinis eſſe pereundū, eoſq; hūc in modū necāt: Plauſtrum concameratum ubi ſarmentis referſerunt, bobuſq; iunxerunt, uaticinos pedibus implicatis, & manibus poſt tergum reuinctis, atq; ore obſtructo, exrēdunt in medium ſarmentorum: incenſiſq; ſarmentis territando agitant boues. Quorum bouм multi cum uaticinis concremant, multi ambuſti utiq; eremato plauſtri temone aufugiūt. Hoc, quem dixi, modo uaticinos cōburunt, etiam ob alias cauſas, appellantq; ψευδομάντιας, id eſt, falſos uaticinos. Sed quos morte rex afficit, eoꝝ ne liberos quidē relinquit, ſed uniuerſos mares interficit, fœminis nihil læſis. Fœdera cū quibuſcunq; ineunt Scythæ, hoc modo ineunt: Infuſo in grandē calicem fictilē uino, cōmiſcent eoꝝ ſangui nēqui feriunt fœdus, percutiētes cultello aut incidētes gladio aliquantulum corporis. Deinde in calice tingunt acinacē, ſagittas, ſecurim, gladium. Hæc ubi fecerunt, ſeſe multis uerbis deuouent: poſtea uinum epotant, non modo ij, qui fœdus fecerunt, ſed etiam comites hi, qui ſunt maximæ dignitatis. Regum ſepulchra apud Gerrhos ſunt, ubi Boryſthenes iam nauigabilis eſt. Ibi cum rex eorum deceſſit, ingentem ſcrobem effodiunt forma quadrata. Hoc ubi ꝑparārūt, accipiūt mortuū corpore incerato, aluo euulſa atq; expurgata, quā ſilere cōruſo & thymiamate, apijq; ſemine & aniſi, cū expleuerūt, reſuūt rurſus, impoſitūq; plauſtro cadauer, ad aliā gentē ferunt. Quod q̄ excipiunt, eadē agūt quæ regij Scythæ: aurē decidūt, crinē circūtondent, brachia circūcidūt, frontē naſumq; conſauciant, ſiniſtrā manū ſagittis traijciunt. Poſtmodum regis cadauer carpento ferūt

Mantilia Scytharum.

Coria humana.

Homicidæ familiarium ꝑditioſorū habentur ſtrenui.

Vaticinatores cum ſaligneis uirgis diuinantes.

Scytharum iuſiurādum.

Vaticinorum falſorum pœna.

Pſeudomātiæ.

Scytharum fœdera.

Regum ſepulchra.

Luſtratio regij cadaueris

ad aliam gentem, cui imperitant, quæ ipſos comitatur ad eos unde primum uenerant. Vbi iam mortuum circunferentes, luſtrauerunt ſingulas gentes quibus imperauit, apud eos deponunt, qui in extremis Gerrhis habitant & in ſepulchris. Quem poſtquam ſuper toꝝ in loculo uiderunt, haſtis hinc atq; hinc defixis, deſuper ligna diſponunt: dein de pallio contegunt. In reliqua loculi ſpatioſitate aliquam eius pellacum ſtrangulatam ſepeliunt, & eum qui uina miſcebat, & cocum, & ἱπποκόμον equi agaſonem, & miniſtrum, & qui erat à nunciis, necnon equos, & aliarum rerum omnium primitias, quinetiam phialas aureas. Nam argenteum aut æreum nihil in uſu habent. His actis, humum certatim atq; auide inijciunt, cupientes tumulum quammaximum efficere. Circumacto anno, rurſus hoc agunt: E famulis regis intimos ſumunt. Sunt autem famuli regũ ingenui Scythæ, & quos ipſe rex iuſſerit. Nam nullus uenalitius ei miniſtrat. Horum miniſtrorum quinquaginta cũ ſtrangulauerunt, ac totidem præſtantiſſimos equos, eductis inteſtinis, expurgatis paleis implent ac conſuunt. Et ubi dimidium fornicis ſuper duo ligna reſupinatum ſtatuerint, alterumq; dimidium ſuper altera duo ligna, & item alia multa huiuſcemodi defixerint, tum ſuper ea equos imponunt, craſſis tignis in longum ad ceruicem uſque traiectos, ita ut priores fornices ſuſtineant armos equorum, poſteriores uero iuxta femora ſuſcipiant uteros, utriſque cruribus ſuperne pendentibus. Equos infrenant, eorumque habenas ad palos extentas alligant. Dehinc ſuper eorum ſingulos ſtatunt, ſingulos quinquaginta iuuenum ſtrangulatorum, hunc in modum: Vnicuique eorum rectum ſtipitem per ſpinam ad ceruicem uſque transfigunt: quod inferius ſtipitis extat ultimum, infigunt tigno illi, quo equus tranſiectus eſt. His equitibus ſepulchro circumpoſitis abeunt. Hunc in modum reges ſepeliunt. Alios autem Scythas cum deceſſerunt, proximi quique in plauſtris collocatos ad amicos circunferunt. Eos ſingulis amicorum excipientes, epulum cadauer comitantibus præbent, tam propinquis quàm cæteris. Ad hũc modum quadraginta diebus priuati homines circumaguntur: dehinc humantur, tali tamen ratione prius purgati: Vbi caput exinaniuerunt, abluerunt q;, circa corpus ita agunt: Tria ligna ſtatuunt mutuo inclinata, circa hæc prætendunt lanea pilea, quammaxime poſſunt cõſtipantes, & in ſcapham, in medio lignorum pileorumq; poſitam, lapides conijciunt ex igne perſpicuos. Naſcitur autem apud eos cannabis lino ſimilima, præterquam craſſitudine ac magnitudine. Sed quàm noſtra eſt multo præſtantior, uel ſua ſponte naſcens, uel ſata: ex qua Thraces ueſtimenta conficiunt, lineis ſimilima: quæ niſi quis admodum terat, linea ſint an cannabacea, non queat dignoſcere: & qui non uiderit cannabem, exiſtimet lineum eſſe ueſtimentum. Huius cannabis ſumptum ſemen Scythæ ſub pileis occulunt, ſupra lapides igne perſpicuos: unde fit thymiama, tantum reddens uaporem, quantum apud Græcos nullum thuribulum reddit. Hoc odore ſtupentes Scythæ, eiulant, quod apud ipſos loco lauacri eſt. Neque eñ lauant omnino corpus, ſed uxores eorum infundentes aquam, corpora ad lapidem aliquem ſcabrum conterunt cypreſſo & cedro & thuris ligno. Deinde perfrictum corpus cum intumuerit, illud faciemq; medicamentis oblinunt. Id eas ſimul bene olentes facit, ſimul poſtero die, medicamentis amotis, mũdas ac ſplendidas. Externis hi ritibus uti magnopere cauent, ne mutuo quidem inter ſe: ſed Græcorum præcipue, utiq; poſteaq; deprehenderunt Anacharſim, & deinde iterũ Scylem. Siquidem Anacharſis cum multum orbis terrarum contemplatus eſſet, & multum in ſapientia profeciſſet, eam ad mores Scytharum pertulit. Is dum in Helleſpontum nauigans tenuiſſet Cyzicum, uouit matri deorum (offendit enim Cyzicenos eius diem feſtum magnifico ſane apparatu celebrantes) ſi ſaluus ſoſpesq; domum reuertiſſet, ſacrificaturum ſe eodem ritu, quo Cyricenos ſacrificãtes uidiſſet, & peruigilium noctis inſtituturum. Cum abijſſet in Scythiam, uenit ad locum qui dicitur Hylæa, iuxta Achillis curſum ſita, ubique omniſarijs arboribus referta. In hanc abſtrudens ſe Anacharſis, omnẽ feſti ceremoniã deæ perſoluit, tympanum tenens, exutisq; ſimulacris. Hæc eum agentem quidam Scytha animaduertens, indicium detulit Saulio regi. Rex cum & ipſe contuliſſet ſe eò, & Anacharſim ea

Sepulchra regũ Scytharũ.

Argentum aut æs Scythæ in uſu nõ habent.

Famuli regũ Scytharum.

Funerum luſtratio apud Scythas.

Thracum ueſtimenta cannabacea.

Thymiamatis genus.

Scyles.

Achillis curſus.

facientẽ inſpexiſſet, excuſſa ſagitta, necauit. Et nunc ſi quis de Anacharſi interrogat, Scythæ negant ſe nouiſſe hominem, ob id, quod in Græciam peregrinatus eſt, externosq; ſit mores ſectatus. Licet (ut ego accepi) tutor fuerit Timnis, filij Spargapithis, patruusq; Indathyrſi Scytharum regis, filius Gnuri, nepos Lyci, pronepos Spargapithis. Itaq; ſi ex hac familia extitit Anacharſis, conſtat eum à patruele fuiſſe interemptum. Indathyrſus enim fuit filius Saulij, Saulius autem fuit, qui Anacharſim interemit. Quanquam & aliud quiddam Peloponnenſes audiui referentes, Anacharſim ab rege Scythæ miſſum, Græciæ factum eſſe diſcipulum, & cum rurſus rediſſet, dixiſſe ad eum qui ſe miſerat, cunctos Græcos eſſe in omnia ſapientia occupatos, Lacedæmonijs exceptis, qui ſolli rationẽ haberẽt dandi & accipiẽdi prudẽter. Verũ hæc narratio aliter ab ipſis Græcis deluſa eſt. Hic igitur uir (quẽadmodum antea dictum eſt) mortẽ oppetijt, & ipſe quidem ita egit propter externos ritus, & Græcorum conſuetudinem. Multis autem ſane annis poſtea interiectis, ita paſſus eſt Scyles, Aripithis filius. Etenim Aripithes Scythæ rex, cũ alios filios multos, tũ Scylẽ ſuſtulit ex uxore Iſtrina, haudquaquam indigena, quæ filium Græcam linguam literasq; edocuit. Interiecto deinde tempore, Aripithe per dolum occiſo à Spargapithe Agathyrſorum rege, Scyles regnum ſuſcepit, & uxorem patris, nomine Opœam. Erat autem Opœa hæc ciuis, ex qua erat Aripithi filius Oricus. Scyli regnum Scytharum obtinenti, Scythicus tamen uiuendi mos nihil prorſus cordi erat, ſed Græcus, in quo fuerat imbutus à puero. Ideoq; multo magis ad hunc exercendum ſe conuertebat. Vtiq; tum ad urbem Boryſthenitarum Scythicum ducebat exercitum. Boryſthenitæ autem ſe à Mileſijs aiunt eſſe oriundos. Ad hos quoties es Scyles ueniebat, relicto in ſuburbanis exercitu, ipſe muros ingreſſus portas obſerabat, depoſitaq; Scythica ſtola, Græcum ſumebat ueſtimẽtum, & eo indutus per forum ſpatiabatur, nullo neq; ſatellitum, neq; populi comitatu, appoſitis q portas cuſtodirẽt, ne quis Scytharum cerneret eum geſtantem huiuſmodi ſtolam, & cum cæteris Græcorum inſtitutis utebatur, tum in faciendis deorum ſacris. Et cum ibi tempus mẽſtruum, aut amplius triuerat, abſcedebat, induta ſibi Scythica ſtola. Idq; ſæpenumero faciebat, extructis ſibi ædibus illic, & uxore illinc accepta. Sed cum foret ei male euẽturum, ex hac occaſione male euenit. Affectanti ei Dionyſium Baechanalem initiari, ac hoſtiam initiationis iamiam ſumpturo in manibus, oblatum eſt ingens oſtentum. Erant ei in urbe Boryſthenitarum circum ædes ſuas, quarum paulo antè habui mentionem, magnas atque magnificas, è lapide candido ſphynges & grypes ſtãtes. In has ædes deus fulmen iaculatus eſt, totaq; deflagrauerunt. Scyles nihilominus initiationem peragit. Enimuero Scythæ Græcis probro dant bacchandi conſuetudinem, negantes eſſe credibile deum inueniſſe, quo homines ad dementiam adigantur. Poſteaquam Bacchanalibus ſacris initiatus eſt Scyles, quidam Boryſthenitarum Scythis indicium detulit, inquiens: Vos quidem Scythæ nos irridetis, quod Bacchanalia agamus, quodq; nos deus occupet. At nunc demum hic ueſtrum quoq; regem occupauit. Nam Bacchanalia exercet à deo in dementiam actus. Quod ſi mihi non habetis fidem, ſequimini me rem uobis oſtenſurum. Primores Scytharum hominem ſecuti ſunt, quos Boryſthenita ille deductos clanculum in turri collocauit. Vbi affuit Scyles cum thyaſo, id eſt, cum choro illo, bacchabundus, Scythæ eo conſpecto, rem ingentis calamitatis eſſe duxerunt, digreſſiq; ea quæ uiderant, omni exercitui indicarunt. Poſt hæc ubi ad lares ſuos rediit Scyles, defecerũt ab eo Scythæ, delecto fratre eius Octamaſade, ex filia Teris genito. Scyles cognito quid de ſe fieret, & quam ob cauſam, profugit in Thraciam. Id cum audiſſet Octamaſades, cum exercitu aduerſus Thraciam cõtendit, cui ad Iſtrum progreſſo, Thraces occurrerunt. Et dum conflicturi erant, Sitalces ad Octamaſadem miſit caduceatorem, cum his mandatis: Quid opus eſt inter nos tentare fortunam? Tu quidem ſororis meæ es filius, ſed habes germanum meum, quem ſi mihi reddideris, ego uiciſſim Scylem tradam tibi. Ita neque tu, neque ego periclitabor exercitu. Erat autem apud Octamaſadem frater Sitalcis ab eo profugus. Hanc à Sitalce oblatam conditionem Octamaſades accepit,

Anacharſis cædes.

Scyles inſtitutis Græcis.

Græcis ritibus delectatur Scyles.

Dionyſij Bacchanalis ſacra.

Portentum.

Bacchinandi conſuetudo.

Thyaſus.

Octamaſades.

Sitalces.

redditoq; Sitalci fratre, eodemq; auunculo ſuo, Scylen recepit fratrem. Et Sitalces quidem recepto fratre reduxit exercitum. Octamaſades autē eodem die caput Scyli dempſit. Adeo ſua inſtituta Scythæ obſeruant: & his qui externos ritus aſciſcunt, tales irrogant pœnas. Multitudinem Scytharum non potui exacte indagare, cum de eius numero uaria referētes audiam, & pertmultos illos, & rurſus paucos eſſe utiq; Scythas. Quantum autem ſub aſpectum meum uenit, eſt inter Boryſthenem & Hypanim flumina locus, nomine Exampæus, cuius etiam aliquanto antea habuimus mentionem, cum dicebam fontem in eo eſſe aquæ amaræ, Hypanim in quem fluit, impotabilem reddentis. Hoc in loco iacet ahenum ſexies tantum, q̄ crater, q̄ eſt in oſtio Ponti, à Pauſania Cleōbroti filio dedicatus, quod ſi quis non inſpexit, hunc ei in modum declarabo: Sexcentarum eſt amphorarum facile capax, craſſitudine digitorum ſex. Id aiunt indigenæ ex aculeis ſagittarum eſſe factum. Regem enim ſuum, nomine Ariantem, cum numerum Scytharum inire uellet, iuſſiſſe ſingulos Scythas conferre ſingulos ſagittarum aculeos, poposita morte ei qui non ferret. Ita magnam uim collatam eſſe aculeorum: & ex his aliquod confectum opus, placuiſſe ei pro monumento relinquere, atq; inde feciſſe id ahenum, & in hoc Exampæo dedicaſſe. Hoc de multitudine Scytharum audiebam. Hæc regio miracula nulla habet, præter flumina cum multo maxima, tum numero plurima. Si quid tamen præter flumina, & magnitudinem cāpi exhibeat admiratione dignum, id dicetur: Veſtigium Herculis oſtendunt, petræ impreſſum, utrili ueſtigio ſimile, bicubitali magnitudine, iuxta fluuium Tyrem. Et hoc ita ſe habet. Redeo ad eam quam ab initio inſtitueram orationem: Dario aduerſus Scythas exercitum comparanti dimiſſis nunciis ad imperandum, aliis ut peditatum, aliis ut claſſem præſtarent, aliis ut Boſphorum Thracium iungerent: Artabanus Hyſtaſpis filius, Darij frater, nolebat illum ullo pacto Scythis inferre bellum, commemorans Scytharum inopiam, utilia ſuadens. Cum tamen non perſuaderet illi, deſtitit à diſſuadendo. Darius ubi omnia ei in expedito fuere, copias eduxit ex urbe Suſis. Ibi eum Oeobazus q̄dam Perſa, cui tres filij erant, omnes in militiam electi, obſecrabat, ut unum ſibi ex illis relinqueret: Cui Darius tanq̄ amico & modeſta obſecranti, riſit, ſe oēs eius liberos relicturū. Eo riſo Oeobazus magnope lætabat, ſperans liberos ſuos miſſionem habere militiæ. At ille præpoſitos filijs Oeobazi iuſſit, ut oēs eos interimerent. Ita filij Oeobazi, obtrūcati, illic ſunt relicti. Darius Suſis mouens, puenit ad Boſphorū Calchedonis, ubi pons iungebat. Illic cōſcenſa naui, tranſmiſit in inſulas nomine Cyaneas, quas Græci prius errabundas fuiſſe aiunt. Ibi ſedens in templo, ſubijciebat oculis Pontum, rem ſpectaculo dignam. Nam inter oīa maria eſt maxime admirabile. Cuius lōgitudo eſt undecim millium ac cētum ſtadiorū: latitudo qua latiſſimum eſt, trium millium ducentorum. Huius pelagi os latitudinis eſt quatuor ſtadiorum, longitudo oris, quod eſt collum, quæ Boſphorus dicitur, ubi pons connectebatur, circiter centum uiginti ſtadia, ad Propōtidem uſq; pertingens. Propontis autem quingentorum ſtadiorum eſt, mille & quadringentorum longitudinis, influens in Helleſpontum. Ipſe Helleſpontus ubi anguſtiſſimus, ſtadijs ſeptem quadringentis longus, intrans pelagi uaſtitatem, quod Aegæum uocatur. Hæc autem ita dimenſa ſunt. Nauis fere meat omnino ſeptuaginta millia paſſuum lōgo die, nocte uero ſexaginta. Itaque è faucibus Ponti ad Phaſim, hoc eſt enim Ponti longiſſimum, nouem dierum eſt nauigatio, & octo noctium, quæ fiunt mille centum ac decem millia paſſuum, hoc eſt, ſtadiorum undecim millia ac centum. E Scythica autem ad Themiſcyram, quæ eſt ſuper flumen Thermodontem (hic nanq; Ponti latiſſimum eſt) trium dierum, duarūq; noctium eſt nauigatio, quæ fiunt paſſuum trecēta ac tria millia, ſtadiorum uero tria millia & trecenta. Hunc igitur in modum Pontus ac Boſphorus & Helleſpontus à me dimenſa ſunt, & ſecundum ea quæ dixi, ſitum habent. Quin etiam Pontus hic paludem habet, influentem in ſe, non multo, quàm ipſe eſt, minorem, quæ Mæotis appellatur, & mater Ponti. Darius ubi pontem contemplatus eſt, renauigauit ad pōtem, cuius architectus extitit Mandrocles Samius. Contemplatus item Boſphorum, duos ſuper eum

Scylis mors. *Scythæ ſuorum inſtitutorum obſeruantiſſ.* *Exampæus locus.* *Ahenum Exampæi.* *Crater in oſtio Ponti.* **Alias ſciret.* *Hercules ueſtigium.* *Tyres fluuius.* *Oeobazi liberi.* *Darij crudele factum.* *Cyaneæ.* *Ponti amplitudo.* *Boſporus.* *Propontis.* *Helleſpontus.* *Themiſcyra.* *Mæotis.* *Mandrocles.*

cippos erexit è candido lapide,literis incisis,unum quidem Assyrijs,alterum uero Græcis,omnes gentes quas secum ducebat. Ducebat autem omnes gentes quibus imperabat,continentibus numero septingenta millia hominum cum equitatu, præter classem quæ constabat è nauibus sexcentis. His postea cippis Byzantij in urbem suam translatis, usi sunt ad aram Dianæ erectæ, præter unum lapidem, qui iuxta Bacchi delubrum eadem urbe relictus est literis Assyrijs oppletus. Bosphori locus, quem rex Darius ponte commisit, contectanti mihi uidetur medius inter Byzantium & templum quod supra fauces est. Post hæc Darius ponte sublicio delectatus, autorem eius Mandroclem Samium donauit decuplo. Ex cuius primitijs Mandrocles pictis animalibus commissionem Bosphori & regem Darium Medico solio sedentem, ac suas copias traducentem, effinxit, eamq; picturá templo Iunonis dedicauit, cum hac inscriptione:

Cippi Darij in Bosphoro erecti.

Dianæ ara.

Byzantium

Mandroclis monumẽtum.

Qui rate piscosum coniunxit Bosphoron, implens
Darij regis uota iubentis opus,
Iunoni Mandrocles hæc monumenta dicauit,
Esset honor Samijs unde, corona sibi.

Hæc igitur monumenta extiterunt eius, qui pontem compegit, quem ubi remuneratus est Darius, transmisit in Europam, iussis Ionibus nauigare in Pontum usque ad Istrum, atque ubi eò peruenissent, se illic præstolari, fluuium ponte iungentes. Ducebant enim classem Iones & Aeoles & Hellespontij. Hi præteruecti Cyaneas, rectà ad Istrum nauigarunt, subuectiq; duorum dierum itinere à mari ad fauces fluminis, ubi in diuersa scindit, illud ponte iungunt. Darius transmisso per ratem Bosphoro, faciebat per Thraciam iter, & cum ad fontes Teari amnis peruentum est, triduo hic habuit statiua. Tearus fertur ab accolis omnium amnium esse optimus, cum ad alios morbos, tum ad scabiem curandam uel hominum uel equorum. Eius fontes duodequadraginta sunt, ex eadem petra manantes, partim frigidi, partim calidi. Ad hos tantundẽ uiæ est à Iunonis tẽplo eius urbis, quæ iuxta Perinthum est, & Apolloniæ, quæ est in Põto Euxino, duoꝝ dierum utraq;. Fluit autem Tearus hic in flumẽ Contadesdum, Contadesdus in Agrianẽ, Agrianes in Hebrum, Hebrus in mare iuxta urbem Aenum. Ad hunc igitur amnem cũ peruenisset Darius, castraq; posuisset, oblectat⁹ amne, cippum erexit, his literis inscriptum: TEARI AMNIS CAPITA OPTIMAM AQVAM ATQVE PVLCHERRIMAM CVNCTORVM AMNIVM CONTINENT, ET AD EA PERVENIT, EXERCITVM DVCENS ADVERSVS SCYTHAS, VIR OPTIMVS ATQVE PVLCHERRIMVS CVNCTORVM HOMINVM DARIVS, HYSTASPIS FILIVS, PERSARVM CVNCTAEQVE CONTINENTIS REX. Hæc sunt illic inscripta. Darius hinc mouẽs, uenit ad alitũ amnẽ, noĩe Artiscum, q̃ p Odryses fluit, quò ubi puenit, ita agendũ sibi putauit: Ostẽso certo loco copijs suis, iussit illic singulos quosq; prætereuntes ponere singulos lapides. Id cũ oĩs exercitus fecisset, grandes acerui lapidum effecti sunt, q̃bus relictis, Darius illinc mouit. Sed priusq̃ ad Istrum peruenirет, primos subegit Getas, q̃ immortales agunt. Nam Thraces q̃ Salmydesum, quiq; supra Apolloniam & Mesambriam urbem incolunt, & qui Cyrmyanæ & Nipsæi uocantur, sine pugna sese Dario dediderunt. Getæ uero per imperitiam resistẽtes, in seruitutem redacti sunt, cum sint fortissimi Thracum atq; iustissimi. Immortales autem agunt hoc modo, q̃ se mori nõ putãt: sed eum q̃ defunctus est, meare ad Zamolxin dæmonem, quẽ nonnulli eoꝝ opinantur eundẽ esse Gebeleizem. Ad hunc mittunt assidue cum naui q̃q; remigum nuncium quẽpiam, ex se ipsis sorte delectum, præcipientes ea quibus semper indigent, eumq; ita mittunt: Quibusdam eorum datur negocium, ut tria iacula teneant: aliijs ue, comprehensis eius qui ad Zamolxin mittitur, manibus pedibusq;, hominem agitantes in sublime iactent ad iacula. Qui si inpræsentiarum extinguitur, ppicium sibi deũ arbitrantur: sin minus, ipsum nuncium insimulant, asseueranres malum illum esse uirum. Hoc insimulato, alium mittunt, dantes adhuc uiuenti mandata. Iidem Thraces, dum tonat fulguratq;, in cælum sagittas excutiunt, deo minitan-

Tearus flu. Tearifontes.

Cõtadesdus. Agrianes. Hebrus.

Cippi inscriptio ad Tearum.

Artiscus flu. Odryses.

Lapidũ acerui à Dario congestus.

Getæ

ἀθανατίζουσι.

Σκυμνίδας Stepha.

** Alias Mypsæi.*

Zamolxis.

Gebeleizes.

Getarum ad Zamolxin nuncij.

Thraces aduersus tonitrua sagittas excutiunt.

tes,quod nullum alium præter ſuum eſſe arbitrãtur. Verum (ut ego à Græcis accepi, Helleſpontum & Pontum incolentibus) Zamolxis hic homo fuit, Samiq; ſeruitutẽ ſeruiuit Pythagoræ Mneſarchi filio. Illinc nactus libertatem, cum multum pecuniæ com paraſſet, in patriam rediit. Qui cum animaduerteret Thraces male uiuentes & inſcite, ipſe edoctus Ionicum uiuendi genus & mores, quod Thracum liberaliores, ut qui con uerſatus eſſet cum Græcis, cũq; Pythagora nõ infirmiſſimo inter Græcos ſophiſta, do micilium extruxit, in quod primos quoſq; popularium in conuiuium accipiebat, & in ter conuiuãdum docebat, ne ſe neque ſuos conuiuas, neq; illos q illic aſſidue gignerent, interire: ſed in eum locum ire, ubi ſuperſtites omnium bonorũ compotes eſſent. Dum ea quæ cõmemorata ſunt, agit atque dicit, interim ſubterraneum ædificium ſtruit. Quo prorſus abſoluto, è Thracum conſpectu ſe ſubducit, deſcendens in illud ſubterraneum ædificiũ. Vbi circiter triennium degit, deſiderãtibus eũ Thracibus, ac deflentibus tanq; mortuũ, quarto anno ſe eiſdẽ in conſpectũ dedit. Atq; ita credibilia ſunt effecta, quæ il lis expoſuerat: Hæc Zamolxim aiũt feciſſe. Cui⁹ ſubterraneo ædificio neq; ualde credo, ſed multis eũ ante Pythagorã annis extitiſſe, q ſiue quiſpiã fuerit homo, ſiue dæmõ Ge tarum indigena, ualeat. Getæ hoc ritu utẽtes, ubi ſunt à Perſis ſubacti, cæterum ſunt ex ercitum ſecuti. Darius ubi ad Iſtrum peruenit, & unà pedeſtres copiæ, cunctiq; flumen trãſmiſerunt: tunc uero iuſſit Iones, poſtquam ratem ſoluiſſent, ſequi ſe pedeſtri itinere cum nauticis copijs. Qui cum ratem ſoluturi eſſent, & imperata facturi, Coes Erxandri
Coes. filius, Mitylenæorum præfectus, ita apud Darium uerba facit, ſciſcitatus antea, nun quid ei gratum foret audire ſententiam dicere uolentis: Cum aduerſus eam terram rex facias expeditionẽ, in qua fertur nihil arari, nullas urbes coli, ſinito nunc pontem hoc lo ci ſtare, relictis ad eius tutelam cuſtodibus ijs, qui eum contexuerũt: per quem ſiue ex ſen tẽtia rẽ geremus Scythis inuentis, ſiue illos inuenire nequibimus, tutus nobis ſit reditus. Neq; enim uereor, ne prælio cõmiſſo, à Scythis uertamur in fugam: ſed potius eis non inuẽtis, aliquid patiamur erratici. At enim credat me quiſpiam meaipſius cauſa hæc di cere, ut hic ſubſiſtam: ego uero quod in tuam rẽ eſſe ſentio, rex, id in medium profero. Ipſe te ſequi uolo, neq; hic relinqui. Delectatus admodum eo cõſilio Darius, ita reſpon dit: Hoſpes Lesbie, fac omnino cum ſoſpes domum rediero, præſto mihi ſis, ut te ob egregium conſilium egregijs factis remunerem. Hæc locutus, ubi ſexaginta nodis lo innodauit, accitis ad colloquium tyrannis Ionibus, ita locutus eſt: Viri Iones, quam pri
Nodi à Dario us habueram de ponte ſententiam, eam miſſam facio. Vos ſumpto loro, hæc ita uelim
iunctii. agatis. Quo ex tempore uideritis me raptiſſime iter intendentem in Scythas, ex eo tem pore incipientes, ſoluite ſingulis diebus ſingulos nodos. Intra quod tempus niſi affuero, ſed dies nodo exierit, uela facite in patriam ueſtram: interea qũ conſilium mutaui, agi te cuſtodiam ratis, & omne ſtudium illi & conſeruandæ & tuendæ adhibẽtes: quod fa cientes, maiorẽ in modum mihi gratificabimini: Hæc locutus Darius, promouet exer citum. Thracia tellus in mare intendens, Scythicæ prætendit, qua ſinum faciente Scy
Thracia tellus. thica excipit: & illic Iſter mare ſubit oſtio in uentum eum cõuerſo. Quod autem ab Iſtro
Scythia uetus. ſoli Scythici ſecũdum mare eſt, id metiendo indicare aggrediar: Ab Iſtro hæc iam ue
Trachea gẽs tus Scythia eſt ad meridiem, uerſus auſtrum propoſita uſq; ad urbem Carcinitidẽ. eiuſ
Thorica tri- dem deinceps quod ad mare fert montoſæ regionis, & in pontum porrectum, incolit
bus. gens Taurica Cherſoneſo tenus, nomine Trachea, id eſt, aſpera. Hæc ad mare pertingit,
Anaphlyſtia quod ad uentum ſubſolanum uergit. Sunt autem finium Scythicæ partes duæ, ferentes
tribus. ad maria, una ad meridianum, altera ad orientale, quemadmodum Atticæ regionis atq;
Iapygia, id ſimilium, quod ſic partem Scythiæ Tauri incolunt, ut & Atticæ iugum Suniacum alia
eſt, Apulia. gens non Athenienſis incoleret, quod à tribu Thorica uſque ad Anaphlyſtam magis in
Iapyges. Pontum porrigit promontorium. Taliſ eſt, ut parua cum magnis cõparem, Taurica re
Apulia. gio. Qui autem non eſt hanc Atticæ partem præteruectus, huic alio modo planum fa
Brũduſium. ciam. Vt ſit lapygiæ non lapyges, ſed alia gens imperans, eam diuiſa terra à Brunduſio
Tarentum. uſq; Tarentum promõtorium incoleret, Cum hæc duo dico, multa alia millia dico, qui

bus Taurica gens eſt comparanda. A gente Taurica deinceps Scythæ ſupra Taures, & orientale uerſus mare incolunt, quæ Boſphori Cimmerij ſunt ad ueſperam uergentia, & quæ paludis Mæotidos Tanai tenus, q̃ influit in huius paludis receſſum. Itaq; ab Iſtro iam quæ ſuperiora ſunt ferentia in mediterranea, diſcludunt Scythiam ab Agathyrſis, deinde à Neuris, deinde ab Androphagis, poſtremo à Melanchlænis. Itaque Scythiæ ueluti formæ quadratæ duæ partes, quæ ad mare ptingunt, altera ad mediterranea fert, altera maritima, uſquequaq; ſunt pares. Nam ab Iſtro ad Boryſthenem decem dierum eſt iter, tantundem à Boryſthene ad Mæotidem paludem. A mari mediterranea uerſus, uſque Melanchlænos, uiginti dierum iter. Supputãtur autem à me in ſingulos dies itineris ducena ſtadia. Ita tranſuerſa Scythiæ erũt quatuor millium ſtadiorũ, recta quæ ad mediterranea ferunt, totidem ſtadiorum. Tantæ eſt hæc terra magnitudinis. Scythæ inter ſe collocuti, cum ſoli impares eſſent copijs Darij prælio repellendis, nuncios ad finitimos miſere. Eorum reges ubi conuenere, conſultabant (ut fit) ingenti exercitu inuadente. Erant autem qui conuenerant reges Taurorum, & Agathyrſorum, & Neurorum, & Androphagorum, & Melãchlænorum, & Gelonorum, & Budinorum, & Sauromatarum. E quibus Tauri huiuſmodi moribus utuntur: Virgini naufragos immolant, & quoſcunque Græcos illuc delatos. Hoc modo poſtquam preces peregeriint, hominis caput claua feriunt, truncum eius quidam aiunt perturbari è rupe. Nam in rupe prærupta templum eſt eorum ſitum. Cruci affigunt caput. Quidam de capite ſuffigendo conſentiunt, ſed truncum è præcipitio deijci negant, ſed humo contegi dicunt. Dæmonem, cui immolant ipſi Tauri, aiunt eſſe Iphigeniam, Agamemnonis filiam. In hoſtes quos ceperint, hoc agunt: Amputatum quiſque caput hoſtis domum reportat, fuſti ſuffixum admodum ſublime ſupra tecta ſtatuit, & plerunq; ſupra fumarium. Ideo in ſublimi locantes, quod dicant eos totius domus eſſe cuſtodes. Viuunt autem è rapto & ex bello. At Agathyrſi exculti ſſimi uiri ſunt, & aurum plerunque geſtantes, in commune cum mulieribus coeunt, ut inter ſe germani ſint ac domeſtici omnes, nihil neq; liuoribus, neq; odij mutuo exercentes, cætera ad Thracum conſuetudinem accedentes. Neuri Scythicis utuntur moribus, qui unà ante Darij expeditionem æſtate coacti fuerant ſolum uertere, propter ſerpentes. Nam ſerpentum cum magna uis ex ipſorum ſolo eſt edita, tum maior ſuperne è locis deſertis ingruerat, quibus uſque adeo infeſtati, ut relicto ſuo ſolo cum Budinis habitauerint. Idem periculum faciunt, ſe homines eſſe maleficos, quod dicuntur à Scythis, & ab ijs qui in Scythia incolunt Græcis, ſemel quotannis ſinguli ad aliquot dies effici lupi, & rurſus in priſtinum habitum redire, quod tamen dicentes mihi non perſuadent. Nihilo minus ipſi tamen aiunt ita eſſe, ac deierãt. Androphagi agreſtiſſimos omnium hominum mores habent, non iudicijs, nõ legibus utentes, pecuariam exercentes, ueſtem Scythicæ ſimilem geſtantes, propriam linguam habentes. Melanchlæni omnes indumenta nigra gerunt, unde & cognomen habent, qui ſoli ex his humana carne ueſcuntur, inſtitutis Scythicis utentes. Budini ingẽs natio atq; numeroſa, uehementer cæſijs oculis omnis ac ruſa, quorum urbs nomine Gelonus, è materia conſtructa eſt, muro alto è materia toto, cuius ſingula latera tricenorum ſtadiorum ſunt magnitudinis. Aedes quoq; cum priuatæ tum ſacræ, ſunt è materia. Nam uiſuntur ibi deorum Græcorum templa, græcanice extructa, ſimulacris, aris, delubris ligneis. Libero trieterica, id eſt, triennalia agunt, & bacchanalia exercent. Quippe Geloni quondam Græci fuere, ſed ſummoti inter Budinos habitauerunt, lingua partim Scythica, partim Græca utentes. Budini à Gelonis & lingua & uictu ſunt diſpares. Nam cum indigenæ ſint, pecuariæ operam dant, ſoliq; eius regionis pedunculos edunt. Geloni agriculturæ operam dantes, frumento uictitant, & hortos poſſident, nihil illis neque aſpectu neque colore ſimili. Budini à Græcis Geloni uocantur, non recte uocantibus. Horum regio omnis eſt arboribus frequens, & ubique plurimum conſita, ubi eſt lacus ingens, & multus, & palus, ac multum circa arundinis. Ex quo lacu lutræ capiuntur, & caſtores, & aliæ feræ, forma oris quadrata, quorum pelles ad renones faciendos

Taurica gẽs
Boſphorus Cimmerius.
Agathyrſi.
Neuri.
Androphagi.
Taurorum mores.
Iphigenia apud Tauros colitur.
Agathyrſorũ mores.
Amicitia inter Agathyrſos cõmunis.
Neurorum mores.
Lupi ex hominibus.
Androphagorum mores.
Melanchlænorum nomenclatura & mores.
Budinorum mores.
Gelonorum mos.

conſuuntur,& teſticuli ad curanda poſteriora ſunt: De Sauromatis ita memoratur.

Dum Græci præliati ſunt cum Amazonibus, quas Scythæ æorpata uocant, quod nomen poteſt transferri uiricidæ (æor enim uirum uocant, pata autem occidere) feruntur poſt uictoriam prælij ad Thermodontem facti, abiiſſe, portantes tribus in nauibus quaſcunq; potuere ex Amazonibus capere: quibus illæ in pelago inſidiatæ, cunctos trucidauêre. Sed cum naues haberent incognitas, nec gubernaculo aut uelis aut remis uti ſcirent, interfectis uiris, ferebantur ſecundum tempeſtatem & uentum. Delataq; ſunt ad paludis Mæotidis prærupta, quæ Scytharum liberorum telluris ſunt. Ibi è nauibus egreſſæ Amazones ad loca habitata, inter habentes quam primam nactæ ſunt equorũ polyam, diripiunt cõſcenduntq; & obequitantes, è Scythis prædas agunt. Scythæ quid hoc rei eſſet, conijcere nequibant, cum neq; uocem, neq; ueſtem, neq; gentem agnoſcerent: admirabundi unde uenirent, rati cunctos eſſe uiros eiuſdem ætatis. Sed commiſſa cum eis pugna potiti cadauer ibus illarum, ita demum nouerunt fœminas eſſe. Itaque conſilio habito uiſum eſt eis, nullo pacto poſthac quampiam illarũ eſſe occidendam: ſed ex ſe qui maxime iuuenes eſſent, ad eos mittendos, eodem numero quo illos eſſe coniectabant, qui ſua propè earum caſtra haberent, & eadem quæ illæ facerent. Si inuaderentur, pugnarent, neu ſubterfugerent: ubi ſubſiſterẽt illæ, & ipſi proxime accedẽtes caſtra ponerent. Hoc Scythæ iccirco decreuerunt, quod prolem ex illis ſuſcipere cupiebant. Adoleſcentes qui miſſi ſunt, mandata peregerunt. Quos ubi Amazones intellexerunt neutiquam ad ſe lædendas ueniſſe, ualere ſinebant. Quotidie tamen caſtra caſtris propius admouebantur. Ne ipſi quidem adoleſcentes aliquid habebant, quemadmodũ Amazones, præter arma & equos, & eandem uitam quam illæ uiuebant uenando atque prædando. Circa meridiem Amazones ſolebant aut ſingulæ aut binæ ſeparatim à reliquis ad uentrem leuandum longius uagari. Ea re Scythæ cognita, & ipſi itẽ faciunt. Quorũ cuidam una illarum, quæ ſoliuaga erat, propinqua cum fuiſſet, non ſe auertit, ſed de colloquendo deliberabat, nec appellare poterat eum quo cum non eſſet prius congreſſa, tamen manu ſignificauit, ut ad eundem locum poſtridie rediret, adducto ſecum altero, ut duo eſſent, ſe quoque alteram adducturam. Digreſſus ab ea adoleſcens, hæc enarrat cæteris: poſteroq; die ſocium ſecum ducens, ad locum præſto fuit, ac reperit Amazonẽ expectantem ſociam. Eius rei certiores facti reliqui adoleſcentes, & ipſi ſeducunt cæteras. Poſt hæc commixtis caſtris pariter habitant: eam quiſque uxorem, cum qua primum coierat, habẽtes. Earum uocẽ cum ipſi diſcere nõ poſſent, ipſorũ illæ diſcebant. Et cum utrique inter ſe conueniſſent, uiri ad Amazones ita dixerunt: Nobis parentes ſunt, pariter & facultates. Proinde non agamus diutius hanc uitam, ſed hinc digreſſi in hominum frequentia degamus, ubi uos habebimus uxores, nequaquam alias. Ad hæc illæ reſponderunt: Nos uero non poſſumus ueſtris cum fœminis habitare, quibus non iidẽ qui nobis ſunt mores. Nos eñ arcu tela excutimus, & iaculamur, & equitamus, muliebria opera indoctæ. Veſtræ fœminæ nihil eorũ quæ recenſuimus, ſed opera muliebria factitant: deſidẽtes in plauſtris, non ad uenationem atq; alia huiuſmodi prodeũtes. Proinde non poſſumus illis eſſe ſimiles. Quod ſi uobis cordi eſt habere nos coniuges, & uiros uideri eſſe iuſtiſſimos, ite ad parentes ueſtros, & facultatum ſortiti partem rurſus redite, ita ſemoti ab illis habitabimus. Id approbantes ita facere adoleſcentes, acceptaq; facultatũ, quæ ipſis contingebat, portione, rurſus ad Amazones redierunt. Ad quos illæ: Duplex, inquiunt, metus nos tenet in his locis habitandi: unus, q̃ nos parentibus ueſtris uos priuauimus: alter, q̃ terram ueſtram magnopere uaſtauimus. Sed quoniam dignamini nos habere uxores, hoc unà nobiſcum agatis. Agedum pficiſcamur è regione hac, & Tanai tranſmiſſo illic habitemus. Huic quoq; rei obtemperauere adoleſcentes. Tranſiectoq; Tanai, & à Tanai triũ dierũ orientẽ uerſus, totidemq; à Mæotide palude & aquilonem itinere confecto, peruenerunt ad eum locum, quem nunc incolunt, ubiq; ſubſederunt. Ideoq; priſca conſuetudine uiuendi fœminæ Sauromatarũ utuntur. Venatum unà cum uiris ac ſine uiris eunt, equis inſidentes, atq; adeo in prælium eandem quam ui

Fabuloſa de Amazonibus memorari credunt aliqui.

Amazones.

Sauromatarum cũ Amazonibus commixtio.

Amazonum ſedes.

ri stolam ferunt. Sauromatæ putantur lingua Scythica solœcizare, id est, corrupte uti, quod eam ab initio non probe didicere Amazones. Quod ad coniugia pertinet, ita ab eis est institutum: Nulla uirgo nubit priusquam aliquem hostium interemerit. Ideoq; nonnullæ earum decedunt iam uetulæ, antequam nubant, q̄ legi satisfacere nequeant. *Solœcizãtes Sauromatæ.*

Ad harum igitur quas dixi gentium coactos reges, nunch̄ Scytharum cum peruenissent, certiores eos fecerunt, Persam ubi omnia quæ sunt in interiore continente, in suam ditionem redegit, faucibus Bosphori põte iunctis, in citeriorem traiecisse contin ẽtem: Subactisq; illic Thracibus, fluuium Istrum iunxisse, animo hæc omnia in suã redigendi potestatẽ. Proinde uos (inquiunt) nolite ullo pacto de medio cedere, finentes ad pernicíem nos deuenire, sed idem sentientes, obuiam eamus inuadenti: Quod nisi facitis, nos in ultimum discrimen adducti, aut regionem deseremus, aut manentes deditionem faciemus. Quid enim dadem subeamus, nolentibus uobis auxilio nobis esse? quanquam non cõmodius agetur uobiscum, aduersus quos non minus uenit Persa, quàm aduersus nos: neque nos subegisse contentus, à uobis abstinebit. Cuius rei magnum hic accipite documentum, quod si nobis solis inferret ille bellum, animo superioris seruitutis ulciscẽdæ, debebat à cæteris hominib⁹ abstinere, & sic in nostram tẽdere regionem, offidens cõmibus se aduersum alios ire. At nunc ubi primum traiecit in hãc cõtinentem, ut quisque sibi occurrit, pacat: cæteros, ueluti Thraces & nobis confines Getas, suo subiectos imperio habet. Hæc cum Scythæ denunciassent, h̄ qui è nationibus uenerant, reges deliberabant, sed discordes eorum erant sententiæ. Nam Geloni quidẽ & Budini, & Sauromatæ concordi animo receperunt se Scythis auxilio futuros. Agathyrsus autem & Neurus & Androphagus, & Taurorum Melanchlænorumq; reges ita Scythis respondérunt: Si uos iniuria inferenda ac lacessendo, bello priores non fuissetis, recte uideremini precari quæ precamini: & nos uestris precibus morem gerentes, idem quod uos ageremus. Nunc sine nobis illorum terram ingressi, uos imperitastis Persis, quoad deus uobis indulsit: & illi, q̄quidem eos idẽ deus in uos excitat, uicẽ uobis reddidit. At nos neq; tunc quicq̄ intulimus iniuriæ his uiris, neq; nunc quicq̄ conabimur priores inferre. Quod si hic nostram regionẽ inuaserit, & prior iniuriam fecerit, nos haudquaq̄ tolerabimus. Id donec cernamus, apud nosmetipsos manebimus. Neq; em̄ in nos uenire Persæ uidentur, sed in eos qui fuerant autores iniuriæ. Scythæ ubi hæc relata audiere, statuerunt nullam sibi pugnam recta atq; ex aperto conferẽdam, quando ipsis isti ad societatẽ non accedebant. Itaq; digressi, clam ac longius progressi, puteos quos ipsi offenderant ac fontes, obstruunt, bifariamq; diuisi herbam è regione attrit. Et ad unam è partibus, ubi regnabat Scopasis, iubent Sauromotas pergere, qui se subducerent, si eò Persa declinaret, fugientes recta ad flumẽ Tanaim, secundũ Mæotidem, h̄dem Persam abscedẽtem inuadẽdo psequerent. Hæc erat una pars regni ordinata ad hãc uiam, quemadmodum dictũ est. Reliquarũ duaꝝ unam, cui imperabat rex Indathyrsus, quæ magna est, & tertiam in qua regnabat Taxacis, in unum coeuntes, accedentibus Gelonis atq; Budinis, iubent hos uno die prægressos exercitum Persarꝝ seducere, hostem lacessendo, & ea quæ decreuissent exequendo, & ante omnia hostem seducere in agros illorum, qui societatẽ ipsoꝝ habuissent: ut eos si minus uolentes bellum aduersus Persas susciperent, certe inuitos redderent istis hostes. Deinde in suam terram deflectere & tẽtare, si quid ipsis tentandum esse uideatur ac libeat. Hæc ubi decreuere Scythæ, copꝫ Darh̄ ex occulto occurrebant, præstantissimis equitũ præcursoribus missis. Carros agit in quibus eoꝝ filh̄ uxoresq; omnes degunt, unà cum pecoribus, præterq̄ ad uictũ suppetentibus, præmiserant, dato suis mandato, ut semper aquilonem uersus tenderẽt. Hoc cum præpatassent Scythæ, eorum emissarh̄, posteaquam cõpererunt Persas ab Istro trium ferè dierum, & ante se unius diei itinere abesse, positis castris, germina terræ uastant. Persæ ubi Scytharum equitatus in conspectũ se dedit, eum insequi maturant à uia sese semper subducentem: & cum ad unam partium uentum est, auroram uersus & Tanaim. & Scythis tendentibus, & insequentibus Persis, Scythæ Tanaim trah̄ciunt. eò & Persæ traiecto, illos insequuntur, donec peragrata Sauromatum plaga, perueniunt in Budinorum. Quam *Scytharum regum cum confinibus deliberatio.* *Getæ.* *Scopasis.* *Indathyrsus.* *Taxacis.*

diu Persæ fuerunt in Scythica ac Sauromatide regione, nihil ei detrimenti inferre potuerunt, utpote uastæ. Vbi uero Budinicam ingressi sunt, ibi nacti lignea mœnia à Budinis deserta, & omnibus rebus uacua, incenderunt. His actis, ipso itinere ire porrò tendunt, dum eam regionem peruagati, in uastam solitudinem deueniunt. Hæc solitudo à nemine hoim colitur, posita supra Budinos regiõem, septem dierum itineris magnitudine: ultra quã Thyssagetæ incolunt, à quibus quatuor ingentes amnes per Mæoteos fluunt, & in paludem nomine Mæotim se infinuãt, qbus hæc sunt indita nomina: Lycus, Hoarus, Tanais, Syrges. Darius ut ad solitudinem peruenit, cursu omisso copias super fluuium Hoarum locauit. Post hæc octo urbes, easq; ingentes condidit, pari inter se spatio distantes, sexagenorum fere stadiorum, quarum ad meam usq; memoriam adhuc ruinæ extabant. Dum in his Darius occupat, interim Scythæ, quos ille insequebatur, circũitis locis superioribus, reuerterunt in Scythiam. Quibus è conspectu omnino semotis, nec se amplius exhibentibus, ita Darius urbibus illic relictis, dimidiatis, conuertit iter ad occasum, ratus & hos esse cunctos Scythas, & ad occasum fugere. Proinde cum exercitu maturans ire Scythiam, eò deuenit, ubi in duas Scytharum incidit partes. Hos nactus insequebatur unius diei spatio, nunquam intermittens subterfugiẽtes. Subterfugiebant aũt de industria in terram eorum, qui societatẽ ipsorum respuerant, & primum in Melanchlænorum. Quos cum perturbassent, tam Persæ quàm Scythæ eorũ terram ingressi, Scythæ in loca Androphagorum Persas adducũt. Perturbatis aũt Androphagis, hostem in Neuridẽ ducunt. Neuris quoq; consternatis, tendunt subterfugiendo ire ad Agathyrsos. Agathyrsi cernentes fugari finitimos à Scythis ac perturbatos, priusquam à Scythis ager ipsorum inuaderetur, misso caduceatore, Scythis ingressu suorum finium prohibent, pdicentes, si conarentur inuadere agrum suum, cum eis primum se plium commissuros. Hoc interminati Agathyrsi, in fines peruenerunt, animo arcendi ingredi uolentes. At Melanchlæni & Androphagi & Neuri inuadentibus Persis unà cum Scythis, neq; uirium neq; minarum memores, sed timore perculsi, fugam capesserunt aquilonem uersus ac solitudinem. Scythæ partim ad Agathyrsos iam non recusantes societatem se conferebant, partim è Neuride regione in suas, Persas præibant. Id cum diu factitaretur, neque desisteretur, Darius ad Indathyrsum Scytharum regem misso equite, inquit: Virorum dæmonie, id est, beate, quid assidue fugam facis, cum liceat tibi horum facere alterutrum? Si tibi uideris idoneus ad resistẽdum negoeijs meis, siste discursum, ac perstans mecum fac prælium: sin agnoscis te imparem esse, sic quoque siste cursum, & hero tuo munera offerens terram atq; aquam, in colloquium ueni. Ad hæc Scytharum rex Indathyrsus ita respondit: Sic res meæ habent, o Persa, ut neq; ullum mortalium ego metuens ante fugerim, neq; nunc fugiam te, neq; quicquam faciam diuersum nunc, atque in pace facere consueueram. Quod autem non protinus tecum ineo prælium, huius rei te certiorem faciam: Nobis neq; oppida sunt neq; agri culti, quorum uel amittẽdorum uel uastandorum metu, properemus uobiscum conferre pugnam: ad quam si opus est continuo deuenire, sunt paterna sepulchra: quæ age dum inueneritis, tentate labefactare: & tunc intelligetis, pugnaturi uobiscum simus pro sepulchris, nec ne: prius aũt (nisi nos ratio traxerit) tecum prælium nõ cõseremus. Hactenus, quod ad pacem pertinet, dictum sit. Quod autem ad cætera, ego solos mihi heros arbitror Iouem progenitorem meum, & solium Scytharum regium. Tibi autẽ pro terra & aqua quæ dono poscis, mittam quæ decet ad te uenire dona, pro eo quod herum te meum esse dixisti, iubeo te fiere. Hoc à Scythis rñsum est, quod caduceator reuersus Dario renunciauit. Scytharum reges audito nomine seruitutis, indignatione perfusi, partem illã quæ cum Sauromatis ordinata erat, cui præerat Scopasis, mittunt ad colloquẽdum cum Ionibus, q Istrum ponte iunctum asseruabant. At Persæ non amplius sibi uagandum esse statuerunt, ut hospitibus, qui ipsorum commeatum eripiebant, insidias tenderent, distributis qui aduersus ereptores frumentariæ rei iussa exequerentur. Enimuero equitatus Scytharum semper in fugam uertebat equitatum Persarum, sed fugiẽtes incidendo in peditatum, ab eo defensabantur, ita Scythæ sum moto equitatu, hostili tamen metu pe-

Mœtidis lignea. Thyssagetæ. Mœotei. Lycus. Hoarus. Tanais. Syrges. Vrbes à Dario in Scythia conditæ. Scythæ hostẽ in confines pelliciunt. Darius Indathyrso. Terra & aqua munera. Indathyrsus ad Darium. Neri Scytharum.

ditum abſcedebant, & nihilo minus noctibus quoq; incurſiones faciebant. Aduerſus quos quid Darianis auxilio fuerit, referam, res in primis admirabilis, aſinorum uocæ mulorum ſpecies. Nam (ut ſuperius à me demonſtratum eſt) nullus in terra Scythica, neq; aſinus neque mulus gignitur, ac ne ullus quidem uiſitur propter frigora. Itaq; rudentes aſini perturbabant Scytharum equos, & cum Scythæ ſæpenumero Perſas adoriri rentur, eoq; equi exaudita aſinorum uoce, cõſternati auertebantur, arrectis auribus ſtupefacti, utpote inſolentia tum uocis, quã prius nõ audiſſent, tũ formæ quã nunq; inſpexiſſent. Atq; hoc qdem paululum qddam momenti ad bellum afferebat. Cæterum Scythæ ubi aĩaduertunt Perſas tumultuantes, quo diutius in Scythia illi cõmorarent, & cõmorantes ad oĩm neceſſariarũ rerũ inopiam redigerent, faciendum ita ſibi putarũt, ut pecoribus ſuis una cum paſtoribus relictis, in alium ipſi abſcederẽt locũ. Perſæ illuc ſe cõferentes, excipiebant pecora. Quo facto cum ſæpius idem tentarent, ad ultimum Darius inopia rerum laborauit. Id reges Scytharum intelligentes, mittunt ad eum cũ muneribus caduceatorem, aue, mure, rana, & quinq; ſagittis. Perſæ eum qui munera ferebat, percontabantur quid illa ſignificarẽt. Iſte negare ſibi aliud eſſe mandatum, niſi cum illa tradidiſſet, celerrime rediret. Iubere tamen ipſos Perſas, ſi ſolertes forent, interpretari quid ſibi dona uellent. Hoc cum audiſſent Perſæ, conſultabant. Et Darij quidem ſententia erat, Scythas ſeipſos ei donare, & terram atq; aquam, hac ratione cõiectans, quod mus quidem in terra gignatur, & eodem quo homines uiũtur, rana autem in aquis naſcatur, auis uero ſit equo affimilis, ſagittis dandis, quod ſeipſos tradere uideantur. In hãc ſentẽtiam Darius interpretabatur. At Gobryas unus è ſeptem qui Magos ſuſtulerunt, hoc dicere dona coniectabat: O Perſæ, niſi effecti ut aues ſubuoletis in cælum, aut mures ſubeatis terram, aut ranæ inſiliatis in paludes, non remeabitis unde ueniſtis, his ſagittis confecti. Et Perſæ quidem munera interpretabantur. At una pars Scytharum, cui datum ante erat negocium Mæotidis paludis cuſtodiendæ, tunc autem cum Ionibus ad Iſtrum erant colloquendi, ubi ad pontem uenit, ita uerba fecit: Viri Iones, libertatem uobis afferentes uenimus, ſi modo nos exaudire uolueritis. Accepimus enim Darium uobis præcepiſſe, ut ad ſexaginta duntaxat dies cuſtodiam pontis ageretis, & niſi intra id tempus ipſe non afforet, domum abiretis. Itaque ſi id feceritis, & apud illum & apud nos culpam deuitaueritis. Proinde cum ad præſtitutam diem permanſeritis, iam licet abſcedatis. Hæc ſe facturos recipientibus Ionibus, Scythæ raptim retro abiere. At cæteri Scythæ poſt miſſa Dario dona, cum peditatu ac equitatu aduerſus Perſas in acie inſtructi ſteterunt, tanquam conflicturi. Cum interim lepus in medium proſiliit, quem ut quiſque uidit inſequebatur. Perturbatis Scythis ac uociferantibus, ſciſcitabatur Darius, unde hoſtium tumultus exiſteret, & cum audiſſet illos leporem inſectari, inquit ad eos Perſas, cum quibus cætera colloqui conſuerat: Hi uiri uidentur mihi magno nos habere contemptui, & nunc Gobryas recte dixiſſe de Scythicis donis, quo magis cum mihi quoque ipſi res ita ſe habere uideantur, bono conſilio eſt opus, ut tutus nobis eò unde uenimus, ſit receptus. Ad hæc Gobryas equidem, inquit: O rex, horum ego uirorum inopiam uidebar mihi ferè fama habere cognitam, ſed ubi aduenj, euidentius intellexi, animaduertens eos habere nos ludibrio. Proinde mihi uidetur, cum primum nox aduenerit, incenſis è more ignibus, & aliis quæ conſueuerunt fieri actis, imbecilliſſimis quibuſq; militum ad hoſtem fallendum relictis, aſinisq; oĩbus alligatis abeundum, priuſquam ad Iſtrum recta pergãt Scythæ ad pontem ſoluendum, aut Ionib⁹ ſoluere libeat, quod nobis facile erit. Hoc Gobryas conſilium dabat. Cui aſſentiẽs Darius, ubi nox affuit, reliquit in caſtris uiros languore præditos, & eos quorum amiſſio minimi facienda eſſet, necnon omnes aſinos alligatos: aſinos quidem, ut uocem ederent: infirmos autem homines hoc titulo, ut dum ipſe cum flore copiarum adoriretur hoſtem, iſti interea caſtra tutarentur. Hæc perſuadens his qui relinquebantur, Darius accenſis ignibus quàm maturrime ad Iſtrum contendit. Aſini, quod multitudine deſtituti eſſent, eo magis rudere. Quos audientes Scythæ, credere omnino Perſas in eiſdem permanere caſtris. Verum ubi illuxit, ij qui relicti erãt, cognito ſe proditos eſſe

Scytharum munera ad Darium.
Auis.
Mus.
Rana.
Sagittæ.
Munerum Scytharum interpretatio.
Gobryæ conſilium.

à Dario, manus extendere ad Scythas, & quæ contigerant referre. His illi auditis repente retractis duabus Scytharum partibus, & una Sauromatarum cum Budinis q̃ ac Gelonis, Persas recta ad Istrum uia persequuntur, utpote pleros q̃ pedites & itinera nescientes, ea præsertim quæ diuortia habebant, ipsi equites & compendia uiarum scientes. Sed cum utri q̃ ab alteris aberrarent, multo priores ad pontem Scythæ peruenere q̃ Persæ. Ibi cognito se præuertisse Persas, ita ad Ionas, qui in nauibus erant, uerba fecerũt: Viri Iones, cum dierum numerus iam pertrãsierit, iniurñ estis qui adhuc permaneatis, sed quoniam hactenus timore mansistis, nunc soluite quàm celerrime traiectum, atque abite sospites liberi q̃, dñs pariter ac Scythis gratiam habentes. Nam eum, qui antea dominus uester erat, ita tractabimus, ut aduersus nullum mortalium sit facturus expeditionem. De hac re cõsultantibus Ionibus, Miltiadis quidem Atheniẽsium ducis & Chersonensium, qui sunt in Hellesponto, tyranni sententia erat, Scythis obtemperãdum esse, & Ioniam seruitute liberandam. At Histiæi Milesñ diuersa, q̃ diceret nunc quidem eos suæ quenq̃ urbis tyrannos esse ob Darium. Potẽtia uero Darñ sublata, neq̃ se Milesñs, neque alium quenq̃ usquam præesse posse. Fore enim, ut singulæ ciuitates popularem statum, quàm tyrannicum mallent. Hanc sententiam cum dixisset Histiæus, omnes confestim, qui Miltiadi assensi fuerant, in eam transierunt. Fuere aũt qui disceptauerũt, dum taxat alicuius apud regem existimationis, Hellespõtinorum quidam tyranni, Daphnis Abydenus, & Hippoclus Lampsacenus, & Erophantus Parienus, & Metrodorus Proconnesius, & Aristagoras Cizicenus, & Ariston Byzantius, & isti quidem ex Hellespon to. Ab Ionia autem Stratias Chius, & Aeacides Samius, & Laodamas Phocẽsis, & Histiæus Milesius, cuius sententia prælata est sententiæ Miltiadæ. Aeolum uero unus affuit, qui esset autoritatis, Aristagoras Cymæus. Hi posteaquam Histiæi probauere sententiam, hoc sibi agendum dicendum q̃ censuerunt, ut pontem quidẽ ab ulteriore ipsa eatenus soluerent, ut extra sagittæ iactum essent, ne nihil facere uiderentur, cum tamen nihil facerent, néue Scythæ uim afferre tentarent, & Istrum ponte transire, sed soluentes illinc pontem, quasi omnia ad uotum Scytharum facerent. Hoc sententiæ Histiæi addendum cum decreuissent, ita pro uniuersis ad Scythas Histiæus uerba fecit: Viri Scythæ, iucundam nobis rem attulistis, & opportune instatis. Atque ut uos nobis probe uiam ostendistis, ita nos uobis obsequenter obtemperabimus. Vt enim cernitis, traiectum rescindimus, adhibituri omnem diligentiã, cupiditate assequendæ libertatis. Cæterũ dum nos hæc dissoluimus, interea uos illos ingrere tẽpus admonet, & inuentos tam uestro q̃ nostro noie ita ulciscimini, ut merent. Scythæ Ionibus iterũ fidem habentes tanq̃ uera eloquutis, ad inquirendos Persas reuerterunt, atq̃ ab oñi illorũ itinere aberrarũt, ipsi sibi huius rei causa, q̃ pabula equorũ illis in locis corruperant, fontesq̃ obstruxerant, quod nisi fecissent, facile si uoluissent Persas inuenturi: nunc ita faciendo, uisi sibi sunt optime cõsuluisse, ob quæ tñ eos res frustrata est. Quippe in sua regiõe eam partem cõsectantes, in qua cibaria eq̃s atq̃ aquæ forent, hostem indagabant: rati illum eadẽ parte fugam intẽdisse. At ille obseruato quod prius tenuerat itinere, abierat, atq̃ ita quoq̃ ægre traiectus reperit locum. Et cum noctu pueniisset, nactus pontem solutũ, aĩo prsus concidit, ueritus ne se relicto Iones abissent. Erat apud Darium Aegyptius q̃dam, oĩm hoĩm uocalissimus. Hunc Darius supra ripam Istri positum iubet inclamare Histiæum Milesium: Histiæus esi sæpius inclamantem, ad primam tñ inclamationem exaudiens, oẽs naues admouit, & ad trañciendũ exercitum põtem iunxit. Atq̃ hunc in modũ Persæ pfugerunt, quos indagantes Scythæ, iterũ aberrauerunt, & ob id Iones tanq̃ non liberos, sed pessimos & ignauissimos omnium hominum iudicant, deq̃ eis tanq̃ de seruis loquentes, mancipia dños amantia esse aiunt, & insectatione dignissimos. Hæc in Iones Scythæ pbra iacitũt. Darius p Thraciam iter faciẽs, Sestum Chersonesi puenit, atq̃ illinc Asiam nauib⁹ ipse transiuit, relicto in Europa exercitus duce Megabyzo, uiro Persa, cui Darius aliqñ hũc honorem habuit, ut hoc uerbum inter Persas diceret, cum esset esurus mala punica, simul ac primum malũ aperuit, interrogatus à fratre Artabano, nunquid tantum hominum sibi optaret, quantum illic esset acinorũ, respondit, se põptare tot sibi esse Megaby-

Ionum deliberatio de ponte Darij dessendo.

Histiæi sententia.

Histiæus ad Scythas.

Vocaliſſimus quidã Aegyptius.

Iones à Scythis hominũ ignauiſſimi iudicantur.

zos q̄ Græciā ſubditam. His uerbis apud Perſas hoſtem honorauit: quē tunc prætorem reliqt cum octoginta millib⁹ militū. Megabyzus aūt hic immortalē ſui memoriā apud Helleſpontios reliqt, hoc dicto, ꝙ cum apud Byzantiū agens audiſſet Chalcedonios de cem & ſeptem annis ante Byzātios urbē cōdidiſſe, inqt Chalcedonios eo tēpore cæcos fuiſſe, q cū pulchrior adeſſet locus ad urbē condendā, nequaq̄ turpiorem elegiſſent, niſi cæci fuiſſent. Hic igit̄ Megabyſus in Helleſpontia plaga ꝑ prætore relictus, eos q diuerſaꝝ à Medis partium erant, ſubigebat: & iſte q̄dem talia agebat. Per idem autē tempus, alia ingēs aduerſus Pœnos extitit expeditio, ob eam quā ego cōmemorabo cauſam, his priⁿ expoſitis: Argonautaꝝ poſteri cū à Pelaſgis qui fœminas Athenienſiū, & ex Brauron prædati ſunt, eſſent electi à Lemno, Lacedæmonem nauigauerunt, conſidentesq̄ apud Taygetum ignes accenderūt. Quos Lacedæmoniⁱ cū aſpexiſſent, nūcium miſere, ſciſcitatum q̄nam & unde eſſent. Illi nuncio ſciſcitanti rñderunt, ſe Minyas eſſe, ab his heroibus oriundos, q in Argo nauigaſſent: quiſq̄ cum Lemnum appuliſſent, illic eos ꝓcreaſſent. Hanc ofonem ſtirpis Minyaꝝ cum audiſſent Lacedæmoniⁱ, miſſo iteꝝ nuncio ſciſcitant̄, q̄d ſibi uelit ipſoꝝ aduentus, argq̄ ignis accenſio. Illi uero ſe rñdent, à Pelaſgis electos, redire ad parentes (æquiſſimum em̄ id factū eſſe) oraréq̄ ut ſibi liceret unà cum eis habitare, tum bonoꝝ, tum agroꝝ participes. Eos recipe in ea quæ ipſi uellent, Lacedæmoniⁱs placuit, cum ob alia ad hoc faciendum inductis, tum ꝓcipue, ꝙ Tyndaridæ Caſtor & Pollux in Argo nauigauerant. Receptos Minyas & agris impertierunt, & in tribus coaptarunt. Ibi confeſtim in alios ablocatis, quas in Lemno duxerant uxoribus, matrimonia contraxerunt. Lōgo deinde interiecto tēpore, ſtatim elati ſuperbia, cū alia flagitioſa ꝑpetrarunt, tum regnū affectarunt. Quo noīe eos Lacedæmoniⁱ morte mulctandos cum cenſuiſſent, comꝑhenſos in carcerem coniecerunt. Quoſcunque Lacedæmoniⁱ morte plectendos cenſent, eos noctu plectunt, interdiu neminem. Cum uero eſſent in illos animaduerſuri, exorati ſunt ab eoꝝ uxoribus, quæ ciues erant, & primoꝝ Spartanorum filiæ, ueniam ingrediendi carcerem, & cū ſuo cuiuſq̄ uiro colloquendi, nullū in illis dolum eſſe ſuſpicantes. Hoꝝ permiſſu Minyaꝝ uxores ingreſſæ carcerem, oīm ueſte quā geſtabant uiris tradita, illorum ueſtem illæ ſumpſerunt. Ita Minyæ muliebri ueſte amicti, ueluti mulieres, è carcere ꝓdierunt, rurſuſq̄ apud Taygetum conſederunt. Hac eadem tempeſtate Theras Autefionis filius, Thiſameni nepos, Therſandri ꝓnepos, Polynicis abnepos, miſſus eſt in coloniā Lacedæmonis, genere Cadmeo, auunculus Ariſtodemi filiorum Euryſthenis & Proclis, quorum cum pupilli eſſent, tutelam gerebat regni Spartani. Adultis mox pupillis, ac recepto imperio, Theras ita grauiter tulit ſibi ab aliⁱs impari, qm̄ impium deguſtaſſet, ut negaret ſe Lacedæmone moraturum, ſed ad cognatos nauigaturuꝝ. Erant aūt in inſula, quæ nunc Thera, quondā Calliſta uocabatur, uiri Phœnices à Membliare Pœcilis filio oriundi. Cadmus em̄ Agenoris Europā quæritans in inſula, quæ nunc Thera uocat̄, appulſus cum eſſet, ſiue regiōis amore captus, ſiue qua alia uoluntate, reliquit illic cum alios quoſdā Phœnices, tum Membliarē conſanguineum ſuum. Iſti ante aduētum Theræ Lacedæmone octo ætatibus hoīm inſulā (quæ Calliſta, id eſt, pulcherrima uocabatur) incoluerūt. Ad quos, Theras cum multitudine tribuālium miſſus eſt, nequaq̄ ad illos eiiciendos, ſed ad unà habitandum, & ad inſulam ualde frequētandam. Poſtea uero q̄ Minyas è carcere elapſos, & apud Taygetum conſidentes, Lacedæmoniⁱ tñ necare ſtatuerant, Theras necem eoꝝ deprecabatur, recipiens ſe illos ex ea regione abducturum. Et huic poſtulato Lacedæmoniⁱs aſſentientibus, cum tribus biremibus ad poſteros Membliaris nauigauit, ducēs ſecum non uniuerſos Minyas (Pleriq̄ em̄ ex ipſis ad Parorcatas Cauconasq̄ diuerterūt) ſed paucos, quos in ſex partes diſtribuerunt, & totidē illic oppida cōdiderunt, Lepreū, Magiſtū, Trixas, Pyrgū, Epiū, Nudiū. Quoꝝ plana Helei memoria mea deleuerūt. Inſulæ aūt à conditore Thera nomē eſt indītū. Hic filio, ꝙ negaret ſe nauigaturuꝝ cū eo, relinquā ergo, inqt, ouē lupis. Ex quo dicto nomē adoleſcenti impoſitū eſt Oilycus, id eſt, oui lupus, & id nomen alteri prauaſuit. Oilyco natus eſt filius Aegeus, à quo uocantur Aegidæ, in Sparta ingens tribus. Ex

Megabyzi elogium.

Minyæ.

Lacedæmoniorum mos in ſumendis noctu ſupplicijs

Minyæ uxorum commento liberati.

Ouem lupis relinquere prouerbium.

Oilycus unde appellatus.

hac tribu uiri, cum ſibi nõ permanerent filij ex Erinnyum oraculo, delubrũ Laio & Oedipodæ extruxerũt: quod poſtea apud eos Theræos manſit, qui ex his uiri procreati fuere. Hactenus Lacedæmonij cum Theræis conſentiunt: quod deinceps extitit, ſoli Theræi factum hoc modo eſſe memorant: Grinus Aeſanij filius ab hac Thera oriundus, cum eſſet Theræ inſulæ rex, contulit ſe Delphos, ducens ex urbe ſolennes hoſtias cum alijs eum ciuibus comitantibus, tum uero Batto, qui erat de genere Polymneſti, apud Mynias gratioſus. Conſulenti Grino Theræorum regi de alijs rebus, Pythia reſpondit, ut urbem in Africa conderet. Cui uiciſſim iſte: Equidem, inquit, ego ô princeps ſenior ſum & grauis ad moliendum, tu uero quempiam horum iube iſta facere: ſimul hæc dicens, Battum oſtendebat: Hæc hactenus. Tunc ubi reuerſi ſunt, pro nihilo habuere reſpõſum: neque ubi terrarum Africa eſſet gnari, neque ex incerto oraculo coloniam mittere audentes. Septem poſt hæc annos in Thera cum non pluiſſet, & omnes (præter unã) arbores exaruiſſent, conſulentibus Theræis Pythiam, reſpondit, mittendam in Africam eſſe coloniam. Illi, quoniam nullum mali remedium erat, mittunt in Cretam nuncios inueſtigatum, ſi quis aut indigenarum aut aduenarum illic eſſet, qui in Africam nauigaſſent. Nuncij cum Cretam perertraſſent, & ad urbem Itanum peruenirent, in ea contraxerunt cum purpurario quodam, cui nomen erat Corobio. Is aiebat, ſe uentis abreptũ in Africam applicuiſſe, & ad Plateam inſulam Africæ. Hunc nuncij mercede inductum in Theram duxerunt. Verum non multi ad rem explorandam, ex Thera initio profecti ſunt, duce ipſo Corobio: quo in ea inſula relicto cum aliquot menſium cibarijs, ipſi quamcelerrime reuerterunt ad cæteris de inſula renunciandum. Quibus ultra præſtitutum tempus redire differentibus, omnia Corobio deficiebant. Sed appulſa eò naui Samia, quæ ab Aegypto redibat, cuius gubernator erat Colæus: Samij, omni re geſta à Corobio audita, in annum homini cibaria reliquerunt. Ipſi ex hac inſula cum ſoluiſſent, Aegyptum optantes uento ſubſolano abrepti ferebantur, nec intermittente flatu, Herculeas tranſuecti columnas peruenerunt in Tarteſſum, pompam ferentes ad rem diuinam. Erat ea tempeſtate id emporium, id eſt, nundinæ, intemeratum, adeo, ut inde reuertentes iſti ex mercibus quæſtum maximum fecerint, inter omnes quos nouimus Græcos, duntaxat poſt Soſtratem Laodamantis, cum quo nemo poſſit contendere. Ex hoc quæſtu Samij decima (id eſt, ſex talentis) ſelecta, fecerunt ahenum ad exemplum crateris Argolici, gryphinis capitibus in circuitu altrinſecus obuerſis: & in templo Iunonis collocarunt, ſuſtinentibus illud tribus coloſſis, id eſt, humanis ſimulacris, ſeptenũm cubitorum, genu nixis: & hoc primum facto ingens amicitia Cyrenæis Theræiſq; cum Samijs cõtracta eſt. Theræi, ubi relicto in inſula Corobio, ad Therã reuerſi renũciarũt eſſe illis inſulam è regione Africæ ſitam, placuit Theræis, ut è ſingulis oppidis quæ ſeptem erant, uiri mitterentur, fratribus inter ſe ſortitis, quis potius mitteretur, duce eorum rege Batto: ita duas biremes in Plateam miſerunt: Hæc Theræi memorant. Cætera iam Theræis cum Cyrenæis conſtant. Nam quod ad Battum pertinet, Cyrenæi nequaquam cum Theræis conſentiunt. Sic enim narrant: Eſt in Creta oppidum Oaxus, in quo fuit Etearchus rex. Hic amiſſa uxore, induxit filiæ nomine Phronimæ, nouercam, quæ domum ingreſſa, ut erat, ita re ipſa ſe nouercam præſtitit, cum lædendo, atque omne genus iniuriarum excogitando, tum ad extremũ impudicitiam impingendo: idq; ita rem habere uiro perſuaſit. Iſte ab uxore deceptus, rem de filia nefariam commentus eſt. Erat in Oaxo negociator quidam Theræus, noſe Themiſon: hũc in familiaritatem acceptum Etearchus adiurat, ut quam rẽ oraret, in ea ſe miniſtrum pberet. Vbi hominẽ iureiurãdo adegit, adductam ei tradidit filiam ſuam: iubens, ut eam abductam in mari demergeret. Themiſon ancipiti animo inter nefas operis & hoſpitij perfidiam, ita ſibi faciẽdum putauit. Accepta puella mare ingreſſus, cum in alto fuit, ut iuriiurando Etearchi ſatisfaceret, reuinctam funibus puellã demiſit in pelagus: ea deniq; retracta, Theram peruenit. Ibi Polymneſtus uir inter Theræos ſpectatus, in concubinatũ Phronimam accepit, ex qua interiecto tempore natus eſt ei filius, ſono uocis exili, ac balbutienti, cui nomen

Laij delubrũ. Oedipodæ delubrum.

Battus.

Itanus oppi. Corobius.

Colæus.

Herculeæ columnæ. Tarteſſus.

Soſtrates. Ahenum Samiorum.

Theræorum colonia. Cyrenæi. Oaxus. Etearchus. Phronima.

Themiſon.

impositum est Batto, ut Theræi & Cyrenæi aiunt. Vt autē ego sentio, aliud aliqd, sed eū cognominatū, Battum, postq̄ in Africā abijt, cū ppter oraculū apud Delphos sibi redditum, tū ppter honorem quē assecut⁹ est. Battū em̄ Pœni regē appellāt, & ob id eor Pythiā lingua Punica, quam nouerat, cū oraculū reddidit, uocasse Battū, q̄ futurus rex esset in Africa. Hic ubi in uirilem adoleuit ætatem, Delphos adijt, ob linguæ uitium. Cui consulenti Pythia respondit:

Batto nomen unde institutum.

Batte uenis uocis causa, dux te iubet ire
Lanigeram in Libyen habitatum Phœbus Apollo.

Apollinis oraculum.

Ad hæc Battus sic uicissim inquit: O princeps, ego ad te ueni gratia cōsulendi de uoce, tu de alijs mihi rñdes, quæ nequeunt fieri, iubens migrare in Africā, qua copia, quā ue manu? Hæc loquens nō psuasit illi ut alia rñderet, sed eadē quæ prius rñdente Pythia, illinc digressus abijt in Therā. Mox deiñ cū & huic ipsi, & cæteris Theræis male cōtingeret, nec mali causa deprehenderet, ob hæc mittunt Delphos sciscitatum. Quib⁹ cū rñdisset Pythia, meli⁹ cū ipsis actū iri, si Cyrenē in Africa cōderent cū Batto, miserunt Theræi Battum cum duab⁹ biremibus. Isti Africā pfecti (qñq̄dem nō aliud habebant quod agerēt) retro ad Therā se recepunt. Sed eos Theræi arcentes accessu terræ repellebant, ac rursus reuerti iubebant. Ita necessitate adacti, remenso iterū mari, condiderunt oppidum in insula Africæ adiacēti, noīe ut prius dictum est, Platæa, quæ fertur par esse Cyrenæis magnitudine. Hāc biēnio incolētibus, cum nihilo melius secum ageret, uno è suis relicto, cæteri Delphos nauigarunt ad oraculum cōsulendum. Eò postq̄ uenerunt sciscitantibus qd ita secum in Africā pfectis, nihil tñ melius ageretur, Pythia rñdit his uerbis:

Platæa oppidum.

Lanigeræ Libyes scis quam nec adiueris urbem.
Me melius tuum ego ingenium mirabor euntis.

His auditis, ñ q̄ cum Batto erāt, rursus redierunt. Neq̄ em̄ sinebat eos deus aliò migrare, priusq̄ in Africā cōcessissent. Reuersi ad insulā, recepto quē reliquerant, incoluerunt locum in Africa, è regione insulæ, noīe Aziristum, amœnissimis collib⁹ utrinq̄ conclusum, & utrinq̄ flumine præterlabente. Hunc locum sex annis eum incoluissent, septimo deserēdū putauerunt, admonitu Pœnorū, ut in meliorē transirēt. Ita illinc eos Pœni uespum uersus, & ad locorū speciosissimum abduxerunt, & qdē noctu, ne Græci interdiu facientes iter, diurnum spatium metiēdo aīaduerterēt. Est autē huic loco nomē Irasa. Eos ubi ad fontē q̄ Apollinis esse ferēt, duxerunt, inquūt: Viri Græci, hic uobis incolere cōmodum est, ubi cælum uocaliter sonat. Sub Batto igitur (q̄ cōdidit Zoam, & annos q̄draginta regnauit, & sub eius filio Arcesilao, q̄ regnauit annos sexdecim) Cyrenæi habitauerūt tot oīno, quot in coloniā initio missi fuerāt. Sub tertio autē Batto, q̄ felix est appellat⁹, cūctos Græcos ad nauigandū in Africā cū Cyrenæis habitatū induxit Pythia. Nam accersebant eos Cyrenæi ad agri partitionē. Induxit aūt hæc uerba rñdēs:

Aziristus locus.

Irasa locus. Apollinis fons.

Pœni Aegyptijs se subdunt.

Serior in Libyen quisquis peruenerit almam,
Discernendi agri mox huncaffirmo pigebit.

Cum ergo ingēs multitudo Cyrenam se cōtulisset, finitimorū Pœnorū agros uastabat, atq̄ inter se partiebantur. At illi eorūq̄ rex noīe Adicran, agris exuti à Cyrenæis, missis in Aegyptum q̄busdam, sese dediderunt Aprijī Aegyptiorū regi. Iste comparatum grandē Aegyptiorū exercitum, misit aduersus Cyrenas. Cyrenæi instructa apud Irasa locum & ad fontē Thestin acie, cum Aegyptijs cōflixerunt, eosq̄ supauerunt, utpote inexptos antea atq̄ cōtēptores Græcorū: adeoq̄ pfligarunt, ut pauci ex eis in Aegyptū redirent. Qua de re Aegyptijī successēsentes Aprijī, ab eo desciuerunt. Huius Batti filius extitit Arcesilaus, q̄ regnū adeptus, inter initia cū frībus suis seditiōes exercuit, donec illi relicto eo, in aliū Africæ locum migrauerunt, ubi cōtracti urbē hāc cōdiderunt, quæ ut tunc Barca nunc appellatur. Et inter cōdendum Pœnos solicitabant ad deficiēdum à Cyrenæis. Arcesilaus tā suis defectoribus, q̄ eorū receptoribus bellum intulit, quem reformidantes Pœni, fugam ad orientales Pœnos intenderunt. Sed fugientibus Arcesilaus usq̄ institit insequēdo, dum ad Leuconē Africæ pueniret, & Pœnis uideretur opportunus ad

Adicran.

Apries rex. Thestis fons.

Barca oppidum.

Arcesilai regnum.

Leucon.

inuadendum. Itaque congressi eò Pœni, adeo superauere Cyrenæos, ut ex illis septem millia ceciderint. Post hanc cladem, Arcesilaum ægrotantem epoto medicamẽto frater suus Aliarchus strangulauit. Sed eum dolo uxor Arcesilai interfecit, nomine Eryxo. Arcesilao accessit in regno Battus, pedibus non ualens, sed claudus. Cyrenæi ob acceptam calamitatem, Delphos miserunt, per quosdam interrogatum, quam rationem inuentes præclarissime habitarent. His Pythia respondens, iussit ex Mantinea Arcadum ad ducerent moderatorem. Itaq; petentibus Cyrenæis, Mantinei dederunt quendã nomine Demonacẽ, uirum inter populares probatissimum. Hic igitur uir Cyrenen profectus, ubi singula quæq; edoctus est, in tres tribus distribuens illos ita digessit, ut unam quidem partem faceret Theræorum atq; confinium, alteram autem Peloponnensium atq; Cretensium, tertiam uero cunctorum insulanorum. Qui etiam huic Batto regi cũ alia omnia quæ superiores reges obtinuerant contulit, tum uero peculiaria fana ac ceremonias in media ciuitate instituit: quæ instituta sub hoc quidem Batto syncera permanserunt. Verum sub eius filio Arcesilao uehementer sunt perturbata, negante Arcesilao Batti illius claudi & Pheretimæ filio se laturum quæ Mantineus Demonax constituisset, ac reposcente honores suorum maiorum: hinc seditione orta, eiectus profugit in Samum, mater eius in Salaminem Cypri. Obtinebat ea tempestate Salaminis imperium Euelthon, qui Delphis dedicauit thuribulum spectaculo dignum, quod in thesauro Corinthiorum situm est. Ad hũc profecta Pheretima precabatur, ut se filiumque Cyrenen cum exercitu reducerent. Ille omnia potius quàm exercitum huic dabat. Pheretima id quod dabatur accipiens, dicere bonum id quidem esse: sed melius facturum eum, si quod obsecraretur daret exercitum. Cumq; identidem ad omnia quæ dabantur, hoc diceret, tandem misit ad eam Euelthon dono fusum aureum, atq; colum penso circũdatam: dicentiq; quæ consueuerat uerba, Pheretimæ, inquit, talibus rebus donari fœminas, non exercitu. Arcesilaus interea Sami agens, unumquenque solicitabat ad spem rei agrariæ: coactoq; ingenti exercitu, missus est Delphos ad consulendum de reditu in patriam. Cui Pythia ita respondit: Ad quatuor Battos ac totidem Arcesilaos octo hominum ætates dat uobis Apollo Cyrene regnare, ulterius uos conari dehortatur. Tibi uero suadet, ut ingressus in domũ tuam, quietem agas. Quod si fornacem inueneris plenam amphorarũ, ne eas excoquas, sed ad auram emittas. Sin fornacem incenderis, ne committas ut circũfluum introeas: alioqui peribis tu pariter & taurus optime opus faciens: Hæc Arcesilao Pythia respondit. Iste sumptis hijs quos contraxerat, è Samo, redijt Cyrenen: recuperatoq; regno statu, immemor oraculi factus, uocatis ad dicendã causam hijs, qui contra ipsum in partibus fuerãt, obiecit culpam fugæ suæ. At illoꝝ alij exilio solum uertebant, alij ab eo comprehensi, in Cyprum ad necem mittebantur, quos Cnidij ad suam terram appulsos liberauerunt, ad Theramq; dimiserunt. Quosdam, qui in grandem quandam & priuatam Aglomachi turrim refugerant, circundata materia Arcesilaus igni cremauit. Hoc perpetrato, agnoscens id esse oraculum, quo Pythia non finebat eum inuentas in fornace amphoras excoquere, excessit ultro ex urbe Cyrene, extimescens necem oraculo prædictam, & quod Cyrenen existimaret esse circunfluam. Contulitq; se ad regem Barcæoꝝ nomine Alazerim, cuius filius in matrimonio habebat cognatam suam. Et quidam tunc Barcæi, tum Cyrenæi exules cum in foro agẽtem animaduertissent, obtruncarunt, & insuper eius socerum Alazerim. Ita Arcesilaus, siue uolens, siue inuitus, oraculo non obsecutus, fatum suum impleuit. Mater eius Pheretima, dum filius suus mali sui sibi autor Barcæ agit, ipsa interea honoribus filij Cyrene fungebatur, ac munera obibat cum alia, tum in senatu præsidẽdo. Vbi cognouit filium in urbe Barca oppetisse mortem, fuga se proripuit in Aegyptum. Nam Arcesilaus fuerat de Cambyse Cyri benemeritus: q; is extitisset qui Cyrenen Cambysi tradiderat, ac tributum instituerat. Hæc in Aegyptũ cum peruenisset, supplex Aryandi assedit: hortansq; eum ad se ulciscendã, prætendens titulum, quod ideo filius suus, quia cum Medis sentiret, interemptus esset. Erat hic Aryandes Aegypti prætor à Cambyse constitutus,

Aliarchus. Battus claudus.

Cyrenensium distributio.

Pheretima. Arcesilaus ejicitur. Salamin. Euelthon.

Colus cum fuso fœminæ tractanda.

Arcesilaus Cyrenen recuperat.

Alazer.

Arcesilai mors.

Pheretimæ principis obit munera.

Aryandes.

qui aliquanto post tempore cum æmulari Darium uellet, ab eo est interfectus. Siquidem audiens atq; animaduertens Dario cordi esse memoriã sui relinquere opere, quod à nullo alio regum factum esset, id sibi imitandum putauit, donec mercedem accepit. Etenim Darius ex auro quàm potuit purgatissimo monetam percussit. Idem Aryandes Aegypti prætor ex argento fecit. Et nunc quoq; extat purissimum argẽtum Aryandicum. Ea re comperta, Darius infimulatum quasi rebellare uellet, morte affecit. Tunc tamen Aryandes hic misertus Pheretimæ, omnes ei copias Aegypti tradidit, pedestres simul & nauticas, præposito quidem pedestribus Amasi uiro Maraphio, nauticis aũt Badra generis Pasargadi. Sed priusquam copias mitteret, caduceatore Barcam misso percontabatur, quisnam percussor Arcesilai extitisset: Barcæi se omnes extitisse respõdent. multa enim se ab illo mala esse perpessos. His auditis Aryandes ita exercitum unà cum Pheretima mittit. Atque hic quidem titulus inferendi belli extitit. Verum (ut mea fert opinio) exercitus mittebatur ad Pœnos subigendos. Pœnorum multæ sunt & uariæ nationes, quarũ paucæ regi obtemperabant, pleræq; Darium contemnebant. Colũt autem Aegyptum uersus, ut hinc incipiamus, Pœnorum primi Adyrmachidæ, qui eisdem fere, quibus Aegyptij, moribus utuntur. Vestem gestant qualem & alij Pœni, uxores eorum in utroq; crure armillam æream. Eædem capitis comã alũt, quarũ quæq; suos (quos capit) pedunculos præmordet, atq; ita abijcit. Hoc isti ex omnibus Pœnis soli facitãt, solicq; uirgines nupturas regi exhibent, quæ illi placita fuerit, eam deuirginat. Pertinẽt hi Adyrmachidæ ab Aegypto ad portum usq; nomine Plynum. His confines sunt Gygamæ, locum qui occasum spectat incolentes, Aphrodisiade tenus insula. In huius loci medio est insula Platæa, ubi urbem condidere Cyrenæi. Atq; in continente est portus Menelai & Aziris, quam Cyrenæi incoluere. Et deinde Silphium incipit, ab insula Platæa pertingens usq; ad fauces Syrtis. Apud hos idem penè ritus, qui apud alios sunt. Gigamas ab occasu contingunt Asbystæ, qui supra Cyrenen incolentes, pertingũt ad mare. Nam maritima Cyrenæi colunt. Idem non postremi, sed pcipui Pœnorũ sunt, q quadrigis uehantur, studiosi in Cyrenæorum moribus maxima ex parte imitandis. Horum sunt occasum uersus cõfines Auschisæ, qui supra Barcam incolentes ad mare, pertingunt ad Euhesperidas. Circa mediam Auschisarum plagam habitant Cabales, exigua natio, ad mare pertingentes ad Tauchiram oppidum agri Barcæi, eisdem quibus ñ qui supra Cyrenen sunt, moribus utentes. Auschisarum quod ad occasum uergit, contingunt Nasamones, grandis natio, qui sub æstatem relictis ad mare pecoribus, conscendunt ad locum Aegilen, decerpturi palmulas. Nam palmæ illic & permultæ sunt & spatiosæ, & fructiferæ omnes. Ex quibus ubi palmulas præmaturas decerpserunt, ad solem siccantes maturefaciunt, deinde lacte maceratas sorbillant. Vxores plures singuli è consuetudine habent, & cũ his in propatulo coeunt, eodem penè quo Massagetæ modo, prius scipione prætento. Nasamonibus mos est, cum qs primum ducit uxorem, prima nocte ut sponsa singulos conuiuas obeat Veneris gratia, & ut quisq; cum ea concubuit, donum det illi quod secum habet domo allatum. Iureiurando ac diuinatione tali utũtur per eos uiros, qui iustissimi atq; optimi apud illos fuisse dicũtur, iurant illorum sepulchra tangentes. Diuinant ad suorum accedentes monumenta, & illi, ubi preces pegerunt, indormiunt. Vbi quodcunq; per quietem insomnium uiderunt, eo utũtur. Fidei dandæ consuetudo hæc est: De manu alterius uterq; sumpto inuicem poculo bibit. Quod si nihil humoris habuerint, sumptum è terra cinerem lingũt. Nasamonibus confines sunt Psylli, qui hunc in modum interciderunt: Auster eis omnia receptacula aquarum arefecerat. Erat autem omnis eorum regio, quæ intra Syrtim est, aquarum inops. Ob id isti publico colloquio atq; consilio expeditionem fecere aduersus austrum. Quæ Pœni memorant refero. Hos, cum ad arenas uenissent, auster spiratis illic obruit. Psyllis extinctis, eorum terram Nasamones obtinent. Super hos austrum uersus in loco feris frequenti, Garamantes habitant, qui omnium hominum cõmercium aspectumq; re fugiunt, nihil bellicæ armaturæ habentes, ac ne defendere quidem sese audentes. Hi su-

Darij moneta.
Aryandicum argentum.
Badra.
Pœnorum uariæ nationes.
Adyrmachidæ.
Pedunculorum præmorsus.
Virgines à rege deuirginantur.
Aphrodisiade insula.
Gigamæ.
Asbystæ.
Euhesperides
Cabales.
Tauchira.
Nasamones.
Aegile.
Coitus in propatulo.
Sponsa conuiuis prostituitur.
Fidei dandæ consuetudo.
Psylli.
Psyllorum ad uersus austrũ expeditio.

pra Naſamones incolunt. Circa maritima uero occaſum uerſus, confines ſunt Macæ, q ſummum capitis uerticem radunt, in medio capillos creſcere ſinentes, hinc atque hinc in orbem tondentes. In bellum pelles ſubterraneoꝝ ſtruthionum ferunt pro tegumento. Per eos flumen Cinyps è colle, qui uocatur Gratiaꝝ, fluens in mare influit. Hic colis Gratiarum nemoribus frequens eſt, cum cætera (cuius memini) Africa ſit arboribus nuda, ducentorum ab ea ad mare ſtadiorum intercapedinis. Horum Macarum finitimi ſunt Gindanes, quorum uxores ferũt fimbrias pelliceas ſingulæ multas, ob hoc (ut memoratur) quod ut à quoq; uiro uenerẽ paſſa eſt, fimbriam orat, & ut quæ plurimas habet, ita præclariſſima cenſetur, táquam à pluribus uiris adamata. Horum Gindanorum oram in mare porrectam incolunt Lotophagi, qui è ſolo loti fructu uictitant, qui fructus eſt inſtar fructus lentiſci, ſuauitate aſſimilis fructui palmarum. Ex hoc fructu Lotophagi uinum conficiunt. Lotophagis ſecundum mare uicini ſunt Machlyes, loto & ipſi ueſcentes, ſed minus quàm ſuperiores. Pertingunt autem uſq; ad ingẽtem amnem, nomine Tritonem, qui in grandem paludem Tritonidem influit, in qua eſt inſula, quæ dicitur Phla. Hanc inſulam aiunt dici à Lacedæmonijs habitari debere. Aiunt aũt hunc in modum, Iaſonem poſteaquam ſub Pelio Argo exædificauit, impoſitis in ea cum alijs ſolennibus hoſtijs, tum uero tripode æreo, circuiſſe Pelopõneſum animo Delphos eundi, eumq; cum teneret curſum circa Maleam, abreptum à uento aquilone, & abductum in Africam, & priuſquam tellurem cerneret, in aſpretis paludis Tritonidis aſtitiſſe, eiq; hæſitanti de egreſſu apparuiſſe Tritonem, ac iuſſiſſe dari ſibi tripodem, quod diceret oſtenſurum ſe illis exitum, atq; incolumes remiſſurum. Aſſentiente Iaſone, ita demum Tritonem oſtendiſſe, qua ratione è breuibus enauigarẽt, & tripodem ab illis in templo poſitum eſſe, in eoq; tripode oraculum reddidiſſe, & ijs qui cum Iaſone erant, omnem rationem indicaſſe. Fore enim, ut cum quis tripodem accepiſſet ex omnibus qui in Argo nauigarent, neceſſario centum Græcæ ciuitates accolerẽt paludem Tritonidẽ. Hæc cum audiſſent Pœni qui montem Gratiarum colunt, tripodem occultaſſe. Iuxta hos Machlyes habitãt Auſes, circum Paludem Tritonidem. Ita utrique habitant, ut medio Tritone dirimantur. Quorum Machlyes quidem occiput crinitum geſtant, Auſes uero anteriorem capitis partem. Horum uirgines anniuerſario Mineruæ feſto in honorem ipſius deæ, indigne inter ſe bifariam diuiſæ præliantur lapidibus fuſtibuſq; dicentes ſe morem patrium ſeruare ei, quam Mineruam nominauimus: & quæ uirgines è uulneribus decedunt, eas falſas uirgines appellant: ſed priuſquam à pugnando deſiſtant, hoc faciunt: Quæ uirgo in pugnam optimam operam nauauit, eam ſemper communi conſenſu cæteræ uirgines exornant cum cætera armatura Græca, tum criſta Corinthia, & currui impoſitam circa paludem circunferunt. Quibus autem rebus ornabantur olim uirgines antequam accolerent Græci, non habeo dicere. Arbitror ornari ſuetas armis Aegyptijs, nam ab Aegypto affirmari & ſcutum & galeam ad Græcos eſſe tradita. Mineruam aiunt Neptuni eſſe filiam, ac paludis Tritonidis, eamq; neſcio quid à patre reprehenſam, donaſſe ſe ipſam Ioui, & Iouem ſibi illam aſciuiſſe filiam. Hæc illi aiunt. Iidem promiſcue cum mulieribus non unà habitantes, ſed pecudum more concumbunt. Vbi apud mulierem puer robuſtꝰ eſt factus, apud quem uirum habitare ſuſtinet (nam tertio quoq; menſe uiri conueniunt) eius filius cenſetur. Iſti maritimi Pœnorum paſtoralium, qui Nomades dicuntur. Supra hos in mediterraneis Africa feris eſt frequens. Supra hanc partem efferatam ſupercilium ſoli fabuloſum eſt, porrectum à Thebis Aegyptijs ad columnas Herculis. In hoc ſupercilio ferme decem dierum itinere ſunt grumi grandes ſalis, fucundi in collibus, & ſingulorum collium uertices è medio ſale eiaculantur aquam dulcem pariter & gelidam. Circa quam homines habitant ultimi, ſolitudinem uerſus, & ſupra plagam feris inacceſſam, à Thebis itinere dierum decem, primi Ammonij, habentes templum ad Thebani Iouis effigiem. Etenim Thebis quemadmodum à me memoratum eſt, aſpectu arietino, Iouis ſimulacrum eſt. Apud hos eſt alia quoq; aqua fontana, quæ ſub matutinum quidem tepet, ſub horam qua fororum frequen-

Verticis raſura. Garamantes. Macæ. Africa arboribus nuda. Gindanes. Gindanarum mulierum fimbriæ. Phla inſula. Iaſon. Argus ædificatio. Auſes. Virginum anniuerſarius conflictus. Nomades. Ammonij.

tiſſimum eſt, frigeſcit, ſub meridiem multo frigidior eſt. Eaq; hora hortos irrigant. Declinato iam die remittitur frigus, donec ſol occidit: tunc tepeſcit, magis ac magis caleſcens ad mediam uſq; noctem, quo tempore feruens exæſtuat: præterita nocte media, ad auroram uſq; refrigeſcit. Cognominatur autem fons ipſe ſolis. Poſt Ammonios per ſupercilium ſabuli, decem rurſus dierum itinere eſt collis ſalis, & aqua illi Ammoniæ par, hominibus circùm habitantibus, cuí loco nomen eſt Aegila, ad quem locum Naſamones pergunt palmulas decerptum. Rurſus decem dierum ſpatio ab Aegilæis alius collis eſt ſalis & aqua, & palmularum fructiferarum magna uis: quemadmodum apud alios incolentibus illic hominibus, quibus nomen eſt Garamantibus, natione ſanè magna, q̃ inducta ſuper ſalem humo, ita ſerunt. Ab his ad Lotophagos breuiſſimum iter. A quibus triginta dierum ſpatium eſt ad eos, apud quos gignuntur boues præpoſtere paſcentes. Ideo autem præpoſtere paſcuntur, quod cornua inflexa anterius habent, & ob id ceſſum euntes paſcuntur. Nam offenſantibus in terra cornibus, progrediendo paſci nequeunt, alioquí nihil differentes à cæteris bobus, præter craſſitudinem pellis atq; duritiam. Garamantes hi Troglodytas Aethiopes quadrigis uenantur. Nam Troglodytæ Aethiopes, omnium quos fando cognouimus, pernicíſſimis pedibus ſunt, ſerpentibus, lacertísq; & alijs id genus reptilibus ueſcẽtes, lingua nulli alteri ſimili utentes, ſed neſpertilionum more ſtridẽtes. A Garamantibus decem quoq; dierum itinere alius collis eſt ſalis, & aqua, accolentibus hominibus, quibus nomen eſt Atlantibus, ſolis omnium hominum, quos ipſi nouimus, innominatis. Nam ſales quidem apud eos uocantur atlantes, ſingulis autem eorum nullum nomen imponitur. Hi ſolem tranſcendẽtem execrantur, eíq; præterea omnia conuicia ingerunt, quod torridus & ipſos & regionem perdat. Poſt totidem dierum iter, alius tumulus ſalis eſt, cum aqua, & hominibus accolentibus. Cui confinis eſt mons nomine Atlas, exilis, & undiq; teres: & (ut fertur) adeo celſus, ut eius cacumen nequeat cerni, quod à nubibus nunquam relinquatur, neq; hyeme neque æſtate. Columnam cæli illum eſſe indigenæ aiunt. Ab hoc monte cognominantur hi homines, nam Atlantes uocantur: dicunturq; nec ulla animantæ ueſci, nec ulla ſomnia cernere. Ad hos uſq; Atlantes poſſum recenſere nomina eorum, qui in ſupercilio Africæ habitant, poſt hos nihil amplius. Porrigitur autem id ſupercilium ad columnas uſq; Herculeas, atq; ulterius. Intra quod eſt metallum, id eſt, effoſſio ſalis, decem dierum itinere, & hoſtes incolentes domicilia ſua facientes ex micis ſalis. Iſti enim iam tractus Africæ uacant imbribus. Nam ſi plueret illic, non poſſent manere parietes ſalis. Supra hoc ſupercilium, auſtrum uerſus ac mediterranea Africæ, deſerta etiam plaga eſt, & ſine aqua feriſq;, ſine pluuia ac lignis, omni prorſus humore uacans. Ita ab Aegypto ad Tritonidem lacum, paſtoritij Afri ſunt, carne uictitantes ac lacte, nihil uaccinum guſtantes, quia nec Aegyptij guſtant ſuem, nec alentes quidem uaccam. Nec Cyrenææ fœminæ ferire ſibi fas putant, ob Iſidem quæ eſt in Aegypto, cui etiam ieiunia & dies feſtos agunt ſtudioſe. At mulieres Barcææ non modo guſtu uaccinæ carnis, ſed etiam ſuillæ abſtinent. Atque hæc quidem ita habent. Ad occaſum uero Tritonidis lacus iam non ſunt paſcuales Pœni, neq; eiſdem moribus utentes, neq; idẽ circa infantes (quod paſcuales ſolẽt) factitantes. Nam Pœnorum qui paſtorales ſunt, an omnes, non queo pro certo dicere, ſed pleriq; hoc faciunt. Vbi filij ipſorum quadrimi effecti ſunt, uenas uerticis illorum lana ſuccida inurunt, nõnulli uenas tẽporum, eá uidelicet ob cauſam, ne ullo unq; tẽpore phlegma, id eſt, pituita defluẽs è capite, officiat, eáq; de re ſe aiunt eſſe optima ualetudine. Et ſunt re uera Pœni inter omnes quos nos nouimus hoſtes ſaluberrimo corpore, incertum mihi an ob hanc cauſam, certe optima ualetudine ſunt. Quod ſi pueris inurẽdis ſpaſmus exiſtat, inuẽta eſt ab eis medicina. Vrina enim hirci aſpera eos liberat. Ea refero quæ ipſi Afri narrant. Apud paſtoritios Afros talia ſunt ſacrificia: Vbi p primitijs aurẽ pecudis p̃ciderunt, eam ſupra domũ abijciunt: hoc acto, ceruicẽ eius auerrunt. Solis omnium deorum immolant Soli & Lunæ, & his quidem uniuerſi Pœni ſacrificant. At qui circa Tritonidem paludem incolunt, etiam Mineruæ Tritoníq; ac Ne-

Fons ſolis.
Salis collis.
Garamantes.
Troglodytæ.
Serpentibus ueſcentes.
Atlantes.
Solem execrantes.
Atlas mons.
Atlantes unde appellati.
Metallũ ſalis.
Domus ex ſale.
Imbribus uacantes.
In græco additur, ὁ δὲ ἅλας ἀνὸ τόδι ἐλεύκε ἡδὺ ὡς φέρει καὶ τὸ ἐπὶ ἐξύσι ον, *id eſt, ſal ibidem albus & nigricans fodi tur.*
Cyrenæarum fœminarum ob Iſidem ſuperſtitio.
Vaccinum nõ guſtantes.
Sue abſtinentes.

Minerua ægis.

ptuno, ſed Mineruæ præcipue. A quibus Afris Græci ueſtem & ægidas ſimulacroruꝫ Mineruæ mutuati ſunt, præterq; quod apud Afros pellicea ueſtis eſt, & pendentes ex eius ægidibus fimbriæ non ſunt ſerpentes, ſed è loris factæ. Cætera uero omnia ad idem exemplar effecta ſunt, nomine quoque ipſo teſtificante, ueniſſe ex Africa Palladiorum ſtolam. Quippe Afræ mulieres ſuper ueſtem amiciuntur nudis pellibus caprinis fimbriatis, ac rubrica delibutis, à quibus ægeis, id eſt, caprinis pellibus, ægidas denominauere Græci. Quinetiam hinc primum mihi uidetur eiulatus in templis extitiſſe, quod eo Africanæ mulieres uehementer utuntur, ac belle. Et ab Afris quadrꝫugos equos iungere Græci didicere. Sepeliunt autem paſtorales Afri defunctos ut Græci, præter Naſamones, qui illos ſedentes ſepeliunt, obſeruantes ut dum quis cœpit agere animam, eum ſedentem conſtituant, ne ſupinus expiret. Domicilia eorum ſunt uirgultis compacta, ſuſpenſis circa lentiſcos, & ea quoquò uerſus uerſatilia. Et iſtꝫ quidem talibus utuntur moribus. Contingunt autem hos ab orientali parte Tritonis fluminis hi Auſes, q ſunt aratores: qui uero Pœni, domos poſſidere conſueuerunt, ijs nomen impoſitum eſt Maxyes, qui dextram capitis partem comatam geſtant, ſiniſtram radunt, corpus minio tingunt, aſſerentes ſe à Troianis eſſe oriundos. Regio hæc & reliqua ad occidentem uergens, multo frequentior eſt feris ſyluiſq; quàm regio paſtoralium. Nam quæ ad auroram reſpicit, quam paſtorales incolunt, Tritone flumine tenus, & depreſſior eſt & arenoſa. Hinc deinceps quæ aratoria eſt, ueſperam ſpectans, montana ualde eſt ac nemoroſa ferisq; frequens. Siquidē apud hos & ſerpētes ſunt, ſupra modum grandes ac leones, elephantes quoq; & urſi, & aſpides, & aſini cornibus præditi. Et cynocephali, id eſt, capita canina habentes, & acephali, id eſt, non habentes capita, ſed in pectoribus oculos, ut ab Afris memoratur, necnō uiri fœminæq; agreſtes, & aliæ permultæ feræ haud ementitæ. Quorum nihil apud paſtorales eſt, ſed alia, ueluti pygargi & capræ & bubali & aſini, non illi quidem cornua habentes, ſed alij impoſi, nunquam enim bibunt, & oryes, quibus ulnales palmæ pro cornibus fiunt. Huius feræ magnitudo eſt ad æquiparati onē bouis: & baſſaria, & hyenæ, & hyſtriches, & arietes agreſtes, & dictyes, & thoyes, id eſt, ex hyæna & lupo geniti, & pantheræ, & boryes, & crocodili tricubitali ad ſummum magnitudine, terreſtres lacertis aſſimiles, & ſtruthij ſubterranei, & ſerpentes pulli cum ſingulis cornibus. Hæ ſunt illic feræ, & item quæ alibi, præter ceruū & aprū. Ceruus enim & aper prorſus in Africa nullus eſt. Sunt ibidem quoq; tria murium genera, quorum alij bipedes uocantur, alij zegeries Punica lingua, quod in noſtra pollet idem quod colles, alij echines. Sunt pterea muſtelæ, quæ in Silphio naſcuntur, muræ nis ſimilimæ. Tot habet feras Pœnorum paſtoralium regio, quantum nos maxime ſcrutando longiſſima inueſtigare potuimus. Maxyum Pœnorum cōfines ſunt Zabeces, ubi fœminæ aurigantur currus in bellum. His finitimi ſunt Zygantes, ubi magnā uim mellis apes conficiunt, ſed multo plus opifices uiri facere dicuntur. Omnes minio inficiuntur, ac ſimijs ueſcuntur, quarum affatim gignitur ijs, qui in montibus degunt. Iuxta hos aiunt Carthaginenſes ſitam eſſe inſulam nomine Cyranem, ducentorum ſtadiorum longitudine, arctam in latum, in quam pergi è cōtinente poteſt, oleis refertam ac uitibus. Et in ea eſſe portum, unde uirgines indigenarum pennis uolucrum pice illinitis ramēta auri referūt è limo. Hæc an uera ſint, haud equidem ſcio: ſed quæ narrantur, ſcribo. Fuerit autem totum, ut ipſe ego in Zacyntho uidi, picem è lacu referri. Sunt eō loci complures lacus, quorum qui maximus, ſeptuaginta quoquò uerſus pedum eſt, altitudinis duūm paſſuum. in hunc uirgines contum, cuius in ſummitate myrtus alligata eſt, demittunt, deinde referunt myrto picem, odorem quidem aſphalti habentem, ſed cætera præſtantiorem pice Pieria, eámque in ſcrobem quem iuxta lacum foderunt, effundunt, & ubi multū illius aggeſſerunt, ita è ſcrobe in amphoras transfundunt. Quicquid autem in lacum decidit, id ſub terram meanſ redditur in mari, quod à lacu quatuor ſtadijs abeſt. Ita id quod de inſula adiacenti Africæ dicitur, conſentaneum eſt ueritati. Aiunt præterea Carthaginēſes, locum eſſe Africæ extra columnas Herculis habitatum

Aegis unde appelletur.

Naſamonum cadauera.

Auſes aratores.

Maxyes.

Cynocephali Acephali. Oculos in pectoribus geſtantes.

Tria murū genera.

Zygantes

Cyranis.

Pix Pieria.

hominibus: eò quoties ipſi applicuere ſe, merces è nauibus exponere, easq; in crepidine terræ deinceps collocare: tum conſcenſis nauibus fumum excitare: fumo autem conſpecto, indigenas ad mare contendere: dehinc auro pro mercibus depoſito, rurſus illinc abſcedere, ſed non extra conſpectum: tum ſe illinc è nauibus egreſſos precium conſiderare, & ſi dignum mercibus uideatur, eo ſumpto abire: ſin minus, conſcenſis iterum nauibus conſpicere. Illos uero accedentes, plus auri ad id quod depoſuerunt addere, donec perſuadeant. Neutros autem alteris iniuriam inferre: neque enim aut ſe contingere merces prius, quàm ipſi ſumpſerint aurum. Atque hi ſunt Pœnorum, quos nominare poſſum: quorum plerique neque tunc de rege Medorum curabant quicquam, neque nunc curant. De qua regione eatenus queo dicere, à quatuor eam nationibus (quantum nos ſcimus) non amplius incoli: quarum duæ ſunt indigenæ, totidem non indigenæ. Indigenæ quidem Pœni atque Aethiopes, quorum alteri ad aquilonem Africæ, alteri ad auſtrum incolunt. Aduenæ uero, Phœnices & Græci. Neque uero uidetur mihi bonitas Africanæ terræ cum bonitate Aſiæ atque Europæ comparanda, præter unam Cinypē, quæ tellus fluuio cognominis eſt. Hæc optime cuique telluri par eſt prouentu fructus cerealis omnino cæteræ Africæ. Eſt enim pulla & uda fontibus, ac ſecura ſiccitatis æris, ac ne imbre quidem, qui ſit uehementior, læditur. Nam in eo tractu Africæ pluit ex prouētibus fructuum terræ, totidem menſuræ illic quot è Babylonica tellure percipiuntur. Bonum ſolum & illud eſt, quod Euheſperitæ colunt. Nam quoties id eximie ſeipſum hubertate ſuperat, centuplum reddit. At illud Cynipum, circiter trecenta. Porro Cyrenaica regio, quæ huius Africæ editiſſima eſt, quam paſtorales incolūt, treis in ſe plagas continet admiratione dignas. Primam, quæ maritima eſt, quod in ea iam fructus maturi metuntur, uindemianturq;. His compoſitis, in plaga quæ ſupra hanc eſt, mediocritatem eſt, medios fructus legunt, quos colles appellant, dum hi fructus adornantur, ij qui ſunt in editiſſima plaga, coquuntur atque matureſcunt. Itaque dum primi fructus bibuntur atque eduntur, ultimi aduentant. Atque hunc in modum ad octo menſes perceptio fructuum Cyrenæos occupat: Hæc hactenus de his dicta ſunt. Perſæ ad ulciſcēdam Pheretimam ab Aryande miſſi ex Aegypto, Barcem peruenerunt, oppidum obſederunt, miſſis illico qui denunciarent dedi autores necis Arceſilai. Eos oppidani, ut qui cædis omnes participes eſſent, in colloquium non admiſerunt. Ita octo menſes Barcem cum obſediſſent Perſæ, nono menſe cuniculos ſuffoderunt ad murum ferentes, & ualida tormenta admouerunt. ſed cuniculos quidem faber quidam æratius deprehendit æreo ſcuto hunc in modum: Circunferens illud intra murum, admouebat paulatim urbis: quod ubicunque admouebatur alibi, illinc è ſolo nihil ſoni redddebatur; ad locum autem qui ſuffodiebatur, æs clypei reſonabat. Vbi è diuerſo fodiētes Barcæi, Perſas ſuffoſſores interemerunt. Tormēta autem Barcæi ipſi repulſabant. Verum cum multum temporis contriuiſſent, & multi utrinque caderent, nec pauciores ex Perſis, Amaſis dux peditatus talem rem commentus eſt: Animaduertens Barcæos ui non poſſe ſuperari, ſed dolo, latam foſſam per noctem depreſſit, eiq; fragilia ſuperſtrauit ligna: & ſuper ea humū induxit, reddens ſolum cætero æquabile. Simul atq; illuxit, Barcæos in colloquium euocat. Illi libenter obtemperauere, quod eis cordi erat ad pactionem deuenire. Pactionem autem in hanc formulam ineūt, ferientes fœdus ſuper occultam foſſam. Quoad humus ea ita haberet, tandiu fœdus in ea regione ratum foret. Barcæis quod æquum foret ſe penſuros regi promittentibus, & Perſis ſe nihil rerum nouarum aduerſus Barcæos eſſe molituros. Barcæi dehinc fœderibus freti, & ipſi ex urbe prodibant, & ex hoſtibus cuicunque libebat intrandi urbem faciebant poteſtatem, patefactis omnibus portis. At Perſæ reſciſſo ponte occulto, in urbem proruperūt. Ideo autem pontem quem fecerant reſciderunt, ut fœdus ſoluerent, quod cum Barcæis percuſſerant, tandiu ratum fore fœdus, quandiu maneret terra, ut tunc manebat. Refracto enim ponte, non manere fœdus in ea regione amplius. Pheretima traditos ſibi à Perſis Barcæos qui faciendæ cædis principes fuerant, ſudibus ſuffixit per ambitum mu-

Pœni atque Aethiopes indigenæ.

Phœnices & Græci aduenæ.

Cinypis fœcunditas.

Euheſperitæ

Cyrenaicæ regionis fœcunditas.

Cuniculi deprehenſio.

Foſſa occulta

Barcæorum fœdus.

rorum. Fœminarum quoq; decisas mamillas circa muros appendit. Cæteros Barcæos Perſis ut diriperent imperauit, præter Battiadas, & qui cædis affines nõ extiterant. His urbem permiſit, reliquis in ſeruitutem abreptis Perſæ redierũt, qui cum ad urbem Cyrenen rediſſent, Cyrenæi eos, oraculi cuiuſdam ſeruandi gratia, per urbem deduxerũt. Sed inter tranſeundum præfectus naualis exercitus Bares illis præcepit, ut urbem dirui perent, recuſante Amaſi peditum duce, ſe enim aduerſus unam Barcem Græcam ciuitatem eſſe miſſos. Verum poſtq; tranſierunt, & ad rupem Lycæi Iouis ſubſederunt, pœnitentia eos ſubijt, quod Cyrenen non occupaſſent, eamq; iterum adoriri conati ſunt, Cyrenæis eos contemptui habentibus. Et licet nemo contra ferret arma, tamen inceſſit eis metus: illincq; curſu ſe proripientes, ſexaginta circiter ſtadia conſederunt. Vbi ſtatiua habentibus, ab Aryande nuncius aduenit ad eos reuocandos. Cum à Cyrenæis commeatum ſibi præberi precarentur, eo accepto, in Aegyptum reuertebantur. Quos deinde Pœni excipientes, ueſtitus atq; utenſilium gratia, ut quiſq; relinquebatur trahebatur q;, interficiebant: donec in Aegyptum peruentum eſt. Hic Perſarum exercitus in Africam longiſſime ad Euheſperidas proceſſit. Quos autem Barcæorum cepere, quosq; ex Aegypto eiecere ad regem, ijs Darius rex ad incolendum dedit uicum Bactrianæ regiõis, cui uico nomen impoſuere Barcæ, ad meam uſq; memoriam etiam incolis frequẽtem. Verum ne ipſa quidem Pheretima probe uita exceſſit. Nam poſteaquam ultra Barcæos celerrime in Aegyptum redijt, male perijt. Vt enim exiſtunt acres admodum & inuidioſæ ultiones deorum in homines, uiuens uermibus computruit. Talis ac tanta Pheretimæ Battiadis filiæ in Barcæos uindicta extitit.

Barces expugnatio.
Pheretimæ in Barcæas crudelitas.
Barce uicus.
Deorũ acres uindictæ.

HERODOTI HALICARNASSEI HISTORIARVM LIBER QVINTVS, QVI INSCRIBITVR TERPSICHORE.

Megabyzus.

AT Perſæ, qui in Europa ſub Megabyzo relicti à Dario erant, primos ex Helleſpontijs Perinthios, Dario ſubeſſe recuſantes, ſubegerunt, antea quoque à Pæonibus male affectos. Siquidem Pæones qui ſunt à Strymone, admoniti diuino reſpõſo, ut bellum Perinthijs inferrent: & ſiquidem à Perinthijs ex aduerſo confidentibus prouocarẽtur, nominatim compellantibus, eos inuaderent: ſin minus, ab inuadendo abſtinerent, ita fecerunt. Enimuero confidentibus Perinthijs è regione Pæonum in ſuburbanis, ibi ſingulare certamen ex prouocatione cõmiſſum eſt, uiri cum uiro, equi cum equo, canis cum cane. Et cum uictores duobus certaminibus Perinthij præ gaudio carmen Pæana cantarent, tunc Pæones hoc ipſum eſſe reſponſum dei coniectantes, inter ſe dixere: Nunc oraculum dei perfectum eſt, nunc noſtrum eſt opus. Atque ita in Perinthios canẽtes impetum fecere, egregieq; uincentes, ex illis paucos reliquere. Quæ quõdam à Pæonibus geſta fuerant, hunc in modum geſta ſunt. Tunc autem Perinthij pro libertate ſtrenue pugnantes, tamen multitudine à Megabyzo ſuperati ſunt. Perintho capta, Megabyzus per Thraciam arma circũferens, omnes eius urbes atq; omnes nationes pacatas regi reddebat. Hoc enim illi à Dario fuerat imperatum, ut omnem Thraciam ſubigeret.

Perinthij. Pæones.
Pæan carmẽ.
Perinthi expugnatio.

Gens Thracum ſecundum Indos omnium maxima eſt, quæ ſi aut unius imperio regeretur, aut idem ſentiret, ut mea fert opinio, inexpugnabilis foret, & omnium gentium multo ualidiſſima. Sed quia id arduũ illis eſt, & nulla ratiõe contingere poteſt, ideo imbecilles ſunt. Habent autem multa nomina ſingularum regionũ ſingula, Moribus ta

men ac opinionibus confimilibus imbuti ſunt, præter Getas & Trauſos, & qui ſupra Creſtonæos incolunt. Ex quibus, quod Getæ ſe pro immortalibus gerant, à me commemoratum eſt. Trauſi uero in cæteris quidem omnibus idem quod Thraces: uerum circa natalia ſuorum atque obitus hoc factitant: Edito puero, propinqui eum circunſidentes cum ploratione proſequuntur, recenſentes quaſcunque neceſſe eſt illi, quod uitam ingreſſus ſit, perpeti humanas calamitates. Hominem fato functum, per luſum atq; lætitiam, terræ demandant, referentes quot malis liberatus in omni ſit felicitate. At qui ſupra Creſtonæos incolunt, iſta agunt: Singuli plures uxores habent, quorum ubi quis deceſſit, diſceptatio magna fit inter uxores, acri amicorum circa hanc rem ſtudio, quænam dilecta fuerit à marito præcipue. Quæ talis iudicata eſt, & hunc honorem adepta, ea à uiris ac mulieribus exornata, ad tumulum à ſuo propinquiſſimo mactatur, unaq; cum uiro humatur, cæteris uxoribus id ſibi pro ingente calamitate ducentibus. Nam id eis ſummo dedecori datur. Reliquis Thracibus hic mos eſt: Liberos in mercato uenundant. Virgines non aſſeruant, ſed quibus libuit, cum uiris concumbere ſinunt. Vxores aſſeruant uehementer, easq; magno ære à parentibus coemunt. Punctas notis eſſe frontes, nobile iudicatur: non eſſe notatas punctis, ignobile. Ocioſum eſſe, pro honeſtiſſimo habetur. Agriculatorem uero, pro contemptiſſimo. E bello atque rapto uiuere, pulcherrimum. Atque hi quidem ſunt eorum inſigniſſimi mores. Deos autem hos ſolos colunt: Martem, Liberum, Dianam: ſed reges præter populares etiam Mercurium: eumq; è diis præcipue, per quem ſolum iurant, à quo progenitos quoque ſe aiunt. Optimatibus eorum tales ſunt ſepulturæ: Prolato triduum cadauere, mactatiſq; omnifariis hoſtiis, conuiuantur. Illudq; defletum prius, deinde combuſtum ſepeliunt, aut aliter humo contegunt. Aggeſtoq; deſuper tumulo, cum alia omnis generis certamina proponunt, tum præcipue certa cum ratione monomachiam, id eſt, ſingulare certamen: Et ſepulturæ quidem Thracum huiuſmodi ſunt. Quod autem huius regionis ad aquilonem uergit, nemo poteſt pro comperto referre quinam homines eam incolát, ſed illam quæ trans Iſtrum plaga eſt, conſtat uaſtam eſſe atque ignotam, ubi ſolos audio habitare homines, nomine Sigynas, ueſte Medica utentes, eorumq; equos toto corpore hirſutos eſſe, ad quinque digitos altitudine pilorum, eoſdemq; puſillos ac ſimos, inualidoſq; ad uiros geſtandos, ſed currui iunctos, eſſe perniciſſimos: atque his curribus indigenas inuehi. Horum fines proxime accedere ad Henetos, qui ſunt in Adria. Eos quoque ſe colonos Medorum dicere, qui quo pacto coloni Medorum fuerint, equidem non queo dicere: ſed fiat quidlibet intra longum tempus. Sigynas Pœni qui ſupra Maſſiliam incolunt, inſtitores appellant: Cypriì iacula. Verum ut Thraces aiunt, apes loca Tranſiſtrana obtinent, & ob illas ulterius pergi non poſſe: quæ cum dicunt, haud credibilia apud me dicunt, quoniam hoc animal conſtat frigoris intolerans eſſe. Mihi tamen loca quæ ſeptentrionibus ſubſunt, uidentur ob gelu inhabitabilia eſſe. Hactenus de hac regione: cuius orá maritimá Megabyzus Perſis obedientem reddidit. Darius tranſmiſſo rapidiſſime Helleſponto, poſtquam Sardis uenit, recordatus eſt beneficij in ſe ab Hiſtiæo collati, & conſilij Coïs Mitylenæi. Quibus accerſitis Sardis, obtulit electionem. Hiſtiæus ut qui eſſet Mileti tyrannus, nullam ſibi tyrannidem popoſcit, ſed Myrcinum Hedonidem animo urbis in ea condendæ. Et iſte quidem hanc elegit. Coes autem ut qui non tyrannus, ſed priuatus eſſet, optauit Mitylenes tyrãnidem. Impetrato uterq; quod optauerat, eò ſe contulit. At Dario res huiuſcemodi oblata eſt, ut illam uidenti inceſſerit cupido iubendi Megabyſo, ut Pæonas ex Europa è ſedibus in Aſiam tranſportaret. Erat Pigres & Maſtyes uiri Pæones, qui poſtquam Darius tranſmiſit in Aſiam, & ipſi Sardis uenere, cupidi tyrãnidis apud Pæonas potitidæ, ducẽtes unà ſororẽ pcera ſtatura atq; ſpecioſam. Hi obſeruato tẽpore dũ in ſuburbanis Lydoꝝ Darius ꝓſideret, talẽ rem ſibi agendam putarunt: Sororẽ q̃ optime poterant cũ exornaſſent, ad aquam mittunt, uas capite continentẽ, equumq; è brachio trahentẽ, limumq; nentẽ. Bá ꝓtereuntem Dariusattentes

Vxorum iudicatio ad maritii funus.

Agriculatio nem eſſe contemptui.

Monomachia ad ſepulturas Thracum ſepultura.

Sigynæ pœni.

Heneti. Adria.

Hiſtiæus. Myrcinus. Coes.

Pigres. Maſtyes.

confiderabat,q; neq; Perfica erant illa quæ ꝑgeret mulier, neq; Lydica,neq; ullarum ex Afia fœminarum. Hæc conſiderans,miſit quoſdam ſuorum ſatellitum,iuſſos obſeruare in quam rem uteretur mulier equo. Iſtis obſequẽtibus, fœmina ubi peruenit ad flumẽ, equo ſatisfecit,uas aqua impleuit. His actis,eadẽ uia regreditur, aquam capite ſuſtinẽs, equum è brachio trahens,ac fuſum uel ſans. Admiratus Darius tum ĩs,quæ ab explora toribus audiſſet,tum ĩs quæ ipſe uidiſſet, adduci coràm fœminam iubet. Ea adducta, adoleſcẽtes fratres qui aderãt, nõ ꝓcul rẽ ipſam ſpeculantes, interroganti Dario cuias illa eſſet,aiunt ſe Pæones eſſe,& illam ſuam ſororẽ. Ad quos Darius, q̃nam hoĩes eſſent Pæones,& ubi locorum habitarẽt,& cui⁹ rei gratia illi ueniſſent Sardis,ꝓcontari. Adoleſcẽtes ſe uero ueniſſe dicere,ut ſeſe ei donarẽt. Pæoniam autem eſſe ad flumẽ Strymonẽ ſitam,qui Strymon non procul abeſſet ab Helleſpõto,Pæones eſſe coloniam Teucrorum qui è Troia fuerunt. Hæc ſingulatim illi referebant. Interrogantiq; Dario, nũquid oẽs illic fœminæ tam laborioſæ eſſent, affirmare prompte id ita habere. Huius em̃ rei gratia illud fiebat. Ibi Dari⁹ literas ad Megabyzũ dat, quẽ in Thracia pfectum relinquerat, iubens è ſedibus ſuis Pæones ad ipſum transferri, cum liberis pariter & uxoribus. Eques cum hoc nuncio cõfeſtim ad Helleſpontum cucurrit. Helleſpontoq; tranſmiſſo, literas Megabyzo reddidit. Quibus ille lectis,ſumpto è Thracia duce, aduerſus Pæoniam exercitum ducit. Pæones cognito Perſarum in ſe aduentu,contractis copijs ꝓceſſere ad mare,rati illac Perſas ingreſſuros ad dimicandum. Et Pæones quidẽ ad arcẽdum exercitus Megabyzi ingreſſum parati erãt: Perſæ autem certiores facti, Pæonas cõueniſſe ad intercludẽdum ab ora maritima ingreſſum,ſumptis ducibus iter ad ſupiora cõuertunt,hoſtemq; latẽtes in eius oppida irrumpunt,& illa, utpote uacua,facile occupant. Quod ubi reſciuere Pæones,protinus diſperſi ad ſua quiſq; dilabuntur, ſeq; Perſis dedunt. Ita è Pæonibus Syropæones & Pæoplæ, & qui ad Praſiadem uſq; paludem incolunt è ſuis ſedibus emoti,in Aſiam ſunt abducti. Qui uero circa Pangæum montem incolunt,Doberasq; & Agrianas & Odomantos,& ipſam Praſiadem paludem,à principio non cepit Megabyzus,tentauit tamen expugnare eos qui paludem incolunt. Incolunt autem hunc in modum: In media palude compactæ erant ſublicæ, tenuem à continente ingreſſum uno ponte habentes. Has ſublicas tabulata ſuſtinentes, olim communiter omnes ciues ſtatuebant. Mox è lege hunc in modum ſtatuendum cenſuerunt, ut pro ſingulis uxoribus quas quiſque duceret (ducunt autem ſinguli multas uxores) ternas defigeret ſublicas è monte ſumptas,cui nomen eſt Orbelus. Hoc habitantes modo,obtinent ſinguli ſuper ea tabulata tugurium in quo degunt, & fores inter tabulata compactas, deorſum ad paludem ferentes. Paruulos liberos per pedem reſte illigant, metuentes ne illi in aquam deuoluantur. Equis autẽ & ſubiugabilibus,piſces pro pabulo præbent. Porro piſcium tanta eſt copia, ut quoties quis ianuam compactam reclinauerit,demiſſam funẽ ſportam uacuam,aliquanto poſt retrahat piſcium plenam. Quorum duo ſunt genera,unum quod uocant Papraces,alterum Tilones. E Pæonibus ĩ qui capti fuere,in Aſiam ſunt abducti. Pæonibus captis, Megabyzus nuncios in Macedoniam ſeptem Perſas,qui poſt eum erant in exercitu ſpectatiſſimi,miſit ad Amyntam petituros regi Dario terram & aquam. Eſt autem è palude Praſiade breuis admodum in Macedoniam uia. Nam in primis paludi confine eſt metallum, id eſt, foſſa æris. Vnde poſt ea tempora Alexandro in ſingulos dies ſingula talenta prouenichant. Poſt metallum,ſuperato monte quem uocant Dyſorum,Macedonia intratur. Eò Perſæ ubi peruenere,& in conſpectum Amyntæ, ad quem mittebantur, regi Dario terram & aquam petiere. Amyntas & ea dedit,& hoĩes in hoſpitium uocauit. Inſtructaq; ſplẽdide cœna, ꝓcomiter accepit. Perſæ poſtq̃ à cœna ad potum puenere, hoſpes,inquunt,Macedo, nobis Perſis conſuetudinis eſt,quoties magnã exhibuimus cœnam,tunc etiam concubinas & adoleſcẽtulas uxores ad aſſidẽdum introducere. Proinde tu nunc, quoniam libenter excepiſti nos, & liberali hoſpitio proſecutus es, regiq; Dario & terram das & aquam, ſectare conſuetudinem noſtram. Ad hæc Amyntas: Nobis, inquit, Perſæ iſta con-

Pæonia

Strymon.

Megabyzus in Pæones exercitũ ducit.

Syropæones. Pæoplæ. Praſias. Pãgæus mõs. Doberæ. Agrianæ. Odomanti.

Paludis Praſiadis inhabit.

Piſcium copia mira. Papraces piſces. Tilones piſces.

Amyntas.

Perſarum conuiuia.

ſuetudo non eſt, ſed uiros à fœminis ſemouendi. Verum quandoquidem uos exigitis qui domini eſtis, hoc quoque uobis præſtabitur: Hactenus locutus Amyntas, fœminas accerſit. Illæ ut iuſſæ præſto fuerunt, & è regione Perſarum deinde conſederunt. Quas Perſæ conſpicati formoſas, Amyntam alloquuntur, negantes omnino id factum eſſe ſapienter. Satius enim futurum fuiſſe, ab initio non uenire fœminas, quàm poſtquam uenerant non aſſidere, ſed ex aduerſo ſedere in oculorum dolorem. Ita coactus Amyntas, illas aſſidere iuſſit. Quæ cum obtemperaſſent, ilico Perſæ mamillas illarum tractare, utpote pluſculo uino temulenti: nonnulli etiam tentare ſuauiari. Hæc Amyntas intuens, etſi iniquo ferebat animo, tamen præ metu Perſici nominis quieſcere. Verum eius filius Alexander cum adeſſet, atque hæc ſuſpiceret, utpote adoleſcens, & malorum inexpertus, nequaquam amplius tolerare poſſe. Itaq; grauiter ferens, ad Amyntam inquit: Tu uero pater cede ætati, abiq; hinc ad requieſcendum, neque indulgeas nimium potationi. Ego hic remanens, omnia hoſpitibus quæ oportet exhibebo. Amyntas cum rei nouæ aliquid facturum animaduertens, ad hæc reſpondit: Fili, inquiens, uerba tua hinc me ſummouentis penè intelligo. Ideo enim me dimittis, quod aliquid noui agere in animo habes. Quare nolo te quicquam noui in hos uiros perpetrare, futurum in perniciem noſtram, ſed tolera ſpectans quæ geruntur. Nam quod ad diſceſſum meum ptinet, parebo: His reſponſis, Amyntas abijt. Et Alexander ad Perſas: Vobis, inquit, hoſpites, cum his fœminis uel omnibus, ſi libet, facillime licet concumbatis: ſed cum qua earum concumbere libeat, indicate. Nunc enim fere tempus cubandi aduenit, & uos bene potos eẽ temulẽtosq; uideo. Proinde has fœminas, ſi uobis cordi eſt, finite ire ad ſe lauãdũ, quas cũ lotæ fuerint, accipiatis: Hæc locutus Alexander, approbantibus Perſis, egreſſas fœminas in muliebre remittit cõclaue: ac totidẽ uiros leues malas habẽtes, muliebribus ueſtib⁹ exornat: traditisq; pugionibus introducit, admoneſq; Perſas, inquiens: Vos uero Perſæ, à nobis in conuiuium eſtis omni munificentia accepti: quippe quibus & quæ habeamus, & quæ inuenire potuimus, ea omnia repſentauimus: & quod omnium maximum eſt, etiam noſtras ipſorum matres & ſorores liberaliter exhibemus: ut omni honore affecti à nobis, intelligatis quibus rebus digni eſtis: utiq; regi qui uos miſit, renuncietis, à Græco quodam Macedonum principe uos & menſa & lecto bene acceptos eſſe. Hæc locutus Alexander, ſingulos Macedonas quos fœminas eſſe aiebant, aſſidere iuſſit ſingulis Perſis. Qui poſteaq; à Perſis attrectari cœpere, illos obtruncauere: Et hac quidẽ morte affecti ſunt Perſæ ipſi, pariter & eorum comitatus. Comitabantur eñ eos & uehicula & familia, & omnis generis apparatus, quæ cuncta cum illis omnibus pariter intercepta ſunt. Non multo deinde interiecto tempore, cũ magna horum uiroꝝ inter Perſas inquiſitio fieret, Alexander illos prudenter occupauit, tum multa alijs pecunia, tum ſorore ſua nomine Gygæa Bubari data, uiro Perſæ, uni ex inquiſitoribus interfectorſi. Ita hoꝝ Perſarũ cædes deprehenſa, ſed ſilentio ſuppreſſa eſt. Eſſe aũt Græcos, q hæc fecere, à Perdica progenitos, quemadmodum ipſi aiunt, & ego aſſentior in ijs, quæ poſtea dicã. Id ita eſſe probatur: & ij qui in Olympia certaminibus Græcorum præſunt, cõſentiunt. Nam cum Alexander certãdi gratia ad hoc ipſum deſcendiſſet, à cõcurſoribꝰ phibebat, q negarent barbaroꝝ id eſſe certamẽ, ſed Græcoꝝ. At ubi palam fecit ſeſe Argiuũ, Græcus eſſe iudicatꝰ eſt: & ſtadiũ currens, pximus primo extitit. Et hæc qdem ita geſta ſunt. Megabyzus aũt Pœonas ducẽs, abijt in Helleſpontum: & illo trãſmiſſo, puenit Sardis. Cum interim Hiſtiæus Mileſius iam muris cingeret locũ, quo à ſe petito donatꝰ à Dario fuerat in p̃cium ſeruatæ ratis, q locus eſt ad flumẽ Strymonẽ noſe Myrcinus. Megabyzus cognito quod fiebat ab Hiſtiæo, cum primũ uenit Sardis, primũ ducẽs Pœones, ita eſt Darium allocutus: Rex, quidnam tu rei feciſti, dato loco ad urbẽ cõdendam in Thracia uiro Græco, eidemq; ſolerti atq; induſtrio: ubi affatim materia eſt ad naues ædificandas, multũq; remigũ atq; pecuniæ, multis etiam cũ barbaris, tũ Græcis incolentibus: qui nacti ducẽ, facient quicquid ille uel die uel nocte p̃ceperit? Nunc tu uiꝝ hunc ita fa-

Fœmine à uiris ſemouentur.

Viri pro mulieribus exornati.

Perſarum cædes in conuiuio.

Gygæa. Bubaris. Perdicæ.

Megabyzus Hiſtiæus.

Myrcinus.

acceptis, da operam nequando in Græciam reuertatur. Hæc locutus Megabyzus, pfacile Dario pſuaſit, tanq̃ probe proſpiciẽs quod eſſet euenturũ. Darí⁹ miſſo in Myrcinũ nuncio, ad Hiſtiæum hæc inquit: Hiſtiæe, rex Darius hæc dicit: Mihi rebuſq; meis meliùs conſulentem quàm te, inuenioneminẽ, quod non uerbis, ſed factis comptum habeo. Proinde cum res magnas agere deſtinem, præſto mihi ſis, ut ea tibi aperiam. His uerbis fide habita, Hiſtiæus, & ſimul magnificiens conſiliarium regis fieri, Sardis pfectus eſt. Cui aduenienti Darius: Hiſtiæe, ego (inquit) ea de cauſa te accerſiui, q̃ poſteaq̃ à Scythis redire maturaui, & tu ab oculis meis abfuiſti, nullius rei deſiderium tam me tenuit breui, q̃ ut tu in aſpectum & colloquium meum uenires: cum ſcias oĩm poſſeſſionum pcioſiſſimam eſſe uiꝝ amicũ, ſolertẽ, bene ſentiẽtem: quæ tibi ambo adeſſe, ego teſtimonio eſſe poſſum è rebus meis. Quare tibi ego q̃ feciſti pbéq; ueniſti, hoc gratificandũ putaui, ut omiſſa Mileto, & recẽs condita in Thracia urbe, me ſequaris Suſa, eadem quæ ego habitaturus, meusq; conuictor ac conſiliarius futur⁹. Hæc locutus Darius, unà ſectũ Hiſtiæum ducens, Suſa uerſus iter intendit, pfecto Sardibus Artapharne, fratre ſuo ex eodem patre. Item pfecto Otane oræ maritimæ: cuius patrẽ Siſamnem, unum è regijs iudicib⁹, q̃ iniuſte ob pecuniam iudicaſſet, rex Cambyſes interemerat, interẽptoq; detractum coriũ in lora cõcidit, q̃bus tribunal in quo ille ſedẽs iudicarat intendit: ibidẽq; eius filium Otanem ſedere iudicem præcepit, atque in memoria habere in quo tribunali iudicaret. Hic igitur Otanes in eo tribunali ſedens, tunc Megabyzi ſucceſſor exercitus, Byzantios ac Chalcedonios cepit. Cepit item Antandrum, q̃ eſt in terra Troade, cepit quoq; Lamponium. Sumpta etiam à Lesbijs claſſe, cepit Lemnum & Imbrum, à Pelaſgis tũc quoq; utranq; habitam. Sed Lemnij quoniam prælio contenderant, & aliquandiu repugnauerant, mala perpeſſi ſunt: quorum qui ſuperfuere, ijs præfectum Perſæ impoſuere Lycaretum, Mæandri eius, qui Sami regnauit, germanum. Hic Lycaretus cum Lemno præeſſet, hac de cauſa mortem oppetijt, quòd omnes in captiuitatem redigebat, atque euertebat, alios infimulans deſertores Scythicæ expeditionis, alios uexatores copiarum Darij à Scythis reuertentium: Hæc iſte in ſua præfectura perpetrabat. Sed non diu in malis faciendis delituit: & cœperũt iterum è Naxo atque Mileto calamitates Ionibus fieri. E Naxo quidem, quòd inter inſulas felicitate præſtabat: è Mileto autem, quòd ea tempeſtate prope ſeipſam ſuperata maxime florebat: erátque Ioniæ prætextum, cum laboraſſet duabus ſuperioribus ætatibus morbo ſeditionis, donec eam ſeditionem Darij ſedauerint, ex omnibus Græcis correctores à Mileſijs delecti. Huncautem in modum eos Darij correxere: Cum Miletum ueniſſent uiri inter Parios præſtantiſſimi, cernerentq; domos uehementer labefactatas, dixerunt uelle ſe regionem ipſorum peragrare. Id facientes & omnem agrum Mileſium luſtrantes, ut quenque fundum animaduertebant bene cultum fructúmque emittentem, conſcribebant domini nomen. Peragrata omni regione, cum paucos huiuſmodi fundos cõperiſſent, quàm maturrime ad urbẽ deſcenderunt. Coactóq; cœtu, decreuerunt urbẽ ab ijs eſſe incolendam, quorum fundos bene cultos inueniſſent. Videri enim illos ita curaturos publica, ut ſua ipſorum curauiſſent. Cæteros Mileſios, qui prius ſeditioſi fuiſſent, iuſſerunt horum dicto audictes eſſe. Ita Mileſios Darij correxerũt. Ex his tunc urbibus hoc modo cœperunt Ioniæ mala contingere: Ex Naxo quidam locupletes è plebe in exilium miſſi, Miletum ſe cõtulerunt. Miletum aũt procurabat Ariſtagoras Molpagoræ, idemq; gener ac cõſobrinus Hiſtiæi Lyſagoræ, quem Darius Suſis diſtinebat. Nam Hiſtiæus Mileti erat tyrannus, & per id tempus Suſis degebat, dum Naxij Miletum uenere. Iam pridem Hiſtiæi hoſpites, cum Miletum Naxij aduenere, obſecrarunt Ariſtagoram, ut aliquantulum copiarum ipſis præſtaret ad redundum in patriam. Ille colligens, ſi per eum iſti in patriam redirẽt, fore ut Naxo imperaret: tamen prætendens Hiſtiæi hoſpitium, ita eos eſt allocutus: Meæ quidem uires ad tantum copiarum præbendum non ſuppetũt, ut inuitis his qui Naxum tenent, uos poſſim reducere: cum audiam octo millia ſcutatoꝝ Naxijs, ac multum longaꝝ nauium eſſe: ſi omne ſtudium ad iſtud efficiendum adhibeo, hoc ſcilicet in animo uerſans: Eſt mihi

In Aldi hoc loco & deinceps Megabaſus legitur.

Amicus ſolers precioſiſſimus: omnium poſſeßionum.

Artaphernes Otanes. Siſamnes.

Iudicis corrupti iuſtæ uindictæ exemplum.

Parij Mileſios correcturi ueniunt.

Ioniæ rebellionis occaſio.

ribicus Artaphernes Hystaspis filius, Darij regis frater, qui præses est omnium in Asia maritimorũ, multo exercitu præditus ac multa classe. Hunc ergo uitum opinor facturum omnia ex animi nostri sententia. His auditis, Naxij instare Aristagoræ, ut rem quã optime posset conficeret: utq; munera homini pollicerentur, dicere, & se exercitui sum ptũ suppeditaturos, ut ipsi pacisceret, magnã uidelicet spem habentes, cũ ipsi in Naxo apparuissent, Naxios omnia quæ iuberentur esse facturos, atq; adeo cæteros insulanos. Nulla dum enim Cycladum insularum sub Dario erat. Profectus Sardis Aristagoras, ait ad Artaphernem, esse insulam Naxum, non spatiosam illam quidem, sed pulchram alioqui & bonam, Ioniæq; uicinam, multis præterea & pecunijs & seruitijs præditam. Proinde tu aduersus hanc regionem ducito exercitum, per causam illuc exules reducendi. Quod facienti tibi magnæ sunt penes me in expedito pecuniæ, pter illas quæ in exercitum erogabuntur. Has enim æquum est nos præbere, qui aduentus nostri autores sumus, & te insulas regi acquirere ipsam Naxum, & quæ ex hac pendent, Parum & Andrum, cæteras q; quæ Cyclades nominantur. Vnde proficiscens, haud difficile inuades Euboeam, insulam magnam ac beatam, nec inferiorem Cypro, ac facilem sane ad capiendum, centum omnino nauibus ad has occupandas sufficturis. Huic respondens Artaphernes: Tu uero, inquit, quæ sunt ex utilitate regiæ domus exponis, & probe ista suades omnia, pterquam de numero nauium. Nam pro centum nauibus, ducentæ tibi ineunte statim uere in promptu erunt. Oportet tamen de his rebus autoritatem quoq; regis accedere. His auditis, Aristagoras lætus Miletum redijt. Artaphernes autem misso Susa ad Darium nuncio, per quem de rebus ab Aristagora dictis, cum certiorem faceret, ubi ille rem approbauit, ducẽtas naues instruxit, tum Persarum, tum aliorum sociorum, magna sane multitudine, præfecto eis duce Megabate, uiro Persa, familia Achaemenidarum, suo ac Darij consanguineo: qui (si uera sunt quæ post hoc tempus gesta) filiam desponderat Pausaniæ Lacedæmonio, Cleombroti filio, Græciæ tyrannidem affectanti. Delecto itaq; duce Megabate, exercitum Artaphernes ad Aristagoram misit è Mileto. Megabates Aristagora sumpto atq; ladum exercitu cum Naxijs profectus est, per simulationem eundi in Hellespontum. Atq; ubi Chium peruenit, classem continuit apud Caucasa, ut illinc uento aglone traijceret in Naxum. Sed quoniam non erat fatale Naxios ea classe deleri, hoc negocij contigit: Megabates in circumeundis nauium excubijs offendit nauem Myndiam à nemine custodiri. Quam rem indigne ferens, iussit lictellites inuectum eius nauis principem, nomine Scylacem, uinctre traiectum per thalamiam, id est, per foramen per quod remus extat: ita ut caput extaret, corpus intus esset. Aristagoras à quodam factus certior, hospitem suum Myndum à Megabate uinctum afflictari, Persam adit, hominem excusat, reposcit, cum nihil exoraret, ipse accedens Scylacem solut. Id ubi resciuit Megabates, grauiter admodum ferens, Aristagoram inuasit: cui Aristagoras: Quid tibi, inquit, est cum istis negocijs? Nonne te misit Artaphernes ut me sequereris, atq; eò nauigares, quocunq; ego iuberem? qd multa agis? His uerbis indignatus Megabates, ubi nõ adfuit, misit Naxum quosdam cum nauí, ad rem Naxijs quæ impenderet exponendã. Naxij, ut q nihil minus quàm hãc aduersus se classem uenturam expectabant, ubi id audierunt, omnia confestim ex agris in urbem comportare: & se tanq obsidendi essent, instruere cibarijs, potu, murorum refectione. Et isti quidem tanquam instante sibi bello, sese apparabant: illi uero, posteaq è Chio in Naxũ traiecerunt, iam præmunitos aggressi sunt. Consumptisq; quatuor in obsidione mensibus, absumptaq; quam secum attulerant pecunia ab Aristagora maxima, cum plura desiderarent obsidio, ubi mœnia Naxijs exulibus ædificauerunt, in concionem reuerterunt male affecti. Aristagoras (quando quod Artapherni receperat, præstare non poterat, nec exercitui stipendium exigenti dare, præsertim Megabate insimulante, apud milites male affectos, præterea ne regno Mileti fraudaretur) his de causis trepidus de defectiõe consultabat. Contigit eñ è Susis ab Histiæo uenire quendam compuncto notis capite, quibus Histiæus Aristagoram cõmonefaciebat, ut ab rege deficeret. Id nanq; uolens Histiæ

Artaphernes.

Naxus.

Pausanias.

Myndia nauis.

Scylacis supplicium.

Thalamia qd

Literæ capiti impressæ.

æus Aristagoræ indicare, quia alia ratione facere non poterat, utpote itineribus custo-
tis, fidelissimo è seruis caput erasit, literasq; impressit, & hominem retinens, quoad ca-
pilli refruticarent: ubi illi renati sunt, raptissime dimisit Miletum, nihil aliud mandans,
nisi ut cum Miletum peruenisset, iuberet Aristagoram eraso suo capite inspicere: Ea asit

Defectionis significatio.

stigmata significabant (ut à me superius dictum est) defectionem. Hoc ideo Histiæus
faciebat, q; magnam sibi iacturam ducebat se Susis distineri: etiam atq; etiam sperans fo
re, ut si ab Aristagora rebellaretur, ad mare proficisceretur. Sin Miletus nil noui moli-
retur, nullam sibi uiam amplius esse ad eam reuertendi intelligebat. Eum Histiæus qui-
dem hæc considerans, nuncios mittebat. Aristagoras autem, cum ei hæc omnia cõsenta-
nea per idem tempus contigissent, retulit ad seditiosos, tam de sua sententia, quàm de Hi
stiæi mandatis. Cui cum cæteri omnes assensissent, iubentes ut rebellaret, Hecatæus tamẽ

Hecatæus.

λογογραφος, id est, sermonũ autor, initio dissuadere bellum sumi aduersus regẽ Persarum,
enumerans cunctas nationes quibus Darius imperaret, omnemq; illius potentiam. Sed
cum hoc persuadere non posset, secundo loco suadere ut classe mare occuparent, negans
se uidere qua alia ratione id esset euenturum. Scire enim se Milesiorum uires esse imbe
cillas: si tamen pecuniæ è templo, quod est in Branchidis, tollerentur, quas Crœsus Ly-

Crœsi pecuniæ.

dus reposuisset, multum spei recipere maris potiundi, atque ita pecuniam & ipsos habi
turos ad utendum, nec hostes spoliaturos. Erant autem hæ ingentes pecuniæ, quemad-
modum à me in primo libro demonstratum est. Verum ne hæc quidem sententia obti-
nuit, sed illa, ut omnino rebellaretur: utq; unus eorum Myũtem nauigaret ad exercitum,

Iatragoras. Oliatus. Coes.

qui è Naxo reuersus illic agebat, ut conaretur duces classiariorũ cõprehendere. Missus
ad hoc ipsum Iatragoras, dolo cepit Oliatum Ibanolis Mylassensem, & Hystiæũ Tymnis
Termenẽsem, & Coem Erxandri, quem Darius Mitylene donauerat, & Aristagorã He
raclidis Cymæum, complures q; alios. Ita ex pfesso Aristagoras defecit, omnia in Darii
commentus. Et primum quidem, uerbo duntaxat tyrannidem immutans, statim reipu
blicæ Mileti constituit, ut secum libenter Milesii rebellarent. Idem dehinc in reliqua Io-
nia fecit, tyrannorum alios eiiciens, alios utiq; quos ceperat è nauibus iis, quæ aduersus
Naxum unà ierant, ut ciuitatib⁹ gratularetur, alium in alia urbe diuendẽs, ex qua quisq;

Coes lapidibus interemptus.

illorum erat. Quorum Coem Mitylenæi ut acceperunt, sine mora productũ lapidibus
interemerunt: Cymæi suum dimiserunt. Posteaquam & alij complures tyranni fuga so
lum uertere, passim per ciuitates tyrannorum abdicatio facta est. Tyrannis summotis,
Aristagoras Milesius secundo loco iussit in singulis ciuitatibus constitui singulos magi-
stratus: moxq; ipse Lacedæmonem triremi pro legato missus est. Opus enim erat ma-
gnam aliquam comparare societatem. Spartæ regnum iam nõ tenebat Anaxandrides,

Anaxandrides.

Leontiæ filius, qa nõ superstes erat, sed eius obitu filius Cleomenes regnabat: nõ ille qui
dem propter uirtutis specimen, sed propter genus. Etenim Anaxandrides ducta in ma
trimonio sororis filia, quæ etsi cordi erat, tamen ex ea liberos non suscipiebat. Id cum ita
esset, Ephori his cum uerbis incusauerunt: Si tu tibi non prospicis, certe nobis hoc non

Euristhæi genus.

est despiciendum, Euristhæi genus labefieri. Tu quandoquidem uxorem habes quæ nõ
concipit, aliam ducito, gratissimam rem ex hoc Spartiatis facturus. His ille respondens,
negat se earum rerum alterutram esse facturum: sed hos non recte consulere, qui ipsum
hortentur repudiata (quam haberet) uxore innoxia, alteram ducere: eoq; se non esse pa-
riturum. Cui Ephori atque optimates, consilio inter se habito retulerunt: Quoniam te

Ephori.

cernimus amore coniugis quam habes implicitum, facito quod dicimus, ac noli repu
gnare, ne quid de te Spartiatæ grauius consulant. Coniugem quam habes, ut repudies,
non postulamus: quæcunque ei præstas nunc, ea omnia præstato: alteram tamen duci-
to præter hanc uxorem, quæ sit fœcunda. Hæc dicentibus assensus est Anaxandrides,

Anaxandridæ uxores. Cleomenes natus.

duas dehinc uxores habens. Binis ædibus habitabat, haud quaquam Spartiatice faciens.
Non longo interiecto tempore, uxor quæ posterius ducta est, parit hunc Cleomenem,
quem mater successorem regni Spartiatarum nuncupabat. At uxor prior, quæ hacte-
nus sterilis fuerat, & ipsa concepit, hoc fato usa, quæ cum re uera prægnans esset, dome-

ſticl tamen poſterioris uxoris id audientes, ac moleſte ferentes, dicere, ſactari hoc ab illa, animo ſubiiciendi ſibi partum. Itaque his indigne ferentibus, exacto tempore pariendi, Ephori increduli fœminæ parturienti cuſtodes aſſederunt: quæ Dorieum peperit, moxq; Leonidem, & poſt hunc gradatim Cleombrotum. Sunt qui dicant Cleombrotum atq; Leonidem fuiſſe geminos. Quæ Cleomenem peperit ſecundo loco in matrimonium ducta, Perinetade Demarmeni filia, alterum filium amplius nõ genuit. Et Cleomenes quidem non compos, ut fertur, ſed inops mentis: Dorieus autẽ inter æquales omnes primus erat meritoq; putans ſe ob uirilitatẽ regno potiturum: Hic ita opinione præſumẽs, defuncto Anaxandrida, cum Lacedæmonij Cleomenem ex lege, quod maximus natu eſſet, creaſſent, indigne tulit id, ſibiq; à Cleomene imperari. Igitur petita à Spartiatis plebe, coloniam duxit, neq; Delphico uſus oraculo, in quam terram ad urbem condendam tenderet, neq; quippiam conſuetorum executus, adeo rem indigne ferebat. In Africam nauigans ducibus Theræis ad Cynipem delatus, locum cõmunit totius Africæ pulcherrimum, iuxta flumen. Sed illinc tertio eiectus anno à Macis & Afris & Carthaginenſibus, in Peloponneſum abijt. Vbi Antichares uir Cleonius ei cõ filiuũ dedit ex Laij oraculis, ut Heracleam in Sicilia conderet, affirmans Erycis regionem eſſe Heraclidarum, ipſo Heracle, id eſt, Hercule cõditore. Hoc ille audito, Delphos ſe contulit ad oraculum conſulendum, nunquid regione ad quam mittebatur, potiturus eſſet. Pythia eum potiturum reſpondit. Sũptaq; Dorieus claſſe, quam & in Africam duxerat, Italiam præteruehebatur. Ea tempeſtate, ut ferunt, Sybaritæ cum Telyre ge ſuo bellum Crotoniatis erant illaturi. Id metuentes Crotoniatæ, Dorieũ ut ſibi opem ferret orauere. Hic precibus inductus, unà cum illis aduerſus Sybarin contendit, eamq; cepit. Hæc Sybaritæ Dorieum, & qui cum illo erant, feciſſe aiunt. Crotoniatæ negant quempiam ſe peregrinum in bello aduerſus Sybaritas aſciuiſſe, præter unum Calliam Heleum Iamideoq; uaticinum: & hunc à Tely Sybaritarum tyranno ad ipſos tranſfugiſſe, hoc modo, q̃ ſacrificans de eundo aduerſus Crotonem non litaret: Hæc iſti aiunt, quarum rerum utrique teſtimonia hæc adferunt: Sybaritæ quidem fanum ac templum prope Craſtin, lapidum maceriã, quod Dorieum capta urbe aiunt extruxiſſe Mineruæ, cognomine Craſtiæ. Et hoc ipſius Doriei necis uolunt eſſe maximũ teſtimonium, q̃ præter uaticinia agens interemptus eſt. Si enim nihil niſi id ad quod mittebatur feciſſet, nec tranſgreſſus eſſet, Erycinam regionem obtinuiſſet, & obtentã poſſediſſet, non ipſe cum exercitu abſumptꝰ eſſet. At Crotoniatæ multa monſtrãt peculiariter donata Calliæ Heleo in agro Crotonienſi, quæ etiam ad meam uſq; memoriam ꝓgnati Calliæ colebant: Dorieo autem & eius poſteris nihil omnino fuiſſe donatum. Cui, ſi in bello Sybaritano fuiſſet Crotoniatis auxilio, multo plura q̃ Calliæ fuiſſe donanda. Hæc pro ſe utrique eorum teſtimonia referunt: quorum utris accedere ut quiſq; mauult, his accedat, licet. Nauigarunt aũt cum Dorieo & alij duces, coloniæ Spartiatarũ deducendæ, Theſſalus, & Paræbates & Celeas, & Euryleõ, q̃ cum omni claſſe Siciliã tenuerũt, ſuperati à Phœnicibus atq; Aegeſtanis, in prælio occubuerunt, uno tantum ex hac aduerſa pugna ſuperſtite Euryleonte. Qui collectis eorum reliquijs occupauit Minoam Selinuſiorum coloniam, Selinuſioſq; liberauit monarchia Pythagoræ. Hunc cum ſuſtuliſſent, ipſe tyrannidem Selinuntis inuaſit. Sed breui monarchus, id eſt, unicus princeps extitit. Nam Selinuſii impetu in eũ facto, cum ad Iouis forenſis aram confugiſſet, obtruncarunt. Dorieo & uitæ & mortis cõmunis fuit Philippus Butacides, uir Crotoniata: qui deſponſa ſibi filia Telyes Sybaritæ, Crotone pfugerat, abnegatoq; matrimonio tranſmiſit Cyrenen. Ex hac diſcedens, ſectatus eſt familiarem triremem, ac familiarium uiroꝝ ſumptum, q̃ eſſet olympionices id eſt, uictor certaminis ad Olympia, & omnium illinc Græcorum ſpecioſiſſimus. Ob quam corporis ſpeciem ab Aegeſtanis ea quæ nemo alius reportauit. Nam ſepulturæ eius heroico monumento extructo, Aegeſtani hoſtias offerũt. Hunc in modum Dorieus uita functus eſt. Qui ſi in animum induxiſſet ſibi ferendum eſſe Cleomenis regnum, & in Sparta permanſiſſet, regno fuiſſet Lacedæmoniorum potitus.

Dorieus. Leonides. Cleombrotus Perinetades. Cinypſ. Antichares. Sybaritæ. Teiys rex. Callias Heleus. Craſtia Minerua. Theſſalus. Paræbates. Celeas. Euryleon. Selinuſii. Minoa. Pythagoras monarchus. Iouis forenſis ara. Aegeſtani. Cleomenis regnum.

titus. Neque enim diu Cleomenes imperauit, ac ſine liberis deceſſit, una dūtaxat relicta filia, nomine Gorgo. Cleomene igitur imperium tenente, Spartam uenit Ariſtagoras Mileti tyrannus, Cleomenemq; allocuturus conuenit, habens (ut Lacedæmoniī aiunt) æream tabellam, in qua totius terræ ambitus erat inciſus, cunctumq; mare, atq; omnia flumina. Huius in colloquium ubi uenit, ita ad eum inquit: Studium meum Cleomenes qui huc aduenerim, ne mireris. Non enim ab re hoc fit. Prolem Ioniam pro libera ſeruam eſſe, cum nobis ipſis dedecus dolorq; maximus eſt, tum uero uobis, & eo maior, quo magis cæteros in Græcia antecellitis. Proinde nunc per deos Græcos eripite Iones à ſeruitute conſanguineos ueſtros, quod facile eſt ad præſtandum. Nam neque barbari ſunt uiri ſtrenui, & uos in ſummum rei bellicæ per uirtutē euaſiſtis, & genus pugnādi eorum huiuſcemodi eſt: Breues arcus, ac breuia ſpicula, longasq; in capitibus criſtas, un de faciles captu ſunt, gerentes in pugnam eunt. Ad hæc tātum bonorum eſt his, qui eam incolunt continentem, quantum non eſt cæteris uniuerſis, tum auri (ut ab hoc incipiamus) tum argenti, tum æris, tum uariæ ueſtis, tum iumentorum, tum mancipiorum: quibus uos ſi potiri libuerit, potiemini. Sunt quoque inter ſe confines, ut ego differam. His Ionibus confines ſunt Lydi, qui terram incolunt tum aliarum rerum, tum uero argenti feraciſſimam. Hæc autem dicebat, oſtendens ex ambitu terræ in tabella quam attulerat deſcripto. Lydis uero, dicebat Ariſtagoras, cōfines ſunt hi Phryges auroram uerſus, pecorum copia & terræ hubertate, omnium, quos ego noui, lōge beatiſſimi. Phrygibus confines ſunt Cappadoces, quos nos Syros appellamus. His confines ſunt Cilices, huius maris accolæ, ubi hæc Cyprus inſula eſt ſita, qui tributum annuum regi pendunt quingena talenta. His Cilicibus confines ſunt ī Armeniī, & ipſi re pecuaria abundantes. Armeniorum hanc regionem cōtingunt Matieni, quorum terræ Ciſſia hæc confinis eſt. In qua iuxta fluuium hunc Choaſpem ſita ſunt hæc Suſa, ubi rex magnus domicilium habet, atq; hic pecuniarum theſauri ſunt. Hanc uos urbem ſi animoſe ceperitis, iam cum Ioue de diuitiis licet certetis. Neq; uero operæpretium eſt, uos ſuſcipere prælia pro terra neq; multa neque ita feraci, & pro exiguis finibus aduerſus Meſſenios ueſtros conſortes, & Arcades & Argiuos, quibus nihil eſt neq; auri neque argenti, quarum rerum cupiditate quis inducitur ad mortem periclitandum. Ergo cum offeratur occaſio totius Aſiæ facile potiundæ, aliud quippiam præoptabitis? Hæc Ariſtagoras dicebat. Cui reſpondens Cleomenes: Mileſie, inquit, hoſpes, in triduum tibi differo reſpondere. Tunc quidem hactenus proceſſum eſt. Vbi uero dies reſponſioni præſtituta affuit, & ad locum de quo conuenerant, uentum eſt, interrogauit Ariſtagoram Cleomenes, quot dierum ab Ionio mari ad regem ſit iter. Ariſtagoras alioqui ſolers, & ualde illum antecellens prudentia, in hoc tamen lapſus eſt: qui cum non deberet rem, ut ſe habebat, illi aperire, uolens Spartiatas in Aſiam educere, dixit trium mēſium neceſſe iter. Cleomenes interpellata huius quam ordiri inſtituerat oratione de itineris ſpatio, inquit: Hoſpes Mileſie, abſcede è Sparta ante ſolem occidentem. Nihil enim rationis dicis, cū iſtud facile nō ſit Lacedæmoniis, qui uis eos trimeſtri itinere abducere à mari: Hæc locutus Cleomenes, domum abiit. Ariſtagoras ſumpto oleæ ramo, ad domū Cleomenis ſe contulit, eamq; ingreſſus iubebat precabundus, ad ſe audiendum mitti illius filiam. Aſſiſtebat enim Cleomeni filia cui nomen erat Gorgo, unica proles, eaq; octo aut nouē annos nata. Cleomene iubente eum dicere quæ uellet, filiolæ enim gratia nolle prohibere. Tunc Ariſtagoras incepit polliceri illi undecim talenta, ſi precibus ſuis annueret. Abnuente Cleomene, ſubinde adiiciendo eò peruenit, ut quinquaginta talenta polliceretur. Ad quod puella: Pater, inquit, hoſpes te corrumpet, niſi hinc abis. Conſilio puellæ delectatus Cleomenes, in aliud conclaue abiit: & Ariſtagoras è Sparta prorſus abſceſſit, non facta ei amplius poteſtate indicandi itineris, quod erat uſq; ad regem: ea nanque itineris ratio ita habet: Vbique ſunt regii ſtathmi, id eſt, manſiones, ac diuerſoria pulcherrima. Iter omne per loca culta atque tutum, id nunquam intermiſſum per Lydiam & Phrygiam uiginti manſionum, hoc eſt uicenorum caſtrorum eſt, paraſangæ nona-

Tabella totius orbis

Ariſtagoras Ionicæ defectionis autor

Pecuniæ auiditate nos morti obijcimur.

Ariſtagoras ſapiēs lapſus eſt.

Cleomenis ad Ariſtagorā reſponſio.

Puellæ mirū dictum.

Stathmi regij

ginta quatuor & dimidiatus. E Phrygia excipit fluuius Halys, cui imminent portæ, quas transire omnino necesse, atque ita fluuium transmittere, & præsidium quod supra illum est. Transgresso in Cappadociam, & eam permetienti usque ad fines Cilices, duodetriginta stathmi sunt, parasangæ centum quatuor. In horum montibus positas duplices portas ac totidem p̃sidia pertransis. Hæc tibi transgresso, & per Ciliciam iter facienti, tres stathmi sunt, parasangæ quindecim ac dimidiatus. Ciliciam autem ab Armenia disterminat flumẽ, quod nauibus transitur, nomine Euphrates. In Armenia stathmi sunt diuersoriorũ quindecim, parasangæ quinquaginta sex & dimidiatus, in quibus & p̃sidium est. Eam fluuiũ, qui nauibus transeuntur, quatuor influunt, quos transmittere prorsus necessarium est. Primus Tigris, secundus dehinc ac tertius eiusdem nominis, etsi non idem fluuius, nec ex eodem fluens loco. Nam horum quos enumerauí, primus Tigris ex Armeniis fluit, alter ex Mantienis. Quartus fluuius nominatur Gyndes, quem Cyrus aliquando in trecentos ac sexaginta diduxit alueos. Ex hac Armenia in terram Mantienam tendenti stathmi sunt quatuor, unde in regionem Cissiam transeunti sunt undecim stathmi, parasangæ uero quadraginta duo & dimidiatus, ad fluuium Choaspem, & eum non nisi nauibus transmittendum. Supra quem urbs Susa est sita. Omnes autem hi stathmi, sunt centum undecim. Tot diuersoria stathmorum sunt ascendenti Sardibus Susa. Quod si iter regium recte metiamur parasangis, & parasanga ualet quantum triginta stadia, ut ualet, sunt è Sardibus ad regiam, quæ dicitur Memnonia, tredecim millia stadiorum & quingenta: cum sint parasangæ quadringentæ quinquaginta. Itaq; peragrando singulis diebus centena & quinquagena stadia, consumuntur solidi nonaginta dies. Hunc in modum ab Aristagora Milesio apud Cleomenem Lacedæmonium dicente trium mẽsium iter esse, recte dicebatur. Quod si quis exploratius ista in quirat, hoc quoq; ego indicabo. Nam iter ab Epheso ad Sardis, hac ratione decet computari. A Græco mari ad Susa (hæc enim urbs Memnonis uocatur) dico esse tredecim millia stadiorũ & quadraginta. Ex Epheso ad Sardis, quingenta & quadraginta stadia, atq; ita tribus oĩno diebus producitur iter trimestre. Digressus è Sparta Aristagoras, Athenas contendit, tyrannis liberatas hoc modo: Postquã Hipparchum Pisistrati filium, Hippiæq; tyranni fratrem, qui in somnis uisionem cladis suæ euidentissimam uidisset, interfecere Aristogiton & Harmodi⁹, prisco genere Gephyræi: post hæc nihilominus Athenienses, imò magis quàm prius, tyrannidem quadriennio pertulerunt. Visio autem insomnĩ Hipparchi hæc erat: Pridie panathenæorum uidebatur Hipparchus cernere uirum assistentem sibi, procerum atque speciosum, hos uersus per ænigma dicentem:

Intoleranda leo tolera tolerans animo ægrõ.
Nemo uiris pœnas iniustis iure rependet.

Vbi dies illuxit, confestim præ se ferebat, referre hæc uelle ad somniorum coniectores: sed mox spreta uisione misit pompam, ubi mortem oppetiit. Gephyræi, è quibus erant percussores Hipparchi, ut ipsi aiunt, fuere à principio ex Erethria oriundi. Verum ut ego interrogando comperio, fuere Phœnices ex his, qui cum Cadmo in terram quæ nunc uocatur Bœotia uenere, atq; eam incoluere, sortiti Tanagricum tractum. Vnde Cadmeis primum per Argiuos exactis, iterũ p Bœotios hi Gephyræi expulsi, Athenas diuerterunt. Ab Athenienſibus recepti sub conditionibus sunt, ut cíues inter eos essent, multis nec memoratu dignis, quas agerent rebus impositis. Phœnices isti qui cum Cadmo aduenerunt, quorum Gephyræi fuere, dum hanc regionem incolunt, cum alias multas doctrinas in Græciam introduxere, tum uero literas, quæ apud Græcos, ut mihi uidetur, antea non fuerant. Et primæ quidem illæ extiterunt, è quibus omnes Phœnices utuntur. Progressu deinde temporis, unà cum sono mutauerunt modulum pristinum. Et cum ea tempestate in plerisque circà locis eorum accolæ Iones essent, qui literas à Phœnicibus discendo acceperant, eas illi cum suis pauculis collocantes, in usu habuerunt, & in mẽdo confessi sunt, ut ratio ferebat, uocari Phœnices, quia essent à Phœnicé

Euphrates.

Parasangæ Memnoniæ Regiæ.

Hipparchi insomnium.

Gephyræi, id est põtani, q & Thanagræi dicũtur, inquit Strabo in nono.

Cadmus.

Literæ apud Græcos ex Phœnicibus. Phœnices literæ.

Bibli quid lo bus in Græciam illatæ. Priscaq; consuetudine biblos appellant pelles, quod aliquando
nibus. penuria liberorũ, hoc est, firporum, pellibus caprinis ouillisq; utebantur. Adhuc quoq;
Cadmea lite ra. ad meã usq; memoriã multi barbarorũ talibus in pellibus scribunt. Quin ipse uidi apud Thebas Bœotias in Ismenĩ Apollinis tẽplo, literas Cadmeas in tripodibus quibusdam incisas, magna ex parte cõsimiles Ionicis. Quorũ tripodũ unus habet hoc epigrãma:

Obtulit Amphitryon me gentis Thelebоorum.

Hæc fuere circa ætatem Laĩ, qui fuit filius Labdaci, nepos Polydori, pronepos Cadmi. Alter tripus hexametro carmine ait:

Scæus in assueto pugilum certamine victor,
Me tibi sacrauit speciosum munus Apollo.

Scæus hic Hippocoõtis filiꝰ fuit, q tripodẽ dedicauit, hisi alius fuit, idẽ quod hic nomẽ habẽs, circa ætatẽ Oedipodis Laio geniti. Tertius tripus, & is hexametro carmĩe ait:

Laodamas ipsum tripodem sua in urbe monarchus,
Hoc insigne decus tibi magne dicauit Apollo.

Sub hoc Laodamante Eteoclis filio, qui monarchus fuit, id est, solus principatu est potitus, ejecti sunt Cadmæi ab Argiis, & se ad Encheleas contulerunt. Gephyræi autem postea in suspicionem Bœotiorum cum ueniissent, Athenas commigrarunt: ubi sunt ab eis templa extructa seorsum à cæteris cum alia quædam, tum Cereris Acheæ, & tẽplum, & orgia. Quod fuerit uisum Hipparchi in somnis, & unde fuerunt oriundi Gephyræi, ex quibus fuere percussores Hipparchi, à me cõmemoratis est. Vnde oportet ad eum redire sermonem, quem à principio instituera, qua ratione sint Athenienses liberati tyrannis. Hippia tyrannidem obtinente, & infenso eis propter cædem Hipparchi, Alcmæonidæ, qui gẽ sunt Athenienses, profugi patria propter Pisistratidas, quoniam ipsis unà cum cæteris exulibus res de redeundo tentata, oĩi ope frustrata fuit: conatiq; Athenas reuertẽdo liberare, uehementer deciderant. Lipsydrium super Pæoniam communierunt. Dehinc omnia aduersus Pisistratidas comminiscendo, mercede conduxerunt ab Amphictyonibus templum Delphis ædificandum, id quod est, tunc autem non erat. Enimuero cum bene nummati essent, ac uiri spectati iamdudum à suis maioribus, extruxerunt templum exemplari pulchrius, ac cætera omnia. Nam cum ex lapide Porino conuentum esset ut illud facerent, tamẽ anteriora eius Pario lapide effecerunt. Vtigitur Athenienses aiunt, hi uiri Delphis sedentes Pythiam pecunia persuaserunt, ut & quoties uiri Spartiatæ uenirent, siue priuato siue publico agmini petentes oraculũ, proponeret ipsis liberare Athenas. Lacedæmoniĩ autẽ posteaq; sibi idẽ semper dicebatur, mittunt Anchimolium Asteris, inter populares eximium, cũ exercitu ad expellẽdos Athenis Pisistratidas, tametsi hospites suos, & in primis amicos. Antiquiora enim duxerunt quæ ad deum, quàm quæ ad homines pertinent. Hos itaque mari nauibus missi ferunt, cum quibus Anchimolius ad Phalerum appulsus, copias eduxit. Id præsciscentes Pisistratidæ, auxilia Thessalia euocauerunt. Societatẽ eĩm cum Thessalis fecerant. Quibus rogantibus, communi decreto Thessali miserunt mille equites cũ suo rege Cinea, uiro Coniæo. Hos socios ubi habuere Pisistratidæ, hoc excogitauere: Planitiem Phalerorum detergunt, eumq; locũ equitabilem reddũt, atq; illac equitatum in castra hostiũ immittũt. Equitatus in Lacedæmonios irruens, cum alios multos, tum uero Anchimolium interemit. Cæteros qui superfuere, ad naues repulit: Hunc in modũ primus Lacedæmoniorũ exercitus abcessit. Extat in Alopecis Atticæ bustũ Anchimolĩ, iuxta Herculis templũ, quod est in Cynosargi. Post hæc Lacedæmoniĩ maiores copias cõtra Athenas miserunt, nõ mari, sed terra, pfecto illis duce Cleomene, Anaxãdridæ filio: cũ quibus oram Atticam inuadentibus cõgressus primũ Thessalorũ equitatus, non diu post in fugam uersus est, fusis supra quadraginta è suis. Qui superfuere, qua quisq; potuit, recta in Thessaliam rediere. Cleomenes ad urbem pergens, unà cum ĩis Athenienſibus, qui liberi esse cupiebant, obsedit tyrãnos intra murũ Pelasgicum redactos. Neq; tamẽ oĩno Pisistratidas eiecere Lacedæmoniĩ, quippe qui de facienda obsidione non cogitauerant,

Cereris Acheæ

Orgia.
Alcmæonidæ.
Athenarum tyranni.
Hippias.
Lipsydrium.
Amphictyones.

Anchimolius Scite dictum.

Cineas rex.

Alopecæ.
Anchimolij cædes.

& Pisistratidæ cibo potuq; bene instructi erant. Itaq; cum aliquot dies Lacedæmonij tyrannos obsedissent, Spartam abiere. Hic tamen casus qui alijs infaustus, idem alijs faustus extitit. Nam filij Pisistratidarum, qui clam extra regionem seponebantur, interceptisunt. Quo ex facto omnes eorum res perturbatæ sunt, & pro redimendis filijs ad uoluntatem Athenienſium transegerunt, ut quinq; dies ex Attica excederent. Moxq; in Sigeum, quod est supra Scamandrum, concesserunt, cum sex & triginta annos regnassent, oriundi è Pylo atq; à Nelo, ex eisdem prognati, ex quibus ij qui fuere cũ Codro ac Melantho, qui prius aduentitij, tamen Atheniẽsium reges euasere. Eaq; de re Hippocrates Pisistrati pater, repetita memoria Pisistráti, filij Nestoris, idem nomen filio suo imposuit: Hoc Athenienses modo tyrannis liberati sunt. Qui recepta libertate, quæcunq; aut fecere, aut passi sunt memoratu digna, antequam Ionia defecerit à Dario, & Aristagoras Milesius Athenas oratum auxilia uenerit, hæc prius edisseram: Athenæ cum magnæ fuissent antea, tunc tamen tyrannis liberatæ, extitere maiores. In quibus duo uiri præpollebant, Clisthenes uir Alcmæonides, qui (ut fama fert) Pythiam persuaserat, & Isagoras Tisandri, illustri quidem familia, sed quàm uetusta non queo affirmare: eius tamen cognati Ioui Cario immolant. Hi uiri per factiones de potentatu contendebant. Clisthenes cum uinceretur, populum amplectendo ex quatuor tribubus mox decem effecit, cognominibus Ionis filiorum, Peleontis & Aegicoris & Argadei & Hopletis, in alia commutatis, quæ ipse inuenit, aliorum heroum indigenarum, præterquam Aiacis, quem etsi hospitem, tamen adiecit, utpote finitimum ac socium. Qua in re uidetur mihi Clisthenes hic auum suum maternum Clisthenem Sicyonis tyrannum fuisse imitatus. Ille enim, quia cum Argijs bellum gessisset, summouit è Sicyone certamina canentium poëmata, ob Homeri carmina, in quibus Argos atq; Argij tantopere celebrantur. Neq; hoc modo summouit, sed etiam optauit monumentum Adrasti calamitosi, quod erat in ipso Sicyoniorum foro, quia fuerat Argius, exterminate. Ideoq; Delphos adijt ad oraculum consulendum, nunquid Adrastum ejiceret. Cui Pythia respondens, inquit: Adrastum quidem Sicyonum regem esse, ipsum uero lapidatorem. Id non concedente sibi deo, Clisthenes reuersus excogitabat quo pacto Adrastus ipse demigraret. Quod ubi excogitasse sibi uisus est, misit ad Bœotias Thebas nunciatum, uelle se afferre Sicyonem Menalippum Astaci filium. Eumq; tribuentibus Thebanis, in urbem intulit: atq; ei fanum in ipsa curia designatum exædificauit munitissimo iam loco, in quem intulit Menalippum. Quod factum deberet existimari inimicissimum Adrasto, quod & Mecesten fratrem eius, & Tydeum generum Menalippus interfecisset. Clisthenes ubi fanũ extruxit, hostias & dies festos Menalippo dedit ab Adrasto ereptos, quibus illum Sicyonij magno cum honore prosequi consueuerãt. Etenim regio Polybi fuerat, qui cum sine liberis decederet, imperium Adrasto legauit nepoti suo ex filia. Eum Sicyonij cũm alijs honoribus prosequebant, tum uero tragicis choris, ita ut nõ Dionysium, sed Adrastum uenerarentur. Clisthenes choros quidem Libero, cæteras uero ceremonias Menalippo dicauit: Hæc ille in Adrastum egit. Tribus autem Dorienſium, ne forent eædem Sicyonijs quæ Argijs, in alia nomina commutauit ex quibus Sicyonios plurimum ridiculos reddidit. Quippe suis & asini ultima cognomina præfinis imposuit, præterquã tribui suæ, cui à suo ipsius imperio nomen indidit, id est, ab Archæ. Itaq; hi tribules Archelai uocabantur. Cæterorum alij Hyatæ, id est, suales, alij Oneatæ, id est, asinales, alij Chœreatæ, id est, porcales. His tribuum nomibus Sicyonij & Clisthene imperante, & eo defuncto, ad sexaginta annos usi sunt, quæ postea inter se reputantes in alia transtulerũt, Hylleas, Pamphylos, Dyamanates: quartæ tribui quam adiecerunt, impositio cognomine Aegialeus ab Aegialo Adrasti filio: Hæc Sicyonijs Clisthenes & ipse (ut mihi uidetur) præ contemptu Ionum, ne forent eædem ipsis & Ionibus tribus, Clisthenẽ sibi cognominem imitatus est. Cum eñ populus Athenienſis fuisset antea exagitatus, posteaq; omnium autoritatem ad suam unius redegit: tum tribuum nomina censuit immutanda, & plures ex paucioribus faciendas, decem pro quatuor, & totidẽ Phylarchos, id est,

Pisistratidæ Athenis pulsi

Hippocrates

Athenæ tyrãnis liberatæ.

Peleon.
Aegicores.
Argadeus.
Hoples.

Adrastus calamitosus.

Rhapsodi Homericorũ carminũ explosi.

Menalippus (Vide nũ legendũ sit Melanippus) Astaci filius.
Mecestes.
Tydeus.
Polybus.

tribunos à tribuum præfectura. Ita populo in tribus distributo atque composito, erat multo superior his qui erat contrariæ factionis. Superatus in partibus Isagoras, hoc inuicem excogitauit, ut Cleomenem Lacedæmonium aduocaret, iam inde ab obsidione Pisistratidarum sibi hospitem factum, qui tamen culpabatur, q; ad uxorem Isagoræ ueniret. is misso primum Athenas caduceatore Clisthenem eiecit, & cum eo alios complures Athenienses, quos piaculi insimulabat, uidelicet admonitu Isagoræ hæc dicens. Nam Isagoras atq; amici eius non erant affines cædis, cuius insimulabantur Alcmæonidæ & qui erant enagees: ita nominabantur qui Athenienſium piaculo obstricti erant: Cylon quidam Athenienſis uir Olympionices, affectatæ tyrannidis compertus est. Simulato nanque æqualium sodalitio arcem occupare conatus. Id cum efficere non potuisset, assedit simulacro dei supplex ipse ac soci. Hos illinc summouerunt quidem magistratus Naucratiorum, qui tunc Athenas incolebant, data fide, puniendi eos citra mortem. Sed culpa horum mox interfectorum fuit penes Alcmæonidas. Hæc ante Pisistrati ætatem gesta sunt. Vbi Cleomenes per nuncium eiecit Clisthenem atque piaculares, quamuis Clisthenes ipse profugisset, nihilo secius Athenas uenit, non magna cum manu, atque illinc septingentas familias militares Athenienſium, tanquam piaculo contaminatas, relegauit, quas ei suggerebat Isagoras. Hoc acto conabatur secundo loco senatum dissoluere, & magistratus trecentis Isagoræ militibus mandare. Verum reluctante senatu atque obtemperare nolente, Cleomenes Isagorasq; cum suæ factionis hominibus arcem occuparunt. Quos cæteri Athenienses cum senatu sentientes, biduo obsederunt. Tertio die quicunq; Lacedæmonii ibi erat, accepta fide, regione discesserunt, rato effecto quod Cleomeni dictum est. Nam ei ad occupandam arcem ascendēti, & ad dei penetrale cōsulendi gratia eunti, exurgens è sella sacerdos, antequam ille ualuas reseraret, Lacedæmonie, inquit, hospes, rursus redeas, néue templum introeas. Non enim Doribus hic introire fas est. Cui Cleomenes: Ego, inquit, mulier, Dores non sum, sed Achæus. Itaque admonitu uti nolens, atque in conatu pergens, tunc quoque iterum à proposito cum Lacedæmoniis decidit. Cæteros ad necem uinxere Athenienses, & in iis Timesitheum fratrem eius, cuius manualia opera atque strenuitatem in primis referre habeo. Atque hi quidem in uincula coniecti, mortem oppetiere. Athenienses autem post hæc reuocatis cum Clisthene septingentis militum familiis, quos Cleomenes exagitauerat. Sardis mittunt ad contrahendam cum Persis societatem. Intelligebant enim sibi cum Cleomene atque Lacedæmoniis esse bellandum. Vt Sardis uenere nunci, mandataq; exposuere, percontatus est eos Artaphernes Hystaspis filius, Sardium prætor, quinam homines essent Athenienses: & ubi terrarum incolentes, qui soci Persarum fieri orarent. Vbi id ex nunciis audiuit, ita eis ingenue respondit: Si regi Dario terram darēt & aquam, se contracturum cum eis societatem: sin minus, illos abscedere præcepit. Nunci inter se collocuti, quod societatem facere cuperent, daturos se esse dixerunt. Quo nomine ubi reuersi sunt domum, uehementer accusati sunt. Cleomenes intelligens ab Atheniēsibus se & uerbis & factis lædi, ex omni Peloponneso copias coegit, dissimulans quem ad finem, cum haberet in animo tum populum Atheniēsem ulcisci, tum Isagoram constituere tyrannum, qui una cum eo ex arce decesserat. Comparato exercitu ingenti, ipse Eleusina inuasit, & ex composito Bœoti Oenoem occuparunt: & Hysies ultimos Atticæ populos, & ab altera parte Chalcidēses oræ Atticæ loca populabantur. Athenienses etsi anci piti bello districti, Bœotiorum & Chalcidensium ultione dilata, arma contra Peloponnenses in Eleusine agētes, ferunt. Dumq; ambo exercitus conserturi prælium essent. Corinthi primi omnium secum reputantes iniuste à se agi, auerterunt se, atque abscesserunt. Secundum hos idem fecit Demaratus Aristonis filius, qui & ipse erat rex Spartiatarum, & è Lacedæmone copias cōtraxerat, nec à Cleomene superiori tempore dissenserat. Ob quam regum dissensionem lex apud Spartam lata est, non licere utriq; regi cum exercitu prodire. Nam prius prodibant, & his seiunctis, alterum quoque è Tyndaridis relinqui. Qui & isti antehac ab eis euocati, exercitum ambo comitabantur.

Clisthenes atq; piaculares Athenis eiecti.

Arcis Athenienſis occupatio.

Timesitheus.

Athenienses legati ad Darium.

Artaphernes Sardium prætor.

Oenoē Bœotij occupant. Hysies.

Demaratus rex.

Spartiatarū rex.

Tunc cæteri ſocij qui erant in Eleuſine, cernentes non conuenire inter reges, & Corinthios aciem deſeruiſſe, & ipſi dilapſi abierunt. Quarto nunc Dores in Atticam profecti ſunt, bis ad bellandum ingreſſi, bis ob Athenienſium multitudinis commodum: Primo, quia Megaram coloniam deduxerant, quæ expeditio recte uocetur ſub Codro Athenienſium rege. Iterum ac tertio, dum ad expellendos Piſiſtratidas ex Sparta uentum eſt. Quarto, dum Cleomenes Peloponnenſes ducens, Eleuſinem inuaſit. Ita quarto tunc Dores aduerſus Athenas expeditionem ſumpſerunt. Dilapſo igitur indecore hoc exercitu, ibi Athenienſes uolentes ultum ire iniurias, primam expeditionem fecerunt aduerſus Chalcidenſes, quibus Bœotij ad Euripum iere ſuppetias. His conſpectis, Athenienſes putarunt ſibi cum eis prius quàm cum Chalcidenſibus pugnam conſerendam. Itaque cõgreſſi cum illis, egregie ſuperant, permultiſq; eorum cæſis, ſeptingentos capiunt. Eodem die tranſgreſſi Euboiam, cum Chalcidenſibus conflixere: quibus etiam uictis, quatuor millia colonorum in prædijs equitum reliquerũt. Equites autem apud Chalcidenſes uocabantur locupletes. Horum quoſcunq; ceperunt, unà cum Bœotiorum captiuis uinctos in carcerem conieceruntꝰ quos aliquanto pòſt, binis mulctatos mnis ſoluerunt, eorumq; quibus alligati fuerant, uincula in arce ſuſpenderunt, quæ ad meam uſque memoriam extabant, pendentia è muris, à Medo ambuſtis, è regione cœnaculi ad occaſum ſpectantis. Decimam quoque redemptionis conſecrarunt, facta ærea quadriga, quæ ad ſiniſtram manum intrantium ſtatim in propylæa arcis ſtabat, cum hac inſcriptione:

Attica perdomitis acri ſub Marte iuuentus
Bœotũm populis Chalcidicaq; manu,
Damna rependerunt uinclis & carcere cæco,
Quorum hæ de decima ſtant tibi Pallas equæ.

Dorum in Atticam expeditiones.

Et Athenienſes quidem augeſcebant. iuris autem æquabilitatem eſſe rem bonam, non ex uno tantum, ſed undique datur intelligi. Siquidem Athenienſes quandiu tyrannis ſubiecti fuerunt, nullis finitimorum in bello præſtantiores erant. Liberati uero tyrannis, multo omnium primi extitere. Vnde liquet, eos dum tyrannis parebant, de induſtria peccaſſe, tanquam domino laborantes: at libertate parta, ſibi ipſi quiſq; rem gerere properabat: Athenienſes ita agebant. Thebani autem poſt hæc ulciſcendi illos cupidi, ſciſcitatum ad deum miſerunt. Quibus reſpondens Pythia, negabat per ſeſe eos poſſe illos ulciſci, iubebatq; ut ad famæ celebritatem referentes rogarent ſibi proximos. Reuerſis qui miſſi ad oraculum erant, ac reſponſum exponentibus, Thebani illud nihili facientes, quod referebatur ut rogarent proximos, dicebant: Nunquid non proxime nos incolunt Tanagræi Coronæiq; & Theſpienſes, qui noſtri aſſidue commilitones, alacri atque concordi in partes animo bella nobiſcum tolerant? Quid hos rogari oportet? nunquid potius hoc non habendum pro oracuło? Hæc illis ratiocinantibus, quidam re audita, inquit: Ego quid ſibi uelit oraculum, uideor mihi intelligere. Aſopi duæ filiæ fuiſſe traduntur, Thebe & Aegina, quæ quoniam ſorores ſunt, opinor deum reſpondere nobis, ut Aeginetas rogemus, qui uicem noſtram ulciſcentur. Thebani, quoniam nulla quàm hæc uiſa eſt dicti potior ſententia, protinus miſere ad Aeginetas orandos auxilia, tanquã proximos ex dei oraculo. Illi petentibus his auxilia, dixere ſe mittere cum eis Aeacidas. Societate Aeacidarum freti Thebani, cum laceſſiſſent Athenienſes, acceptа offenſione aduerſæ pugnæ, iterum auxilia uirorum remiſſis Aeacidis orauerunt. Quorum prece moti Aeginetæ, tum magnitudine opum inflati, tum priſtinæ inimicitiæ quam geſſere cum Athenienſibus memores, bellum illis haud indictum intulerunt. Nam cum Athenienſes Bœotijs incumberent, ipſi longis nauibus in Atticam tranſcientes, cum alios multos populos in cætera ora maritima, tum Phalerum diripuerunt, magnam ex hac re calamitatem Atheniẽſibus afferentes. Inimicitia autem, quam Aeginetæ aduerſus Athenienſes habebant, ex hoc initio extitit: Epidaurij, cum ſua ipſis terra nihil redderet, de hac calamitate Delphicum cõſuluere oraculum. Quibus Pythia

Athenienſium præſtantia.

Thebanis oraculũ redditum.

Aſopus.

Aeginetarum odia in Athenienſes.

iuſſit, ut Damiæ & Auxeſiæ ſimulacra erigerent: & poſtquam erexiſſent, melius ſecum actum iri. Sciſcitantibuſq; Epidaurijs, utrum ex ære facerent illa, an ex lapide, reſpondit ſe è neutro fieri ſinere, ſed è ligno oleagino, oleæ tamen, non oleaſtri. Rogabant igit Epidaurij Athenienſes, ſibi permitterent oleam incidere, qui ſcilicet oleas illas ſacrificatiſſimas eſſe exiſtimarent. Fertur etiam nuſquam gentium niſi Athenis, illa tempeſtate oleas fuiſſe. Athenienſes ſe uero dixerunt conceſſuros, hac duntaxat lege, ſi quotannis illi ſacra Mineruæ urbanæ & Erechtheo afferrent. Accepta conditione Epidaurij quæ rogabant impetrauerunt, & ſimulacra ex his oleis fabricata ſtatuerunt: terraq; ſua fructu eis ferente, quod conuenerat, Athenienſibus perſoluebant. Eo tpe atq; ſupiori, Aginetæ Epidaurijs parebant tũ in alijs, tũ uero in litibus, quas Aginetæ inter ſe uel actores, uel rei illuc ſe conferentes agebant. Verum ex eo tempore fabricatis nauibus, nullo conſilio uſi, ab Epidaurijs deſciuerunt. Factiq; hoſtes, ac mari potiti, cum alias clades inferebant, tum ſimulacra Damiæ & Auxeſiæ ſurripuerũt: eaq; aſportata, in regionis ſuæ mediterraneo loco ſtatuerunt, cui nomẽ eſt Oeæ, uiginti ferme procul ab urbe ſtadijs. Hoc in loco illis erectis, ſupplicabant ſacrificijs atq; iocabundis choris mulierum, denis uiris utriq; dæmonum aſſignatis, qui choris præeſſent. Nam chori neminem uirum nuncupabant, ſed indigenas fœminas: quæ cæremoniæ apud ipſos quoq; Epidaurios fuerant. Surreptis ſtatuis, Epidaurij quod fuerant pacti Athenienſibus, non ſoluebant, cuius rei cum à nunciis Athenienſium admonerentur, reddere rationem cur iniurij non eſſent: Se enim quandiu apud ſe ſtatuas habuiſſent, quod conuentum erat exoluiſſe, eiſdẽ iam uiduatos non debere exoluere, ſed Aeginetas, qui illas haberent, à quibus id exigi iubebant. Ad eas repetendas Aeginam Athenienſes miſere. Aeginetæ negare quicquam negocij eſſe cum Athenienſibus. Poſt repetita ſimulacra, Athenienſes aiunt triremem miſſam publice cum ciuibus quibuſdam: qui Aeginam cum uenerunt, ſimulacra, tanquam è ſuis lignis facta, conatos eſſe ſuis ſedibus emoliri ut aſportarent. Cumq; eo pacto penè nequirent, circundatis funibus trahere tentaſſe. Sed dum trahunt, tonitruũ, & cum tonitruo terræmotum extitiſſe: eaq; de re illos remiges, qui trahebant ſimulacra, ab his in amentiam eſſe conuerſos: & hoc morbo ſeſe tanquam hoſtes mutuo trucidaſſe, donec unus ex omnibus relictus eſt, qui ad phaleruꝫ ſe recepit. Athenienſes ita rem geſtã eſſe memorant. Aeginetæ negãt illos una cũ naui ueniſſe. Facile enim ſe unam nauim, atq; adeo cõpluſculas, etiãſi ſibi nullæ fuiſſent naues, fuiſſe propulſaturos: ſed cũ cõpluribus in ipſoꝝ terrã inuaſiſſe, ſe uero ceſſiſſe, nec pugna nauali cõtendere uoluiſſe: qui tamen planũ facere nequeunt, an qã impares ſe eſſe ad pugnandũ agnoſcerent, ceſſerint: an uolentes permiſerint illos facere quod fecerũt. Athenienſes quoq;, qm̃ nulli propugnatores obſtarent, egreſſos è nauibus ad ſimulacra ſe cõuertiſſe: & cũ ea è ſuis ueſtigijs amoliri nequirent, ita circũdatis reſtibus trahere conatos, donec illic ambo ſimulacra cõtrahuntur, fecere rem apud me fide carentẽ, alicui alteri credibilẽ. Aiunt eñ illa procubuiſſe ſibi in genua, atq; ex eo tpe ſemper genu nixa permanſiſſe: Et hæc quidẽ Athenienſes feciſſe. Se uero, q̃ audirẽt ſibi bellũ ab Athenienſibus illatũ iri, præparaſſe Argios, ut ſibi aduerſus Athenienſes in Aeginam deſcẽdentes adeſſent auxilio. Eoſq; cũ latuiſſent hoſtẽ in trajiciendo ex Epidauro in inſulã, Athenienſes, q̃ nihil præſciſſent, à nauibus diſcluſos irruiſſe: & interea tonitruũ ipſis terræmotumq; extitiſſe: Hæc ab Argis Aeginetiſq; cõmemorant. Athenienſes quoq; cõfitẽt, unũ oĩno è ſuis incolumẽ in Atticã reuertiſſe, quẽ tñ Argij aiunt ſuperſtitẽ fuiſſe ex Attico exercitu, quẽ ipſi ꝓfligaſſent. Eundẽ Athenienſes dæmonio incolumẽ nihilo ſecius ſeruaſſe referunt, hũc in modũ: Cum Athenas ſe recepiſſet, cladẽq; renũciaſſet, uxores eoꝝ qui aduerſus Aeginã profecti fuerãt, indigne ferẽtes unũ ex oĩbus eſſe reducẽ, circũfuſas hoſtem ꝓhẽdiſſe, ac fibulis ueſtimentoꝝ pupugiſſe, percõtantes ſingulas, ubi ſuus uir eſſet, atq; hoc modo hũc fuiſſe cõfectũ. Idq; factũ mulierũ, uiſũ eſſe Athenienſib⁹ ipſa clade triſtius. In q̃s cũ alia rõne aĩaduertere nõ poſſent, ueſtẽ illam in ladẽ mutauerũt. Nã antea Doridẽ ueſtẽ gerebãt Atticæ fœiæ, ſimilimã Corinthiæ, ita mutauerũt in lineã, ne fibulis uterẽt, quanq̃ reuera ſi rõne uta

Chori mulierum Aeginetarum.

Athenienſes Aeginam ad repetenda ſimulacra miſſi.

Mutua Athenienſiũ cædes

Vxores maritos repetẽtes

Doricum ueſtimentum.

Corinthia ueſtis.

mur, nõ las olim uestis fuit, sed Caira, qm̃ omnis prisca uestis fœminaꝝ Græciaꝝ eadem erat quæ nunc, quã Doridem appellamus. Præterea Argiꝝ & Aeginetæ idẽ adhuc facti tant, apud quoꝝ utroſq; mos eſt fibulas faciẽdi ſeſcuplas q̃ tũc mẽſura cõſueuerat: quas præcipuæ fœminæ eoꝝ tẽplis deoꝝ conſecrare ſolẽt, neq; aliud quicq̃ Atticũ illic offerre, ne urceũ qdem, ſed ex ollis gentilibus in poſteꝝ ibidẽ potare. Eoq; cõtentionis proceſſere Argiæ atq; Aeginetæ mulieres cum Atticis, ut ad meam uſq; ætatem fibulas geſtauerint, quàm antea grãdiores. Odioꝝ principiũ Aeginetaꝝ in Atheniẽſes hoc; quemadmodum cõmemoratum eſt, extitit. Cuius rei circa ſtatuas geſtæ, memoriã retinentes Aeginetæ, libenter Thebanoꝝ rogatu auxiliũ tulere Bœotijs: Qui cum maritima Atticæ uaſtarẽt, Atheniẽſesq; aduerſus Aeginam expeditionem inirent, aduenit è Delphis oraculum, ut ab Aeginetis lædẽdis triginta annos abſtinerẽt, tricesimo anno cum ſanctũ Aeaco dicaſſent, bellum cũ Aeginetis inchoarent, ad uotum eis re ſucceſſura. Sin bellũ continuo inferrent, fore ut inter ea multa detrimẽta acciperent & inferrẽt, ſed ad extremum illos ſubigerent. Hoc oraculũ ad ſe Athenienſes allatum ubi audiere, eatenus ei obtemperandum cenſuerunt, ut Aeaco ſancto dicarent, quod nunc in foro extructũ uiſitur: ſed triginta annis nõ eſſe abſtinẽdũ, q; uidelicet audiſſent eſſe fatale, multa ſe paſſuros indigna ab Aeginetis, ſi bello abſtinerent. His tamen ad ulciſcendum ſe parantibus, Lacedæmonium factum extitit impedimento. Siquidem Lacedæmonij, audito commento Alcmæonidarum erga Pythiam, & quæ egiſſet Pythia in ipſos atq; Piſiſtratidas, duplicem ſe iacturam feciſſe animaduertebant: quòd & ſuos hoſpites in patriam eieciſſent, & nulla ſibi ex hoc facto gratia ab Athenienſibus haberetur. Præterea oraculis urgebantur, denunciantibus multa ipſis & indigna ex Athenienſibus futura, quoꝝ antehac ſecuri fuiſſent, præſertim ex eo, quod à Cleomene Sparta reuerſo didicerant. Etenim Cleomenes potitus eſt ex arce Athenienſium oraculis, quæ à Piſiſtratidis prius poſſeſſa, cum expellerentur, relicta fuerant in templo. Ea Lacedæmonij ubi per Cleomenẽ accepere, & animaduertebant Athenienſes augeſcentes, nec ad ipſis obtemperãdum ullo modo eſſe animatos: præterea genus Atticum quod ſub tyrannis fuiſſet infirmũ, & ad parendum promptũ, nunc parta libertate ipſis par exiſteret. Hæc omnia conſiderãtes, accerſierunt Hippiam Piſiſtrati à Sigeo Helleſponti, quò Piſiſtratidæ confugerant. Poſtq̃ Hippias accerſitus adfuit, accitis etiam alioꝝ ſociorum nũcijs, ita Spartiatæ apud eos uerba fecere: Agnoſcimus uiri ſocij nos haud recte egiſſe, qui emẽtitis oraculis inducti, uſtros q̃ erant noſtri in primis hoſpites, quiq; in animũ inducebãt pẽbere nobis Athenas obnoxias, è patria eiecimus. Et cũ hæc fecerimus, tũ ingratum populo urbẽ tradidimus: qui poſteaq̃ p nos liberatus, deſpexit nos, pariter ac regem noſtrũ per dedecus detrimẽtumq; eiecit: inflatuſq; ſuperbe, famam auget: ſcipue quidem, Bœotios ſuos finitimos atq; Chalcidenſes didiciſſe qui ipſi ſint: ſed fore fortaſſis, ut alĩ quis ſi peccauerit, idem diſcat. Quare, qm̃ in illis agendis peccauimus, nunc demus operam, ut illòc unà uobiſcum euntes, ſupplicium de illis ſumamus. Hac eũ de cauſa Hippiam & uos è ſua quiſq; urbe accerſimus, ut publico conſenſu & communi exercitu reducentes hunc Athenas, reddamus ei quæ abſtulimus: Hæc Spartiatæ. Quæ cum alij ſocij non probarẽt, cumq; ſilentium ageret, Corinthius Soficles ita locutus eſt: Eo tempore cælum ſub terra, ac terra ſuperior cælo erit, hominesq; domicilium in mari habebunt, quo tempore uos Lacedæmonij rebus publicis euerſis, tyrãnides in urbes introducere conabimini: nihil eſt in rebus humanis neq; iniuſti, neq; magis mortiferũ. Quod ſi bonũ uobis uidẽ ciuitates ſubeſſe tyrãnidi, ipſi uobis principes tyrannũ cõſtituite: atq; ita, ut alijs cõſtituatis operam date. Nũc ipſi tyrannoꝝ expertes, & ne id in Sparta cõtingat uehemẽtiſſime cauentes, hoc in ſocios ſtudetis effiecere, q; ſi eſſetis ut nos ſumus experti, meliorẽ (quã nunc facitis) de hac re diceretis ſententiam. Nam iſta res apud Corinthios ciuitatis perturbatio fuit, cum eſſet apud eos paucorum regimen, & hi qui Bacchiadæ uocant, urbem incolerẽt, ultro citroq; inter eos matrimonia contrahebantur. Horum uni nomine Amphioni nata eſt filia clauda, cui nomen erat Labda: quam quoniam nemo Bacchiadarum ducere uole-

Caira uestis.

Aeginetarũ in Atheniẽſes odiorũ principium.

Aeaci fanctũ.

Hippias accerſitur à Lacedæmonijs.

Soficlis oratio.

Tyrannidis incommoda.

Amphion. Labda.

bat,duxit Eetiõn Echecratis,è Petra quidẽ tribu,ſed oriũdus à Lapithe ac Cænide. Qui cũ nec ex hac muliere,nec ex alia tolleret liberos, miſſus eſt Delphos,ad conſulẽdum de prole. Eum introeuntem ſtatim Pythia his uerſibus compellauit:

Petra tribus Oraculũ Corinthijs.

Eetion te nemo(licet ſis tantus)honorat.
Conceptum pariet ſaxum graue Labda,monarchos
Qui cadet in ciues,emendabitq; Corinthum.

Hoc oraculum quod Eetioni redditum eſt, eõdem tẽdebat quo alterum antea Bacchiadis redditum,haud prius intellectum,quàm hoc renunciatum eſt,in hæc uerba:

Concipit in Petris aquila enixura leonem
Robuſtum,ſæuum,genua & qui multa reſoluet.
Hæc bene nunc animis uerſate Corinthia proles,
Qui colitis pulchram Pallenẽ,altamq; Corinthum.

Id oraculum cum ad eam diem fuiſſet indeprehenſum, ſimul atq; ex hoc Eetionis patrũ it,eõdem utrunq; pertinere,ſilentio ſuppreſſere, animo futurum Eetionis filium extinguendi. Et ut primum mulier enixa eſt,miſerunt è ſuo numero decem uiros ad tribum, in qua habitabat Eetion,qui puerũ extinguerent. Iſti poſtq; ad Petram puenere,& ad Eetionis atrium acceſſere,puerũ petunt. Labda cur ueniſſent ignara,paternæq; beneuolentiæ cauſa ueniſſe eos rata,affert filium,& in unjus eorum manum porrigit. Erat autem inter uiam conſtitutum,ut qui primus eorum puerum cepiſſet,is humi illum allideret. Verum diuina quadam fortuna, puer ei uiro cui à Labda traditus erat,arriſit. Quam rem illi conſideranti miſeratio ſubijt pueri occidendi. Sic miſertus alteri tradidit,& ille tertio, atq; ita deinceps per manus traditus infans, per omnes decem tranſijt, ac nemine interimere uolente,rurſus matri eſt redditus. Illi egreſſi, atq; ante ianuam ſtantes,alius alium incuſabant,caſtigabantq;,ſed primum pcipue,qui ex conuẽto non feciſſet, donec interiecto tẽporis ſpatio placitum eſt,ut rurſus introgreſſi,pẽs fierent participes cædis, ſed neceſſe erat ex Eetionis ſtirpe germinari Corintho pernicie. Nam Labda ſtans proforibus,hæc omnia exaudiebat. Eoq; metuens,ne illi immutata uoluntate acceptum rurſus puerum interimerẽt,aſportauit,& in mẽſura frumentaria occuluit,qui locus uiſus eſt minime inueſtigabilis,cum ſciret illos,ſi redirẽt ad inueſtigandum puerum, omnia ſcrutaturos,ut & contigit. Nam introgreſſis & ſcrutantibus, ubi non apparuit, uiſum eſt eis abeundum, atq; ijsà quibus miſſi eſſent dicendum, ſe cuncta quæ illi mandaſſent perpetraſſe,atq; ita reuerſi dixerunt. Poſt hæc Eetionis filio creſcenti impoſitum eſt nomen Cypſelo,ob periculũ hoc quod deuitauerat in cypſela,id eſt,menſura frumentaria. Vbi in uirilem adoleuit ætatem,conſulẽti oraculum Delphis,anceps eſt redditum,quo fretus,Corinthum aggreſſus occupauit. Oraculum autem hoc erat:

Labda filius

Cypſelus unde appellatus

Vir locuples noſtras hic qui deſcendit ad ædes
Cypſelus Eetides,claræ rex eſto Corinthi
Ipſe,& eo gnati,ſed nulli deinde nepotes.

Et oraculum quidem hoc erat. Cypſelus uero tyrannide potitus,talis extitit, ut Corinthioꝝ multos inſecutus ſit, multos pecunia,lõge plurimos anima priuauerit. Cui cum triginta regnaſſet annos,bñ uita defuncto ſucceſſit in tyrannide filius Periander,q inter initia mitius agebat q̃ pater,ſed ubi per nuncios conſuetudinem habuit cum Thraſibulo,Mileti tyranno,multo magis quàm pater cruẽtus effectus eſt. Miſſo em̃ pcone,Thraſybulum interrogauit,qua rõne ipſe rebus tutius conſtitutis, ciuitatẽ pulcherrime gubernaret. Thraſybulus,eo q à Periandro miſſus erat,extra oppidũ educto, ingreſſus eſt rus quoddã ſartũ:& unà cũ nuncio ſegetẽ interambulãs,ſciſcitabat hoiem de ſuo aduentu è Corintho, detruncans atque abijciens, ut quanq; uidebat ſpicam inter alias extantem,donec ſegetem formoſiſſimam atq; dẽſiſſimam hunc in modum corripit,pdiumq; illud peruagatus,nullo uerbo reddito præconem remiſit. Reuerſus Corinthum præco, auido præceptionis audiendæ Periandro, negauit ſibi quippiam reſpondiſſe Thraſybulum,mirari,quòd ſe ad uirum ueſanum Periander miſiſſet,& ſua ipſius deſtruentem,

Periander. Thraſybulus Spicarum de truncatio.

Simile eſt apud Liuium de papauerũ decuſſione.

exponitq; quæ ex Thraſybulo uidiſſet. Periander id quod à Thraſybulo actum erat intelligens, atq; interpretans ſibi ab illo præceptum, ut eminentiſſimos quoſq; populariũ interimeret, tunc uero omnem in ciues ſæuitiam exercuit, interficiendo ac perſequẽdo, cõſummans id quod à Cypſelo fuerat omiſſum: adeo quidem, ut uno die uniuerſas mulieres Corinthias exuerit, propter Meliſſam uxorem ſuam. Nã cum ad Theſprotos, qui ſunt ad flumen Acherontẽ, miſiſſent nũcios, ſciſcitatum mortuorum oraculum de hoſpitis depoſito, Meliſſa apparẽs negauit ſe indicaturam aut dicturam, ubinam depoſitum eſſet collocatum, quoniam ipſa algeret, quia nuda eſſet. Nihil enim ſibi pdeſſe ueſtes cum quibus ſepulta fuiſſet, utpote non concrematas. Cuius rei, quod uera loqueretur, teſtimonio foret quod Periãder in frigidũ furnũ panes ingeſſiſſet. Hæc Periãdro renũciata, ob illud argumentũ fidẽ fecere, q; ipſe cũ Meliſſa q̃uis defuncta coierat. Itaq; ſtatim poſt eũ nũcium p p̃conem edixit, ut oẽs Corinthiæ mulieres ad Iunonis tẽplum pdirent. Eò tanq̃ ad diẽ feſtum, q̃ornatiſſime poterant cũ eſſent mulieres iſtæ, diſpoſitis clam ſatellitib⁹, eas oẽs ſine diſcrimine exuit, ingenuas pariter & ancillas, atq; eas ueſtes ad foueã cõportatas Meliſſam p̃cando cremauit. Hæc ubi fecit, & nuncios iterũ eoſdẽ miſit, tunc ei Meliſſæ idolũ, hoc eſt, inanis imago, expoſuit, ubinã depoſitum hoſpitis collocaſſet. Huiuſmodi eſt tyrannis, Lacedæmoniũ, uobis & taliũ operũ. Eoq; nos Corinthios cũ magna admiratio cepit, ſimul atq; uidimus uos accerſiſſe Hippiã, tũ uero maior nunc dũ iſta dicitis. Propterea deos Græcorum inuocantes teſtamur, apud uos, ne uelitis tyrannides in ciuitatibus cõſtituere, quas nõ extinguitis, ſed excitatis p̃ter æqtatem, dum Hippiam reducitis, in quo ſcitote Corinthios uobis nõ aſſenſuros: Hæc Soſicles Corinthiorũ legatus. Quem excipiens Hippias, eoſdem quos ille deos inuocando dixit, cum cæteros, tum p̃cipue Corinthios deſideraturos Piſiſtratidas, dum ueniſſent dies quibus expiare ſe ab Athenienſibus nequirent. Hactenus rñdit Hippias, qm̃ oracula illa ipſe p̃ cæteris nota haberet. Cæteri ſocij, q antea ſilentium tenuerunt, audito Soſicle, liberius p ſe q̃ſq; in uocem erumpentes, accedere ſententiæ Corinthiorũ, obteſtariq; Lacedæmonios, ne qd agerent noui aduerſus Græcam ciuitatem. Ita ab ea re ceſſatum eſt. Hippias illinc pfectus, offerente ſibi Amynta Macedone Anthemũ item, & Theſſalis Iolcon, neutrum accipe uoluit, ſed rurſus ad Sigeum cõceſſit, quod armis Piſiſtratus à Mitylenæis eripuerat. Eoq; capto, tyrannum ibi cõſtituit Hegeſiſtratũ filium, nothũ ex muliere Argia, q tũ, quæ à Piſiſtrato acceperat, non tenuit ſine prælio. Nam dum inter Mitylenæos ac Athenienſes pugnatũ eſt, hos ex oppido Acſtilleo, illos è Sigeo pdeuntes, hos repetentes regionẽ, illos refellẽtes hac rõne, q; dicerent nihilo magis iuris eſſe Aeolibus in agrũ Ilienſem, q̃ ſibi ac cæteris Græcis, q Menelao in raptu Helenes opam nauaſſent. His aſſidue bellantibus, cum alia in prælijs geſta ſunt, tum illud, quod Alcæus poeta in prælio, qd collatis ſignis gerebatur, uincentibus Athenienſibus, ipſe qdẽ fugæ ſe mãdans euaſit: ſed armis eius potiti ſunt Athenienſes, quæ apud templum Mineruæ in Sigeo ſuſpenderunt. Hanc rem Alcæus carmini mandans, in Mitylenen repoſuit, indicans Menalippo ſodali ſuam calamitatẽ. Mitylenæos tñ atq; Athenienſes reduxit in gratiam Periãder Cypſeli, q delectus arbiter, ita eos reconciliauit, ut utriq; ea colerent quæ haberent. Atq; hoc modo Sigeum factum eſt Atheniẽſium. Hippias, poſteaquam Lacedæmone in Aſiam abijt, cuncta agitabat inſimulando Athenienſes apud Artaphernem, atq; oẽm operam dando, ut Athenæ in illius ac Darij uenirent poteſtatẽ. Quæ agitantem Hippiã cũ accepiſſent Athenienſes, mittunt Sardis nuncios, ad diſſuadendum Perſis fidem habere exulibus Athenienſibus. Sed Artaphernes iubere, Athenienſes (ſi ſalui eſſe uellent) rurſus Hippiam recipent. Athenienſes eam cõditionem recuſare, & malle profeſſi eſſe Perſarum hoſtes. Dum ita apud Perſas inſimulãtur, atque ita animati ſunt Athenienſes eam conditionem recuſare, hoc interim tempore Mileſius Ariſtagoras à Cleomene Lacedæmonio reiectus è Sparta, Athenas uenit. Nam ea ciuitas inter cæteras præpollebat. Ad quam ciuitatem ubi uenit Ariſtagoras, eadem quæ in Sparta commemorauit de commodis quæ eſſent in Aſia, deq; Perſico bello, q; neq; ſcutum neq; lanceam in uſu

Epiſtola thraſibuli ad Periandrum extat apud D. Laertium in primo. Meliſſa. In frigidum furnum panes ingererẽ. Periander cũ defuncta conſuebat. Corinthiæ mulieres denudatæ.

Hippiæ reſpõſum & reditus.

Sigeum. Amyntas. Hegeſiſtratus. Ilienſis ager.

Alcæus poeta Menalippus Alcæi ſodalis Athenienſes nuncij ad Artaphernem. Artaphernis ad Athenienſes reſponſio.

Perſarũ belli ea arma.

haberent, facilesq; essent ad capiendum: Hæc ille referens, ea quoque addebat, Milesios esse Athenienſium colonos, quos æquum esset ab eis liberari, qui multum pollerēt. Denicq; nihil non pollicebatur, omnibus precibus obsecrans, quod tantopere cupiebat, donec eos induxit. Facilius enim ei uisum est multos decipere quàm unum. Qui si Cleomenem solum fallere non potuit, id tamen in triginta millibus Athenienſium effecit. Itaq;

Melanthius. Athenienses persuasi, decreuere uiginti naues lonibus auxilio mittendas, Melanthio illis præfecto, uiro inter populares omni in re spectato. Hæc classis initium malorum extitit Græcis pariter & Barbaris. Ante cuius egressum Aristagoras reuectus Miletum, excogitauit consilium, quod in nullam lonum utilitatem erat redundaturum: quanquam ne ille quidem hac ratione faciebat, sed ut regi Dario molestiam afferret. Etenim

Pæones. misit quendam in Phrygiam ad Pæones, qui à flumine Strymone erant in captiuitatem abducti à Megabyzo, locum atq; uicum per sese incolētes: Ad quos ut puenit nuncius, ita uerba fecit: Viri Pæones, misit me Aristagoras Mileti tyrannus, ad ostēdendam uobis (si obtemperare uelitis) salutem. Nunc enim cuncta lonia ab rege defecit, eadēq; uobis præstat facultatem salutis parandæ ad patriam nostram: per uos quidem usq; ad mare, deinceps nobis iam curæ erit. His auditis, Pæones magnam sane uoluptatem acceperunt: sumptisq; liberis atq; uxoribus, ad mare fuga se proripuerunt: nōnullis eorū præ metu illinc remeantibus. Vbi ad mare puenere, illinc in Chium transmisere. Quò postq; applicuere, eorum uestigia insecutus adfuit ingens equitatus Persarum: & quia eos assequi non potuit, misit in Chium ad illos, ut eodem redirent. Cuius oratione repudiata, à Chijs sunt in Lesbum transportati, mox à Lesbijs in Doriscum, unde terre-

Athenienſium naues ad Aristagoram. Erethrij. stri itinere se in Pæoniam recepertit. Post hæc ad Aristagoram Athenienses uiginti cū nauibus uenere, ducentes unà quinq; triremes Erethriorum: qui nō Athenienſium gratia commilitium præstabant, sed debitam ipsis Milesiis gratiam reddebant. Nam Milesii aliquando pro Erethrijs in bello Chalcidensi præstiterant, cum Samij contra Erethrios atq; Milesios Chalcidensibus opem tulissent. Aristagoras, ubi isti atq; alij socij adfuere, expeditionem fecit aduersus Sardis, non tamen ipse proficiscens, sed Mileti remanens, præfectis alijs ducibus Milesiorum fratre suo Charopino, cæterorū ciuium Her-

Charopinus. Hermophantus. mophanto. Hac classe lones ubi peruenere Ephesum, relictis nauibus apud Coresum, quod est agri Ephesii, ipsi cum ingenti manu sumptis uiæ ducibus Ephesiis, ad superiora tendebant, secundum flumen Caystrum tenētes iter. Illinc superato Tmolo Sardis

Sardis captæ aduenium, easq; occurrente nemine capiunt, omniaq; eius urbis loca, præter arcē, quam Artaphernes ipse tutabatur, habens non exiguas uirorum copias: quæ res fuit impedimento, quo minus qui ingressi erant urbem, diriperent. Erant Sardibus domus pleræq;

Sardis cremate sunt. arundinaceæ, sed quæ lateritiæ, tamen ex arundinibus lacunaria habebant. Harū unam quidam è militibus cum incendisset, repente ignis è domo in domum elapsus, totam urbē absumpsit. Ardente urbe, & uastante iam extrema incendio, nec habente regressum,

Pactolus. Hermus. Tmolus. Lydi & Persarum quicunq; in urbe erant, undiq; circumuenti, ex urbe in forum confluun: & ad amnem Pactolum, qui medium forum interfluens, æramenta auri è Tmolo illis defert, deinde flumini Hermo immiscetur, & ille mari. Ad hunc amnem, & ad hoc forum conglobati Lydi pariter & Persæ, sese defendere adigebant. Iones uidentes hostium alios sese tutantes, alios magna multitudine se obuiam ferentes, metu perculsi, ad

Ionum fuga. montem, qui dicitur Tmolus, sese recipiunt, atq; illinc noctu ad naues. Crematis Saridibus, deflagrauit unà templum Cybeles indigenæ deæ: Cuius prætextu postea Persæ, templa quæ in Græcia erant, cremauerūt. Hoc ubi Persæ, qui intra Halym domicilia habebant, resciuerunt, tunc uero ad ferendam Lydis opem conuenerunt: nec adepti Sardibus lones iam illinc profectos, eadem uia insecuti, comperiunt Ephesi: congressiq; cum illis ex aduerso instructis, in fugam eos uertunt, multosq; occidunt, & in his cum alios

Eualdices. illustres uiros, tum Eualcidē Erethriorum ducem, qui donatus laurea in certaminibus

Simonides poeta. fuerat, & à Simonide Ceio maiorem in modum celebratus. Ex ea pugna qui euasere, per urbes fuere dissipati. Et tunc quidem ita dimicatum est. Athenienses autem post hæc

deſertis prorſus Ionibus, etſi per nuncios Ariſtagoræ magnopere rogabantur, negauerunt ſe auxilio futuros. Quorũ ſocietate fraudati Iones, tamẽ quoniam iſta aduerſus Darium egerant, nihilo ſegnius bellum aduerſus regem parabant: Helleſpontumq; inuecti, Byzantium ac cæteras circà urbes in ſuam poteſtatem redegerunt. Inde euecti magnam Cariæ partem in belli ſocietatẽ aſciuerunt. Nam Caunus, quæ prius ſocietatem facere recuſauerat, ubi Sardis cõflagrarũt, & ipſa Ionibus acceſſit. Præterea Cyprij omes ultro exceptis Amathuſiis. Defecerunt aũt Cyprij à Medis in hunc modũ: Erat Oneſilus quidam Gorgi Salaminiorum regis frater, natu minor, Cherſis filius, Sirotni nepos, Euelthontis pnepos. hic uir, cum ſæpe numero antea Gorgum ſolicitaſſet ad rebellandum ab rege, tunc audiens Ionas rebellaſſe, uehemẽtius urgere hominem inſtitit. In quo quia nihil pficiebat obſeruato tẽpore, dum Gorgus oppidum egrederet, unà cum ſuis militibus eum portis excluſit. Gorgus oppido exutus, ad Medos tranſfugit. Eo potitus Oneſilus, omnibus Cyprijs ut rebellarent ſuadebat: pſuaſis cæteris, Amathuſios rebellare obnuentes obſidione circũdedit. Dum hic Amathuntem obſidet, Darius, ut ei nunciatum eſt Sardis captas incenſaſq; ab Athenienſibus atq; Ionibus, & huius cõparandæ claſſis atq; rei contexendæ fuiſſe autorem Ariſtagoram Mileſium, fertur cum primum hæc audiuit, dixiſſe Iones nihil feciſſe: probe ſciens, nõ fuiſſe illos p̃ contẽptu ſui rebellaturos: deinde interrogaſſe quinam eſſent Athenienſes. Id cum audiſſet, tum arcum poſciſſe, eoq; ſumpto ſagittam quam impoſuerat in cælum excuſſiſſe: & ea in aerem excuſſa dixiſſe, ô Iupiter, cõtingat mihi ut Athenienſes ulciſcar. Atq; hæc locutus, cuidam famulorũ p̃cepiſſe, ut ſibi ſemp appoſita cœna, ter diceret: Here, memẽto Atheniẽſiũ. Et cum hoc præcepiſſet, aceito ad ſui conſpectum Hiſtiæo Mileſio, quẽ ipſe diu diſtinuerat, ita eum fuiſſe allocutus: Audio Hiſtiæe p̃curatorem tuum, cui tu Miletum demandaſti, nouas aduerſum me res eſſe demolitum. Viros em̃ ex altera continente pſuaſit, ut Iones ſequerent, q̃ mihi cõmiſſoꝝ pœnas dabunt, eoſq; induxit ad me Sardibus priuandum. Num igitur uidentur hæccine tibi bene haberet Quorum quidnam ſine tuis conſilijs actum eſt? Proinde uide ne rurſus teipſum in culpam induas. Ad hæc Hiſtiæus: Quodnam, inquit, rex protuliſti uerbum? Mé ne conſulere rem, quæ tibi ſit quippiam ſiue multum ſiue parum moleſtiæ allatura? Quid mihi quærẽs iſta facere? aut cuius rei indigens, cui oĩa adſunt quæ tibi, quẽ tu omnium conſilioꝝ tuorum cõmunione dignaris? Quod ſi iſtud quod ais, egit procurator meus, ſic habeto, id eum feciſſe ſuo conſilio. Principio rationẽ iſtam non admitto, Mileſios ac meũ procuratorem quippiã rerum nouarum feciſſe aduerſus ſtatum tuum. Si quid tñ huiuſmodi faciunt, & tu id quod eſt audiſti, rex, intellige quid rei egeris, quod me à mari ablegandũ putaſti. Nam Iones id agere aggreſſi ſunt, poſtquam ego ex ipſoꝝ cõſpectu ſum amotus, cuius aggrediendi iampridẽ libidine tenebantur. Quod ſi ego in Ionia fuiſſem, nulla profecto ſe ciuitas comtmouiſſet. Proinde nunc propere dimitte me, ut in Ioniam contendã, illic oĩa negocia tibi in integrũ reſtituturus: & hunc Mileti procuratorẽ, harum reꝝ machinatorem, in tuã poteſtatẽ redacturus. Hæc cũ ex animi tui ſnĩa cõfecero, iuro p̃ deos regios me non prius exuturꝝ hãc ueſtem, qua indutus in Ioniam deſcendam, q̃ Sardiniam inſulam maxiam tibi tributariam reddam: Hæc Hiſtiæus fallendi gratia dicebat. Quibus perſuaſus Darius, hoſtem dimiſit, præcipiẽs, ut poſteaquam ea quæ ſpopõderat præſtitiſſet, ad ſe Suſa reuerteretur. Dum nũcius de Sardib⁹ ad regem uenit, Dariuſq; illam rem arcu fecit, & Hiſtiæum eſt allocutus, Hiſtiæuſq; ab eo dimiſſus, ad mare ſe contulit, hoc interea oĩ tẽpore hæc geſta ſunt: Oneſilo Salaminio Amathuſios obſidẽti nuncius affert, Artybium uirum inter Perſas eximium cum magna ui Perſarũ curſum tenere in Cyprum. Quo accepto, Oneſilus legatos paſſim in Ioniam dimittit ad Iones euocandos: qui non diu in deliberando cunctati, cum magna claſſe ad eum ſe contulerunt. Et cum Cyprum tenuiſſent, Perſæ eõdem ẽ Cilicia traiecerunt, terreſtriq; itinere Salaminem contenderunt, Phœnicibus claſſe circũeuntibus promontoriũ, quæ claues Cypri uocantur. His ea facientibus, Cyprij tyranni conuocatis Ionum ducibus dixerẽt:

Cyprij.
Oneſilus.
Gorgus.
Oneſili dolus.
Sagitta ad lõuem excuſſa.
Memineris Atheniẽſium.
Darius Hiſtiæo.
Hiſtiæus ad Darium.
Callida ad fallendum rẽ gẽ oratio.
Hiſtiæi abitus.
Artybius.
Claues Cypri.

Cypriorum oratio.

Viri Iones, uobis nos Cyprij optionem damus cum utris dimicare uelitis, cum Perſis, an cũ Phœnicibus. Si terra mauultis cũ Perſis acie cõfligere, iã tẽpus eſt è nauibus egre. diendi, & in acie ſtandi, ut nos ueſtras ingreſſi naues, cũ Phœnicibus dimicemus: Sin cũ Phœnicibus fortunã tentare mauultis, facite: qm̃ alter utrũ opus eſt eligatis, ut quantum in nobis ſitũ eſt, Ionia atq; Cyprus in libertatẽ uindicent. Ad hæc Iones: Cõmune, inquiunt, Ioniæ cõciliũ nos miſit ad mare tutandũ, nõ ad naues tradẽdas, quo ipſi cũ Perſis in terra cõfligeremus. Itaq; qdem ubicũq; collocabimur, ut opam nauem' enitemur. Vos uero debetis, q̃lia ab impantibus Medis paſſi eſtis reminiſcẽtes, uiros egregios uos oſtendere. Hæc Iones rñderũt. Poſt hæc Perſis in campũ Salaminiũ tendẽtibus, Cyprij reges aduerſus alios hoſtes conſtituerũt alios Cyprios: aduerſus Perſas, optimũ quẽq; Salaminioꝝ ac Soliẽſiũ, aduerſus Artybiũ Perſaꝝ ducẽ Oneſilus ultro cõſtitit. Inſidebat Artybius equo, in armatũ erigere ſe docto. Quod audiẽs Oneſilus, ad ſatellitẽ ſuũ (erat em̃ ei ſatelles ſanẽq; pitus rei bellicæ, & alioq; ſolertiæ plenus.) Audio, ingt, Artybij equũ edoctum ſe erigere, & pedibus ſimul atq; ore eum in quem agitur perficere, pinde tu ppere inita rõne dicito, utrũ malis obſeruare, equũ ne tibi feriendũ, an ipſum Artybiũ. Ad quẽ ſeruus ſuus: Ego uero, ingt, rex parat' ſum & utrũq; & alterutrũ, & oĩno qcqd impueris, facere. Promã tñ quod rebus tuis eſſe cõducibilius ſentiã, regẽ ac ducẽ oportere cũ rege ac duce certare. Siue em̃ talẽ occidas, decori tibi fore: ſiue à tali, quod abſit, occidaris, quod ſecundũ eſt, dimidiũ mali eſſe: Hos uero famulos cũ famulis hoſtiũ debere cõfligere. Nã quod ad equũ attinet, nõ eſt cauſa cur eius artificiũ extimeſcas. Recipio em̃ tibi eũ poſthac aduerſus neminẽ ſe erecturũ. Hæc illo locuto, mox exercitus cõflixere, terreſtres naualeſq;. Et claſſe qdẽ Iones eo die ſtrenue pugnãtes ſupauere Phœnices. Samioꝝ tñ p̃cipua uirtus extitit. In terra ubi cõcurſum eſt, dũ acies dimicãt, circa impatores hoc actũ eſt; Vbi Artybius equo cui inſidebat, in Oneſiliũ inuectus eſt, Oneſilus, uti cõuenerat cũ ſatellite, ipſe inuadẽtẽ Artybiũ ferit, eius ſatelles eq ſublatos pedes in Oneſilij ſcutũ iactãtis falce pcutiens abſcidit. Quo ictu Artybius Perſaꝝ impator illic unà cũ equo corruit. Cæteris pugnãdo occupatis, Steſenor Curij tyrãnus, nõ paꝝ circa ſe copiaꝝ hñs, prodidit ſocios Curiẽſes. Hi Argioꝝ coloni dicũtur eſſe. Poſt hoꝝ proditionẽ, ſtatim Salaminij, q curribus uehebãtur, idem fecere. Quo ex facto Perſæ Cyprijs ſuperiores extitere. Hortũ acie in fugã uerſa, cũ alij multi occubuere, tũ uero Oneſilus Cherſis, q Cyprios ad defectionem induxerat, & Soliorũ rex Ariſtocyprus Philocypri, eius inquam Philocypri, quem Solon Athenienſis Cyprũ profectus inter tyrannos maxime uerſibus celebrauit. Oneſili caput Amathuſij, qm̃ ipſos obſederat, exciſum in oppidum retulerunt, ac ſupra portas ſuſpenderunt. Quod ſuſpenſum cum iã exinanitum eſſet, ingreſſum apum examẽ fauo referſit. Ea de re oraculũ Amathuſijs (nam oraculũ cõſulere) redditũ eſt, ut depoſitũ caput humarẽt, Oneſiloq; quotannis tanq; heroi ſacrificarẽt. Hoc facientibus, melius cum eis actũ iri. Quod Amathuſij ad meam uſq; memoriã faciebant. Iones & alij, q ad Cyprum pugna nauali dimicauerant, ubi didicere res Oneſili p ditas, & cæteras Cyprij urbes obſeſſas, præter Salaminem, eam aũt Gorgo priſtino regi Salaminios reſtituiſſe, in Ioniam redire maturauerunt. Ciuitatum Cypriarum diutiſſime obſidionem Soli pertulit, ſed eam Perſæ quinto menſe quàm obſidere cœperũt, circum ſuffoſſo muro expugnauerunt. Ita Cyprij cum annũ liberi fuiſſent, denuo in ſeruitutem ſunt redacti. Ac Dauriſes, q filiam Darij in matrimonium habebat, Hymeesq; & Otanes, atque alij Perſarum duces, & ipſi filias Darij in matrimonio habẽtes, perſecuti eos Iones, qui aduerſus Sardis expeditionem fecerant, poſtq; in naues repulerunt prælio uictos, dehinc inter ſe partiti ſunt urbes quas expugnarent. Dauriſes quidem conuerſus ad urbes in Helleſponto ſitas, cepit Dardanũ, cepit Abydũ & Percotẽ, Lampſacũ & Pæſon, ſingulas diebus ſingulis. Cui à Pæſo ad urbẽ Parion contendenti nuncius adfertur, Cares cum Ionibus ſentientes, à Perſis defeciſſe. Igitur conuerſo itinere ex Helleſponto, aduerſus Cariam copias duxit. Sed anteq; ueniret, de eius aduẽtu certiores facti Carij, ad colũnas (quæ albæ dicũtur) conueniunt, atq; ad amnẽ Marſyam, qui ex Hy

Ioniæ cõcilium.

Artybij equus. κατευγέζων &c.

Artybij cædes.

Curienſes.

Oneſili mors.

Ariſtocyprus Philocyprus.

Oneſili caput

Soli urbs.

Cyprij in ſeruitutem redacti.

Dardanus urbs capta.

Abydus.

Percote.

Pæſus.

Parium.

Colũnæ albæ.

driadæ regione defluit in Mæandrum. Ibi coactis Cariis, multæ sunt à multis dictæ sententiæ: sed optima omnium meo iudicio à Pixodora Mausoli, uiro Cindyensi, qui Syennesis Cilicum regis filiam in matrimonio habebat. Ab hoc sententia dicebatur, ut trãsmisso Mæandro Cares flumen à tergo habentes, ita demum cum hoste congrederentur, ut sublata spe retro fugiendi, atque ibidem manere coacti, redderentur meliores quàm natura essent. Verum hæc sententia non peruicit, sed illa, ut Persis potius à tergo Mæander esset, ut si Persæ fugam facientes euaderent, tamen in flumen incidentes abire non possent. Post hæc cum adessent Persæ, ac Mæandrum transissent, ibi super amnem Marsyam Cares prælium conseruere cum Persis acre atq; diuturnum. Ad postremum multitudine hostium terga uertunt. Quo in prælio Persarum cecidere duo millia, Carum decem millia. Ex quibus qui effugerũt ad Labrandem, in Iouis militaris templum se receperunt, in magnum atque sacrum lucum platanorum. Sic autem ex his (quos nominamus) Cares sunt, qui Ioui militari hostias offerãt. Huc Cares cum se recepissent, de salute consultabant, utrum sese Persis dedere, an Asiam penitus relinquere satius esset. De hac re consultantibus, subsidio uenere Milesij cum sociis. Ibi Cares immutata priori uoluntate, rursus ad bellum instaurandum animantur, & cum inuadentibus Persis cõcurrunt: & cum diutius quàm prius dimicandum esset, fugantur multis cæsis, Milesiorum præcipue. Post acceptam calamitatem hanc Cares copiis reparatis repugnauerunt. Audientes enim urbes suas inuasum iri à Persis, insidias illis in uia quæ in Mylassa fert collocauerunt, autore Heraclide Ibanoleo uiro Mylassensi. In eas insidias Persæ noctu incidentes, obtruncati sunt cum ducibus suis Daurise & Amorge & Sisamace, necnõ Myrse Gygis filio. Hũc in modum interiere hi Persæ. Hymees autem qui & ipse erat ex insequentibus Ionas, qui aduersus Sardis militauerant, ad Propontidem conuersus cepit Cion ac Mysiam. Hac expugnata, audiens Dauriscn relicto Hellesponto tendere aduersus Cariam, omissa Propontide, in Hellespontum ducit exercitum, cepitq; Aeoles oẽs qui oram Iliadem incolunt. Cepit item Gergithas, qui à priscis Teucris relicti fuerant. Has gentes cum cepisset Hymees, morbo decessit Troade, & hic quidem ita mortẽ obiit. Artaphernes autem Sardium præfectus, & Otanes tertius dux, aduersus Ioniam confinemq; Aeolidem delecti imperatores, cepere ex Ionia quidem Clazomenas, ex Aeolia uero Cumam. Quibus oppidis captis, Aristagoras Milesius ubi hoc accepit, non erat compos mentis, ut qui perturbasset Ioniam, & magna negocia confudisset. Itaq; cernẽs hæc, ubi constitit ei rem effici non posse, nec Darium regem superari, de fugiendo deliberabat, conuocatisq; suæ factionis hominibus, consulebat satius fore eis, si Mileto expellerentur, in septentrionalia loca aliqua profugere, ducentes coloniam uel in Sardiniam uel in Myrcinum Hedonum, quam Histiæus à Dario donatus mœnibus struxerat. Hæc Aristagoras percontabatur. Verum Hecatæus Hegesandri, uir logopœos, negabat coloniam alterutro deducendam, sed si Mileto eiicerẽtur, mœnia in Lero insula ædificanda, atque illic quiescendum. Deinde illinc Miletum esse remeandum. Hoc consulebat Hecatæus. Sed Aristagoras, cuius sententia præcipue erat abeundi in Myrcinum, demandata Mileto Pythagoræ uiro inter populares probato, procuratore Mileti, ipse sumptis secum omnibus uoluntariis in Thraciam nauigauit, regionemq; obtinuit ad quam concesserat. Ex ea profectus cum urbem obsidet, tam ipse quàm eius exercitus à Thracibus, tametsi illic accepta fide excedere uolentibus, interemptus est: Et Aristagoras quidem, qui Ioniam ad defectionem induxerat, ita oppetit.

Hydrias.
Pixodoras.
Syennesis.
Carum cũ Persis consertum prælium.
Lucus platanorum.
Iouis militaris templum.
Milesij & Cares fugãtur.
Heraclides.
Dauriscs.
Amorges.
Myrses.
Sisamaces.
Gergithæ.
Hymæi obitus.
Hecatæus.
Leros.
Pythagoras Mileti procurator.
Aristagoræ mors.

HERODOTI HALICARNASSEI HISTORIARVM LIBER SEXTVS, QVI INSCRIBITVR ERATO.

RISTAGORAS quidem Ionicæ rebellionis au tor, ita oppetijt. Hiſtiæus autem Mileti tyrannus, à Dario commeatum adeptus, Sardis uenit. Eò cum ueniſſet è Suſis, interrogatus ab Artapherne Sardium præfecto, quidnam ei uideretur, Iones ad rebellandum induxiſſe. Et cum negaret ſe id ſcire, quinimò mirari quod actum eſſet, tanquam eius rei prorſus ignarus, Artaphernes qui eum fuiſſe artificem comperiſſet, id ipſum intuens, inquit: Hiſtiæe, ſic res hæc ſe habet. Hunc calceum tu quidem conſuiſti, Ariſtagoras autem ſibi induit. Hoc Artaphernes ad rebellionem pertinens dixit: Quem Hiſtiæus tãquam rei gnarum ueritus, prima ſtatim nocte fuga ſe ad mare proripuit, regem Darium fruſtratus, cui Sardiniam inſulam maximam in illius poteſtatem redacturum ſe pollicitus, ſubijt primas partes Ionici belli aduerſus Darium gerendi. Is cum in Chium tranſmiſiſſet, à Chijs in uinculacõiectus eſt, exploratum habentibus eum à Dario illuc iſſe ad res nouas molientes. Sed ubi omnem cognouere rationem, quod regi hoſtis eſſet, hominem ſoluerunt. Ibi interrogatus Hiſtiæus ab Ionibus, cur ita prompte ut à rege deficeret Ariſtagoræ delegaſſet, & tanta clade Iones affeciſſet, non dixit cauſam penes illos merito fuiſſe, ſed regẽ Darium conſtituiſſe, Phœnices è ſedibus ſuis amotos in Ioniam trãsferre, & Ionas in Phœnicen, & hac cauſa literas ſe miſiſſe. Cum nihil omnino rex conſtituiſſet, ipſe Ionas terrefaciebat. Poſt hæc ad Perſas qui Sardibus erant, literas dat, tanquam ſecum antea de rebellione collocutos, quas literas fecit per nuncium quendam Hermippum Artemiteum. Eas Hermippus non ijs ad quos dabantur reddidit, ſed Artapherni. Ille omnibus quæ agebantur cognitis, iubet Hermippum & eas reddere quibus Hiſtiæus mittebat, & quæ uiciſſim à Perſis ad Hiſtiæum reſponderentur, ſibi dare. Ita rebus palam factis, Artaphernes de multis Perſarum ſupplicium ſumpſit, & Sardibus quidem tumultus extitit. Hiſtiæus autem hac ſpe lapſus, exoratis Chijs Miletum reductus eſt, ſed Mileſij libenter etiam Ariſtagora liberati, nullo pacto animum inducebant ad alium tyrannum illuc recipiendum, utpote guſtata libertate. Hiſtiæus ſub noctem conatus introire Miletum, à quodam Mileſio in femore uulneratus eſt. Ita reiectus à patria ſua, rurſus ſe recepit in Chium, atque illinc quoniam Chios ad tradendas ſibi naues inducere non poterat, traiecit Mitylenen: Lesbijſq; ut ſibi traderent naues perſuaſis, octo illorum triremibus armatis Byzantiũ remigauit. Ibiq; ſubſidẽs, nauigia quæ è Ponto prodibant intercipiebat, ꝑter eos q ſe paratos obſeq; ſibi aſſentiebantur. Hiſtiæo & Mitylenæis hæc agentibus, aduerſus ipſam Miletum ingens exercitus hoſtium, claſſiarius pariter & terreſtris in expedito erat. Duces enim Perſarum coactis in unum copijs cuncti in eã contendebant, minoris cætera oppida facientes. Inter claſſiarios promptiſſimi erant Phœnices, cum quibus militabant & Cyprij recens ſubacti, & Cilices, & Aegyptij. Hos aduerſus Miletum & cæteram Ioniam uenturos cum accepiſſent Iones, miſerunt ſuos quiq; primores ad commune Græciæ concilium. Quibus in eum locum coactis, atque deliberantibus, uiſum nullas debere terreſtres copias aduerſus Perſas contrahi, ſed Mileſij os mœnia per ſeipſos futuri tutari, cæteros claſſem inſtruere nulla naui prætermiſſa. Inſtructaq; claſſe, primo quoq; tempore contractos apud Ladam ante Miletum pugna nauali decernere. Lada autem parua quædam eſt inſula, urbi Mileſiorum obiacẽs. Poſt hæc impletis ijdem nauib⁹ ad locum præſto fuerunt, comitantibus Aeolibus, qui incolunt Lesbum: Atque ita aciem inſtruxerunt: Cornu quod erat auroram uerſus, ipſi Mileſij cũ octoginta nauib⁹ tenebãt. His cõtigui Prienẽſes erãt duodecim cũ nauibus: Miuſij cũ tribus nauibus. His contigui Theij decem & ſeptem nauibus, Chij cum centum. Vltra hos locati erant Erythræi & Phocenſes. Erythæi quidem cum octo nauibus,

Prouerbium.

Hiſtiæus à Chijs in uinculacõiectus

Hermippus. Literæ Hiſtiei prodũtur.

Libertas guſtata. Hiſtiei uulnus.

Legendũ fortaſſe pro uiribus, proco quod ẽ græce ἕκατον. *Lada inſula.*

Phocenſes uero cum tribus. Phocenſibus adhærebant Lesbij cum nauibus ſeptuaginta. Vltimo in loco erant Samij cum ſexaginta nauibus, tenentes cornu occaſum uerſus. In ſumma omnium numerus, trecentæ ſexaginta tres triremes: Tot fuere Ionicæ naues. Barbaræ uero numero ſexcentæ. Quæ ubi & ipſæ in agrum Mileſium uenere, omnisq; ei peditatus affuit, tum uero duces Perſarum audita multitudine nauium, iamdum extimuerunt ne illos ſuperare, néue Miletum niſi mari potiti eſſent, capere non poſſent, & ob id apud Darium adirent periculum pœnæ ſubeundæ. Hæc reputantes, cõtractis Ioniæ tyrannis, q ab Ariſtagora Mileſio deiecti principatu, ad Medos perfugerant, & tũc ad uerſus Miletum militabant, hos quicunq; aderant conuocatis, ita uerba fecerunt: Viri Iones, qui ueſtrum de domo regia bene meritus eſt, nunc appareat. Suos enim populares quiſq; ueſtrum conetur adducere, ab reliquis ſocijs eliciendo illos hac promiſſione, nihil eos quod rebellarint moleſtiæ ſenſuros, nullas eorum uel ſacras uel priuatas ædes incenſum iri, nihil uiolentius quàm antea paſſuros: Sin minus iſta facere, ſed omnino decernere prælio uoluerint, hæc eis damna dicite euentura, quæ certe euenient. Ipſos prælio uictos in ſeruitutem rapiendos, liberos eorũ à nobis caſtrandos, uirgines in Bactra aſportandas, terram alijs tradendam. Hæc locutis Perſarum ducibus, Ionum tyranni ſub noctem ad ſuos quiſq; populares denunciatum miſerunt. Iones ad quos ij nũcij peruenerunt, contemnere hæc, nec animum ad ꝓditionem faciendam inducere, ſibi quiſque ſoli illa à Perſis denunciari exiſtimantes. Hoc ſimul atq; Miletum Perſæ appliquere, geſtum eſt. Mox cum ad Ladam Iones coacti eſſent, conciliúmq; haberẽtur, & aliæ ab alijs ſententiæ dicerentur, Dionyſius Phocenſis dux ita locutus eſt: Quoniã in ſummo ancipiti res noſtræ ſunt uiri Iones, ut aut liberi ſimus, aut ſerui, & quidem tãquam fugitiui ſi uultis deuitare calamitates, ſubeundus eſt nobis in præſentiarum labor, ita ſuperatis hoſtibus liberi eſſe poteritis: ſin autem ignaui fueritis, & ab ordine receſſeritis, nullam ueſtri ſpem habeo, quo minus pœnas regi rebellionis detis. Sed aſſentiamini mihi, & uoſipſos mihi permittite, & ego dijs & equo iuuantibus, recipio uobis aut non concurſuros hoſtes, aut ſi occurrent, multo inferiores futuros. His auditis, Iones ſeſe Dionyſio permiſere: Ille claſſem aſſidue in cornua producens, ut remiges exerceret, ſubinde loca inter nauigandum uariare cogitabat, quinetiam propugnatores armatos eſſe, & reliquum diei naues in ancoris ſtare, quotidie laborem Ionibus exhibens ad ſeptimum uſque diem, obtemperantibus, atque imperata facientibus. Poſt eum diem Iones, utpote talium laborum inſueti, tum defatigatione, tum ſole afflictati, inter ſe dixere: Quo nos deorum offenſo iſta patimur, qui deſipientes ac mẽte capti, uiro Phocenſi ſuperbo treis naues habenti, omnino nos permiſimus, eúmque toleramus. Quos ille ſumptos perdit intolerabilibus ærumnis, quorum multi in morbum inciderunt, multi idem paſſuri uidentur, quibus ſatius eſt quiduis aliud quàm hæc mala pati, atque adeo ſeruitutem, ſi qua futura eſt, expectare, quàm præſenti afflictari. Agite deinceps huic ne obtemperemus. Hæc inter ſe locutis, mox deinde nemo illi parere uelle, ſed tentorijs more militari in inſula defixis, frui umbraculis, ac nolle naues ingredi, neque ad munia ſua redire. Id animaduertentes Samiorum duces, & magnam Ionum confuſionem, putauerunt ſibi admittendam orationem Perſarum, quam per nuncium aperuerat Aeaces Syloſontis, rogans ut à ſocijs deficerent, cum præſertim non fieri poſſe uideretur, ut regis potentiam ſuperarent, ac probe ſcirent, ſi præſentem Darij claſſem ſuperaſſent, aliam quincuplo maiorem affuturam. Nacti igitur occaſionem, ubi primum uiderunt Ionas negantes ſe in officio futuros, lucrifaciendam putauerunt ſuorum ſacrorum atque priuatorum conſeruationem. Aeaces autem, cuius orationem admiſere Samij, filius Syloſontis Aeacis, fuit Sami tyrannus, ab Ariſtagora Mileſio exutus principatu, quemadmodum alij Ioniæ tyranni. Itaque poſteaquam Phœnices nauigare aduerſus Ionas cœperunt, Ionésque & ipſi naues in cornua digeſtas producere, ac propius uentum eſt, prælíumque conſertum, tunc quinam Iones ignaui, quíue egregij fuerint, haud queo pro comperto ſcribere, quia alius in alium reijcit culpam. Di-

Ionicarũ nauium catalogus.

Perſæ ad Ionũ tyrannos.

Perſarum inſidiæ Ionibus intentatæ.

Dionyſius Phocenſis. Ἐπὶ ζυγῶ ἐπ' ἀκμῆς.

Labor ſubeundus.

Iones laborũ inſueti.

Aeaces Samius.

cuntur tamen Samij, quemadmodum cum Aeace compoſuerant, ſublatis uelis ex acie exceſſiſſe, Samumque abiſſe, præter decem naues, quarum trierarchi permanſerunt, dimicaruntque, nolentes dicto audientes eſſe ſuis ducibus. Quo ex facto commune Samiorum cõcilium eis donauit, ut ipſorum nomina à maioribus repetita, tanquam egregiorum uirorum, in lapide ſcriberentur, extátque is lapis adhuc in foro. Lesbij uidentes Samios, qui iuxtà erant, fugam capeſſere, idem fecere quod Samij. Cum id plerique Ionum facerent, eorum qui pugnando perſtitere, Chij præcipue circumuenti ſunt, & quia nolebant perfide agere, edita egregia opera oppreſſi. Qui (ut ſuperius dictum eſt) centum naues cum attuliſſent, ſingulas cum quadragenis propugnatoribus delectorum ciuium, etſi cernerent permultos ſociorum eſſe proditores, tamen inique ſe facturos cenſuerunt, ut illorum ſimiles eſſent. Sed relicti cum paucis diſcurſando dimicauerunt, donec compluribus captis hoſtium nauibus, pluribus ſuarũ amiſſis, cum cæteris in terram ſuam perfugerunt. Quorum uero naues inſualidæ, quia laceratæ erãt, ij Chij inſequente hoſte ad Mycalem fugientes, impactis terræ nauibus ac relictis, per continentem pedeſtre iter fecerunt. Et cum in agrum Epheſium ingreſſi eſſent, ſub noctem ad urbem contendebant, cum illic à mulieribꝰ ſacra legiferæ Cereris fierent, quos armatos Epheſij ingreſſos agrum ſuum uidentes, cum de eis nihil audiſſent, ſuſpicati fures eſſe, & ad mulieres tendere, uniuerſi ad uim arcendam procurrerunt, Chiosq; interemerunt: Et hi quidem hoc caſu occiderũt. Dionyſius autem Phocenſis poſteaquam res Ionum abciſas intelligit, captis tribus hoſtium nauibus, abijt nõ iam in agrum Phocenſem, probe ſciens eum in cætera Ionia direptum iri, ſed ut erat, rectà contendit in Phœnicen. Vbi nauibus onerarijs ſpoliatis, raptaq; ingenti pecunia, in Siciliam nauigauit, atque illinc prodeundo, latrocinia agitauit, in nullum quidem Græcorum, ſed in Carthaginenſes ac Tyrrhenos. At Perſæ uictis pugna nauali Ionibus, Miletum à terra atque mari obſederunt, ſuffoſſisq; muris, & omni genere tormentorum admoto, eam ab arce acceperunt ſexto quàm rebellauerat Ariſtagoras anno, atque direpuerunt, ut defuncta ſit ea calamitate quam oraculum prædixerat. Siquidem Argijs apud Delphos de ciuitatis ſuæ ſalute conſulentibus, oraculum promiſcuum redditum eſt, quod ipſos quidem Argios tendebat, ſed ex adiectione ad Mileſios. Quod quatenus ad Argios pertinet, cum ad eum locum uenerimus referemus: quatenus autem ad Mileſios, ita habet:

Tunc quoq; commentrix operum Milete malorum,
Permultis cœna & præſtantia munera fies,
Crinitisq; pedes tua pluribus abluet uxor,
Noſtri erit aſt alijs delubri cura gemellis.

Hæc tunc Mileſijs contigerunt, cum ex ijs plerique uiri à Perſis, qui criniti erant, ſunt cæſi, uxores ac liberi in prædam ceſſerunt, templumq; quod erat in geminis, & delubrum atque oraculum deflagrarunt. Nam pecuniarum quæ in hoc templo erant, ſæpe alibi mentionem fecimus. Mileſij conſeruati è cæde, dehinc Suſa perducti ſunt. Quos rex Darius nulla alia pœna afficiens, collocauit in urbe Ampa ad mare (quod rubrum uocatur) ſita, ubi fluuius Tigris eam præterfluens exit in mare. Agrum Mileſium urbi circumiectum, atque planitiem ipſi Perſæ obtinuere, montana Caribus Pedaſenſibus, poſſidenda ceſſerunt. Hæc Mileſijs à gente Perſarum paſſis, non reddiderunt uicem Sybaritæ, qui urbe exuti, Laon & Scidron incolebant. Nam Sybari à Crotoniatis direpta, uniuerſi Mileſij (qui puberes erant) capita deraſerunt, & ingentem luctum adiecerũt. Ex oĩbus enim ciuitatibus (quas nouimus) hæ præcipue mutuo hoſpitio iũgebant. At nõ item Athenienſes, ſed Mileti expugnatiõem ſe permoleſte tuliſſe cum alijs multis rebus declararent, tum uero hac, quod Phrynicho docente actum, quem de Mileto direpta fecerat, theatrum illachrymauit, & Athenienſes eum, quod domeſtica mala refricuiſſet, mille drachmis mulctauerunt, adiecto interdicto, ne quis poſtea eo actu uteretur. Et Miletus quidem Mileſijs deſolata eſt. Samijs autem ijs qui aliquid habebant,

Trierarchorũ nomina lapidibus inſcripta.

Chiorum cõſtantia.

Chiorum cædes.

Miletus capta.

Oraculum promiſcuum.

Perſæ criniti.

Pedaſenſes. Cares. Laos. Scidros. Sybaris.

Phrynichi cõmœdia.

adeo non id quod ſui duces erga Medos fecerãt, probatur: ut inito ſecundũ pugnam naualem cõſilio, uiſum ſit prius quàm eò tyrannus Aeaces ueniret, in coloniam proficiſci, ne manentes & Medis ſeruirent & Aeaci. Etenim per hoc idem tempus Zanclæi (qui ſunt Sicilienſes) miſſis in Ioniam nunciis, ſolicitabant Iones ad pulchrum littus, cupientes illic urbem Ionum condere. Hoc autem littus quod pulcherrimum dicitur, Siculoꝝ quidem eſt, ſed ad Tyrrhenum Siciliæ uergit. His ergo ſolicitantibus, ſoli ex Ionibus Samij cum iis (qui effugere) Mileſijs eò conceſſerunt. Quibus in Siciliam tendentibus iamq; appulſis Locros, qui ſunt in Zephyris, hoc rei cõtigit, ut interea Zanclæi unà cum ſuo rege (cui nomen erat Scythes) obſiderent urbem Siculorum ut eam expugnarent. Id cum audiſſet Anaxileus tyrannus Rheginus, quod erat Zanclæorum hoſtis, adiens Samios, ſuaſit ſatius eſſe ut pulchrum littus, ad quod nauigarent, ualere ſinerent, & Zanclam occuparent uiris deſertam. Samij perſuaſi, Zanclam occuparunt. Id Zanclæi cum audiſſent, urbi ſuæ ſuppetias ferunt, aduocato Hippocrate Gelæ tyranno. Erat enim is eorum ſocius. Qui poſteaquam ad illos iuuandos cum exercitu uenit, Scythæ Zanclæorum monarcho, tanquam urbis deſertori, & fratri eius Pythogeni, uincula indidit, eoſq; in oppidum Inycum relegauit, ac cæteros Zanclæos Samijs (cum quibus publice locutus fuerat) dato & accepto iureiurando, prodidit, pacta mercede ut dimidium omnis prædæ urbicæ atq; captiuorum ipſe haberet: item omnia quæ in agris eſſent, quanquam pleroſq; Zanclæorum titulo captiuorum in uinculis habebat, quorum ſummos quoſque trecentos Samijs occidendos tradidit, quod tamen illi facere noluerunt. Cæterum Scythes Zanclæorum monarchus, ex Inyco profugit in Himeram, atq; illinc tranſmiſit in Aſiam, aſcẽditq; ad Darium regem, quem Darius iuſtiſſimum uirorum omnium cenſuit, qui è Græcia ad ſe aſcendiſſet. Nam cum exorato rege in Siciliam abijſſet, rurſus è Sicilia ad regem redijt, donec natu grandior ac beatus apud Perſas exceſſit è uita. Samij itaque Medis liberati, Zanclam urbem pulcherrimam nullo negocio adepti ſunt. Poſt nauale prælium pro Mileto geſtum, Phœnices iubentibus Perſis Aeacem Syloſontis tanquam de ipſis bene meritum, & qui egregiam operam nauaſſet, Samum reduxerunt. Quæ ciuitas ſola ex omnibus quæ à Dario rebellauerunt, ea fuit, cuius neque urbs, neque templa incenderẽtur, quod in pugna nauali à ſocijs defeciſſet. Statim expugnata Mileto, Perſæ Cariam cepere, ciuitatibus partim ſe ultro dedentibus, partim uiadactis: Et hæc quidem ita geſta ſunt. Hiſtiæo autem Milefio, dum circa Byzantium agit, & Ionum onerarias naues, quæ è Ponto curſum tenebant, intercipit, affertur nuncius de rebus ad Miletum geſtis. Itaque negocijs ad Helleſpontum pertinentibus, Biſaltæ Apollophanis Abydeno delegatis, ipſe habens Lesbios Chium nauigat, & apud lacum quendam agri Chij, ubi uocant concaua regionis, quod ab eius præſidio non reciperetur congreſſus, permultos interficit, tam eorum quàm cæterorum Chiorum: & ex oppido quodam progrediens cum Lesbijs, Chios utpote ex pugna nauali male affectos, ſubegit. Sed uidelicet quoties ingentes ſunt euenturæ calamitates uel ciuitati uel nationi, ſolent ſignis prænunciari: Etenim Chijs ante hanc cladem ingentia ſigna contigerant: Vnum, quod ex choro centum iuuenum, quos miſerant Delphos, duo omnino rediere, nonagintaocto peſtilentia abſumptis: Alterum, quod ſub idem tempus, paulo antè naualem pugnam, tectum ſupra pueros literas diſcentes corruit, ita ut ex centumuiginti pueris unus omnino euaſerit: Hæc eis ſigna deus præmonſtrauit. Poſt hæc excepit pugna naualis, quæ ciuitatem in genua deiecit. Acceſſit ad cladem pugnæ Hiſtiæus cum Lesbijs, qui Chios iam exhauſtos facile ad excidium deduxit. Hiſtiæus illinc cum multa Ionum & Aeolum copia aduerſus Thaſum contendit. Cui Thaſum obſidenti, cum eſſet nunciatum Phœnices à Mileto in reliquam Loniam profectos eſſe, Thaſum inexpugnatam reliquit, atque in Lesbum traiecit cum omnibus copijs: & illinc quod copias ſuas formidabat, traijcit in prouinciam Atarnis, tanquam frumentandi gratia, tam illinc quàm ex agro Caico, qui erat Myſorum. Erat in iis locis fere Harpagus, uir Perſa, non parui exercitus dux; qui cum Hiſtiæo

Zanclæi.
Littus pulchrum.
Locri epizephyrij.
Scythes rex.
Anaxileus.
Hippocrates.
Pythogenes.
Inycũ oppi.
Caria capta.
Concaua regionis.
Signa uenturæ calamitatis.
Chorus iuuenum peſtilentia abſũptus.
Scholæ tectũ in pueros corruens.
Thaſus.
Harpagus.

egresso in terram, certamine commisso, & ipsum Histiæum uiuum cepit, & maiorem exercitus eius partem occidit. Hunc autem in modum captus est Histiæus: Dum Græci cum Persis pugnarent apud Malenam regionis Atarnitidis, ac diu præstarent, mox equitatus emissus, in Græcos impetum dedit. Quo ex facto uersis in fugam Græcis, Histiæus haud credens ob præsentem noxam se interfectum iri ab rege, ob quandam uitæ cupiditatem captus est: qui ut fugiẽs capiebatur à quodam Persa, utq; ab eodẽ erat transfodiendus, sese Milesium Histiæum esse, lingua Persica utens indicauit. Quem, opinor, si seruatus ad regẽ Darium perductus fuisset, nihil tale fuisse passurũ, remissa ei à Dario culpa. Nunc ne id cõtingeret, néue fuga elapsus rursus apud regẽ magnus existeret, Artaphernes Sardium prætor, & Harpagus qui cepat eum, Sardis pductũ in crucẽ sustulerunt tamen truncum. Nam caput sale conditum, Susa ad regem Darium detulerunt. Ea re audita, Darius obiurgatis qui id fecerant, q; hoiem uiuum in cõspectum suum nõ attulissent, iussit Histiæi caput eos elotum atq; obuolutum sepelire, tanq; de ipso uiri ac de Persis benemeriti: Ita res Histiæi habent. Persarum nauticæ copiæ circa Miletum hybernantes, altero à profectione anno haud difficulter insulas continenti adiacentes cepe runt, Chium, Lesbum, Tenedum: quarum insularum ut quanq; capiebãt, euerriculabãt. • Euerriculant autem hunc in modum: Viri manum mutuo tangẽtes, à mari aquilonari ad australe pertranseunt. Post hæc omnẽ insulam peragrant, uenando homines. Cepe runt quoq; in continente urbes Iades eadem ratione, præterq; q non euerriculabant homines. Neq; enim poterant, ut nõ falsò cesserint ea quæ duces Persarum minati sunt Ionibus, cum ex aduerso castra haberẽt. Nam posteaquam potiti sunt urbibus, formosissimos quosq; puerorum seligentes castrauerũt, exectis testibus facientes eunuchos. Virgines q; speciosas ad regem transportarunt: & super hæc, urbes cum ipsis templis cremauerunt. Ita tertio Iones sunt in seruitutẽ redacti, primum à Lydis, bis deinceps à Persis. Profectus ab Ionia naualis exercitus, omnia quæ ad læuam sunt in Hellespontum nauigãtibus, subegit. Nam quæ sunt ad dexteram, iam subacta erant à Persis per continentem. Hellesponti autem hæ in Europa sunt, Chersonesus, in qua frequẽtes sunt urbes, & Perinthus, & super Thraciam muri, & Selymbria, & Byzantium. Quorum Byzantij, & qui ulteriori in littore sunt Chalcedonij, nec expectauerũt quidẽ aduentum Phœniciæ classis: sed relictis suis urbibus, in interiora Euxini ponti recesserũt. Ibiq; urbem Mesambriam condiderunt. His urbibus, quas cõmemorauí incensis, Phœnices ad Prœcõnesum & Artacem conuertuntur. Quibus & ipsis igni traditis, rursus in Chersonesum reuehunt, euersuri cæteras urbes, quas superiore accessu non euerterant. Nam Cyzicum ab initio ne accesserãt quidem, quòd ipsi Cyzicení iam ante aduentũ hunc classis Phœnicum sub rege erant: cum se Oebari filio Megabyzi, qui Dascylij præses erat, dedissent. Cæteras Chersonesi urbes, præter Cardiam, Phœnices subegerunt: quarum ad id tempus tyrannus fuerat Miltiades, filius Cimonis, nepos Stesagoræ: cuius imperij autor fuerat Miltiades Cypseli filius, ad hunc modum: Dolonci Thraces, qui Chersonesum hanc tenebant, cum ab Abسinthijs bello uexarentur, reges suos ut de bello consulerent, Delphos miserunt. Quibus Pythia respondit, ut coloniæ in suam terram deducendæ eum autorem asciscerẽt, qui primus eo templo abeuntes hospitio inuitasset. Dolonci sacram uiam ingressi, per Phocenses atque Bœotios iter fecerunt. A quorum nemine inuitati, Athenas diuertunt. Ea tempestate Athenis omne quidem imperium tenebat Pisistratus: dominabatur tamen & Miltiades Cypseli, è familia Thetrippotrophi, ab Aeaco & Aegina oriundus, nuper familia facta Athenienſi, cuius autor extitit Philæus Aeaci filius. Miltiades hic, ut sedebat in domus suæ uestibulo, cernẽs Doloncos prætereuntes, non illius loci uestem gerentes neque tela, homines inclamauit: accedentibusq; obtulit domicilium & hospitium congiarium. Illi in domum excepti, & hospitaliter accepti, aperuerunt ei oraculum, precesq; addiderunt ut deo obsequeretur. Miltiades ea oratione audita, confestim persuasus est, ut qui pertæsus imperium Pisistrati, cuperet illinc emigrare: protinusq; Delphos se contulit oraculum consulturus, nunquid

Histiæus capitur.

Histi. in crucem sublatus

Persarum mine.

Castratio iuuenum.

Iones tertio in seruitatẽ acti.

Miltiades Cimonis filius.

Abسinthij.

Doloncorum oraculum.

Pisistratus.

Thetrippotrophus.

Miltiades Cypseli.

Philæus.

faceret quod à Doloncis rogaretur. Iubente Pythia, ita Miltiades Cypſeli, qui quadrigario curriculo prius Olympiacam palmam reportauerat, unà cum Doloncis nauigauit, ſumptis Athenienſium uoluntarijs quibuſque ad expeditionem ineundam: & ubi locũ tenuit, ab ijs qui ſe deduxerant, tyrannus creatus eſt. Is ante omnia Cherſoneſi Iſthmũ, id eſt, breuem inter duo maria intercapedinem, ab urbe Cardia ad Pactyam muro præſepſit, ne ab Abſinthijs regionem incurſantibus infeſtari poſſet. Eſt autem Iſthmus hic ſex ac triginta ſtadiorum. Ab Iſthmo introrſus, omnis Cherſoneſus quadringentorum uiginti ſtadiorum eſt longitudinis. Interſeptis igitur faucibus Cherſoneſi Miltiades, atq; hoc modo Abſinthijs cohibitis, primis cæterorum Lampſacenis intulit bellum. Illi diſpoſitis inſidijs eum uiuum excepere. Ea re Crœſus Lydus audita (erat autem Crœſo Miltiades charus) per nũcios Lampſacenis præcepit, ut hominem miſſum facerent: alioqui ſe illos in morem pini extriturum comminatus eſt. Hac oratione nutantibus Lampſacenis quid ſibi uellet, quod Crœſus minabatur ſe illos in morem pini extriturum, uix tandem quidam è maioribus natu intelligens, quid illud eſſet, expoſuit, inquiens, pinum ex omnibus arboribus ſolam eſſe quæ exciſa nullam ſobolem remittat, ſed prorſus emoriatur. Ea propter ueriti Crœſum Lampſaceni, ſolutum Miltiadem remiſerunt. Ita Miltiades ob Crœſum euaſit: qui poſtea ſine liberis moriens, imperium atque opes tradidit Teſagoræ, Cimonis ſui è matre germani filio. Ei defuncto, Cherſonitæ (ut mos eſt) conditori urbis ſacrificant, certamenq; equeſtre ac gymnicum ſtatuto tempore celebrant, in quo nulli Lampſacenorum certare permittitur. Durante cum Lampſacenis bello, contigit ut Teſagoras quoq; liberis orbus decederet, apud curiam percuſſus ſecuri in capite à quodam, qui ſe tranſfugam uerbis ſimulabat, ſed re ipſa ꝯ hoſtis erat atrocior. Teſagora hunc in modum defuncto, tum Piſiſtratidæ Miltiadem Cimonis filium fratrem defuncti, cum trireme ad ſuſcipiendas ibi Cherſoneſo res domi ſerunt: in quem etiam Athenis beneficia contulerant, tanquam non ſatis conſcij mortis Cimonis patris eius: de qua morte alio in libro qualis fuerit commemorabo. Miltiades ut uenit in Cherſoneſum, domi ſeſe cõtinebat, in honorem uidelicet Teſagoræ fratris. Quod audientes Cherſonitæ, undiq; ex omnibus ciuitatibus principes contraxerunt ad lugendam cum Miltiade fratris necem. Hi poſtquam uenerunt illuc, in uincula coniecti ſunt: & Miltiades Cherſoneſum obtinuit conductis auxiliarijs: filiamq; Olori regis Thraciæ Hegeſipylam duxit uxorem. Quem etſi nuper illuc profectum, tamen non mediocria, ſed grauia ſane negocia exceperunt. Nam tertio ꝯ hæc geſta ſunt anno, è Cherſoneſo profugit, non auſus expectare ueniẽtes Scythas Nomades: qui ab rege Dario irritati, coactis copijs ad hanc uſq; Cherſoneſum proceſſerunt. Illis digreſſis, cum rurſus Dolonci reduxere, tribus annis anteꝯ alijs curis implicaretur. Tunc Phœnices apud Tenedum eſſe cum audiſſet, quinq; cum triremibus (quas præſentibus facultatibus implicauerat) Athenas nauigauit, ſoluens ex urbe Cardia. Qui dũ per ſinũ nigrum trãſmiſſa Cherſoneſo curſum tenet, & Phœnicũ claſſe circũuentus, ipſe quidem cum quatuor triremibus ad Imbrum euaſit: quintã tamen Phœnices inſecuti ceperunt: cui præerat Miltiadis filius, natu maximus Metiochus, non ex filia Olori Thracum regis, ſed ex alia muliere. Eum Phœnices cum Miltiadis filium eſſe cognouiſſent, ad regem perduxerũt, rati ſe magnam apud eum gratiam inituros: quoniam Miltiades in dicẽda apud Ionas ſententia ſuaſiſſet, ut Scythis rogantibus Ionas ſoluta rate, domum abire obtemperarent. Oblato tamen ſibi Metiocho, Darius tãtum abeſt ut quicquam mali fecerit, ut permultis eum bonis affecerit. Donauit enim domo, facultatibus, uxore etiam Perſide: ex qua liberi geniti ſunt qui inter Perſas cẽſentur. Miltiades autem ex Imbro Athenas peruenit: neq; hoc anno quicquam eſt à Perſis amplius in Ionas ſæuitum, ſed benigne ſatis cum eis actum. Hoc anno Artaphernes Sardium præſes, accitis hoſtium nũcijs, adegit Ionas ad pactiones inter ſe faciendas, de tradendis mutuo ijs, qui iniurias intuliſſent: néue quid inuicem ferrent, aut agerent. Ad hoc adactis Ionibus, per paraſangas (ita enim Perſæ triſena ſtadia appellant) regiones diuiſit: regionatimq; uectigal inſtituit, quod re-

Miltiades uictor in olympico certamine.

iſthmos.

Miltiades capitur.

Crœſus.

Pini in morẽ extriturus.

Reprehendit hoc loco Herodotum Aulus Gel. ca. 3. libro. 8.

Pini natura.

Teſagoræ cædes.

Olorus rex.

Hegeſipyla.

Miltia. Cherſoneſo potitur.

Niger ſinus.

Metiochus.

Paraſangæ.

Artapherne Ionibus uectigal impoſuit. Artozoſtra.

gi penderent: quod uectigal ab Artapherne inſtitutum, ad meam uſq; ætatem qui illic fuere pependerunt, eadem penè qua prius conditione inſtitutum: Et hæc quidem illis pacata erant. Cæterum ineunte ſtatim uere, alijs ducibus ab rege abdicatis, Mardonius Gobrys filius, adhuc adoleſcens & recens, in matrimonium accepta Darij filia Artozoſtra, ad mare deſcēdit, permagnas ducēs peditum claſſiariorumq; copias. Quo cum exercitu poſtquam in Siciliam peruenit, ipſe conſcenſa naui cum claſſe abijt, alijs ducibus pedeſtres copijs in Helleſpontum ducentibus: ubi præteruectus Aſiam, in Ioniam peruenit Mardonius. Miram hic rem ego referam ijs Græcis, qui nō aſſentiuntur Otanem

Mardonius. Otanis ſentētia.

inter ſeptem Perſas ſuaſiſſe potiorem eſſe Perſis ſtatum popularem, abdicatis tyrannis. Mardonius ſtatum popularem in ciuitatibus conſtituit. His actis, in Helleſpontum ire contendit: ubi coacta ingenti ui nauium ac peditatus, eas copias traiecit Helleſpontum,

Thaſij ſubacti. Macedones ſubacti à Dario.

perq; Europam iter Eretriam uerſus atq; Athenas faciebat. Hæ igit̄ ciuitates prætextu Darío erant belli inferendi: ſed in animo habebat quàm plurimas poſſet Græcarum ciuitatum ſubigere. Nam & claſſe Thaſios, nec manum ex aduerſo leuantes ſubegit: & peditatu Macedonas, ultra eos qui iam ſeruiebāt, in ſeruitutem redegit. Etenim quæ intra Macedones ſunt nationes, iam ſubactæ erant. Hæc claſſis è Thaſio tranſmittens, ac terrā legens ad Acanthum uſq; proceſſit: & ex Acantho ſoluens, dum Athon circūuertit, uentus aquilo uehemens, atq; admodum atrox & intolerandus dicitur in eam ingruiſſe: nauiumq; pleraſq; in Athon propulſas, ad trecentas afflixiſſe, ut ſupra uiginti millia hominū interierint: partim ꝙ à feris rapti, partim ꝙ natare neſcirent, partim ꝙ petris alli ſi (nam ſæuiſſimum circa Athon eſt mare) partim gelu abſumpti. Et cum nautico quidē exercitu ita actum eſt. Mardonium aūt cum pedeſtribus copijs in Macedonia ſtatiua

Brygi. Mardonius uulneratus.

habentē, Thraces Brygi ſub noctem inuaſere: & cum alios multos ex eis occiderunt, tū ipſum Mardonium uulnerauerunt. Sed non iccirco ſeruitutē Perſarum deuitare potuerunt: Nam Mardonius non prius ex ijs locis deceſſit, q̄ illos in ſuam redegit poteſtatē. His ſubactis rurſus reduxit exercitum, tū ob acceptam apud Brygos calamitatē in exercitu terreſtri, tū ob maiorē in claſſe ad Athon. Ita hic exercitus pugna turpiter geſta rediit in Aſiam. In ſequenti anno Darius ante omnia Thaſios à uicinis inſimulatos tanquā

Thaſiorum prouentus.

defectionem molientes, miſſo nuncio iuſſit diruere muros, & naues in Abdera recipere. Nam Thaſij, ut qui ab Hiſtiæo Mileſio fuerant obſeſſi, & prouētus magnos habebāt, pecunia multa utebantur cum in cōpingendis nauibus longis, tum ualidioribus muris urbi circundandis. Erat autem eis prouētus ex continēti atq; ex metallis. Ex foſſitia quidem metallorum aureorum materia, ſeptuaginta talentorum: ex Thaſiis autē metallis

Thaſus inſula à Thaſo eius cōditore. Mons ingens euerſus indagandis metallis.

minus: ſed tamen frequēter ita, ut ſi Thaſij forent immunes tributorū, fuerint eis in ſummā prouētura quotannis ex cōtinenti atq; ex metallis ducēta talēta, & quādo plurimū trecenta. Quæ metalla ipſe quoq; inſpexi, & tamē longe admirabiliora fuere, quæ Phœnices ij, qui cum Thaſo eam inſulā cōdiderunt, inuenere: quæ inſula ab hoc Thaſo Phœnice nomē obtinuit. Hæc autē Thaſi Phœnicea metalla ſunt, inter locū qui uocatur Aenyrorum & Cœnyrorum ſita: atq; è regione Samothraciæ ingēs mons indagādo euerſus eſt: Et hoc quidem huiuſcemodi eſt. Thaſii autem iubēte Dario, & muros ſuos dirue

Abdera. Græce. ἱππαγωγὰ Hippophoræ naues.

runt, & naues omnes in Abdera receperunt. Poſt hæc Darius, quid in animo Græci haberent, pugnarēne ſecum, an ſeſe dedere, tentandum ratus, legatos per Græciam dimittit, alios aliō iuſſos petere terram & aquam: Hos in Græciam, alios item ad tributarias ſibi maritimas ciuitates mittit, imperans longas naues fieri, & hippophoras, id eſt, naues quibus equi feruntur. Dum hæc iſti cōparant, legatis per Græciam euntibus, & quæ

Legati Darij in Græciam.

Perſes præceperat petentibus, terram multi in continente populi dederunt. Inſulani quoque, cum alij omnes, ad quos eadem petituri legati acceſſere, tum uero Aeginetæ. Qua de re continuo Athenienſes irritati ſunt, quòd putarent hoſtili in ipſos animo dediſſe terram & aquam Aeginetas, ut unà cum Perſa aduerſus Athenas militarēt. Itaq; li

Cleomenes rex.

bēter occaſionē cōtra Aeginetas amplexi, Spartā profecti illos inſimulauerunt, ꝙ ex eo quod fecerant, Græciam prodidiſſent. Ad hanc delationem Cleomenes Anaxandridæ

Spartiatarum rex, Aeginam transmisit, animo præcipuos eius rei autores comprehendendi. Conanti illos comprehẽdere, cum alij Aeginetæ incessere, tum præcipue Crius Policriti, negãs eum gauisurum si quem abduceret Aeginetarum. Nam id eum facere sine communi consilio Spartiatarum, sed ab Athenien sibus pecunia corruptum. Alioqui cum altero rege uenturum fuisse ad se cõprehendendos. Hoc autem dicebat ex epistola Demarati. Eum Cleomenes ab Aegina discedẽs interrogauit, quod ei nomẽ esset. Ille respondit quod erat, Crios, id est, aries. Cui Cleomenes: Crie, inquit, iam nunc præferrato cornua, tanquam occursurus magno malo Spartæ. Per id tempus Demaratus Cleomenem insimulabat, & ipse rex Spartiatarum, nulla re alia nisi familia inferior Cleomene: (ab eodem enim oriundi) ed familia Eurysthenis, qui primigenius fuerat, nõ nihil honoratior erat. Etenim Lacedæmonij nulli poetarum assentiẽtes, negant se in eã quam nunc possident regionem deductos à filijs Aristodemi: sed ab ipso Aristodemo regnante, qui fuit Aristomachi, qui fuit Cleodæi, qui fuit Hilli filius. Nec multo post Aristodemi uxorem nomine Aeginam, quam dicunt fuisse filiam Autesionis, qui fuit Tisameni, qui fuit Therſandri, qui fuit Polynicis filius, peperisse gemínos: eisq; natis Aristodemum morbo decessisse. Lacedæmones autem qui cum erant, initio consilio creasse regem è pueris eum, qui esset primigenius, ut lex iubebat. Sed nescientes utrum puerorum eligerent, cum essent simíles ac pares: id cum nequirent ipsi decernere, prius fuisse percontatos genitricem, eaq; negante se dignoscere: sed dissimularet, ꝙ uidelicet (ut credibile est) magnopere cuperet ambos effici reges: ita hæc sitibundos Lacedæmonios Delphos scisciratum, quid in ea re agerent, & ijs Pythiam respondisse, ut utrũq; puerorum ducerent ad regem, sed primi ingenium magis honorarent. Hoc responso à Pythia edito, Lacedæmonios nihilominus incertos quo pacto primigenium reperirent, admonitos fuisse à quodam Messenio nomine Panite, ut obseruarent, utrum puerorum mater priorem lauaret, cibaretque: quam si deprehenderent eodem semper modo facitare, habituros id omne quod quærerent, & inuenturos quod uellent: sin illa alternando erraret, palàm fore ne ipsam quidem quippiam magis nosse, & isti aliam rationem inirent. Ibi que Spartiatas ex admonitu Messenij obseruantes matrem puerorum, ignaram cur obseruaretur; animaduertentesq; illam præferentem alteri primigenium, tum cibando, tum lauando, accepisse puerum qui magis honorabatur à matre, tanquã primigenium, publiceq; alendum curasse, impósito ei nomine Eurysthene, iuniori Procle. Hos autem fratres, ubi adoleuerunt, per omne uitæ tempus inter se dissensisse, & itidem eorum posteros perseueraſſe: Hæc soli Græcorum Lacedæmonij aiunt. Nam quæ commemorantur à Græcis, ego scribo: hos Dorienſium reges usq; ad Perseum Danae à deo genitum, recenseri recte à Græcis, & ostendi Græcos esse. Iam tum enim isti inter Græcos censebantur. Ideo autem dixi, usque ad Perseum, nec altius repeti, ꝙ nullum Perseo cognomẽtum fuit mortalis patris, quemadmodum Herculi Amphitryon. Itaq; à me rectam rationem sequente, dictum recte est, usq; ad Perseum. A Danae uero Acrisij filia, retrorsum patres eorum recensendo, constabit principes Dorienſium ex Aegypto oriundos. Hæc generis recensio ex commemoratione Græcorum facta est. Vt autẽ à Persis fertur, Perseus ipse cum esset Assyrius, factus est Græcus, non tamen progenitores eius. Nam progenitores Acrisij recensere, ad progeniem Persei nihil attinet: eosq; (quemadmodum Græci aiunt) Aegyptios fuisse: Hæc de his hactenus. Quod autem regnum Dorum, cum Aegyptij essent, sibi traditum acceperint, hoc (quoniam ab alijs dictum est) omittemus. Quæ uero alij non attigerunt, eorum faciemus mentionem. Has dignationes regibus Spartiatæ tribuerunt: duo sacerdotia, Iouis Lacedæmonij, & Iouis cæleſtis, & ius belli in quãcunq; libuerit regionem inferendi, ut id nulli Spartiatarum prohibere fas sit, alioqui piaculari crimine teneatur: ut in expeditionibus adeundis primi eant reges, in abeundo postremi sint. Centum delecti uiri eis in militia custodes adsint. In egressibus utantur quotcunq; pecoribus libuerit: quorum immolatorum pelles omnes ac terga accipiant: Bellica hæc. Alia sunt quæ pacis tempore eis tribuunt: Quo-

Crie præferrato cornua.

Demaratus. Lacedæmoniorum de se opinio.

Argia alia.

Primigenius ex lege succedit regno.

Panitis' consilium in gemínis discernendis.

Eurysthenes unde appellatus.

Doriensium principum origo. Perseus Assyrius.

Acrisius.

Spartanorũ regum dignatio atq; iura.

ties aliqua publica euiſceratio fit, primi in cœna reges diſcumbant: & ijs primis diſtribui incipiat utrique eorum duplum olim, quàm cæteris conuiuis: libaminaque immolatorum & coria, eorum ſint. Singulis quoque calendis inſtantis menſis, ſingula pecora utrique è publico dentur Apollini immolanda: & farinæ medimnum, id eſt, ſex modia: & uini Laconicus quartarius: & in ſpectaculis ſingulorum certaminum certis locis præſideant. Liceatque quibuſcunque libeat ciuibus inniti, & utrique binos eligere Pythios. Sunt autem Pythij, qui Delphos ad conſulenda oracula mittuntur, quique publice cum regibus paſcuntur. Regibus ad cœnam non euntibus, mittantur binæ choenices, id eſt, ſemodia farinæ, & uini ſingulæ cotylæ, id eſt, ſextarij: præſentibus dupla dentur omnia. Eadem ratione ne à priuatis quoque inuitati ad cœnam, honorentur. Vaticinia, quæ de uirgine pupilla utri danda ſit, ei ne cui mater, an cui pater deſponderat: necnon de uijs publicis: & ſi quis adoptiuum filium facere uelit inuitis regibus. Liceat quoque eis pro ſuo arbitrio aſſidere in ſenatu, qui conſtat ex duodetriginta ſenibus: Si eò non acceſſerint, eorum maxime propinqui duo ſenatores, ius regum obtineant duos calculos ponendi, tertium pro ſeipſis. Viuentibus hæc regibus à republica Spartiatarum tribuuntur, illa defunctis. Equites per uniuerſam Laconicam obitum regis enunciant: fœminæ per urbem circumeuntes, ollas pulſitant. Cumque hoc fit, neceſſe eſt ex ſingulis domibus duos ingenuos, marem ac fœminam, luctu fœdari, magnis pœnis (niſi hoc faxint) impoſitis. Eadem circa funus regum conſuetudo Lacedæmonijs eſt, quæ barbaris Aſianis. Nam plerique barbarorum eodem ritu in mortibus regum utuntur. Siquidem poſteaquam mortem obijt Lacedæmoniorum rex, oportet eius exequijs adeſſe ex omni Lacedæmonis regione neceſſarios quoſque Spartiatarum, qui ſunt numero uicinorum. Quorum & item ſeruorum atque ipſorum Spartiatarum poſteaquam multa millia in unum coacta ſunt, promiſcue cum mulieribus frontes ſuas intrepide pungunt, & ululatu immenſo utuntur, ultimum quenque regum dicētes ſemper fuiſſe optimum. Qui uero regum in bello perijt, eius ſimulacrum cum expreſſerunt, in toro bene ſtrato efferunt. Cuius tumulatione decem dies iuſtitium eſt: nullusque magiſtratuum conſeſſus, ſed luctus continens. In hoc quoque cum Perſis iſti conueniunt, quod defuncto rege alter qui ſuccedit, liberat ære alieno, quicunque Spartiata aliquid aut regi aut reipublicæ debebat. Apud Perſas qui rex creatus eſt, omnibus ciuitatibus tributum quod debebant, remittit. Cum Aegyptijs etiam Lacedæmonij in hoc congruunt, quòd eorum præcones & tibicines & coqui, in paterna artificia ſuccedunt: & coquus è coquo, & tibicen ex tibicine, & præco ex præcone gignitur. Neque ulli propter uocalitatem alijs inſidiantes ſeipſos ingerit, ſed in paterno opere perſeuerant: atque hæc quidem ita fiunt. Cleomenem tunc, cum apud Aeginam eſſet, communi Græciæ bono operam dantem inſimulabat Demaratus, non tam Aeginetis ſtudens, quàm inuidia & odio ductus. Quem Cleomenes ab Aegina reuerſus conſultabat, ut regno ſummoueret, ob hanc rem intendens in eum actionem: Ariſton Spartæ regnum obtinens, cum è duabus uxoribus liberos non ſuſciperet (neque enim in ſe culpam eius rei eſſe agnoſceret) tertiam duxit uxorem, & duxit hunc in modum: Erat ei amicus quidam Spartiata, cuius opera ex omnibus ciuibus maxime utebatur. Cui uiro erat uxor ſpecioſiſſima, ex turpiſſima talis facta. Siquidem hanc mala forma præditam eſſe cernens nutrix ſua, idque parētes eius, utpote locupletes ægre ferre, hoc excogitauit, ut puellam ſingulis diebus baiularet ad Helenæ templum, quod eſt in loco, qui dicitur Therapne, ſuper fanum Phœbi. Eò quoties nutrix intulerat puellam, ſtans ante ſimulacrum, deam precabatur, ut alumnam deformitate liberaret. Cui aliquando exeunti de templo, mulier quædam apparuiſſe fertur, atque interrogaſſe illam quidnam in ulnis geſtaret: & cum nutrix ſe infantem geſtare reſpondiſſet, iuſſiſſe ſibi oſtendi. Cumque negaret nutrix ſe id facturam, quod infantem parentes ſui uetuiſſent oſtēdi cuipiam, inſtitiſſe iubere prorſus ut ſibi oſtenderetur: magni enim facturam illam, ſi à ſe infans conſpiceretur. Ita nutrice puellam oſtendente, demulcentem caput puellæ dixiſſe, futuram eam omnium Spartanorum formoſiſſimam. Atque ab eo pri-

Medimnus.

Pythij q ſint.

Choenices Cotylæ

Senatus Spartanorum.

Ollas pulſandi mos.

Lacedæmoniorum regū funera.

Vltimus q̃ſq; regū ſemper optimus.

Paternorum opificiorum ſucceſſio.

Ariſton rex. Demarati geniura.

Mulier ex turpiſſima ſpecioſiſſima.

ſtinam ſpeciem decidiſſe: quam cum ad nubilem peruenit ætatem, duxit uxorem Ageto Alcidis filius, ille amicus Ariſtonis. Eius mulieris amore titillat' cum eſſet Ariſton, hanc rem commentus eſt: Ageto ſodali ſuo, cuius illa erat uxor, recepit ſe dono datum unam è ſuis rebus quamcunq; ille optaret: atq; inuicem iuſſit illum ſimile munus ſibi dare. Agetus nihil de re uxoria ſuſpicatus, cum uideret Ariſtoni quoq; uxorem eſſe, accepit conditionem: & in eam rem iuſiurandum interpoſuit. Cui mox Ariſton è ſuis rebus pretioſis donauit quam ille elegit. Ipſe uiciſſim, cum eius partes petendi muneris ab illo fuerunt, ibi optauit uxorem eius adferri. Agetus dicere, ſe præter unum cætera annu iſſe: iureiurando tamen adactus ac dolo ſeductus, ad eam ducendam abijt. Ita tertiá hac Ariſton, repudiata ſecunda, duxit uxorem: quæ circa legitimum pariẽdi tempus, nondum exactis decem menſibus, hunc ei genuit Demaratum. Ariſton, cum ei ſedenti in basilica cum Ephoris quidam famulus nuncium nati filij attuliſſet, ſciens quo tempore duxiſſet uxorem, deductis in digitos menſibus, dixit iurefurando, hic non eſt filius meus. Quod audientes Ephori, haud magni fecere in præſentia. Sed poſteaquam puer adoleuit, pœnituit Ariſtonem dicti; opinátem utiq; filium ſuum eſſe Demaratum: cui ideo nomen impoſitum eſt Demaratus, id eſt, à populo uotis petitus: q; ante eum natum ois populus uota fecit, ut Ariſtoni omnium ante id tempus regũ probatiſſimo filius gigneretur: ea de re id nomen impoſitum eſt. Interiecto deinde tempore Ariſtone uita functo, Demaratus obtinuit regnum: ſed uidelicet neceſſe erat, ut id quod auditum fuerat, hominem regno priuaret. Ea propter à Cleomene uehementer inſimulabatur: cum ea quod ab Eleuſine abduxiſſet exercitum, tum eo tempore, cum aduerſus Aeginetas cum Medo ſentientes traiecit Cleomenes. Ergo ingreſſus eum urgere Cleomenes, componit cum Leutychide Menaris filio, Argis nepote, ex eadem qua erat Demaratus familia, ea pactione, ut ſi eum regem in locum Demarati conſtituiſſet, ſe aduerſus Aeginetas comitaretur. Erat autem Leutychides Demarato inimicus, ob hanc præcipue cauſam, quod cum Percala filia Chilonis filij Lemnarmeni ei deſponſata eſſet, Demaratus inſidioſe hominem coniugio priuauit, præoccupata & prærepta uxore, ac retenta: Ob hanc cauſam Leutychidi inimicitiæ cum Demarato extitere. Is tunc Cleomene ſolicitante contra Demaratum iurauit, negans eum rite Spartanorum eſſe regem, quod Ariſtonis filius non eſſet: deinde quod iurauerat inſtitit confirmare, quod Ariſton aliquando dixiſſet, cum ei nũciaſſet famulus ſuus filium ei natum, & menſes conferens, iureiurando negaſſet illum eſſe filium ſuum. Huic uerbo inſiſtens Leutychides, pronunciabat Demaratum neq; Ariſtonis filium eſſe, neq; rite Spartæ regnare: eiſdem Ephoris adhibitis teſtibus, qui Ariſtoni aſſidentes tunc hæc ab illo audierant. Tandem re in contentionẽ deducta, uiſum eſt Spartiatis oraculum (quod Delphis eſt) conſulendum, an foret Demaratus Ariſtonis filius nec ne. Ibi Cleomenes, cum ex ipſius erga Pythiam prouidentia nihil ſuſpicionis eſſet, ſubornat Cobonem quẽdam Ariſtophanti, maxima apud Delphos autoritate, ut perſuadeat Periallam mulierum uaticinãtium antiſtitem, dicere ea quæ Cleomenes uolebat dici. Ita Pythia ſciſcitantibus ijs, qui ad oraculum erant miſſi, negauit Ariſtonis filium eſſe Demaratum. Quæ tamen res ſequenti tempore palam facta eſt, & Cobon è Delphis profugit, & Perialla honore abdicata: Hactenuſq; ad deponendum regno Demaratum acta ſunt. Is è Sparta ad Medos profugit, ob hanc contumeliam, quòd cum electus regno gereret magiſtratum, adeſſetq; ſpectaculo gymnopædiarum, id eſt, nudorũ puerorum palæſtræ, miſit ad eum Leutychides, in locum Demarati rex factus, deridendi inſultandiq; cauſa, miniſtrum, qui interrogaret qualis eſſet præfectura poſt regnum. Eam interrogationem ægre ferens Demaratus, reſpondit, ſe utrunq; expertum, illum uero non: & eam interrogationem Lacedæmonijs futuram initium plurimæ aut calamitatis aut felicitatis. Hæc locutus, uelato capite è theatro domũ abijt, confeſtimq; præparatum Ioui bouem immolauit, quo immolato, matrem accerſijt: quæ cum aduenijſſet, poſitis in eius manus extis, mulierem his uerbis obſecrauit: Per ego te mater cum alios deos, tum Iouem hunc domeſticum quem tango precor,

Ageti uxor.

Demarati nomen.

Leutychides Percalã.

Cobon. Perialla.

Demarat. regno priuatus ſcitu Demarati reſponſum.

Leutychides rex.

Demarat. ad matrem.

promas mihi ueritatem, quisnam re uera meus est pater? Nam Leutychides inter conuicia obiecit, te è priore uiro grauidam, ita ad Aristonem uenisse. Alij etiam dementius referentes, aiunt, te ad domesticum asinarium uentitasse, illiusq; me filium esse. Qua de re ego te adiens obsecro, ut uerum dicas. Si quid enim eorum quæ dicuntur feciſti, non sola feciſti, sed quod multæ. Et multus de hac re Spartæ sermo est, negantium Aristoni fuisse genituram ad filios procreandos. Nam si fuisset, priores uxores fuisse concepturas: Hæc Demaratus. Cui mater ita respõdens: Fili, inquit, quoniam precibus mecum agis ut dicam ueritatem, omne tibi uerum exponetur: Vt me domum Ariston duxit, tertia quàm me duxerat nocte, simulacrum tanquã Aristonis ad me uenit, quod postea q̃ mecum cõcubuit, corona quam gestabat, me circundedit atq; abijt. Dehinc Ariston aduenit, qui cernens me coronas habentem, sciscitabatur quisnam me illis donasset. Ego ipsum respondi, eoq; id abnuente, iuraui asserens, non bene illi facere qui negaret. Quippe qui paulo antè ingressus, ubi mecum coisset, coronis me donasset. Ariston cernens me iurantem, intellexit eam rem diuinam fuisse. Compertumq; est, illas coronas fuisse sumptas ex heroico conditorio, quod est iuxta ianuam aulæ extructum, quod uocant Astrobaci: & uates id esse hunc eundem heroem responderunt. Habes igitur fili, ita ut uolebas audire. Aut enim ex hoc heroe genitus es, paterq; tibi est Astrobacus heros, aut ex Aristone. Nam ea te nocte concepi. Verum hoc tibi præcipue exprobrant inimici, quod Ariston, cum ei te ortum nunciatum est, multis audientibus negauit te suum esse, quia tempus decem mensium non exisses, per inscitiam talium rerum illi hoc uerbum excidit. Nam mulieres etiam nouem mensium ac septem mensium partum edunt, non omnes decimum mensem explentes. Ego te fili septimestrem genui. Ipse quoque Ariston, non diu pòst agnouit se per imprudentiam id uerbum extulisse. Itaq; alias orationes de tua genitura noli admittere. Omnia enim uerissime audisti. Nam quod ad asinarios attinet, ipsi Leutychidi, & ijs qui talia loquuntur, suæ uxores de asinarijs pariant filios: Hæc illa dixit. Demaratus auditis quæ uolebat, sumpto uaticinio per speciem eundi Delphos ad oraculum consulendum, Helim contendit. Eum suspicati Lacedæmonij fugam capessiturum, insecuti sunt. Sed Demaratus iam ex Heli Zacynthum traiecerat, quem illuc trangressi Lacedæmonij prehenderunt, eiusq; famulos: sed Zacynthijs eum dedere abnuentibus, Demaratus illinc in Asiam ad regem Darium traiecit: à quo magnifice exceptus est, territorioq; ac urbibus donatus: Ita in Asiam Demaratus abijt, ac talí fortuna usus est, uir cum alijs in multis factis dictisq; apud Lacedæmonios illustris, tum quod illis olympiadem palmam quadrijugo certamine reportauerat, rem eius seculis ad ea tempora regum Spartiatarum. Leutychidi Menaris, qui in regni amoti Demarati succesſerat, natus est filius Zeuxidemus, quem nõnulli Spartiatarum Cynisscon, id est, catulum uocabant. Is Spartæ non regnauit, ante Leutychidem defunctus, relicto filio Archidemo. Leutychides orbatus filio, alteram duxit uxorem Eurydanem, Menij sororem, Diactoris filiam, ex qua nullam prolem uirilem susceperit, sed filiam nomine Lampito: quam Archidemus Zeuxidemi in matrimonium accepit, ab ipso Leutychide datam. At ne Leutychides quidem ipse Spartæ consenuit, sed has pœnas Demaratus rependit: In expeditione Pharsalica dux cum omnia faciẽdi ius haberet, multum pecuniæ per corruptelam dono accepit: ipseq; in re deprehensus cum sederet in castris, utraque manu pecuniam tenens, in iudicium delatus è Sparta profugit, domusq; eius excisa. Et Tegeæ in quam profugerat, mortem obijt. Sed hæc in sequenti tempore acta sunt. Tunc autem Cleomenes, cum sibi res in Demaratum bene cessisset, desumpto protinus Leutychide, contendit aduersus Aeginetas, maiorem in modum illis propter ignominiam infensus. Ita Aeginetæ utriusque regis contra se aduentu, non repugnandum iam sibi esse putauerunt. Ex quibus reges adduxere decem, quos delegere, diuitijs ac genere eminentissimos, cum alios, tum Crium Polycriti, & Casambum Aristocratis, qui plurimum habebant potentiæ. Eos in Atticam adductos, penes inimicissimos Aeginetis Athenienses deposuerunt. Post hæc Cleomenes, cum cum subisset metus

Simulacrum eũ mare Demarati.

Heroicum cõditorium.

Partus tempora.

Demarati elogium.

Menidame. Lampito. Zeuxidemus. Archidemus.

Leutychidis fuga

Crios. Casambus.

Spartiatarum, iam manifestus maleficij in Demaratum excogitati, in Thessaliam subterfugit: atq; illinc in Arcadiam profectus, res nouas moliebatur, solicitans Arcadas aduersus Spartam: adigens q; eos iureiurando ad se sequendum, quocunque ipsos educeret. Quinetiam in animo habebat, primores illorum ad urbem Nonacrim ductos adigere ad iusiurandum, per aquam Stygis. In hac autem urbe ab Arcadibus fertur esse Stygis aqua: & est uidelicet talis ea aqua: E petra emanat aquula, distillans in uas quoddam, in gyrum macerie præseptum. Nonacris autem ubi fons hic uisitur, urbs Arcadiæ est, ante Pheneon urbem. Talia molientem Cleomenem Lacedæmonij cum animaduertissent, timentes sibi ipsi, Spartam reuocarunt ad pristinam dignitatem. Sed cum reuersum statum morbus insaniæ cepit, & iam antea subinsanum. Nam ut cuique Spartiatarum obuius erat, in eius faciem infligebat sceptrum. Hæc illum facientem, ac desipiscentem, propinqui soleis ligneis illigauerunt. Qui custodem, digressis aliis, solum remansisse cernens, petijt ab eo gladium. Custode abnuente dare, ab initio comminabatur, quæ mox ei faceret, donec minis conterritus custos (erat enim seruus quidam) gladium tradidit. Eo accepto, Cleomenes à furis incipiens sese detruncabat. In longum nanque discindēs carnes, è tibijs ad femora processit, è femoribus ad coxarum uertebra atq; ilia, quousq; peruenit ad uterum, in quo rescindendo sic expirauit. Vt plerique Græcorum memorant, quia Pythiam corruperat ad ea dicenda, quæ circa Demaratum acta sunt. Vt soli Athenienses, quod adortus Eleusinam, fanum deorum fuerat depopulatus. Vt Argij, quia eos qui è pugna fugerant, Argios ex Argij templo ipsorum abductos obtruncarat: & ipsum lucum quem in Argia occupasset, incēderat. Etenim Cleomeni Delphis oraculum poscenti, responsum fuerat, eum Argos esse capturum. Qui posteaquam ad flumen Erasinum copias Spartiatarum duxit, quod flumen è lacu Stymphalio manare fertur. Hunc enim lacum in uoraginem condi, & Argis postea exoriētem apparere, illinc q; iam eam aquam uocari Erasinum. Ad hoc igitur flumen posteaquam peruenit, ei hostias immolauit: & cum læta non essent exta de flumine transmittendo, ait delectari se quidem Erasino, nolle prodere ciues suos, nō tamen ideo Argios gauisuros. Mox q; illinc motis castris ad Thyreamuenit, & mari taurum cum mactasset, nauibus copias ad regionem Tirynthiam ac Nauplium duxit. Id audientes Argij, ad eos arcēdos obuiā tendunt ad mare. Et cum aduentarent Tirynthum, in loco cui nomen inditum est Sepia, relicta non magna inter duas acies intercapedine, consederunt è regione Lacedæmoniorum. Neque uero illic pugnam ex aperto reformidabant, sed ne dolo exciperentur. Nam ad hanc rem attinebat oraculum, quod Pythia ediderat communiter eis atq; Mileſijs, in hæc uerba:

Nonacris op.
Per aquā Stygis iurare.
Cleomenis insania.
De Cleomenis morte alter tradit Plutarchus.
Cleomenes seipsum interimit.
Erasinus flu.
Stymphalius lacus.
Sepia locus.

Ve um quando marem præuertet fœmina pictrix,
Intr & Argiuos referet præclustris honorem,
Tunc Argiuarum reddet pleraq; gementes:
Vt uenturorum aiat quis quandoq; uirorum,
Telo sæuus obit sinuoso corpore serpens.

Hæc omnia Argijs cum contigissent, merum incutiebant. Ideoq; eis uisum est, præcone hostium esse utendum. Atque ita esse faciēdum, quoties præco Spartiata quippiam Lacedæmonijs denunciaret, idem facerent ipsi. Cleomenes animaduertens Argios facientes quicquid apud Lacedæmones præco denunciasset, præcepit suis, ut cum præco denunciaret prandendum, tunc raptis armis tenderēt in Argios. Hoc exectui Lacedæmonij, in Argios è uoce præconis prandentes impetum faciunt, eorumq; cum multos occiderunt, tum plures in lucum Argi fuga elapsos circunsederunt. Qui dum asseruantur, Cleomenes hoc sibi faciendum putauit: Scisitatus quosdam, quos secum habebat, perfugas, misit præconem ad euocandū nominatim eos Argios, qui in luco præclusi erant ad se redimēdos. Est autem apud Lacedæmonios redemptio in singulos uiros, binæ mnæ. Ita Argiorum quinquaginta, ut quisque euocatus fuerat, Cleomenes interemit: quod faciens, latebat cæteros qui in fano erant, utpote denso luco interiecto, non cernentes

Redemptio apud Lacedæ.

quid illi extrinsecus agerent: nisi postq̃ quidam conscensa arbore, quod fiebat inspexit. Vnde non amplius qui euocabantur prodiere. Ibi Cleomenes iussit unumquemq; seruorum lucum materia circundare: atq; illis obtemperantibus, lucum incendit. Eoq; iam ardente, percontatus est quendam perfugarum, cuiusnam deorum esset ille lucus. Perfuga Argi esse respondit. Quo audito, Cleomenes uehemẽter ingemiscens: O Apollon, inquit, uates quantopere me frustratus es, dicens me Argos esse capturum, coniicio iam exitum habuisse oraculum. Post hæc maiore copiarum parte Spartam redire permissa, ipse cum mille delectis perrexit ad templum Iunonis, illic sacrificaturus. Sed sacrificare super aram uolens, cum à sacerdote uetaretur, negante fas esse externo illic sacra facere, iussit seruos abductum uerberare. Ac posteaquam immolauit, Spartam abiit. Reuersum inimici ad Ephoros citauerũt, crimini dantes, quod pecunia corruptus, Argos cum facile posset non cepisset. Quibus respondit Cleomenes (incertum mihi uere an falso) se posteaquam templum Argi cepisset, putasse dei expletum esse oraculum, & proinde non prius tentandam urbem, quàm sacris operatus sciret an sibi deus illam traditurus esset, an impedimento futurus. Sibi autem apud Iunonis templum litanti efflu xisse flammam è pectoribus simulacri: atq; ita ipsos intelligere, proculdubio eum non esse Argos expugnaturum. Si enim è capite simulacri flamma extitisset, fore ut urbem ab arce caperet. Cum uero è pectoribus fulgur extiterit, id omne fuisse confecti quod deus cõfici uoluisset. Hæc dicẽs, credibilia ac probabilia Spartiatis dicere uisus est, multoq; maiore parte sententiarum absolutus. Cæterum Argos ita uiris desolatum est, ut seruis eorum res omnes susceperint, atq; magistratus administrarint, dum filij cæsorum ad puberem adoleuere ætatem: Qui sese in suum ius asserentes, ac reuersi Argos, mancipia eiecere. Serui eiecti, prælio Tirynthem obtinuere, eatenus quidem, dum fuit in eis mutua benenolentia, & donec ad eos uenit uates quidam Cleander genere Phygasæus ab Arcadia. Is persuasit seruis, ut dominos adorirẽtur. Vnde bellum inter eos diuturnum extitit, donec Argij ægre euasere uictores. Ob hoc igitur aiunt Argi Cleomenem ad insaniam redactum, male periisse. Ipsi autem Spartiatæ negant ab ullo dæmonio Cleomenem ad insaniam redactum sed conuersatione Scytharum, intemperantem meri esse factum, & iccirco furiosum. Scythas enim Nomades, post illatum sibi à Dario bellum, ad illum ulciscendum perstitisse: missisq; Spartam nuncijs ad societatem faciendam, ita pepigisse, tanquam ex utrorumq; utilitate foret, ut ipsi quidem Scythæ iuxta flumen Phasim conarentur Medicam regionem inuadere: Spartiatæ uero ab Epheso ascendere, & ad certum locum utrisq; occurrerent. Cum ijs Scythis qui ad hoc missi sunt, consuetudinem habuisse Cleomenem aiunt, atque ex eo nimiam didicisse potandi intemperantiam: atq; ob id insanisse arbitrari. Vnde quoties intemperantius bibere uolũt, aiunt: scythissato, id est, age Scytham. Ita de Cleomene referunt Spartiatæ. Mihi uero uidetur ille has poenas Demarato pependisse: Bello defunctum ubi audiere Aeginetæ, Spartam nuncios misere, uociferatum contra Leutychidem de obsidibus, qui Athenis tenerentur. His Lacedæmonij, consilio inito, multum iniuriæ ab Leutychide illatum esse censuerunt, hominemq; dedendum, quem illi Aeginam deportarent pro ijs qui Athenis tenerentur. Hunc cum essent ducturi Aeginetæ, tunc ad eos Theasides Leoprepis, uir Spartæ probatus: Quid, inquit, uiri Aeginetæ facere uultis, regem ne Spartiatarum deditum à suis ciuibus abducere? Si nunc præiracundia Spartiatæ ita decreuerunt, cauete ne quod exitiale malum in uestram regionem (si hoc feceritis) inferant. His auditis, Aeginetæ ab illo abducendo supersederunt, hac tamen conditione, ut secum profectus Athenas Leutychides, redderet sibi uiros, qui illic depositi essent. Vbi Athenas uenit Leutychides, ac depositum repoposcit, Athenienses (ut qui reddere nollent) tergiuersari: quod dicerent duos in deponendo reges fuisse, ideoque iniquum esse id alteri sine altero reddi. Quibus negantibus se reddituros Leutychides: Facite, inquit, Athenienses utrum ipsi uultis, si redderetis sancte facturi: è contrario, si non redditis. Qualis autem res circa depositum contigit Spartæ, uolo referre: Dicimus nos Spartiatæ fuisse ter-

Cleomenes lucum Argiũ incendit.

Argi lucus.

Flamma è iunonis simulacro.

Argos à seruis occupatur.

Tiryns.

Cleander uates.

Cleomenis insania unde.

Intemperantia meri.

Scytharum intẽperantia.

Scythissato.

Theasides.

Leutychidis oratio de deposito reddendo.

tia ab hinc ætate quendam Glaucum Epicydidis filium, qui cum alijs summis laudibus excellebat, tum iustitia inter omnes optime audiebat, qui per id tempus Lacedæmonem incolebant. Et huic procedente tempore contigisse, ut uir quidam Milesius Spartam uenerit, hominis conueniendi gratia, atq; ita sit allocutus: Ego sum uir Milesius, qui ad tuam Glauce fruendam iustitiam uenio. Nam cum esset tua fama celebris cum per omnem aliam Græciam, tum uero per Ioniam, apud memetipsum ratiocinatus sum: Ionia quidem semper obnoxia periculis est, Peloponnesus autem tuto fundata, & ob id uidere licet eosdem homines nihil habere pecuniarum. Hæc reputanti mihi atq; consultanti, uisum est dimidium mei census in pecuniam redactum deponere penes te, & probe intelligo hæc penes te depositа mihi incolumia fore. Tu uero has pecunias accipe, & hãc notam, quam unà custodi: quam notam quisquis habens reposcet pecuniam, ei redito: Hæc hospes qui Mileto uenerat, dixit: atq; ea conditione depositum Glaucus accepit. Multo deinde tempore interiecto, filij eius qui pecuniam deposuerat, Spartam ueniunt, Glaucum conueniunt: exhibitaq; nota pecuniam reposcunt. Ille enim uero repellere homines, atqui his uerbis è contrario respondere: Neque istius rei quicquam reminiscor, neque ad me pertinet scire quæ dicitis. Volo tamen reminiscens quicquid iusti fuerit facere, & si accepi, iure optimo reddere: sin à principio non accepi, Græcorum legibus in uos uti. Ad quod confirmandum, præstituo uobis tempus hinc ad quatuor menses. Ita Milesij facta iactura, tanquam fraudati pecunia, discessere: & Glaucus Delphos se contulit ad oraculum consultandum. Cui consultanti ἀν ὄρκῳ, id est, iureiurãdo, pecuniam prædaretur, Pythia respondit his uersibus:

Glauce Epicydides equidem expedit ad breue tempus,
Sic orco uicisse, interuertisseq; nummos:
Deiera & euorcum, quoniam manet exitus idem; *Orci filius.*
Ast orci natus, qui nomine, qui manibus, qui
Nullis est pedibus, rapide aduenit, usq; adeo, dum
Conuoluens omnem perdat prolemq; domumq;;
Cum sobole euorci melius sed postea agetur. *Tentare deũ & facere, idẽ pollere.*

His auditis, Glaucus ueniam sibi eorum quæ dixisset ut daret, deum obsecrabat. Cui Pythia inquit, idem pollere, tentare deum & facere. Tunc Glaucus accitis Milesiis hospitibus pecuniam reddidit. Cur autẽ hæc oratio apud uos instituta est, dicetur: Glauci nunc nulla supereſt neq; soboles neq; domus, quæ illius censeatur: sed ex Sparta radicitus extrita est. Ita bonũ est, nihil aliud de depositо cogitare, q̃ ut repetentibus reddatur. Leutychides hæc locutus, cum nihilo magis ab Athenienſibus audiretur, discessit. At Aeginetæ priusquam superiorum iniuriarum, quas Athenienſibus intulerant, gratificantes Thebanis darent pœnas, hæc fecere: Cum Athenienſibus succenſerent, quod sibi ab illis iniuriam fieri arbitrarentur, se ad ulciscendum apparabant. Erat enim Athenienſium in Sunio biremis quædam, quam Delum iam inde à Theseo quotannis mittebant. Hanc Aeginetæ locatis insidijs intercepere, plenam primoribus Athenienſium, uirosq; alligauere. Ea clade ab Aeginetis accepta, Athenienſes non amplius differendum putauerunt, quin omnia in illos excogitarent. Etenim erat quidam Nicodromus Cnœthi appellatus, uir in Aegina spectatus. Hic suam ipsius priorem abitionem Aeginetis imputans, querebatur qui prius sua de missione cum transegisset, cognito Athenienſes esse animatos ad nocendum Aeginetis, quibus ipse infensus esset, composuit cum illis de prodẽda Aegina ad certam diem, quo esset rem aggressurus ipse, & illos oportteret uenire subsidio. Atq; ita ex composito urbem (quæ uetus uocatur) occupat. Sed Athenienſes ad idem non affuerunt, quia classis eorum par Aeginetanæ nondum erat comparata. Qui dum à Corinthijs commodari sibi naues rogant, interea res corrupta est. Corinthij per id tempus Athenienſibus amicissimi, dedere rogantibus naues uiginti, sed dantes uendiderunt singulas quinis drachmis: quoniam eas dono dare uetabãtur lege. His acceptis Athenienſes, & suis instructis in summam septuaginta numero, in Aegi- *Delũ missa bi remis quotannis ab Athenis.* *Nicodromus.* *Naues quinq; drachmis addictæ.*

nam nauigauerunt, peruenerunt q; postridie eius diei qui erat destinatus. Qui cum ad di em non adessent, consenso nauigio Nicodromus ex Aegina profugit, alijs nõnullis Aeginetarum eum comitantibus, quibus Athenienses Sunium incolendum dederunt. Vn
Proverbium. de isti procedentes, eos qui in insula erant Aeginetas, & ferebant & agebant. Sed hæc posterius acta sunt. Proceres Aeginetarum superata plebe, quæ unà cum Nicodromo tumultum fecerat, mox eos quos ceperant, ad necem exegerunt. Vnde piaculum admisere, quod nullo studio expiare potuerunt, præoccupati q; prius ex insula sunt deiecti, quàm deum sibi propiciarent. Nam cum septingentos è plebe quos uiuos ceperant, ad
Cereris tẽplo adhærẽs manibus truncatur. necem educerent, unus eorum è uinculis elapsus, fugit ad Cereris legiferæ uestibulum, eius q; cardinibus prehensis adhærebat: quem illi cum auellere non possent, absciss is ulri manibus ita deduxerunt, quæ manus cardinibus consertæ manserunt. Hæc cum apud se fecissent Aeginetæ, classe septuaginta nauium cum Athenien sibus qui superuenere
Aeginetæ ab Athen. superantur. congressi, superantur. Victi nauali prælio, eosdem quos prius Argios in auxilium uocauerunt, sed illi noluere eis amplius auxilio esse, causati, quod & naues Aeginetæ necessario sumptæ à Cleomene oram Argolidẽ tenuissent, & ipsi cum Lacedæmonijs in terrã descendissent, ut nonnulli quoque è Sicyonibus nauibus descenderent in eadem contra ipsos expeditione. Quo nomine utri q; mulcta ab Argijs iuncta est mille talentorum, quorum quingena uter q; populus solueret. Et cum Sicyonij suam culpam agnoscentes, centum talentis cum Argijs decidissent, Aeginetæ ne agnoscere quidem culpam uoluere: Erant enim superbiores. Ea propter rogantibus eis, nemo amplius Argiorum publice auxilium tulit: sed uoluntariorum circiter mille, duce quodam, cui nomen erat
Eurybates. Eurybates, quinque palmarum uiro. Quorum plerique non reuertere, sed in Aegina sub Athenien sibus occubuere. Et ipse dux Eurybates singulari certamine ter uictor, quarto sub Sophane Decelis oppetijt. Verum Aeginetæ sua classe adorti incompositos,
Vide sup. ad finẽ li. quinti. Athenienses superauere, eorum q; naues quatuor cum ipsis pugnatoribus cepere. Et Athenienses quidem bellum cum Aeginetis contraxerunt. Persa autem quæ ipsius partes erant exequebatur, cum famulo assidue in memoriam redigente, ut reminiscerentur Athenien sium: tum Pisistratidis assidentibus, Athenienses q; criminantibus, tum cupiditate per hunc prætextum, quod natus erat subigendi Græcos, quicunq; sibi terram & aquam denegassent. Itaq; Mardonium, qui male rem naualem gesserat, præ-
Mardonius à præfectura remotus. fectura amouit, alios q; designatos duces aduersus Eretriam & Athenas mittit, Datim genere Medum, Artaphernem Artaphernis fratris sui filium, datis mandatis, ut Athenas atq; Eretriam diriperent, captiuos q; in conspectum afferrent. Datis. Postquam hi duces declarati ab rege digressi, ad planitiem Ciliciæ maritimam deuenere cum ingenti ac bene instructo exercitu, & ibi castra posuere, aduenerunt nauticæ copiæ omnes, ut singulis erant imperatæ. Ad hæc hippagogæ naues, quas superiore Darius anno mandauerat tributarijs suis præparandas. In has introductis equis, atq; terrestri peditatu, sexcentis cum triremibus in Ioniam contenderunt. Hic non recto cursu secundum continentem in Hellespontum, etiam Thraciam uersus nauigabant, sed è Samo unde soluerant, præter Icarium, inter q; insulas, præcipue (ut ego sentio) metu circumeundi Athon, quem superiori anno circumnauigantes, magnam iacturam fecerant. Præsertim coacti propter Naxon, quam antea non cepissent: ad quam posteaquam ex Icario pelago appulsi sunt (in hanc enim ut primum copiæ ducerentur, Persæ urgebant) Naxij memores priorum, fuga se in montes concitauerunt, non ausi resistere. Eorum quos adepti sunt Persæ in seruitutem raptis, delubra atq; urbem incenderunt. His actis, ad cæteras insulas tetenderunt. Hæc dum isti agunt, Delij relicta & ipsi Delo, fuga in Tenum abeunt. Eò tendentes naues præcedens Datis, non sinebat ad Delum habere stationem, sed trans Delum apud Rheneam. Et simul cognito ubi Delij essent, missio caduceatore his eos uerbis affatus est: Viri sacri, quid fuga abistis, non pro merito de me male opinantes? Ego enim
Datis ad Delios oratio. & ipse mea sponte animatus sum, & ab rege iussus, quo in loco duo dij geniti sunt, ne quid aut cum locum, aut eius incolas lædam. Redite igitur ad uestra ipsorum, & incoli-

te insulam: Hæc Delijs per caduceatorem dixit. Mox trecentas thuris libras super aram gestas adoleuit. His actis aduersus Eretriam primum nauigauit, simul omnem classem, simul Iones, pariter atque Aeoles agens. Statimq; ab illius digressu Delos tremuit (ut Delij aiunt) ad meam usq; ætatem tunc & primum & postremum commota, deo mala uentura hominibus portẽdente. Nam sub Dario Hystaspis, & Xerxe Darij, & Artaxerxe Xerxis filio, tribus his deinceps ætatibus plus malorum passa est Græcia, quàm uiginti alijs ante Darium ætatibus: partim à Persis, partim ab ipsis primoribus de principatu bellantibus: ut non ab re Delos commota sit, prius immobilis: de qua in oraculis ita scriptum erat: *Delos tremuit.*

Et Delon, quamuis sit adhuc immota, mouebo.

Et sane in nostra lingua pollent hæc nomina: Darius, quod coercitor: Xerxes, quod bellator: Artaxerxes, quod magnus bellator. Barbari postquam à Delo ad alias insulas profecti sunt, sumebant illinc tum copias, tum liberos insulanorum obsides. Vt uero insulas præternauigantes Carystum appulerunt, Carystijq; negarent se uel obsides daturos uel militaturos aduersus uicinas ciuitates, uidelicet Athenas & Eretriam signi ficantes, Carystij tam diu obsessi sunt, eorumq; ager uastatus, donec in deditionem Persarum uenerunt. *Carystus capta.* Eretrienses audito Persarum exercitu aduersum se uenire, auxilia ab Athenienſibus imploraſſe. Quibus non deneganda auxilia rati Athenienses, miserunt subsidio illis ea quatuor millia hominum, qui Chalcidensium equitum obtinuerant prædia. Sed Eretrienſium haudquaquam syncerum erat consilium, qui tametsi accersebant Athenienses, tamen ancipiti sententia uacillabant: quibusdam eorum censentibus urbem deserendam, & in cacumina Euboeæ eundum: quibusdam qui propria lucra à Persis expectarent, prodition em molientibus. Horum utrorunque animos animaduertens Aeschines Nothonis filius, Eretriẽsium primarius, patefecit Athenienſibus omnem præsentium rerum statum, orauitq; ut domum abirent, ne una cum illis occumberent. *Aeschines.* Hæc consulenti Aeschini obtemperantes Atheniẽses; illinc in Oropum transgressi, salutem sibi pepererunt. *Oropus.* At Persæ eò aduecti, naues oræ Eretricæ ad fanum & Choereas & Aegilia applicuerunt: potitiq; his locis, continuo equos exposuere, & tanquam cum hostibus conflicturi se instruxere, aduersus quos non decreuerant Eretrienses sibi esse prodeundum. *Choereæ. Aegilia.* Sed quandoquidem sententia de urbe non deserenda euicerat, merito dabant operam ut mœnia custodirent. Adorientibus ea Persis, acri pugna per sex dies certatum est: multisq; utrinque cadentibus, septimo die Euphorbus Alcimachi, & Philagrus Cynei, inter populares suos uiri spectati, urbem hostibus prodidere: Quam ingressi Persæ, postquam templa spoliauere, incenderunt, in ultionẽ eorum templorum quæ Sardibus deflagrauerat, hominibus iussu Darij in seruitutem captis. *Euphorbus Philagrus proditores. Eretria capta.* Potiti Eretria, aliquot illic dies morati, in Atticam nauigauerunt, tuncq; magnam partẽ uastauerunt, rati idem facturos Athenienses quod Eretriẽses fecissent. Etenim erat locus Atticæ Marathon, proxime Eretriam, ad equitandum opportunissimus, quò illos Hippias Pisistrati filius deducebat. *Marathon.* Eòdem Athenienses & ipsi re audita ad uim arcẽdam processerunt, decem præfectis sibi ducibus, quoꝝ decimus erat Miltiades, cuius partẽ Cimonẽ Stesagoræ fugere ex Athenis Pisistratum Hippocratis contigerat: & dum fugit, obtinere Olympiadẽ quadrijugo certamine: quam uictoriam muneris gratia transtulit in Miltiadẽ ex matre germanum: proximaq; Olympiade eisdem equabus aliam Olympiadẽ cum uicisset, à filijs Pisistrati interfectus est, nõ iam uiuo Pisistrato. Interfectus est autẽ ad Prytanæi, noctu summissis percussoribus: sepultusq; ante urbem trans uiam, quæ uocatur Diacœle: & è regione sepultæ sunt equæ illæ, quæ treis Olympicas uictorias reportarant. *Cimonis sepulchrum. Diacœle. Equæ Olympici uictrices.* Idem quod istæ, iam aliæ equæ fecerunt, quæ fuerunt Euagoræ Lagonis. Aliæ præterea nullæ. Per idem tempus maior natu filiorum Cimonis Stesagoras, apud Miltiadem patruum in Chersoneso educabatur. Minor autem apud ipsum Cimonem Athenis erat, nomen habens à Miltiade Chersonesi *Euagoras.*

conditore. Hic igitur Miltiades è Cherſoneſo tunc profectus, dux Athenienſium erat, è duplici cæde elapſus: ſemel, cum eum Phœnices uſq; ad Imbrum perſecuti ſunt, magni facientes capere hominem ut ad regem perducerent: iterum, cũ ab iis elapſum, domum ſuam reuerſum, ac ſe reducẽ eſſe exiſtimantẽ, inimici ſui exceperũt, & ad iudiciũ dedu xerunt, accuſantes occupatæ in Cherſoneſo tyrannidis. Hoc reatu liberatus, ſuffragiis po puli dux declaratus eſt. Duces cũ adhuc in urbe eſſent, ante omnia legatũ Spartam mit-

Phidippides. tunt Phidippidẽ, illum quidem Athenienſem, ſed tabellariam operam facitantem.

Parthenius mons. Huic Phidippidi, ut ipſe refert, & Athenienſibus renunciauit, circa Parthenium mon tem, qui ſupra Tegeam eſt, obuius fuit Pan: compellatoque nominatim Phidippide, iuſſit nunciari Athenienſibus, quid ita Athenienſes nullam gererent curam ſui q bene ipſis uellet, quiq; iam ſæpenumero de eis benemeritus fuiſſet, atque etiam futurus eſſet.

Panos templum. His uerbis fide habita Athenienſes, quod eorum iam ſtatus erat bene cõſtitutus, extru xerunt ſub arce templum Panos: illiq; annuis hoſtiis, ex quo nuncium accepere, ſacrifi cant, & ardenti candelabro ſupplicant. Phidippides autem hic, qui ſibi Pana dixit appa ruiſſe, tunc cum à ducibus miſſus eſt, iterum Athenis egreſſus, Spartam peruenit, adi ensq; magiſtratus: Lacedæmonii, inquit, orant uos Athenienſes, ut ſibi opem feratis, nec ciuitatem inter Græcos uetuſtiſſimam contemnatis in diſcrimen adductam, ne Barba ris uiris ſeruiat. Etenim Eretria direpta eſt, inſigniq; ciuitate Græcia imbecillior reddi

Lacedæmoni orum lex. ta. His mandatis à Phidippide expoſitis, placebat quidem Lacedæmonii opẽ ferre Athe nienſibus, ſed id ſibi impoſſibile confeſtim facere uidebatur, nolentibus legem rũpere. Nam erat nonus dies inſtantis menſis, quo die negabant ſe progreſſuros, nec niſi orbe lunari impleto. Et iſti quidem plenilunium expectabãt. Hippiæ autem Piſiſtrati filio, qui Barbaros in Marathonem perducebat, uiſum hoc in ſomnis ſuperiore nocte obla

Hippiæ ſomnium. tum eſt: Videbatur ſibi Hippias cum matre concumbere. Quo ex ſomnio coniectabat fore, ut reuerſus Athenas, ac recepto dominatu ſenex domi ſuæ obiret: Hũc in modum interpretabatur uiſum ſuum ei. Tũ (dum pdam Eretrienſem, quam depoſueratin inſu la Styreorum nomine Aegileam reportat: dũq; naues ad Marathonẽ appulſas in ſtatiõnibus locat, ac Barbaros in terram egreſſos diſponit) talia adminiſtranti contigit ſter nutatio, tuſſisq; ſolito uehementior. Vnde cõcuſſis eius, utpote ſenis, pleriſq; dentibus,

Dens Hippiæ tuſſiendo excuſſus. unus illorũ ex uiolentia tuſſiendi excuſſus eſt, & in arenam delapſus: qui magna achibita ad inueniendum diligẽtia, cum tñ nõ appareret, ſuſpirans Hippias, ad eos q aderant, ait: Hæc terra nõ eſt noſtra, nec eam poterimus nobis ſubiectam efficere: ſed tñmo do partẽ, quantũ ſpatii dens, q mihi aderat, obtinet: Huc Hippias ſuam uiſionem interpretabatur euaſiſſe. Athenienſibus apud Herculis fanum inſtructis ſupuenere auxilio Pla

Plataenſes. tæenſes, omni cũ populo, q ſeſe Athenienſibus dediderant, & pro quibus frequentes iam labores ſuſcepant Athenienſes. Dediderant autem ſeſe hoc modo: Cum à Thebanis pmerẽtur Plataenſes, primum Cleomeni Anaxandridæ, q interuenerat, atq; Lacedæmoniis ſeſe dediderunt: à quibus tñ recepti non ſunt, hac oratione utentibus: A nobis, q procul habitamus, frigidum quoddam fuerit uobis auxilii. Nam priuſquam noſtrum quiſquam audiat, poſſitis occupati ab hoſtibus ſæpe expugnari. Suademus autem ut uos ipſos Athenienſibus dedatis, uicinis pariter & ad tutandum nõ inualidis. Hoc Lacedæ

Duodecim dij Athenienſiũ. monii non tam cõſulebant Plataenſibus, quòd eis bene uellẽt, quàm quòd optarẽt Athe niẽſes defatigari Bœotio bello. Id ſuadẽtibus Lacedæmoniis nõ aduerſati Plataenſes, aditis Atheniẽſibus, dum rẽ diuinam duodecim dis faciũt, eis ad aram ſuppliciter ſedẽtes ſeſe dediderũt. Aduerſus quos Thebani re audita exercitũ duxerũt, in eosq; auxilium Atheniẽſes uenerunt. Sed dum conſerturi plium eſſent, Corinthii haud contẽnendam ſibi rẽ putãtes, ad eos recõciliãdos interuenere: atq; utrorũq; pmiſſu regionẽ hũc in modum terminarũt, ut Thebani eos Bœotios q nollẽt inter Bœotios cẽſeri, ſinerẽt facere quod uellẽt. Hoc ubi decreuere Corinthii, abſceſſere. Abſcedẽtes quoq; Atheniẽſes aggreſſi Thebani ſunt; cõmiſſaq; pugna, repulſi. Vñ Atheniẽſes tranſgreſſi quos Corinthii ſtatuerunt terminos, Aſopum fecerunt limitẽ Thebanis. Ergo Plataeẽſes Athe

nienſibus ſeſe cum dedidiſſent, ad Marathonem tunc auxilio uenerunt. Erant autem in Athenienſium ducibus ancipites ſententiæ, aliis uetantibus fieri prælium, pauciores eſſe, q̃ ut cum Medis confligerent: aliis, quos erat Miltiades, ad pugnandum hortantibus. Itaq; cum eſſent bifariæ ſententiæ, & deterior uinceret, ibi Miltiades Callimachum Aphidnæum adiit, tunc forte polemarchum, id eſt, belli principẽ: qui magiſtratus per ſuffragia electus in danda faba, hoc eſt, in declaranda ſententia, undecimus eſt. Nã quondam Athenienſes in dicenda ſententia parem ducibus faciebãt polemarchum. Adhuc Miltiades, in te, inquit, nunc Callimache ſitum eſt, utrum in ſeruitutẽ Athenæ redigantur, an tu eas liberando memoriam tui in omne æuum relinquas, qualem ne Harmodius quidem atque Ariſtogiton reliquerunt. Nam Athenienſes nunc in maximũ omniũ(ex quo nati ſunt) uenere diſcrimen: q̃ ſi Medis ſuccumbant, palam eſt quæ paſſuri ſint traditi Hippiæ: Sin autem ſuperent, poterit hæc ciuitas urbium Græciæ eſſici prima. Quo autem pacto hæc fieri poſſint, & quomodo ad te harum rerum arbitrium redeat, nunc exponam: Noſtræ, qui duces ſumus, bifariæ ſunt ſententiæ de prælio committendo: aliis id ſuadentibus, aliis diſſuadentibus. Qui niſi prælium committimus, uereor ne magna exiſtat ſeditio, quæ mentes eorum ſolicitet ad ſentiendum cum Medis. Si pugnamus antequam aliud uitij in nõnullis ſubeat, poſſumus diis æquis cum uictoria diſcedere. Hæc omnia ad te tendunt, & abs te dependent: qui ſi meæ ſententiæ acceſſeris, erit & tibi patria libera, & ciuitas omnium Græcarum princeps: Sin acceſſeris ſententiæ diſſuadentium pugnam, eorum quæ recẽ ſui bonorum tibi contraria exiſtent. Hæc dicens Miltiades, Callimachum induxit. Ita accedente ſententia polemarchi, obtentum eſt ut confligeretur. Poſt hæc ij duces quorum ſententia de confligẽdo fuerat, ut cuiuſque dies imperitanti uenerat, uicem ſuam Miltiadæ dabant: quam ille accipiens, non tamen prius decertandum putauit, q̃ dies imperij ſui aduenit. Itaque ubi uices eius fuere, tunc Athenienſes hunc in modum inſtructi ſunt ad confligẽdum: Dextro cornu præerat Callimachus polemarchus. Ita enim lex apud Athenienſes tunc poſtulabat, ut polemarchus dextrum cornu teneret. Hoc duce ſequebantur deinceps cæteræ tribus, ut quæq; ordine erat. Nouiſſimi ſunt collocati Plataeenſes, idem ſiniſtrum cornu tenentes. Quo factum eſt, ut ab huius pugnæ tempore, quoties Athenienſes ferunt hoſtias apud panegyrias, id eſt, publicos conuentus, quæ quinto quoq; anno fiunt, Athenienſis præco conceptis uerbis precetur bona Athenienſibus pariter & Plataeenſibus. Igitur Athenienſium acies tunc apud Marathonem inſtructa idcirco ſic erat, q̃ aciem Medicam imitabat: ſed in medio paucis conferta ordinib', ideoq; illic debilior: utroq; autem in cornu confertior, quæ poſteaquam ita inſtructa eſt, ac ſacrificium litatum eſſe Athenienſes audirẽt, tunc curſum in Barbaros tendunt. Erat aũt inter utranq; aciem nõ minus octo ſtadiorum intercapedinis. Quos curſu ferri in ſe uidentes Perſæ, apparabant ſe tanq̃ illos exceptur: inſaniæ dãtes id, quòd cernerẽt curſu tẽdere, cum pauci eſſent, nõ equitatu, non ſagittis fretos: Hoc ita Barbari interpretabantur. Athenienſes, poſteaq̃ cõferti cõſtixere cũ Barbaris, pugnã memoratu dignã edebant. Quippe primi oĩm Græcorũ (quos ipſi nouimus) curſu in hoſtẽ uſi ſunt: primi ſuſtinuerũt cernere Medica ueſte indutos: cũ aũhac uel audire nomẽ Medorũ Græcis terror fuiſſet. In Marathone cũ diu pugnatũ eſſet, Barbari circa mediã aciẽ uicerũt, ubi Perſæ ſtabãt & Sacæ: eãq; prũpentes, hoſtẽ in mediterranea pſequebant. At in utroq; cornu uicere Athenienſes Plataeenſesq; ac Barbaris, q terga dederãt, fugere pmiſſis, cõtrahũt cornua, & cũ iis q mediã ipſorũ aciem pfregerãt, dimicãtes ſupant, fugiẽtes Perſas urgẽt, cædũtq;, donec ad mare puenientes, petito igne naues corripuere. Quo ĩ certamine Callimachꝰ polemarchus interficit, egregia nauata opa. Occubuit quoq; è ducib. Stęſileus Thraſyli: & Cynægyrus Euphorionis, dũ ſummã puppim appẽhẽdit, abſciſſa bipẽni manu cecidit: Necnõ alij Athenienſes multi & clari. Septẽ q̃dẽ naues obtinuerũt Athenienſes hoc mõ: Cæteris Barbaris retractis, receptaq; ꝑda Eretriẽſi ex inſula, ubi reliquerãt, circũuecti Sunĩũ, aĩo ꝑuertẽdi Athenienſes ueſtigio abeũtes, Cæteri Alcmæonidæ ab Athenienſib' inſimulati ſunt,

Callimachus Aphidnæus. Polemarchus magiſtratus Athenien.

Miltiades.

Athenien. exercitus ordo.

Curſus in aciem hoſtilem.

Medicum nomen, Græcis terrorem incutere ſolebat.

Athenien. ad Marathonium victoria.

Callimachi cædes. Stęſileus. Cynægyrus. Sunium.

Scutum Athenienſe.

q; uidelicet ex compoſito Perſis adhuc apud inſulam agentibus ſcutum oſtenderint. Dum illi Sunium circũuehuntur, Athenienſes ueſtigio abeuntes celerrime ad ferendã urbi opem pperarunt. Barbaros q; eôdem tendentes puerterunt, pgreſſiq; ex Herculis templo, quod eſt in Marathone, in aliud Herculis fanum, quod eſt in Cynoſargi, caſtra poſuerunt. Barbari ſupata claſſe in Phalero (hic em̃ Athenienſium naualia tunc erant) ſuper eum locum aliquandiu ꝓpter tempeſtatem morati, rurſus in Aſiam abierunt. Quoꝝ in hac pugna apud Marathonem geſta, occubuere circiter ſex millia trecenta. Athenienſium uero centum nonaginta duo: Tot ex utriſq; cecidere. In qua pugna hæc res mira contigit, ut Athenienſis q̃dam Epizelus Cuphagoræ, dum ſtante acie pugnat ſtrenue, luminibus capetur, neq; ſaucius ulla parte corporis neq; ictus, atq; ita cæcus in reliquum uitæ tempus pmanſit. Quem audiui dicere ſolitum de ſua clade, uiſum ſibi eſſe ante ſe ſtare uirũ quendam armatum, pcero corpore, cuius mentum oẽm clypeum inumbraret; & hanc laruam ipſum ꝓtergreſſam, ſed ſe illũ q; ſibi aſſiſteret occidiſſe: Hæc Epizelum ſolitum eõmemorare audiui. Datis in Aſiam cum claſſe rediẽs, ubi Myconem tenuit, uidit in ſomnis uiſum. Id tñ quod fuerit, nõ traditur. Vbi primũ dies illuxit, naues rimatus eſt: compertoq; in naui Phœnicea ſimulacro Apollinis inaurato, ſciſcitatus eſt quo è templo ſublatum eſſet. Et ubi audiuit ex quo templo, nauigãs ſua naui in Delum (iam em̃ Delij in inſulam redierant) ibi ſimulacrum in templo depoſuit, præcepitq; Delijs, ut illud in Delijs Thebanoꝝ referret, quod eſt ſupra mare è regiõe Chalcidis: Hoc ubi præcepit Datis, uela illinc fecit. Delij tñ hãc ſtatuã nõ reportauerũt, ſed uicefimo pòſt anno, eam Thebani ex oraculo in Delium cõtulerunt. Datis & Artaphernes, poſteaq; in Aſiam nauigauere, captiuos Eretrienſes Suſa pduxere. Quos Darius rex, etſi in eos ante captiuitatem uultum cõtraxerat acerbitatis, q; ſe priores iniuria laceſſiſſent, tñ ut in conſpectum ſuum adductos uidit ac ſibi ſubiectos, nullo alio malo affecit; ſed in ſuo Ciſſiæ regionis ſtathmo collocauit, cui nomen eſt Anderica, ducẽtis ac decem ſtadijs pcula Suſis, quadraginta à puteo, q; exhibet trifarias rerũ ſpecies. Nam ex eo aſphaltum (id eſt, bitumen) & ſalem & oleum hauriunt, ad hunc modum: Hauritur q̃dem celoneo (id eſt, inſtrumento ciconia) ꝓ fitula autem dimidiato utre ad ciconiã alligato, quo in puteum decuſſo, q̃q̃d hauritur, mox in ciſternã diffunditur, atq; hinc alio effuſum, triplici uarietate cõcreſcit. In aſphaltum quidem & ſalem, primus. Hoc aũt oleũ Perſæ Rhadinacem appellant, atrum ac grauiter olens. Hoc loci rex Darius locauit Eretriẽſes: quem ad meam uſq; memoriam tenuere, ſeruantes priſtinam linguam. Quod ad Eretrienſes attinet, ita habet. Poſt plenilunium duo millia Lacedæmoniorum Athenas uenerunt, tanta feſtinatione adipiſcẽdi hoſtem, ut triduo quàm ex Sparta diſceſſere, in Atticam peruenerint: & licet ſerius ad pugnam ueniſſent, tamẽ intuendi Medos cupidi, ad illos intuendos in Marathonem perrexerunt. Quibus uiſis, laudatiſq; Athenienſibus ob præclarum facinus, rurſus redierunt. Tenet admiratio me, nec rationem inire poſſum, Alcmæonidas unquam Perſis ex cõpoſito oſtẽtaſſe parmam, quòd uellẽt Athenienſes Barbaris atq; Hippiæ ſuboſſe: quippe quos conſtat in habẽdis odio tyrannis, uehementiores quàm ſimiliores fuiſſe Calliæ Phænippi, qui fuit pater Hipponici. Nam Callias cum alia omnia in Piſiſtratum inimiciſſime commentus eſt, tum uerò ſolus Athenienſium omnium illius Athenis electi, cum publice ſub præcone uenderẽtur bona, eiurare auſus eſt. Huius Calliæ mẽtionem crebro plerique omnes habere debẽt, cum ob ea quæ dicta ſunt, ut uiri ſummopere patriam liberãtis, tum ob hæc quæ in Olympia fecit. Nam & in equorum curſu palmam obtinuit, & in quadrigario fuit ſecundus: & in ludis Pythijs cum primas obtinuiſſet, & in uniuerſos Græcos ſumptuoſiſſimus extitit: tum ob id qualem ſe in filias ſuas, quæ tres fuerunt, exhibuit. Natu poſteaquam nubiles extiterẽ, hoc eis magnificẽtiſſimum munus eſt gratificatus: ut quem ſibi unaquæq; uellet ex omnibus Athenienſibus, cum deligeret: atque ita eam illi nuptum dedit. At Alcmæonidæ aut perinde, aut nihil minus q̃ Callias perofi tyrannos fuere. Quo maior me admiratio ſubit, minusq; admiſto criminationem, eos parmam Perſis oſtẽtaſſe: qui p omne

Epizeli prodigioſa cæcitas.

Datis.

Apollinis ſimulacrum.

Delius Thebanorum.

Puteus trifariarũ rerũ ſpecies exhibẽs.

Rhadinace.

Lacedæmoniorũ poſt bellum auxiliũ.

Alcmæonidæ an ſcutũ Perſis prodiderint.

Callias.

Filiæ Callię.

Marathoniæ cladis.

Hercules fanũ Phalerum

tempus tyrannos effugerunt, & quorum astutia Pisistratidæ tyrannidem reliquerunt. Atq; ita multo magis Athenarum liberatores extiterunt meo iudicio q̃ Harmodius & aristogiton. Illi enim Hipparcho interẽpto, non tam cæteros Pisistratidas ab affectanda tyrannide repressérunt, q̃ ad illam irritauerunt. Alcmæonidæ autẽ procul dubio Athenas liberauerunt: & modo ipsi fuere, q̃ Pythiam pstiasere ad Lacedæmonios commonefaciẽdos ut Athenas liberarẽt, quẽadmodum supius à me commemoratum est. At cũ aliqui forsitan succẽsentes, q̃ Atheniẽsi in populo patriam q̃diderint. Imò nulli erant eis inter Atheniẽses uiri illustriores, neq; q̃ magis essent honorati. Neq; uero sermo obtinuit, clypeum ab his esse oblatum, sed tantummodo fuisse oblatum: Quod nihil est, quam si id demum diceret, oblus q̃dem est, sed à quo oblus, incertũ. Quanq̃ Alcmæonidæ iam pridẽ extiterant Athenis clari sane usq; ab Alcmæone, atq; etiã Megacle. Etẽim Alcmæon Megaclis filius, ijs Lydis, q̃ Sardibus à Crœso Delphos ad oraculũ ierãt, administrũ se præbuit, eosq; comiter accepit. Cuius bñficentiam Crœsus à Lydis quos ad oraculũ miserat cum audisset, hominẽ accersit, & ubi aduenit, eum donauit tanto auro, quãto semel corpore suo ferre posset. Ad istã dohi conditionẽ Alcmæon hanc astuti am attulit: Pergrandem tunicam amictus, ingẽti in ea sinu relicto, cothurnisq; (quos laxissimos reperit) calceatus, ad thesaurum prexit, ad quẽ ducebatur. Ibi in aceruũ ramẽtorum procumbẽs, primum cothurnos q̃bus erat indutus, auro quantum ferebant refersit. Deinde oẽm sinum suum, atq; etiam crines ramẽtis subigẽs, & parte in os desumpta, è thesauro processit, ægre trahẽs cothurnos, cuiuis alteri rei q̃ homini similis: cuius os cum turgidũ esset, & oblita onusta, id cernẽs Crœsus, in cachinnumq; erumpẽs, ea oia illi donauit: nec minora his alia dona dedit. Ita domus hæc uehemẽter locupletata est. Et Alcmæon quadrijugos equos alẽs, uicit Olympia. Sed eam deinde secũda ætate, Clisthenes Sicyonis tyrannus sustulit: ut multo magis q̃ prius inter Græcos celeber extiterit. Erat cñ Clistheni Aristonymi filio, Myronis nepoti, Andrei pronepoti, filia nomine Agaristæ: quam pater destinabat nuptum dare ei, quẽ præstantissimum Græcorum omnium compsisset. Cum igitur ludi Olympici celebrarẽtur, & ex eis Clisthenes curriculo quadrigali uictor extitisset, nunciari iussit uoce præconis, ut q̃sq; sese dignũ putaret q̃ Clisthenes gener esset, is ad sexagesimum diẽ aut prius Sicyone præsto foret: qñ Clisthenes intra annum à sexagesimo die inceptur⁹ exequi nuptias destinasset. Itaq; oẽs Græci, aut sua ipsorum, aut familiæ claritate sibi confidentes, eò proci contenderunt: q̃ bus Clisthenes & curriculum, & palæstram ad certandum præparauerat. Ex Italia illuc se contulit Smindyrides Hippocratis Sybarita (florebat adhuc maximæ Sybaris ea tempestate) q̃ unus uir in plurimum deliciarũ processerat: & Siritanus Damas Samyris filius, eius qui sapiens appellabatur: Et hi quidem ab Italia uenerunt. Ab Ionio autem sinu Amphimnestus Epistrophi Epidãnius. Aetolus uero Males, germanus Titormi filius, qui Græcos robore fuerat supergressus, & in extrema Aetoliæ homines fugerat. E Peloponneso Leocides Phidonis, Argiorum tyranni filius, eius unquam Phidonis, qui spatia Peloponnensibus statuit, longe omnium Græcorum insolentissimus: q̃ summotis Heliẽsium agonothetis, id est, munerarijs, ipse agonotheta extitit in Olympia, id est, certamẽ præmiumq; proposuit: Necnon Amiantus Lycurgi Arcas, ex Trapezunte: & Laphanes Azenus, ex urbe Pæo, filius Euphorionis eius, q̃ (ut in Arcadia fertur fama) in domum suam excepit Castorem & Polluceṁ, & ob id in oẽs homines hospitalis: & Heleus Agæi, uir præclarus. Isti ex ipsa Peloponneso uenerunt. Ex Atheniensibus autem Megacles Alcmæonis eius filius, qui ad Crœsum se contulerat: & alter Hippoclides Tisandri, diuitijs ac forma inter Athenienses præcipuus. Ex Eretria, quæ per id tempus florebat, Lysanias: solus hic ab Eubœa. E Thessalia à Scopadeis Diactorides Cranonius. Ex Molossis Alcon: Tot proci fuere. Qui cum ad diem præstitutam adfuissent, Clisthenes ante omnia patriam singulorum familiámque percontatur. Deinde eos annum apud se detinẽs, explorauit uniuscuiusq; & uirilitatem & iracundiã, & eruditionẽ, & mores: nunc cũ singulis, nunc cũ uniuersis congressus, & iuniores in gy

Scitum quomodo obtentatum Persis.

Alcmæonidarum genus claritas.

Crœsi in Alcmæonidem munificentia.

Alcmæõis in auro auferẽdo calliditas commendata.

Clisthenes.

Agaristæ proci.

mnasia educens, præcipue tamen in conuiuijs experiebatur. Quandiu enim eos apud se tenuit, hoc facere, ac magnifice accipere. Sed ei inter procos ꝑcipue cordi erat Athenienses: & illorum magis Hippoclidem Tisandri strenuum esse iudicabat, cum præsertim eius maiores, Cypselis Corinthijs propinqui fuissent. Cum autem destinatus nuptijs dies illuxit, quo ipse Clisthenes edixerat iudicaturum se, quem ex omnibus deligeret, mactatis centum bobus, in conuiuium tum ipsos procos, tum oñes Sicyonios accepit. Postea uero quàm cœnatum est, proci certamen de musica habere cœperunt, pariter & de oratione habenda in medium: procedente potatione, Hippoclides cum longe alios antecederet, iussit tibicinem sibi canere ἐμμέλειαν, id est, sedatum quoddam saltationis genus. Tibicine obsequente saltauit, sibi quidem placens, sed Clisthenes oñem rem cernens dissimulabat. Post hæc aliquantulum interquiescens Hippoclides, iussit aliquam sibi inferri mensam. Qua illata, primum super eam Laconicos saltauit modulos, mox alios Atticos, tertio super mensam capite statuto, cruribus ueluti brachijs modulabatur. Ad cuius primam ac secundam saltationem, etsi stomachabatur Clisthenes tam impudentem sibi generum fieri, tñ sese continebat, nolens in eum erumpere. At ubi uidit cruribus ueluti manibus gesticulantem, iam se ultra continere non sustinens, inquit: Fili Tisandri, desaltasti matrimonium. Cui excipiens ille ait: Non est istud curæ Hippoclidæ. Vnde prouerbium factum est, Non est istud curæ Hippoclidæ. Tunc Clisthenes silentio impositio, in medium hæc protulit: Viri proci meæ filiæ, uos equidem omnes laudo, uobisq; omnibus si fieri posset gratificarer, neque unum è uobis præcipuum probans, neq; cæteros improbans. Verum fieri non potest, ut de unica uirgine deliberans, omnium uoto satisfaciam. Itaq; singulis uestrum, qui compotes huius matrimonij non estis, tanquam dignis meæ filiæ nuptijs, quodq; domo peregre abfuistis, singula argenti talenta dono do: Megacli autem Alcmæonis filio, meam filiam Agaristiam despondeo ritu Athenienſium. Annuente conditioni Megacle, nuptiæ apud Clisthenem celebratæ sunt: Hactenus quæ iudicandis procis gesta sunt. Atq; hunc in modum Alcmæonidæ per Græciam celebrari cœperunt. Porrò ex horum coniugio, cũ Clisthenes auo materno cognominis procreatur, qui Athenienſium tribus populariumq; statum instituerat, tum Hippocrates, ex Hippocrate uero alius Megacles & alia Agaristia, ab Agaristia Clisthenis nomen habens, quæ nupta Xanthippo Ariphronis cum prægnãs esset, uisa est sibi in somnis parere leonem, paucosq; post dies peperit Xanthippo Periclem. Miltiades cum antea probatus apud Athenienſes, tum uero post rem bñ gestam in Marathone, maioribus incrementis auctus, petit ab Athenienſibus septuaginta naues cum pugnatoribus & pecunia, non promens eis cui regioni bellum esset illaturus, sed tantummodo se illos locupletaturum, si se sequerentur. Ad eam enim regionem se illos ducturum, unde affatim aurum nullo negocio reportarent. His uerbis Athenienſes, erectis animis, naues (ut petierat) tradiderunt: Quibus Miltiades acceptis, in Parum nauigat, per speciem ulciscendæ iniuriæ quam intulerant Parij, quòd triremi in Marathonem una cum Persis uenissent. Hoc colore oratiõis utebatur. Cum autem infensus esset Parijs ob Lysagoram Tisei filium, genere Parium, qui ipsum apud Hydarnem Persam accusauerat, eò postquam peruenit Miltiades, Parios intra mœnia coactos obsedit, missoq; caduceatore popoſcit centum talenta, negans si ea sibi non darent, se non prius illinc abducturum copias, q̃ eos euertisset. Parij non ut quicquam pecuniæ Miltiadi dent cogitant, ut custodiant urbem excogitant, cum alia loca interſepientes, tum maxime unde ea oppugnari poterat, adeò, ut noctu laborantes, murum duplo quàm olim fuerat excitarint. Hactenus Græci de hac re commemoranda consentiunt. Deinceps gesta ipsi Parij referunt hunc in modum: Miltiades cũ inops consilij esset, adisse atque allocutum fuisse mulierem captiuam, genere Pariam, nomine Timûm, quæ esset indigenarum deorum administra: Hanc cum in conſpectum uenisset, consilium ei dedisse, si magnificaret, Parum capere, exequeretur quæ à se præciperentur. Eius deinde præceptis auditis, Miltiadem accessisse ad maceriam quandam ante urbem, qua in macería sepitur tem

Hippoclidis proci præstãtia.

Prouerbium, Non est istud curæ Hippoclidæ.

Megacles Alcmæonis gener Clisthenis factus.

Megacl. Hippocratis.

Clisthenes duo.

Miltiades ob fidei Parum. Lysagoras. Hydarnes Persa.

Timo sacerdotissa.

plum Cereris legiferæ: eamq́, quia fores aperire nõ poterant, trãsiliſſe: & illam tranſgreſſum, ſolariũ aſcendiſſe ad aliquid intus faciendũ, ſiue ad mouendum aliquid quod moueri nefas eſt, ſiue ad aliquid quodcunq; ſit agendum. Et cum pro foribus eſſet, ſubeunte horrore præoccupatum, eadem uia reuertiſſe: deq́ maceria debilitatẽ femur cõuulſiſſe: aliq́ in genua procidiſſe aiunt. Ita Miltiades male habens, domũ remeauit, neq; pecuniam Atheniẽſibus portans, neq; Paro parta: urbe tñ per ſex & uiginti dies obſeſſa, & agro populato. Parq́, cognito q; miniſtra deorum Timo Miltiadem admoniuiſſet, uolentes ob id de ea ſupplicĩũ ſumere, poſtquam obſideri deſierint, Delphos miſerunt ſciſcitatum, nunquid miniſtram deorum condemnarent, quæ rationem capiendæ patriæ hoſtibus detexiſſet: quæq́ Miltiadi expoſuiſſet ſacra, quæ ad uirilem ſexum efferri nefas eſſet. Id Pythia fieri non permiſit, negans Timũm earum rerum eſſe autorem: ſed quia Miltiadæ non bene obeundum eſſet, ideo ei ducem malorum apparuiſſe: Hæc Parĩs Pythia reſpondit. Miltiadẽ è Paro reuerſum cum aliq́ Athenienſes in ore habebant, tum præcipue Xanthippus Ariphronis: qui eum apud populum accuſauit, q; Athenienſes circũſcripſiſſet. Cui accuſationi Miltiades nõ per ſe ipſe reſpondit (neq; enim poterat, quippe qui putreſcente femore iaceret in lecto) ſed pro eo amici ſui: allegantes cum alia multa & Lemnum expugnatã, quam ultus Pelaſgos Atheniẽſibus tradidiſſet, tum uero pugnam in Marathone geſtam. Interuentu tamen populi ne capitis damnaretur, quinquaginta talentis culpa mulctata eſt. Poſt hæc Miltiades diſſoluto atq; marceſcẽte femore deceſſit. Quinquaginta aũt talenta Cimon filius exoluit. Porrò Lemnum Miltiades hunc in modum obtinuerat. Pelaſgi poſteaquam ex Attica ab Athenienſibus exacti ſunt, ſiue iure, ſiue iniuria: nam de hoc nihil habeo præter relata: quia Hecatæus Egeſandri in ſermonibus ait, iniuria. Atheniẽſes enim cum uiderent regionem quæ erat ſub Hymeſſo, quam illis habitandam dederant, mercede muri circa arcem procedendi bene excultam, quæ prius mala fuiſſet, & à nemine accipi digna, liuore captos fuiſſe, & libidine terræ potiundæ: & ita illinc exegiſſe illos, nulla alia re in excuſatiõem allata. Vt autem Atheniẽſes aiunt, iure eiecti: quippe cum eſſent ſub Hymeſſo habitantes, illinc prodire ſolitos hanc iniuriam iniuliſſe: Quoties filiæ ac filĩ Atheniẽſium ad Nouẽ fontes aquatum pergerẽt (nulladum enim aut eis aut ullis Græcis per id tempus mancipia erant) Pelaſgos eis per contumeliam & contemptum uim attuliſſe: neq; hoc feciſſe contentos, ad extremum manifeſtò deprehẽſos de inuadẽdis Athenienſibus conſilia agitaſſe: Se uero adeo meliores quàm illi fuerant uiros fuiſſe, ut cum haberẽt facultatẽ interimẽdi eos, quos ſibi inſidiatos deprehendiſſent, tamẽ noluerint: ſed eis præceperint, ut è regione excederẽt: atq; ita illos ſolum uertentes, tum alia loca, tum uero Lemnum obtinuiſſe: Illa Hæcataeus, hæc Atheniẽſes aiunt. At Pelaſgi hanc Athenienſium iniuriam ulciſcẽdi auidi, ĩq; qui Lẽnum incolebant, gnari quãdo dies feſti Atheniẽſium celebrarentur, biremibus inſtructis, inſidias manipulatim collocarunt uxoribus Atheniẽſium, diẽ feſtum Dianæ apud Brauronẽ agẽtibus: permultiſq; illarum illine raptis abierunt, & in Lemnum delatas pro concubinis habuerunt. Hæ fœminæ poſtea quàm filĩs abundauere, lingua eos Attica ac moribus Athenienſium imbuerunt. Et illi conſuetudinẽ cum Pelaſgidum filĩs habere abnuebant: & ſi quis è ſuis ab illorum ullo uapularet, cuncti auxilio aderant, & mutuo ſeſe tutabantur: ac dignos ſe qui alĩs pueris dominarẽtur, exiſtimabant, atq; adeo longe præualebant. Qua re animaduerſa Pelaſgi inter ſe collocuti ſunt, conſiderantesq; rem eſſe indignam, atq; inter ſe dicebant: Si nunc, dum pueri ſunt, dignoſcunt ſibi opitulari aduerſus filios uxorum legitimarum, quas uirgines duximus, & eis continuo præeſſe conantur, quidnam faciẽt in uirilẽ adulti ætatẽ? Itaq; cum id eis altius inſediſſet, placitum eſt, ut eos filios è matribus Atticis ſuſceptos necarẽt. His necatis, addunt & cædes matrum. Ex hoc facinore & illo ſuperiore fœminarum, quæ uiros ſuos unà cum Thoante interemerunt, uſu receptum eſt p Græciam, ut teterrima quæq; facinora Lẽnia appellẽtur. Pelaſgi cum eis poſt necem liberorum atq; uxorum neq; tellus fructum reddere, neq; uxores, neq; pecua ut prius

Miltiades accuſatur.

Miltiadis obitus.

Pelaſgi ex Attica exacti.

Hecatæi ſermones.

Nouẽ fontes.

Atheniẽſium uxores raptæ.

Atticarũ multierũ una cũ liberis cædes

Lemnia facinora.

gignerẽt, pariter fame & liberorũ orbitate uexati, Delphos miſerũt petitũ aliquod laxamentũ p̃ſentium malorũ. Iuſſi à Pythia pœnas Atheniẽſibus quas illi uellẽt pendere, Athenas iere: pollicitiq; ſunt daturos ſe pœnas illis oĩs iniuriæ. Atheniẽſes ſtratis in cũria toris q̃ poterant ſplẽdidiſſime, appoſitaq; mẽſa oĩm bonorũ refertiſſima, iuſſerũt Pelaſgos ita ſe habentẽ regionẽ ſibi traderẽt. Tunc Pelaſgi excipientes dicere: Si nauis uento aquilone atq; uno die nos è ueſtra regiõe in noſtrã puehet, ita demũ uos quod petitis trademus. Hoc dixere, quod ſcirẽt fieri nõ poſſe. Nã Attica multo magis ad auſtrũ uergit q̃ Lẽnus: Hæc hactenus. Tũc compluribus deinde interiectis annis, ubi Cherſoneſus (quæ eſt in Helleſpõto) Athenienſiũ ditiõis fuit, Miltiades Cimonis, uẽtis eteſiis pflantibus, ex Eleunte (quæ eſt in Cherſoneſo) ſoluẽs in Lemnum delatus eſt, p̃cepitq; Pelaſgis, ut ex inſula excederent: redigens eis in memoriam oraculum, quod nunquam illi expletum iri ſperaſſent. Quorum Hephæſtienſes quidem obtemperauerunt: Myrinæi autem non agnoſcentes Cherſoneſum eſſe Atticam, tamdiu obſeſſi ſunt, donec in deditionem uenerunt. Ita Lemno potiti ſunt Athenienſes atq; Miltiades.

Athenienſes ad Pelaſgos.

Pelaſgorum reſponſio.

Myrinæi.

Lẽnos capta.

HERODOTI HALICARNASSEI HISTORIARVM LIBER SEPTIMVS, QVI INSCRIBITVR POLYMNIA.

POSTEA uero quam nũcius pugnæ ad regem Darium Hyſtaſpis filium allatus eſt, ad Marathonem geſtæ, cũ antea uehemẽter infenſus eſſet ille Atheniẽſibus, quod Sardis inuaſiſſent, longe infenſior factus eſt, ac propenſior ad bellum Græciæ inferẽdum: miſſiſq; continuo nunciis ad ciuitates, edixit ut ſingulæ multo quàm antea maiores copias, nec non naues, nauigia, equos, rem frumentariam cõpararent. His nũciis Aſia triennio exagitata eſt. Vbi cum delectus agitur optimi cuiuſq; aduerſus Græciam militaturi, & apparatui opa datur, quarto anno Aegyptii (qui fuerãt à Cambyſe ſubacti) defecere à Perſis: quo magis aduerſus utroſq; Darius expeditionẽ ſumere properabat, Aegyptios atq; Athenienſes. Dum hæc comparat, interea ingens inter eius liberos de principatu exorta diſſenſio eſt, quoniam ex inſtituto Perſarum, oportebat ita demum ire in expeditionem, cum regni ſucceſſorem declaraſſet. Erant aũt Dario iam ante q̃ regnaret liberi tres, è priore uxore Gobrys filia ſuſcepti, & poſt partum regnum alii quatuor, ex Atoſſa Cyri filia. Superiorum maximus natu erat Artabazanes, poſteriorum Xerxes. Qui cum ex eadem matre non eſſent, diſceptabant: Artabazanes quidem q̃ omnis paternæ ſobolis ipſe maximus natu foret, cum apud uniuerſos homines ſit inſtitutum, ut maximus natu liberorum obtineat principatum: Xerxes uero q̃ ipſe Atoſſa genitus eſſet, filia Cyri, qui Perſis libertatẽ acquiſiſſet. Dario nondũ ferente ſententiam, aderat fortè Demaratus Ariſtonis, q per id tempus altercationis Spartano regno exutus, ac Lacedæmone profugus, Suſa aſcẽderat. Hic uiſ audita liberorum Darii controuerſia, adiit (ut fama fertur) Xerxem, admonuitq; ut ad cætera quæ pro ſe dicebat, hoc adderet: ſe q̃dem genitum è Dario iam rege, & Perſarũ impium obtinente: Artabazanem uero è Dario cũ erat priuatus: proinde neq; æquum, neq; iuſtum eſſe alium quẽpiam potius quàm ſe illam dignationem adipiſci. Quoniam Spartæ quoq; ſic uſurparetur, ut ſi cui antequam regnet filii naſcantur, deinde regi iam alius naſcat, huius poſtea nati ſucceſſio regni ſit. Hac à Demarato ſubiecta ratiõe utentem Xerxem, tanquam iuſte dicentem, Darius regem declarauit: quanq̃ etiam citra p̃ceptum Demarati Xerxes (ut mea fert opinio) regnauiſſet; quippe cum omnis poten-

Aegyptiorũ à Perſis defectio.

Darij liberi de imperio diſceptantes.

Lex Perſarũ.

Succeſſionis ius.

Xerxes rex declaratur.

tia penes Atoſſam eſſet. Declarato Darius Xerxe rege cum conaretur rebus apparatis, exire in expeditionem, altero ab defectiõe Aegyptiorum anno ſupremum diem obiit, ſex & triginta annis regni expletis, haud compos uoti, ut Aegyptios & Atheniẽſes ulciſceretur. Eius morte regnum ad Xerxem filium deuenit, qui ab initio nequaquã animatus erat ad bellum Græciæ inferendum, ſed Aegypto. Cæterum Mardonius conſobrinus ſuus, Gobrys & ſororis Darij filius, eum adiens his uerbis eſt allocutus: Domine, haud decorum eſt Athenienſes tam male iam de Perſis meritos, non dare pœnas eorum quæ perpetrauerunt. Tu uero quod in manibus habes perfice, tamen ubi Aegyptum, quæ dignitati tuæ iniuriam fecit, domueris, ſume aduerſus Athenas expeditionem: ut & bene de te loquantur homines, & poſthac abſtineat alius à bello tibi inferendo. Et hæc quidem erat ratio ultionis exigendæ. Illa autem rationis acceſſio, Europam eſſe regionem admodum ſpecioſam, omniaq; genera felicium arborum ferentem, ac ſummæ bonitatis, & dignam quæ à ſolo inter mortales rege poſſideatur. Hæc Mardonius dicebat, ut iuuenis ac nouarũ rerum cupidus, imperijq; Græciæ pro rege adminiſtrandi, quod etiam regi perſuaſit, conditione temporum adiutus. Nam alia, ut rex ad hoc faciendum induceretur, adiumento fuere. Primum è Theſſalia nuncij ab Alebadis, ad regem inuocandum aduerſus Græciam, ſe enim omne obſequium præſtituros. Alebadæ autem iſti erant Theſſaliæ reges. Deinde ij Piſiſtratidæ, qui Suſa aſcẽderant, qui cum eadem uerba habuerunt, quæ Alebadæ, tum uero prætẽdebant Onomacritum quẽdam Athenienſem, quem ſecum habebant, ſortilegum, & Muſæi ſortium ediſſertatorem. Aſcenderant autem cum eo reuerſi in Græciam. Nam Onomacritus ab Hipparcho Piſiſtrati Athenis fuerat electus: quod per Laſum Hermionis manifeſto deprehenſus fuiſſet, inter Muſæi ſortes hanc etiã inſeruiſſe, fore ut inſulæ Lẽnio adiacẽtes, mari ſubmergerẽtur. Ob id Hipparchus hominem eiecerat, cum familiariſſime illo ántea uteretur: & tunc cũ eodẽ, ut in conſpectum regis ueniret, aſcẽderat: deq; eo honorifice cum alijs Piſiſtratidis loquebatur. Onomacritus, ſi quæ ſortes cladem Barbaro nunciabãt, earum nullam recitauit. Itaq; accedente hoc ſortilego, & Piſiſtratidarum & Alebadarum ſuaſionibus, Xerxes ad inferendum Græciæ bellum inductus. Sed altero à morte Darij anno, primam expeditionem fecit aduerſus Aegyptios, qui rebellauerant: quos ſubactos, & in arctiorẽ q̃ ſub Dario fuerant ſeruitutẽ redactos, tradidit gubernãdos Achæmeni fratri ſuo Darij filio, quẽ pfidem Aegypti interfecto deinde tempore interemit Inarus Pſammetichi, uir Pœnus. Xerxes recepta Aegypto productũrus aduerſus Athenas exercitum, præſtantiſſimos quoſq; Perſarũ in conciliũ uocauit, ut & illorum ſententias audiret, & ipſe diceret quæ liberet. Quibus coactis, ita locutus eſt: Viri Perſæ, equidem ego non ero huius inſtituti autor, ſed ab alijs tráditi imitator. Nam quẽadmodum à maioribus natu accipio, ex quo imperium hoc à Medis eripuimus, Aſtyage per Cyrum amoto, nunquam conquieuimus; ſed ità dẽus ágit, & multa nobis ſibi obſequentibus in melius confert: atque ea quidem quæ Cyrus Cambyſesq; ac pater meus fecere, quas gentes impio addidere, non attinet referre apud probe ſcientes. Ego poſteaquam hanc ſedem accepi, dedi operam, ne ab ijs qui hoc honore ſunt functi degenerarem, neue minus potentiæ Perſis acquirerem. Quod animo uerſans, inuenio nobis acceſſuram gloriam pariter ac honorem, & regionem neque inferiorem neque deteriorem ea, quam recuperauimus, ſed feraciorem, unà cum ultione iniuriæ atque uindicta. Ideoq; nunc ego uos contraxi, ut id quod agere conſtitui, uobis exponerem: Conſtituo iuncto Helleſponto copias per Europam traducere in Græciam, ut Athenienſium ulciſcar iniurias, quas cum Perſis alijs, tum patri meo intulere. Noratis autem & Darium aduerſus hos uiros bellum mouere deſtinaſſe: uerum ei morte præuẽto non contigit ut illos ulciſceretur. Ego uero eius uicem aliorumq; Perſarum ulciſcens, non prius deſinam, quàm expugnauero incenderoq; Athenas: cuius ciues & me & patrem meum priores iniuria affecerunt. Semel cum Sardis unà cum Ariſtagora Mileſio ſeruo noſtro uenientes cremauerũt lucoſq; ac delubra. Iterum in nos quid fecerunt terram ſuam ingreſſos;

Darij obitus.

Mardonius.

Vltionis exigendæ ratio.

Europæ laudes.

Alebadæ.

Onomacritus ſortilegus.

Muſæi ſortes

Xerxes cur Græciæ bellũ intulit.

Xerxis oratio ad Perſas de bello Græcis inferẽdo.

cum Datis & Artaphernes duces fuere, omnes scitis. Harum gratia rerum irritor ad inferendum eis bellum: quos atque ipsorum finitimos, regionem Pelopis Phrygis incolentes, si in potestatem redegerimus, tot bona futura esse ratiocinando comperio, terram Persidem ætheri Iouis conterminam reddemus. Nullam enim regionem spectabit sol finitimam nostræ, sed ego omnem permensus Europam, una uobiscum cunctas regiones in unam redigam. Nam ita rem habere audio, nullam reliquã esse hominum neque ciuitatem, neque gentem, quæ nobiscum dimicare possit. Ita subactis his quos dixi, & qui nos lacessierunt, iugum seruile sustinebunt. In quo si mihi uos gratificari uolueritis, ubi tempus uobis indicauero, quo uos præsto esse oportet, tunc unusquisq; debebit impigre adesse. Quorum qui ornatissimis cum copijs aderit, eum donabo his quæ in nostra domo preciosissima habentur: Et hæc quidem ita agenda sunt. Sed ne solus uidear in concilio sententiam dicere, rem pono in medio, iubens unicuiq; quam libet sententiam dicere: His dictis loquendi finem fecit. Post quem Mardonius: Domine, inquit, tu uero non modo superioribus Persis, sed etiam ueturis es præstantior: qui cum alia & optima & uerissima commemoras, tum uero quod Iones qui Europam incolũt, non finis habere ludibrio nos, minusq; ipsis sunt ludibrio dignos. Etẽ res indigna est, si Sacas & Indos & Aethiopes & Assyrios, aliasq; multas ac grandes nationes, quæ nihil Persas læsere, tamen potentiæ prolatandæ gratia in prouincias redegimus: Græcos qui nos lacessere iniuria inceperunt, non ulciscemur? Quidnam metuentes, quas illorũ copias, quã pecuniam uim? Eorum pugnam nouimus, eorum nouimus uires esse imbecilles, eorum quos subegimus liberos penes nos habemus: hos qui domi nostræ habitantes, Iones & Aeoles & Dores appellantur. Quos ipse quoque expertus sum, dum eis iussu patris tui intuli bellum, dumq; in Macedoniam usque processissem, & pene usque ad ipsas Athenas nemo mihi pugnaturus occurrit: & sane consueuere Græci (ut audio) inconsultissime inire bella, propter imperitiam ac inisteritatem. Nam cum bellum inter eos indictum est, in locum quem pulcherrimum planissimumq; inuenere descendentes, ibi prælia faciunt, ita ut magno cum suo malo uictores inde discedant. Deuicti (ne longius repetam) ad internecionem deuenisse. Quos oportebat, cum sint eiusdem linguæ, interpositis caduceatoribus ac nuncijs tollere controuersias, & omnia alia potius agere quam pugnare: aut si necesse habẽt inter se omino pugnare, locũ aliquem inuenire utrisque difficillimum, & ibi fortunam belli tentare. Hoc itaq; ritu haud probo utentes Græci, nunquam mecum uerbis egerunt de dimicando, cum Macedonia tenus promouissem. Tibi autem rex, quis obuiam ueturus est bellandi causa, copias Asiæ atq; omnem classem agenti? Non eò audaciæ procedent (ut reor) Græcorum res. Quod si me fallit opinio, & illi uecordia elati ad pugnandum nobiscum uenient, discãt nos esse in re bellica præstantissimos hominum. Nihil igitur sit quod non experiamur. Nam sua sponte nihil fit, sed omnia ab experimento hominibus fieri consuêrunt. His Mardonius sententiæ Xerxis assentatus, loqui cessauit. Tum silentibus alijs Persis, nec diuersam ei quæ dicta esset sententiam dicere audentibus, Artabanus Hystaspis filius Xerxis patruus, uir circunspectus ita inquit: Rex, nisi diuersæ inter se sententiæ dicantur, non potest quis eligere meliorẽ, sed necesse habet ea quæ dicta est, uti. At cũ plures dictæ sunt, licet tanq; aurum purum deligere: quod per se discerni cum nequeat, comparatum cum altero discerni potest. Ego patri tuo Dario, eidémque fratri meo suadebam, ne sumeret aduersus Scythas expeditionem, uiros nulla usquam oppida incolentes. Sed ille sperans Scythas Nomades se subacturum, mihi non est assensus. Itaq; sumpta expeditione, multis & egregijs uiris de exercitu amissis abscessit. Tu uero rex bellum inferre destinas uiris multo quam Scythæ sunt præstantioribus, quiq; & mari & terra optimi esse dicuntur, quibus in rebus quid durum sit, hoc me tibi iustum est promere. Iuncto pontibus Hellespontо, ais te copias per Europam in Græciam deductũrum, atque eos conuenit aut in terra aut in mari aut utrobique abs te superari. Siquidem feruntur uiri esse fortes, cuius rei licet hinc argumentum capi: Si tot copias ductu

Xerxis ratiocinatio.

Mardonij sententia.

Experimenti compendia.

Artabani grauis sententia.

Diuersitatis in sententijs dicendis utilitas.

Coniectura è præteritis.

Datis & Artaphernis Atticam regionem ingreſſas, ſoli Athenienſes profligauerunt, ergo non utraque in parte ſucceſſit. Quod ſi ĳdem conſtitutis nauibus pugna nauali uictores ad Helleſpontum nauigẽt, ac deinde pontem ſoluant, hoc durum fuerit rex. Neque uero hoc ex mea unius priuata prudentia coniecto; ſed eo caſu, quo aliquando parum abfuit qn opprimeremur, cum pater tuus iuncto Boſphoro Thracio, ac flumine Iſtro pontibus commiſſo, traiecit ad Scythas. Eum traiectum, Scythæ omnino inſtitere precari Ionas, quibus cuſtodia pontium delegata erat, ut interſcinderent. Quo tempore ſi Hiſtiæus Mileti tyrannus aliorum ſententiæ acceſſiſſet, ac non contradixiſſet, actum erat de rebus Perſarum, res dictu quoq; horribilis, omnem regis ſtatum in uno uiro poſitum fuiſſe. Quare noli tu ullum tale adire diſcrimen, nulla ſubſiſtente neceſſitate, ſed mihi potius obtempera. Hũc cœtum in præſentis miſſum facito, iterumq; dum tibi uidebitur, re apud teipſum cõſiderata, edicito quod optimum eſſe arbitraberis. Bene enim conſultare, comperio maximum eſſe lucrum. Nam etiam ſi quid è contrario euenturum eſt, nihilo tamen minus bene conſultum eſt, ſuperauitq; fortuna conſilium. At qui turpiter conſultauit, ſi ei fortuna obſecundauit, ille eſt quidem uoti compos, nihilo tamen minus male conſilium cepit. Vides ut prægrandia animalia fulmine deus ferit, nec ſinit inſoleſcere, parua uero nihil lædit. Vides ut magna ſemper ædificia magnasq; arbores, huiuſmodi fulminum tela percutiunt. Gaudet enim deus eminentiſſima quæq; deprimere. Vide & ingẽs exercitus ab exiguo profligatur, quoties deus his quibus inuidet, aut metum incutit, aut tonitruum. Propterea quidam ſecus ac dignitas ſua poſtulabat, in calamitatem inciderunt, quia deus neminem alium quàm ſeipſum ſinit magnifice de ſe ſentire. Omnis res properando parit errores, unde magna detrimẽta fieri adſolent. In cunctando autem bona inſunt: ſi non talia quæ ſtatim uideantur eſſe bona, certe quæ ſuo tempore bona quis eſſe comperiat. Et hoc quidem tibi rex ſuadeo. Tu uero Gobrys fili Mardoni, deſine loqui ſtulta de Græcis, haud dignis qui male audiant. Nam Græcis detrahendo, ipſum regem uis excitare ad bellum illis ferendum: ad quod tu omni auiditate contendis (quod abſit) ut fiat detractio. Nanque importuniſſima res eſt, in qua duo ſunt qui iniuriam faciunt: Vnus cui iniuria fit. Qui enim detrahit, iniurius eſt, quod nõ præſentem accuſat. Item qui huic credit, iniurius eſt, quod prius credit quàm rem compertam habeat. Et illi cui abſenti detrahitur, ob id fit iniuria, quod ab altero inſimulatur ut malus, ab altero talis putatur. Quod ſi omnino bellum his uiris inferre oportet, agedum rex ipſe permaneat domi apud Perſas, noſtrum amborum liberi deponãtur, tu in expeditionem ito, delectis (quos uelis) uiris ac quantiſcunque copijs: & ſi ex ſententia tua res ſuccedent regi, interimantur liberi mei, & inſuper ego: ſin ſuccedent, ut ego dico, interimantur tui, & inſuper tu, ſi redieris. Quod ſi hanc ſubire conditionem recuſas, cupiſq; in Græciam prorſus deducere exercitum, affirmo fore, ut aliqui eorum qui hic relinquentur, audiant Mardonium poſt allatam Perſis magnam aliquam calamitatem, à canibus uolucribuſq; diſcerpi, aut in Athenienſium ſolo, aut in Lacedæmoniorum, niſi forte antea inter uiam tunc agniturum, aduerſus quales uiros ſuades regi ut moueat bellum. Hæc Artabano locuto, Xerxes ira percitus, his uerbis excepit: Artabane, quod patris mei frater es, hoc te ſubleuat, ne dignam ſtulta oratione mercedem recipias. Hac tamen te notabo ignominia, quia inſtrenuus es & ignauus, ne comes ſis meæ in Græciam expeditionis, ſed hic unà cum fœminis maneas. Ego etiam ſine te (quæ dixi) conficiam. Neque enim fuerim Darĳ, qui fuit Hyſtaſpis, qui fuit Arſamnis, qui fuit Ariaramnis, qui fuit Teiſpei, qui Cyri, qui fuit Cambyſis, qui fuit Achæmenis filius: niſi Athenienſes ultus fuero, probe intelligens ſi nos quieuerimus, non quieturos illos, ſed noſtram terram cum exercitu inuaſuros: prout colligere licet ex ijs, quæ illi facere cœperunt, qui & Sardis incenderunt, & Aſiam incurſarunt. Itaq; neutris ſatis eſt ſeceſſiſſe, utriſq; propoſitum eſt certamẽ & agendi & patiendi, ut aut hæc omnia ſub Græcis, aut illa omnia ſub Perſis ſint. Medium enim inimicitiarum nullum eſt. Quare honeſtum erit nos iam iniuria laceſſitos exigere ulti-

Diſcrimen ſine neceſſitate nõ adeundũ.

Conſultationis uſus.

Deus neminẽ alium quã ſeipſum ſinit de ſe magnifice ſentire.

Moræ cõpendia.

Detractio.

Xerxis ad Artabanũ ignenile reſponſum.

Xerxis genealogia.

nem,ut quam calamitatē paſſurus ſum,intelligam:profectus aduerſus eos uiros,quos etiam Pelops Phryx noſtrorum maiorum ſeruus ita ſubegit, ut ad hoc uſque tempus & ipſi homines & eorum regio ab illius(qui ſubegit)cognomine appellent:Hæc hactenus locutus eſt. Deinde ſub ueſperum cum fuiſſet ſtomachatus Artabani ſententia, per noctem apud ſe conſultans, comperit prorſus non eſſe ſibi opus inferre Græciæ bellum,immutataq; rurſus ſententia cum obdormiſſet, uiſus eſt in ſomnis (ut fertur à Perſis)uidere quendam corpore ingenti atque ſpecioſo, qui ſibi aſtans diceret: Reuocaſti'ne ſententiam Perſa de inferendo Græciæ bello, cum prædixeris Perſis te comparaturum eſſe exercitum, neque ſi reuocaueris eam, bene facis,neque qui tibi aſſentiatur, adeſt. Quare perge ire eam uiam quam interdiu ire deſtinaueris: Hæc locutus ille, uiſus eſt Xerxi ab aſpectu euanuiſſe. Vbi dies illuxit, huius inſomnij nulla ratione habita,coacto eorundem Perſarum quos pridie coegerat concilio, Xerxes ita uerba fecit: Viri Perſæ, ueniam mihi date dicenti contrariam ſuperiori ſententiam. Nam & ego nondum ad ſummum,quò perueniendum eſt mihi, prudentiæ perueni: & qui ut illud faciam ſuadent,nullo unquam à me tempore abſcedunt. Eóque mihi Artabani ſententiam audienti, confeſtim iuuentus efferbuit, ut uerba in uirum grandem natu effunderem petulantiora quàm debui. Nunc itaq; agnoſcens erratum meum,utar illius ſententia: & quoniam reuocaui expeditionis ſumendæ ſententiam, uos quieti eſtote. Hæc ubi audiere Perſæ, lætitia affecti regem adorauere. In ſequenti nocte idem rurſus inſomnium quieſcenti Xerxi aſſiſtens, inquit: Fili Darij, uideris expeditionem apud Perſas reuocaſſe, uerbis meis pro nihilo habitis, quaſi illa à nemine audiſſes. Hoc igitur nunc bene intellige, niſi extemplo inis expeditionem, hoc tibi ex ea re continget: Quemadmodum breui magnus & amplus effectus es, ita breui rurſus humilis eris. Hoc uiſo perterrefactus, è cubili exilijt pariter & nũcium miſit ad accerſendum Artabanum. Qui ubi aduenit,ita ad eum inquit:Artabane, ego ſtatim cum in te bene conſulentem mihi ſtultis uerbis inuectus ſum, non fui compos mentis. Sed non multo poſt pœnitens,cognoui id mihi eſſe faciendum, quod tu præcipiebas. Tamen id uolens exequi non poſſum.Nam mihi iam animo immutato, & prioris ſententiæ pœnitenti apparuit in ſomnis uiſio,diſſuadens omnino hoc quod poſterius facere cõſtitueram: quin etiam nunc interpoſitis minis abſceſſit.Quod ſi deus eſt qui inſomnium mittit, eíq; prorſus eſt cordi expeditionem ſumi aduerſus Græciam, continget hoc tibi, id quod mihi inſomnium itidem, ut mihi præcipiens. Quod ita fore coniecto,ſi omnem meum ornatum ſumas, eóque indutus in ſella mea conſideas, & deinde in cubili meo capias ſomnum: Hæc locuto Xerxi, Artabanus initio nolle obſequi, atq; negare ſe dignum qui regio in ſolio ſederet: tandem cum cogeretur,fecit imperata, hæc prælocutus: Apud me rex tantundem ualet bene ſentire per ſe,& alteri bonam dicenti ſententiam accedere,quæ ambo tibi cum adſint, malorum tamen hominum colloqa te deprauant: quemadmodum mare,quod eſt hominibus omnium utiliſſimum,ferũt ab ingruentibus uentorum flatibus non ſini natura ſua uti.Ego uero cum ex te male audiui, non tam meam dolui uicem quàm tuam: qui cum propoſitæ eſſent duæ ſententiæ Perſis, una quæ detrimentum augeret, altera quæ tolleret,dicẽs pernicioſum eſſe imbui animum uſu plura ſemper expetendis:his propoſitis ſententijs, tu elegiſti eam quæ & tibi ipſi & Perſis eſt periculoſior. Nunc autem cum ad te mutato in melius conſilio, de ſumenda aduerſus Græcos expeditione ais acceſſiſſe inſomnium,alicuius dei nutu,quod te uetat dimittere exercitum,hoc non res diuina eſt fili.Inſomnia enim iſta ſunt, quæ adeuntia homines fruſtrantur, quemadmodum ego te docebo multis quàm tu annis natu grandior. Conſuẽrunt ipſa ſomniorum uiſa plerunque fruſtrari ob ea quæ quis per diem mente agitauit. Nos nudiuſtertius expeditionem hanc inter manus & qdem uehementer habuimus. Quod ſi hoc non eſt cuiuſmodi ego dico, ſed aliquid diuini habens, tu ipſe omnia in ſumma dixiſti. Apparebit enim ut tibi ita & mihi eadem iubens. Veꝝ nihilo magis apparere mihi debebit tuum amictum gerenti, quàm non gerenti, ſed meũ:neq;

Pelops Phryx.

Somnium Xerxis.

Xerxem inſtituti incipit pœnitere.

Inſomniorum ludibria.

magis quiescenti in tuo toro quàm non, sed in meo: si etiam aliàs uult se exhibere. Neq; eo uesaniæ peruenit illud, quicquid est quod sese obtulit in somnis, ut me cernens putet esse te, ducto è uestibus argumento. Id si me contemptui habebit, profecto nec aspectu suo dignabitur siue mea gerentem uestimenta, siue tua, sed te adibit, quod iã animad uertendum est. Nam si frequentius accesserit, ipse quoq; fatebor diuinam esse. Cæterũ si ita tibi agendum uidetur, neq; id reuocari potest, en ad cubandum in tuo cubili pergo. Age, mihi quoq;, cum ista perfecero, appareat. Hac tantum conditione tuæ sententiæ acquiescam: Hæc locutus Artabanus, quod speraret ea à Xerxe sine ullis uerbis admissum iri, iussa executus est. Et cũ induta sibi Xerxis uestes, regali solio resedisset, moxq; recubuisset, idem insomnium dormientem adijt, quod Xerxem adierat, ciq; superastitens, ita inquit: Tu'ne ille es, qui festinantem ire in Græciam Xerxem distines, tãquam eius curator? Tu neque in futurum neque in præsens consideras, qui dissuades id quod est fatale contingere? Quid autem Xerxem pati necesse est, nisi dicto audiens fuerit, ei ipsi demonstratum est. His uerbis Artabano uisus est ille uir in somnis minitari, cadentibusq; ferramentis conari oculos ipsi eruere. Qua de re uehementer exclamans Artabanus exilijt, aditoq; Xerxi obseruatam sibi in somnis uisionem exposuit, secundoq; loco hæc inquit: Equidem rex, ego ueluti homo quod multa iam uideram, & magna negocia sub Hessonibus contigisse, nõ sinebam te omni ætati indulgere, gnarus rem esse malam multa concupiscere, memoria tenens quomodo cum exercitu Cyri contra Massagetas actum est, quomodo cum exercitu Cambysis contra Aethiopes, qui etiam cum Dario militaui aduersus Scythas. Hæc sciens ego, sentiebam te (si quiesceres) omnium hominum beatissimum. Sed quoniam dæmonius quidam instinctus est, & Græcos clades quædam (ut uidetur) missa diuinitus manet, ego quoq; cedo, ac sententiam muto. Tu uero quæ diuinitus missa sunt, indicato Persis, iubetoq; ijs quæ ad apparatum pertinentia antè præceperas, operam dent. Hoc agito, ne quid tuorum deo tribuente desit: His dictis, & sublatis uisione animis, ubi dies extitit, ibi confestim Xerxes hæc Persis exponit: Artabano, quem constabat prius solum omnium id fuisse dehortatum, tunc exhortante. Post hæc ineunti expeditionem Xerxi tertium in somnis uisum oblatũ est: quod Magi auditum, coniectarunt ad uniuersam terram pertinere, portendereq; omnes homines Xerxi seruituros. Visum autem tale erat: Videbatur sibi Xerxes surculo oleagino coronatus esse, cuius oleæ ramis uniuersa tellus occuparetur, & mox corona capiti circundata, euanescere. Hæc Magis interpretatis sine mora Persæ, qui in concilio fuerant, ad suam quisq; præfecturam digressi, omni studio incubuerunt ad exequenda iussa, cupidi dona quæ proposita fuerant obtinendi. Xerxes ita copias suas contraxit, ut omnem continentis locum scrutaretur. Siquidem à debellata Aegypto per totum quadriennium comparauit exercitum: atq; eius apparatum quinto anno ineunte mouit cum ingenti copiarum manu. Nam omnium quos nouimus exercituum hic multo maximus extitit: adeo ut ad eum nihil fuisse uideatur aut ille Darianus, qui aduersus Scythas ductus est, aut ille Scythicus, qui Cimmerios insequens Medicam regionem inuasit, ac pene omnia superiora Asiæ subegit ac tenuit: quo nomine Darius postea Scythas iuit ultum, aut ille (ut fama fert) Atridæ aduersus Ilium, aut ille ante Troicum bellum Mysos Teucrorumq;, qui per Bosphorum in Europam transgressus, omnes Thraces in ditionẽ suã redegit, ad Ioniumq; pontum descendẽs, ad Penеum usq; amnem, qui ad meridiem uergit, processit. Neq; illi omnes exercitus, neq; alij ijs adiecti, cum uno hoc cõparari merentur. Quis enim non attulit ad Xerxem ex Asia copias? quæ aqua præter ingentes amnes potando non defecit? Alij nanq; naues præstabant, alijs ut peditatũ, alijs ut equitatũ, alijs ut nauigia ad uectandos equos eorũ q una militabant, alijs ut naues longas in usum pontiũ pstarent, iniunctum erat, alijs ut frumentũ, & naues, quæ triẽnio superiore præparatæ erant, præcipue propter Athon, ut in quo superior classis dũ circunuehit afflictata est. Ad Eleuntem em̃ Chersonesi classis habebat stationẽ, illincq; omnes copiæ sub uerberibus cœperunt Athon effodere per uices alijs succedentibus, adiuuantibus etiam in effo-

Artabani somnium.

Cõcupiscere multa malum est.

Xerxis uisio.

Xerxis copiæ.

diendo accolis,præpositis operi Bubare Megabyzi,& Artæo Artachæi filio,uiris Persis. Iacet Athos mons ingens ac nobilis,ad mare pertingens. Ab hac parte hoibus cultus,ad cõtinentem desinens in speciem Chersonesi,id est, peninsulæ cum isthmo, duodecim stadiorũ. Hæc planities atq; tumuli,è mari Acanthiorũ ad mare quod est cõtra Toronem,nõ sunt magni. In hoc isthmo ubi Athos finit,sita est urbs Græca,noie Sana. Quæ autem extra Sanam & intra Athon sitæ sunt urbes,eas tunc Perses è cõtinenti insulanas facere aggressus est,quæ hæ sunt: Dion, Olophyxus, Acrothoon, Thysus, Cleonæ: Istæ sunt urbes quæ apud Athon incoluntur: Hunc in modum Barbari locum nationatim effodiebant,recto limite iuxta Sanam. Posteaquam depressa erat fossa ab iis qui in imo fodiebant,alij humum effossam assidue tradebant alijs super scalas stantibus,& isti excipientes tradebant deinceps alijs,dum ad summos perueniebatur,qui illam efferebant atq; abiiciebant. Quã in re tumuli effossi duplicem laborem illis præterquam Phœnicibus præbebant. Nam cum eandem facerent fossæ mensuram superius in ore quam inferius in fundo,id necesse fuit cõtingere. At Phœnices cum alijs in rebus,tum uero in illo prudentiam suam declarauerunt: qui partem quæ sibi contigerat,ita excauauerũt,ut os fossæ duplum esset quàm ipsam fossam esse oportebat, procedente q; opere assidue illã coartantem: & cum ad imum deuentum esset,fossa cæterorum partibus adæquaret. Est autem hoc loco pratũ quoddam, ubi illorũ erat & mercatus, & ptorium,quo multũ etiã ex Asia frumenti moliti cõportabatur. Hanc fossam Xerres (ut ego coniectura colligo) iactantiæ gratia deprimi iussit,potentiæ ostẽtandæ cupidus,ac memoriæ relinquendæ. Nam cũ liceret nullo negocio naues per Isthmum transportare,iussit Isthmum interci-
Thysus. Cleonæ.
di,ad mare recipiendum in fossam,tantæ latitudinis,ut duæ triremes pariter illac agitari possent. Eisdem imperatum est,ut fossam facerent, quibus fuerat ut flumen Strymona pontibus iungerent. Ista Xerxes hunc in modũ fecit. Comparauit item ad pontem arundinem & albi lini copiam, dato hoc Phœnicibus atq; Aegyptijs negocio,ut cõmeatum exercitui comportarent: ne homines,ne ue iumenta, quæ ducebantur in Græciam,absumerentur. Sed admonitus iussit illũ in loca, quæ cuiq; opportunissima essent, alius alia uia cõportaret undiq; ex Asia nauibus onerarijs & uecturis. Verum plurimi comportarunt in oram quæ dicitur album littus, ut quibusq; præceptum erat: Alij in Tyrodizam Perinthiorum oram,alij in Doriscum,alij in Eiona,quæ est super Strymonem: alij in Macedoniam. Dum isti in imperato sibi traiectu occupant, interea Xerxes, coactis omnibus pedestribus copijs,iter ingressus est Sardis uersus,mouens ex Critallis Cappadociæ. Illic enim edictum erat,ut cunctæ copiæ cogerẽtur,quæ per continentem erant cum Xerxe ituræ. In quibus quisnã præfectorũ agmen pulcherrime instructũ ducens,ab rege donatus est proposito præmio,affirmare non possum,quia nec à principio,cum res in iudiciũ deducta est,cognoui. Posteaquam transmisso flumine Haly,attigerunt Phrygiam,itinere per eam facto,peruenerunt Celænas,ubi fontes Mæandri existunt: & alterius amnis non minoris Mæandro,nomine Cataractæ,qui ex ipso foro Celænarum exoriens influit in Mæandrum. In qua urbe,& in quo foro uisitur suspensa Sileni Marsyæ pellis in utrem formata: quam à Phrygibus fertur Apollo illi detractã suspendisse. In hac urbe residens Pythius Atys filius, uir Lydus, omnem regis exercitum, atq; ipsum Xerxem magnificentissimo hospitio excepit: spopõditq; se pecuniã ei in bellũ suppeditaturũ. Ob quã sponsionẽ, Xerxes eos qui aderant Persas interrogauit, quisnam esset Pythius: & quantũ possidẽs,q hoc polliceret. Illi,rex,inquiũt, hic ille est, q Darij patrem tuũ aurea platano ac uite donauit: q̃q nũc oĩm hoĩm diuitijs princeps est ẽdem te. Hæc ultima uerba Xerxes admiratus,secũdo loco percõtatus est ipse Pythij,quantũ ei pecuniarũ esset. Cui ille: neq; te,inqt,celabo rex,neq; dissimulabo me scire meas ipsius facultates, sed sciens pinde exacte recensebo. Etẽm posteaq̃ accepi celerrime te ad mare Græcũ esse descensurũ,uolẽs tibi ad bellũ pecuniã dono dare,subducta ratione cõpi mihi esse argẽti qdẽ duo millia talentorũ, auri uero quadragies cẽtena millia nũmũm Daricorũ,septẽ millibus minus: quæ tibi dono do: Nam mihi ipsi uictus è mãcipijs atq; ex
Albũ littus, Tyrodiza. Eion. Critalli.
Cataractæ.
Pythius Lydus.
Aurea platanus atq; uitis Pythij facultates.

agricolis ſuppetit: Hæc Pythius. Quibus uerbis delectatus Xerxes: Hoſpes Lyde, inquit, ego ex quo Perſidem regionem egreſſus ſum, neminem adhuc nactus ſum, qui in exercitum meũ hoſpitalitatem exercere uoluerit; aut qui in conſpectum meũ ueniens, ſua ſpõte pecuniam mihi ad bellum conferret, ꝓter te: qui & exercitum meum egregia hoſpitalitate ꝓſecutus es, & ingentem pecuniã polliceris: ob quæ uicißim ego te ijs remunerandũ ducõ: Hoſpitẽ meũ te facio. & iſtra quadragies cẽtena millia nũmũm meo ipſius explebo, datis ſeptẽ millibus: ne quadringentæ myriades .i. quadragies centena millia, ſint imperfectæ, ſed addito è meis ſupplemento ſumma ſit ſolida: quæq; poſſideas, ipſe poſſideto, acſcito ſemper talem agere. Nam ita agentem te, neq; in præſens neq; in poſterũ pœnitebit. Hæc locutus, & quæ dixerat executus, prexit aſſidue porrò ire: prætergreſſusq; urbem Phrygiam noſe Anaua, & ſtagnum ex quo conficit ſal, peruenit Coloſſas Phrygiæ oppidum, ubi Lycus amnis hiatum terræ ſubiens occuliť, deinde fere quinque poſt ſtadia emergens, elabitur & ipſe in Mæandrum. Mouens è Coloſſis exercitus, uenit ad oppidum Cydra, quod eſt in finibus Phrygum ac Lydorum: ubi cippus depactus atq; erectus à Croeſo eſt, indicans literis eos fines. Vbi è Phrygia in Lydiam, uentũ eſt ad diuortia uiarum, quarum ſiniſtra in Cariam fert, dextra Sardis: quam tenentibus neceſſe eſt prorſus Mæandrum tranſire, urbẽq; Callatibum præterire, in qua ſunt opifices mellis è myrica & tritico conficiendi. Hanc uiam tenẽs Xerxes, comperit platanũ, quam ob pulchritudinem aureo monili donauit, eamq; tuendam uiro immortali delegauit. Et ad urbem Lydorum altero die peruenit. Poſtquam Sardis aduenit, principio caduceatores dimiſit in Græciam, petitum terram & aquam: edictumq;, ut cœnas regi inſtruerent ad omẽs ciuitates, præter Athenas & Lacedæmonem. Eorum autem cauſa mittebat petitum terram & aquam, qui hæc ante Dario petenti non miſerant. Hos tunc perterritos omnino arbitrabatur. Id igitur uolens explorare, caduceatores dimiſit. Secundum hæc ſeſe apparabat tanq; Abydum profecturus, cum interea ij quibus negociũ hoc datũ erat, Helleſpontũ ex Aſia in Europam coniunxerãt. Eſt aũt Cherſoneſi in Helleſponto, Seſtum inter & Madytũ urbes, ora ſalebroſa, quæ in mare prõcurrit Abydo tenus regióne. Vbi non longo põſt tpe ſub Xantippo Ariphronis filio Athenienſium duce, Artayctẽ uirũ Perſam Seſti præfectũ cepere uiuũ, ſtipitiq; ſuffixerũt: qui etiã in tẽplũ Proteſilai, qđ eſt in Eleunte, adductis fœminis nefanda ꝓpetrabat. Ad hãc oram ex Abydo iungere pontẽ inchoauere ij, quibus hoc munus erat delegatũ: hinc Phœnices albo lino, illinc Aegyptij ſirpo. Eſt autem ex Abydo ad ulteriorẽ continentem ſeptẽ ſtadiorũ traiectus: quẽ pontibus iunctum, ingens adorta tẽpeſtas ea oĩa dirupit atq; diſſoluit. Quod cum audiſſet Xerxes, indigne ferens, iuſſit trecenta Helleſponto uerbera inſligi, & in eius pelagus par cõpedum demitti. Iam audiui, miſiſſe quoq; cũ his etiam q ſtigmata Helleſponto inurerent: certe mandauit, ut colaphos Helleſponto incuterent, dicẽtes barbara uerba ac ueſana: O aqua amara, dñs hanc tibi irrogat pœnã, q; eum læſiſti, q de te nihil male meritus erat. Te tamẽ rex Xerxes, uelis nolis' ue, tranſmittet: meritoq; nemo hoĩm tibi ſacrificat, ut doloſo pariter & amaro fluminí. Hac pœna mare Xerxes plecti iuſſit: atq; eis q ꝓpoſiti operi erant caput ꝓcidi. Et illos quidẽ pontes fecerunt ij, quibus hæc ingrata merces propoſita erat. At alij architecti q alios fecerunt, hoc modo iunxerunt: Biremes triremesq; trecentas ſexaginta Euxinũ uerſus Pontũ cõpoſuere. Itẽ ab altero latere trecentas q̃tuordecim, Ponto qdẽ trãſuerſas, Helleſpõto aũt ſcdm defluxũ, ut ſtabiliret funes armamentorũ, ꝓgrades quoq; ancoras quas cõpoſuerãt dimiſerũt, partim ab hoc latere contra Pontũ, uentorũ cauſa qui extrinſecus ſpirant: partim ab altero contra ueſperũ & Aegeum, euri & auſtri cauſa: relicto ad auroram tribus in locis inter biremes trãſitu: ut qui uellet, in Pontũ minutis nauigijs & extra Pontũ nauigare poſſet. His actis, contẽderunt à terra armamẽta, contorquẽtes machinamentis ligneis, non iam ſeparatim utraq;, ſed bina ex albo lino hinc, quaterna è ſirpo illinc. Quorũ quidẽ retinaculorũ craſſitudo hæc erat & ſpecies: ſed ꝓportione quæ è lino robuſtiora erãt, cuiq; cubitus talento appẽdebantur, iuncto pontibus traiectu codices lignorum diſciſſos,

Anaua oppi.

Callatibus.

Platanus aurco monili.

Helleſpõti pons.

Madytus op.

Artayctes.

Xanthippus

Abydos.

Helleſpõto cõpedes Xerxes injicit.

ad latitudinem ratis adæquatos apte inſtrauerũt ſuper armamenta intenta. Hos ubi gradatim diſpoſuerunt, tum uero rurſus deſuper innexuerũt. Quod poſtea q̃ fecere, materiam attulerunt concinneq; impoſuerunt, deinde ſuper materiam aggerem comportarunt: quo iniecto, ſemper hinc atq; hinc, ne maris aſpectu iumenta & equi terrerentur, prætenderunt. Perfectis his quæ ad pontes pertinent, & item circa Athon aggeribus ad fauces foſſæ propter æſtuaria maris, ne ipſæ fauces aluei obſtruerentur, Xerxes nunciato ſibi prorſus alueo abſoluto Sardibus, ubi hybernauerat, ineunte uere inſtructo cum exercitu profectus eſt Abydum uerſus. cui mouenti ſol ſuam in cælo ſedem relinquẽs, apparere deſiit: cum nullæ nubes, uerum ſereniſſimus aër eſſet: & pro die nox extitit. Id animaduertenti cum cura inceſſit percontandi Magos, quid oſtentum id uellet portendere, illi reſpondent, deum ſignificare Græcis ciuitatum defectionem: q̃ dicerẽt ſolem Græcorum, lunam ipſorum eſſe præſidem. Ea re audita, Xerxes maiorem in modũ lætatus, ire pergebat. Quem procedentem adiens Pythius Lydus cæleſti oſtento perterritus, elato animo propter munera his uerbis allocutus eſt: Domine, indulgebis ne quiddam quod impetrare cupio, tibi leue conceſſu, ſed mihi pro magno futurum? Xerxes nihil non potius illum quàm petebat petiturum ratus, ſe indulturum reſpondit, & ut peteret proloqui iuſſit. Pythius ubi hoc audiuit, ſumpta fiducia, Domine, inquit, quinque mihi liberi ſunt, quos omnes cõtingit in militiam tecum ire aduerſus Græciam: horum uni tu quæſo rex miſertus mei, qui huc proceſſi ætatis, indulge militiæ uacationem ei, qui natu eſt maximus: ut & mei ipſius & cenſus curam gerat, quatuor tecum unà ducas: ita confectis quæ in animo habes, rurſus reuertaris. Rex ob id admodum indignatus, his uerbis reſpondit: Homo improbe, tu ne cum ego ipſe in expeditionem eam aduerſus Græciam, filiosq; meos & fratres domeſticos, & amicos ducam, auſus es mẽtionem filij tui facere, qui meus es ſeruus, quem oportebat cum omni familia & uxore me comitari? Probe nunc diſcito hoc, animum in hominum habitare auribus. Qui bene audit, eius corpus uoluntate perfunditur: qui uero male, is exacerbatur. Tu itaq; cum bene feciſti, & alia eiuſdem generis promiſiſti, non gloriaris te ſupergreſſum eſſe regem munificentia. Poſtea uero quàm ad imprudentiora conuerſus es, non tu quidem pro merito, ſed minora quàm pro merito accipies. Nam te & quatuor liberos liberant tua munera. Vnius autem quem præcipue complecteris, damno mulctabere: Hæc cum reſpondiſſet, ſubito imperauit his, quibus delegatum eſt iſta exequi, ut maximum natu filiorum Pythij inuentum diſciinderent medium: eiusq; diſciſſi dimidium ad dexteram uiæ, & dimidium ad ſiniſtram diſponerent, & illac trãſiret exercitus. Hoc illi ubi executi, illac exercitus pertranſiuit: in quo præcedebant ij, qui ſarcinas portabãt & impedimenta. Poſt hos omnigenarum gentium non diſtinctæ, ſed promiſcuæ copiæ, numero ultra dimidium exercitus. Poſt has intercedebat interuallum (neq; enim cum rege miſcebantur) quarum principes erãt mille equites, è Perſis omnibus delecti. Secundum hos totidem haſtati, & ij delecti ex omnibus, uerſis deorſum in terram ſpiculis. Poſt hos equi decem quàpulcherrime ornati, qui Niſæi dicuntur, ideo ſic dicti, q̃ eſt ingẽs Medicæ regionis campus nomine Niſæus, qui grandes fert equos. Hos decem equos ſequebatur ſacer louis currus, quẽ octo equi albi trahebant, pone auriga comitante, qui pedibus ingrediẽs habenas tenebat. Hanc enim ſellam nemo mortalium inſcendit. Poſt quem ipſe Xerxes uehebatur curru equorum Niſæorum, præcedẽte auriga, cui nomen erat Patiramphi, Otanis filio uiri Perſæ. Hunc quidem in modum Sardibus proceſſit Xerxes: ſed è curru, quoties ratio exigebat, in eſſedum tranſcendebat. Eum ſequebantur haſtati Perſarũ optimi ac nobiliſſimi mille, è more pila geſtãtes. Poſt hos alius delectus equitatus mille Perſarum. Dehinc è cæteris Perſis decem millia peditum delecta, quorũ mille in lanceis pro coronis geſtabãt mala punica argentea: gerebant item aurea, & ij q̃ in terrã uerſus ſpectãtia ſpicula habebãt, etiã mala ij, q̃ Xerxẽ proxie ſequebãt. Hæc decẽ millia ordie ſubſequebãt eqtat⁹ decẽ millib⁹ Perſarũ, relicta poſt hos duorũ ſtadiorũ intercapedine, mox ibat cætera multitudo promiſcua: ita exercit⁹ è Lydia prexit ad flumẽ Caicũ & regionẽ

Solis eclipſis

Sol Græcorũ deus.

Lunæ Perſarũ præſes.

Animus in auribus hoĩm habitat.

Pythij filij diſſecantur.

Xerxis crudelitas.

Exercitus ordo.

Patiramphis

Laureorum coronæ.

Myſiam: à Caico aũt à læua hũs mõtem Canam, per Atarnem ad urbem Carinam. Ab hac per campũ Thebanum ad urbẽ Atramyttium & Antandrũ Pelaſgidẽ ꝓtergrediẽs, & Idam ad ſiniſtram manũ ſtringens, ad terram Ilienſem peruenit: cui primũ ſub Ida no ctẽ agenti, tonitrua & fulgura ingruerũt, & cõplures ex eo exercitu exinaniuerũt. Deinde ad Scamandrũ eſt uentũ, q̃ fluuioꝝ oĩm primus, ex quo iter è Sardibus fieri cœptũ eſt. Hunc ꝓfluentẽ ſua aqua deſtituit, nec hoĩbus iumẽtiſq; potãtibus ſuffecit. Eò Xerxes poſtq̃ puenit, Priami Pergamũ aſcendit, loci uiſendi cupidus. Quod ubi cõtẽplatus eſt, & ſingula quæq; eoꝝ audiuit, Mineruæ Iliadi mille boues ĩmolauit: q̃ꝝ libamine Magi heroibus parentauerũt. His actis, terror p noctẽ exercitũ inuaſit, ſimul atq; illuxit illinc mouerunt, à læua ſtringẽtes Rhœtion urbẽ, & Ophryneon, & Dardanon; quæ Abydo cõtermina eſt: à dextra, Gergitas & Teucros. Vbi Abydon uenerũt, Xerxi inceſſit cupido oẽm exercitũ oculis ſubĵciẽdi. Itaq; in ꝓtorio quodã, qđ ei Abydeni prius ab illo iuſſi, è candido lapide in tumulo regio p dignitate extruxerãt, reſidens ꝓſpiciebat littus, et illic terreſtres copias atq; claſſem: Quã dũ intuet, ſubĵt eũ cupiditas ſpectandi illius certamen. Id certamẽ poſtq̃ cõmiſſum eſt, in quo Sidonĵ uicere, uoluptatẽ Xerxes cepit, cũ certaminis tũ copiaꝝ ſpectaculo. Et cũ intueret oẽm Helleſpontũ nauibꝰ obductũ, oĩa littora atq; Abydenoꝝ plana hoĩbus referta, ibi ſe beatũ eſſe iactauit, & poſt hæc lachrymas fudit. Quod aĩaduertens Artabanus eius patruus, q̃ libere ſentiens diſſuaſerat bellũ Græciæ inferendũ, his uerbis interrogauit: Quã diuerſa rex inter ſe nunc facis & dudũ dixiſtiſq; te beatũ eſſe dixeras, nũc lachrymas fundis. Et ille: Reputantẽ me, inqt, q̃ breuis eſt oĩs humana uita, ſubĵt hoꝝ miſeratio: quoꝝ, cũ tot ſint, nemo ad centeſimũ annũ ſuperit. Excipiẽs Artabanus: Atq; inqt, alia, q̃ iſtud eſt, uiuẽdo miſerabiliora patimur. Ita tã breui uita nullꝰ hoĩm adeo felix extitit, neq; hoꝝ neq; alioꝝ, cui nõ crebro, nedum ſemel, ſubeat animo moriendi uoluntas potius q̃ uiuendi. Nam ineidẽtes calamitates & morbi, uitã pturbant: efficiuntq;, ut cũ breuis ſit, tũ plonga uideat. Ita mors optatiſſimũ eſt perfugiũ ærũnoſæ uitæ, quã deus dulci guſtu aſpergens, ob id inuidius feciſſe deprehendit. Cui Xerxes: Artabane, inqt, qm̃ humanæ uitæ conditio talis eſt, qualẽ tu expones, eã cõmemorare ſuperſedeamus: neq; triſtiũ faciamus mentionem, cũ iucunda in manibus habeamꝰ. Hoc mihi potius ediſſere: Niſi tibi ita euidẽs inſomnĵ uiſio fuiſſet obla ta, perſtares ne adhuc in priore ſententia, diſſuadẽs mihi aduerſus Græciam bellũ, an in ea perſiſteres? agedum apte hoc mihi dicito. Ei rñdens Artabanus: Viſio, inqt, rex, quæ in ſomnis obiecta eſt, ad uotũ ſuccedat amboꝝ. Ego tamen adhuc metuo, & adeo metu pculſus ſum, ut non ſim apud me. Nam mecũ reputans cũ alia multa, tũ uero duo, & ea oĩm maxima, uideo tibi eſſe hoſtiliſſima. Ad hæc Xerxes: Dæmonie uiroꝝ, inqt, quænã iſta ais mihi hoſtiliſſima eſſe? Vtrũ hoꝝ tibi improbandũ uidet, tanquã non ſatis copioſum, terreſtris ne exercitus, quaſi multo numeroſior ille Græcus futurus eſſe uideatur: an claſſis, tanquam illoꝝ claſſe inferior, an hæc ambo? Nam ſi ob hoc imbecilliores tibi uidentur noſtræ res, celerrime alterum quis exercitum compararet. Reſpondit Artabanus: Neq; hunc, rex, exercitum improbauerit quiſquam, qui ſit mentis compos, neque hanc nauium multitudinem, etiamſi plures coegeris. Quæ aũt duo dico eſſe tibi multo hoſtiliora, ea uero hæc ſunt, terra & mare. Neq; enim uſquam maris portus eſt eiuſmodi, ut ego cõiecto, qui ſurgente tempeſtate ſit capax huius tuæ claſſis, idoneuſq; ad eam tutandam: neq; uero unum tibi portũ eſſe oportet, ſed uniuerſam continentem eſſe portum, quò ſe recipiant naues. Itaq; cum portus tibi opportuni deſint, intellige hoĩes in arbitrio fortuitoꝝ, non fortuita in arbitrio hoĩm. E duobus uno expoſito, pergã dicere alterꝝ. Terra cũ ob alia tibi hoſtilis eſt, tũ eo hoſtilior, ſi nihil obſtiterit quo longius pceſſeris, aſſidue ulteriora ſurripiẽs. Nulla eſt hoĩbꝰ rei bene gerẽdæ ſatietas. Vnde etiã ut nemo tibi occurrat, dico regionẽ maiori in tpe maiorẽ famẽ eſſe allaturã. At uir ita demũ fuerit optimus, ſi in deliberando qdem omnem rem, quãcunq; pati poſſet, reputans extimeſcit, in re aũt agenda eſt audax. Cui Xerxes: Artabane, inquit, merito tu qdem hoꝝ ſingula cõmemoraſti. Tamen non eſt ut oĩa reformides, oĩaq; peræque cõſideres. Nam

Scamandri de qua exercitus Xerxis non ſuffecit.
Rhœtiũ urbs.
Ophryneus.
Darda. urbs.
Gergitæ.
Teucros urbs.
Xerxes uiſo exercitu illachrymauit.
Xerxis ſpectaculum.
Vitæ humanæ breuitas & calamitas.
Mors optatiſſi. perfugiũ erumnoſæ uitæ.
Xerxis & Artabani colloquium.
Duo Xerxis hoſtiliſſima.
Homines in fortuitorum arbitrio & non contra.
Terra hoſtilis.
Vir optimus

ſi uelis in rei conſultatione ſemper omnia perinde conſiderare, nunquam aliquid effici-as. Satius omnia alacriter aggredientem dimidium ærumnarum pati, quàm omni in re præſumpto metu nihil omnino pati. Quod ſi repugnando omnibus quæ dicuntur, non uis committere, ut quod firmum eſt infirmetur, perinde peccas atq; is qui contraria iſtis dicat. Et hoc æqualiter ſe habet. Scire uero aliquem (cum ſit homo) qua ratione quid firmum eſſe oporteat, nequaquam arbitror. At iis, qui facere quid uolunt, conſueuit plerunq; ſuccedere emolumentum: raro autem iis qui penſant omnia, & quos agere piget. Cernis quo res Perſica potentiæ proceſſit: quò nunquam progreſſam uideres, ſi ij, qui ante me extitere reges, iſtiuſmodi conſiliis quibus tu, uſi fuiſſent: aut utentes iſtis ſententiis, non alios ſuaſores tales habuiſſent: nunc pericula contemnentes, tantopere ſtatum ſuum prouexiſſent. Magna enim negocia, magnis cum periculis ſuſcipi uolunt.

Magna cũ periculis ſuſcipi.

Quare nos illorum facta æmulantes, optimo anni tempore ingredimur: ſubactaq; omi Europa, rurſus reuertemur, nullam uſquam neq; famem neq; rem triſtem paſſi. Nam & commeatus affatim ipſi nobiſcum portamus: & ad quamcunq; uel regionem uel gentem ueniemus, eius re frumentaria potiemur. Nam aratoribus uiris, non paſtoribus inferemus bellum. Poſt hæc Artabanus: Quandoquidem, inquit, non finis ullam rem formidari, & tamen meum admittis conſilium, neceſſe eſt enim de multis negocijs in longius extrahi orationem: Cyrus Cambyſe genitus, omnem, præter Athenas, Ioniam Perſis tributariam reddidit. Quare ſuadeo, ne quo pacto hos uiros, aduerſus patres ſuos ducas. Nam ſine Ionibus ſatis ſuperq; ſufficimus hoſtem ſuperare: quos neceſſe eſt aut iniuſtiſſimos eſſe, ſi metropolim ſuam in ſeruitutem redigant: aut iuſtiſſimos, ſi illius libertatem adiuuent. Si iniuſtiſſimi erunt, nullo modo certe nobis magno uſui futuri: Si iuſtiſſimi, magnam poterunt ſuo exercitu afferre perniciem. Itaq; hoc uetus dictum tanquam probum, rex in mente habe: non ſtatim ab initio exitum omnem eſſe manifeſtũ. Ad hæc excipiens Xerxes: Artabane, inquit, ſententiarum (quas dixiſti) in hac præcipue falleris, qui Iones metuis ne immutentur, quorum maximum habemus commilitium: quorum & tu teſtis es, & alij, qui ſub Dario aduerſus Scythas militauerunt: cum in eorum eſſet poteſtate ſitum, uniuerſas Perſarum copias & perdere & ſeruare, fidem tamẽ iuſtitiamq; præſtitiſſe, nec quicquam nos læſiſſe. Præterea cum liberos ſuos atq; uxores in noſtra terra reliquerint, non eſt cauſa cur eos aliquid rerum nouarum moliri ſuſpicemur. Quare ne hoc quidem extimeſcas: ſed bonum habens animum, tutare meam domum atq; tyrannidem. Tibi enim ſoli ego ſceptra mea permitto. Hæc locutus Xerxes,

Exitus omnis incertus.

Artaban. Suſa dimittitur.

Artabanum Suſa dimiſit, iterumq; illuſtriſſimos quoſq; Perſarum accerſit: qui poſteaquam præſto fuere, his eos uerbis allocutus eſt: Perſæ, ego uos, quos opera mihi opus eſt, contraxi, ut uiri præſtantes exiſtatis, neue res hactenus geſtas à Perſis magnas præclarasq; dedecoretis: ſed cum ſinguli, tum uniuerſi exhibeamus nos alacres: commune enim hoc hominibus bonum eſt, ſtrenuos eſſe. Eaq; de re uos cenſui præmonendos, ad bellum conſtanter tolerandum. Nam (ut ego audio) aduerſus uiros egregios tẽdimus, quos ſi ſuperauerimus, nullus unquam nobis alius exercitus obſtabit. Nunc igitur deos præſides terræ Perſidis precati, tranſeamus. Ac eodem quidem die ſeſe ad trãſeundum parauerunt. Poſtero autem tantiſper morati ſunt, dum ſolem exorientem cernerent, omnifarios odores in pontibus congerentes, ac myrto iter conſternentes. Vbi ſol exortus eſt, ex aurea phiala Xerxes libans in mare, apud ſolem uota concepit, ne quid ſibi aduerſi contingeret, quo prius deſiſteret Europam ſubigere, quàm ad illius terminos perueniſſet. Hæc precatus, phialam in Helleſpontum abiecit, aureumq; craterem, ac gladium Perſicum, quem acinacem uocant. Hoc pro comperto dijudicare non poſſum, utrũ ſoli dedicans gladium dimiſerit in pelagus: an Helleſpontum, q eum flagellaſſe pœniteret, in compenſationem gladio donauerit. His actis, per alterum pontiũ, qui uergebat in Pontum, peditatus omnis equitatusq; tranſiuit: per alterum, qui uergebat in Aegeũ, iumenta atq; ſeruitia, præcedẽtibus decem millibus Perſarum, coronatis omnibus, quos promiſcuus omnium nationum ſequebatur exercitus. Et hi quidem eo die: in ſequenti

Xerxis inſtitutum.

Xerxis ad Perſas oratio

autem primi transiere equites, quiq; spicula deorsum uersa gestabant, & ij etiam coronati, dehinc equi sacri, ac sacer currus, tum ipse Xerxes. Post hastati & mille equites, & præterea alius exercitus. Quinetiam naues pariter ad ulteriora littora agebant: quanq; hic audiui, postremum omnium pertransisse regem. Xerxes posteaquam in Europā traiecit, conspicabatur exercitum sub uerberibus transeuntem. Transiuit autem eius exercitus septem per dies totidemq; noctes, nullo tempore intermisso. ibi iam trāsgresso Hellespontum Xerxe, fertur quidam uir Hellespontius dixisse: O Iupiter, quidnam tu sub specie uiri Persæ, & accepto Xerxis pro Iouis noīe, Græciam è sedibus suis exigere uis, omnes homines ducēs, cum etiam citra hoc tibi liceret facere id? Transgressis omnibus & iter ingredientibus, ingens prodigium oblatum est, quod Xerxes nihili fecit, etsi coniectura discutiendum. Siquidem equa leporem enixa est, quod facile erat ad coniectandum: Fore enim ut Xerxes exercitum aduersus Græciam cum maximo strepitu & ambitiosissime duceret, rursusq; pro seipso solicitus, ad eundem locū fuga recurreret. Alterum quoq; ei prodigium, dum Sardibus foret, exhibitum est. Mula enim mulum edidit, ancipitia genitalia habētem, maris & fœminæ, sed maris superiora. Quorum prodigiorum utrunq; pro nihilo habens, ire pergebat, comitantibus eum terrestribus copijs, nauticis extra Hellespontum nauigantibus, ac terram legentibus, & è diuerso atq; terrestres agentibus. Nam ipsi quidem uesperum uersus ad promontorium Sarpedonis nauigabāt: quò cum peruenissent, iussi erant permanere. Illi uero ad auroram & solis exortum, iter faciebant per Chersonesum, dextrorsum habētes sepulchrū Helles filiæ Athamantis, sinistrorsum Cardiam urbem, per medium oppidi, cui nomen est Agora, id est fori. Illinc deflectētibus ad sinū noīe Melana, hoc est, nigrum, fluuius cui idem est nomē, non suffecit, sed alueum suum deseruit. Hoc fluuio transmisso à quo sinus hic cognominatur, ad uesperum uersus contenderunt, Aenon urbem Aeolidem & lacum Stentoridem prætereuntes, dum ad Doriscon peruentum est. Est autem Doriscus Thraciæ littus pariter & campus ingens, quem grande flumen Hebrus interfluit, ubi extructus est is murus, qui Doriscus appellabatur, cui impositum est Persarum præsidium à Dario, iamdudum cum Scythis inferebat bellum. Cum igitur locus digerendis recensendisq; copijs idoneus sibi uideretur, Xerxes ita sibi faciendum putauit. Eius iussu nauarchi, cū eò appulissent, omnes naues ad littus Doriscō cōtiguum receperunt, ubi Sala urbs, Samothracia & Zona sitæ sunt: cuius ultimū promontorium Serrium nominatur, qui locus quondam fuerat Ciconum. In hoc littus appulsa classe ac subducta, qui in ea subducenda laborauerāt, respirauere. Per hoc tempus apud Doriscum Xerxes lustrabat exercitum, equidem quantum singuli attulerint copiarum, pro certo affirmare non possum: quoniam à nullis prorsus hominibus id refertur. Constat autem terrestrium copiarum numerum fuisse centum septuaginta myriades, id est, decies septies centena millia. Quoq; numerum hoc modo inierunt: Contraxerunt unum in locum myriadem, quæ sunt decem millia hominum: qua coartata quàmmaxime potuerāt, circulum extrinsecus descripserunt loco circunscripto: emissaq; illinc myriade, sepem circundederunt, eatenus excitantes, ut umbilico tenus pertingeret. Eam ubi fecere, aliam subinde atq; aliam myriadē introduxerunt: donec omnes connumerauerunt, connumeratos autem nationatim digesserunt. Ex quibus qui militabant hi erant Persæ, hunc in modum ornati: Circa capita gestabant pilea, quas uocāt tiaras, impenetrabilia: circa corpus tunicas, uarijs squamis è ferro consertas in similitudinem piscium. Femoralia circa crura pro clypeis, gerra, id est cetra, pharetris subter pendētibus: Hastas breues, arcus grandes, sagittas arundineas. Ad dextrum femur pugiones è balteo suspensos. Hi ducem habebant Otanem patrem Amastris, quæ erat uxor Xerxis. Vocabantur autem quondam Persæ à Græcis Cephenes: à se uero ipsis atq; ab accolis, Artæi. Verum posteaquam Perseus Danaes & Iouis filius ad Cepheum Beli filium commeauit, & Andromedam eius filiam duxit uxorem, tulit ex ea filium quem Persen appellauit: eumq; illic reliquit: à quo (nam Cepheus carebat uirili prole) cognomen sortiti sunt Persæ. Medi eodem ornatu instructi militā-

Iupiter nomine Xerxis.

Lepus ex equa natus. cuius Vale. Max. li. 1. c. 7. meminit.

Ostenta Xerxi oblata.

Mula mulum peperit.

Helles sepulchrum.

Doriscus. Hebrus.

Catalogus copiarū Xerxis. Modus ineundi exercitus numerum.

Persarū ornatus.

Persarum nomen unde.

Medorum appellatio.

bant. Nam hæc armatura Medica eſt, non Perſica. Habebant autem ducem Tigranem Achæmenidem. Ii quondam ab oĩbus uocabantur Ariĩ: ſed ubi ad eos cõceſſit ex Athenis Medea Colchis, immutauerunt & ipſi nomen: ita de ſeipſis Medi commemorãt. Ciſſĩ in militia cætero ornatu ut Perſæ ſunt armati, ſed pro pileis mitras ferunt. Eis dux erat Anaphanes Otanis filius. Hyrcani quoq; Perſica armatura ornati, ducem habebant Megapanum, qui poſtea Babylonis procurator fuit. Aſſyrĩ qui militabant, hunc habebant ornatum: Ferreas in capitibus galeas, barbarico quodam modo conſertas, non facile penetrabiles: clypeos, haſtas, pugiões Aegyptiacis adſimiles: & præterea ligneas clauas ferro inductas, ac lineos thoraces: iſti Græcis Syrĩ uocabantur: ſed à barbaris Aſſyrĩ ſunt uocati, inter quos Chaldæi ſunt. Iis præerat Hotaſpes Artachæi filius. Bactrĩ capitis ornatu in acie ſimilimo illi Medico muniti erant, ſed more gentis, arundineis arcubus & haſtis breuibus. Sacæ qui Scythæ ſunt, criſtatas in capitibus caſſides geſtabant, in acutum erectas atq; compactiles, induti femoralibus: nec non arcus gentiles atq; pugiones, ad hoc dolabras ac bipennes. Hos, cum ſint Scythæ Amyrgĩ, Sacas appellant, q; cunctos Scythas Perſæ Sacas appellant. Bactrĩs & Sacis præerat Hyſtaſpes Dariĩ filius & Atoſſæ Cyri filiæ. Inde ueſtiti erant amictu è lignis confecto: arcus arundineos geſtabant, itẽq; arundineas ſagittas ferro præfixas: ita inſtructi Indi, erant ſub duce Pharnazatre Artabatis filio. Ariĩ Medicis arcubus muniti erant, cæteris quemadmodum Bactrĩ. Is præerat Siſamnes Hydarnis filius. Parthi, & Choraſmĩ, & Sogdi, & Gandarĩ, & Dadicæ, eandem in acie quam Bactrĩ armaturã geſtabant. Quorum Parthis & Choraſmĩs præerat Artabazus Pharnacis, Sogdis Azanes Artæi: Gandariis & Dadicis Artyphius Artabani filius. Caſpĩ ſiſyris, quod eſt genus penulæ, induti, arcus gentili more arundineos geſtabant & acinaces, ducem ſui agminis habentes Ariomardum, Artyphĩ germanum. Sarangæ indumenta geſtantes uerſicoloria decori erant, caligasq; genuum tenus extentas, arma habebant arcus lanceasq; Medicas duce Pherendate Megabazi filio. Pactyas & ipſi ſiſyras ferebant, & uernaculos arcus atq; pugiones: quorum dux erat Atrayntes Itramitis filius. Vtĩ & Myci, & Paricanĩ, eodem quo Pactyes armati erant. Sub his ducibus, Vtĩ quidem & Myci ſub Arſamene Dariĩ, Paricanĩ uero ſub Siromitre Oebazi filio. Arabes ſuccincti erant ziras amiculi genus, arcusq; recuruos habilesq; geſtabãt. Aethiopes pardorum pellibus leontiiſq; amicti, arcus è palmae ſpathis factos gerebant, quatuor nõ minus cubitis longos: & item prælõgas ex arundine ſagittas, pro ferro præfixas eo lapide acuminato quo figilla ſculpunt: præterea haſtas caprææ cornu præfixas, in modum ſpiculi acuminato, & clauas præferratas. Ii cum eunt in pugnã, dimidiatum corpus gypſo, dimidiatum minio illinunt. Arabum Aethiopumq; qui trans Aegyptum incolunt, dux erat Arſames Dariĩ filius & Artyſtonæ Cyri filiæ: quã Darius ex uxoribus maxime adamans, cum talari ex auro tunica effinxit: Arſames quidem Aethiopibus, qui ſunt trans Aegyptum, atq; Arabibus præerat. Ii autẽ Aethiopes qui ſunt ab ortu ſolis, (nam bifariam militabant) cenſebant cum Indis, ſpecie nihil admodũ à cæteris differentes, ſed ſono uocis duntaxat atq; capillatura. Nam Aethiopes qui ab ortu ſolis ſunt, promiſſos crines: qui ex Africa, criſpiſſimos inter omnes homines habent. Aethiopes qui ex Aſia ſunt, pleraq; arma quæ Indi geſtabant, pelleſq; frõtium equinarum, cum auribus atq; iubis in capitibus, ut ipſæ iubæ pro criſtis eſſent, & hirtæ aures equinæ rigerent. In locum clypeorum pelles gruum prætẽdebant. Pœni corio armati iere, ac iaculis præuſtis, duce Maſange Aorizi filio. Paphlagones capitibus gerebant compactiles caſſides, ſcuta exigua, haſtas haud longas: præterea iacula, pugioneſq;, pedibus calligas more gentis ad media crura ſubtentas. Eandem quam Paphlagones armaturam geſtabant, Lygies & Matieni & Mariandini, & Syri. Iſti Syri à Perſis Cappadoces uocantur. Paphlagonum & Matienorum dux erat Dotus Megaſidi filius: Mariandinorum & Lygium & Syrorum, Gobryes Dariĩ filius & Artyſtonæ. Phryges proximã Paphlagonicæ armaturam gerunt, paulum differentes: qui (ut Macedones aiunt) tam diu ho

Indi.

Siſyra.

Sarangæ.

Aethiopum diſcrimen.

Maſanges.

ęati ſunt Bryges, quàm diu Europęi fuerunt Macedonum accolæ: Tranſgreſſiq; in Aſiam, unà cum loco nomen immutauere in Phryges. Armenij horum cultu armati erant, utiq; Phrygum coloni. His utriſq; præerat Artochmes, qui Darij filiam in matrimonio habebat. Lydi proxime ad Græcorum armaturam accedebãt, olim Mæones uocati; priſtinoq; nomine ſublato, ab Lydo Atyis cognomen acceperunt. Myſi ſuper capita gentiles galeas ferebant, ſcutula quoq; ac præuſta iacula. Sunt autẽ Lydorũ coloni, à monte Olympo Olympieni nominati. Horum utriſq; præerat Artaphernis filius, qui collega Date apud Marathonem conflixit. Thraces è pelle uulpina caſſides geſtabãt, tunicis induti, & inſuper circũdati uariis ſagulis, pedibus ac tibijs indutis caligis è pellibus hinnulorũ: ferentes præterea iacula & peltas & pugiunculos. Iſti tranſgreſſi in Aſiam, uocati ſunt Bithyni, prius appellati (ut ipſi aiunt) Strymonij, q̃ Strymonẽ accolerent: à ſuiſq; ſedibus exacti. Teucris & Myſis Thracibus qui Aſiam incolunt, præerat Bagaſſaces Artabani filius, geſtantibus breuia è corio ſcuta, & bina ſingulis ueruta ad lupos cõficiendos apta, in capitib⁹ æreas caſſides, & ſuper caſſides ex ære factas aures bouis & cornua, impoſitis etiam criſtis, cruribus panno Phœniceo indutis. Martis oraculum apud hos uiros eſt. Cabelees Mæones qui Laſinij uocantur, eundem cultum geſtabant quem Cilices: quem ego, dum ordine ad Cilices ueniam, indicabo. Milyæ lanceolas gerebãt, & ueſtes fibulis ſubſtrictas, & eorum nõnulli Lycios arcus, in capitibus galeas è pellibus factas. Horum omnium præfectus erat Badres Hyſtanis filius. Moſchi lineas circa capita caſſides gerebant, ſcutaq; ac haſtilia breuia, ſed longa in haſtilibus ſpicula. Eodẽ quo Moſchi ornatu militabant Tibareni, & Macrones, & Moſynœci, quos hi regebãt: Moſchos & Tibarenos Ariomardus Darij filius & Parmyis filiæ Smerdis filij Cyri. Macrones & Moſynœcos Artayctes Chooraſmis filius, qui Seſti in Helleſpõto pſes erat. Mares in capitibus ligneas galeas gerebant, ſcutulaq; è crudo bouis tergore, atq; lanceolas, præterea machæras, quibus atq; Colchis pẽrat Pherẽdates Theaſpis filius. Alarodij & Saſpires eodem quo Colchi ornatu militabant, duce Maſiſtio Sirometris. Inſulanæ gentes, quæ rubro è mari ſecutæ ſunt ex ijs inſulis, ad quas tranſportare rex ſolet quos è ſuis locis ſummouet, gerebant proxima Medis & ueſtimenta & arma, quibus præerat Mardontes Bagæi, qui apud Mycalem dux altero anno in pugna oppetijt. Hæ erant nationes quæ per continentem ibant, ex quibus conſtabat pedeſter exercitus, quibus ij præerant, qui commemorati ſunt, quiq; ordinarant milites connumerauerantq;, & chiliarchas, id eſt, tribunos qui mille, & myriarchas, qui decem millibus præſunt, delegerunt. Nam myriarchæ centuriones decanoſq; creauerant. Erant & alij agminum & gentium prætores: uerum ij qui nominati ſunt, duces. Horum tamen & totius exercitus imperatores Mardonius Gobryis filius, & Triũtatæchmes filius Artabani, qui diſſuaſerat bellum Græciæ inferendum, & Smerdones Otanis filius, ambo hi fratrũ Darij filij, Xerxis patrueles, & Maſiſtes Dario & Atoſſa genitus, & Gerges Artagi, & Megabyzus Zopyri filius. Hi erant imperatores omnium copiarum, præter delecta Perſarum decem millia, quibus præerat Hydarnes Hydarnis filius, qui uocabãtur immortales, ob hoc, quod ſi quis eorum aut nece aut morbo numerum imminueret, alius ſufficiebatur: nec unquã plures erant pauciores ue decem millibus, præcipuo inter omnes cultu decori, & ijdem præſtantiſſimi omnium, ut dictum eſt, & præterea immenſo auro conſpicui, ducentes una carrucas cum pallacibus ac familia permulta, eaq; belle ornata: necnon camelos ac iumenta, præter cæteros milites, qui commeatum ſupportabant. Equitant autem hæ nationes, ſed non omnes habebant equos, uerum hæ ſolæ: Perſæ, qui eadem erant qua pedibatus armatura ornati, niſi quod quidam ſingulares in capitibus opera ex ære ferroq; ductilia. Sunt quidam Nomades homines, qui Sagartij appellantur, & gente & uoce Perſæ: ſed cultu inter Perſicum & Pactycum, qui attulere equitatũ octo millium equitum, armaturam neq; aheneam neque ferream aſſueti ferre, præter pugiones, utentes reſte è loris conſerta, qua freti in prælium eunt. Eſt autẽ prælium eorũ uiro & huiuſmodi: Vbi cũ hoſte congreſſi ſunt, injiciunt eas reſtes in ſummũ, laqueos habẽtes, qui laque-

Artochmes.

Artaphernes Thracum armatura.

Bithyni.

Bagaſſaces.

Martis oraculum.

Badres.

Xerxis imperatores.

Immortales Perſæ.

Nomades.

Sagartij.

Reſtibus inſtructa pugna.

us cum aut equum aut hominem adeptus est, eum ad se trahunt: ita illi illaqueati, confi-
ciuntur. Talis horum pugna est, idemq; inter Persas censentur. Medi eandem equites
quam pedites armaturā gerunt: & item Cissij. Indi quoq; eandem quam peditatus suus
gestant armaturā. Cæterum equos desultorios agebant & currus, quibus curribus sub-
erant & equi & asini agrestes. Bactrij eodem ornatu instructi erāt equites quo pedites,
& item Caspij. Pœni & ipsi eandem quam pedites armaturā gerebant: curruum quoq;
cuncti agitatores. Itidem & Caspij & Paricani atq; suus peditatus instructi erant. Nec-
non Arabes eo quo pedites ornati cultu, agitabāt camelos, nihilo inferiores equis per-
nicitate. Hæ solæ gentes erāt equestres. Fuitq; numerus equitum octo millia myriadū,
Equestrium Persarū copiarū numerus id est, octoginta millium, præter camelos & currus. Et alij quidem equites in ordinem
redacti erant. Arabes autem in ultimo locati, ob id postremi, ne equitatus cōsternaret
equis camelos non tolerantibus. Equitatus præfecti erant Harmamithres & Tithæus fi
lij Datis. Tertius horū collega Pharnuches, Sardibus erat relictus ægrotus. Nam cum
Sardibus proficisceretur, in calamitatē incidit insciens. Equitante enim eo, canis sub pe
des equi intercurrit: quo equus improuiso deterritus, atq; erecti sese attollens, Phar nu
chem excussit. Hic collapsus sanguinē euomuit: nactusq; morbū, qui in phthisim, id est,
tabem, euasit. Equo asit à casu statim domini, fecerunt famuli ut ille iusserat: Abducto
nanq; in eum locum ubi dōm strauerat, crura cū genibus abscīderunt. Itaq; Pharnuches
Nauiū Persarū catalogus à præfectura summotus est. Triremes inito numero fuere mille ducentæ & octo: quas hi
attulere: Phœnices cum Syris qui Palæstinam incolunt, trecentas, hunc in modum or-
nati: Circa capita galeas Græcanicis proximas gerunt, induti thoracibus lineis cum scu
tis umbone carentibus, cumq; iaculis. Hi Phœnices (ut ipsi memorant) quondam mare
rubrum accolebant: illinc transgressi, maritima Syriæ habitant. Is tractus Syriæ, & quic
quid Aegypto tenus est, Palæstina uocitat. Hi circa capita cassides forcipiculatas gerūt.
conuexa scuta magnis umbonibus prædita, ac grādia pila nautica, & grandes bipennes.
Cypriorū uarium genus. Eorum turba thoraces gerebat, ac magnas machæras. Hunc in modum isti armati erāt.
Cyprij centum quinquaginta naues, hoc modo armati: Reges eorum mitris redimiti
erant. Reliqui tunicas gestabāt, cætera ut Græci. Quorum gentes sunt partim à Salami-
ne & Athenienſibus, partim ab Arcadia, partim à Cythno, partim à Phœnice, partim
ab Aethiopia oriundi, ut ipsi Cyprij aiunt. Cilices centum naues. Hi circa capita ferebāt
Cilices unde. gentiles galeas, pro scutis parmulas è crudo bouis corio factas, laneis uestibus induti: bi
na singuli iacula gestantes, ensem machæræ Aegyptiacæ persimilem, quondam Hypa-
chæi appellati: sed à Cilice Phœnice Agenoris filio ita cognominati. Pamphylij trigin-
ta naues Græcanicis armis ornati, ab illis originem ducentes, qui cum Amphilocho &
Calchante è Troia dilecti fuerant. Lycij præbuerunt naues quinquaginta, thoracibus
ocreisq; armati, arcubus quoq; è cornu factis, & arundineis sagittis sine pennis, atque ia
culis, gerentes ex humeris suspensas caprarum pelles, & in capitibus pilea pinnis coro-
nata, quinetiam pugiones & falces: è Creta oriundi quondam Termilæ nominati, sed à
Dores. Lyco uiro Athenienſi Pandionis filio, Lycij cognominati. Dores qui sunt ex Asia, naues
triginta. Ii Græca gerebāt arma, uti è Peloponneso propagati. Cares septuaginta naues,
cætera Græco more ornati: sed & falces & pugiones gerebāt: quos prius appellatos fu-
isse hœtines, in superioribus libris dictum est. Iones centum naues, armati Græco ritu:
qui quādiu in Peloponneso regionem quæ uocatur Achaia, incoluerunt, & ante aduen
Ionum appellatio. tum Danai & Xuthii in Peloponnesum, (ut Graeci aiunt) uocabātur Pelasgi Aegialees,
id est, littorales: sed ab Ione Xuthi filio, Iones sunt appellati. Insulani naues decē & septē,
armati ut Graeci, & ipsi Pelasgica gens: sed mox Ionica, ob eandem causam ob quam &
duodecim oppida sunt Ionica ab Athenienſibus appellata. Aeoles sexaginta naues, ritu
Græco armati, olim Pelasgi (ut apud Græcos fertur) uocati. Hellespontij centū naues
præter Abydenos: quibus mādatum erat ab rege, ut circa locum manerent ad pontes,
custodiendos. Cæteri è Ponto erāt, Græco more armati, Ionū ac Dorę coloni. In omni-
bus asit nauibus epibatæ erāt Persæ, et Medi, et Sacæ. Quarum uelocissimas attulere

Phœnices,& inter Phœnices optimas Sidonij. Harum singulis,& itē pedestribus eorū copijs præfecti erant uernaculi duces: quorum ego (quia ratio historiæ non exigit necessario) non faciā mētionem. Neq; enim singularum nationum duces, digni memoria fuere, quarū quot urbes, tot duces extitere: sed nō ut ductores, ueru ut serui, quemadmodum alij qui ducebātur in militiā, uenere: qm̄ duces penes quos summa imperij erat, ut singularū gentium principes, quinam eorū Persæ fuerint, à me cōmemoratum est. Nauticis hi præfuere. Ariabignes Darij, & Præxaspes Aspathinis, & Megabazus Megabatis, & Achæmenes Darij filius. Iadicæ quidem classi & Cariæ Ariabignes, ex Dario & filia Gobryis genitus: Aegyptiacæ autē Achæmenes, Xerxis ex utroq; parēte germanus: reliquæ autē classi reliqui duo. Porro biremes lembos quinquaginta aut triginta remorum, & actuaria nauigia, & alia minuta cum hippagogis, quæ equos uehunt, contracta constat ad trium millium peruenisse. Eorū qui in classe erant, secundum duces illustrissimi fuere Sidonius Tetramnestus Allesi filius, & Tyrius Mapen Sironi, & Aridius Nerbalus Arbali, & Cilix Cyennesis Horomedontis, & Lycius Cybernisscus Sicæ. Cyprij autem Gortus Cherſius, & Timonax Timagoræ: Cariorum uero Histiæus Tymnis, & Pygres Seldomi, & Damasithymus Candaulis filius. Aliorum nunc præfectorum mētionem facere supersedeo, tanq̄ non necesse habēs. Verū Artemisiæ pcipua me tenet admiratio mulieris, expeditionem aduersus Græciam secutæ: quæ defuncto uiro, ac pupilli filij tyrannidem obtinens, nulla adacta necessitate, sed præstantia animi atq; uirilitate in militiam concessit. Nomen ei erat Artemisiæ Lygdamis filiæ, paternum genus ex Halicarnasso, maternum è Creta. Imperans hæc Halicarnasseis, & Cois, & Nisyrijs, & Calydniis, quinq; cum nauibus uenit omni copia instructis. Ita post Sidonias hæ naues fuerunt illustrissimæ. Eadem apud regē optimas inter omnes socios sententias dixit. Quas ciuitates recēsui sub illius imperio fuisse, earū uniuersam gentem annuo Doricam esse, Halicarnasseorū quidem Trœzeniam, cæterorum autem Epidauriam: Hactenus de nautico exercitu. Xerxes, inito copiarū numero, militibus instructis, cōcupiuit illos lustrando oculis obire, quemadmodum & fecit. Itaq; inscenso curru singulas nationes lustrans, quænam essent percontabat: quarū professionē scribæ excipiebant, donec ad extremos equitum peditūq; peruentū est. Hoc perfecto, & nauibꝰ in mare deductis, Xerxes è curru in nauim Sidoniam transcēdit: residensq; sub aureo tabernaculo, pteruehensq; nauis proras, sciscitabatur de singulis itidē ut de terrestri exercitu fecerat, describiq; iubebat. Enimuero nauarchi productas à littore quatuor ferè iugerū spatio, naues stabilierant, cō uersis à terra prorīs, & in unā frontē digestis, epibatis quoq;, id est ppugnatoribus tanq̄ ad bellū armatis, quos Xerxes inter proras & littus nauigās, cōspicabat. Vbi autē & classem lustrauit, egressus naui accersit Demaratū Aristonis, comitē aduersus Græciam expeditionis, eiq; accersito ita inquit: Demarate, iuuat nunc me quæ cupio abs te interrogare, qui & Græcus es, & non ex minima ciuitate, ut audio tam ex te q̄ ex alijs Græcis, qui me alloquendi gratia adeunt. Nunc igitur hoc mihi expone, nunquid Græci sustinebūt manus contra me leuare? Nam (ut ego opinor) ne omnes quidem Græci ac cæteri mortales, qui ad Hesperū incolunt, si congregent, pares essent nostris armis, nec me inuadentē expectarent: cum hoc sint inter se concordes, libet tamen mihi abs te audire, quid de hoc dicas: His uerbis interrogauit. Demaratus excipiēs: Vtra, inqt, apud te rex utar, ueritate ne an iucunditate? Ille ut ueritate uteretur, iubere. Neq; em̄ sibi cbid eū minus iucundū fore, q̄ antea fuisset. Hoc ubi Demaratus audiuit: Qm̄, inquit, me iubes rex oīno ueritatē ploqui, ea dicā quæ nemo nisi mentiēs apud te postea carpet: Græcia semp alumna fuit pauptatis, hospes uirtutis, quam à sapientia acciuit, & à seuera disciplina, quā usurpans Græcia, & paupertatē tuet, & dfiatū. Ita laudo quidē oēs Græcos, qui Dorica illa loca uel circà incolunt, sed non de ctictis eis uerba faciā, uerū de Lacedæmonijs solis. Iam primum nego fieri posse, ut tuam orationem admittant, afferentem Græciæ seruitutem. Deinde annuo uenturos tibi obuiam ad pugnandum, etiam si cæteri Græci omnes sentiant tecum. Neq; uero de numero eorum quæras, quot illi sunt qui hoc facere

Duces.

Epibatæ.

Xerxes ad Demaratum.

Sint innumerabiles μυριάσιν ἀριθμὸν μὴ ἐόντες.

Demarati cū Xerxe consultatio.

Græciæ laudes.

Lacedæmoniorū uirtus.

possint. Nam si in exercitu eorum mille fuerint, ꝯ tecum congredient: & itē siue pauciores siue plures. Hæc cū audisset Xerxes, sublato cachinno inquit; Demarate, quod nam extulisti uerbum, mille omnino uiros cum tanto exercitu cōgressuros? Agedum dic mihi, non ne teipsum ais istorū uirorum fuisse regem? Vis ne igitur sine mora tu cū decem uiris dimicare? Quod si uestri populares omnes tales sunt quales tu p̄dicas, profecto secundum uestra instituta debes tu, qui illorū es rex, duplū præstare, q̄ singuli eorū: q̄ si denis è meo exercitu pares sint, iure abs te posco ut uiginti sis par: ita uerba quæ dixisti, cō probabuntur. Atq; si tales sunt illi, ac tanta statura, qualis quantusq; tu ac cæteri Græci qui in colloquium meum uenerūt, uidete ne cum tantopere gloriamini, frustra id inso lenterq; faciatis. Nam age intelligam, quocunq; argumento, unde fieri queat, ut mille aut decem millia, atq; quinquaginta millia hominum, qui præsertim sint omnes liberi, nec unius imperio subiecti, tanto exercitui obsisterent, cū simus nō plures q̄ milleni ad singulos eorum, si fuerint quinq; millia. Nam sub uno (quemadmodum apud nos fit) imperatore milites, illius metu, etiam cōtra suam ipsorū naturam, meliores efficiuntur, adactiq; uerberibus uel pauciores aduersus plures eunt, ꝯdē remisso libero sibi arbitrio, neutrum horum facerent. Adeo opinor Græcos etiam pares numero Persis, ægre cum eis solis certaturos: quinimo istud apud nos solos est quod ais, uerum non ita multū, sed rarum. Sunt enim è Persis meis satellitibus, qui uelint cum ternis Græcis pariter dimicare, quorū tu expertus multa blateras. Ad hæc Demaratus: Intelligebam, inquit, rex ab initio, me uera dicentem non iucundum tibi futurū. Sed quia tu dicere me ueritissima coegisti, dixi quæ erāt è dignitate Spartanorum. Quanq̄ ipse optime intelligis, quantopere nunc illos ego amem, qui me honore & dignatione paterna exutum, extorrem, profugumq; fecerunt: quem pater tuus exceptum, uictu ac domicilio donauit. Quare non est credibile, uirū prudentem respuere beneuolentiam exploratam, sed maxime obsetuare. Ego enim neq; cum decem promittam me posse dimicare, neq; cum duobus, ac ne singulari quidem certamine uolens certauerim. At si necesse fuerit, aut uehemēs discrimē institerit, libentissime cum uno quolibet istorū omnium dimicarem, qui se singulos aiūt idoneos ad certandum cum ternis Græcorum. Etenim Lacedæmonij pugnando cum singulis, non sint illi quidem cæteris deteriores uiris: at conferti, cunctorum uirorū sunt excellentissimi. Nam licet sint liberi, nō tñ sunt usq; quaq; liberi, quippe quibus p̄est dñs lex quā multo magis metuunt, q̄ tui te. Faciunt ergo quæcunq; illa cogit. Cogit autē idē semper, uetans semp eos ex acie fugere q̄tamuis hoīm multitudinem: sed iubens ut ordinē non deserentes, aut uincant aut occumbant. Hæc ego loquens, si tibi blaterare uideor, uolo posthac in cæteris silentium agere. Hactenus loqui coactus, tibi uero ex sententia contingat rex. Hæc locuto Demarato, Xerxes ad risum uersus, nulla indignatione permotus est, sed comiter hominem remisit. Post Demarati colloquium, ubi Doriſco præfecit prætorem Masamen Megadostis filium, amoto eo quem Darius p̄fecerat, ire cū exercitu aduersus Græciam pgit. Huic Masami, quē illic reliquit Xerxes, uni tanq̄ oīm prætorū præstantissimo, quos aut ipse aut Darius constituisset, dona quotannis misit: & item eius posteris Artaxerxes filius Xerxis. Etenim ante hāc expeditionē, in Thracia & ubiq; in Hellesponto p̄tores fuerant, qui oēs post eandē expeditionem à Græcis eiecti sunt, & è Thracia & ex Hellespōto, præterq̄ è Doriſco. Vnde Masamen Græci pmulta conati, tñ eijcere nequierunt. Ob id huic ab eo qui in Persis regnat, semper dona mittuntur. Eorum uero qui à Græcis expulsi sunt, neminē rex Xerxes uirū egregiū esse dixit, p̄ter unū Bogem ex Eione, quē laudare non desinebat, eiusq; (q̄ superfuere) liberos maximo inter Persas honore prosequebatur. Siquidem magnis ferri laudibus Boges meruit: q̄ cum ab Athenienſibus & Cimone Miltiadis filio obsideretur, licereтq; ei accepta fide egredi, & in Asiam remeare, tamen abnuit, ne regi præ metu superfuisse uideretur, sed ad extremum usq; perstitit, atq; ubi nihil in mœnibus cōmeatus reliquum fuit, accenso ingenti rogo, interemit liberos, coniugem, concubinas, familiam: eosq; in rogum deiecit. Dehinc omne aurum urbis atq; argentum è muris dispersit in Strymonem. His

Milites imperatoris uirtute meliores.

Lex domina.

Masamis elogium.

Artaxerxes.

Bogis laus.

actis, semetipse coniecit in rogum. Ita hic merito à Persis ad hoc usque tempus præconio celebratur. Xerxes è Doriſco in Græciam tẽdens, ut quoscũ populos adibat, secum militare cogebat. Erat autem (ut superius à me expositum est) omnis ad Thessaliam usque tractus in ditionem redactus, & regi tributarius effectus à Megabazo, & mox à Mardonio. Digressus à Doriſco, præterijt primum Samothraces muros, quorum ultimum oppidum ad uesperam situm est nomine Mesambria, cui uicinum est oppidum Thasiorum Stryma: quæ oppida interfluit amnis Lissus, cuius aqua tunc non suffecit copijs Xerxis, sed defecit. Hæc olim regio uocabatur Galaica, nunc autem Briantica: quæ tamen optimo iure Ciconum est. Transmisso profluente Lissi arefacto, Xerxes has Græcas urbes prætergressus est: Maroneam, Dicæam, Abdera, eas inquã præterijt, & hos qui iuxta eas sunt, famosissimos lacus, Ismaridem qui Maroneam Strymamq; interiacet: Bistonidem Dicææ contiguum, in quem duo flumina ingrediuntur, Trauus, & Cõpsatus, qui iuxta Abderem sint. Nullum nobilem lacum præterijt Xerxes, sed fluuium Nestum mare subeuntem. Post has regiones perrexit mediterraneas uersus urbes. In quarum una est lacus triginta ferme stadiorum in circuitu, piscosus & admodum salsus: quem sola iumenta cum aquarentur, exiccauere. Huic urbi nomen est Pissyrus. Has urbes & maritimas & Græcas, sinistrorsum relinquens præterijt Xerxes. Per quas autẽ gentes Thraciæ prouinciæ iter fecit, hæ sunt: Pæti, Cicones, Bistones, Sapæi, Dersæi, Hedoni, Satræ. Quorum qui maritimi erant, nauibus secuti sunt: qui uero mediterranei, à me sunt commemorati, præter Satras. Cæteri omnes terrestri itinere sequi coacti sunt. Satræ nulli olim hoim, quantum nos scimus, fuere subiecti: sed soli è Thracibus ad meam memoriam liberi semper perstitere. Editos enim mõtes incolunt, omni genis arboribus ac niuib' obsitos: uiri in re bellica eximij: apud quos oraculum est Dionysij, idq; in editissimis montibus. Eorum qui in illo templo prophetant, id est, uaticinantur, sunt Bessi: Antistes uero qui reddit responsa, quemadmodum Delphis, & nihilo magis uarie. Peragrata quam dixi regione, Xerxes secundo loco transijt muros Pierum, quoru uni nomen est Niphrage, alteri Pergamo. Hàc iter præter eos montes faciebat, à manu dextera relinquens montem Pangæum, magnum atque excelsum, in quo aurea sunt & argentea metalla: quem cum Pieres & Hodomanti, tum pcipue Satræ exercent. Sup Pangæum ad aquilonẽ habitantes Pæones, Doberes, & Pæoples ptergressus Xerxes, ad uespam uersus contendit, donec ad flumẽ Strymonem puenit, & urbem Eionem, cuius ptor Boges (de quo paulo añ fecimus mentionem) adhuc uiuebat. Regio Pangæo monti circũiecta, nominatur Phillis. Hinc uespum uersus, porrecta ad flumen Angiten, quod Strymonem subit. Hinc meridiem uersus ad ipsum Strymonem, ad quẽ Magi mactatis eqs candidis litauerunt. His & alijs compluribus medicamentis in flumen factis, p nouẽ uias Hedonoru iere: iuxta quas Strymonẽ pontibus iunctũ inuenere. Audientes aũt eum locũ nouẽ uias Hedonoru appellari, totidẽ illic pueros ac uirgines puellarũ indigenarũ filios uiuos defoderũt. Persicũ em, defodere uiuẽtes. Nã & Amestrim Xerxis uxorẽ, iã puectæ ætatis, audio bis septẽ illustriũ Persarũ liberos de fodisse, ad referẽdã p se gratiã deo, q sub terra esse ferũt. Vbi à Strymõe pgressus, ẽ exercitus, illic ad solis occasum uersus est littus, in quo sitã urbẽ Græcã noie Argilũ pterijt. Hæc & quæ sup eã ẽ regio, uocatur Bisaltia. Illic sinũ Neptuni tẽpli à læua manu habẽs, prexit ad campũ noie Syleũ, pteriens Stagiram Græcã urbẽ, puenitq; Acanthum, ducens una singulas has gentiũ, & itẽ accolas montis Pangæi, & eas quas supius commemorauí: ijs qui maritimi erant, classe: q peul à mari aberant, terrestri itinere sequentibus. Hanc uiam qua Xerxes duxit exercitum, Thraces neq; confundunt neq; ferunt, sed ad mea usq; tempora magnope uenerantur. Posteaquam Acanthum peruenit Xerxes, pcepit Acanthijs ut hospitalitatem exhiberent, eosq; Medica ueste donauit: laudansq; quod alacres cerneret esse ad bellum, quodq; audiret fossam esse absolutam. Xerxe apud Acanthum agente, contigit ut Artachæes, qui fossæ faciundæ præfuerat, morbo decederet, uir Xerxi spectatus, gne Achæmenides, statura inter Persas pceriſſimus,

Samothraces muri. Mesambria. Dionysij oraculum. Pierũ muri. Amestris. Viuos defodere. Artachæes.

Quippe cui quatuor omnino digiti deerant, à longitudine quinq; regiorum cubitorum. Xerxes magno damno ducens maximum hominum fato functum, apparatissime eũ funerauit, exhibito etiam epulo, eiusq; tumulum omnis exercitus extruxit: cui tanquam heroi ex oraculo Acanthij sacrificant, noĩe eum nuncupantes. Et rex qdem Xerxes amisso Artachæe, iacturam se fecisse existimabat. At ij Græci q exercitum excipiebant, eũ Xerxi cœnam pberent, in oẽm miseriam deuenere, adeo quidem, ut suis latib⁹ efficerentur extorres. Dum Thasij pro suis, quæ in continente sunt urbes, Xerxianas accipiunt copias, Antipater Orgis filius, elatus animo, uir inter populares illustris, erogauit in cœna quadringenta argenti perfecti talenta. Eam rem ubi accepere qui præerant alijs circa urbibus (tale enim conuiuium iampridem inductum fuerat, & diu celebratum) hoc ubi accepere, præsertim præconibus passim prædicantibus, tunc uero oppidani frumentum, quod in urbibus erat, inter se distributũ molebant, farinamq; triticeam hordeaceãq; in cõplures mẽses faciebant. Ad hæc excogitauere ob pcium optima quæq; pecora saginare, & altiles aues habere, terrestres palustresq; in cortibus & in uiuarijs ad accipiendũ exercitũ. Quineriã aurea argenteaq; pocula & crateres faciebant, & cætera quæ mẽsæ imponunt. Hæc oĩa ipsi regi, & ijs q cũ illo uescebantur, fiebant: cætero aũt exercitui, quæ ad esum duntaxat pcepta erant. Sub aduentum exercitus, tabernaculũ ubi exercitus maneret, statuebatur, reliq; sub dio agebant. Vbi tẽpus cœnæ aderat, tunc conuiuatores laborem sustinebant. Isti cum expleti noctem illic exegerãt, postero die reuulso tentorio, & omni apparatu sumpto ita abscedebant, nihil relinquentes, omnibus asportatis. Vnde Megacreontis uiri Abderitæ elegans dictum extitit, qui suasit Abderitis, ut uniuersi, mares paritet ac fœminæ, sua delubra adirẽt: supplicitérq; diijs assidentes precarentur, ut posthac dimidium futurorum malorum à se propulsaretur. Nam de præteritis mágnam se gratiam illis habere, q rex Xerxes non bis quotidie cibum cãpere consueſſet. Fore enim ut Abderitæ, si iuberentur ut etiam prandiũ simile cœnæ instruerent, aut non præstolarentur Xerxem aduenientẽ: aut pstolati, pessime inter oẽs hoĩes affligerẽtur. Et isti quidem quanquam grauate, tamẽ quod sibi imponebatur, exequebantur. Xerxes uero ex Acantho duces classis à se dimisit, iussos ad Thermam cum classe se opperiri. Est autem Therma in Thermæo sinu sita, à qua ipse sinus habet cognomen. Hac enim compẽdiariam magis uiam esse audiebat. Nam è Doriſco ad Acanthũ usq; ita instructus exercitus iter fecerat, tripartito diuisus omnis iussu Xerxis: ut una pars secundum mare iret pariter cum classe, cui parti præerant Mardonius & Masistes: altera per mediterranea, cui præerant Tritatæchmes & Sergis: tertia inter has media, cum qua Xerxes ipse incedebat, ducibus Smerdone & Megabyzo. Nauticus exercitus ubi à Xerxe discessit, fossam enauigauit in Atho depressam ac perductam ad sinum, in quo Assa & Pidorus, & Singus, & Sarga urbes sitæ sunt. Ex quibus sumpto cõmilitio, pergit ire ad sinum Thermæum: circumuectusq; Ampelon promontorium Toronæum pernauigauit has Græcas urbes, unde & naues & cõmilitium sumpsit, Toronam, Galepsum, Sermylam, Mecybernam, Olynthum, quæ regio nũc Sitonia nominat. Ab eo promontorio Ampeli præcidens mare usq; ad promontorium Canastræum, totam fere Pallenem præteruectus est. Illinc quoq; & naues & commilitium sumpsit ex Potidæa, ex Aphystie, Noua urbe, ex Aegea, ex Therambo, ex Scione, ex Menda, ex Sana. Hæ sunt urbes sitæ in Pallena, Phlegra prius appellata. Pernauigata hac regione, ad præstitutũ locũ peruenit, sumptis etiam militibus è uicinis Pallenæ urbibus, ac Thermæo sinui cõterminis, quibus hæc noĩa sunt, Lipaxus, Combrea, Lissæ, Gigonus, Camsa, Smila, Aenea, quarũ regio adhuc Cressæa noĩatur. Ab Aenea, in qua finis enumerãdarũ urbiũ mihi factus ẽ, iã ad ipsum Thermæũ sinũ cursus classis extitit, & ad terrã Mygdoniã, donec ad Thermã, quò pceptũ erat, puentũ est ad urbẽ Sindũ, & ad Calestram sup Axiũ sitam flumẽ, quod Mygdoniã terrã dirimit à Bottiæide: cuius terræ Bottiæidis arctũ ad mare locũ obtinẽt urbes Ichnæ & Pella. Hic nauales copiæ circa flumẽ Axiũ & urbẽ Thermã, & alias in medio hortũ urbes statiua habuere, regem

Proceritas Artachæis.

Megacreontis dictum.

Bis in die cibũ sumere.

Therma.

Xerx. fiducia

Xerxis festinum stratagema.

Pella.

Ichnæ.

opperientes. Huc peruenire uolens Xerxes, Acantho profectus cum terrestribus copiis mediterranea præcidebat, peragrans Pæonium agrum atque Crestonicum, super amnem Chidorum: qui è Crestonæis initio sumpto, per terram Mygdoniam fluens, in paludem (quæ est supra Axium) euoluitur. Hàc iter faciẽte Xerxe, leones impetum dederunt in camelos, qui commeatum portabant. Sub noctem enim relictis locis consuetis eò descenderunt: nulloq; alio neq; iumento neq; homine tacto in camelos grassati sunt. Cuius rei causam admiror, quod leones, quoties aliunde eis est quo indigẽt, abstinent ab inuadendis camelis, quod animal nunq̃ antea nec expti fuerãt illic, nec uiderãt. Sunt aũt p ea loca leones multi, & boues agrestes prægrandibus cornibus, q ad Græcos ueniunt. Leonum terminus est Abderorum flumen Nestus, & Achelous, qui per Acarnaniam fluit. Nam nemo aut ad aurorã trans Nestum usquam gẽtium uiserit leonem in Europa, aut trans Acheloum ad Hesperum in reliqua continente: sed in horum fluuiorum medio leones gignuntur. Postquam Thermam uenit Xerxes, ibi substitit, tantum maritimi spatij occupantibus castris, quantum est ab urbe Therma & Mygdonia, usq; ad confluentem Lydei & Haliacmonis: ubi agrum Bottiæidem, Macedonicumq; disterminant. In his locis statiua habuere Barbari: quibus potantibus solus ex ijs (qui commemorati sunt) amnibus, Chidorus è Crestonæis fluens non suppetijt, sed defecit. Xerxes è Therma prospiciens Thessalicos montes, Olympum & Ossam, præcelsæ magnitudinis, audiensq; in medio eorum anfractum angustum esse, per quem fluit Peneus, & illic uiam esse quæ in Thessaliam fert, cupidine captus est nauigandi ad ostium Penei inspiciundum: quia superiorem uiam tenenti erat eundum per Macedones supernè habitantes ad Peræbos, præter Gonnum urbem. Nam hác turissimum iter esse audiebat. Atq; ut concupiuit, ita & fecit. Ieaq; conscensa naui Sidonia, quam semper conscendebat, quoties ei tale aliquid facere libebat, extulit signum cæteris nauibus proficiscendi, relictis illic terrestribus copijs. Eò postq̃ peruenit, ostia Penei contemplantem ingens admiratio cum subiret, accitos uiæ ductores interrogauit, nunqd flumen posset auerti, ut alibi mare ingrederetur? Narratur autem Thessalia quondam lacus fuisse, utpote concluſa undiq; præaltis montibus. Nam quod Thessalia ad aurorã spectat, id Pelion & Ossa iunctis inter se radicibus præcludunt: quod ad uentum aglonem, id Olympus: quod ad Hesperæ, id Pindus: quod ad meridiem & uentũ austrum, id Othrys: quod inter hos montes medium, id Thessalia est, ita deuexa, ut cum alijs frequentes amnes in eam defluant, tum ij quinq; præcipue, Peneus, Apidanus, Onochonus, Enipeus, Pamisus: qui è montibus Thessaliam ingentibus in eam planitiem confluentes, per unum anfractum & eum arctum in mare euadunt, in unam aquam oẽs redacti: qui simul ac confluentẽ fecerunt, Peneus retento suo nomine cæteros innominatos reddit. Ferrur quondam, cum nondũ esset hic anfractus, p quem flumina mearent, hos fluuios, & pterea lacum Bœbeidem, non fuisse nominatos quẽadmodum nunc, & tñ nõ minus q̃ nunc fluxisse: sed suis fluentis oẽm Thessaliam effecisse pelagus. Ipsi quidem Thessali memorant Neptunum fecisse conuallem, p quam meat Peneus, haud absurde sentientes. Qui enim arbitratur Neptunum terram quatere, & quæ terræ motu discussa sunt, huius dei esse opera, ei cernenti hunc locum uidetur Neptunus id fecisse. Nanq; diductio illa montium (ut mihi uidetur) terræmotus est opus. Xerxi interroganti, nunquid alibi essent in mare ostia Penei, productores sui rem compertam habentes, Rex, inquiunt, nulli sunt huic flumini alibi in mare tendentes exitus quàm iste hic. Cuncta enim undique montibus redimita Thessalia est. Ad hoc Xerxes dixisse fertur: Solertes sunt uiri Thessali, qui suæ sibi imbecillitatis conscij, iampridem cũ alia præuiderunt, tum uero hoc, quod regionem habeant facilem occupatu, & mature expugnabilem. Solum eñ hoc esse uegocium, flumẽ obstructo anfractu, auersoq; alueo per quem meat, in eorum terram inducatur, à quo oĩs Thessalia pter montes aquis obduceretur. Hæc ita se habere Xerxes apud filios Alei dixit, qñ Thessali è Græcis principes regi sese tradiderant, ratus id illos p totam natiõem diuulgaturos. Hoc locutus, & locũ cõtemplatus, Thermam renauig-

Leonum natura atq; loca.

Chidori aqua Xerxianis copijs non sufficit.

Thessaliæ descriptio.

Neptunus præce ποσειλῶν ἀπὸ τοῦ ποσὶ θείειν, id est, soli cõcussione.

uit. Vbi cõplures dies circa Pieriã eſt cõmoratus (nã montẽ Macedonicũ, ut illac in Peræbos oĩs tranſiret exercitus, tertia eius pars repugnabat) cõdẽ legati q̃ dimiſſi in Græciam fuerant ad terrã petendam, regreſſi ſunt partim inanes, partim terrã & aquã afferentes: Quam q̃ dederunt, eorũ hi fuere: Theſſali, Dolopes, Enienſes, Peræbĩ, Locri, Magnetes, Melienſes, Achæi, Phthiotæ, & Thebani, cæteriq; Bœotĩ: pter Theſpienſes & Plataẽſes: cũ quibus ĩ Græci Peræbĩ pcuſſerãt fœdus, q̃ bellũ aduerſus Barbarũ ſumpſerãt. Fœdus aũt ita habebat: Quicunq; Græci ſeſe dedidiſſent Perſæ, nõ adacti neceſſitate, eorũ decimum quẽq; rebus bñ conſtitutis, ſe deo q̃ Delphis eſt deuoturos: Ita apud Græcos iuſiurandũ habebat. Xerxes neq; Athenas neq; Spartã legatos terrã petitũ miſerat: ob id, quod quos añ Darius ad hoc ipſum miſiſſet, eorũ alios iſti in barathrũ, alios in puteum deiecerant, iubẽtes eos illinc terrã & aquã ferre ad regẽ. Hac de cauſa Xerxes nullos illuc ad petẽdum miſit. Et Athenienſibus quidem pro ita legatos tractarint, qd triſte contigerit, nõ queo dicere, niſi quod eorũ ſolũ cũ urbe uaſtatũ eſt: quod tñ ipſum nõ ea cauſa ſuſpicor cõtigiſſe. Lacedæmoniũs uero ira Thalthybĩ, q̃ fuit Agamẽnonis p̃ co, incubuit. Eſt aũt Spartæ Thalthybĩ tẽplum, cũ eius poſteris, q̃ Thalthybiadæ nominant, quibus honos legatiõis Spartanorũ ſemp tribuit. Itaq; poſt eã rẽ Spartiatæ cũ læta exta eis nõ eſſent, idq; diu cõtingeret, ptæſi huius calamitatis Lacedæmoniorũ, cœtu frequẽter coacto hoc edictũ ppoſuere: Si q̃s Lacedæmoniorũ uelit p̃ Sparta occumbere. Tũc Sperthius Aneriſti, & Bulis Nicolai filius, uiri Spartiatæ, & natalibus & opibus inter primos, ultro ſe obtulerũt ad ſatisfaciẽdum ſua pœna Xerxi Darĩ filio, ob legatos apud Spartã interẽptos. Ita hos Spartiatæ tanq̃ mortẽ obituros, miſerũt ad Medos. Digna admiratione cũ audacia horũ uirorũ, tũ uerba ab eis habita. Nã Sũſa tendẽtes, ad Hydarnẽ Perſam Aſianæ oræ maritimæ p̃fectum uenerunt: q̃ eos hoſpitaliter munificeq; acceptos, his uerbis interrogauit: Viri Lacedæmoniĩ, qd ita reſpuitis effici amici regis? Cernite eĩm ex me & meo ſtatu, q̃ ſcit honore pſequi rex uiros ẽgregios, uos itidem honoraturus, ſi uoſipſi ei dederitis. Videamini modo apud eũ eſſe uiri egregĩ: qm̃ ſinguli ueſtrũ, regedonãte, principatũ Græciæ obtinebunt. Ad hæc illi rñdentes: Hydarnes, inquit, nõ ex æquo conſilium tuũ ad nos ſpectat atq; ad re, q̃ conditionis quam ſuades experiẽtus es, noſtræ inexpertus. Nã qdem ea noſti: libertatẽ aũt nondum expertus es, utrũ ſit dulcis an non. Quæ ſi tibi expta foret, nõ ut haſtis, ſed ut ſecuribus p̃ ea dimicaremus, nobis ſuaderes: Hæc Hydarni rñderunt. Dehinc ut aſcenderunt Suſa, & in cõſpectum regis uenerunt, principio iubentibus ſatellitibus, ac uim afferẽtibus, ut pcumbentes regẽ adorarent, & p capita eos ad id agẽdum impingentibus, negauerunt ſe unq̃ id eſſe facturos: neq; eĩm ſibi eſſe conſuetudinẽ hoĩem adorandi, neq; ſe ad id ueniſſe. Poſteaq̃ in hoc repugnauerant, ſecũdo loco hæc illis & his ſimilia dixere: Rex Medorũ, nos miſerunt Lacedæmoniĩ ad luẽdam pœnam p̃ ĩs legatis q̃ Spartæ interiere. Hæc iſtis dicentibus, Xerxes p̃ magnanimitate negauit ſe fore Lacedæmoniũs ſimilẽ. Illos eĩm interimendis legatis, ius oĩm hoĩm confudiſſe: ſe uero, q̃ illis exprobraret id nõ eſſe facturũ: neq; eos occidẽdo, Lacedæmonios culpa ſoluturũ. Hac re p̃ Spartiatas geſta, in p̃ſens ira Thalthybĩ ceſſauit: etſi Spartã reuerſis Sperthio & Bule, longo deinde tẽpore interiecto, excitatũ eſt inter Peloponnẽſes & Atheniẽſes bellũ, ut Lacedæmoniĩ aiũt, quod mihi diuinitus maxime uideꝛ eſſe geſtũ: qa ira Thalthybĩ nuncios corripuerit, nec prius q̃euerit. Quod aũt ira inciderit in eorũ, q̃ ad regẽ aſcẽderunt, filios, Nicolaũ Bulis, & Aneriſtũ Sperthĩ filiũ: q̃ piſcatores Tirynthios in naui oneraria plena uiris nauigantes cepit, manifeſtũ eſt apud me diuinitus id factũ eſſe, ex ira dei, p̃ nuncij q̃ in Aſiam à Lacedæmoniis mittebãtur, pditi à Sitalce Tyrei Thracũ rege, & à Nymphodoro Pythei uiro Abderita, excepti ſunt iuxta Biſanthẽ, quæ ẽ in Helleſponto: & adducti in Atticã ab Atheniẽſibus necati ſunt: cumq; ĩs Ariſteas Adimanti Corinthius. Verum hæc multis poſt regis expeditionẽ annis geſta ſunt. Quæ expeditio, ut ad ſuperiorẽ orationẽ redeam, noſſe q̃dẽ tẽdebat contra Athenas, re tamẽ uera contra cunctam Græciam. Ea diu ante Græcum audiſſent, non pinde oẽs affecti ſunt. Nã ĩ q̃ terrã & aquam dederãt Perſæ, fidutiã

Iuſiurandum Græcorum.

Legati Darij in puteum cõiecti.

Thalthybij ira.

Sperthius. Bulis.

Lacedæmoniorum deuotorum reſponſum ad Hydarnem Perſam.

Adorare regem.

Xerxis magnanimitas. Legati nõ uiolandi.

Xerxis expeditio in Græcos.

animo præsumebant, tanq̃ nihil ingratum passuri à barbaro, q̃ non dederant magno in metu uersabantur: Quippe cum nulla tanta classis esset in Græcia, quæ posset excipe inuadentem, præsertim pleriſq; bellum detrectantibus & libenter ad partes Medo inclinantibus. Hoc ego loco necesse habeo ferre sententiam apud multos quidem homines inuidiosam, non tamen quod mihi uidetur uerum dissimulabo, an Athenienses formidantes periculum quod impendebat patriam deseruissent, an non deserentes, sed permanentes sese dedissent Xerxi, nihil omnino aduersus regem in mari facere conati: an nemo mari se opposuisset Xerxi: atq; hæc in continenti gesta essent, an etiam multæ loricæ essent muris inductæ à Peloponnensibus per isthmum, an proditi à socijs Lacedæmonij: ijsq; non uoluntarijs, sed per urbes à classe barbara occupatis ac deserti fuissent: desertiq; & magna opera aggressi generose occubuissent: an hæc passi essent: an priusquam uiderent alios Græcos cum Medis sentientes, cum Xerxe depacti essent atque ita utrinq; sub Persis Græcia fuisset. Nam murorũ apud isthmum loricatorum, quænam utilitas fuisset rege mari potiente, à nemine quiui audire. Nunc autem si quis Athenienses Græciæ liberatores extitisse dicat, profecto non oberrauerit à uero. Nam utro se illi applicassent, hæ partes erant præpõderaturæ. Cum uero prætulerint Græciam præstare liberam, nimirum ipsi fuere, qui quicquid Græciæ reliquum erat cum Medis non sentientes, erexerunt: quiq; secundum deos regem repulerunt: ne oraculis quidem horrendis ac terribilibus, quæ è Delphis ueniebant inducti ad Græciam deserendam: sed persistentes constituerunt excipere hostem sua inuadentem. Siquidem consultoribus Delphos missis, uti oraculo uolebant: mficij factis apud tẽplum quæ ritus postulabat, ædem ingressi consederunt. Quibus Pythia cui nomen erat Aristonice, ita respondit:

Athenienses Græciæ liberatores.

Aristonice Pythia Athenięsium oraculum.

Quid miserande sedes populus? fuge ad extima terræ,
Aedibus & globidæ desertis collibus urbis:
Nam caput & corpus minime syncera manebunt:
Extremi'ue pedes poterunt supereſſe manusue:
Aut medium, sed ea ignis edax deformia reddet,
Et Mars acer equis urgens Asiægena curru.
Atq; alias pleraſq; tuas non solius arces:
Permultasq; deũm sæuis dabit ignibus ædes,
Quas ego præuidi iam nunc sudore madentes:
Atq; metu tremere, & de laquearibus altis
Nigrantem cogente malo manare cruorem:
Ite, sed ex adyto atq; malis effundite mentem.

His auditis Athenienſium consultores maximo sunt mœrore affecti. Quibus inter sese agitantibus tam triste responsum, Timon Androbuli uir apud Delphos illustris suasit hæc ferè, ut sumptis oleæ ramis de integro reuerterentur ad consulendum suppliciter oraculum. Obtemperantes ei Athenienses dixere: O princeps, redde nobis oraculum melius de patria in honorem horum palmitum, quos gestantes ad te uenimus. Alioquin hinc abs te non abituri, sed in hoc adyto ad obitum usq; permansuri. Hæc dicentibus, antistes iterum hoc modo respondit:

Timon illustris.

Athenięsium oraculum.

Pallas olympia cum multis hortatibus usa,
Et precibus blandita Iouem placare nequiuit,
Hoc tibi fabor item responsum Adamanti propinquum:
Nam captis reliquis quæ limes Cecropis oræ
Intus habet, quodcunq; sacer penetrale Cithæron,
Iuppiter è ligno muris Tritonida donat:
Qui soli inuicti tibi sint natisq; saluti.
Tu uero aduentum peditumq; equitumq; quietus,
Terrestresq; acies ne præstolare: sed hosti
Terga dato, uel si tibi fors erit obuius usquam,

Diuina ò Salamis mulierum pignora perdes,
Vſquam uel Cerere ſparſa, cocunte uel uſquam.

Hæc legati ut erant ita arbitrati prioribus mitiora poſtquam conſcripſerunt Athenas rediere: reuerſiq; ad populum recitauere: & cum aliæ multæ ſententiæ eſſent oraculum interpretantium, & eæ plurimum perplexæ: quidam è maioribus natu dixere, uideri ſibi deum reſpondere ſaluam fore arcem. Olim enim Athenienſium arcem præſeptam uallo fuiſſe. Et ij quidem interpretabantur uallum eſſe hunc ligneum murum. Alij uero dicebant deum ſignificare naues: easq; cæteris omiſſis ædificari iubebant. Verò hos, qui aiebant naues eſſe ligneum murum, fallebant, uel Cerere ſparſa cocunte uel uſquã. Circa hos uerſus confundebatur eorum ſententia, qui claſſem uolebant eſſe ligneum murum. Nam oraculum qui interpretabantur, in eam ſententiam accipiebant, fore ut ipſi inſtructa claſſe ad Salaminem pugna nauali ſuccumberent. Erat autem inter Athenienſes quidam, qui in primores recens peruenerat, nomine Themiſtocles Neoclis filius: qui negabat interpretes omnia recta cõiectare: q; diceret, ſi clades quæ prædicitur, ad Athenienſes ſpectaret ullo modo, non ita placide nobis deum fuiſſe reſponſurum, ſed ſic, ò Salamis miſera, pro eo quod dixit, ò diuina Salamis: ſi circa eam ſui incolæ forent oppetituri. Sed recte coniectantibus ſentiendum à deo contra hoſtes editum eſſe oraculum, non contra Athenienſes. Itaq; ſuadebat ut ſeſe inſtruerent tanquam prælio nauali certaturi, & tanquam hic eſſet ligneus murus. Hanc Themiſtoclis ſententiam Athenienſes potiorem eſſe cenſuerunt: quàm illorum, qui interpretantes oraculum, diſſuadebant apparatum pugnæ naualis: ſed hanc eſſe in ſumma ſententiam dicebant, non leuandam in hoſtem manum, ſed ex Attica regione demigrandum, & aliam incolendam. Extitit & alia (ante hanc Themiſtoclis) ſententia ad tempus egregia. Cum magna uis pecuniæ è prouentu metallorum, quæ ſunt è Laurio, eſſet in ærario Athenienſiũ, æquè diuidunda uiritim denis in ſingulos puberes drachmis: tunc Themiſtocles hanc diſſuaſit Athenienſibus diſtributionem, ſed ex pecunia claſſem ducentarum nauium compararent ad Aegineticum bellum. Hoc enim bellum conflatum Græciæ ſalutem attulit, cogens Atheniẽſes nauticos fieri. Et quanquam hæc claſſis in eum uſum in quem comparata fuerat, non uenit, tamen in utilitatem Græciæ ceſſit. Ipſa iam præparata cum præſto eſſet, & alteram exædificari oporteret, placuit Athenienſibus, inito poſt oraculum conſilio, barbarum Græciam inuadẽtem cum nauibus opperiri uniuerſos deo obſequẽtes unà cum Græcorum uoluntatibus. Et hæc quidem oracula Athenienſibus ſunt reddita. Coactis autem in eundem locum Græcis, qui per Græciam melius ſentiebant: interq; ſe collocutis inter poſita fide ibi conſilio habito, uiſum eſt ante omnia miſſas faciẽdum pecunias debitas & inimicitias & hoſtilitates. Erant autem cum alia aliorum bella, tum uero maximum inter Athenienſes & Aeginetas. Poſteaquam Xerxem cum exercitu Sardibus eſſe audiere, Athenienſes decreuere cum aliquot in Aſiam mittẽdos ad res regis explorandas: tũ nuncios partim Argos ad contrahendam aduerſus Perſam belli ſocietatem, partim in Siciliam ad Gelonem Dinomenis: partim in Corcyram, partim in Cretam iubẽtes opem Græciæ ferri, eo animo, ut ſi fieri poſſet, omnis uis Græca unum eſſet: & ad idem agẽdum omnes incumberent, tanquam calamitate cunctis Græcis impendẽte. Ferebantur autem res Gelonis magnæ eſſe: nec multo minores quàm Græcorum. Vbi hæc eis placuere, & in Græciam inter ſe redierẽ, principio ſpeculatores in Aſiam tris uiros miſere. Qui cum Sardis ueniſſent, in ſpeculando regis exercitu deprehẽſi ſunt: & à ducibus pedeſtrium copiarum torti deducebantur tanquam pituri, lata in eos mortis ſentẽtia. Id ubi Xerxes audiit, reprehẽſa ducum ſentẽtia mittit quoſdam è ſatellitibus, iubẽs ut ſi uiuos adipiſcerẽtur ſpeculatores ad ſeſe deducerent. Eos adhuc ſuperſtites, adepti ſatellites, prehenſos in regis conſpectum adduxerunt. Sciſcitatus rex, qua de cauſa ueniſſent: præcepit ſatellitibus, ut homines circunducerent peditatum omnem equitatumq; oſtentantes: & eos ubi contemplando illa expleti fuiſſent, ſine noxa dimitterent quocunque locorum ire li-

Athenarum arx.

Themiſtocles

Themiſtoclis ſententia.

Græcorũ de conſpirando conſilium.

Gelon.

Speculatores Græcorum.

buisset. Hoc Xerxes ea ratiõe imperauit, ꝙ cogitabat fore, ut si speculatores necati fuisſent: neq; Græci pſciſcerent potentiam ſuam eſſe fama maiorẽ, neq; quippiam ipſe læderet hoſtes tribus uiris interemptis, ſed iiſdem in Græciam regreſſis, Græci ut ſe opinari dicebat, auditis rebus ſuis antequam exercitum compararent, propriã libertatem traderent: atq; ita non oporteret ſuſcipere moleſtiam de exercitu in eos ducendo. Hæc ſententia Xerxis cum altera quadam cõgruit. Nam cum Abydi ageret Xerxes, uidit naues curſum tenentes per Helleſpontum: quæ frumẽtum è ponto in Aeginam Peloponeſumq; portabant. Quas ubi audiere eius acceſſores eſſe hoſtium, ſeſe ad eas corripiendas accingebant, intuentes in regem, quando id agi præciperet. Xerxes eos interrogauit quonam illæ tenderent: qui cum reſpõdiſſent ad hoſtes tuos domine, & frumento onuſtæ. Tunc Xerxes excipiens, inquit, nõne eõdem quò iſti, & nos nauigamus tum rebus aliis, tum uero frumento inſtructi? Quid igitur hi officiunt nobis, quibus commeatum portant? Ita ſpeculatores rebus inſpectis dimiſſi in Europam rediere. Poſt quorum reditum Græci, qui contra Perſam coniurarunt, nuncios iterum Argos miſerunt. Quibus Argi reſponderunt res ſuas ita habere, audiſſe ſe iam inde ab initio Barbarum excitaſſe aduerſus Græciam bellum: & cum accepiſſent intellexiſſentq; Græcos ſeſe colligere tẽtaturos Perſæ obſiſtere, principes fuiſſe mittendi Delphos, qui deũ conſulerẽt, quid ſibi optime facientibus eſſet euenturum (Nuper enim ſex millia ſuorum fuiſſe interempta à Lacedæmoniis & Cleomene Anaxandrida) Eaq; de cauſa ſe mittere, & iis qui miſſi fuerant interrogantibus, ſic Pythiam reſpondiſſe:

Finitimis inuiſe deis, dilecte beatis,
Interius tutamen habens impune maneto,
Et tutare caput, nam membra tuebitur illud.

Xerxis fiducia.

Xerxis ſtratagema.

Argiorum oraculum.

Hæc illis Pythia prius reſponderat. Poſtea uero quàm nunci Argos uenerunt, ſenatumq; ingreſſi mandata retulerunt, Argi reſponderunt ad ea quæ dicebantur ſe promptos eſſe in triginta annos pacificare cum Lacedæmoniis, percuſſo fœdere: ſed ea conditione imperij, ut dimidium imperij penes ſe eſſet, quanquam ius imperandi ipſorum ſit, tamen dimidio imperij ſe eſſe contentos. Hoc aiebant ſuum ſenatum reſpondere, quamuis diſſuadente oraculo ſocietatem cõtrahere cum Græcis: quod etſi formidarẽt, tamen properare ut fœdus triginta annorum feriretur. Intra quos annos liberi ſui in uirilem ætatem adoleſcerent: hac uidelicet ratione, ne ſi qua calamitas ad ſuperiorem accederet in bello Perſico, niſi fœdera forent, in poſterum ſubiecti Lacedæmoniis eſſent. His dictis Argiorum à ſenatu, quidam è nuncijs Spartanorum ita reſpondit: Quod ad fœdera quidem attineret, ſe ad eos qui plures eſſent relegare: quod autem ad imperium, id uero ſibi demandatum eſſe, ut reſponderent, dicerentq; Spartanis duos eſſe reges, Argiis unum, ideo non poſſe fieri, ut alterutro Spartæ regi abrogetur imperium: & nihil obſtare quo minus cum iis duobus rex Argius parem dignitatem obtineat. Ibi Argi negare ſe perpeſſuros inſolentiam, ſed præoptare à Barbaro imperari ſibi, quàm Lacedæmoniis cedere. At ita edixerunt nuncijs, ut priuſquam occideret ſol, ex agro Argio excederent, alioqui hoſtium loco futurorum. Hoc ipſi Argi ſic ſe habere memorant. Aliter tamen per Græciam narratur, Xerxem anteq; bellum Græciæ inferret, miſiſſe Argos per caduceatorem: qui cum peruenit, ita fertur uerba feciſſe: Viri Argi, Xerxes rex hæc uobis inquit: Nos arbitramur Perſen, ex quo nos progeniti ſumus fuiſſe filium Perſei Danaes filij ex Andromeda genitum: quæ fuit Cephei filia, ita ex uobis oriundi ſumus. Quod cũ ita ſit, nefas eſt & nos ppagatoribus noſtris inferre bellum, & uos alij opem ferendo nobis aduerſarios fieri: ſed potius domi ueſtræ uos conſidentes ocium tenere. Nam ſi mihi ex ſentẽtia ſuccedit, nullos pluris quàm uos faciam. Hæc Argi cum audiſſent, rem confeciſſe dicuntur, & à principio diſſimulantes, quod actum eſſet, nihil poposciſſe Græcos: ſed cum ab illis reprehenderentur, tunc partem imperij poposciſſe, gnari id Lacedæmonios non conceſſuros, ut hoc prætextu ocium agerẽt: cui rei competit, quod quidam Græcorũ multis poſtea annis geſtum fuiſſe memorant:

Argiui Xerxi ſubdi malũt quã Lacedæ. eſſe inferiores.

Perſes. Perſarum origo.

Argiorum cum Perſis affinitas.

Cum Susis Memnonijs alterius negocij gratia essent Atheniẽsium nuncij Callias Hipponici, & collegæ qui pariter ascenderant, contigit ut Argij & ipsi per id tempus Susa mitterent nuncios, qui Artaxerxem filium Xerxis interrogarent, an amicitiam quam cum Xerxe contraxissent, putaret adhuc durare, an ab illo pro hostibus haberent. Quibus Artaxerxes, imò uero maxime perdurare respondit: nullamq; sibi ciuitatem amiciorem putare, quàm Argos. Verum an caduceatorem Xerxes Argos miserit ad eas dicenda, & an Argiorũ nuncij qui Susa ascenderunt, Artaxerxem de amicitia interrogauerint, pro comperto dicere non possum: nec ullam de his aliam proferre sententiam, nisi quam Argij proferunt. Id demum scio, si omnes homines qui domestica mala in medium contulissent, cum uicinis mutare uolentes, mala uicinorum intuiti fuissent, libenter reportaturos rursum singulos ea quæ ipsi attulissent. Ita non turpissime ab Argijs actum est. Ego uero quæ dicuntur dicere debeo, attamen non omnino omnibus credere: quod in uniuersum à me dictum sit, quoniam & hoc narratur, Argios extitisse, q Persam in Græciam accersierũt, posteaquam cum Lacedæmonijs male pugnassent, pro dolore præsenti quiduis præoptantes: & de Argiuis quidem dictum est. In Siciliam autem ad agendum cum Gelone, tum alij nuncij à socijs iere, tum uero à Lacedæmonijs Syagrus. Huius Gelonis progenitor fuit Oecetor: qui in Gela erat ex insula Telo, quæ Epitropio obiacet: qui dum Gela conderetur à Lindijs, qui sunt è Rhodo & Antiophemo, assumptus non est. Interiecto tamen tempore, posteri eius deorum inferorum sacerdotes illic perseuerauerunt, oriũdi à Teline uno ex ea familia, qui eos illic collocauit hunc in modum: Quidam uiri Geloni per seditionem eiecti, in Mactorium urbem (quæ sita est super Gelam) profugerunt. Hos Telines Gelam deduxit nullis uirorum copijs adiutus, sed horum deorum sacris: quæ unde acceperit, an ipse possederit, id uero dicere non possum. His sacris fretus, eò deduxit illos, ubi posteri sui deorum sacrificuli essent. Quæ res mihi admirationi fuit præter ea quæ audio, tantum opus Telinem effecisse: qualia opera non à quocunque uiro effici consueuerunt, sed ab eo qui sit casti ingenij, robustæq; præstantiæ. Quanquam ut fertur ab incolis Siciliæ, fuisse natura effœminatum ac uiro molliorem. Hunc in modum ille dignitatem hanc adeptus est, Cleandro Patareo, qui septem annos Gelæ tyrannide potitus est, uita functo: à Sabyllo autem uiro Geloo fuit interfectus. Ibi frater eius Hippocrates suscepit imperium. Quo tyrannidem obtinente, erat illic Gelon prognatus Telines uatis cum alijs multis, quorum unus erat Aenesidemus Pataici, satelles Hippocratis. Hic diu post, ob uirtutem declaratus est totius equitatus præfectus. Nam quibus in bellis Hippocrates obsedit Callipolitanos, Naxios, & Zanclæos, & Leontinos, pugnauitq; cum Syracusanis & permultis Barbarorum, in ijs bellis Gelon extitit uir præclarissimus: adeo, ut ut nulla omnium (quas retuli) ciuitatum effugerit Hippocratis dominationem, præter Syracusanos. Quos pugna ad flumen Elorum superatos, Corinthij Corcyræiq; liberauerunt: sub hac tamen conditione, ut Syracusani Camarinam, quæ ipsorum quondum fuisset, Hippocrati traderent. Hippocrates cum totidem annos quot frater Cleander tyrannidem obtinuisset, illato Siculis bello, ante urbem Hyblam perijt. Ita Gelon per causam tuendi liberos Hippocratis, Euclidem & Cleandrum, ubi ciues, quod abnuerent dicto amplius audientes esse, prælio uicit, ipse Geloorum imperium adept' est, liberis Hippocratis dominatu fraudatis. Post hoc commentum, quosdam Syracusanos qui Gamori uocabantur, à plebe suisq; seruis qui Cyllyrij nominabant, eiectos in patriam ex urbe Casmena reducendo, potitus etiam est ipsis Syracusis. Nam ei uenienti plebs Syracusana & urbem & seipsam dedit. Quam Gelon ubi accipit, Gelam quam tenebat minoris faciens, Hieroni fratri demandauit, sibiq; Syracusas habuit, & quidem pro omnibus urbibus. Ideoq; ea ciuitas confestim excucurrit, atq; propagata est. Nam deductis eò Camarinæis Gelon ciuitatem dedit, Camarina euersa, dimidio & eo amplius Gelonoq; itidem ut Camarinæis fecit. Necnon Megarensium qui sunt in Sicilia cum obsessi ad deditionẽ ueniissent, locupletissimos quosq; qui bellum ei intulerant, &

Callias. Artaxerxes.

ἐπὶ τριοπίῳ legitur ad Triopium.

Gela oppidũ.

Cleander Pa tareus. Hippocrates.

Elorus fluuius.

Hybla urbs.

Cleander. Euclides. Gamori. Cyllyrij. Casmena.

Camarina. Megarenses.

ob id se interfectum iri putarent, Syracusas traduxit, ac ciuitate donauit. Nam plebem Megarensem quæ belli mouēdi fuerat expers, quæq; nihil mali se passuram spectabat, Syracusas adductam uenundedit, ex Sicilia absportandam. Idem hoc fecit Euboïs qui sunt in Sicilia, proceres à plebe distinguēs. Hoc ideo de utrisq; fecit, q; arbitraretur cōtubernium plebis rem esse molestissimam. Ea ratione magnus tyrannus effectus est Gelon. Ad quem legati Græcorū posteaq; Syracusas coramq; uenerūt, ita locuti sunt: Lacedæmoniī pariter & Athenienses, eorūq; socij nos misere ad te in societatē assumendum aduersus Barbarum, quem audisti prorsus bellū Græciæ inferre, iuncto pontibus Hellesponto uirum Persam secū omnes Eoas ex Asia copias ducentem, per simulationē belli Athenis inferendi nos inuadentē, cū in animo habeat oēm Græciam redigere in suam potestatem. Tu igitur cui magna potentia adest, nec minima Græciæ portio, Siciliæ princeps, ferto opē ijs q; Græciā à seruitute uindicant, eamq; unà cū illis liberato. Coacta eīm cuncta Græcia, erimus magna manus, pugnaq; pares inuadētibus nos. Quod si è nobis alij pditores fuerint, alij ocioſi sedeāt, id syncerū quod superit Græciæ exiguum erit: unde piculum est ne oīs Græcia pessum eat. Neq; eīm speraueris Persam, si nos plio supauerit, ad te nō esse uenturū: quinimò hoc ante caueris: nobis nāq; opē ferēdo temet ipsum tutaris. Rei cōsilio gestæ lætus plerūq; est exitus: Hæc legati dixere. Quibus rndēs Gelon, multus in hac oratiōe fuit: Viri Græci, inq;, insolentē habetis orationē, qui ausi estis me adire hortantes ad ineundā aduersus Barbarū societatē: cum ipsi me oranteē prius aduersus exercitū Barbaricū recusaueritis socium. Nā dū mihi erat cū Carthaginēsibus certamen, incumbenti ad ultionem necis Doris Anaxandridæ de Aegestanis exigendam, offerebamq; me adiutorē ad liberanda emporia, unde uobis magna emolumenta atq; uoluptates prouenerant, uos uenire noluistis, neq; mei adiuuandi gratia, neq; ultionis de nece Doriana exigendæ. Itaq; quantum in uobis est, omnia hæc à barbaris possident. Verū nobis hæc in melius reciderūt. Nūc qm circūuenit uos atq; attigit bellum, ita demum Gelonis memoria facta est. Sed cōtemptus à uobis, non ero uestri similis: sed paratus ad opē ferendā ducentarū triremiū, & uiginti millium armatorum, ac duūm millium equum, totidēq; ferentariorū, totidēq; leuis armaturæ, totidē sagittariorum, totidem funditorum, ac rei frumentariæ cū cīs Græciæ copijs suppeditaturæ, donec fuerit debellatum. Hæc me pstiturum recipio, sed ea lege polliceor, ut ego sim aduersus Barbarum Græcorū imperator. Aliter neq; ipse uenirem, neq; alios mitterem. Ea Syagr° audiēs nō tulit: sed ò q eiularet, inq;, Pelopides Agamēnon, si audiret Spartiatas impium subdidisse Geloni atq; Syracusanis. Tu uero ne feceris huius rei mentionem amplius. Sed si tibi animus est opem ferendi Græciæ, esto sub imperio Lacedæmoniorū: Si dedignaris subesse, nō habes animū opem ferendi. Ad hæc Gelon ubi uidit uerba Syagri auersa, hanc ad extremū protulit orationē: Hospes Spartiata, cōtumeliæ homini factæ solent irritare indignationē. Verū tu contumeliosis in me uerbis inuehens, non mi induxisti me ad uicem cōtumelioſe reddendam. Sed qm uos ita imperiū ample ctimini, multo me magis q; uos decet illud amplecti, q; multo maiorū copiarū ac pluriū nauium imperator sum. Cæterum, qm ista oratio uestra in cōtrarium nititur, nos aliquantū à supiore nostra oratione decedemus. Sin uos terrestrib° copijs præfueritis, ego nauticis pero. Sin uos mari imperitare iuuat, ego terrestrib° copijs imperitare uolo. Ex quo oportet uos aut alterutra harum rerū esse cōtentos, aut his socijs destitutos abscedere. Hāc Gelon conditionē offerebat. Cui nūcius Atheniēsis Lacedæmonios añuertens, ita rndit: Rex Syracusanorū, Græcia nos ad te misit nō imperatorū indiga, sed exercit°. Tu uero p te fers nō missurū te exercitū, nisi fis Græciæ imperator: uidelicet ut illi imperes affectas. Itaq; quantum ad eā partem pertinet, q; cuncto Græcorum exercitui præesse postulas, sufficerit nobis Athenienſibus silentium agere, intelligentibus Laconem fore idoneum ad reddendam pro utrisq; rationem. Quantum ad illud attinet, quod poscis ut uniuersæ classi præfis, ita habeto: nos, etiam ut Lacon permittat, non esse permissuros præesse te classi: nostrum munus hoc est, nisi Lacedæmoniī id uelint:

Euboij.

Græcorum legati ad Gelonem.

γνώμη. Gelonis responſio.

Doris Anaxandrides.

γνώμη. Gelonis magna imperandi libido.

Athenienſis nuncij reſponſio.

quibus præeſſe claſſi uolentibus, non contradiceremus, alteri uero concederemus nemini. Nam alioqui fruſtra plus nauium q̃ cæteri Græci poſſideremus. Si Syracuſanis imperium cederemus, qui ſumus Athenienſes, & antiquiſſimæ originis, ſoliq̃ Græcorum qui nunquam ſolum uertimus, è quibus uirum inſtruendo ornandoq; exercitu aptiſſimum Homerus uerſificator ait Ilium iſſe, ut non ſit dedecus nobis iſta commemorare. His Gelon iſta reſpondit: Hoſpes Athenienſis, apud uos qui præſint habetis, q ſubſint non habetis. Quocirca cum nihil cedere, ſed totum obtinere uelitis, q̃ celerrime hinc retro abſcedatis, renũciaturi Græciæ, uer ex anno illi exaruiſſe. Cuius dicti ſenſus hic eſt: Cum cõſtet probatiſſimam anni partem eſſe uer, talem eſſe ſuum exercitum innuebat, quo Græcia priuaretur, quaſi quodam uere: quod illi exareſceret, non inita ſecum ſocietate. Hoc reſponſo Gelonis accepto, nũcij Græcorum profecti ſunt. Poſt hæc Gelon, timens quidem ille Græciæ, ne impares Barbaro eſſent, tamen indignum atque intolerandum ſibi ratus, ut profectus in Peloponneſum ſubeſſet Lacedæmonijs, q Siciliæ tyrannus eſſet, omiſſa hac uia, aliam init. Nam ubi primum audijt Perſam tranſmiſiſſe Helleſpontum, miſit cum tribus biremibus Cadmum Scythæi Coum, multa cum pecunia ac placidis uerbis, ad obſeruandum quò caſura eſſet pugna: ut ſi Barbarus uinceret, ei pecuniam traderet terramq; & aquam eorum locorum, quibus Gelon imperaret: ſin uincerẽt Græci, rurſus pecuniam reportaret. Hic Cadmus, ante id tẽpus cum tyrannidem Coorum à patre accepiſſet ſatis ualidam, nullo aduerſo caſu, ſed ob iuſtitiam ſua ſpõte eam in media ciuitate depoſuit, atq; in Siciliam abijt. Vbi unâ cum Samijs urbem Zanclam, cuius nomen in Meſſanam mutatum eſt, tenuit atq; incoluit. Hunc Cadmum, atq; hunc in modum eò profectum, Gelon ob iuſtitiam quam illi ex alijs rebus adeſſe nouerat, Delphos miſit: cuius hominis inter alia quæ edidit opera iuſta, hoc non in poſtremis reponitur, q tantum pecuniæ à Gelone commiſſum interuertere cum poſſet, noluit: ſed poſtea quam Græci pugna nauali ſuperiores extitere, Xerxesq; cum exercitu abijt, & ipſe in Siciliam redijt cum omni pecunia. Fertur autem & hoc ab ijs qui Siciliam incolunt, Gelonem inducto ad obtemperandum Lacedæmonijs animo, fuiſſe laturum Græcis auxilia, niſi Terillus Crimopi eiectus ex Himera, ubi erat tyrannus, à Therone Aeneſidemi Agragantinorum monarcho, acceſſiſſet per id tempus Phœnicum, & Pœnorum, & Iberorum, & Ligyorum, & Eliſycorum, & Sardonum, & Cyrniorum trecenta millia, duce eorum Hamilcare Hannonis Carthaginienſium rege: quos Terillꝰ abduxerat cum perſuaſos hoſpitij neceſſitudine, tum p̃cipue prompta animi uoluntate Anaxilei Critenei Rhegini tyranni, qui filios ſuos Hamilcari obſides dedit, ulciſcendi ſoceri cauſa. Habebat enim Anaxileus in matrimonio Terilli filiam, nomine Cydippam: Ita Gelonẽ, cum nequiret auxilia Græcis ferre, Delphos miſiſſe pecuniâ. Præterea aiunt ijdem cõtigiſſe, ut eodem die Gelon & Theron Hamilcarem Carthaginienſem in Sicilia ſuperarint, quo Græci in Salamine Perſam. Quinetiam Hamilcarem, qui à patre quidem Carthaginiẽſis, à matre uero Syracuſanus erat, & ob uirtutem Carthaginienſium rex cum confiixiſſet prælio, uictum è conſpectu fuiſſe ablatum audio, nec uſquam gentium aut uiuum aut mortuum cõparuiſſe. Omnia enim Gelonem indagando colluſtraſſe. Apud ipſos autem Carthaginienſes illius imaginem colentes, hæc fama eſt: Dum Barbari cum Græcis in Sicilia ab aurora ad crepuſculũ ſine intermiſſione pugnarent, (tamdiu enim extractum fuiſſe prælium) interea Hamilcarem in caſtris permanentem ſacrificaſſe, atq; lita ſſe, ſolida corpora aggerentem in ingentem pyram: ſed conſpectis ſuis in fugã uerſis, ut erat in faciendis ſacris occupatus, ſeſe in ignem miſiſſe, atq; ita combuſtum è conſpectu ſublatum. Cui ſiue hoc modo ut Phœnices, ſiue alio ut Carthaginienſes & Syracuſani memorãt, ex oculis ablato, nunc Carthaginienſes ſacrificant, extructis monumentis, cum alibi in omnibus ſuis colonijs, tum præcipue in ipſa Carthagine: Hactenuus quæ ad Siciliam attinent. Corcyræi aliud nuncijs reſponderunt, aliud fecerunt. Nam cum eos ijdem nuncij qui in Siciliam ierant, adiſſent, & eiſdem quibus Gelonem uerbis allocuti fuiſſent, polliciti ſunt

Athenienſes nũquam ſolũ uertiſſe.

Cadmi iuſtitia.

Hamilcar.

confeſtim ſe auxilia miſſuros,ac præſidio futuros, negantes ſibi Græciam neglectui habendam ſalute periclitantẽ.Quæ ſi collaberetur,nihil aliud ſibi ſupereſſe,quàm ut primo quoq; die ſeruirent.Ideoq; ſibi quoad poſſent,illam eſſe adiuuandam: Hæc illi aſpectu ſpecioſa reſponderunt. At ubi ferre opem oportuit, aliud habentes in animo,ſexaginta naues inſtruxere:ægreq; digreſſi,Peloponneſo applicauere,ac circa Pylon ac Tænaron oræ Lacedæmoniorum naues in ſtatione ſtatuere: obſeruantes & ipſi bellũ quò caderet,deſperantes fore ut Græci ſuperarent,ſed opinantes Xerxem multum ſuperiorem uictæ Græciæ imperaturum. Itaq; curauere ut hæc uerba apud Perſam facerẽt: Adhortantibus nos Græcis ad hoc bellum rex,quod nõ minimum & copiarum & nauium, ſed plurimum ſecundum Athenienſes habemus, tamen aduerſum te ire noluimus,aut quippiam tibi moleſtiæ facere. Hæc dicendo ſperauerunt ſe plus aliqd quàm cæteros allaturos,quod etiam(ut mihi uidetur)contigiſſet.Ad Græcos autem excuſationem parauere,qua etiam uſi ſunt.Accuſantibus enim Græcis quod opem non attuliſſent,dixere ſexaginta ſe triremes armauiſſe,ſed per uentos etefias ſuperare Maleam nequiſſe.Atque ita ad Salaminem ſe non cõtulere,nec ullius cladis pugnæ nauali participes fuere. Et iſti quidem ita Græcos à ſe ſummouerũt. Cretes poſtquam aditi ſunt ab iis Græcis,quibus hoc negocium datum erat, hoc ſibi faciẽdum putarunt,ut certos homines publicitus Delphos mitterent deum conſulturos, nunquid ſibi ſatius foret Græciam defendere. Quibus Pythia reſpondit: O ſtulti,imputate uobis quaſcunq; lachrymas ob defenſionem Menelai uobis Minos gemebundus immiſit. Quoniam illi quidem non ſunt ulti cædem Minois in Camico factam. Vos autem ulti eſtis illis mulierem è Sparta à uiro Barbaro raptam.Hæc Cretes allata ubi audiere,ab auxilio ferendo ſuperſedere. Siquidem fertur Minoem,cum Dædalum ueſtigãs in Sicaniam quæ nũc Sicilia dicitur, peruenißet, ui eius uitæ allata occubuiſſe. Interiecto deinde tempore, omnes Cretes præter Polichnitanos & Præſios diuinitus inſtructos, cum magna claſſe in Sicaniam traieciſſe,& quinquennio obſediſſe Camicum, quam (ut mea fert opinio) Acragantini incolunt. Ad extremum cum neq; illam expugnare poſſent,neq; permanere fame enecti,ea relicta abiißent: & dum circa Iapygiam curſum tenerent,ingenti eos tẽpeſtate adorta, in terram fuiſſe eiectos: laceratiſq; nauibus,cum nullus in Cretam receptus oſtenderetur,illic ſubſidentes urbem Hyriam condidiſſe:& mutato nomine pro Cretibus Iapyges Meſſapios eſſe effectos, & pro inſulanis continenticos: & ab urbe Hyria alias incoluiſſe.Quas diu poſt Tarentini euertentes,magnam in ruinam deuenere,ut hæc maxima cædes omnium (quas nouimus) extiterit,tum ipſorum Tarentinorum,tum Rheginorum: qui à Micytho Chœri ad tria millia ciuium adacti opem ferre Tarentinis,interiere. Ita ipſorum Tarentinorum qui cæſi ſunt, numerus nõ eſt initus. Micythus qui Anaxilei famulus erat, & procurator Rhegij relictus, ubi ex ea urbe excidit, Tegeam Arcadum incoluit: compluresq; ſtatuas in Olympia conſecrauit. Sed mihi Rheginos & Tarentinos exceſſus ab oratione factus. In Cretam igitur deſolatam Præſij aiunt cũ alios hoſtes,tum præcipue Græcos immigraſſe:tertiaq; ab exceſſu Minois ætate, res Troianas fuiſſe, in quibus non deterrimos extitiſſe Cretenſes Menelai defenſores: & ob id eos Troia reuerſos unà cum ſuis ouibus fame peſtilentiaq; corruptos,iterumq; deſolatam Cretam cum reliquis,nunc à tertiis Cretẽſibus habitari.Hanc rerum memoriam refricando, Pythia illos ad ferenda Græcis auxilia animatos cohibuit. At Theſſali neceſſitate ſubacti,circa initia Medorum partes fouerunt, cum expectarent non placere illis quæ Aleuadæ excogitaſſent.Nam cum primum audiere Perſam traijcere in Europam,nuncios ad iſthmum mittunt: ubi prouiſores Græciæ delecti è ciuitatibus,coacti erant ad rebus Græciæ proſpiciendum.Ad quos poſtquam uenere nunciij Theſſalorum,ita uerba fecere: Viri Græci, Olympiacum ingreſſum cuſtodiri expedit,ut Theſſaliæ pariter atq; omni Græciæ ſit belli tutamen. Nos equidem ad cuſtodiẽdum præparati ſumus,ſed uos quoq; deberis multum illic mittere copiarum: quas niſi mittatis, ſcitote nos pactionem inituros eſſe cum Perſa. Neq; enim decet nos

Corcyræorũ oratio ad Xerxem.

Cretenſium oraculum.

Minois cædes

Theſſali.

Aleuadæ.

adeo ante cæteram Græciam positos, pro uobis solos occumbere. Quibus ferre opem si recusaris, nullam potestis iniungere necessitatem. Nulla nanque fortior necessitas est quàm imbecillitatis. Itaque per nosmet aliqua ratione salutem nobis comparare conabimur: Hæc Thessali. Ob quæ Græci illuc mittẽdum decreuere exercitum pedestrem, ad maris ingressum custodiendum. Exercitus ubi coactus est, per Euripum nauigauit. Qui postquam ad Algas Achaiæ peruenit, egressus illic relictis nauibus, in Thessaliam cõtendit, & ad Tempe peruenit, ad ingressum qui ab inferiore Macedonia Thessaliam fert, iuxta amnem Peneũ, inter Olympũ & Ossam mõtes. Ibi castra posuere Græci, ad decẽ millia armatorũ coacti, quibus aderat Thessalorũ equitatus, ducibus è Lacedæmoniis quidem Eueneto Carini delecto ex polemarchis, quanquam non esset è regio genere: ex Athenien sibus autem, Themistocle Neoclis filio. Verum paucos illic dies immorati sunt. Aduenerunt enim ab Alexandro Amyntæ uiro Macedone nuncij, suasum eis, ut illinc decederent, ne in ingressu perstantes, ab exercitu irrumpente proculcarentur, uidelicet multitudinem terrestrem nauticamq; indicando. Horum consilio Græci (nam & bene sibi consuli, & bono erga ipsos animo Macedo esse uidebatur) obtemperauerunt. Quanquam mihi uidentur metu quoque id suasisse, quod audierant alium etiam esse in Thessaliam ingressum per Peræbos, in superiori Macedonia, iuxta urbem Gonnon, quam & transiuit exercitus Xerxis. Ita Græci ad naues regressi, rursus ad isthmũ se receperunt. Hæc fuit in Thessaliam sumpta expeditio, dum rex in Europam ex Asia transiturus erat, sed Abydi iam agebat. Thessali à socijs deserti, iam nihil ambigentes, ita prompti ad Medos transiere, ut in rebus gerendis sese regi præstiterint utilissimos. Græci ad isthmum reuersi, ob ea quæ ab Alexandro dicta erant, consultabant, & qua ratione bellum gerendum statuerent, & quibus in locis. Euicitq; hæc sententia, ut præsidio aditum Thermopylarum custodirent: quippe qui uidebatur & angustior quàm ille Thessaliæ, & solus ipsorum terræ propinquior. Nam semitam qua Græci intercepti postea fuere apud Thermopylas, haud nouerant prius, quàm ducibus Trichinijs ad Thermopylas hostis peruenit. Hunc igitur aditum ut tuerentur decreuere, ne Barbarus transiret in Græciam, utq; classis perueheretur Histiæotidem oram super Artemisium. Hæc enim loca inter se uicina sunt, ut audiri utrinq; possint quæ apud alteros gerantur: quæ loca ita se habent: Artemisium quidem à pelago Thracio, ex laxitate in arctum cogitur, traiectum, qui est inter insulam Sciathum & continentem Magnesiæ. Ab angustijs autem Euboiæ, iam Artemisium excipit litus, in quo est Artemidis, id est, Dianæ, templum. Ingressus uero in Græciam per Trichinum, ubi arctissimus dimidij iugeri est, quanquam ad dexteram regionem non est hic locus arctissimus, sed ante postq; Thermopylas. Iuxta Alpenos à tergo sitos, tantummodo ad agẽdum uehiculum patet: anterius iuxta flumen Phœnicen, prope urbem Anthelam, solum agendo uehiculo sufficit. Thermopylarum quod montis ad hesperũ uergit, inaccessum est, & præalti præcipitij protentum usq; ad Oetam. Quod autem uiæ uergit ad auroram, id à mari excipitur aduadosis. In hoc ingressu sunt θερμὰ λουτρὰ, id est, calida lauacra, quæ χύτρους, id est, ollas, indigenæ uocant: & desuper ara Herculi extructa. Ad hos ingressus murus est ædificatus, sup quem olim πύλαι, id est, portæ, erant. Eum autem ædificauerant Phocenses metu Thessalorum, ex quo illi ex Thesprotis terram Aeolidem iere habitatum, quam nunc possident. Et quia Thessali conabantur eos subigere, præsidio impositio tutabantur: aquamq; calidam ingressui induxere, ut esset lacunosus locus: omnia excogitantes, ne in suam terram Thessali incursarent. Hic tamen murus quõdam extructus, maiori ex parte iam uetustate erat collapsus: quo rursus excitato, uisum est illis faciendum, ut illic Barbaros arcerent à Græcia. Est autem proxime uiam uicus nomine Alpeni, unde frumentari Græci statuerant. Et hæc quidem loca uisa sunt Græcis opportuna. Cuncta enim rimati atque ratiocinati, ut ubi Barbari neque multitudine neque equitatu uti possent, ibi illos Græciam inuadentes exciperent. Postea uero quàm Persam in Pieria esse audiere, ex isthmo digressi sunt: peditatus ad Ther

Euenetus. Themistocles

Histiæotis ora. Artemisium.

Sciathus ins.

Thermopylæ

Herculis ara.

Alpeni uicus

mopylas infidēdas, cæteri mare ad Artemiſium. Dum Græci (ut cuiq; præceptū erat) propere ad ſuccurrendum tendunt, interea Delphi deum conſuluere, de ſeipſis pariter & de Græcia ſolliciti. His reſponſum eſt, ut uentos precarentur: illos enim maximos fore Græciæ auxiliatores. Delphi quod accepere oraculū, cum iis primum Græcis cōmunicauere, quibus libertas cordi erat: quo nūcio illos, quod Barbarum magnopere timerēt, immortali beneficio demeruere. Deinde ſtatuta uentis ara in Thyia, ubi ſanctæ Thyiæ Cephiſi filiæ, à qua & locꝰ hic habet nomē, hoſtias illis immolauere: propter quod oraculum etiam nunc Delphi uentos propiciant. Nauticus Xerxis exercitus ex urbe Therma mouens, decem ex omnibus nauibus uelociſſimas recta admiſit in Sciathum, ubi erant tres præſidiariæ naues Græcorum, Trœzenia, Aeginetica, Attica: quæ præuiſis Barbarorum nauibus, in fugam ſe proripuerunt. Sed ex iis Trœzeniam, cui præerat Praxinus, inſecuti Barbari, continuo excipiunt. Deinde ſtrenuiſſimum quenq; propugnatorum eius ad portam adductum, deinceps mactant. Eorum qui capti mactatique ſunt, & primo & ſtrenuiſſimo nomen erat Leoni, quo nomine nonnihil fortaſſe gloriebat. Aeginetica uero, cuius trierarchus erat Aſonides, nonnihil tumultus hoſtibus præſtitit, quod eius epibata erat Pythius Iſchenoi, uir eo die præſtantiſſimus: qui capta nauī tamen eouſq; pugnando reſtitit, donec totus dilaniatus eſt: quem collapſum non mortuum, ſed ſpirantem, Perſæ qui nauim ceperant, admiratione uirtutis, magnum operæpretium putauerunt ut ſeruarent, uulnera ſmyrna medentes, ſindoneq; byſſina & faſciis obligantes: ac rurſus in caſtra ſua reuerſi, hominem uniuerſo exercitui oſtentabāt admirabundi, ac probe obſeruantes: cum alios quos in eadem iam nauī ceperant, tanq; mancipia adſeruarent. Duabus nauibus interceptis, tertia, cui præerat Phirmus uir Athenienſis, dum fugit ad hoſtia Penei, impacta eſt: qua ſine uiris Barbari potiti ſunt. Nam Athenienſes ſimulatq; nauem impegerunt, ab ea deſilientes, iter Theſſaliam intenderunt, ſeq; Athenas receperunt. Huius rei per ignēs è Sciatho editos, facti certiores Græci qui ad Artemiſium caſtra habebant, & ob id perterriti, illinc Chalcidem conceſſerunt ad Euripum tutandum, relictis per edita Euboiæ loca diurnis ſpeculatoribus, è decem Barbarorum nauibꝰ tres ad Herma, quod eſt inter Sciathum & Magneſiam nomine Myrmeca, upectæ ſunt. Quem locum ubi tenuere Barbari, lapideum illic titulum impoſuere. Qui ex Therma ſoluerūt, ubi littus oculos effugit, cum omni claſſe nauigabant undecim diebus, ex quo rex à Therma diſceſſerat, inter ſe diſſipati: ſed eos Herma ducebat, quod erat in traiectu ferè Scyris Pammoꝝ. Hinc totum diem nauigantes Barbari, oram Magneſiam tenuerant ſuper Sepiadē, & littus qđ eſt inter urbē Caſthanæam & orā Sepiadem. Ad hunc uſq; locū atq; Thermopylas, exors malorū Xerxis exercitus fuit: & adhuc claſſis, quēadmodum ego ſupputando inuenio, mille ducentaꝝ ſeptem ex Aſia nauium. In quibus à principio è ſingulis nationibus erant millia ducenta & quadraginta unum ac quadringenti, ducenos ſupputando uiros in ſingulis: & præter indigenas propugnatores, addendo Perſarum Medorūq; ac Sacorū tricenos epibatas. Reliquus aūt hic exercitus conſtabat ex triginta ſex millibus, ducentisq; ac decē. Adiiciam huic & ſuperiori numero eos q ſunt ex biremibus: in quarū ſingulis plures fecerim octoginta potius q̄ pauciores uiros. Quarum nauium ſumma, ut ſuperius dictum eſt, trium millium fuit. Ita in eis fuerunt uirorū uigintiquator myriades, id eſt, ducenta & quadraginta millia. Hæc igitur erat claſſis ex Aſia, unius & quinquaginta myriadum uirorum in uniuerſum: & præterea ſeptem millia ſexcēti decem. Peditatus fuit decies ſepties cētena millia: Equitatus octoginta millia: quibus addo Arabes, qui camelos: & Pœnos, qui currus agitabāt, quæ facio uiginti millia. Quæ copiæ claſſiariæ & terreſtres in ſummam redactæ, fiunt ter & uicies centena, & præterea decem & ſeptem millia, ſexcenti & decem. Has copias ex ipſa Aſia fuiſſe contractas dictum eſt, præter ſeruitia quæ ſequebantur, & eos qui in frumentariis uehebantur. Huic omni enumerato exercitui adiiciendus eſt ille ductus ex Europa, de quo ex opinione dicere oportet. Ii Græci qui ſunt è Thracia, ex inſulis Thraciæ obiacentibus attulerunt naues centumuiginti, quarum uiri fiunt triginta quatuor

Ventorū ara

Praxinus.

Aſonides.

Phirmus.

Herma.

Sepias.

Caſthanæa.

Xerxiana claſſis.

Copiarum Xerxianarū ſumma.

millia. Terreſtres copias attulerunt Thraces, & Pæones, & Heordi, & Bottiæi, & genus Chalcidicũ, & Brygi, & Pieres, & Macedones, & Peræbi, & Eniẽſes, & Dolopes, & Magnetes, & Achæi, & q̃ maritima Thraciæ habitabant. Harũ nationum reor trecenta millia hoĩm fuiſſe, quæ myriades illis Aſiaticis adiectæ, fiunt in ſummã uirorũ pugnantiũ ducentæ ſexaginta q̃tuor, & p̃terea mille ſexcenti ac decẽ. Hoc tanto pugnatorũ numero nõ pauciora, ſed plura fuiſſe arbitror qui hos comitabantur ſeruitia, & eos q̃ frumentariis in nauigiis erant, & in aliis nauibus unà cũ militaribus uiris uehebantur: quos neq; plures neq; pauciores facio, ſed totidem. Ita æquati numero pugnatorũ, explebunt totidẽ myriadas: fientq; quingẽtæ & uiginti octo myriades, & tria millia ducenti & uiginti uiri, quos Xerxes Darĩ duxit ad Sepiadẽ, & uſq; ad Thermopylas: Hic uniuerſus copiarũ Xerxis numerus. Nam mulierũ pinſentiũ & pallacũ & eunuchorũ numerũ, nemo p cõpto queat dicere: at ne impedimentorũ q̃dẽ, aliorũq; iumentorũ ſarcinariorũ, neq; canũ Indicorũ exercitũ comitantiũ, p̃ multitudine quis q̃ inire numerũ poſſit. Quo minus mirator, proditũ eſſe, fluenta quædã nõ ſuppeditauiſſe: magis miror unde tot myriadibus cibaria ſuppetierint. Nã ſubducta rõne cõperio, ſi ſinguli quotidie ſingulas frumenti choenicas. i. ſemodia non amplius accepiſſent, abſumpta fuiſſe ſingulis diebus centum millia medimnorũ, & trecentos ac quadraginta medimnos, q̃ ſinguli conſtant è ſenis modiis, haud annumerando mulieres eunuchosq;, & iumenta, atq; canes. In quo exercitu cũ tot uirorũ millia eſſent, nemo aut ſpecie aut magnitudine corporis erat, q̃ cũ Xerxe ipſo poſſet contendere, tanq̃ dignior qui illud impium obtineret. Nauales copiæ, poſtq̃ è ſtatiõe ſoluerunt, prouectæq; oram terræ Magneſiæ tenuerunt, quæ eſt inter urbẽ Caſtaneam & oram Sepiadẽ, primæ quæq; naues ad terram habuere ſtationẽ, aliæ deinceps in anoris ſtetere, ad octauum uſq; ordinẽ intra mare procedentes, utpote anguſtiore littore q̃ ut claſſem caperet: atq; ita p̃ noctẽ ſtetere. Sub ipſum uero diluculũ, ex ſereno cælo & trãquillo, cũ mare efferueſceret, incidit in eam atrox tẽpeſtas, ac uehemens uentus ſubſolanus, quẽ Helleſpõtiam nuncupãt q̃ circa illa loca habitabant. Eum uentũ q̃cunq; auge ſcere aĩaduerterunt, & quibus p cõditionem ſtationis licuit, ĩ tẽpeſtatem p̃uenerunt, reuulſiſq; nauibꝰ ſeſe atq; illas incolumes præſtiterunt. At quas naues uẽtus exteriores nactus eſt, earũ alias ad loca quæ dicuntur ἱπνοὶ. i. furni, quæ ſunt in Pelio extulit, alias in littus, alias in ipſam Sepiadem illiſit, alias in urbẽ Caſtanæam, alias in Meliboeam expulit: erat enim intoleranda uis eius. Enimuero ferunt Athenienſes Boream inuocaſſe ex oraculo alio, q̃d eis redditum eſt, ut generũ ſuum ad ſibi opitulandũ inuocarent. Habet autẽ (ut apud Græcos fertur) Boreas in matrimonio Orithyiam Atticam Erichthei filiã. Ex hoc coniugio, ut fama eſt, Athenienſes inducti ſunt ad coniectandum Boream ſibi generum eſſe: Et dum in Chalcide pro Europa excubarent, cum intelligerent auctũ iri tẽpeſtatẽ, inuocauere Boream, cui prius ſacrificauerant, & Orithyiã, ut ſibi auxilio eſſent, & Barbarorum naues corrumperent, quẽadmodum prius fecerãt circa Athon. Num ob id Boreas ingruerit in Barbaros apud ſtationẽ agentes, nõ queo dicere: Certe Athenienſes aiunt & añ fuiſſe ſibi auxilio Boreã, & tunc illud effeciſſe. Atq; digreſſi illinc, delubrum Boreæ extruxere ad amnẽ Iliſſum. In hac qui pauciſſimas naues, ĩ non pauciores quadringentis periſſe aiunt, uiros quoq; innumerabiles, ac uim pecuniarũ immenſam. Vt Aminocli Cratineo uiro Magneti maiorẽ in modũ fuerit fructuoſũ hoc naufragiũ: qui aliquãto pòſt, dũ circa Sepiadẽ humũ fodit, multa pocula aurea eiecta, multa argẽtea pcepit, theſauroſq; Perſarũ inuenit, affatimq; aliarum ex auro rerum lucratus eſt: & cũ alioqui nõ eſſet fortunatus, è rebus repertitiis mirifice eſt ditatus. Nam fuit ei utilitas quædam ingrata, ac doloris cauſa, q̃ erat filiis orbatus. Nauium autem onerariarum, aliorumq; nauigiorum quæ perierunt, numerus iniri non poteſt. Vnde præfecti claſſis ueriti, ne ſibi poſt acceptam calamitatem Theſſali incurſarẽt, excelſum ſibi uallum è naufragiis circundederunt. Triduo enim tempeſtas perſtitit. Quarto tandem die Magi inciſiones faciendo, & ueneficiis incantando uentum, ad hæc Theti ac Nereidibus ſacrificando, tempeſtatem compeſcuerunt, ſiue aliter tempeſtas ipſa ſua ſponte ceſſauit. Theti aũt

Hũc locũ notat Budæus libro 5. de aſſe quem uide.

Formæ in Xerxe dignitas.

Helleſpontias uentus.

Ipni. i. furni. Meliboea op.

Boreas. Orithyia.

Iliſſus flu.

Aminoclis. fortuna.

Xerxis naues cccc. ſub merſæ.

ideo Magi sacrificauere, ꝙ ab Ionibus acceperant Thetim ex eo loco raptã fuisse à Peleo, omnemq; eam oram Sepiadem illius esse, aliarũq; Nereidum. Et uentus quidẽ quarto die cõquieuit. Atq; Græcis diurni sui speculatores, ex Euboicis uerticibus decurrentes, altero ab exorta tempestate die indicarunt omnia quæ circa naufragium contigerant. Quæ isti ubi audiere, fusis prius liberatori Neptuno libamentis, celeberrime rursus ad Artemisium reuehuntur, sperantes sibi paucas aliquas naues fore contrarias. Ita ad Artemisium prouecti, iterum stationem habuere ad templum Neptuni cognomine Liberatoris: quod nomen ab illis inditũ, ad hoc usq; tps perdurat. Barbari posteaq; uentus conquieuit, & fluctus constrati sunt, reuulsis nauibus ad continentem enauigabant, circũuehentesq; promontorium Magnesiæ, rectum cursum in sinum, qui ad Pegasæa fert, tenebant. In hoc Magnesiæ sinu locus quidam est, in quo fertur Hercules, cum è naui Argo aquarũ missus esset, derelict⁹ fuisse ab Iasone atq; à socijs, dum in terram Colchidem ad uellus nauigarẽt. Illinc eñ aquati in pelagus erant abituri, eaq; de re nomen loco fertur esse Aphetæ .i. dimissæ. Hoc in loco Xexianæ naues stationem habuerunt: quaꝝ quindecim, quæ longæ ultimæ appellabãtur, prospectis Græcorum ad Artemisium nauibus, ratæ suas esse, in medium eaꝝ & ad hostes delatæ sunt, quarum dux erat Sandoces Thamasij, Cumæ Aeolidis præfectus: quẽ ante Darius ob hanc causam captum cruce affecerat, ꝙ cum è regijs iudicibus esset, iniquam sententiam ob pecuniam tulerat. Sed eius in cruce suspensi Darius reputans plura peccatis esse beneficia, in domum regiam collata, hoc reperiens, agnoscensq; properantius se q̃ prudentius egisse, hominem soluit. Ita regem Darium elapsus ac uitæ restitutus, tunc in Græcos delatus, non iterum erat elapsurus. Hos ad se cursum tenẽtes Græci ubi uidere, cognito hominum terrore, aggressi repente cepere. In quarũ nauium unà captus est Aridolis, Alabandensium, qui sunt in Caria, tyrannus: in altera Penthylus Demonoi, dux Paphius, qui è Papho xij. naues cũ duxisset, amissis earum undecim tempestate, quæ ad Sepiadem extiterat, cum una quæ superabat, tendens ad Artemisium, captus est. Hos Græci quæ uolebant de Xerxis exercitu scisciti, uinctos ad Corinthiorum isthmum dimisserũt. Cætera Barbarorum classis, præter quindecim naues, quibus præfuisse Sandocem dixi, ad Aphetas puenit. Xerxes cum terrestribus copijs per Thessaliam & Achaiam iter faciens triduo, euasit in Melienses: cum in Thessalia certamen curule fecisset, suas equas experiendi gratia, ꝙ illic optimas Græcarum equas esse audiebat, in eo certamine multo inferiores Græcæ. Fluuiorum qui sunt in Thessalia, solus Onochonus potanti exercitui non suffecit. Xerxi ad littoralia Achaiæ tendenti, perductores sui cuncta referre cupientes, enarrabant id, quod de tẽplo Iouis Aphlystij ab indigenis enarratur: Athamantem Aeoli filium, inito cum Ino consilio necem Phryxo machinatum: Deinde Achæos ex oracvlo tale certamen illius posteris proposuisse, ut qui eo genere maximus natu esset, huic aditu curiæ, id est prytanei (quam leitum Achæi uocant) interdiceretur: ipsis excubias agentibus, si quis adisset, non prius adire posset, q̃ mactatus esset. Ita multos cum iam mactãdi essent, eo metu in aliam profugisse regionem. Interiecto deinde tpe, cũ reuersi essent, & in prytaneũ ingressi, si essent deprehensi, toto corpore coronis coopto, & cũ põpa eductos mactari consuesse. Hoc posteros Cytissori Phryxo geniti ob id pati, quod cũ Achæi expiationẽ loci facientes, ex oracvlo Athamantem Aeoli essent immolaturi, Cytissorus iste è terra Colchide ueniẽs, illũ liberauit: eoq; facto posteris eius ĩtã dei fuisse iniectã. Hæc cũ audisset Xerxes, ubi ad lucum adfuit, & ipse ab eo abstinuit, & idẽ suis copijs imperauit: domũq; itẽ propugnatoꝝ Athamantis ac fanũ ueneratus est. Hæc in Thessalia Achaiaq;, à qb⁹ locis pcessit Xerxes in Melidẽ iuxta maris sinũ, ubi totũ diẽ æstus atq; recipro catio fluctuũ fit. Huic sinui circũiectus est locus cãpester, alibi spatiosus, alibi arctus admodũ. Et ipsi campo circũiecti montes editi atq; inacessi, oẽm Meliadem cingentes regionẽ, quæ petræ Trechiniæ nominant. Prima in sinu urbs ab Achaia euntibus est Anticyra, quã amnis Spherchius ꝑterlabẽs, ex Enienſib⁹ in mare defluit. A quo alter amnis xx. ferme stadijs abest, cui nomen inditũ est Dyras: quem fama est emersisse ad ferendã

Thetidis raptus à Peleo.

Neptunus liberator.

Hercules ab Iasone relictus.

Aphetæ.

Sandoces. Cuma.

Thessaliæ equæ.

Onochonus defecit Xerxi.

Herculi opẽ. Ab hoc totidẽ ſtadiorũ intercapedine alius amnis eſt, q̃ uocatur Melas, id eſt, niger. Vnde urbs Trechis quinque ſtadia abeſt, ſita in ampliſſimo regionis ſpatio, a montibus ad mare, utpote duobus & uiginti millibus iugerum planitie montis, qui terram Trechiniam circũdat. Ad Trechinis meridiẽ anfractus eſt, per quem Aſopus circa radices montis defluit: ad cuius meridiem alius non magnus amnis eſt, noſe Phœnix, ex his montibus in Aſopum defluens. Iuxta Phœnicem anguſtiſſimum uiæ eſt. Quippe qua muri coartata modo, plauſtrũ agi põt. A flumine Phœnice ad Thermopylas quindecim ſtadiorum eſt interuallum, in quo uicus eſt noſe Anthela: quem pterfluens Aſopus, in mare inuoluitur: & ei locus ſpatioſus eſt circuniectus, ubi templum Cereris Amphictyonidis extructum uiſitur, & ſedilia Amphictyonibus, & ipſius Amphictyonis delubrum. Rex Xerxes quidem in Trechinia Melidis caſtra habebat, Græci uero in tranſitu, qui locus à pleriſq; Græcorum uocatur Thermopylæ: ab indigenis autem atq; accolis Pylæ. Hæc erant utrorunq; caſtrorum loca, Xerxe omnibus quæ ad uentum boream ſpectant uſq; ad Trechinem potito: Græcis, quæ per hanc continentem ad auſtrum & meridiem ferunt tenentibus. Qui hoc in loco Perſam Græci opperiebãtur, hi fuere, Spartanorũ trecenti armati, Tegeitarũ & Mantinenorũ mille, totidem ex utriſq;. Ex Orchomeno Arcadiæ centũ uiginti, ex reliqua Arcadia mille: Tot quidem ex Arcadia. A Corintho aũt quadringenti. A Phlyunte ducenti, & Mycenæorũ octoginta: Hi Peloponneſo aderant à Bœotijs: Theſpienſes ſeptingenti, Thebani quadringenti. Præter hos euocati erant Locrenſes Opuntij cũ omni copia, & Phocenſium mille. Ipſi em̃ Græci eos euocauerant, miſſis nunciis, qui dicerent ſe q̃dem p̃curſores aliorum ueniſſe, cæteros aũt ſocios propediem expectari: tutelam uero maris eſſe in Athenienſiũ p̃ſidio Aeginetarũq;, & eorũ q̃bus res naualis iniũcta eſſet: Nec ſibi quippiam eſſe formidoloſum. Non em̃ deum eſſe qui bellum Græciæ inferret, ſed hoſtem: nec mortalem quempiã aut eſſe aut fore, qui ex quo natus eſt, mali exors ſit, & ut quiſq; maximus eſt, ita ei deberi maxima. Itaq; cum mortalis ſit q̃ bellũ inferat, ab opinione eſſe caſurũ. Hæc illi audientes, in Trechinem auxilio iere. Erant his cum alij duces ſuæ quiſq; ciuitatis, tũ uero penes quẽ ſumma imperij erat quem maxime admirabantur, Lacedæmonius Leonides Anaxandridæ, q̃ Leontis, qui Eurycratidæ, qui Anaxandri, qui Eurycratis, qui Polydori, qui Alcamenis, qui Teleclì, qui Archelai, qui Egeſilai, qui Doriagi, qui Leobotis, qui Echeſtrati, qui Hegeſis, qui Euryſthenis, qui Ariſtodemi, qui Ariſtomachi, qui Cleonidæi, qui Hilli, qui Herculis filius fuit, adeptus ex inopinato regnum. Nam cum duo forent ei fratres natu maiores, Cleomenes & Dorieus, aberat à cura regionis adipiſcendæ. Verum Cleomene ſine uirili ſobole defuncto, & Dorieo iam non ſuperſtite, ſed & ipſo in Sicilia uita functo, ita regnum ad Leonidem peruenit, qui Cleombroto maior natu erat. Is enim nouiſſimus fuit Anaxandridæ liberorum, habebatq; in matrimonio Cleomenis filiam: Qui dum ſe ad Thermopylas contulit, delegerat trecentos è primoribus uiros, & quibus filij erant: aſſumpſeratq; eos Thebanos, quorum de numero feci mentionem, quorum dux erat Leontiades Eurymachi. Hac de cauſa Leonides dedit operam ut Græcos ſumeret ſolos, q̃ eos maxime infimulabat, quia cum Medis ſentirent. Euocabat igitur eos ad bellũ, ſciendi cupidus, an unà mitterent auxilia, an ex profeſſo adimerẽt Græciæ ſocietatẽ. Sed illi aliud ſentientes, tũ auxilia miſerunt. Eorum q̃ cum Leonide fuere, primos miſerunt Spartiatæ: ut his inſpectis, alij ſocij in militiam p̃ficiſcerentur, ne ue cum Medis ſentirent, ſi eos ſuperari audirent. Ipſi autem celebratis Carnijs (hæc em̃ ſacra morabantur eos) relictis Spartæ cuſtodibus, erant cum omni copia illuc celerrime ituri auxilio. Reliqui etiam ſocij ad id agendum itidem animati (nam tp̃s Olympiadis in hæc negocia inciderat) haud ſuſpicati tam cito apud Thermopylas bello decernẽdũ, præcurſores miſerant: ita iſti ſibi faciendum ſtatuerant. At ij Græci, qui apud Thermopylas erant, ubi ad ingreſſum Perſa aduentabat, metu perculſi, de decedẽdo conſultabãt. Cæteri Peloponnẽſes cenſebant faciendũ, ut reuerſi in Peloponneſum, iſthmi cuſtodiã agerent, Huic ſententiæ cum infenſi eſſent Phocenſes & Locrij, Leonides ſuadebat

Trechis.

Aſopus flu.

Phœnix flu.

Anthela uicus.

Cereris Amphictyonidis fanum.

Thermopylæ.

Amphictyonũ ſedilia.

Pylæ.

Græcorum Perſam opperientium catalogus.

Mali exors nemo eſſe põt

Leonidis regis Spartiatarũ genealogia.

Cleõbrotus.

Carnia feſta.

illic perſtandum,& nuncios ad accerſendas ſubſidio ciuitates dimittẽdos,tanq̃ ſe pauci-
oribus q̃ ut Medoꝝ exercitũ arcerent.Hæc iſtis conſultantibus,Xerxes equitẽ quẽdã ad
ſpeculandũ,quot illi eſſent,& qd agerent,mittit. Audierat enim iã tum cũ in Theſſalia
eſſet,eò loci contractam eſſe exiguam copiã,eiuſq; duces eſſe Lacedæmonios, atq; Leoni
dem,è gñe Herculis. Eques ubi ad ſtationẽ Græcoꝝ ſucceſſit,contemplat, aſpicitq; nõ
ille quidem oẽs milites(nam eos q intra murũ,quẽ excitauerãt,excubabant,intueri ne-
quibat)ſed eos q extra murũ agebãt.Erant aũt eo tpe, exterius manendi in Lacedæmo
niorum ſtatione uices.Eos aĩaduertit partim ſe ludo gymnaſtico exercentes, partim co-
mã pectentes.Hæc cũ admiratione intuitus,eoꝝ numero, ac cæteris oĩbus plane cogni-
tis, per ocium ſeſe recipit. Nemo eñ illoꝝ inſequebatur, ſed hoĩem magno contẽptui
habebant.Regreſſus ad Xerxem,cuncta quæ inſpexerat refert.Quæ Xerxes audiens,nõ
poterat coniectare qdnã molirent,tanq̃ quoad poſſent perituri pariter, & hoſtẽ pditu-
ri.Sed cũ ridiculã rẽ ſibi facere uiderentur,accerſit ad ſe Demaratũ Ariſtonis,q in exer
citu erat:quẽ,ut uenit,interrogauit hoꝝ ſingula,cupiens noſſe qd ab Lacedæmoniis age
retur.Et ille:Audiſti,inquit,antea me,dum aduerſus Græciã proficiſceremur,de his ui
ris.Et cũ audiſſes loquẽtẽ hæc quæ euẽtura puidebã,deriſui habuiſti. Quãq̃ mihi ſum-
mum diſcrimen eſt aduerſus te rex ueritatẽ tuenti,audias tñ nunc quoq; ueritatem: Hi *Lacedemoñ.*
uiri ad nobiſcũ pugnandum de ingreſſu uenere, atq; hoc apparant. Nam ita ſeſe apud *conſuetudo.*
eos habet conſuetudo:Quoties adire aĩæ periculum debent,tũc capita comũt: qd ſcies,
ſi hos,& q Spartæ manſerunt,ſubegeris, nulla hoĩm gens alia eſt quæ contra te rex au-
deat tollere manus. Etenim nunc aduerſus regnũ inter Græca pulcherrimum, atq; uiros
ſtantiſſimos tendis. Xerxe,q; hæc eis admodũ incredibilia uiderentur, interrogante,
quo pacto tantillæ copiæ cum ſuis pugnaturæ eſſent,rurſus, inqt, pro uano me ducas,
niſi hoc tibi ut ego annuo,uſu uenerit.Hæc dicens, tñ Xerxi non perſuaſit. Itaq; quatri-
duum Xerxes ſuperſedit,ratus eos illinc fugam eſſe facturos.Quinto die cũ putaret im-
pudentiam illorum atq; temeritatem eſſe in permanendo,ira percitus,Medos in eos ac
Ciſſios mittit,imperans ut illos caperent uiuos,& in conſpectum ſuum abducerent.Me
di,ubi facto impetu in Græcos impreſſionem fecerunt, multi cadebant,aliiſq; ſuperue
nientibus nihil tñ promouebant,etſi uehementer ingruebant:palam facientes cum aliis
oñibus,tum uero ipſi regi,ſe quidem multos hoſtes eſſe,at paucos uiros. Fuit autem hic
pugnæ congreſſus interdiu.Poſt ubi Medi ſe ægre tutabãtur,tum uero ipſi ſe ſubduxe-
re:Perſæq; ſubeũtes excepere iñ,quos immortales rex appellabat, quoꝝ dux erat Hydar *Perſarum cũ*
nes,tanq̃ facile hoſtem pfligaturi. Vbi & hi cum Græcis cõgreſſi, nihilo minus q̃ Medi *Lacedemon.*
proficiebant,ſed eodẽ modo pugnabant, utpote longioribus haſtis q̃ Græci utentes, & *congreßio.*
in locis anguſtis,ubi nullꝰ multitudinis erat uſus. Ibi Lacedæmoniũ dignam memoratu
pugnam edebant,cum aliis in rebus oſtentantes ſe perire inter imperitos pugnare, tũ ue
ro quod quoties terga uertebant,conſerti fugiebant.Quos Barbari, dum fugientes cer-
nerent,cum uociferatione & crepitu ingruebant. At Græci rurſus ſe conuertentes, ad-
uerſis pectoribus eos excipiebant: & q̃is innumera multitudine proſternebãt,aliquot
tñ illic ex ipſis Spartiatis occubuere. Perſæ, poſtea q̃ & cateruatim & uniuerſis copiis
iter occupare conati,nihil tñ promouebant,itẽq; ſeſe receperũt. Fertur Xerxes cũ ad ſpe
ctaculum adeſſet,in ipſo cõgreſſu pugnãdi ter è ſolio reſiliſſe, q; uidelicet exercitui ſuo
timeret.Poſtero die nihilo melius Barbari præliati ſunt. Nam ſperantes fore ut illi,qui
pauci eſſent & fauciñ,nequirent manus leuare ad pugnandum,cũ conflixiſſent, eos Græ
ci excepere,inſtructis ordinibus,& in ſuo quiſq; loco ac p nationes digeſti, præter Pho
cenſes,q in mõte ad iter obſidendũ locati erãt. Perſæ ubi nihil aliud q̃ pridie agendũ ui
dent,abſcedunt.Ibi regẽ ancipitem,quodnã in re præſenti cõſilium capeſſeret, Epialtes
Euridemi allocuturus adiit,tanq̃ magna aliqua re ab illo remunerãdus,indicauit ei tra-
mitem,qui p montem ad Thermopylas ferebat: quo factionẽ eoꝝ Græcorum qui illic *Pylagoræ*
erant,euertit.Is poſtea Lacedæmoniorum metu in Theſſaliam profugit: cuius profugi *Athenæus*
Pylagoræ Amphictyones apud Pylæam congregati, caput pecunia licitati ſunt:

qui interiecto deinde tẽpore, ab Athenade uiro Trechinio, Anticyræ (nam illuc redierat) interẽptus est. Quẽ etsi ob aliam causam quam ego in sequentibus reddam, Athenades hic interemit, nihilo tamen facilius ab Lacedæmonijs præmio affectus est: Hunc in modum Epialtes postea interijt. Est & alia quæ fertur fama: Onetem Phanagoræ, uirum Caristium, & Corydalum Anticyrensem, fuisse qui ea dixerint regi, & circũ montem Persas deduxisse: quod apud me prorsus fide caret. Nam hinc licet cõiecturemus, primum, ꝙ Græcorum Pylagoræ, non Onetæ & Corydali, sed Epialtæ Trechinij caput pecunia licitati sunt, ꝙ scilicet eum compertissimũ haberent: Deinde ꝙ Epialtem ob hãc causam scimus se fuga proripuisse: Postremo, ꝙ Onetes qui non erat Melienſis, ita demum tramitem illum nouisset, si in ea regione permultũ diuersatus fuisset: ideoq; Epialtæ culpam asscribo, ꝙ Persas per montem circunduxit, & ad tramitem perduxit. Xerxes ea quæ Epialtes se confecturum spondebat probans, maiorem in modum lætus, sine mora Hydarnem cum ijs, quibus præerat, copijs misit. Ille circa lucernarum incensionem, id est, sub crepusculum, è castris profectus est, & tramitem ingressus, & quem tramitem indigenæ Melienses uestigauerũt: eoq; inuestigato Thessalos deduxere aduersus Phocenses eo tempore, quo Phocenses intersepto muris transitu, ad arcẽdum bellum in præsidio erant. Extrinsecus nihil admodum præceptus transitus erat, cum nihil esset uti iis Melienſibus. Etenim sic sese habet ille callis. Ab Asopo fluuio, q̃ per montis meat anfractum, incipit, cui monti ac uiæ idem nomen est inditum Anopæa. Hæc Anopæa per dorsum mõtis extenta, desinit iuxta Alpenum urbem, quæ prima est ex Locridibus, Melienses uersus, ac iuxta lapidem nomine Melampygum, id est, nigrum fontem, ac iuxta κερκώπων ἕδρας, hoc est, malitiosorum sedes: ubi angustissimus callis est. Hac uia atq; ita se habente, Persæ Asopum transmittentes, iter tota nocte fecerũt, à dextra Octæos montes, ad sinistram terram Trechiniorum habẽtes: ac sub exortum auroræ in cacumẽ montis euaserunt: quo in loco (sicut superius ostensum est) mille Phocensium armatorum præsidium excubabat, tum ad suam tetram, tum ad uiam tutandam. Nam transitus inferior, à quibus dictum est custodiebatur, ꝙ eam per montem uiam ultro ab Leonide acceptã obsidebant, q̃ hoc modo Persas ascẽdisse animaduertẽrũt: Cum eos illi toto monte conscendendo propter frequentiam quercuum latuissent, tamen edito multo strepitu (ut res postulat) frondium subter pedes constratarum (erat enim cæli tranquillitas) Phocenses recurrerunt: & dum sibi arma induunt, confestim Barbari adfuere: qui conspicati uiros arma sibi circundantes, obstupuere: Quippe qui (ut in exercitu asseruatum fuerat) neminẽ sibi sperabant occursurum. Ibi Hydarnes perterritus, ne Phocenses Lacedæmonij forent, Epialtem percontatus est, quisnã ille esset exercitus. Mox certior rei factus, Persas tanq̃ in aciem instruxit. Quorum missilibus multis crebrisq; Phocenses cũ ferirentur, fugam fecerunt in uerticem montis, gnari aduersum se ab initio illos uenisse, & se præparabant tanq̃ perditi: Ita isti sentiebant. Verum eis spretis, ij qui circa Epialtẽ & Hydarnem erant Persæ, rapidi de monte descendunt. At ijs Græcis, qui apud Thermopylas erant, primum uates Megistias extis inspectis, indicauit mortem illis pariter & sibi impendere. Deinde transfugæ notum fecere, Persas montem circuire: sed hi adhuc per noctis tẽpus. Tertio loco significauere speculatores diurni, quia uerticib⁹ montis decurrerunt iam die illucescente. Hic inter se consultantes Græci, sententijs discrepabant. Alij enim stationem non deserendam suadebant, alij id dissuadentes contendebant. Ita dissidentium partim abscedunt, dilapsiq; in suam quisque urbem se recipiunt: partim, qui cum Leonide erant, ad illic perstandum se accingunt. Fertur autem ipse Leonides eos qui abscessere dimisisse, de illorum uita solicitus. Se uero & Spartiatas, qui adessent, non facturos è sua dignitate si stationem desererent, ad quam tutandam ab initio ueniissent. Cæterum ego magis illi opinioni accedo, Leonidem posteaquam animad uertit socios ignauos, & inuitos esse ad periculum subeundum, ueniam eis abeundi dedisse, sibi uero decedere inhonestum putasse: permanenti autem illic, ingentem gloriam futuram, & Spartæ nunquam defuturam felicitatem speraſſe. Siquidem iam

Onetes. Corydalus.

Lucernarũ incensio.

Thermopylarum calis.

Anopæa.

Alpenus.

Melampygus lapis.

Cercopon hedræ.

Octæi mõtes

Megistiæ extispicia.

Leonides.

inde ab initio moti belli Spartiatis à Pythia redditum erat oraculum, fore, ut aut Sparta euerteretur à Barbaris, aut rex eius occumberet: Quod oraculum hexametris illa uersibus reddidit, in hæc uerba: *Spartiatarū oraculum.*

Vobis, ampliuagæ colitis qui mœnia Spartæ,
Aut urbs clara dabit Persa uictore ruinam,
Aut si non erit hoc, oriundus ab Hercule quidam,
Flebitur extinctus rex in Lacedæmonis ora.
Nam neq; taurorum, neq; uim feret ille leonum:
Sed Iouis, & cuius reor haud tolerabile robur,
Alterutrum donec passim discerpserit horum.

Hæc reputantem Leonidem, cupidumq; gloriæ comparandæ, crediderim solū ex Spartiatis remisisse socios potius, q̄ illos qui abierunt in sententijs dissidentes tam deformiter abisse. Cui rei non minimo id mihi testimonio est, uatem Megistiam huius expeditionis comitem, qui ferebatur Acarnas esse, & à Melampode oriundus, prælocutum ex extis ea, quæ erant euentura: eundemq; cum propalam à Leonide dimitteretur, ne secum periret, tamen abscedere noluisse, filium modo, qui ei unicus erat, unà militantem missum fecisse. Ita socij quos Leonides remittebat, ei obtemperantes abiere. Thespienses tantum atq; Thebani perstitere cum Lacedæmonijs. Thebani quidem inuiti ac nolentes, quippe quos Leonides loco obsidum distinebat: Thespienses uero libentissimi, qui negauerunt se Leonidi, & qui cum erant desertis, abscessuros: Permanentesq; unà cum illo occubuerūt, quorum dux erat Demophilus Diadromei. Xerxes sub exortum solis libaminibus factis, tantisper moratus, dum tempus esset, quo forum solet maxime frequens esse hominibus, è castris mouit. Etenim ita ab Epialta erat mandatum. Nam descensus à monte compendiarius magis, ac breuioris multo spatij, quàm circuitus montis atq; ascensus. Barbari qui circa Xerxem erant, ad Leonidem & ad Græcos, qui cum eo erant, accesserē: & isti tanquam ad necem iam multo magis, quam à principio fecerant, progressi sunt ad fauces introitus laxiores. Nam munitiones muri eos tutabantur. Et cum superioribus diebus in loca arctiora prodeuntes dimicassent, tunc extra angustias facto concursu permulti Barbarorum cadebāt. Nam duces à tergo sui quisq; agminis, uerberibus, quæ gestabant, unumquemq; cædebant, assidue ad procedendum adhortantes. Multi eorum in mare decidentes, absumebantur, multo plures inuicē uiui proculcabantur, cum nulla prætereuntis ratio haberetur. Cumq; scirent impendere sibi necem ab ijs qui montem circuirent, quod roboris habebant, id omne in Barbaros ostendebant, ingruentes ac sese intrudentes. Quorum plerisque, cum iam lanceæ diffractæ essent, nonnulli gladijs Persas obtruncarent, tunc Leonides in hoc labore cecidit, nauata strenuissime opera, & cum eo alij insignes Spartani: quorum ego tanquam strenuorum uirorum nomina audiui, & quidem trecentorum omnium. Persarum quoq; illic cum multi alij tam celebres ceciderunt, quàm incelebres: tum uero duo Darij filij, Abrocomes & Hyperanthes: quos Darius ex Phrataguna Atarnis filia tulerat. Atarnes autem Darij regis frater, Hystaspisq; Arsamæi filius: qui dum Dario filiam nuptum dedit, omnem insuper ei domum tradidit, ut qui esset unicæ pater. Hi duo Xerxis fratres super cadauer Leonidæ pugnantes occubuere, adeo uehementi Persarum Lacedæmoniorumq; conflictu, ut Græci ter hostibus in fugam uersis, cadauer Leonidæ uirtute subtraxerint: & eousque perstiterint, dum ij qui cum Epialte erant, adfuere: quos ubi audiere Græci, tum uero pugnandi ardor immutatus est. Nam ad angustias uiæ sese recepere: & introgressi murum, tumulum quendam occupantes, addensati insedere cuncti, præter Thebanos. Est autem tumulus in ingressu, ubi nunc super Leonidem stat lapideus leo. Hoc in loco defensantibus sese gladijs, qui adhuc eis supererant, Barbari circunfunduntur, & manibus & uocibus incessentes. Alij ex aduerso urgentes, & munitionem muri subruentes, alij undiq; circunuenientes circunstantes. Lacedæmoniorum atq; Thespiensium, cum tales extiterint, præstantissimus tamen extitisse fertur Dieneces Spartanus: quem antequam cum

Megistias.

Demophilus.

Spartiatarū cædes ad Thermopylas.

Leonidæ mors.

Abrocomes. Hyperanthes Phrataguna. Atarnes.

Græcorū uirtus.

Leo lapideus

Dienecis præstantia.

Medis cõfligeretur, hoc dixiſſe aiunt, cum à quodam Trichinio audiſſet Barbaros præ multitudine ſagittarum quas emitterent ſolem obducere, tantam eorum eſſe copiam, adeo non expauefactus eſt, ut parui faciens Medorum turbam, reſponderit: Omnia ſibi bona Trichinium hoſpitem nunciare: ſi Medi ſolem obducerẽt, ſe ſub umbra cum illis, non in ſole pugnaturos. Hæc & alia huiuſmodi dicta memoratu digna, aiunt Dienecẽ Lacedæmonium reliquiſſe. Secundum hunc è Lacedæmoniis duo fratres præſtantiſſimi feruntur fuiſſe, Alpheus & Maron, Orſiphanto geniti. E Theſpienſibus Dithyrambus Harmatidei. His eò loci ubi ceciderunt ſepultis, & iis qui prius, q̃ ſocij à Leonide remiſſi ſunt occubuerant, epigrammata his uerbis inſcripta ſunt:

Dienecés.
Maron.
Alpheus.
Epigrammata Spartiatarum.

Terdecies centum hic certarunt millibus olim
E Peloponneſo bis modò mille uiri.

Hæc uniuerſis ſuperſcripta ſunt, illa peculiariter Spartiatis

Nos Lacedæmoniis refer hic peregrine iacentes,
Exhibito illorum uocibus obſequio.

Hoc epigramma inſcriptum eſt Lacedæmoniis, illud uatis:

Megiſtiæ epigramma.

Nobilis hoc buſtum eſt (Medi occidere) Megiſtæ,
Sperchion ad fluuium, non ſed inultus obit.
Qui uates obitum quamuis præſciret adeſſe,
Spartæ haud ſuſtinuit deſeruiſſe duces.

Qui hos epigrammatis & cippis exornarunt, Amphictyones fuere, præter epigramma uatis Megiſtæ, quod Simonides Leoprepis filius, propter hominis familiaritatem inſcripſit. Ex his trecentis duo, Eurytus & Ariſtodemus, feruntur ob extremam lippitudinem è caſtris ab Leonida remiſſi, & in Alpenis decubuiſſe: & communicato inter ſe conſilio, cum liceret aut ſalutẽ ſibi parare Spartam uerſus, aut ſi reuerti recuſarent, una cum aliis occũbere, in neutro horum quæ licebat eis facere, inter ſe conueniſſe: ſed cum ſententiis diſcreparent, Ariſtodemus quidem præ ignauia remanſiſſe: Eurytus uero audita Perſarum circuitione, petiſſe arma; ſeq; eis indutum iuſſiſſe ſeruum, ut ad pugnantes deduceret. Iſte ubi deduxit, fugæ ſe mãdauiſſe: ſic dato in agmen impetu, occubuiſſe. Quod ſi uel Ariſtodemus ſolus redire Spartam neglexiſſet, aut ſi ambo reduces fuiſſent, uidentur mihi Spartiatæ nullam iis pœnam irrogaturi fuiſſe. Nunc altero eorum extincto, in hunc, qui habens eandem occumbendi occaſionem, tamen occumbere noluerit, neceſſario debuiſſe magnopere iraſci. Quidam hunc in modum, & ob hanc cauſam Ariſtodemum ſoſpitem rediiſſe Spartam aiunt: Alii enim, cum ab exercitu pronuncio mitteretur, & poſſet pugnæ quæ fiebat adeſſe, tamen recuſaſſe, ſed moratum in uia, fuiſſe ſuperſtitem: ſociumq; eius qui una mittebatur, in pugnam profectum oppetiſſe. Ariſtodemus Lacedæmonem regreſſus, probro & ignominia notatus eſt: probro, quod eum nemo neque igni neque alloquio impertiuit: ignominia, quod Ariſtodemus fugax appellatus eſt. Verum hic omnem ſibi obiectam culpam, in pugna apud Platæas geſta deleuit. Fertur item alius ex eiſdem trecentis ſuperfuiſſe, in Theſſaliam pronuncio miſſus, cui nomen erat Pantitæ: ſed Spartam reuerſus, cum opprobrio eſſet, ſeſe ſtrangulaſſe. Thebani, quorum dux erat Leontides, ui retenti aduerſus regis copias, tamen à partibus Græcorum è quibus erant, dimicauerũt. At ubi res Perſarum ſuperiores eſſe animaduerterunt, ibi à Græcis qui cum fuerant, ad tumulum ire properantibus ſe diſſociantes, manus ad Barbaros protenderunt, ad eoſq; propius acceſſerunt, referentes (quod uerum erat) ſeſe cum Medis ſenſiſſe, terramq; & aquam regi inter primos dediſſe, ac ui coactos ad Thermopylas ueniſſe, & à culpa cladis illatæ abeſſe. Hæc regi allegantes, quorum etiam Theſſalos teſtes habebant, ſeruati ſunt: non tamen uſquequaque fortunati. Nam Barbari qui eos cepere, aliquot ut accedebant obtruncauerunt: pluribus iuſſu Xerxis regias notas inuſſerunt, à duce Leontida exorſi. Cuius filium Eurimachum poſtea Platæenſes quadringentorum Thebanorum ducem, quod urbem ipſorum occupaſſet, interemere: Hunc quidem in modum Græci ad Thermopylas dimicauerunt.

Pantitæ.
Leontides.
Thebani manus protẽdũt
Thebanis ſtigmata regia inuruntur.
Eurymachus

Xerxes autem accitum Demaratum interrogauit, hinc orsus: Demarate, uirum te bonum esse indicio ueritatis experior. Quæ enim dixisti, ea omnia perinde euenere. Nunc hoc mihi pandito, quotnam sunt Lacedæmonij, quotue eorum tales in re bellica, an & uniuersi? Cui Demaratus: Multitudo rex, inquit, Lacedæmoniorum omnium magna est, & ciuitates multæ. Quod autē discere uis à me, scies: Est in Lacedæmone urbs Sparta octo millium ferme uirorum, qui omnes his qui hic pugnauere sunt similes: cæteri Lacedæmonij non illi quidem similes, sed tamen uiri sunt strenui. Ad hunc Xerxes: Demarate, inquit, agedum expone quo pacto hos uiros minima cum difficultate subigamus. Tu nanq; calles quò tendant eorum consilia, utpote quorum rex fuisti. Cui Demaratus: Tum cum, inquit, me rex libenter consulas, æquum est me tibi quod optimum sit expromere. Id quod uis hoc pacto fiet, si trecentas naues cum suis propugnatoribus in oram Lacedæmonicam mittas. Adiacet autem illi insula nomine Cythera: quam obrui mari q̄ extare conducibilius esse Lacedæmonijs Chilon aiebat, uir apud nos sapientissimus: uidelicet expectans semper ab ea aliquid tale futurum, quale nunc ego expono: nō ille quidem tuam classem præuidens, sed quamcunq; similiter extimescens. Ex hac igitur insula proficiscentes tui Lacedæmonios territent. Ita illi domestico occupati bello, neq; tibi erūt infesti: neq; cæteræ Græciæ, cum à tuis pedestribus copijs expugnabitur, auxilia ferent. Subacta reliqua Græcia, Laconici per se reddentur inualidi. Quod nisi feceris, hoc fore expecta: Est Peloponnesi arctus isthmus: quo in loco Peloponnensibus omnibus coactis, alia tibi prælia superioribus atrociora futura prospicio. At si illud feceris, & isthmus hic citra prælium, & cæteræ ciuitates ultro tibi se dedent. Post hunc Achæmenes Xerxis frater, classis præfectus, cum ei colloquio interesset, ueritus ne Xerxes ad id agendum induceretur: Animaduerto, inquit, te rex uerba admittere uiri, qui tibi prospere agenti inuidet, aut etiam res tuas prodit. His enim moribus uti Græci gaudent, ut & fortunato inuideant, & meliorem oderint. Quod si è præsenti conditione, cū naues quadringentæ naufragium fecerint, trecentas alias è cætera classe miseris ad obeundam Peloponnesum, profecto fient nobis aduersarij pares ad decertādum. At si coniuncta classis fuerit, inop pugnabilis reddetur, & ante omnia nobis illi impares erunt: simulq; omnis exercitus nauticus terrestri, & inuicem terrestris unà iter faciens, nautico erit auxilio. Quos si distraxeris, neq; tu illis usui eris, neq; illi tibi. Tu uero tua ipsius bene constitueris, si aduersariorum res apud te non agitaueris. Hic illi bellum sistent, hæc agent, tot numero sunt. Illi enim per sese ad sibijpsis prospiciendum sufficiunt, & nos item ad prospiciendum nobis. Quod si Lacedæmonij aduersus Persas in pugnam ibūt, impendentem sibi cladem haud quaquam deuitabūt. Ad hæc subijciens Xerxes: Recte, inquit, Achæmenes mihi uideris dicere, quod & faciam. Demaratus quod optimum ille quidem mihi sperat esse, id suadet: eius tamē sententia à tua superatur. Neq; uero illud admitto, cum nolle rebus meis bene consultum, ut ex ijs quæ antea ab hoc dicta sunt, & ex ipsa re coniecto. Quoniam ciuis quidem ciui secundis rebus prædito inuidet, eumq; male odit: cum tamen patrio solo nihil eodem cōsultante, quod optimum sibi uidetur, suadet: nisi procul abfuerit à uirtute, quales pauci sunt. Hospes autem hospiti prospera fortuna utenti, omnium est beneuolentissimus, eiq; consultanti optime cōsulit. Quapropter ab insectatione, qua in Demaratum uteris hospitem meum, posthac abstinere te iubeo. Hæc Xerxes locutus, inter cæsos transijt, ubi erat Leonides: quem cum audisset Lacedæmoniorum regem eundemq; ducem esse, iussit abscisso capite in crucem tolli: ut mihi cum alijs multis indicijs, tum hoc præcipue manifestum sit, regem Xerxem maxime omnium exarduisse in Leonidam uiuentem. Nam alioqui nunquam in defunctū hoc genere deliquisset: cum ex omnibus (quos ego noui) hominibus Persæ soleant uiros in re militari præstantiores, honore afficere. Illi quibus imperatum erat, id executi sunt. Redeo ad eam narrationem, unde mihi discessum est. Lacedæmonij primi regem aduersus Græciam tendere acceperunt, atq; ita Delphos ad oraculum miserunt. Vbi responsum est id redditum, cuius paulo antè memini. Acceperunt autem mirum in modum.

Lacedæmon Sparta.

Cythera insula.

Demarati stratagema.

Achæmenis consilium.

Græcorum mores.

Leonides in crucem tollitur.

Demaratus enim Aristonis, qui profugit ad Medos, non ille quidem Lacedæmoniis benevolus, ut & ego arbitror, & ratio dictat, tamen hoc fecit, siue in hoc bene illis consulti uellet, ut coniectare licet, siue quod insultaret: Nam posteaquam Xerxes statuit aduersus Græciam sumere expeditionem, id Demaratus qui Susis erat, cum accepisset, censuit Græcis esse indicandum, sed cum aliter nequiret, quippe periculosum erat, ne deprehenderetur, hanc rem commentus est: Sumptis duarum tabellarum pugillaribus, ceram illinc eradit. Deinde in eorum ligno consilium regis exarat. Quod literis exaratum, rursus cera inducit, ne quid negocij apud uiarum custodes exhiberent pugillares qui ferrentur. Qui ubi Lacedæmonem allati sunt, non poterant eos Lacedæmonij interpretari, antequam (ut ego accipio) Cleomenis filia, eademq; Leonidæ uxor Gorgo, illos admonuit, ipsam rem interpretata, iubens ceram effringi. Fore enim ut literas in ligno reperirent. Ita ei auscultantes Lacedæmonij, literas repertas relegerunt, easq; deinde ad Græcos dimiserunt.

Demarati pugillares.

Literarū mira occultatio

HERODOTI HALICARNASSEI HISTORIARVM LIBER OCTAVVS, QVI VRANIA INSCRIBITVR.

ATQVE hæc quidem ita gesta dicuntur esse. Græci autem, quibus res classiaria delegata erat, hi fuere: Athenienses, qui naues centum uigintiseptem præbuere, iunctis sibi Platæensibus: q etsi rei nauticæ inexperti, tamē strenue alacriterq; pro se illorum naues armauerant: Corinthij, qui attulere naues quadraginta: Megarēses, q uiginti: Chalcidenses totidem sibi ab Atheniēsibus præbitas armauerūt: Aeginetæ undeuiginti: Sicyonij duodecim: Lacedæmonij decē: Epidaurij octo: Eretriēses septē, Troezenij quinq;: Styreenses duas: Chij totidem: cum totidem pentecōteris, id est nauigijs quinquagenūm remorum, quibus auxiliares erant Locri: Opuntij cū septem penteconteris. Hæ naues ad Artemisium in statione erant: quarum quot quiq; attulerunt, mihi dictum est. Vniuersarum uero, præter pentecōteros, ad Artemisium coactarum numerus fuit ducentarum septuaginta unius. His ducem, penes quem summa imperij esset, Spartiatæ præbuerunt Eurybiadem Euryclidæ. Nam socij negauerunt se, nisi Lacon esset imperator, secuturos esse Atheniēses ductores, sed exercitum qui futurus erat soluturos. Etenim iam inde ab initio, antequam in Siciliam ad societatem ineundam mitteretur, agitatum sermonibus erat, tanq; expediret rem nauticam Athenienſibus permittere. Cæterum recusantibus socijs, cessere Atheniēses, q magnifi carent Græciam superesse, quam intelligebant esse perituram, si de principatu contenderent, recte sentientes. Nam intestina seditio tanto deterior est bello quod concorditer geritur, quanto bellum deterius est pace. Hoc itaq; ipsum intelligentes, non repugnandum putauerunt, sed tantisper concedendum, quoad magnopere illis indigebant, quemadmodum constituerant. Siquidem posteaquam expulso Persa iam de illius terra dijudicabant, superbiam Pausaniæ causati, Lacedæmonios ducatu abdicauerūt. Verum hæc posterius gesta sunt. Tunc autem ij Græci qui ad Artemisium se contulerant, ubi uiderunt & multum nauium ad Aphetas esse contractum, & omnia plena exercitu hostili, perculsi metu, quod præter opinionem suam expectationemq; res Barbarorum succederent, consultabant de faciēda fuga ex Artemisio interiorem in Græciam. Quorum consultatione cognita, Euboei obsecrabant Eurybiadem, ut aliquātulum temporis præstolaretur, usquedum ipsi liberos atq; domesticos subducerent. Vbi non persuadent,

Græcorū classis aduersus Xerxem.

Eurybiades.

ad ducem Athenienſium Themiſtoclem tranſgreſſi, paciſcuntur cum eo triginta talentis, ut tamdiu ante Eubœam præſtaret, donec pugna nauali decerneretur. Themiſtocles hac ratione Græcos retinuit. Eurybiadem ex hac, tanquam ex ſua ipſius pecunia, quinq; talentis impertit. Hoc perſuaſo, Adimantum Ocyti Corinthiorum ducem, qui ſolus reluctabatur, negans ſe permanſurum, ſed ab Artemiſio profecturum, ita allocutus eſt iureiurando interpoſito: Tu uero haud quaquam nos deſeres, quem ego maioribus donabo muneribus, quàm quæ rex Medorum tibi mitteret ſocios deſerenti. Hæc locutus, ſtatim ad nauem Adimanti tria miſit argenti talenta. Iſtis pecunia corruptis, cum Eubœis gratificatus eſt Themiſtocles, tum reliquum pecuniæ quam acceperat lucrifecit: quam eum interuertiſſe ideo latuit qui acceperant, quod putabant eam ab Athenienſibus ad hoc ipſum profectum eſſe. Ita in Eubœa perſtitere, ac prælium fecere, quod ita geſtum eſt: Barbari cum ad Aphetas circa diluculum ueniſſent, cumq; id quod etiam ante audierant cernerent, paucas Græcorum naues ad Artemiſium ſtationem habere, libidine tenebantur aggrediendi, ſi forte eos interciperent. Cæterum ex aduerſo inuadendum nõ uidebatur, ne ſe conſpectis obuiam tendentibus Græci fugam capeſſerent, noxq; fugientes exciperet. Sed euenire oportebat, ut hi effugerent, & illorum inſidiantium ne ſacrificulus quidem euaderet. Igitur ad hanc rem tranſigendum hoc ſunt machinati: Ducentas ex omnibus nauibus delectas extra Sciathum circumagunt, iuxta Capharea & Gereſtum ad Euripum, ne circumuehentes Eubœam ab hoſte cernerentur, ſed eum circumuenirent: ducentis quidem nauibus quæ hàc irent, uiam (quæ retro ferebat) obſepientibus, reliqua uero claſſe ex aduerſo ingruente. Hoc capto conſilio quas conſtituerant naues miſerunt, non habẽtes in animo ipſi eo die Græcos adoriri: nec priuſquam ſignũ quod conuenerat cum ijs qui circumuehebantur, ab illis ederetur iam de ſuo aduentu. His circummiſſis nauibus, reliquarum apud Aphetas numerum inibant. In quibus recenſendis dum occupati ſunt, Scyllias quidam Scionæus, qui ijſdem in caſtris erat, omnium ea tempeſtate hominum optimus urinator: qui etiam in naufragio ad Pelium facto, multam pecuniam Perſis ſeruauit, multa & ſibi lucratus eſt. Hic Scyllias iampridem in animo habuerat ad Græcos trãſire: ſed cum ad eam diem nõ fuiſſet nactus occaſionem, tunc ad Græcos tranſfugit, ſed incertum quonam modo illinc trãſierit. Demiror tamẽ, ſi uerum eſt quod refert. Refertur enim cum ex Aphetis mare ſubiſſet, non prius emerſiſſe, q̃ ad Artemiſium peruenit, octoginta ferme maris ſtadia emenſus. De hoc uiro & alia memorantur, partim mendacijs ſimilia, partim uera: de quo mihi ea probatur opinio, eum nauigio ad Artemiſium peruenſſe. Is ubi eò peruenit, Græcos certiores fecit & naufragij facti, & nauium ad circumeundam Eubœam dimiſſarum. Hoc illi audito inter ſe collocuti ſunt: & cum multæ eſſent ſententiæ dictæ, illa euicit, ut eum diem illic maneretur, & in ſtatione perſtaretur: dehinc media nocte ſoluentes proficiſcerẽtur, & claſſi hoſtium quæ circumageretur, occurrerẽt. Poſt hæc ubi nemo ſe ex aduerſo fert, obſeruato diei crepuſculo, ipſi feruntur in Barbaros, animo experiundæ fortunæ cum in pugnando, tum in perrũpendo. Quos Xerxiani milites duces q̃ paucis cũ nauibus uenientes in ſe conſpicati, magnæ hoc illis dementiæ dantes, & ipſi naues educunt, ſperantes facile ſe illos ire interceptum. Merito ſane ſperantes, quod uiderent paucas eſſe Græcorum naues, ſuas uero multo plures atq; uelociores. Itaq; præ contemptu illos in medio concludunt. Ex Ionibus tamen, qui cum Græcis bene uolebant, inuiti militabãt: magnæ calamitatis loco ducentes, & uiderent circumueniri illos, quos neminem animad uerterent eſſe rediturum. Adeo em̃ infirma res Græcorũ eſſe uidebat. At ij Iones quibus id quod fiebat uoluptati erat, pro ſe quiſq; adnitebatur, ut ipſe primus aliqua naui Athenienſium capta, donum ab rege acciperet. Nam apud exercitum plurimus erat per hos de Athenienſibus ſermo atq; reſpectus. Græci, ubi eis ſignum datum eſt, primum cõuerſis in Barbaros proris, puppes in medium coëgerunt. Deinde ſecundo ſigno dato opus capeſſunt: quanquam in exiguo ſpatio deprehenſi: & à frõte mox triginta Barbarorum naues excipiunt, in quibus & Philaonem Cherſis filium Gorgi Salaminiorum regis

Themiſtoclis corruptio. Adimantus.

Prouerbium NE *ignifer quidem reliquus ẽ factus*

Scyllias urinator.

Philaon.

germanum,& in eo exercitu uirum eximium. Græcorum autem primus nauem hostilem cepit uir Atheniẽsis Lycomedes Aeschrei,idemq; palmam rei bene gestæ retulit. In hac pugna cum inuicem nunc hi,nunc illi superiores essent,interuentu noctis dirẽpti sunt: & Græci quidem ad Artemisium reuecti,Barbari uero ad Aphetas, multo maius opinione sua certamen experti. In hoc prælio solus è Græcis qui cum rege erant, Antidorus Lemnius ad Græcos transfugit:quem Athenienses ob eam rem tractu soli in Salamine donarunt. Vbi nox affuit(erat autẽ anni tempus mediæ æstatis) immẽsa uis aquarum extitit per totam noctem,& dira tonitrua à Pelio. Cadauera quoq; ac naufragia ad Aphetas efferebantur, & circa nauium proras excipiebantur, & remorum palmulas perturbabant. Hæc audientes qui illic erant milites, metu consternebantur, credentes se esse utiq; perituros, ut qui in tantum malorum deuenissent. Quippe quos antequam respirassent è naufragio & tempestate, quæ ad Pelion extiterat, excepisset atrox pugna naualis,ex pugna nauali uehemens imber & ualidi aquarum in mare discursus, ac dira tonitrua. Et istis quidem huiusmodi nox contigit. At ijs quibus negocium datum erat ut Eubœam circumirent,quanquam eadem nox,tamen multo etiam atrocior erat: tanto quidem,quanto maius est,quod eos dum in pelago ferrentur inuasit, & tristis exitus fuit. Vt enim eos cursum tenentes tempestas ac pluuia adorta est, cum essent ad concaua Eubœæ, ac flatu ferrentur, ignari quò efferebantur, ad petras impingebantur. Et id omne à deo fiebat,quò Græcæ classi par redderet id nauium quod supererat,nec multo plus foret. Atque hi quidem circa Eubœæ concaua periere. Barbari uero qui apud Aphetas erant,ubi ipsis libentibus dies illuxit,naues suas stabilierunt, satis habentes,cũ male rem gessissent, quietem agere in præsens. At Græcis auxilio tres & quinquaginta naues Atticæ superuenere:quæ suo aduentu illis tum animum addiderunt, tum nuncium attulerunt,eos Barbaros qui Eubœam circumuehebantur, tempestate illa quæ exterat,cunctos interisse. Itaque Græci eadem qua pridie obseruata hora,profecti, naues Cilicum inuasere.Quas ubi corrupere,& nox aduenit, iterum se ad Artemisium receperunt. Tertio die Barbarorum duces tum indigne ferentes à tantula se classe uexari, tum à Xerxe supplicium timentes,non expectandum sibi amplius censuerunt,ut Græci priores pugnam capesserent,sed instructas naues circa meridiem eduxerunt. Contigit autem,ut per hos eosdem dies & hæc naualia prælia, & illa in Thermopylis terrestria gererentur. Erat autem omne certamen his in mari de Eurípo, quemadmodum illis q cũ Leonida erant de transitu arcendo. Græci quidem sese adhortabantur,ne Barbaros intrare Græciam sinerent: Barbari uero, ut Græcorum copijs profligatis, transitu potirentur. Procedente Xerxianorum classe in aciem ordinata, dum Græci se apud Artemisium immotos tenerent:tunc eos Barbari ut comprehenderẽt, lunata classe circundabant. Ibi Græci ex aduerso prodeuntes,conflixere. Qua in pugna pari Marte pugnatum est. Nam Xerxiana classis præ magnitudine & copia sua in se incidebat,ptur batis nauibus & mutuo incursantibus resistebat: tamen neq; cedebat. Indigna eñ res uidebat, à paucis nauibus in fugam conuerti. Itaq; multæ Græcoꝝ naues interibant,multi etiã uiri,sed multo plures Barbaroꝝ & naues & uiri: atq; ita dimicãtes,utriq; ab alteris abscessere. Hoc in prælio Xerxianos inter milites optimam Aegyptij nauauerunt operam,cũ alijs magnis editis operibus, tum hoc quod quinq; Græcas naues cum ipsis propugnatoribus cepere. E Græcis eo die præstantissimi extitere Athenienses,& inter Athenienses Clinias Alcibiadis filius: qui domestico sumptu ac propria naui, cum ducentis uiris militabat. Vbi utriq; libenter in diuersum abiere, ad suas stationes sese recepere. Græci dirempto prælio reuecti,etsi cæsoꝝ corporibus ac naufragijs potiti erant, tamen quod male affecti essent, præcipueq; Athenienses, quorum dimidium nauium uulneratum erat,de fugiendo in ulteriora Græciæ deliberabant. Themistocles, reputans si ab amicitia Barbari Ione & Cares abduceret, fieri posse ut reliquos superarent: dum Euboei pecora ad mare propellunt, illuc duces contraxit: eisq; dixit se astutiam quandam ha-

Lycomedes.

Græcorum uictoria.

Antidorus.

Persarũ naufragium.

Eurípus.

Aegyptij.

Atheniẽses.

Clinias Alcibiadis.

Themistoclis cõmentũ

bere,qua ſperaret, optimos quoſq; ſociorum ab rege abductum iri. Hactenus rem enu
darit,addiditq; ad eam tranſigendam hoc ab illis agendum eſſe,ut Eubœicorum peco
rum quãtum uellet quiſq; mactaret. Satius enim eſſe ſuorum copijs illos potiri quàm
hoſtem. Ac monuit, ut ſuis quiſque popularibus præciperet ignem accendere: ſibi au-
tem de diſceſſu ſub tempus opportunum curæ fore,ut ſine noxa abirent. Hoc illis pro-
batum cum eſſet,accenſis ignibus ad pecora eſt itum. Nam Eubœi contempto Bacidis
oraculo tanquam nihil dicente,neque exportauerant quicq̃,neq; importauerant,uelut
impendente eis bello, res ſibi quoq; ipſis obſcuras effecerant. Ita enim habebat de his
oraculum Bacidis:

Dum iuga Barbaricus canabacea iactat in æquor, *Bacidis ora-*
Eubœa capræ mugientes fac procul abſint. *culum.*

His uerſibus cum nihil illi niterentur,tametſi mala tum aderant,tum impendebant,fi-
ebat,ut in pleriſque aduerſa fortuna uterentur. Dum hæc iſti agebant,aduenit ex Tre-
chine ſpeculator. Nam ut erat apud Artemiſium ſpeculator Polyas,genere Anticyren *Polyas.*
ſis,cui datum erat negocium cum expedito nauigio actuario, ut renunciaret his qui
apud Thermopylas erant,an claſſis diſceſſiſſet. At Abronychus Lyſiclis Athenienſis, *Abrony-*
apud Leonidam,paratus cum lembo ad nunciandum ijs,qui ad Artemiſium agebant, *chus.*
ſi quid noui pedeſtribus copijs contigiſſet. Hic igitur Abronychus aduenies indica-
uit ea,quæ circa Leonidam & eius exercitum geſta erant. Qua iſti re audita,non ſam ſi-
bi differendum abitum putauerunt: ſed ut quiq; locati erant, abſceſſerunt: primi Co-
rinthij,poſtremi Atheniẽſes. Quos Athenienſium uelociſſimis nauibus delectis, The-
miſtocles ad aquas potabiles conferens,in lapidibus literas incidebat: quas poſtero die *Literæ The-*
Ione ad Artemiſiũ uenientes legerunt in hæc uerba: Viri Iones,haud iuſte facitis, mili *miſtoclis ad*
tantes aduerſus patres,& Græciã redigẽtes in ſeruitutẽ. Sed quod p̃cipuum fuerit, ſta *Iones lapidi-*
te à nobis. Sin hoc facere nõ poteſtis,ſaltẽ nunc ſitis in medio: quod & ipſi facite,& Ca- *bus inciſæ.*
res nũc faciãt obſecrate. Quod ſi hoc neutrũ agere licet, & maiori neceſſitate eſtis ob-
ſtricti,q̃ ut poſſitis deſciſcere,in re gerẽda,dũ pugnã conſerimus, ſponte agatis inſtre-
nue,memores à nobis uos eſſe oriũdos,& inimicitiarũ nobis cũ Barbaro principiũ à uo
bis extitiſſe: Hæc Themiſtocles (ut arbitror) ancipiti conſilio ſcripſit: ut ſi literæ regem
laterent,Ionas induceret ab rege ad ſe deficiẽdum: ſin ad eum deferrentur, darenturq;
crimini,infidos eidem redderet Iones, ut à prælijs naualibus ſummouerentur. Poſt-
quam hæc Themiſtocles inſcripſit,extemplo uir quidam Hiſtiæus nauigio aduectus,
Barbaris nũcium attulit,Græcos ab Artemiſio profugiſſe. Illi homine quod fidem non
haberent,ſeruari iuſſo, naues ueloces ad rem explorandam miſerunt. Qua per iſtos re-
nunciata, ita ſimul atq; refulſit ſol, omnis claſſis addenſata ad Artemiſium contendit.
Vbi ad meridiem uſque immorata, mox ad Hiſtiæam proceſſit. Eò appulſi, urbe Hi- *Hiſtiæa urbs*
ſtiæorum potiti ſunt, & optimam portionem agri Hiſtiæi, maritimosq; uicos omnes *capitur.*
percurſauerunt. Dum iſti hoc in loco agunt, Xerxes præparatis quæ ad cæſos pertine-
bant,præconem ad claſſiarios mittit. Hæc autem præparauerat: Quicunque è ſuo ex- *Xerxis cla-*
ercitu apud Thermopylas cæſi (erant autem uiginti millia) eorum mille ferme reli- *des ad Ther-*
ctis,cæteros depreſſa foſſa humauit: & ne à claſſiario exercitu cerni poſſent,eã humum *mopylas.*
exagitauit,foliſq; conſtrauit. Præco ubi ad Hiſtiæam peruenit, facto totius exercitus
cœtu hæc dixit: Viri ſocij,rex Xerxes dat ueniam cuicunq; libet, relictis ordinibus ire
uiſum, quemadmodum pugnatur cum amentibus hominibus,qui ſe ſuperaturos ſpe-
rauerant copias regis. Hæc denunciante præcone, mox nihil infrequentius quàm na-
uigia fuit,ita multi uiſere cupiebant. Profecti eò, non omnes Lacedæmonios eſſe ac The-
ſpienſes credebant,qui ſtrati iacebant,cum etiam ſeruos cernerent. Itaq; reſecos q tranſ-
miſere non latuit. Hoc Xerxes circa ſuorum cadauera fecit,rem profecto ridiculam, ut *Xerxis ri-*
mille iacentes extarent,cæteri uero conferti eundem in locum quater milleni cõporta- *diculum.*
ti ſitiq; eſſent. Atq; hunc q̃dem diem in ſpectaculo cõſumpſerunt. Poſtero aũt claſſiarij
Hiſtiæam ad claſſem remeauerunt. Reliqui qui cum Xerxe erant, iter ingreſſi ſunt, ad

quos pauci quidam ab Arcadia perfugæ uenerunt, uictus inopes, & operam ſuam præſtare cupientes: qui in conſpectu regis adducti, interrogatiq; cum ab aliis Perſis, tum uero à quodam pcipue de Græcis, qdnam illi agerent, reſponderunt eos agere Olympia, & ſpectare certamẽ gymnicum atq; equeſtre. Rurſus eodem percontante, qdnam illis præmium eſſet propoſitum, propter quod certarent, Oleaginam coronam, inquiunt, eſſe qua donarẽtur. Ibi Tigranes Artabani filius, gñoſiſſimam dixit ſentẽtiam, quæ apud regem pro timida eſt habita. Audiens enim præmium illis coronam eſſe, non pecuniam, ſilentium tenere nõ potuit, quin coram oĩbus diceret, papæ Mardoni, in quos uiros induxiſti nos ad pugnandum: qui non pecuniaꝝ certamen agitent, ſed uirtutis? Hoc ille dixit. Eo interim tempore poſt acceptam apud Thermopylas calamitatẽ, confeſtim Theſſali caduceatores ad Phocenſes mittunt, utpote iis infenſi, cum ſempantea, tũ pcipue poſt nouiſſimã cladem. Etẽ nõ multis añ hãc regis expeditionẽ annis, cum ipſi Theſſali & eorum ſocij omni cum copia bellum Phocenſibus intuliſſent, à Phocẽſibus fugati ſunt ac male mulctati. Nam cum ad Parnaſum uſq; proceſſiſſent Phocenſes, ſecum habentes Telliam uaticinum illum Helæum, ibi Tellias hic huiuſmodi rem eis commentus eſt: Sexcentos uiros è Phocenſibus præſtantiſſimos gypſo, tam ipſos q̃ arma illinit: eosq; ſub noctem in Theſſalos dimiſit, dato præcepto, ut quemcũq; albicantem non cernerent, eũ obtruncarent. Hos primũ Theſſaloꝝ excubitores, aliud quoddam prodigium eſſe arbitrati, deinde ipſe exercitus adeo exhorruerunt, ut tribus milibus cæſoꝝ atq; ſcutoꝝ Phocẽſes potiti ſint: quoꝝ ſcutoꝝ dimidium apud Abas, alteꝝ dimidium apud Delphos dedicauerunt: & ex decima pecuniaꝝ huiꝰ pugnæ factæ ſunt ſtatuæ grandes, quæ circa tripodem è regiõe delubri Delphis uiſuntur: & alteræ eiuſmodi, in Abis repoſitæ. Hoc Phocenſes in peditatũ Theſſaloꝝ, à quibus obſidebantur, egerunt. Equitatum quoq; eorundem, qui in ſuum agrum incurſauerat, inſanabili clade afflixit. Ad ingreſſum enim qui eſt iuxta urbem Hyampolim, depreſſa ingenti foſſa, amphoras illic inanes depoſuerunt, humumq; deſup iniecerũt, eamq; reliquo ſolo exæquauerunt: ubi cum Theſſalos expectarẽt incurſuros, in eos Theſſali impetu dato, tanquam rapturi in amphoras inciderunt, ibiq; equoꝝ crura confracta ſunt. Ob hæc ambo Phocenſibus infenſi Theſſali, miſſo caduceatore ita dixere: Nunqd diſſimulatis amplius Phocenſes agnoſcere non eſſe uos nobis pares, qui & antehac inter Græcos, q̃diu partes illorum nobis placuerint, ſemp uobis antecelluimus, & nũc apud Barbaꝝ adeo pollemus, ut penes nos ſit & agro uos exuere, & in ſeruitutem redigere? Quam facultatem etſi obtinemus, tamen iniuriarum non ſumus memores, niſi ut eo nomine quinquaginta talenta rependatis: & nos uobis recipimus, omnia nos ab agro ueſtro damna auerſuros. Hæc Theſſali Phocenſibus denunciabant, q̃ ſoli Phocẽſes inter eius loci homines cum Medis non ſentiebant: idq; nulla alia cauſa, ut ego coniectura comperio, q̃ Theſſaloꝝ odio, partes Medoꝝ, ut mihi uidetur, ſecuturi, ſi Theſſali partes Græcorum fouiſſent. Hæc deferentibus Theſſalis, negarunt ſe Phocenſes pecuniam daturos: & ſibi itidem ut Theſſalis facultatem eſſe ſentiendi cum Medis, ſi aliter ſentire uellent: ſed nequaquam fore, ut ſponte eſſent proditores Græciæ. His uerbis renunciatis, adeo Theſſali ſunt in Phocenſes indignatione perciti, ut Barbaro duces itineris extiterint. & ex Trechina Doridem regionẽ incurſauerint. Nam eius regionis podion anguſtus illic, octoginta non amplius ſtadia in latum ptenditur. Inter Melidem ac Phocenſem regiões ſitus urbis olim Dryopiæ erat. Hæc aũt regio, Doriũ, q̃ ſunt in Peloponneſo, metropolis eſt. Hãc igit Doridẽ, regionẽ ingreſſi Barbari, nihil admodũ læſerunt: cũ Medis enim etſi Theſſalis nõ uidebãt, ſentiebãt. Poſteaq̃ è Doride in Phocidẽ ingreſſi ſunt Barbari, ipſos qdẽ Phocẽſes nõ ſunt adepti: quoꝝ nõnulli cacumina Parnaſi cõſcenderãt (quer tex eſt iuxta urbẽ Neonẽ illic ſitã, noſe Tithorea) eoq; ſe recepunt: ſed plures ad Locros Ozolas in urbẽ Amphiſſam, quæ ſupra Criſæũ ſita eſt campũ: oẽm tñ agrum Phocenſem incurſauerãt. Sic eñ ducebãtur à Theſſalis. Et oĩa quæ nacti ſunt, igni ferroq; uaſtarunt. Vrbes etiam ingreſſi, ignes in ſacras ædes iniecerunt. Nam pagrantes eã iuxta Ce

Olympicum præmium corona oleagina.

Tigranis dictum.

Certamẽ nõ pecuniarũ, ſed uirtutis.

Tellias.

Abæ oppi.

Theſſali ad Phocenſes.

Phocẽſes ad Theſſalos.

Podion Doridis.

Criſæus campus.

phissum amnem cuncta populati sunt, & hinc urbem Drymon incẽderunt, illinc Charadram, & Erochum, & Tethronium, & Amphicæam, & Neonem, & Pedieas, & Triteas, & Elateam, & Hyampolim, & Parapotameos, id est, fluminis accolas, & Abas, ubi delubrum Apollinis erat locuples, & thesauris donarijsq; compluribus exornatum: in quo ut tunc, ita nunc redduntur oracula. Hoc delubrum posteaquã diripuere, incendere runt. Phocensium etiam quosdam per montana insecuti ceperunt, & mulietes aliquot quas præ multitudine stuprantium extinxerunt. Prætergressi quoq; fluminis accolas, peruenere ad Panopeas. Vnde bifariam copiæ iam diuisæ fuerunt: quorum plurima pars ac ualidissima, cum ipso Xerxe Athenas uersus tendens in Bœotios, in agrum Orchomeniorum ingressa est. Bœotij cum Medis uniuersi sentiebant: quorum urbes uiri Macedones in eis collocati, qui ab Alexandro missi fuerant, seruauerunt, uolentes planum facere Xerxi, Bœotios sentire cum Medis. Et hi quidem Barbari hãc iter intenderunt. Cæteri uero cum suis ducibus Parnassum à dextra pstringentes, ad tẽplum quod est Delphis processerunt, quicquid agri Phocẽsis nanscisebantur, id omne fœdantes. Nam & Panopeorum oppidum deflagrauerunt, & Dauliorum, & Aeolidẽsium. Ideo autem hãc ab alijs seiuncti pgebant, ut direpto, quod Delphis est, tẽplo, pecunias repsentarẽt Xerxi regi: q oía quæ in eo tẽplo erant memoratu digna, melius norat (ut ego audio) q̃ quæ in ædibus suis reliquerat, pmultis assidue referentibus cum alia, tum præcipue Crœsi Haliattis filij donaria. Hoc Delphi cũ audissent, in extremam prorsus deuenere formidinẽ. Qua attoniti, deũ de sacra pecunia consultarunt, nunqd ea humi defoderent, an aliũ in locum transportarent. Eas deus illis interdixit, ne amouerent: se enim suffecturum esse ad res suas tutandas. His auditis, Delphi de semetipsis curandum putauerunt, liberis uxoribusq; in Achaiam traiectis. Plericp uertices Parnassi superauerũt, & ad Corycium antrum, quidam ad Amphissam Locridẽ se subduxerunt: Deniq; oẽs Delphi urbẽ deseruerunt, pter sexaginta uiros, ac pphetam, id est, uaticinum. Postea uero q̃ Barbari subeuntes appropinquabant, templumq; cernebant, interim ppheta, cui nomen erat Aceratos, inspicit ante delubrum sacra arma prolata è conclaui, quæ intus posita fuerant, quæ nefas erat cuiq̃ mortali contingere: quod ostentũ ijs Delphis qui aderant perrexit nunciatũ. Vbi Barbari pperantes puenere ad fanũ Mineruæ quod est añ tẽplum, tum uero etiam maiora q̃ superius prodigia repræsentata sunt: res pfecto hæc ualde miranda. Nam arma Martia, sua sponte extra delubrum posita apparuerunt. Quod tñ secũdo loco actum est, ex oĩbus miraculis, maxima est admiratione dignũ. Cũ eñ Barbari ad sacellũ Mineruæ, quod est añ templum, accederent, interea è cælo fulmina in eos deciderunt: & à Parnasso duo abscissi uertices, magno cum fragore sunt deuoluti, permultosq; eorum interceperunt. Atq; ex ipso sacello Mineruæ uociferatio iubilatioq; extiterunt. Quibus omnibus pariter ingruentibus, terror incussus est Barbaris, ut fugæ se mãdarent. Ea re cognita, Delphi descendentes magnam eorum stragem edidere. Qui superfuere, rectà ad Bœotios effugerunt: & cũ rediissent, referebãt (ut ego accipio) alia se præter ea q̃ dixi miracula, uidisse duos armatos humana natura augustiores instituisse, sibi cædem facientes atq; insequentes: Hos duos Delphi aiunt indigenas heroas esse, Phylacon & Autonoum, quorũ fana uisuntur. Phylaci quidem, secundum ipsam uiam super ædem Mineruæ: Autonoi uero prope Castaliã sub Hyampeo uertice. Saxa quæ à Parnasso deciderunt, adhuc ad nostram usq; memoriam integra extãt in fano Mineruæ protemplaris locata, ad quod p Barbaros deuoluta puenere. Atq; hic receptus à tẽplo hoꝝ uirorum fuit. Græcorum cassis ab Artemisio profecta, rogatu Athenienssium ad Salaminem substitit. Quod ut facerent, ideo rogauerãt Athenienses, tum ut liberos atque uxores ex Attica subducerent, tum ut consultarent qd sibi agendum esset. Nã in rebus quæ contigerãt, cõsilium capiendũ habebãt, tanq̃ opinione frustrata: qppe q putassent inuenturos se Peloponnenses, ad excipiendũ Barbaꝝ in Eubœa subsidentes: horum nihil inuenerãt, sed audiebãt illos isthmũ muro sepire: hoc plurimi faciẽtes, ut ipsi supessent, & terrã suã obtinentes tutarentur, omissis

Phocensium tragio à Barbaris uastatur

Mulieres stuprando extinctæ

Halyattis dona ria.

Apollinis oraculum.

Aceratus propheta.

Ostentus

Delphorum indigenæ heroes.

Hyampeus uertex.

Protemplaris Mineruæ

Athenienſe, edictum.

cæteris. Hæc Athenienſes cũ audiſſent, ita ſocios obſecrarunt, ut ad Salaminem ſifterent claſſem. Quò alijs appulſis, Athenienſes in terrã ſuam ꝓfecti ꝓpoſuere edictum, ut qua qſq; Athenienſiũ rõne poſſet, ſeruaret liberos atq; domeſticos ſuos. Ibi plurimi eoꝝ ſuos in Trœzenẽ miſerunt, q̃dam in Aeginam, nonnulli in Salaminem, pro ſe quiſq; properantes ſua pignora exportare, ꝙ uellent oraculo obſequi: & ante oĩa, quod Athenienſes aiunt, ingentem anguem arcis cuſtodem in templo fuiſſe obſeruatum. Et tanquam re uera eſſent quæ dicunt, ſerpenti menſtrua non ceſſant libamina proponere quæ ſint è melle confecta: quæ cũ ſemp ſuperioribus temporibus depaſcerent, tunc illibata manſerant. Id cum ipſa templi antiſtes indicaſſet, eo magis Athenienſes eoq; promptius deſeruere arcem, tanquam à deo etiam deſtitutam. Exportatis itaq; rebus omnibus, ad claſtra nauigauerunt. Poſteaquam eos qui ab Artemiſio ſoluerãt, ad Salaminem ſubſtitiſſe audierant, reliqui claſſiarij qui ad Trœzeniam erant, eõdem confluxere. Nam ut in Pogonem Trœzeniorum portũ coiretur, erat edictũ. Pluresq; multo contractæ ſunt naues, q̃ ad Artemiſium decertauerant: & à pluribus ciuitatibus eõdẽ, quò ad Artemiſiũ duce Eurybiade Euryclidis, uiro Spartiata, nõ tñ è gñe regio: q̃ꝝ multo plurimas ac maxime ueloces obtinebant Athenienſes: quæ claſſis ex his cõſtabat: Ex Peloponneſo Lacedæmonij ſedecim naues ꝓſtabant: Corinthij totidẽ quot ad Artemiſiũ ꝓſtiterant: Sicyonij quindecim: Epidaurij decem: Trœzenij quinq;: Hermionenſes tres: Hi Dorici gñis ac Macedoniæ gentis, Hermionenſibus exceptis, ex Erineo & Pindo & Driopi de nouiſſime ꝓfecti. Nam Hermionenſes Dryopes ſunt, ab Hercule & Melienſibus è regione quæ Doris nunc uocatur, abducti: Hæc copiæ Peloponnẽſiũ erant. Eoꝝ q̃ ſunt in exteriore continente, Athenienſes ſupra quã cæteri naues ꝓſtabant ſoli centũ octoginta: Quippe quibus non affuerunt in pugna ad Salaminem geſta Platæenſes, ob hanc cauſam. ꝙ cũ Græci ab Artemiſio dilapſi ſunt, Platæenſes, ubi iuxta Chalcidem impulſi fuere deſcendentes in Pieriam oræ Bœotiæ, ad recipiendos domeſticos ſuos ſe conuerterant. Ità dũ in ſuis conſeruandis occupantur, relicti fuere Athenienſes ſub Pelaſgis, eam, quæ nunc Græcia nuncupatur, tenentibus. Pelaſgi erant Cranai noĩati: ſub rege uero Cecrope, Cecropidæ cognominati, Erechtheo aũt adepto imperium, immutato noĩe Athenienſes appellati: Deinde Ioues, ab Ione Xuthi filio, qui dux extitit Athenienſis exercitus. Megarenſes tantundẽ copiaꝝ, quantũ ad Artemiſium attulerũt. Ampracij ſeptem cum nauibus auxilio uenerunt: Leucadij cũ tribus, Dorica gens, & à Corintho oriunda. Ex inſulanis Aeginetæ triginta naues exhibuerũt, quibus aliæ quoq; erant naues inſtructæ, ſed ijs oram ſuam tutabant. Veꝝ cum triginta omnino nauibus ꝑcipuæ uelocitatis, ad Salaminem dimicauerunt. Sunt aũt Aeginetæ Dores, ab Epidauro. Cui inſulæ nomen antea fuerat Oenone. Poſt Aeginetas eaſdem, quas ad Artemiſium, uiginti naues Chalcidenſes, & ſeptem Eretrienſes: Hi Ioues ſunt. Dehinc Chij eaſdem ac tulere, gens ab Athenienſibus Ionica. Naxij naues attulere quatuor, quemadmodum & cæteri inſulani, à popularibus ad Medos dimiſſi: ſed illoꝝ iuſſa aſpernati, tranſiere ad Græcos, diſceſſu Democriti, uiri inter ciues illuſtris, & tũc trierarchi. Naxij Ioues ſunt ab Athenienſibus ducẽtes originem. Styreẽſes quoq; eaſdem quas in Artemiſio naues ꝓbuere. Cynthij unam omnino, & unum penteconterum. Horũ utriq; Dryopes ſunt. Seriphij etiam & Siphnij & Melij fuere in partibus. Hi em̃ ſoli ex inſulanis terrã Barbaro & aquam negauerunt. Intra Theſprotos iſti oẽs, & amnem Acherontẽ incolunt. Siqdem Theſproti cum ſint cõtermini Ampraciotis ac Leucadijs, ex ultimis regionibus in militiam uenerunt. Eoꝝ qui extra hos habitant, ſoli fuere Crotoniatæ, q̃ Græciæ periclitanti auxiliũ unà naui tulere: cui ꝑerat Phayllus, ✦ uir triſpythionicus. Sunt aũt Crotoniatæ gñe Achæi: Et cæteri q̃dem ex hac claſſe triremes attulerunt. Melij aũt & Siphnij & Seriphij pẽtecõteros, id eſt, biremes: Melij duas, Siphnij Seriphijq; pẽteconteros, id eſt, biremes ſinguli. Melij ab Lacedæmone genus ducẽtes: Siphnij & Seriphij ab Athenienſibus Ioues. Sũma nauiũ, ꝑter biremes, fuit trecentæ q̃nquaginta octo. Quæ poſteaq̃ ex ijs q̃s dixi urbib⁹ ad Salaminẽ cõuenerũt, inter eaꝝ duces cõſultabat, Eurybi

Serpẽs Atheniẽſis cuſtos.
Pogõ portus
Eurybiades.
Hermionenſes.
Doris.
Græcia Cranai.
Athenien. unde nomen.
Ioues unde.
Ampracij.
Leucadij.
Aeginetæ.
Epidaurus.
Chalcidenſes
Oenone.
Eretrienſes.
Naxij.
Styreenſes.
Cynthij.
Seriphij.
Siphnij.
Melij.
Theſproti.
Acheron.
Ampraciotæ.
Leucadij.
Crotoniatæ.
Phayllus.
τρὶς πυθιονίκης, id ẽ, qui ter olympico certamine uictor extitit.
Penteconteri.
Nauium Græcarum ſumma ad Salaminem.

ade rogante, ut qui uellent, ſententiam dicerent, ubinam ex ijs locis quibus ipſi potirentur, commodiſſimum foret pugna nauali decernere. Iam enim Attica pro dereli cta erat: Itaq; de cæteris deliberabatur. Pleræq; illorum ſententiæ in hoc congruebant, ut profecti ad iſthmum, añ Peloponneſum decertarent, hac uidelicet ratione: quòd ſi male pugnaſſent, ad Salaminẽ quidem ſibi in inſula obſeſſis nullum ſubſidium oſtẽdebatur: ad iſthmum uero, dabatur ad ſuos effugium. Hæc ratio cum à ducibus Peloponnenſium redderetur, aduenit quidam Athenienſis, nũciatum iam Atticam Barbarum eſſe ingreſſum, eamq; omnem igne uaſtare. Nam copiæ quæ cum Xerxe erant, Bœotiam peragrantes, incenſa tum Theſpienſium, q in Peloponneſum abſceſſerunt, tum Plataeenſium urbe, Athenas peruenerant, & omnia illa peruaſtabant. Ideo autem Theſpiam & Plataeam incenderunt, quòd à Thebanis acceperant illas ciuitates conſentire cum Medis. A traiectu Helleſponti, ex quo iter ingredi cœpere Barbari, unum menſem triuere tranſeũdo in Europam, tres alios dum in Atticam peruenere, Calliade ſummum Athenis magiſtratum gerente: urbemq; deſertam cepere, paucis quibuſdam Athenienſibus in templo repertis, necnon quæſtoribus ærarijs, & hominibus egenis, qui præſepta foribus atq; lignis arce, ſubeuntes arcebant, qui non exierant illinc ad Salaminem ſimul præ inopia uictus, ſimul opiniõe oraculi ſoluẽdi, quod reddiderat ſibi Pythia, murum ligneum inexpugnabilem fore: id interpretantes ex oracuIo effugium eſſe, non naues. Hos Perſæ, caſtris ex aduerſo arcis poſitis in prominenti colle, quem Areium pagum Athenienſes uocant, hunc in modum obſederunt: Sagittas ſtupa circundatas ubi incenderant, emittebant in illorum uallum. Athenienſes, quanquam obſeſſi; & ad ultimum malorum deducti, etiam conſcenſo uallo tamen reſiſtebant: ac ne uerba quidem Piſiſtratidarum conditionem deditionis offerentium, admittebant: & cum alia ad repugnandum excogitarunt, tum uero hoc, quod in Barbaros portis ſubeuntes deuoluebant ſaxa molaria: adeo, ut Xerxes perdiu inops conſilij fuerit, quòd eos expugnare nõ poſſet. Tandem ex difficultatibus, acceſſus quidam apparuit Barbaris. Neceſſe em̃ erat ſecundum oraculum, omnem Atticam, quæ in cõtinente eſt, ſubijci Perſis. Igitur à fronte arcis, à tergo autem portarum & aſcenſus, qua parte nemo excubabat, quaq; nemo credebat quempiam hominum aſcenſurum, hac parte (etſi loco prærupto) quidam conſcenderunt iuxta templum Aglauriæ filiæ Cecropis: quos ubi in arcem aſcendiſſe uiderunt Atheniẽſes, partim è muro ſeſe præcipitauerunt, atq; extincti ſunt, partim in ædem refugerunt. At Perſæ qui aſcenderunt, primum ad portas contendunt, eisq; patefactis ſupplices trucidant. Atq; ubi omnium ſtragem fecerunt, direpto tẽplo arcem incendunt. Athenis omnino Xerxes potitus, equitem quendam Suſa ad Artabanũ mittit, nunciatum res bene geſtas, ac præſentem ſtatum. Poſtero die quàm nuncium miſerat, conuocatis Athenienſium exulibus expeditionis ſuæ comitibus, iuſſit, ut conſcenſa arce, hoſtias ſuo ritu immolarent: ſiue aliquo in ſomnijs uiſo, ſiue ſua ſponte facti pœnitens, quòd tẽplum concremaſſet. Exules Athenienſes id quod iuſſi erãt, executi ſunt. Cuius rei cur mentionem fecerim, exponam. Eſt in arce hac Erechtheios (qui fertur fuiſſe terrigena) templum, in quo olea eſt & mare, ut apud Athenienſes p̃dicatur, Neptuno & Mineruæ in teſtimonium poſita, quòd de regione decertaſſent. Hanc igitur oleam unà cum cætero tẽplo contigit ut Barbari exurerent, quam Athenienſes qui ab rege iuſſi erant rem diuinam facere, altero ab incẽſione die cum in tẽplum aſcẽdiſſent, aſpexerunt fruticaſſe, edito à ſtipite uirgulto, cubiti inſtar. Et hæc quidem illi narrauerunt. At Græci qui apud Salaminem erant, ubi nunciatum eſt, uti res circa Athenienſium arcem haberẽt, eo perturbationis deuenere, ut nonnulli è ducibus non expectarent, dum propoſitum negocium conſtitueretur, ſed in naues irruerent, ac uela tollerent tanquam profecturi. Cæteriq; qui relinquebantur, ſtatuerent ſibi ante iſthmum prælio nauali decernendum. Et cum nox adfuiſſet, digreſſi è concilio, naues conſcenderunt. Ibi Themiſtoclem pergentem ad nauem ſciſcitatur Mneſiphilus, uir Atheniẽſis, quidnam ab ipſis decretum eſſet, & cum ab eo audiſſet decretum eſſe, ut ad iſthmum

Theſpiæ urbs uaſtatur.
Plataea urbs incenditur.
Callias. Athe. captæ.
Areius pagus.
Atheniẽſium uirtus in propugnanda arce.
Aglauria filia Cecropis.
Athenarum arx incenſa.
Erechtheios templum.
Olea in arce Atheniẽſi.
Mneſiphilus.

pficiſcerentur, & ante Peloponneſum dimicarent: Si iſti, inquit, à Salamine pficiſcantur, iam tu pro nulla amplius patria dimicabis. Ad ſuam enim quiſq; patriam remeabunt: ut nec Eurybiades, nec alius hoim quiſpiam cohibere poſſit, quo minus copiæ dilabantur: Græciaq; peribit conſiliñ inopia. Quare ſi quid commiſiſci poteſt, perge: & quod decretum eſt, conare irritum reddere, & Eurybiadem à ſentẽtia reuocare, ut hic perſtet. Themiſtocles, cum hæc admonita ſibi admodum probarentur, nullo reddito reſponſo, ad Eurybiadis nauem perrexit. Vbi hominem conuenit, ait uelle ſe de negocio communi cum eo colloqui. Hunc ille in nauem ingreſſum iubet loqui quæ uellet. Cui Themiſtocles aſſidens, quæcunq; à Mneſiphilo acceperat, tanquam à ſemetipſo refert, & alia adiñcit multa, donec Eurybiadem à ſententia reuocauit: perſuaſitq; ut è naui prodiret, & duces ad conſilium contraheret. Ii poſteaquam congregati ſunt, priuſquam ad eos Eurybiades referret id, cuius gratia ipſos coëgerat, Themiſtocles multis agebat uerbis, prout magnopere expediebat. Quem interfatus Corinthius dux Adimantus Ocyti: Themiſtocles, inquit, in certaminibus ñ, qui ante alios urgent colaphis cæduntur. Eum refellens Themiſtocles: Atqui, inquit, reliqui non coronantur. Comiter Corinthio cum reſpondiſſet, ad Eurybiadem conuerſus, nihil eorum dicebat quæ dixerat prius: illos poſteaquam à Salamine profecti fuiſſent, dilapſuros. Præſentibus enim ſocijs, non putabat ſibi decorum quempiam accuſare: ſed aliunde oratiõe ſumpta: In te nunc, inquit, ſitum eſt ſeruare Græciam, ſi mihi accedens, nauale hic prælium facias, & non horum quibuſdam credens, claſſem ad iſthmum abducas: utrunque cum audieris, inter ſe comparato. Si ante iſthmum confliges, in patenti pelago dimicabis; ubi nobis minimum expedit, naues habentibus & grauiores & numero inferiores. Ex quo etiamſi in alijs feliciter nobiſcum agatur, tamen amittes Salaminem & Megara & Aeginam. Nam illos unà comitabitur ſuus pedeſter exercitus. Atq; ita tu eos in Peloponneſum ages, omnemq; Græciam in diſcrimen adduces. Sin autem id feceris quod ſuadeo, hæc in eo reperies commoda: Primum ſi in arcto conflixerimus nos paucæ naues cum multis, profecto ſi æqua belli contingent, multo ſuperiores erimus: quoniam in arcto õppugnare, pro nobis eſt: in ſpatioſo, pro illis. Præterea Salamis ſeruatur, ubi noſtri nunc liberi collocati ſunt & uxores. Eſt & alia hic cauſa, propter quam item debes præcipue hic manere, quòd pro Peloponneſo & iſthmo pugnabis: quò caue (ſi ſapis) ne iſtos ducas. Si id quod ſpero cõtinget, ut claſſe uincamus, Barbari neq; ad iſthmũ nobis aderunt, neque uſquam longius ab Attica procedent, ſed nullo ordine abibunt: unde nobis lucrifaciemus quæ ſeruauerimus Megara, Aeginamq;, atq; Salaminem, apud quam credibile eſt nos hoſtibus fore ſuperiores. Credibilia enim ſuadentibus hominibus fere proſpere cedit. Secus facientibus, ne deus quidem uult adeſſe, & humanæ ſententiæ indulgere. Hæc dicentem Themiſtoclem, rurſus interpellans Adimantus, iubebat filere eum, cui patria non eſſet: quinetiam Eurybiadem non ſinere uirum extorrem ſententiam dicere: & ita demum id ſinere, cum urbem Themiſtocles habuiſſet: uidelicet exprobrans, quod Athenæ captæ eſſent, tenerenturq; ab hoſte. Tunc Themiſtocles, & ille Corinthijs multa ingerens probra, ratione oſtendit, ſibi eſſe & ſolum, & urbem multo maiorem quàm illis, unde naues ferme ducentæ eſſent armatæ, quas nulli Græcorum inuadentes poſſent propellere. Hunc cum ratione ſignificaſſet, ad Eurybiadem tranſiens, maiori cum acrimonia loquebatur, inquiens: Tu uero ſi hic manes, uir eris egregius: ſin minus, Græciæ euerſor. totum enim belli momentum nobis naues ſuſtinent: Sed mihi crede, niſi hoc feceris, nos ſicuti ſumus, ubi domeſticos recepe-rimus, in Sirin quæ in Italia, profecturos, quæ olim iam noſtra eſt: quanquam (ut oracula aiunt) à nobis condi oportet. Vos autem talibus ſocijs deſtituti, meorum uerborum reminiſcemini. Hæc dicente Themiſtocle, Eurybiades edocebatur: & ob id edocebatur, ut mihi uidetur, q̃ maxime formidabat, ne ſi ad iſthmum claſſem reduxiſſet, ab Athenienſibus deſereretur, quibus deſerentibus iam reliqui non eſſent in pugnando hoſtibus pares. Ita ſententiam eam probauit, ut illic permanentes, pugna nauali de

Adimanti dictum.

Themiſtoclis conſilium.

Salamis Athenienſium pro fugium.

Credibilia ſuadenti proſpere cedere. Themiſtocles extorris dictus.

cernerent. Quod ubi Eurybiadi placuit, ꝫ qui altercationibus uelitati fuerant circa Salaminem, cum illic sese apparārent tanquam prælium nauale facturi, dies illuxit: & simul oriente sole, extitit terræ motus & maris: propter quod uisum est faciendum, ut Aeacidas in auxilium inuocarent. Id ubi fecerunt, & omnibus ꝙ illinc è Salamine sunt dīs uota fecerunt, & Aiacē Telamonis filium inuocauerunt: nauemq; ad Aeacum & ad alios Aeacidas inuocandos, Aeginam miserunt. Narrabat autem Dicæus Theocydis, uir Athenien sis, atq; idem exul, & apud Medos factus illustris, per id tempus quo Attica regio Athenien sibus desolata, à pedestri Xerxis exercitu uastabatur, se forte fuisse unà cum Demarato Lacedæmonio apud campum Thriasium, uidisseq; puluerem triginta ferme millium uirorum capacem ab Eleusine: & cum demirarentur, quorūnam hominum esset ille puluis, statim se audisse uocem, quæ uox ipsi uideretur Iacchus mysticus: & Demaratum, ut qui esset sacrorum quæ fierent in Eleusine ignarus, interrogasse quidnam esset quod ita sonaret: séq; dixisse: Demarate, non aberit quin grādis alicuius clades contingat regis copīs. Hoc autem palam est, cum Attica sit desolata, numen ab Eleusine resonans, uenire auxilio Athenien sibus ac socīs. Quod si in Peloponesum incumbat, periculum regi erit, eiusq; copīs quæ sunt in continente: Sin ad classem quæ ad Salaminem est conuertetur, periculum adibit rex, ne nauticum amittat exercitum. Hæc solennia Athenienses quotannis celebrāt Cereri atq; Proserpinæ: & his sacris, quicunq; uult & Athenien sium, & aliorum Græcorum, initiatur: & uox quam audis, est in hoc festo Bacchantium: Et ad hæc dixisse Demaratum, sile: néue alteri cuiquam hoc uerbum dixeris. Quod si ad regem referantur, capite plectaris, ut nec ego te, nec alius quispiam hominum queat eripere. Quamobrem tene silentium de hac expeditione: dīs curæ erit: Hoc Demaratum admonuisse aiebat. Ex illo autem puluere ac uoce factam esse nubem, eamq; in sublime elatam, Salaminem uersus ad Græcorū exercitum fuisse delatam. Ita se didicisse, nauticas Xerxis copias esse perituras. Hæc dicēs Theocydis filius referebat, Demaratum atq; alios testes citans. Classiariæ autem Xerxis copiæ, ubi conspecta strage Laconicorum, ex Trechinia in Histiæam traiecerunt, triduum illic moratæ, per Euripum nauigabant, totidemq; diebus ad Phalerum præsto fuerunt. Nec enim minori, ut mihi uidetur, numero, uel pedestres copiæ uel nauticæ Athenas promotæ sunt, quàm ad Sepiadem atq; Thermopylas. Nam in supplemētum eorum, qui aut tempestate ad Thermopylas, aut in naualibus ad Artemisium prælīs interierunt, eos substituam, qui nondum regem assecuti fuerant, Melienses, Dorienses, Locros, Bœotios: qui cum omni copia aduenerunt, exceptis Thespiensibus & Platæensibus: necnon Carystios, Andrios, Tenios, ac cæteros omnes insulanos, præter quinque ciuitates, quorum nominum superius habui mentionem. Nam quo magis penetrabat in Græciam Perses, eo plures eum nationes sequebantur. Qui omnes, exceptis Parīs, postquam Athenas uenere, & ad Phalerum (Parī autem in Cythno relicti, quò bellum caderet spectabant) ibi Xerxes ipse ad classem descendit, animo cœtum classiariorum faciendi, & eorum audiendi sententias. Eò profectus ubi præsedit, assidentibus, ꝙ accitu eius aderant, suæ quoq; gentis tyrannis, ac nauium præfectis, ut cuiq; rex honorem dederat, quorum primus erat Sidonius rex, tū Tyrius, deinceps alī gradatim: misit ad eos Mardonium tentandi gratia, sciscitatum singulos, prælium nauale faceret, nec ne. Posteaquam Mardonius à Sidonio exorsus, singulos circūiens interrogauit, cæteri quidem eandem dixere sententiam, iubentes fieri prælium: Artemisia uero: Hæc, inq;, Mardoni quæ dico regi referas, me neq; in plīs ad Eubœam gestis ignauissimam extitisse, neq; minima contulisse in te domine. Ideo cum talis sit, æquum esse, ea quæ in rem tuam maxime esse sentio, demōstrare. Itaq; hoc tibi suadeo, ut nauibus parcas, nec prælium nauale facias cum īs uiris, qui tanto sunt tuis in mari præstantiores, quanto fœminis uiri. Quid enim necesse habes omnino uenire in discrimen pugnæ nauālis? Nonne Athenas habes, quorum gratia expeditionem sumpsisti? nonne reliquam Græciam? Nemo tibi obstitit. Qui tibi obsistebant, ita summoti sunt, ut eos decebat. Quo au-

Aiax Telamonius.

Thriasius campus.

Bacchātium uox.

Sentētiæ rogātur à Xerxe de classica iterunda pugna.

Artemisiæ cōsilium.

tem ego recaſutas hoſtium res arbitror, id exponam: Si nõ inſtabis pugnæ nauali committendæ, ſed claſſem perges hic cõtinere ad terram, ac tendere ipſe in Peloponneſum, tunc tibi domine ſuccedent ea quorum gratia ueniſti. Neq; enim diu tibi reſiſtere Græci poſſunt, ſed dilabentur, & abs te ad ſuas quiſq; urbes defugient. Quoniam neq; commeatus eſt eis in hac inſula, ut ego audio, neque eſſe credibile eſt: neq; ſi tu in Peloponneſum pedeſtres copias duces, hic eos perſtituros qui illinc huc aduenerunt, neque de pugna pro Athenienſibus facienda curaturos. Quod ſi pugnam naualem gerere approperabis, uereor ne copiæ nauticæ male re geſta, pedeſtribus ſint exitio. Præterea hoc etiam rex in animum dimitte uſu uenire, ut bonis q̃dem hominibus mali ſerui ſint, malis autem boni. Ideoq; tibi (qui uirorum es optimus) ſerui ſunt mali, qui numero ſocio rum cẽſentur: Aegyptij, Cyprij, Cilices, Pamphyli, è quibus nulla utilitas eſt. Hæc loquente Artemiſia, quicunq; ei bene uolebant, noxiam illi rebantur ſuam orationem, tan quam aliud mali paſſuræ ab rege, quem uetaret pugnam facere nauale m. At ij q̃dem q̃ male conſultũ uolebant, inuidebantq;, utpote cui inter primos ſocio; omnium honos haberetur, gaudebant eius (quam dixerat) ſententia, tanquam perituræ. Xerxes, poſtq̃ ad eum ſunt relatæ ſententiæ, magnopere delectatus Artemiſiæ ſententia: & cum iam antea officioſam eſſe ſenſiſſet, tunc multo impenſius collaudauit. Nihilominus ut pluribus ſtaretur, iuſſit, ratus ad Eubœam ſuos ſponte male pugnaſſe, q; uidelicet ipſe abfuiſſet. Itaq; cõſtituit ſpectaculo pugnæ nauali s intereſſe. Claſſiarij, ubi nunciatum eſt illinc eſſe ſoluendum, claſſem Salaminem uerſus ducunt, & per ocium in aciem ſunt digeſti. Sed cum eos dies defeciſſet, quo minus prælium committerent (nox enim interuenit) in poſterum diem ſeſe inſtruebant: cum interim Græcos metus formidoq; cepit, cum alios, tum uero Peloponnenſes: quod ipſi deſidentes in Salamine, pro Atheni enſium terra eſſent certaturi. Qui ſi ſuperarentur, in inſula deprehenſi forent obſidendi, ſua terra fine præſidio relicta. Per eandem noctem pedeſter exercitus Barbarorum contendebat in Peloponneſum: quanquam cuncta quæ poterant, excogitata erant, ne Barbari per continentem ingrederentur. Nam ubi Leonidam cum ſuis apud Thermopylas occubuiſſe accepere Peloponnẽſes, celerrime ex urbibus cõcurſu facto, iſthmum inſederunt, duce Cleombroto Anaxandridæ filio, Leonidæ fratre. Ibi confidentes, primum uiam Scironidem obſtruxerunt, deinde conſilio inito iſthmum muro inædificabant, opusq; perficiebant: quippe nemine (cum tot millia uirorũ eſſent) ceſſante. Nam & lapides, & lateres, & ligna, & ciſtas ſabulo plenas afferebãt, nullo temporis momento opus intermittentes, neq; diurno neq; nocturno. Qui è Græcis ad iſtmum auxilio cum omni copia uenerũt, hi fuere Lacedæmonij, & Arcades, & Helei, & Corinthij, & Sicyonij, & Epidaurij, & Phliaſij, & Trœzenij, & Hermionenſes. Hi fuerunt q̃ auxilio uenerunt metuentes periclitanti Græciæ: Cæteris enim Peloponnenſibus id nihil admodum curæ erat. & Olympia iam & Carnia præterierant. Incolunt autem Peloponneſum gentes ſeptem: quarum duæ indigenæ, eundem quem habitarunt olim locum nunc habitãt, Arcades & Cynurij. Vna Achaica, quæ nunquam illa quidem è Peloponneſo exceſſit, ſed priſtino loco egreſſa alienum incolit. Reliquæ quatuor è ſeptem aduentitiæ ſunt, Dorienſes, Aetoli, Dryopes, Lemnij. Dorienſium multæ ſunt & inſignes ciuitates: Aetolorum ſola Helis: Dryopum Hermiona & Aſina, quæ ante Cardamylam Laconicam ſita eſt. Lemnioq; omnes paroreitani. Cynurij, cum ſint indigenæ, ſoli putant Ioues eſſe, ſed effecti ſunt Dores, ipſa die ſub imperio Argiorum impoſiti, cum eſſent Orneatæ & Periœci. Harum igitur ſeptem gentium, cæteræ præter eas quas recenſui, è medio ceſſerunt. Et, ſi ingenue loqui fas eſt, in medio ſedentes cum Medis ſentiebant. Apud iſthmum quidem in tali labore iſti occupati erant, utpote pro omni iam curſu, quod nulla ſpes è claſſe effulgeret, currentes. Quæ audiẽtes illi qui in Salamine erant, formidine afficiebãtur, non tam pro ſeipſis q̃ pro Peloponneſo ſolliciti: adeo, ut alius alium adiens, ſummiſſa uoce admiraretur in Eurybiade conſilij inopiam. Tãdem res erupit in medium, conciliumq; contractum eſt, & multa de hoc ipſo dicebantur, ab-

Serui boni dominis malis.

Sentẽtiæ plures uincunt meliores.

Cleõbrotus.

Sciriõis uia.

Peloponneſi gẽtes ſeptẽ.

Cynurij.

Helis.

Hermiona.

Aſina urbs.

Cardamyla.

Orneatæ.

Periœci.

his quidem oportere in Peloponnesum nauigare, & pro illa adire periculum, non autem pro regione captiua manentes pugna nauali decernere. Ab Athenienſibus uero & Aeginetis & Megarenſibus, ſatius eſſe illic manentes dimicare. Ibi Themiſtocles poſtquam ſententia Peloponnenſium euicit, clanculum è concilio egreſſus, miſis ad claſſem Medorum nauigium, cum quodam iuſſo dicere quæ oporteret, cui nomen erat Sicino, contubernali ſuo, atque eodem pædagogo liberorum ſuorum: quem poſt has res geſtas ipſe Theſpiēſem fecit, (ubi Theſpienſes in ciuitatem ſunt recepti) atque locuplesem. Is tunc nauigio ad duces Barbarorum profectus, hæc inquit: Dux Athenienſium, quod partibus regis fauet, præoptátque res ueſtras quàm Græcorum eſſe ſuperiores, miſit me iam clam aliis Græcis indicatum uobis, illos metu perculſos fugam facere uelle, & tunc offerri uobis occaſionem exequēdi rem omnium præclariſſimam, niſi p negligētiam eos dilabi finatis. Nam neq; inter ſe cōſentiunt, neq; uobis ampli⁹ obſiſtent, quū cernatis inter ſe dimicantes eos qui uobiſcum, & eos qui contra uos ſentiunt: Hæc re Sicinus indicata, ab illis abſceſſit. Cui fidem habentes Barbari, tum in inſulam paruam nomine Pſyttaleam, quæ inter Salaminem & continentem ſita eſt, multos Perſarum traiiciunt: tum mediam circa noctem cornu quod ad ueſperam ſpectabat, producunt Salaminem uerſus, eam circumituri. Producunt item qui circa Ceon & Cynoſuram inſtructi erant, occupantes omne fretum Munychia tenus. Ideo autem & naues producebant, ne quà Græcis liceret effugere: ſed circumuenti uicem redderent præliorum ad Artemiſium geſtorum. Ad inſulam Pſyttaleam traiiciebát aliquot Perſas, ut commiſſo nauali certamine, cum plurimum & uirorum & naufragiorū eò efferretur (erat enim inſula in traiectu pugnæ ſita) ij Perſæ ſuos ſeruarent, alienos interimerent. Hoc ne hoſtis ſentiret, clanculum egere, nulla noctis parte cōceſſa ſomno. In has ego res intuens, non habeo aduerſari oraculis tanquam non ueris, uolens euidenter loquentia conari refellere:

Themiſtoclis commentum.

Sicinus.

Pſyttalea.

Ceos.

Cynoſura.

Munychia.

Auricomæ poſtquam Dianæ littora iungent
Nauales pontes cum littoribus Cynoſuræ,
Spe ſtolida fortes, quod Athenas Marte ſubegit,
Compeſcet iuuenem meritiſſima pœna ſuperbum,
Inſtinctum furijs, ſibi cedere cuncta putantem.
Nam miſcebitur æs æri, Mars ſanguine pontum
Inficiet: Grajis tunc libera tempora reddet
Saturno genitus, ſimul & uictoria pollens.

Bacidis oraculum.

Cum ita euidenter in his à Bacide dicatur, profecto neque ipſe de fide oraculis deroganda auſim dicere, neq; ab aliis dici ſuſtineam. Inter duces qui in Salamine erant, ingens conflatus eſt tumultus nondum ſcientes à Barbarorum nauibus ſe circumueniri. Vbi autem orto ſole inſpexerunt hoſtem inſtructum, cenſuerunt ibidem ſibi manendum. Quibus congregatis, applicuit ex Aegina Ariſtides Lyſimachi, Athenienſis quidem, ſed in exilium à populo eiectus, quem ego (ut eius mores accepi) uiri optimum Athenis atque iuſtiſſimum cenſui. Hic uir concilio aſſiſtens, Themiſtoclem euocauit, non amicum ſibi, ſed in primis inimicum. Verum præ magnitudine præſentium malorum oblitus ſimultatum, euocauit hominē colloquendi gratia. præſenſerat enim Peloponnēſes maturare ad iſthmum claſſem reducere. Qui, cum prodiſſet Themiſtocles, ad eum inquit: Nos & alio tempore, & hoc ipſo contendere debemus inter nos hac de re, uter noſtrum de patria præclarius mereatur. Te uero certiorem facio, peræquè eſſe Peloponnenſibus multa uerba facere, ac pauca de abducendis hinc nauibus. Ego tibi quod ipſemet uidi, refero: nunc, ne ſi uelint quidem, Corinthios atque ipſum Eurybiadem enauigare poſſe, quoniam circundati ab hoſtibus undique ſumus. Quare ingreſſus ad eos, hoc indicato. Cui reſpondens Themiſtocles: Iucunda ſane, inquit, iubes, bonum afferens nuncium. Nam quod ego precabar ut fieret, id ipſe tu conſpicatus fieri, uēniſti nunciatum. Vt enim ſcias, quæ fiunt à Medis, propter me fiunt: quoniam opus

Ariſtides.

Themiſtoclis cum Ariſtide ſimultas & colloquium.

facto fuit, ut Græci qui nolebant ſua ſponte ad pugnam deſcendere, deſcenderent inuiti. Tu uero, quandoquidem iucunda nunciatum ueniſti, per teipſum nuncia to. Quæ ſi ego retulero, uidebor rem commentitiam dicere, nec ipſis perſuadebo, tanquam non hoc agẽtibus Barbaris. Itaque tute ingreſſus, uti res habet ipſe referas. Quod ubi feceris, ſi tibi fidem habebunt, optime habet: ſin minus, perinde nobis erit. Neque enim ſi undique circundati ſumus, ut tu ais, amplius iſti defugient. Ariſtides concilium ingreſſus, eadem retulit, dicens ſe ex Aegina ueniſſe, & ægre elapſum, quod latuerit ſtationem hoſtium. Omnem enim claſſem Græcorum, à Xerxis claſſe circumuentam. Ideoq; hortari ſe, ut ad defenſionem ſui, illi ſeſe præpararent: Hæc locutus Ariſtides, retro abiit. Rurſus inter duces altercatio orta, pleriſque eorum fidem nuncio non habentibus: quibus non credẽtibus, aduenit triremis transfuga uirorum Teniorum, cui

Panetius. Tenij. præerat Panetius Soſimenis, quæ omnem ueritatem attulit. Cuius facti nomine, Teniĩ in tripode qui Delphis dedicatus eſt, inter eos qui Barbarum debellarunt, ſcripti fuere. Ex hac nauí quæ ad Salaminem, & altera quæ ad Artemiſium transfugit, expleta eſt Græcorum claſſis trecentorum & octoginta nauium. Duæ nanque prius ad explendum numerum defuerant naues. Græci, ubi eis uerba Teniorum fecerunt fidem, ſeſe apparauerunt tanquam dimicaturi. Et ſub diluculum cum propugnatorum cœtum feciſſent, Themiſtocles ex omnibus quæ expedirent, præcipiebat: cuius oratio-

Græcorum claſsis ſumma. nis ſumma erat, meliorum cum peioribus comparatio, quæcunque in hominis natura atque induſtria exiſtunt, exhortatus ut meliora eligerent. Vbi perorauit, iuſſit illos ingredi naues. Quibus ingreſſis, rediit ab Aegina triremis, quæ profecta ad Aeacidas erat. Moxq; omnes naues Græci ſoluerunt. In quos mouentes, continuo Barbari ſunt

Aminias. inuecti. Ibi cæteri quidem Græci cum inhiberent remos, ceſſimq; irent, Aminias Palleneus uir Athenienſis, euectus naui in hoſtilem incurrit: cui implicitus cum hæreret,

Pugnæ initium ad Salaminem. nec abſtrahi poſſet, ita cæteri uenientes auxilio conſerti ſunt. Hunc in modum aiunt Athenienſes extitiſſe initium pugnæ, Aeginetæ uero nauí, quæ ad Aeacidas abierat, feciſſe initium. Quanquam etiam hoc refertur, ſimulacrum mulieris fuiſſe eis oblatum: & cum apparuiſſet, ita illos exhortatum, ut omnis Græcorum exercit⁹ exaudierit, ſed prius his uerbis conuiciatum: O dæmoniĩ, quouſq; remos inhibebitis? Aduerſus Athenienſes inſtructi erant Phœnices. Nam iĩ cornu tenebãt, quod ad Eleuſinã heſperumq; uergebat. Aduerſus Lacedæmonios inſtructi erant Iones. Hi cornu tenebant, quod ad

Piræea. auroram ſpectabat & Piræea: quorum pauci admonitu Themiſtoclis, de induſtria igna uiter agebãt, plericq; minime. Enimuero complurium trierarchorum nomina comme

Theomeſtor Phylacus. morare poſſem, qui Græcas naues expugnauere, ſed neminem nominabo præter Theomeſtorem Androdamantis, & Phylacon Hiſtiæi, ambos Samios. Quorum duntaxat ideo mentionem facio, quod Theomeſtor ob hanc nauatam operam à Perſis tyrannus Sami creatus: Phylacus, inter bene de rege meritos aſcriptus eſt, & multo tractu ſoli

Benemeriti. Oroſangæ. donatus. Benemeriti autem de rege, Perſica lingua Oroſangæ uocantur: De his quidem ita res habet. Multitudo autem regiarum nauium ad Salaminem expugnabatur, partim ab Athenienſibus corrupta, partim ab Aeginetis, utpote Græcis ſeruato ordine ac loco certantibus, Barbaris & incompoſite & inconſulte agentibus: ut non ab re fuerit talem eis rem contingere, qualis contigit: quanquam eo die fuerunt atq; extiterunt longe ſeipſis pſtantiores, & quàm ad Euboeam extiterant, pro ſe quiſq; adnitentes, ac Xerxem reformidantes, quod ab eo ſe ſinguli conſpici arbitrabantur. Et de aliis quidem uel Barbarorum uel Græcoꝝ ſingulatim, quomodo dimicauerint, non poſſum p compertо referre: Circa Artemiſiam uero hoc rei geſtum: Ex quo impẽſius illa regi commendata eſt (nam poſteaq; regiæ res in multum tumultuationis deuenerant, hoc interim tempore Artemiſia cum nauem ſuam Attica inſequeretur, nullum habens effugium, quia ante ipſam naues amicorum, ſua uero proxima hoſti erat) hoc ſibi putauit faciendum, quod & feciſſe profuit. Nam ut fugiebat Atticam nauem, in nauem ſociam, quæ

Damaſithymus. erat uirorum Calyndenſium, impegit, quaq; rex Calyndenſium Damaſithymus uehe-

batur. Cum quo etsi huic iam inde dum essent in Hellesponto, contentio interces-sit, tamen incertum, an consultò id fecerit, an fortuito nauis Calyndensiũ oblata fuerit: Eam Artemisia ubi incurrit, pariter demersit, prospero casu usa, & duplex hinc sibi bonum adepta. Nam trierarchus Atticæ nauis eam conspicatus, incurrisse Barbarorum uirorum nauem existimans, hanc aut Græcam esse nauem, aut è Barbaris profugisse: & à Græcis pugnare, ab hac ad alias se cõuertit. Ita ex hoc facto contigit Artemisiæ tum ut pestem euitaret, tum ut è malo opere præcipue se probatã apud Xerxem redderet. Sigdem fertur, cum rex spectans animaduertisset hanc nauem alteri incurrisse, quendam eorum qui aderant dixisse: Cernis Artemisiam domine, ut bene præliatur, utq; nauem hostilem depressit. Et regem interrogasse, nunquid uere id opus Artemisiæ esset: & illos qui plane nossent insigne nauis Artemisianæ, ita rem habere adfirmasse, ratos eam nauem quæ corrupta esset, hostilẽ fuisse. Nam præter cætera quæ mulieri (ut dictum) prospere cesserunt, hoc quoq; accessit, quod è naui Calyndensi nemo seruatus est, q existeret accusator. Vnde Xerxem ferunt ad ea quæ narrabantur, dixisse: Viri quidem extiterunt mihi fœminæ, fœminæ autẽ uiri: Hæc aiunt dixisse Xerxem. In eo pelio cum alij multi & illustres uiri, tam Persarum Medorumq; q̃ aliorum sociorũ occubuere, tum uero dux Ariabignes Darij filius Xerxisq; frater, è Græcis pauci. Quippe qui gnari natandi, cum suæ naues corruptæ essent, nec pugna perissent, ad Salaminem enatabant: cuius rei quia imperiti erant Barbaroꝝ plerique, in mari periere. Posteaquam eorum primæ naues in fugam uersæ sunt, tum uero plurimæ corrumpebantur. Nam quæ in posterioribus locatæ erant, dum earũ propugnatores conãtur præterire, ut & ipsi aliquam operam regi nauarent, undiq; in suoꝝ naues incidebant. Quo in tumultu etiam hoc actum est, ut quidam Phœnices quorum naues corruptæ fuerant, regem adcũtes, insimulauerint Ionas tanquam proditores, q̃ propter eos amissæ naues essent. Vnde id contigit, non ut Ionum duces interficerentur, sed ut ñ Phœnices qui illos insimulabant, eam acciperent mercedem. Etenim illic adhuc ea loquẽtibus, Samothracia nauis Atticæ impacta, eam demersit: & in hanc Aeginetica impulsa, ipsam depressit. Verum Samothraces ut qui iaculatores essent, epibatas nauis quæ suã depresserat, iaculorum ictibus extulerunt: eorumq; conscensa naui potiti sunt: quod factum Iones liberauit. Nam Xerxes ubi id egregiũ facinus Ionum aspexit, conuersus ad Phœnices, ut erat supra modum mœstus, & omnes arguens, iussit eorum capita præcidi, ne cum ipsi imbelles essent, meliores criminarentur. Quoties autem suorum quempiam aliquod opus edentem cernebat, de eo homine percontabat, sedens sub monte qui est è regione Salaminis, nomine Aegaleo, & scribæ trierarchum illum à familia & urbe scripto annotabant. Et cladi Phœnicum qui aderant, additus est Ariaramnes uir Persa, quanquam amicus regis. Et isti quidem in Phœnices cõuertebantur. Barbaris autem in fugam uersis, & ad Phalerum elabentibus, Aeginetæ in freto subsistentes, operam memoratu dignam ediderunt. Nam Athenienses qdem in tumultuatione naues sibi obsistentes fugientesq; expugnabant, Aeginetæ uero eas quæ elabebant: Quoties aliqua effugiebat Athenienses, eo ipso cursu in Aeginetas incidebat. Cum interim conflixerunt naues duæ, unà Themistoclis insequẽs alia, altera Polycriti Crio geniti, uiri Aeginetæ, dum nauim Sidoniam inuadit, illam uidelicet, quæ speculatoriam in Sciatho Aegineticam ceperat, qua uehebatur Pytheas Ischeni: quem Persæ seminecem plagis, tamen admiratione uirtutis seruatum in naui habebant: Sidonia quæ hunc circũferebat nauis, unà cum Persis est intercepta, ut Pytheas ita sospes rediret in Aeginetã. Polycritus ubi inspexit Atticam nauem, agnito signo nauis imperatoriæ, inclamans Themistoclem, iocatus est, exprobrans Aeginetis quod cum Medis sentirẽt. Hoc Polycritus sua naui incurrẽs, in Themistoclem iaculatus est. Barbari, quorum naues superarant, fuga se propripuerunt in Phalerum pedestres ad copias. In hac pugna nauali è Græcis optime audierunt Aeginetæ, secundo loco Athenienses: è uiris Polycritus Aeginetæ, Atheniensesq; Eumenes Anagyrasius, & Aminias Palleneus, qui & Artemisiam est insecutus,

Artemisiæ pugna gloriosa.

Fœminæ uirili uirtute.

Ariabignes.

Ionum præstantia.

Aegaleus.

Ariaramnes

Aeginetarũ strenuitas.

Pytheas.

Polycritus.

Eumenes.

Aminias.

non prius desiturus, quàm aut illam cepisset, aut ipse captus esset, si Artemisiam ea nauí uehí animaduertisset. Quippe trierarchis Atheniẽsium præceptum erat, ut eam caperẽt: propositumq; præmium decem millium drachmarum ei, qui uiuam cepisset. Indigne enim ferebãt mulierem aduersus Athenas militare. At illa (ut antea dictum est) aufugit. Fuerunt & alíj, quorum naues incolumes in Phalerum euasserunt. Adimãtum Corinthiorum ducem, Atheniẽses ferunt statim inter initia concursus nauium expauefactum, atq; perterritũ sublatis uelis fugæ se dedisse: Corinthiosq; inspecta fuga nauis imperatoriæ, itidem abíjsse. Et cum fugiendo uenissent ad templum Mineruæ Sciradis, quæ est in Salamine, occurrisse eis celocem diuina cum pompa: quem quisnam mississet cum non cõstaret, scirentq; neminem suæ classis ad ipsos mississe, eos ob id coniectasse rem diuinam esse: & illos qui in celoce erant, ubi propiores fuerunt, ita locutos fuisse: Adimante, tu quidem conuersis in fugam nauib⁹ abscedere uis Græcoꝝ proditor: at illi quantum uotis conceperũt, uictores hostium euadent. Et cum his uerbis fidem non haberet Adimãtus, hæc iterum dixisse: ipsos posse pro obsidibus ductos mortem obire, nisi constaret Græcos esse uictores: ita conuersa naui, Adimantum cum cæteris ad classem suorum, re iam ab alíjs nauata, uenisse. Hic de illis apud Athenienses rumor extitit, quod ipsi Corinthíj negant, secq; inter primos pugnatores extitisse affirmãt, pro quibus testimonium dicit reliqua Græcia. Aristides Lysimachi uir Atheniẽsis, cuius paulo antè ut uiri optimi mentionem feci, per eum tumultum, q circa Salaminem fiebat, hoc rei gessit: Permultis eorum qui ad littus Salaminis locati erant sumptis, genere Athenienſibus, & in Psyttaleam insulam traductis, omnes Persas qui in ea insula erant, interemit. Defuncti nauali pugna Græci, reductis in Salaminem nauibus, potiti sunt naufragíjs, quæ illic supererant: parati ad aliam dimicationem, quod sperarent regem íjs, & quæ sibi reliquæ erant, nauibus usurum. Porro naufragiorum pleraq; uentus zephyrus ex Attica moliẽs, asportauit in oram nomine Coliadem: ut impletum sit oraculum, cum de cæteris quæ ad pugnam naualem ptinent, faciens mẽtionem, tum uero de naufragíjs illuc euectis, à Bacide & Musæo multis annis antea prædictum, ac redditum Lysistrato Athenienſi, uiro sortilego, quod omnes Græcos latuerat:

Horrebunt remis mulieres Coliadenſes.

Hoc futurum erat profecto rege. Cognita sua clade Xerxes ueritus, ne quis Ionum à Græcis subornatus, aut sua sponte ad soluendos pontes in Hellespontum nauigaret, unde ipse in Europa deprehensus salute periclitaretur, de fugiendo consultabat: nolẽs tamen neq; à Græcis neq; à suis detegi, aggerem in Salamine tentabat educere, nauesq; Phœnicum onerarias, ut pro rate ac muro essent, innectabat: & se tanquam aliam pugnam naualem facturus, ad bellum instruebat. Quæ agentem uidentes cæteri, pro certo habebant eum manendi animo atq; bellandi illa apparare: sed nihil eorum Mardonium latebat, ut pbe gnarum ingenij illius. Xerxes & hæc fecit, & simul in Perſidem misit qui præsentem cladem nunciarent. His nuncíjs nihil pernicius transcurrit in rebus humanis, quod negocium hunc in modum est à Persis excogitatum: Quot ex diebus tota uia constat, totidem equos ac uiros ferunt esse distinctos ad singulorum dierum iter faciendum, quos neq; uis niuium, neq; imber, neq; æstus, neq; nox distinet, quin propositum sibi cursum celerrime conficiant. Quorum cursorum primus mandata tradit secundo, secundus item tertio: & ita deinceps illa mandata in alium atque alium pertranseunt, quemadmodum apud Græcos fax, quam Vulcano p uices ferre cursores pseuerant. Hanc equoꝝ cursitationem Persæ angareion appellant. Et primus quidem nuncius Susa platus, Xerxẽ Athenis potitum esse, tanta Persas qui relicti erant, uoluptate affecit, ut omnes uias myrto constrauerint, & p eas odores incẽderint, & ipsi in sacrificíjs ac gaudíjs uersarentur. Secundus autẽ ita eos consternauit, ut uniuersi uestes dilaniarent, uociferationeq; & eiulatu irrequieto uterentur, culpam in Mardonium refundẽtes, nõ tam de classe quàm de ipso Xerxe solicíti: idq; tamdiu, dum Xerxes illos ita affectos redeundo sedauit. Mardonius cũ uideret Xerxẽ magnam è pugna na-

Præmiũ capiendæ Artemisiæ. Adimantus.

Sciradis Mineruæ tẽplũ.

Aristidis Lysimachi filius.

Psyttalea.

Coliadis oraculum.

Bacid. orac.

Tabellionũ Persarũ cursus et modus

Fax Vulcani Angareios. Persarũ nuncij.

Vestium dilaceratio.

uali iacturam fecisse, suspicans agitare fugam ex Athenis, pro seipso anxius erat, tanq̃ pœnas daturus, qui regi persuasisset inferre Græciæ bellum: putabatq; sibi conducibilius esse periclitari, aut subigere Græciã, aut magna opera aggressum honeste uita defungi: quanquam opinio eius de subigenda Græcia propẽsior erat. Hoc cum secum agitasset, regem hac oratione est allocutus: Dñe, noli mœrorem ob hanc rem gestam capere, aut pro ita magna hoc iactura ducere. Non enim certamen, quo omnia nostra constant, in lignis est, sed in uiris & equis. Itaq; nemo tibi aut horum qui tibi uidentur oĩa confeciſſe, egressus é nauibus, conabitur obuiam se ferre, aut ex hac continente: unde qui se obuios tulere, pœnas dedere. Quod si tibi uidet faciendum, ut Peloponnesum tentemus, continuo tentemus: si uidetur supsedendum, supsedeamus licet, nec animo consterneris. Neq; em̃ ulla possunt ratione subterfugere Græci, quo minus rationẽ dent eorũ, quæ & nunc & antea perpetrarunt, tuiq; sint serui. Et hoc quidẽ præcipue tibi agendũ puta. Quod si tibi constitutũ est, ut ipse cũ exercitu reuertaris, aliud quoq; habeo ex hac re consilium: Rex, ne cõmittas tu, ut Persæ Græcis ludibrio fiant. Non em̃ res Persarum afflictæ sunt: neq; tu, ubinã uiri fuerimus ignaui dicere potes: quales si Phœnices & Aegyptij & Cyprij & Cilices fuere, nihil ista ad Persas attinet culpa. Quare, qm̃ Persæ huius rei insontes sunt, iam mihi credito. Si tibi nõ uidebit permanendum, remea ipse ad solum natale cum pleraq; parte copiarum. Ego cum delectis de exercitu triginta myriadibus militum, debeo Græciam in tuam redigere seruitutem. His auditis Xerxes, ut ex malis, gauisus est, uoluptatemq; cepit: & ad Mardonium inquit, se, ubi ad concilium retulisset, respõsurum, utrum eorum esset facturus. Et cum in cõcilium uocasset delectos Persarum proceres, placuit ei Artemisiam quoq; ad consultandum accersi: quam solam constabat antea quæ facienda essent intellexisse. Quæ ubi aduenit, eam Xerxes summotis aliis Persarum consiliarijs atque satellitibus, hunc in modum allocutus est: Iubet me Mardonius hic permanere ad tentandam Peloponnesum, negans ullam culpam huius damni esse penes Persas atq; pedestres copias, sed eis uolẽtibus hoc tentari debere. Itaq; aut hoc me facere hortatur, aut sibi tradere triginta myriadas delectorum militum, ad subigendam mihi Græciam: me uero ad patrias sedes cum reliquo exercitu reuerti. Tu igitur, quæ de pugna nauali non gerenda probe consuluisti, utrum mihi suades horum, quod eligendo bene mihi consuluero. Hæc Xerxi consultanti respondens Artemisia: Arduum, inquit, rex, me dicentem tibi optima, prosperum consilium dare: tamen è ista tu rerum præsentium mihi uidetur esse faciendum, ut tu ipse domum remees: Mardonium uero hic relinquas cum ijs quos uult, si modo uelit ille, atque recipiat se ista facturum. Nam siue ea quæ ait se uelle, subegerit, & hæc ei ex animi sententia succedant, tua res domine agitur, quia id tui serui effecerint: siue Mardonio contra opinionem suam contingat, non magna sane calamitas erit, saluo & te & rerum domesticarum statu. Et enim si incolumis es & domus tua, profecto Græci sæpenumero pro seipsis multa certamina curfitabunt. At si quid contingat Mardonio cladis, id nullius erit momenti, Græci quæ uincendo non uicerint, seruo tuo interempto. Tu uero Athenis incensis (cuius rei gratia expeditionem sumpsisti) reuerteris. Delectatus eo cõsilio Xerxes, quod idem illa suasisset quod ipse haberet in animo: quippe qui (ut ego opinor) non mansisset, si uel cuncti atque cunctæ id ei suasissent, adeo perterritus erat: Artemisiam laudatam dimisit, ducẽtem secum liberos regios Ephesum. Nam aliquot eum filij nothi comitabantur, cum quibus ad eorum custodiam misit Hermotimum, genere quidẽ Pedasensem, sed apud regem inter eunuchos nulli secundum. Incolunt autem Pedasenses super Halicarnassum: apud quos hoc rei fertur contingere, ut quoties Amphictyonibus (qui circa eam urbem habitant) aliquid aduersi certum intra tempus est euẽturum, tunc antistiti, quæ illic Mineruæ est, grandis barba nascatur: quæ res bis apud eos accidit. Ex his Pedasensibus Hermotimus erat, cui maxima ex omnibus (quos quidem ipsi nouimus) ultio contigit acceptæ iniuriæ. Siquidem eum captum ab hostibus ac uenalem mercatus est Panionius uir Chius, ex hoc impurissimo quæstu quem factitabat, uitam ducens. Nam

Mardonius ad Xerxem

Xerxes ad Artemisiam.

Artemisiæ consilium.

Xerx. liberi Hermotimus.

Barba sacri fica ominosa

Panionius.

quos pueros forma præditos coemerat, eos castrabat: ductosq; aut Sardis aut Ephesi magna pecunia uenundabat. Apud Barbaros enim precioſiores eunuchi sunt quàm qui non sunt castrati in omni genere fidei gratia. Atq; ut alios permultos, ita hunc quoq; Panionius exercuit, ut qui ex hac re uitam toleraret. Sed non usquequaq; infelix Hermotimus, è Sardibus ad regem cum aliis muneribus deductus est, progressuq; temporis ex omnibus eunuchis maximo in honore apud regem Xerxem est habitus. Cum autē rex aduersus Athenas moueret è Sardibus, per id tempus Hermotimus cuiusdam negocij gratia descēdit in agrum Mysium, qui à Chijs incolitur, sed Atarneus uocitatur. Ibi inuentum Panionium atq; agnitum allocutus est, & multis & communibus uerbis primū recensens ei, q̄ per illum esset assecutus bona, deinde pollicens, quam gratiam illius meriti foret relaturus, si homo cum suis domesticis illuc commigrasset. Ea oratione libenter audita, Panionius cōtulit se illuc cum uxore & liberis. Quem posteaquam cum oīm re familiari adeptus est Hermotimus, his uerbis affatus est: O omnium post homines natos scelestissimum, qui ex nefandissima negociatione quæstū facis: quid aut ipse ego, aut meorum quispiam, uel tuorum cuipiam mali fecit, q̄ ex uiro neutrum me reddidisti? putabas fore, ut quæ tunc machinabaris, laterent deos? qui iusta lege utentes, te infandorum opificem tradiderunt in manus meas, ut de pœna à me tibi irroganda queri nō possis. Hæc ubi exprobrauit homini, filijs in cōspectum eius adductis, qui quatuor erāt, coēgit patrem, illorum genitalia recidere: quod cum coactus fecisset, filij sui adacti sunt eius uirilia abscindere: Ita supplicium ab Hermotimo in Panionium rediit. Xerxes filiorum Ephesum deducendorum negocio Artemisiæ demandato, accitum Mardonium iussit è copijs quas liberet eligere, ut consentanea uerbis facta exequi experiret: Hactenus eo die est actum. Noctu autem, regis iussu præfecti classis è Phalero soluentes, retro Hellespontum uersus abierunt, pro se quisq; accelerantes ad custodiendas rates, quibus rex pertranſiret. Qui cum ad Zosterem aduentaret, minuta quædam continentis proteta promontoria Barbari suspicati naulgia esse, perdiu illinc aufugerunt. Tempore deinde edocti non naulgia esse, sed promontoria, in agmen sese receperunt. Vt dies illuxit, Græci cernentes ibidem pedestres copias hostium perstare, rati classem quoq; circa Phalerum esse, ac pugnā nauale em commissendam, se ad resistendum apparabāt. Sed cognito illam uela fecisse, confestim insequēdā sibi censebant: itaq; eam insecuti Andro tenus, cernere cū nequissent, ad Andrum profecti cōsultabāt. Quibus Themistocles suadebat, ut insulas uersus profecti, classem hostium insequentes, rectà ad Hellespontum nauigarent, soluturi pontes. Huic contrariam Eurybiades opponebat sententiam, q̄ diceret fore, ut si dissoluerēt rates, maxima ob id calamitate afficerent Græciam. Persa enim si deprehensus in Græcia manere cogeretur, non quieturus, q̄ sibi ocium quidē agenti nec ulla res posset procedere, nec ulli retro ostēderetur receptus, & exercitus suus fame conficeretur procedenti: Nec uero & rebus gerendis operam danti, omnia possent per Europam succedere, tum in urbibus, cum in nationibus, quæ uel captæ fuissent, uel antea sese dedidissent: quinetiā rem frumētariam habitur⁹ ex annuis semp fructib⁹ Græcor⁹: Nunc autem uideri, illum utpote uictum nauali prælio, non pstitur⁹ in Europa: ideoq; prmittēdum fugere, dum in terram suam fugiēdo perueniat, de qua terra deinde certamen iam fieri iubebat. Huic sentētiæ aliorum Peloponnensium duces assensere. Themistocles postq̄ animaduertit se non posse pleriſq; persuadere, ut ad Hellespontum nauigarent, adijt Athenienses, qui p̄cipue indignabant hostē effugere: animatiq; erāt ad nauigandum in Hellespontum, etiam per seipsos, si cæteri recusassent. Eosq; ita est allocutus: Et ipse multis iam huiusmodi casibus interfui, & de multo pluribus audiui talia cōtigisse, uiros ad necessitatem redactos p̄lium instaurare, & superiorē q̄ accepissent calamitatem emendasse. Itaq; nos, quoniam inuenimus quo pacto & nosipsos & Græciam tuebimur, repulsa tanta hominum nube, nō insequamur eos fugiētes. Neq; em̄ nos istud effecimus, sed dij pariter & heroes, qui inuiderunt unum esse uirum & Asiæ regem & Europæ, qui sit impijssimus atque scelestus: qui sacra perinde atq; prophana habens, utr⁹q;

Eunuchi in precio habiti.

Atarneus.

Eunuchorū uiro neutri.

Deorum uindicta.

Xerxis fuga

Zoſter.

Græcorū de insequendo Persa consultatio.

incendit, deorumq; simulacra subuertit: qui & mare ceecidit flagellis, & compedes in illud deiecit. Sed bene nobiscum in præsens tempus agitur. Ideoq; nunc quidem, ut & nostri ipsorum, & nostrorum domesticorum curam geramus, & ut spatium quis ad reficiendas ædes, faciendamq; sementem habeat, in Græcia maneamus, Barbaro prorsus ejecto. Cum autem uer appetet, tunc in Hellespontum & Ioniam nauigemus. Hæc dicebat Themistocles, animo sibi apud Persam subsidium comparandi: ut si quid apud Athenienses accideret aduersi, sibi haberet quò se conuerteret, prout & contigit. Hæc dicenti Themistocli Athenienses, cum tamen ab eo deciperentur, assensi sunt. Nam cum antea prudens habitus fuisset, postea uero prudens ac bona consulens compertus esset, prorsus ad ei assentiendum prompti fuere. Ille, ubi Athenienses ipsius sententiam probauere, misit cuestigio uiros quosdam cum nauigio, ad exponenda regi mandata, iussos tacere, etsi in omne tormentum deuenirent: quorum unus erat Sicinus eius contubernalis. Hi posteaquam ad Atticam peruenere, cæteris apud nauigium remanẽtibus, ipse ad regem ascendit, atq; ita eum allocutus est: Themistocles Neoclis filius, dux quidem Athenienſium, sed inter omnes socios uir optimus ac sapientissimus, misit me tibi denunciatum: Gratia tibi inseruiendi, se retinuisse Græcos, classem tuam insequendi cupidos, pontesq; qui sunt in Hellesponto soluendi. Itaq; nunc magno cum silentio te illuc recipias. Hæc renunciata, isti abiere. Græci posteaq̃ decreuerunt neq; persequendam sibi ulterius Barbarorum classem, neq; nauigandum in Hellespontum ad soluendum traiectum, Andrum obsederunt, animo illam delendi. Nam primi ex insulanis Andrij pecunias poscenti Themistocli denegauerant, eiq; alleganti Athenienses illuc ire duobus magnis numinibus fretos, Suadela, & Necessitate, & ita sibi dandas utiq; esse pecunias, responderant Athenas proportione magnas esse atq; felices, & dijs propicijs bene processisse. Nam se ad maximam soli tenuitatem redactos, Andriorumq; insulã totidem propicia numina nunq̃ derelinquere, sed semper incolere Inopiã & Impossibilitatem: quibus dijs obnoxios Andrios pecuniam non daturos. Nunquam enim Andriorum impossibilitate ualidiorem fore Atheniẽsium potentiam. Hæc illi cum respondissent, nec pecuniã dedissent, obsidebantur. Themistocles uero (neque enim unquam acquirendo cessabat) ad cæteras insulas minacia uerba mittẽs, pecuniam flagitabat, eisdem nunciijs, eisdemq; uerbis utens, quibus apud Andrios fuerat usus: nisi pecuniam darent quam poscerentur, exercitum se Græcorum illuc adducturum, & eam insulam obsessam deleturum. Hæc dicendo ingentem pecuniæ uim coegit à Carystijs atque à Parijs: qui audito, tum Andrum obsideri, quòd cum Medis sensissent, tum Themistoclem maximo in honore inter duces esse, hoc metu pecuniam misere. Aliarum autem insularum aliqua pecuniam dederit nec ne, affirmare nequeo. Reor tamen alias quoque dedisse, non has solum. Quanquam Carystijs ne hac quidem re contigit effugere cladem ut Parijs, qui Themistocle pecunia delinito, hostem deuitarunt: Ita Themistocles ex Andro profectus, clam cæteris ducibus exegit pecunias ab insulanis. At copiæ Xerxis illic aliquot post pugnam dies immoratæ, mouerunt in Bœotios, eadem qua uenerant uia. Quippe Mardonio uisum est simul regem præmittere: intempestiuum enim propter anni tempus belligerari, simul in Thessalia satius esse hybernare, & deinde ineunte uere tentare Peloponnesum. Is ubi in Thessaliam peruenit, ibi ante omnia decem millia Persarum (qui immortales uocantur) elegit, excepto eorum duce Hydarne, qui negauit se regẽ esse relicturum. Item de alijs Persis toracatos, & mille equites: Ad hæc Medorum, Sacarum, Indorum peditatum equitatumque. Has nationes sibi totas desumpsit: ex alijs autem socijs paucos, quorum duntaxat aut speciem animaduertebat, aut aliquod egregium facinus cognouerat: Sed plurimos ex una gente Persarum delegit torquatos & armillatos. Secundo loco Medos, qui non numero Persis inferiores erant, sed robore: ita, ut uniuersi, triginta myriades una cum equitibus essent. Hoc interim tempore, quo Mardonius habet delectum copiarum, & Xerxes circa Thessaliam agit, oraculum è Delphis ad Lacedæmonios uenit, ut Xerxem pœnas necis Leonidæ reposcerent,

Xerxis impietas.

Themistoclis uafritie.

Sicinus.

Andrus.

Inopia.

Impossibilitas.

Themistoclis exactiones atq; auaritia.

Hydarnes.

Leonidæ cædis uindicta.

& quod daretur ex eo reciperent. Mittunt igitur quàm citiſſime Spartiatæ caduceatorem. Is adhuc in Theſſalia nactus exercitum, ubi in conſpectum Xerxis uenit, ita uerba fecit: Rex Medorum, Lacedæmonij te & Heraclidæ (qui è Sparta ſunt) pœnas cædis repoſcunt, quorum regem ipſorum interemiſti, dum Græciam protegit. Ad ea Xerxes cachinnos tollit: ac diu reſponſo nõ reddito, hic, inquit, mõſtrato Mardonio, ut ei aſſiſtebat Mardonius, pœnas tales dabit quales illos decet. Caduceator hoc reſponſo accepto, diſceſſit. Xerxes Mardonio in Theſſalia relicto, ipſe ad Helleſpontum ire maturabat: intraq; quinq; & quadraginta dies ad traiectum peruenit, nullam propemodum partem copiarum ducens: quæ quocunq; ueniebant, & ad quoſcunq; homines, eorum direptis fructibus ueſcebantur. Vbi nihil fructuum reperiebant, ipſa herba ut è ſolo germinabat, nonnulli delibatis corticibus, & ſtrictis frondibus arborum, tam agreſtium quàm manſuetarum, nihil omnino relinquentes, hoc præ fame facere coacti. Quos deinde peſtilentia excipiens ac dyſenteria, id eſt, tormina, inter uiam extinguebantur. Eorum non multos Xerxes ægrotos reliquit, iniungens ciuitatibus, ut in quam q; ueniebat, uti illos curarent & paſcerent: quoſdam etiam in Theſſalia, & aliquot in Siri Pæoniæ, & in Macedonia: ubi ſacrum Iouis currum, quem in Græciam tendens reliquerat, reuerſus non offendit. Eum Pæones Thracibus cum dediſſent, tamen repoſcenti Xerxi dixere, una cũ equis inter paſcendum fuiſſe abactum à Thracibus, qui ſuperiora Strymonis circa fontes incolerent. Quo in loco rex Biſaltorum ac terræ Creſtonicæ Thrax facinus eximium fecit. Hic & ſe duntaxat uolentem negauit Xerxi ſeruiturum: eoq; in edita montis Rhodopes abijt: & filijs uetuit, ne aduerſus Græciam militarent. Illi patre contemptui habito, ſiue alioqui belli libidine inſpiciendi, militauere cum Xerxe. Qui poſtquam incolumes reuerterunt, omnibus pater (erant autem ſex) ob eam cauſam oculos effodit. Et iſti quidem hanc mercedem acceperunt. Perſæ autem, ubi citato itinere ad traiectum peruenere, Helleſpontum nauibus traiecere ad Abydum. Non enim intentas iam rates inuenere, ſed tempeſtate diſſolutas. Ibi copioſiorem quàm in itinere commeatum adepti, nulla modeſtia ſeſe reficientes, ac mutatis aquis permulti interibãt ex ijs, qui de exercitu ſuperfuerant. Cæteri cum Xerxe Sardis peruenere. Narratur autem & aliter hæc res: Xerxem, poſteaquam Athenis profectus eſt ad oram ſuper Strymonem, illinc non amplius iter feciſſe: ſed exercitu Hydarni permiſſo, quem ad Helleſpontum deduceret, ipſum naui Phœniſſa conſcendiſſe, ut in Aſiam ſe reciperet: & dum curſum tenet à Strymonia, ingenti uento fuiſſe exceptum: & eo uehementius tempeſtate uexatum, q; nauis referta uectoribus erat, adeo quidem, ut ſuper contabulationes eſſent frequentes Perſæ, qui cum Xerxe uehebantur. Ibi metu perculſum regem cum clamore interrogaſſe gubernatorem, num qua ſalus eis eſſet? Et cum ille reſpondiſſet: Here, nulla admodum eſt, niſi horum uectorum aliqua abitio: tunc Xerxem eo audito ita locutum: Viri Perſæ, nunc aliquis ueſtrum declaret ſe curam habere regis. In uobis enim uidetur ſita eſſe ſalus mea. Hæc ubi dixit Xerxes, illos eo adorato deſilijſſe in mare, atque ita leuata naui, Xerxem incolumem in Aſiam peruenijſſe. Et ubi primum in terram egreſſus eſt, hoc egiſſe: gubernatorem, q; regis quidem animam ſeruaſſet, aurea corona donaſſe: q; autem multos Perſarum perdidiſſet, decollaſſe. Hic alter modus qui narratur reuerſionis Xerxis, haudquaquam fidem apud me habet, cum propter alia, tum propter obitum Perſarum. Nam ſi id regi à gubernatore dictum eſt, tamen ex infinitis rationibus, uel ob hãc unam, cui repugnari non poteſt, negarim hoc regem fuiſſe facturum: quin potius Perſas iuſſurum è tabulatis in uentrẽ nauis deſcendere, utiq; primores Perſarum: & remiges Phœnices, nequaquã Perſis numero pares, in mare deiecturum. Sed eum (ut dictũ eſt ſuperius) itinere pedeſtri cum reliquo exercitu in Aſiam reuerſiſſe. Cuius rei id quoq; magno eſt teſtimonio, q; conſtat Xerxem cum rurſus in Aſiam reciperet ſe, Abdera peruenijſſe, adhibuiſſeq; conuiuio Abderitas, & acinace aureo eos, ac tiara auro intertexta donaſſe: & ut ipſi oppidani aiunt, illum poſtquam ex Athenis retro fugit (quod apud me fide caret) illic primum zonam reſoluiſſe: adeo fuerat terrore correptus,

Peſtilentia Xerxis copiã excipit.

Currus aureus Xerxis

De Xerxis reditu uarie narratur.

Xerxis fa ctũ crudele.

Sunt autem sita Abdera ad Hellespontum, uel potius ad Strymonem, atq; ad littus, ex quo nauim ille conscendisse fertur. Græci posteaquam Andrum expugnare nequeunt, conuersi in Carystum, uastato illorum agro rediere Salaminem. Ibi ante omnia dijs primitias selegerunt cum aliarum rerum, tum Phœnissarum triremium tres: quarum una reponeretur apud isthmum, quæ ad meam usq; memoriam extabat, altera apud Sunii, *Sunium.* tertia Aiaci illic apud Salaminem. Secundo loco prædã inter se dispartiere, ex quibus primitias Delphos misere. Vnde statua effecta est longitudine cubitor; decẽ, truncá nauis partem manu sustinens: eodem in loco stans, ubi Alexander Macedo aureus. Missis *Alexander aureus.* Delphos primitijs, Græci publice deum percontati sunt, nunquid perfectas & acceptas primitias accepisset. Quibus ille respondit, habere se quidem à Græcis alijs, uerum nõ ab Aeginetis: sed reposcere donum optime nauatæ ad Salaminem operæ in pugna naual. Id cum audissent Aeginetæ, aureas stellas tris dedicauerunt: quæ super malum nauis æreum stant apud angulum, proxime Crœsi craterem. Post dispartitam prædã, Græci ad isthmum nauigauerunt, daturi præcipuum præmium Græcor; merissimo, qui *Se quisq; uirtutis præmio dignum iudicat.* in hoc bello præclarissime rem gessisset. Eò ubi peruẽtum est, duces Græci in aram Neptuni suam quisq; sententiam scriptam detulere, quemnam ex omnibus primũ, & quẽ secundum iudicarẽt. In ea autẽ suum quisq; nomen inscripsit, se illum qui pstantissimus extitisset, existimãs: sed in secundis partibus Themistocli adiudicandis, pleriq; congruerunt. Ita cum singuli in primo loco singulos calculos haberẽt, in secundo Themistocles multo superior extitit. Et licet hanc rem Græci liuore quodam supersederint indicare, in suam quisq; patriã reuecti, tamen Themistocles & habitus est & celebratus per uniuersam Græciam omnium Græcor; longe prudẽtissimus. Ipse, quia non fuisset honore affectus ab ijs, qui ad Salaminem dimicassent, ut honore afficeretur, Lacedæmonem se contulit. Eum Lacedæmonij & splendide excepere, & magnifice honorauerũt. Et primas quidem partes rei bene gestæ Eurybiadæ, solertiæ uero ac dexteritatis Themistocli *Eurybiades.* dederunt, & utriq; oleaginam coronam donarunt. Præterea huic biga (quæ apud Spartam erat) præstantissima: laudatumq; uerbis amplissimis, trecenti ex primoribus Spartiatar;, qui equites uocãtur, discedentem ad Tegeaticos usq; fines comitati sunt. Hunc solum ex oĩbus, quos nouimus, hoĩbus Spartiatæ abeuntem deduxerunt. Eidem, postquã ex Lacedæmone Athenas uenit, ibi Timodemus, unus ex inimicis eius, alioq; non è claris *Timodemus.* uiris, liuore insaniens, crimini dabat itionem in Spartam: dicens illum Athenar; respectu, non sui, ab Lacedæmonijs honores assecutum. Et cum non faceret finem talia dicendi, inqt ei Themistocles: O homo, ita res habet, neq; ego, si Belbinitar forem, sic à Spartanis honoratus fuissem: neq; tu, etsi Athenien sis. Atq; hæc hactenus. Artabazus Pharna- *Artabazus.* cis, uir inter Persas cum antea illustris, tum ex rebus Plataeensibus factus illustrior, regem deducebat ijs sexaginta millib', quæ sibi Mardonius delegerat: quem ubi traiectu tenus comitatus est, & iam esse in Asia scijt, regressus circa Pallenen agebat, utpote Mardonio per Thessaliam Macedoniamq; hybernante, nec alias copias obire curante. Nec è sua dignitate existimabat non diripere rebelles Potidæatas, in quos casu incidisset. Etem *Potidæatæ.* Potidæatæ, postq; rex præterijt, & classis Persica à Salamine fugiens abijt è conspectu, à Barbaris defecerant. Mox alij quoq;, qui Pallenen incolebant rebellantibus, tunc uero *Pallene.* Artabazus Potidæam obsedit: suspicatus etiam Olynthios ab rege defecturos, & ipsos *Bottiæi.* obsedit. Eam autem urbem tenebant Bottiæi, qui è sinu Thermæo fuerant à Macedonibus eiecti. Hos Artabazus postquam obsidione cepit, in paludem deductos trucidauit. Vrbemq; administrandam Critobulo Toronæo tradidit à genere Chalcidensi. Ita Chal- *Critobolus.* cidenses Olynthum obtinuere. Expugnata Olyntho Artabazus Potidææ obsidendæ *Olynthus.* impensius incumbebat. Hoc faciens cum Timoxeno Scionæorum magistratu de facien- *Timoxenus.* da proditione transegit, incertum mihi quonam modo ab initio. Neque enim traditur. Ad extremum ita actum est: Quoties exaratum libellum aut Timoxenus ad Artabazũ, *Literarũ per sagittã transmissio.* aut Artabazus ad Timoxenum mittere uolebat, cum sagittæ postremo inuoluebat: adaptatisq; desup pẽnis ad locũ de quo cõuenerat, sagittã emittebat. Sed Timoxen' q Poti

dæam prodebat, proditionis compertus est. Nam Artabazus ad conuentum locum sagittam dirigens, frustrante iactu humerum cuiusdam Potidæatæ percussit. Ad quem saucium turba (ut assolet in bello fieri) cum concurrisset subito reuulsa sagitta, animad uertens libellum detulit ad magistratus. Aderat autem & cæterorũ Pallenensium commilitium. Perlecto libello magistratus & cognito proditionis autore, nõ tamen censuerunt Timoxenum esse plectẽdum, Scionææ ciuitatis gratia: ne in posterum semper Scionæi pro proditoribus haberentur. Atq; hunc quidem in modum Timoxenus proditionis manifestus fuit: Artabazum uero tris iam mẽses obsidentem ingens æstus maris excepit, & is diutius. Vnde Barbari uidentes locum factum lacunosum in Pallenen concesserunt. Quorum cum duæ partes permeassent eluuiẽ, tres aliæ supererant, quas ubi pertransissent, oportebat intrare Pallenen. Sed eas tanta maris æstuatio inualit, quanta nunquam extiterat, ut indigenæ aiunt, cum ea frequenter illic accidit. Eorum qui nandi erant ignari interiere. Qui erant gnari, eos Potidæatæ nauigijs adorti trucidauere. Huius æstus ac restagnationis & cladis Persarum ferunt Potidæatæ hinc causam extitisse: quòd isti è Persis qui sunt à mari oppressi, in templum Neptuni & eius simulacrum, quod situm est in suburbanis, impie gesserant. Hanc fuisse causam illi uidentur uere dicere. Eos qui superauere Artabazus in Thessaliam ad Mardonium duxit: Et cum ijs qui regem reduxerũt ita est actum. Classiarius autem Xerxis exercitus qui superfuerat, ubi à Salamine fugiens attigit Asiam, rege cum alijs copijs è Chersonneso Abydum traducto, hyemauit apud Cumam. Idem primo statim uere Samum conuenit, ubi nonnullæ naues hyemauerant. Eius classis plericq; epibatæ erãt ex Persis & Medis, ducesq; superuenerant Mardontes Bagæi, & Artayntes Artachæi: cuius patruelis Amitres ab eodem ascitus erat istorum collega. Hi utpote magnopere percussi non audebant occasum uersus producere, ne unus quidem: sed apud Samum subsidentes Ioniam à rebellãdo prohibebant, trecentas naues cum ladibus habentes. Neq; expectantes fore ut Græci in Ioniam irent: sed ut sua tutari contenti essent, ducta ex hoc coniectura: quod ipsos è Salamine fugientes non fuissent insecuti, sed libenter abscessissent. Atq; ut se uictos mari, ita longe superiorem terra Mardonium futurum arbitrabantur. Qui dum apud Samum erant, simul consultabant, si quid mali possent facere hostibus, simul subauscultabãt quonam res Mardonij spectarent. At Græcos excitabat tum ueris aduentus, tum Mardonius in Thessalia agens. Et eorum quidem exercitus pedestris nondum cogebat: naues autem in Aeginam abierant numero centum ac decem, præfecto atq; nauarcho Leutychidi, qui fuit Menaris, qui fuit Gesilei, qui fuit Hippocratidæ, qui fuit Leutychidæ, qui fuit Anaxilei, qui fuit Archidemi, qui fuit Anaxandridæ, qui fuit Theopompi, qui fuit Nicandri, qui fuit Charili, qui fuit Eunomi, qui fuit Polydectis, qui fuit Prytanis, qui fuit Euryphontis, qui fuit Proclis, qui fuit Aristodemi, qui fuit Aristomachi, qui fuit Cleodæi, qui fuit Hylli, qui fuit Herculis filius, ex altera ab regia familia. Horum cẽs qui prius commemorati sunt, præter duos post Leutychidem, reges Spartæ fuerunt. Athenienſium autem duce Xantippo Ariphronis filio, hac omni classe Aeginam profecta, aduenium eò nunciũ Ionum ijdem, qui nuper ierant ad orandos Lacedæmonios ut Ioniam liberarent, quorum unus fuit Herodotus Basilidis filius, septem ab initio qui coniuratione inter se facta de trucidando Stratte Chiorum tyranno, postea conspiratione patefacta per unum eorum qui rem detulerat. Cæteri qui sex erant, è Chio subduxerunt, Spartamq; se contulerunt, & tunc Aeginam oraturi Græcos, ut in Ioniam nauigarent: ægreq; exoratos Delon usq; perduxere. Nam ulteriora omnia Græcis formidolosa erant, cum locorum ignaris, tum plena hostium esse credentibus, & tantundem abesse Samum, quantum Herculis columnas. Contigitq; id rei ut neque Barbari supra Samum Hesperum uersus nauigare auderent, metu perterriti: neque Græci Chiorum rogatu auroram uersus ultra Delon. Ita timor medium eorum tuebatur. Dum Græci nauigauere in Delum, Mardonius qui in hybernis apud Thessaliam erat, inde mouens misit ad oraculum quendam genere Europeum, nomine Murem, iubens ut quantum-

Artabazi mors.

Neptuni tẽplum apud Potidæatas.

Mardontes. Artayntes. Amitres.

Leutychidis genealogia.

Ariphron.

Herodotus Basilidis.

Stratte Chius.

cumq; sibi liceret persuaderet ad oraculum consultandum: edocuitq; quid uellet ab oraculis scire. Quod autem fuerit, haud compertum habeo, nō cm̄ memoratur. Opinor nihil aliud, q̄ de rebus præsentib⁹ fuisse. Constat hūc Murem in Telebadiā uenisse: & mercede corrupto quodā indigena Trophoniū descēdisse, & ad Abas Phocensiū, & illinc ad oraculum, quinetiā prius Thebas adisse. Ibiq; tum Apollinē Ismenium consuluisse, q̄ illic quemadmodum in Olympia fas est in templis scisciari oracula. Tum quodam non Thebano, sed hospite pecunia corrupto in delubro Amphiarai obdormisse. Ideo autem nemini Thebano licet eo in loco uaticinum esse, quod cum Amphiaraus optionem eis dedisset, utrum mallent uate uti se, an auxiliatore, Thebani sibi auxiliatorem eum malue runt. Ea propter nefas est ulli Thebano illic obdormiscere. Tunc autem maximum exti tisse miraculum, ut à Thebanis mihi narratur. Murem Europeum peruestigatis omnibus oraculis, isse etiam ad fanum Apollinis Ptoi. Vocatur autem id fanum ita: sed ipsorum Thebanorum est, situm supra paludem Copaidem, ante montē, proxime urbem Acræphiam. Ad hoc templū postquam peruenit is qui Mus appellaretur, secutos eum tris uiros publice delectos ad describenda ea, quæ homini responderentur. Et statim antistitem Barbara lingua usum: & qui eos subsequebantur stupuisse audiētes Barbaram linguam pro Græca. Cumq; nescirent quid in præsenti negocio agerēt, Murem Europeum pugillares ab eis quos ferebant abstulisse, & in illis ea, quæ dicerentur à propheta exarasse, eumq; ut dicebant lingua Caria: & ubi illa scripsisset, digressum in Thessaliam abīsse. Ea Mardonius intelligēs quid diceret, nuncium dehinc Athenas mittit Alexandrum Macedonem Amyntæ filiū: tum quia in eum propēsi erāt Persæ, (Quippe cuius sororem Gygæam Amyntæ filiam in matrimonio habebat Bubares uir Perses: ex qua genuit Amyntam in Asia, aui materni ferentem nomen, cui ab rege Phrygiæ data est incolenda urbs Alabanda) tum quia audiebat hospitalem atque munificum esse uirum, Mardonius mittendum duxit. Hac præcipue ratione arbitratus se conciliaturum sibi Athenienses, populum & multum & strenuum esse audiens, & qui cladis Persicæ in mari acceptæ præcipuus autor extitisset. Quibus sibi conciliatis spem concipiebat facile potiundi maris, prout etiam contigisset. Nam terrestribus copiis lōge sibi superior esse uidebatur. Ita colligebat suas res fore superiores rebus Græcorum. Cui fortassis oracula illa reddita suadebant, ut Athenienſem sibi socium asciscēret. His obtēperans, Alexandrum hunc mittebat septimum à Perdicca: qui Macedonum tyrannidem obtinuit hūc in modum: Tres fratres à Temeno oriundi, Gauanes, Aëropus, Perdiccas ex Argo in Illyricos profugerunt: & ex Illyris trangressi superiorem Macedoniam, peruenerunt ad urbem Lebæam. Vbi se ad mercenariam operam regi locauerunt, unus quidem equis, alter uero bobus, minimus autē natu minutis pecoribus pascendis. Erant autē priscorum hominum tyrannides in re nummaria exiles, non solum populares facultates, adeo ipsi regi sua uxor coquebat cibaria. Hæc cum animaduertisset panē pueri Perdiccæ mercenariī dum coqueretur, effici duplum quàm erat, idq; semper contingere, indicauit marito. Ille re audita ilico ingressus est, ut ostētum cerneret, quonam modo quid maius excresceret. Moxq; accitis mercenariis, ut à sua domo discederent, imperauit. Et cū isti dicerent, ita demum se abscedere iustum esse, ubi mercedem accepissent, tunc rex mercedem nominari audiens: hunc, inquit, solem ostendens, in deum cōtumelioſus, dignam uobis mercedem reddo. Immeabat aūt in ædes per fumarium sol. Hoc audientes maiores natu Gauanes & Aëropus, stetere attoniti. At adolescēs, accipim⁹ rex quæ das, prælocutus, gladioq; (nam gladium gerebat) circunscripsit in pauimēto domus solem: circunscriptumq; cum ter in sinum suum hausisset, abiit cum cæteris. Quale autem esset, id quod faciebat puer, & quòd data cum illorum assensu accipiebat minimus natu, renunciauit quidam assessor regi. Hoc audito rex ira percitus equites ad eos interimendos mittit. Est autem in ea regione amnis, cui tanquam liberatori immolāt posteri illorum, qui ab Argo erant. Hic amnis postea quam eum Temenidæ transierant, ita uehemens effectus est, ut ab equitibus transire nequierit. Temenidæ in aliam Macedoniā

Mus Europeus. Abæ. Ismenius Apollo.

Amphiarai oraculum.

Ptoon. Acræphia oppidum.

Alexander Amyntæ Gygæa. Bubares. Alabandā

Alexādri tyrannidos origo.

Panes Perdiccæ duplū effecti.

Sol pro mercede.

plagam transgressi, habitarunt prope hortos qui ferebantur esse Midæ Gordio geniti.
Rosæ sexagenum foliorũ Quibus in hortis sua sponte nascuntur rosæ sexagenûm foliorum fragrantiori odore q̃ cæteræ: & in quib⁹ (ut fertur à Macedonibus) Silenus fuit exceptus. Super eos situs est mons nomine Bermius, per hyemem inaccessus. Hinc egressi postquam eam plagam obtinuerunt Temenidæ, cæteram Macedoniam subegerunt. Ab hoc Perdicca hunc in
Alexandri progenies. modum Alexander oriundus est: Amyntæ filius fuit Alexander, Amyntas Alcetæ: pater Alcetæ fuit Aĕropus, Aĕropi Philippus, Philippi Argæus, huius Perdiccas, qui paravit imperium. Ita Amyntæ fuit Alexander filius: qui ubi Athenas uenit à Mardonio missus, ita uerba fecit:
Mardonij postulata. Viri Athenienses, Mardonius hæc inquit: Nuncius mihi ab rege uenit in hæc uerba: Athenienſibus iniurias (quas mihi intulerunt) omnes remitto. Nunc autem Mardoni ita facito: Suam eius regionem reddito: præterea aliam pro suo arbitratu eligant, suaq; libertate potiãtur. Quinetiam eorum templa, si mecum fœdus inire nolent, omnia quæ ego incendi, restituito. Hic nũcius cum mihi allatus sit, necesse habeo ista exequi, nisi per uos steterit. Ego uero hæc uobis duco dicenda: quid insanitis bellum regi inferentes, cui nec unquam præstare, nec semper obstare poteritis? Nostis enim Xerxis & copias, & facta: auditis quoq; nunc de exercitu qui mecum est, quem si superaueritis atq; uiceritis, nulla uobis (si sapitis) spes erit, cum alius multo maior exercitus sit aut futurus. Nolite igitur æquiparando uos regi, priuari solo uestro, & pro uobis ipsis assidue discurrere. imò potius his molestijs uos explicate, cum adsit uobis pulcherrima explicandi facultas, quod ab rege prouocati ut societatem belli nobiscum ineatis, citra dolum & fraudem liberati eritis: Hæc me iussit Athenienses apud uos Mardonius dicere. Ego uero de mea in uos beneuolentia nihil commemorabo. Neq; enim nunc primum
Alexandri adhortatio. eam cognouistis. Obsecro tamen ut Mardonio morem geratis, quos animaduerto non semper ualidos fore ad gerendum cum Xerxe bellum: quales si animaduerterem esse, nequaquam huc cum his mãdatis uenissem. Quippe regis uires supra hominum sunt,
Longæ regũ manus. & manus prælonga. Quod nisi propere assentiamini magna pollicentibus, quippe ex æquo fœdus facere uolentibus, timeo uestram uicem, qui ex omnibus socijs & maxime in uia habitatis, & soli semper præcipuam cladem accipitis, possidentes terram inter diuersas acies positam. Itaq; inducite in hoc animum quod magnopere est è uestra dignitate, cum rex magnus uobis Græcorum solis iniurias remittens, cupiat effici amicus: Hæc Alexander. Quem Athenas euntem ad inducendos in Barbari societatem Athenienses, cum audissent Lacedæmonij, id ne fieret uehementer extimuerunt, reminiscentes oraculorum, fatale esse ut ipsi cum cæteris Dorienſibus è Peloponneſo ejicerentur à Medis pariter & Athenienſibus. Ideoq; sine mora mittendos illuc censuere legatos. Et sane contigit, ut concioni adessent Lacedæmonij. Extraxerant enim Athenienses tempus, probe scientes fore ut Lacedæmonij audirent uenientem à Barbaro nuncium ad societatem contrahendam. Quare de industria id fecere ad declarandam Lacedæmonijs sententiam suam. Vbi dicendi finem fecit Alexander, excipientes nunci Spartanorum ita
Lacedæmonij ad Athenienses. locuti sunt: Nos uero misere Lacedæmonij oratum uos, ne quid noui in Græciam agatis: neq; uerba quæ afferuntur à Barbaro admittatis, quod neque iustum sit ullo modo, neque decorum cum alijs Græcis, tum præcipue uobis, idq; multis de causis. Vos enim hoc bellum excitastis etiam nobis inuitis, & propter imperium uestrum est decertatum, quod certamen nunc in uniuersam Græciam emanauit: cuius totius uos præcipui autores fuistis, & Græcis causa seruitutis, res nullo pacto toleranda. Cum præsertim constet Athenienses semper & iam inde à priscis temporibus uindicasse permultos homines in libertatem: & tristem quidem conditionem uestram dolemus, quod iam bis prouentu frugum fraudati estis, & iam domibus quæ dirutæ sunt caretis. Quo nomine Lacedæmonij uobis ac cæteri socij spondent se uxores uestras, & omnia ad bellum
Tyrannus tyranno operã præstat. inutilia proxime domesticos suos, quoad bellum hoc steterit, alituros. Neque uero uos Alexander Macedo seducat, commendans Mardonij orationem. Facit quod sibi faciendum est. Quippe qui tyrannus tyranno operam præstat. Sed non idem uestra facere in

tereſt, ſi recte ſapitis, qui ſcitis nihil Barbaris eſſe neq; fidum neq; uerum. Hæc cum nun cij dixiſſent, Athenienſes Alexandro ita reſponderunt: Et ipſi cognitum habemus hoc, uires Medorum etiam atq; etiam maiores eſſe quàm noſtras, ut id nihil interſit exprobrare nobis. Attamen in tutanda libertate eatenus reſiſtemus, quatenus ualebimus. Vt autem ſocietatem cum Barbaro contrahamus, neq; tu perſuadere tentes, neq; nos: ſi tu tentaueris, perſuadebimur. Tu uero renuncia Mardonio Athenienſes dicere, quoad ſol eodem itinere meabit, quo nunc meat, eouſq; ſe nunquam cum Xerxe ſocietatem inituros, ſed ſe protegendo propulſaturos eum, fretos ope deorum atq; heroum, quorum ſimulacra incendit. Tu quoq; poſthac cum iſtiuſmodi oratione ne committas ut Athenis uideariſ, neue per ſpeciem emolumentorum infanda nos facere ſuadeas. Nolumus enim te ingratum quippiã ab Athenientibus pati, quibus & hoſpes & amicus es: Hæc Alexandro reſpõderunt: nunciis autem Spartiatarum illa: Lacedæmonios uereri ne fœdus ineamus cum Barbaro, ſane humanũ eſt, neq; hoc uerentes eos turpe eſt ueniſſe, quibus mens Athenienſium inexplorata eſſet: quoniã neque tantum auri uſquam gentium eſt, neq; religio ulla ſpecie & bonitate præſtans, quã nos accipientes, ut cum Medis ſentiremus, ad tradendam ſeruituti Græciam inducerемur. Quod ne faciamus, etſi uelimus, multa & magna nos adhortantur. Primum atque idem maximum, quod deorum ædes effigieſq; incẽſæ pariter & obrutæ ſunt, quas nos in primis ultum ire neceſſe eſt potius, q̃ cum iis fœderari qui iſta fecerũt. Deinde, quod ſumus Græci eiuſdem & ſanguinis & linguæ, quorum & fana & ſacrificia communia ſunt, & mores aſſimiles, eorum proditores fieri Athenienſes, non bene haberet. Ex quo ſi antea neſciebatis, nunc ita accipiatis, dum uel unus Athenienſium ſupererit, nunquam nos conuenturos eſſe cum Xerxe. Veſtram autem erga nos prouidentiam, quod conſulere nobis domo carentibus ita ut domeſticos noſtros alere uelitis, gratam habemus: & licet beneficium ueſtrum cumulatum ſit, nos tamen ita illud tolerabimus, ut nihil uobis moleſtiæ afferamus. Quod cum ita ſit, copias primo quoq; tempore emittendas curate. Nam ut nos coniectamus, non diu differet Barbarus ingredi regionem noſtram: ſed ſimulatq; acceperit nũcium, nos nihil eorum eſſe facturos quæ orauit, aderit. Qui anteq̃ adſit in Attica, tempus eſt nos in Bœotiam auxilio ire.

Barbari. Athenienſiũ reſponſum.

Græci & ſanguinis eiuſdẽ & linguæ

HERODOTI HALICARNASSEI HISTORIARVM LIBER NONVS, QVI CALLIOPE INSCRIBITVR.

HOC ab Athenienſibus reddito reſponſo, Lacedæmonij Spartam reuerterunt. Mardonius poſteaq̃ regreſſus ad eum Alexander Athenienſiũ reſponſa indicauit, mouẽs è Theſſalia citato agmine Athenas ire contendit, quacunq; iter faciebat, illinc uiros ad bellum ſumens, Theſſalis ducibus. Quos adeo non pœnitebat eorum quæ hactenus egerãt, ut etiam multo ſtudioſius Perſam inducerent. E quibus Thorax Lariſſæus & Xerxem effugientem deduxerat, & tunc Mardonium propalàm deducebat in Græciam. Mardonium, ubi cũ exercitu Thebas peruenit, Thebani exceperunt: ſuadẽdo nõ ſinebant progredi longius, quod negarent illum locum ponendis caſtris opportuniorem eſſe, q̃ illum ubi ſubſidens conſequeretur ut oẽm Græciam ſine prælio ſubigeret. Arduum enim eſſe etiam uniuerſis hominibus, ui ſubigere Græcos inter ſe conuenientes: quod & antea cognouiſſent. Si uero feceris (dicebant) quod nos ſuademus, occupabis nullo negocio ualidiſſima quæque illorum conſi

Theſſali.

Thorax.

lia. Mitte pecuniam ad eos qui præpotentes sunt in ciuitatibus. Missa pecunia Græciam ad factionem rediges. Hinc eos qui tecum non sentient, admotis copijs facile expugnabis. Hæc Thebani suadebant: quibus ille obtemperandum non putauit, partim animi fastu, partim acri quadam libidine Athenas iterum occupandi, præsertim sperans incensis per insulas ignibus declaraturum se regi Sardibus agenti, Athenas ab ipso teneri. Igitur in Atticam contendens, cum illic Atheniēses ne tunc quidem inuenisset, sed plerosq; eorum in classe ad Salaminem esse audiret, urbem cepit desertam decimo mense quàm

Murichides fuerat iterum ab rege capta. Eò postquam uenit, mittit ad Salaminem Murichidem quendam Hellespontium, cum eisdem mandatis quæ Alexander Macedo pertulisset. Mittebat autem eadem mandata, gnarus ille quidem non beneuolo erga ipsum animo esse Athenienses. Sed sperans contumaciam deposituros, tanquam subacta omni Attica regione, & sub ipsius imperio posita. Hac de causa Murichidem misit in Salaminem. Is ubi in senatum uenit, Mardonij mandata exposuit. E senatoribus Lycidas sententiam dixit, Satius uideri sibi esse, ut ea quæ Murichides apud senatum diceret, ipsi admittētes ad populum referrent. Hæc ille dicebat, siue quod pecuniam à Mardonio accepisset, siue quod id sibi probaretur. Quod simulatque audiere Athenienses tam ij qui ex concilio, quàm qui extra concilium erant indigne ferentes, Lycidam circunsteterunt, lapidibusq; interemerunt: Hellespontium uero Murichidem dimiserunt illæsum. Excitato de Lycida apud Salaminem rumore, & cognito quod gestum erat, Athenienſium uxores alia aliam exhortantes, atque prehendentes ultro domum Lycidæ adiere, hominisq; uxorem ac liberos lapidauerunt. Hunc in modum Athenienses in Salaminem transierunt. Quàm diu ipsi copias è Peloponneso uenturas sibi auxilio expectabant, tamdiu hostes in Attica habuere stativa. At ubi & socij tardius segniusq; agunt, & Mardonius aduentans eam esse in Bœotia audiebat. Ita supportatis omnibus rebus, & ipsi in Salaminē traiecerunt, nunciosq; in Lacedæmonem miserunt conquestum de Lacedæmonijs, qui neglectui haberent Barbarum esse Atticam ingressum, neq; cum ipsis ei in Bœotiam occurrisset: tum admonitum eorum quæ sibi, si ad eum deficere uellent Mardonius spopondisset: tum prædictum, nisi præsidio ipsis essent, se aliquod per semet remedium inuenturos. Agebant autem per id tempus Lacedæmonij solennia quæ uocantur

Hyacinthia solennia. Hyacinthia, quæ festa dei celebrare plurimi faciebant. Ad hæc, murum sibi in isthmo extruebant, qui iam pinnas acceperat. Ad hos posteaquam nuncij Athenienſium Lacedæmonē uenerunt, ducentes secum Megarenſium ac Platæenſium legatos, Ephoris aditis, ita locuti sunt: Athenienses ad hæc nos referēda miserunt: Regem Medorū cū nostrā nobis regionem reddere uelle, tum societatem nobiscum æquis cōditionibus inire citra fraudem & dolum, tum aliam regionem nostræ addere, quā ipsi nostro arbitrio optauerimus. Nos tamen pudore Græci nominis, & pro magno flagitio ducētes pdere Græciam, annuere nolle, sed recusare, q̄uis iniuria affectos à Græcis ac proditos. Qui etsi nō ignoremus conducibilius esse nobis societatē inire cum Persa, q̄ bellum gerere: tamen sponte nostra societatem nō inibimus. Et hæc quidē nostra sunt (quæ in Græcos præstamus) officia. At uos qui tunc in omnem metum deueneratis ne paciscēremur cum Persa, posteaquam compertam habuistis sentētiam nostrā, nequaquam prodendi Græciā, & murum quem in isthmo inædificabatis absoluistis, nullam habetis Athenienſium rationē. Et cū cōueneritis nobiscū de occurrēdo Persæ ad Bœotiam, desertores extitistis, pro nihilo ducētes Barbaru Atticam esse ingressum. Itaq; uobis Athenienses in præsens usq; succensent, quod nō estis officio functi. Quod superest, ut primo quoq; tempore nobiscum copias mittatis, iubēt: quo Barbarum in Attica, quoniam in Bœotia defecimus,

Thriasius cāpus. excipiamus nostra in terra: ubi cāpus Thriasius appositissimus erit ad dimicandū. Hæc ubi accepere Ephori, respōsum in diem posterum distulerūt. Postero die in alterū, idq; in decem dies fecerunt, diem de die extrahentes: intra quod tempus uniuersi Peloponnenses magno studio incumbētes, isthmum muro intercluserc, ad finemq; perduxere,

Non ausim dicere hanc fuisse causam, cur isti tantopere solliciti fuerint, cum Alexander Macedo Athenas pergebat, ne Athenienses Medorum partes sequerētur. Nunc autem nihil aliud curarent, quàm ut sibi isthmus inædificaretur, putantes non amplius quicquam Athenienſibus indigere. At sub aduentum Alexandri in Atticam muro (quem extruebant) nondum perfecto, Persas uehementer extimescebant. Tandem & responsum & exitus fuit huiusmodi: Pridie quàm iam ultimum concilium fieret, uir Tegeata nomine Chileus, apud Lacedæmonios maximæ inter hospites potentiæ, cum audisset ab Ephoris omnia quæ Athenienses dixissent, his uerbis eos allocutus est: Ita se habet uiri Ephori, si Athenienses non sentiunt nobiscum, sed cum Barbaro, quamuis ualido muro sit isthmos inædificatus, tamen magnæ fores patefactæ sunt Barbaro in Peloponnesum. Quare prius eos audiatis, quàm aliquid decernant quod cladem Græciæ adferat. Hoc Chileus consilium dedit. Quod in animum admittentes Ephori, confestim nihil collocuti cum nuncijs, qui à ciuitatibus uenerāt, quinq; millia Spartiatarum cum ad huc nox esset, dimiserunt, præposito eis Pausania Embroti filio. Quæ præfectura erat quidem Plistarchi Leonida geniti. Sed cum is puer esset, Pausanias præfectus est: qui eius patruelis erat & idem tutor. Nam Cleombrotus Anaxandridæ, pater Pausaniæ iam non supererat, non diu post, quàm copias quæ murum extruebant in isthmo reduxerat, uita functus. Reduxerat autem ab isthmo copias Cleombrotus ob eam causam, q; sibi inter sacrificandum aduersus Persam, sol in cælo obscuratus esset. Elegit autem Pausanias sibi collegam Euryanactem Doris filium, suum gētilem. His copijs è Sparta cum Pausania profectis nunch de illarum profectione ignari, ubi dies illuxit, Ephoros adesse, habentes in animo abire in suam quisq; ciuitatem. Vbi adierunt, ita uerba fecere: Vos quidem Lacedæmonij desidentes hic Hyacinthia agitis, ac luditis socijs proditis. Athenienses uero ut à uobis læsi ob penuriam sociorum, ita ut poterunt cum Persa transigēt. Soluta autem societate uobiscum, palam est nos, si regis fuerimus socij, militiæ comites futuros, in quamcunq; regionem nos illi educent. Inde uos discetis quidnam uobis ex ea re sit euenturum. Hæc locutis nuncijs, Ephori iureiurando inter posito dixere suas se copias putare in Orestio esse, tendentes aduersum peregrinos. Peregrinos enim Barbaros appellabant. Hoc illi non intelligentes, quid diceret, sciscitabātur. Sciscitati, & rem omnem edocti atq; stupefacti, quàm celerrime abire ad illos insequēdos, & cum ijs quinque millia finitimorum Lacedæmoniorum delecta. His isthmum uersus ire maturantibus, Argij, ubi primum audiere copias è Sparta cum Pausania profectas, præconem quem optimum è diurnis cursoribus inuenerunt, in Atticam mittunt ad Mardonium: qui uidelicet antea receperant se futuros impedimento, quo minus Spartiata egredetur. Præco ubi Athenas peruenit, Mardoni, inquit, miserunt me Argij nunciatum tibi iuuentutem è Lacedæmone esse progressam, sęq; ne illa progrederetur præstare nequisse. Ad hæc tu bonum consilium adhibe. Hoc ille locutus, retro abscessit. Quo audito, Mardonius iam non fidebat amplius perstare in Attica: ubi ideo hactenus immoratus fuerat, quod audire cuperet ac scire, ab Athenienſibus quid ageretur, neq; populans neque lædens Atticum agrum, assidue sperans fore ut secum illi paciscerentur. Quod ubi desperauit re comperta, priusquam Pausanias cum copijs isthmum egrederetur, subduxit exercitum incensis Athenis, si quid aut murorum aut ædium priuatarum sacrarumq; extabat, eo omni diruto, atque obruto. Ideo autem excedendum sibi putauit, quod neque adequitabilis esset Attica regio: neque, si ipse male pugnasset euadi poterat nisi per angustias, ubi à paucis transitu prohiberi posset. Statuit igitur recedere illinc Thebas tum ciuitatem atticam, tum regionem equitibus opportunam. Profecto illinc Mardonio & iam iter facienti, perfertur nuncius properans, alium exercitum mille Lacedæmoniorum Megara iter habere. Eo audito, consultabat si quo pacto hos primum posset excipere. Iraq; conuersum exercitum ducebat Megara, præmisso equitatu, qui omnem oram Megaridem incursaret. Hucusq; Europæ ad solem occidentem uersus longissime processit hæc Persica expeditio. Post hæc nuncius ad Mardonium uenit,

Chileus.

Pausanias.

Plistarchus.

Sol obscuratus.

Euryanactes

Peregrini.

Athenarum incendium.

Decelea. Græcos in iſthmo coactos eſſe, ita retroceſſit per Deceleam. Magiſtratus enim The-
Sphendalea. bani accolas Aſopiorum accerſierant, qui Mardonium in Sphendaleas, & illinc in Tana-
Tanagra. gram duces itineris deduxerunt. In Tanagra noctem moratus Mardonius, poſtero die
Scolos. in agri Thebani Scolon tranſuerſis tramitibus peruenit. Ibi Thebanorum rura tametſi
Medicas partes fouentium uaſtauit: non illorum odio, ſed ingenti neceſſitate adactus,
quod uellet cum caſtra communire, tum ſi ſibi in acie non cederet, ex ſententia effugium
Hyſia. compararet. Exporrexit autem caſtra ſua ab Erythræis ſecundum Hyſias Plataeenſi te-
nus agro, iuxta flumen Aſopum muro communiens: ſed non pro magnitudine ca-
ſtrorum, uerum per ſingulas frontes dena ſtadia habenti. Hoc in opere Barbaris occupa-
Attaginus. tis, Attaginus Phrynonis filius uir Thebanus, conuiuio magnifice apparato, Mardoni-
um ipſum & Perſarum honoratiſſimos quinquaginta inuitauit. Fiebat autem coena
Therſãdrus. Thebis. Inuitati illi hominem ſunt ſecuti. Cætera quæ referam, ex Therſandro accepi,
uiro quidem Orchomenio, ſed Orchomeni inter primos honeſto: qui ſe quoq; aiebat ad
hanc coenam ab Attagino inuitatum cum quinquaginta Thebanis: nec utroſq; ſeorſum
diſcubuiſſe, ſed in ſingulis lectis alternos, Perſam & Thebanum. Sectidum coenam cum
potioni daretur opera, Perſam qui eodem toro recumbebat, græce ipſum interrogaſſe
cuias eſſet: ſe uero reſpondiſſe Orchomenium eſſe: tum illum duxiſſe: Quoniam tu mi-
hi menſæ conſors & libaminum effectus es, uolo tibi relinquere ſententiæ meæ monu-
mentum, ut ipſe quoq; præſcius huius rei, queas tibi conſulere. Cernis hos Perſas in con
uiuium acceptos, & copias quæ ad flumen in caſtris relictæ ſunt. Horum omnium pa-
uo poſt tempore pauculos cernes ſuperſtites. Et inter dicẽdum multas lachrymas Per-
Quicqd ex ſam effudiſſe: admiratumq; ſe ea oratione, ad illum dixiſſe: Nónne hæc Mardonio expe-
deo fieri o- dit dicere, & ijs Perſis qui ſecundum eum in honore ſunt? Et illum ſubieciſſe, Hoſpes,
portet, eſt quicquid ex deo fieri oportet, id homini ineuitabile eſt. Nam ne credibilia quidem di-
ineuitabile. centibus credere quiſquam uult. Hoc permulti Perſarum cum ſciamus, tamen Mardo-
Sapientes nõ nium ſequimur illigati neceſſitate. Eſt enim hoc in hominibus acerbiſſimum, cum qui
eſſe potentes multum ſapit, minime potẽtem eſſe. Hæc ego ex Orchomenio Therſandro audiebam;
acerbum eſt & ideo ipſum hæc ſtatim alijs enarraſſe priuſ, quàm prælium ad Plataeas factũ eſt. Mar
donio in Boeotio ſtatiua habenti, attulerunt copias ceteri circà Græci, qui cum Medis
ſentiebant, & ad Athenas congregati ſunt, præter Phocenſes. Nam & iſti uehementer
partibus Medorum ſtudebant, non tamen uoluntarij, ſed coacti. Iidem non multis poſt
Harmocy diebus quàm Thebas itum eſt, & ipſi aduenere mille armati, duce Harmocyde inter po
des. pulares ſpectatiſſimo. Eos Mardonius ubi Thebas peruenere, miſſis equitibus iuſſit ſeor
ſum in campo ſubſidere: quod cum feciſſent, protinus affuit uniuerſus equitatus. Vnde
poſtea rumor exercitum Græcorum, qui cum Medis erant, perſuaſit Phocẽſes ab equi-
tatu iaculis cõfodi, quinetiam per ipſos Phocenſes idem diuulgatum eſt, quod tunc dux
ſuus Harmocydes his uerbis adhortabatur: O Phocenſes, palàm eſt hos homines certe
nos neci deſtinaſſe, accuſatos (ut opinor) à Theſſalis. Quare unumquenque ueſtrum
oportet egregiũ uirum eſſe, potius q̃ dedentes nos fœdiſſima morte trucidari. Ipſi quo-
que intelligant ſe Barbaros eſſe inter Græcos, quibus mortem intulerunt: His ſuos
Harmocydes hortabatur. Quos ubi concluſere equites, inuehebantur tanquam ad eos
occidendos, telis intentis ueluti emiſſuri: nõnullíq; emiſerũt. Phocenſes ex aduerſo ſtan-
tes facto orbe quoquò uerſus cum ſeſe opponerent, ibi equites digreſſi retro abiere, in-
certum an ad hos interficiendos rogatu Theſſalorum ierint equites: & poſteaquam
animaduerterunt eos ad defendendum ſe conuertere, ueriti ne ipſi uulnerarentur, ita re-
tro abſceſſerunt, tanquã à Mardonio iuſſi an experiri uoluerint num quid iſti præſtãtiæ
haberent. Poſt abſceſſum equitatus miſſo ad eos præcone, Mardonius ita inquit: Bono
eſtote Phocenſes animo: uiros enim uos eſſe dediſtis ſpecimen, non tales quales ego au-
dieram. Quo magis alacri animo tolerate hoc bellum. Non enim aut me beneficijs aut
regem uincetis: Hactenus quæ circa Phocenſes ſunt geſta. Lacedæmonij ubi ad
iſthmum uenere, illic caſtra communiere. Quod audientes ceteri Peloponnenſes uti-

que ñ, quibus meliora cordi erant, cernerentq; Spartiatas egredi uolentes, indignum se putauerunt à Lacedæmonijs se in exeundo superari. Itaque cum pulchre litatum esset, cuncti ex isthmo profecti sunt, & in Eleusinem peruenerunt. Vbi cum pulchra eti am fuissent exta, ire perrexerunt. Quibus Athenienses è Salamine transmittentes, in Eleusine admixti sunt. Isti postaquam ad Erythras Bœotiæ uenere, cognito Barba- *Erythræ.*
ros ad Asopum castra habere: inito de hac re concilio, è regione tetenderunt sub Ci- *Citherõ mõs.*
thæronis radicibus. In quos Mardonius quod in campum non descenderent, omnem immittit equitatum, cui præerat Masistius, à Græcis Macisius dictus, uir apud Per- *Macistius.*
sas inclytus, Nyseo equo insidens, aureo freno & alijs insignibus eximie ornato. Equi tes ubi promouere ad Græcos, per turmas egressi, multum detrimenti inferebant, fœ minas eos compellando. Erant forte Megarenses ea parte collocati, qua parte nulla alia magis oppugnari, nullaq; magis ab equis adiri poterat. Hac impressione equi- tum Megarenses quia fatagebant, mittunt ad duces Græcorũ præconem, qui ita cum uenit, uerba fecit: Megarenses aiunt uiri socij, nos soli excipiendis hostibus impares fu mus: qui tenemus eandem in qua collocati fumus à principio stationem. Ibi hacte- nus tametsi ægre, tamen strenue fortiterq; restitimus. Nunc nisi alios nobis subsidi tuatis, scitote nos ab acie discessuros. Hæc ubi præco renunciauit, Pausanias expediri fecit Græcos, si qui alij ultro ad locum irent, ut Megarensibus succederent. Recusan- tibus cæteris, Athenienses suscepere hoc munus, uidelicet eorum trecenti delecti: qui- *Olympiodo-*
bus præerat Olympiodorus Lamponis. Hi fuere qui præ omnibus Græcis ad Ery- *rus.*
thras castra habentibus instructi succedere, sagittarijs sibi assumptis. Qui cum aliquan diu pugnassent, hic fuit pugnæ exitus: Impressionem faciente per turmas equitatu, equus Masistij ut erat præ alijs eminens, sagitta per latus ictus est: quo dolore in pe- des erectus, Masistium excussit. Collapsum confestim Athenienses circũsistunt: equo prehenso, hominemq; sese defensantem interimunt, cum aliquandiu non potuissent. Ita enim fuerat armatus, quod scilicet intus gerebat thoracem aureis squamis conser- tum, desuper Phœniceum paludamentum. Eius thoracem cum ferirent, nõ prius ali- quid profecerunt, quàm quidam re animaduersa illum percussit in oculo. Ita Ma- *Masistij cæ-*
sistius collapsus interijt, quæ res latebat alios equites. Non enim eum aut ab equo ca- *des.*
dentem uiderant aut occumbentẽ. At ne tum quidẽ cum se recipiebant quod actum erat cognouere: sed postquam constitere, quia nemo ipsis imperabat, statim deside- rauerunt ducem: cognitoque (quod gestum erat) mutuo se adhortati, omnes in ho- stem equos admisere ut mortuum eriperent. Eos conspicati non iam turmatim, sed *Prælij circa*
uniuersos pariter irruere, cæterum exercitum inclamauerunt. Dum omnis pedita- *Masistij ce-*
tus auxilio ueniebat, interea cietur acre prælium de cadauere. At ubi præsidio uene- *dauer.*
re copiæ, non amplius perstitere equites: ita nec mortuum eripere potuerunt, sed alio os super illum è suis amisere. Digressi illinc duo circiter stadia, consultantes quid fa- cto opus esset, decreuere sibi carentibus præfecto eundum ad Mardonium. Vbi in ca stra rediere, ingens luctus cum omnem exercitum, tum uero Mardonium cepit ex- *Masistij cum*
tincti Masistij uiri secũdum Mardonium honoratissimi tam apud Persas, quàm apud *si deploratio*
regem: ita ut eiulatus eorum omnem Bœotiam peruaderet, & seipsos & equos & iu- *Mos tõdendi.*
menta totonderint. Et Barbari quidem suo more Masistium defunctum honorabãt. Græci autem postquam equitatum inuadentium excepere, & exceptũ repulere, mul to sunt audaciores effecti, & ante omnia cadauer plaustro impositum per statiões cir cumtulerunt. Erat autem spectaculo digna proceritatis ac formæ gratia. Quod ideo faciebant, quia cuncti relictis stationibus ad intuẽdum Masistium pergebant. Dehinc censuerunt ad Plataeas descẽdendum, quod sibi Plataensis ager multo esset opportu- nior habendis castris quàm Erythræus, cum propter alia, tum propter aquandi com- *Gargaphiæ*
moditatem. Vbi uisum est in eum locũ & ad fontẽ Gargaphiũ, qui ibidem est, satius abire, & dispositis statiõibus illic habere castra, sumptis armis abierũt p radices Cithæ- *Hyſiæ.*
ronis secundũ Hysias in agrũ Plataẽsem. Eò cum peruenere, statiões nationatim cõ-

munierunt, proxime fontem Gargaphium, & fanum Androcratis herois, per non eos tumulos & locum planum. Ibi in diſtinguendis nationibus magna ſane altercatio exitit inter Tegeatas & Athenienſes, utroſq; ſe dignos qui alterum cornu tenerent arbitrantes: & ſua facinora præclara tum recentia tum priſca referebant. Dicebant quidem his uerbis Tegeatæ: Hoc nos ſemper digni honore à ſocijs omnibus habiti ſumus, quotieſcunq; à Peloponnenſibus communiter in externas peregrinationes itum eſt, & proxime, & quondam iam inde, ex quo Heraclidæ poſt mortem Euryſthei ſunt conati in Peloponneſum redire: quo tempore hanc dignitatem aſſecuti ſumus ob hanc rem geſtam: Poſteaquam cum Achæis & Ionibus, qui tunc Peloponneſum incolebant, nos auxiliarij in iſthmum profecti conſedimus aduerſus eos, qui redire conabantur, tunc Hyllus orationem habuit, non expedire ut uterq; exercitus confligendo periclitaretur: ſed ut alijs acquieſcentibus ſecum ſingulari certamine dimicaret is, quem Peloponnenſes iudicarent è ſuo exercitu præſtantiſſimum. Accepta conditione Peloponnenſes ſæduſ in hæc uerba percuſſerunt: Si uincet Hyllus Peloponnenſium ducem, ut Heraclidæ in paterna reuertantur: Sin uictus fuerit, retro Heraclidæ cedant, & exercitum abducant, neue per annos centum de redeundo in Peloponneſum agitent. Omnibus ſocijs ad eam rem uoluntarijs, electus eſt dux atq; idem rex noſter Echenus Etopi filius, Phegeos nepos, qui ſingulari congreſſus certamine Hyllum interemit. Ex quo facto nos cum alia decora inter Peloponnenſes aſſecuti ſumus, quæ adhuc obtinemus: tum hoc ut alteri cornu præeſſemus, quoties communiter itur in expeditionem. Et uobis q̃dem Lacedæmonij non aduerſamur, ſed optionem cedimus utri cornu præeſſe malitis. Alteri uero cornu ut præſimus, nobis uendicamus, quẽadmodum fecimus. Ad hoc tempus etiam citra hoc factum, quod narrauimus, Athenienſibus digniores, qui hanc dignitatem obtineamus: quippe qui proſpere & multa uobiſcum uiri Spartiatæ certamina decertauimus, & multa cum alijs. Quo fit ut æquius ſit nos alterum cornu tenere, q̃ Athenienſes, à quibus nõ tales geſtæ res ſunt, quales nobis neq; recentes neq; uetuſtæ: Hæc Tegeatæ. Ad quæ hunc in modum reſpondere Athenienſes: Et ſi ſcimus has copias pugnandi cum Barbaro non altercandi gratia eſſe contractas, tamen q̃m Tegeata referre conſtituit præclara facinora tum uetuſta, tum noua, quæ per omne tempus utriq; fecerunt: neceſſe habemus & nos exponere apud uos, unde nobis patrium eſt: qui ſemper egregij fuimus, eſſe primos potius, quàm Arcadibus Heraclidas: quorum ducẽ iſti apud iſthmum ſe prædicant interfeciſſe: nos ſoli excepimus, eiectos prius ab oñibus Græcis, quos illi Mycenæorum ſeruitutem fugientes adibant. Et Euryſthei iniuriam unà cum eiſdem pugnando propulſauimus, uictoriaq; potiti ſumus de ijs, qui tum Peloponneſum tenebant. Præterea Argios, qui aduerſus Thebas cum Polynice militauerant uita defunctos & inſepultos ducta in Cadmeos expeditione nobis receptos fuiſſe dicimus, & in noſtra terra apud Eleuſinem humatos. Iam uero noſtrum præclarum facinus extat in Amazonidas: quæ à flumine Thermodonte aliquando in noſtram terram excurrere. At ne in heroum q̃dem laboribus, qui ad Troiam bellauerunt, fuimus in poſtremis. Sed nihil admodum pertinet horum facere mentionem. Etenim ſiue qui tunc egregij fuere, nunc inſtrenui ſunt, ſiue tunc inſtrenui, nunc egregij ſunt, ſatis ſit de reb⁹ priſcis iſta dixiſſe. Vt nullæ res aliæ nobis geſtæ ſint, quæ multæ & præclariſſimæ ſunt, prout quorumcunq; aliorum Græcorum, certe ob rem in Marathone à nobis geſtam digni ſumus, qui hoc decus & alia inſuper obtineamus: qui ſoli Græcorum pnos cum Perſa dimicauimus, & rem tantam aggreſſi uictores euaſimus, ſex & quadraginta nationibus ſuperatis. Quo ſolo nomine digni ſumus ut hunc loci honorem conſequamur. Verum non decet hac rerum conditione de loci dignitate contendere: ubicunq; & iuſtâ quoſcũq; uobis Lacedæmonij uidebitur, appoſitiſſimum nos ſtare, illuc euntes obtemperabimus. Vbicunq; loci nos collocati fuerimus, conabimur ſtrenui exiſtere: itaq; educite nos tanquam uobis perituros. Hæc cum pro ſua parte dixiſſent Athenienſes, cunctus Lacedæmoniorũ exercitus ſuccłamauit digniores qui cornu tenerent Athe

Androcratis fanum.

Heraclidæ.

Athe & Tegeatarũ de loci dignitate altercatio

Monomachia.

Hyllus.

Polynices.

Athe. in Marathone uictoria.

nienſes, quàm Arcades. Ita Athenienſes Tegeatis ſuperiores habuere cornu, mox hunc in modum inſtructi ſunt & qui ſuperuenere Græcorum, & qui à principio uenerant. Dextrum cornu tenebãt Lacedæmoniorum decem millia, quorum quinq; millia erãt Spartiatarum, quos cuſtodiebant leuiter armata triginta quinque millia ſeruorum, ſeptenis ſeruis circa ſingulos Spartiatas collocatis. Applicauerãt ſibi Spartiatæ, & honoris & uirtutis ergô, Tegeatas numero mille & quingentos armatos. Secundum hos ſtabant Corinthiorum quinq; millia, præter hos inueniebantur apud Pauſaniam ſtantes trecenti Potidæatæ eorum, qui erant ex Pallene. Iuxta hos ſtabant Arcadum Orchomenioru m ſexcenti: iuxta hos Sicyonum tria millia. Hos ſequebantur Epidauriorum octingenti, ſuper hos locati erant Trœzenij mille. Iuxta Trœzenios totidem Lepræatæ. Poſt hos Mycenæorum, & Tyrinthiorum quadringenti. Secundum hos mille Phliaſij: dehinc Hermionenſes trecenti. Iuxta Hermionenſes Eretrienſium & Styreorum ſexcenti. Iuxta hos Chalcidenſium quadringenti. Poſt hos Ampraciatarum quingenti. Poſt eos Leucadiorũ & Anactoriorũ octingenti. Hos ſequebantur Pallenenſium, qui ſunt ex Cephallenia, ducẽti. Poſt hos inſtructi Aeginetarum quingenti. Iuxta hos Megarenſium tria millia, quos ſequebantur Platæenſium ſexcenti. Vltimi & iidem primi ſtabant Athenienſes, læuum tenentes cornu, octo millia, duce Ariſtide Lyſimachi. Hi omnes, præter eos qui ſeptem circa ſingulos Spartanos ſtabant, fuerunt numero triginta octo millia & ſeptingenti, omnes grauis armaturæ aduerſus Barbarum cõtractũ. Leuiter uero armati, triginta quinque millia, ſeptem circa ſingulos Spartiatas collocati, unuſquiſq; ad pugnandum inſtructus. Circa cæteros Lacedæmonios ac Græcos ſinguli ferme leuiter armati numero triginta quatuor millia q̃ngenti. Summa totius leuis armaturæ, quæ pugnare poſſet, ſexaginta millia quingenti. Totus autẽ Græcus exercitus qui ad Plataeas conuenit pugnæ aptus, tam leuis quàm grauis armaturæ, fuit undecim myriades, minus mille & octingentis, id eſt, cẽtum octo millia ducenti. Sed numerũ undecim myriadum expleuere Theſpienſes, qui aderant ad mille & octingentos, qui nec ipſi arma habebant. Et hi quidem Græci ad flumen Aſopum caſtra diſtributi cominus nierant. Barbari uero qui cum Mardonio erant poſteaquam Maſiſtium luxerunt, cognito Græcos apud Plataeas eſſe, & ipſi ad Aſopum qui illac fluit è regione ſunt à Mardonio collocati, aduerſus Lacedæmonios Perſæ, qui numero antecedebant, eorum acies quæ multæ erant uſq; ad Tegeatas opponebant: ita ut quod robuſtiſſimum in exercitu erat, id omne cõtra Lacedæmonios: quod infirmius, id cõtra Tegeatas eſſet. Hæc faciebat Mardonius Thebanorum indicio atq; admonitu. Iuxta Perſas idem collocauit Medos, ut ex aduerſo eſſent Corinthijs & Potidæatis, & Orchomenijs, & Sicyonijs. Poſt Medos collocauit Bactrios ex aduerſo Epidauriorum & Trœzeniorum & Lepræatarum ac Tyrinthiorum, Mycenæorumq;, & Phliaſiorum. Secundum Bactrios collocauit Indos ex aduerſo Hermionenſium & Eretricorum Styreorumq; & Chalcidẽſium. Poſt Indos ſtatuit Sacas oppoſitos Ampraciatis, & Anactorijs, & Leucadijs, & Pallenenſibus & Aeginetis. Poſt Sacas poſuit, ex aduerſo Athenienſium Platæenſiumq; ac Megarẽſium, Bœotios, & Locros, & Melienſes, & Theſſalos, & mille Phocẽſium. Non enim Phocenſes omnes à partibus Medorum ſtabant, ſed eorum nonnulli cum Græcis ſentiebant apud Parnaſum deprehenſi, & illinc profecti deduxerant comitatiq; fuerant Mardonij copias pariter & Græcorum q cum illo erant. Cõtra Athenienſes item poſuit Macedonas, Theſſaliæq; accolas. Hæ nationes à Mardonio in aciem inſtructæ erant maxime celebres, maximeq; inſignes, & præcipue mentione dignæ, necnon cæteraꝝ quoq; gentium uiri memoratu digni cũ aliaꝝ, tum Phrygum, Myſoꝝ, Thracũ, Paeonum. Quinetiã Aethiopũ & Aegyptiorum q Hermotybies, & Calaſiries noſcantur gladio cincti: q ſoli ſunt ex Aegyptijs pugnaces, à Mardonio, cũ adhuc eſſet in Phalero, è nauibus in q̃bus hi epibatæ erant, in terrã trãſlati. Nõ eñ cũ pedeſtribus copijs, quæ cũ Xerxe Athenas ierãt, Aegyptij cẽſi fuerãt. Barbaroꝝ, ut etiã ſupius oñſum eſt xxx. myriades fuere. Græcoꝝ uero Mardonij auxiliariorũ nemo nũeꝝ, (neq; eñ nũerati fuerãt)

Arcades. Orchomenij. Trœzenij. Lepræatæ. Phliaſij. Ampraciatæ Leucadij.

Græcorũ ad Plataeas exercitus ſumma.

Mardonius.

Perſ. ad Plataeam copiarum ordo.

Hermotybies. Calaſiries.

nouit. Vt autem coniectura colligi licet, ad quinq; myriades fuisse coniecto. Tot qui ex aduerso instructi fuere pedites. Equatus uero seorsum erat collocatus: ita dispositi nationatim, manipulatimq;, utriq; postero die sacrificauerunt. Apud Græcos haruspex erat Tisamenus Antiochi filius. Is enim huic exercitum uates comitabatur, Heleus quidem & ex genere Iamideorum Clytiades, sed à Lacedæmonijs ciuitate donatus. Nam consultanti uaticinium apud Delphos de prole, respondit Pythia quinq; ipsum maximas palmas è certaminibus reportaturum. Oraculo non intellecto, Tisamenus gymnasijs operam dabat, & tanquam gymnicas uictorias adepturus. Cuiq; se exerceret ad quinque certamina in uno dum currit Olympia, uenit in cõtentionem uictoriæ cum Hieronymo Andrio. Lacedæmonij interpretantes non ad gymnica certamina spectare Tisameni oraculum, sed ad bellica, conabantur eum mercede conducere, ut unà cum Heraclidis bellorum dux regibus foret. Hic animaduertens Spartiatas plurimi facere ipsius amicitiam, abnuebat: q; negaret se alio precio id facturũ, quàm si Spartiatam se ciuem facerent, omnia iura ciuitatis impertientes. Id Spartiatæ cũ audissent ab initio ferentes indigne, oraculũ missum omnino fecerũt. Tandem imminente hoc ingẽti Persici exercitus metu annuebant, impertireq; homini uolebant. Eos iste immutatos intelligẽs, negare iam se eo solo esse cõtentum: sed oportere fratrem suum Hegiam etiam fieri Spartiatam, eadẽ conditione, qua & ipse fieret. Hoc dicens imitabatur, ut cõiectare licet, Melampodem regnum pariter & ciuitatẽ deposcẽs. Etenim Melampûs cum ab Argijs mercede conduceretur, è Pylo ad compescendum morbum furoris mulierum Argiarũ, deposcebat pro mercede dimidiũ regni. Recusantibus id Argijs atq; digressis, cum plures è mulieribus insanirẽt, ita obtemperantes quod Melampus poposcerat daturi, reuerterũt. Ibi ille cernẽs hos esse immutatos plura optauit, negans se indulturum quæ uellent: nisi & fratri suo Bianti tertiam partem regni donassent. Argi in arctum redacti hoc quoq; annuerunt. Ita Spartiatæ Tisameno, quo maiorem in modum egebant, prorsus assenserunt: & cõcessu istorum Tisamenus Heleus, Spartiata effectus quinq; maxime certamina ex oracuło illis obtinuit. Hi duo ex omnibus hominib⁹ soli sunt à Spartiatis ciuitate donati. Quinq; autem certamina hæc fuere. Vnũ & id primum hoc, quod pugnatum est ad Platæas. Alterum, quod in Tegea cum Tegeatis atq; Argijs. Tertium, quod in Dipæensibus cũ uniuersis Arcadibus, præter Mantineos. Quartum, quod cum Messenijs ad isthmum. Vltimum, quod in Tanagra cum Athenienſibus & Argijs. Hoc ultimũ consummauit quinq; certamina. Tisamenus igitur Spartiarum tũc ductor, uaticinatus est Græcis in agro Platæensi. Et apud Græcos quidem pulchre litatum est, si se defenderẽt, nũ si Asopum transgressi pugnam capesserẽt. Mardonio autẽ capessendæ pugnæ auido nõ extitere pulchra exta, nisi & ipse sese defenderet. Nam is quoque Græcis sacrificijs utebatur, haruspicem habens Hegesistratum ulrum Heleum, & Telliadeorum præstantissimum. Hunc ante ea tempora Spartiatæ cum cepissent, in uincula coniecerant morte affecturi, ut à quo multa intoleranda perpessi fuissent. Hegesistratus in hac calamitate positus, utpote pro anima solicitus, & qui ante mortem multa ac tristia foret passurus, rem perpetrauit fide maiorem. Nam ut erat ligneis atq; ferratis soleis uinctus, ferro quod illatum fuit potitus, confestim excogitauit opus omnium (quæ nos nouimus) animosissimum. Commentus qua ratiõe reliquum pedis educeretur, præcidit sibi dimidium pedem. Hoc acto quamuis ab excubitoribus obseruaretur, tamen subruto muro profugit Tegeam uersus, noctu iter faciens, interdiu syluis se abdens atq; immorans, ut trinoctio Tegeam peruenerit. Lacedæmonijs cum passim perscrutantibus admirantibusq; magnopere hominis audaciam: cuius dimidiatum pedem iacentem cernebant, ipsum non inuenire possent. Ita Hegesistratus Lacedæmonijs elapsus, in Tegeam, quæ per id tempus non erat pacata Lacedæmonijs, transfugit. Sanato uulnere & ligneo pede affecto, ex professo Lacedæmonijs hostis extitit. Sed non ad postremum ei protractum in Lacedæmonios odium profuit. Nam in Zacyntho cum uaticinaretur, ab his captus atq; interemptus est. Verum

Clytiades.

Hieronymus Andrius.

Hegias.

Melampûs.

Bias.

Tisameni certamina.

Mantinei. Dipæenſes.

Hegesistrat. Telliadens.

hic Hegesistrati interitus posterior rebus Plataensibus fuit. Tunc autem is à Mardonio nõ exigua summa cõductus, cupide sacrificabat eum in Lacedæmonios odio, tum lucri gratia. Cum igitur exta non essent pulchra ad pugnam cõmittendam, neque ipsis Persis neq; Græcis, qui cũ illis erant (habebant enim & Græci suũ haruspicem quendam Leucadium Hippomachum) cumq; dilaberentur multi Græci, suasit Mardonio Timogenides Herpyi uir Thebanus, ut exitus Cithæronis custodiẽdos curaret, quod diceret assidue Græcos ad hostem quotidie transire, seq; complures deprehendisse. Iam dies octo abierant positis è regiõe castris, cum iste Mardonio hoc cõsilium dedit. Mardonius admoneri se pbe intelligẽs, primis tenebris equitatum mittit ad ingressus Cithæronis, qui Plateas ferunt: quæ Boeotij tria capita, Athenienses capita quercus appellant. Equites missi nõ frustra peruenere. Nacti enim ingredientia campum gregata iumenta, quæ cõmeatum è Peloponeso ad exercitum subuehebant, diripiunt: & eos qui iumẽta sequebantur immisericorditer trucidant, neq; iumentis neq; hominibus parcentes. In quibus occidẽdis posteaq; satis sunt grassati, cum cæteris quæ eripuerant, ad Mardonium sunt & ad exercitum reuersi. Post hanc rem gestam biduum assumptum est, neutris pugnam lacessere uolẽtibus. Nam etsi Asopo tenus Barbari processerant irritandi Græcos gratia, neutri tamẽ sibi transeundum statuebant. Equitatus modo Mardonij progrediebatur, & Græcos molestia afficiebat: quia Thebani utpote in amorem Medorum uehemẽter propensi ferebant alacriter bellum, & assidue prouehebantur usq; ad prælium. Deinde excipiẽtes Persæ pariter ac Medi præcipue præclara facinora edebãt. His amplius ad decem usq; dies nihil est actum. Vbi undecimus dies illuxit, cum & Græci multo plures efficerentur ad Plateas castris è regione positis, & Mardonius stationem grauaretur, ibi uenere in colloquium Mardonius Gobryis filius, Artabazus Pharnacis, uir apud Xerxem inter paucos Persarum uirtutis expertæ. Quorũ cõsultantium hæ fuere sententiæ: Artabazi quidem expediens esse contractis quamprimum copijs ire ad mœnia Thebana, quò multum rei frumentariæ ipsis, multumq; pabuli iumentis compararent: atq; ibi confidentes per otium rem conficerent, uidelicet cum multum auri tum signati, tum non signati haberent, multum etiam argenti ac poculorum, ne parcerent illis, sed ea ad Græcos mitterẽt, eos præcipue qui ciuitatibus præsiderent: Fore enim ut illi suam traderẽt libertatẽ, neq; oportere pugnandi adire discrimen. Eadẽ Thebanorum quæ istius sententia erat, tanquam aliquid ultra hoc prospicientis. Mardonij autem sententia ferocior pertinacior q; & nullo modo cedens: quippe opinantis meliorem suum esse, quàm Græcorum exercitum: satius primo quoque tempore confligere, quàm committere ut plures, quàm coacti erant Græci, cogerentur. Hegesistrati uero auspicia ualere finere, nec eis uim afferre: quinimo Persas more seruato debere cõfligere. Mardonio ita opus facto esse censenti nemo contradicebat. Qui ubi sententia sua uicit, accitis cohortium præfectis & q̃ secum erant ducibus Græcorum (penes eum nanque erat summa imperij, nõ penes Artabazum) percontabatur, num quod oraculum scirẽt de Persis tanquam perituris in Græcia. Silentib' eo catis, partim q; ignorarent oracula, partim quod haud tutum putarent proferre quod scirent, inquit ipse Mardonius: Quoniam uos aut nihil nostis, aut promere non auditis, ego rem proferam, tanquam bene cognitam habens: Est oraculum Persis fatale esse, ut in Græciam profecti diripiant templum, quod Delphis est, utque direpto templo omnes intereant. Quocirca cum hoc sciamus, neque diripere conabimur, neq; adibimus tẽplum, ob hanc causam interitum deuitaturi. Quonomine quicunq; uestrum bene Persis uolunt, uoluptatem capiant, tanquam Persis Græcos superaturis. Hæc locutus secundo loco signum dedit ut omnia appararent, & corpora curarẽt, uelut sub lucis exortum prælio futuro. Oraculum, quod ad Persas aiebat spectare Mardonius, id ego scio non Persis redditum esse, sed Illyrijs & Encheleorum copijs. Quod autem de hoc prælio redditum est à Bacide, id uero hoc fuisse:

Hegesistrati interitus.

Leucadius. Hippomachus.

Timogenides.

Tria capita. Capita quercus.

Artabazi & Mardonij de ineundo prælio sententiæ.

Oraculi Persis redditi.

Graminei stipis Asopi ac Thermodontis,

Barbaricæ Graïs acies clamore coibunt.
Hic multi occumbent defuncti munere uitæ,
Quando sagittiferis adetit lux ultima Medis.

Hæc ego atq; alia his similia è Musæo noui ad Persas spectauisse. Fluuius autem Thermodon Tanagran ac Glisantem interfluit. In sequẽti nocte, quàm Mardonius de cæde lis interrogauit, exhortatusq; suos est, excubitores dispositi fuere. Eius noctis cum multum processisset conticiniumq; in exercitu esset & tempus concubium, tunc Alexander Amyntæ, dux & idem rex Macedonum ad excubias Athenienſium adequitauit, efflagitauitq; suos ut cum ducibus colloqueretur. Id audientes excubitores plerique remanserunt: nonnulli ad duces concurrerunt: quibus aditis, inquiunt quendam equo aductum esse è castris Medorum: qui nihil aliud proloqueretur, nisi nominatim appellans Athenienſium duces uelle se in colloquium illorum uenire. Duces hoc audito, confestim ad locum excubiarum secuti sunt. Quos Alexander ubi uenere, his uerbis allocutus est: Viri Athenienses, hæc ego uobis uerba depositio trado, ne cui efferatis nisi Pausaniæ: ne ob id me perditum eatis. Quod haudquaquam dicerẽ, nisi cum uniuersa Græcia solicitus essem: quippe qui uetusta origine Græcus sum, nec uellẽ uidere Græciam pro libera seruientem. Itaq; uos certiores facio, Mardonium atq; exercitum litare non posse, alioqui olim iam conflicturum. Is nunc sacrificia ualere sinere constituit: & ubi primum illuxerit uobiscum confligere, extimescens admodum (quantum ego cõncio) ne plures ad copias uestras accedant. Ad hæc uos parati estote. Quod si differret Mardonius, nec committet certamẽ, uos pseuerate hic manere: paucos enim dies eis suppeditat commeatus: Sin hoc bellum uobis ex sententia finietur, debebit aliquis uestrum reminiscí mei meæq; libertatis: qui Græcorum causa, rem adeo temerariam, libenter tamen feci, ut ad uos consilium Mardonij deferrem: néue Barbari ex improuiso uos adorirentur. Ego autẽ sum Alexander Macedo. Hæc locutus Alexander, ad exercitum se recepit ad suamq; stationẽ. Duces Athenienſium ad cornu dextrum pfecti, quæ ab Alexandro audierant, Pausaniæ retulere. Hac ratione Pausanias in metum Persarum adductus: quoniam, inquit, sub auroram prælium fiet, expedit uos Athenienses stare in acie aduersus Persas uobis cognitos, ut qui cum Medis in Marathone pugnastis: Nos uero qui eorum sumus inexperti atq; ignari (nemo enim Spartiata Medorum periculum fecit) contra uobis oppositos Bœotios & Thessalos: quorum sumus experti, horum Græcorum gratia. Itaq; opus est sumptis armis uos in hoc dextrum, nos in sinistrum cornu transire. Ad hæc ita respondere Athenienses: Nobis quoq; olim iam inde ab initio posteaquam aspeximus Persas aduersus nos esse instructos, fuit in animo istud dicere, quod uos dicere occupastis: sed uerebamur ne non grata esset uobis oratio. Nunc quandoquidem ipsi feciſtis huius rei mentionem & nobis iucunda oratio est, parati sumus istud exequi. Vbi hoc utrisq; complacitum est, & loca pmutauerunt, sub auroram rem aduertentes Bœotij ad Mardonium detulerunt. Ea audita Mardonius extẽplo & ipse conatus est Persas contra Lacedæmonios transferre. Pausanias hoc fieri intelligẽs, nec latere factum suum, rursus in dextrum cornu Spartiatas reducit. At ubi Mardonius & ipse suos in sinistrum duxit: & acies pristino in loco stetere, misso caduceatore ad Spartiatas, Mardonius ita inquit: Lacedæmonij, uos uero fama fert omnium (qui istic sunt) esse præstantissimos: qui neq; è bello fugiatis, neq; ordines deseratis: sed præstantes aut interficiatis hostes, aut ipsi occumbatis. Horum nihil admodũ ueri est. Quippe antequam manus conserantur, uos cernimus fugientes, aciemq; deserentes: & relegato Athenienſibus periculo, consistentes ex aduerso nostrorũ seruos: quod neutiquam est factum præstantium uirorum. Ex quo plurimũ de uobis nos fefellit opinio, quos expectabamus ex nominis gloria missuros uestra sponte caduceatorem nos pocatum, quòd cũ solis Persis, tanq; huic rei sufficientes pugnare uelleris. At nihil tale inuenimus quale ferebatur: sed potius esse uos metu perterritos. Nunc igitur quoniam ipsi nõ occupastis hoc dicere, occupamus. Vt quandoquidem uos

Thermodon Tanagra. Glisantes.

Alexãder ad Athenienses

Pausaniæ exercitus ordo

Mardonij in Lacedæ. obiurgatio.

inter Græcos præstantissimi esse existimamini, & nos inter Barbaros, dimicemus totidē utriq; numero. Etsi uideatur ut cæteri quoq; itidem, & illi postmodū pugnent. Sin hoc non uideatur, sed satis esse nos solos decernere, nos soli decernamus, & utri è nobis uicerint, ꝫ totum exercitum uicisse censeantur. Hæc fatus caduceator, cum aliquandiu expectassent, nemine quippiam respondente, retro abijt, & rem Mardonio retulit. Ille maiorem in modum lætatus & frigida uictoria elatus, equitatum in Græcos immisit. Equites in Græcos inuecti, omnem illorum exercitum perturbabant, iaculis sagittisq; incessentes. Qui cum essent hippotoxotæ, id est, equites sagittarij, comminus pugnare insueti, fontem Gargaphium, unde cunctus Græcorum aquabatur exercitus, confudērūt obstruxeruntq;. Eum iuxta fontem soli Lacedæmonij stationem habebant: Cæteri Græci ut quiq; stationes habebant, maius minusue procul illinc aberant. Erat quidem Asopus in propinquo: sed aquari ex eo ab equitibus missilibusq; prohibiti, ita ad fontem pgebant. Hunc in modum aqua exercitus exutus cum esset, & ab equitatu perturbaretur, duces Græcorum his, tum alijs de causis frequentes ad Pausaniam in dextrum cornu ueniunt. Qui etsi tales essent rerum status, tamen ob id præcipue angebantur, ꝙ iam re frumentaria deficiebantur, cum ipsorum serui in Peloponnesum missi frumēratum intercluderentur ab equitatu, quo minus ad castra reuerterentur. De hoc deliberantibus ducibus uisum est, si Persæ eo die supersederent committere prælium, esse eundū in insulam, quæ ab Asopo & à fonte Gargaphio, ubi castra habebāt, decem stadijs abest, ante oppidum Plataeense sita in continente, hunc in modum: Fluuius superne è Cithæro ne delabens in campum diuortia facit: rursusq; intercapedine trium ferme stadiorum sua fluenta commiscet. Huic insulæ nomen est Oeroe: quam Asopi filiam esse indigenæ aiunt. In hunc locum Græci transire decreuerant, ut & affatim aquæ ad usum haberent, neq; ab equitatu ficuti cum ex aduerso erant, infestarentur. Et decreuerunt transire nocte secunda uigilia, ne ipsos proficiscentes conspicati Persæ, insequente equitatu, in tumultū uenirent. Quin etiam cum ad eum locum uentum esset, ubi Asopi filia Oeroe diuortio aquarum è Cithærone cingitur, mitterent sub noctem dimidium copiarum in Cithæronem ad recipienda seruitia, quæ frumentatum concesserant. Erant em̄ illa in Cithærone intercluſa. Hæc ubi statuerunt, totum illum diem incessente equitatu immensum laborem pertulerunt. Sub exitum diei digressis equitibus ea noctis hora, qua de abeundo conuenerat, plerisq; sumptis utensilibus abscesserunt, non habentes in animo quem ad locum ut irent, conuenerant. Nonnulli ut moueri cœptum est, iter Plataeensem ad urbem intendunt, cupidi equitatum effugere, in templumq; Iunonis fugiendo perueniunt, quod situm est ante urbem, à fonte Gargaphio uiginti stadijs distans. Quò ubi peruenere, positis pro templo armis, circa templum ipsum castra posuere. Hos Pausanias cernens ab exercitu digressos, præcipit & ipse Lacedæmonijs, ut sumptis armis irent quà cæteri præcederent, ratus illos tendere ad locum constitutum. Ibi ad obtemperandum Pausaniæ cæteri præfecti parati cum essent, Amōpharetus Poliadæ tribunus cohortis Pitanetorum negare se fugiturum peregrinos, neq; ultro dedecoraturū esse Spartam: quin etiam mirari id quod fieri cerneret, quippe q colloquio superiori interfuisset. Pausanias autem & Euryanax cum indigne ferentes non parēre sibi illum, tum indignius cohortem Pitanetam relictum iri tribuno repugnante, quod erat futurum si ipsi eos missos facerent, gratia exequendi ea, quæ cum alijs Græcis constituissent: hoc reputantes substiterunt cum Laconicis copijs, conabanturq; persuadere homini non id facto opus esse: & alij quidem hortabantur solum Amompharetum à Lacedæmonijs ac Tegeatis relinqui. Athenienses autem hoc sibi faciendum putarunt, ut ubi collocati erant, ibi persisterent, intelligentes Lacedæmoniorū ingenia aliud sentientium, aliud dicentium. Itaq; ubi exercitus mouere cœpit, equitem è suis miserunt speculatum nunquid Spartiatæ tentarent abire: & abire prorsus in animo haberent, scisciatumq; à Pausania quidnam facere oporteret. Præco ubi peruenit ad Lacedæmonios, cernit in loco instructos, eorumq; primores tendere ad rixas. Hortatibus

Hippotoxotæ.

Gargaphius fons.

Oeroe insula

Iunonis templum.

Amōpharetus Pitaneti.

Euryanax.

enim Amõpharetum Euryanacte & Pauſania, ne Lacedæmonios qui ſoli remanebãt, in periculum traheret: necdum perſuadentibus, donec uentum eſt ad iurgia, interuenit præco Athenienſis, Amomphareto inter altercandum ſumente ambabus manibus ſaxum, & illud ante pedes Pauſaniæ ponente ac dicente, ſe illo calculo ſententiæ ſuæ calculum dare, non fugiendos eſſe peregrinos, appellans Barbaros. Eum Pauſanias inſanum nec potentem mentis uocans, ad præconem Athenienſium, quæ iuſſus erat percontantem reſpondit, ut illis referret præſentem rerum ſuarum ſtatum, obſecrans eos ad ſeſe uenirent, & de diſceſſu eadem quæ ipſi agerent. Præcone ad Athenienſes reuerſo, hos inter ſe altercantes aurora deprehendit. Ad id tẽpus Pauſanias moratus, dato ſigno cæteros oñes Lacedæmonios Tegeatis ſequẽtibus per edita abduxit, ratus Amompharetum non deſerturum alios, prout & cõtigit. Horum itinere rurſus inſtructa acie Athenienſes iere: & quia Lacedæmoniꝝ prærupta occupauerant & Citharonis radices, metu eq̃tatus ipſi deorſum ad campũ deflexere. Amompharetus nõ credẽs auſum ipſos relinquere Pauſaniam, circuire eos qui manebant, ne deſererent ordinem. At ubi iꝝ qui cum Pauſania erant iam abibant, tunc ratus è diſciplina militari ſe deſeri, ſumptis armis cohortem ſuam lento gradu ducere ad agmen, quod decem circiter ſtadia progreſſum ad annem Meloëntem, in loco qui dicitur Argiopius, ubi ſitum eſt templum Cereris Eleuſinæ, ſubſtiterat: oppiens Amompharetí cohortem, eo cõſilio ut ſi Amompharetus cum ſua cohorte non diſcederet loco, in quo inſtructa erat, ſed in eo perſiſteret, retro ad hominem ſuppetias iret. Itaq; & Amompharetꝰ cum ſuis ad cæteros peruenit, & omnis Barbarorum equitatus ingruebat, agens pro ſua conſuetudine. Nam cum inſpexiſſet locum, ubi ſuperioribus diebus habuerant Græci caſtra, uacuũ, admiſſis equis aſſidue inſequi pergens, illos adeptos urgebat. Mardonius quoq; cognito hoſtium nocturno abitu, inſpectóque loco deſerto, accitis Thorace Lariſſæo & fratribus eius Eurypylo & Thraſydio, inquit: Filiꝝ Aleuei, quidnam dicetis adhuc, cum hæc deſerta cernatis à Lacedæmoniꝭ, quos negabatis uos finitimi ex acie fugere, ſed uiros ſummos eſſe in re bellica, qui & primi, ut omnes uidimus, locum in acie immutauerunt, & nunc proxima nocte ſe fuga proripuerunt? Proripuerunt autẽ, quia neceſſe eis erat cum his prælio decernere, qui non falſõ ſunt hominum præſtantiſſimi. Vnde nullius eſſe ſe preciꝝ inter Græcos & ipſos nullius preciꝝ uiros, oſtenderunt. Cæterꝝ uobis Perſarum inexpertis, fane quàm ignoſcebam laudãtibus iſtos uobis expertos. Artabazum autem uehementius admirabar formidare Lacedæmonios, & præ formidine ſententiam dicere ignauiſſimam, expedire ex his caſtris nos in urbem Thebanorum concedere obſidendos. Quam ſententiam rex antea aliunde quàm ex me audiet. Sed de hoc aliàs dicetur. Nunc autẽ iſtis ita facientibus non eſt remittendum, ſed inſtandum, donec intercepti nobis dent pœnas eorum, quæ in Perſas perpetrarunt. Hæc locutus, Perſas Aſopo tranſmiſſo curſim ducit contra Græcorum agmen tanquam fugam capeſſentium, Lacedæmoniosq; ſolos ac Tegeatas adeptus eſt. Nam Athenienſes tranſuerſis tramitibus ſubter prærupta in planum digreſſos nõ cernebat. Cæteri Barbarorum agminum præfecti Perſas mouentes ad Græcos inſequendos conſpicati, ſublatis & ipſi ſignis cuncti inſequuntur, pro ſe quiſq; maturantes nulla diligentia, nullo ordine uiam ingreſſi. Et iſti quidem uociferatione ac tumultu inſtabant Græcis, tanquam excepturi. Pauſanias autem, ubi equitatu premi cœpit, equitẽ ad Athenienſes mittit, qui hæc diceret: Viri Atheniẽſes, propoſita dimicatione maxima, ut aut libera Græcia ſit, aut ſeruituti obnoxia, proditi ſumus à ſocijs noctu elapſis, & nos Lacedæmoniꝝ & uos Athenienſes. Quod reliquum eſt, ita nobis uidetur eſſe faciendum, ut quàm ſtrenuiſſime poſſumus noſmetipſos defenſantes, mutuo ſimus auxilio. Si in uos priores impetum deciſſet equitatus, è noſtra dignitate erat & Tegeatarum q̃ nobiſcum Græciam non prodiderunt, ſubſidio uobis uenire. Nunc, quoniam totus in nos equitatus contendit, debetis uos ad partem maxime laborantem ſuppetias ferre. Quod ſi uobis aliquo diſcrimine occupatis, fas non eſt ſubſidio uenire, ſaltem hoc gratificamini nobis, ut ſagitta-

Peregrini.

Meleis flu. Argiopius.

Thorax Lariſſæus. Eurypylus. Thraſydius.

Barbarorũ uociferatio.

Sagittarij Athenienſiũ.

rios mittatis, quos agnoscimus longe omnium (qui in hoc bello sunt) promptissimos esse ad nos exaudiendos. Hæc ubi audiere Athenienses, cum mouerēt ad ferendam strenue opem, & iam aduentarent, ibi in eos ñ Græci qui partes regias sequebantur, ex aduerso instructi inuadunt. Quo factum est, ut Athenienses ab ñs urgentibus auxilium ferre non possent, ægre admodum id ferentes. Ita destituti Lacedæmoniñ, numero cum leui armatura quinquaginta millia, & Tegeatæ numero tria millia (hi enim nusquam ab Lacedæmoniñs dirimebantur) sacrificauerunt tanquam conflicturi cum Mardonio præsentibusq; copñs: & cum litare non potuissent, multi eorum interea cadebant, multo plures uulnerabantur. Confertis enim gerris Persæ ingentem uim sagittarum emisserunt, adeo instanter, ut satagentibus Spartiatis, & quia litari non poterant, respiciens ad templum Iunonis Platæensium Pausanias, implorauit deam, obsecrauitq; ne spes sua ipsos omnino fruſtraretur. Adhuc eo deam his uerbis inuocāte, Tegeatæ prius exurgentes in Barbaros tēdunt: statimq; post Pausaniæ preces sacrificantibus Lacedæmoniñs exta pulchra extitere, qui aliquanto post & ipsi in Persas eunt. Persæ omissis arcubus ex aduerso stetere. Ad quos gerra, primum pugna atrox commissa est iuxta ipsum Cereris templum, eaq; pertinax, donec ad propulsionem uentum est. Siquidem Barbari p̄hensantes lanceas confringebant, nec audacia nec robore inferiores: sed inermes erant & imperiti, nec hostibus prudentia pares: qui etsi deni plurésue aut pauciores in singulos irruebant, tamen quia confusi incidebant, à Spartiatis conficiebantur. Mardonius qua parte ipse ex equo albo ciens pugnam, mille delectis Persarum præstantissimis stipatus, ea maxime parte hostem urgebat, qui quandiu superfuit, tamdiu Persæ resistentes seseq; defensantes, strauere multos Lacedæmoniorum. Postea uero q̄ Mardonius & agmen, quod circa illum robustissimū erat, occubuit, tum demum alñ quoq; terga uertentes cessere Lacedæmoniñs, quorum pleriſq; officiebat uestis armis uacans. Inermes enim cum armatis prælium faciebant. Ibi & ultio necis Leonidæ de Mardonio peracta est, secundum oracultum Spartiatis redditum: & uictoria omnium (quas unq; nouimus) speciosissima potitus est Pausanias, Cleombroti filius, Anaxandridæ nepos. Horum superiora maiorum nomina in Leonida recensui, qui & Pausaniæ maiores fuere. Oppetiit autem Mardonius sub Aimnesto, uiro inter Spartiatas eximio: q aliquandiu post bellum Medicum trecentos uiros secum habens, apud Stenyclerum cum omnibus Messeniis q̄bus cum erat, bellum conflixit, ubi ipse & trecenti occubuere. Ad Platæas autem Persæ postquam à Lacedæmoniñs in fugam uersi sunt, nullo ordine ad castra sua contendunt, & ad murū ligneum quem fecerant in parte quadam agri Thebani. Tenet me admiratio cum iuxta lucum Cereris dimicaretur, ne unum quidem Persarū uisum esse intrasse fanum, neq; circa tēplum occubuisse, sed plerosq; in profano: opinor (si quid de rebus diuinis opinari oportet) deam ipsam eos nō recepisse, q̄a templum quod est in Eleusine, Anactorium concremauerant: Hactenus pugna hæc gesta est. Artabazus Pharnacis, cui iam inde ab initio displicuerat Mardoniū relinqui ab rege in Græcia, quiq; multis uerbis pugnam dissuadēs nihil profecerat, hoc sibi agēdum putauit: Is quod sibi non placerent, quæ à Mardonio fiebant, eos quibus præerat (præerat autem nō paruis copñs) ad quadraginta millia hominum ducebat instructos, dum prælium fiebat, quid futurum è prælio esset probe intelligens, iusseratq; omnes ire confertos quacunque ipse duceret, & quà uiderent ipsum festinantem. Sic iussas tanquam ad pugnam copias ducebat, cernit Persas fugientes. Ita non seruato amplius eodem ducendi ordine, sed repente effuso cursu fugæ se dedit, non ligneum murum uersus, aut Thebana mœnia, sed ad Phocenses, animo celerrime perueniendi ad Hellespōtum. Et ñ quidem horsum iter intenderunt. Cæteris autē Græcis qui stabant à regis partibus, ignauiter de industria agentibus, Bœotiñ tamen perdiu cum Athenienſibus decertauerunt. Nam ex Thebanis (qui cum Medis sentiebant) hi nō parum strenuos se præstiterunt: qui nolētes ultro ignauiter agere ita dimicarūt, ut trecēti primores eorum ac fortissimus quiq; illic sub Athenienſibus occubuerint. Vbi & isti terga dederunt nō quò

Gerra Persica.
Iunonis templum.
Pausaniæ victoria.
Aimnestus.
Mardonij cædes.
Stenyclerus.
Anactorium.
Artabazus.
Murus ligneus Persarū.
Bœotij.
Thebani.

Persæ & alia multitudo, quæ aut cum nemine pugnauerat, aut non expectauerat, sed Thebas uersus fugerunt. Omnem rem pependisse è Persis, quanquam & ipsorum qui dam antè quàm cum hoste congrederentur, fugæ se mandauerunt, apud me fidem facit, quod ad Persas intuebantur: atque ita cuncti illis uictis fugam capesserunt, præter equitatum tum alium, tum Bœotiorum: qui hactenus profuit fugientibus, ut assidue adhærẽs hosti, arceret eum ab amicis quos Græci insequebantur. Insequebantur enim Græci uictores, urgendo Xerxianos atque interficiendo. Inter hunc tumultum nunciatur Græcis, qui circa templum Iunonis instructi à prælio aberant, geri prælium & Pausanianos uincere. Ea re audita, Corinthij, Megarenses, & Phliasij nullo ordine eunt. Corinthij rectà per colles, qua itur ad Cereris templum: alij per campum, quæ planissima uiarum est. Quos iam hosti propinquos nullo ordine irruere conspicati Thebani equites, quorum præfectus erat Asopodorus Timandri, equos in illos incitauerunt, eosq; adorti sexcentos strauerunt. Cæteros ad Citharonem usque persecuti, terga cecíderunt. Et isti quidem Megarenses atque Phliasij nulla cum laude perierunt. At Persæ cæteraq; multitudo postquam ad ligneum murum effugerunt, turres antequam Lacedæmonij aduenirent, ascendere occupant. Illis conscensis, quàm commodissime possunt murum præstruunt. Ex quo subeuntibus mox Lacedæmonijs, aerior extitit muri oppugnatio. Nam quoad Athenienses abfuere, non modo sese Barbari defensabant, sed etiam Lacedæmonijs antecellebant, utpote ignaris murorum oppugnandorum. Vt uero Athenienses superuenere, tum atrox muri oppugnatio propugnaticq; extitit: ea q; permagno temporis spatio, tandem uirtute & pertinacia Athenienses murum transcenderunt, subruerunt q;, atque ea parte se Græci iufuderunt, quorum Tegeatæ introiere principes: idem tentoria Mardonij diripuerunt. Et ex eo cum alia, tum uero equorum præsepe Mardonij ex ære totum spectatu dignum, quod præsepe Mardonij, Tegeatæ in templo Aleæ Minernæ reposuerunt. Nam cætera quæ cepere, in unum cum cæterorum Græcorum præda contulerunt. Proruto muro, Barbari non amplius cateruam cogere, nemo strenuitatis memor esse, uidelicet oppressi intra exiguum tempus, & tot myriadibus interceptis exterriti. Quos tanto studio Græci trucidabant, ut ex triginta myriadib⁹, exceptis quatuor cum quibus Artabazus aufugit, ne tria quidem millia hominum cædi superfuerint. E Lacedæmonijs qui Spartani essent, unus & triginta sunt omnino desiderati. Tegeatarum sedecim, Athenienfium duo & quinquaginta. Inter Barbaros strenuissimi extiterunt, è peditibus quidem Persæ, ex equitibus autem Sacæ, è uiris uero Mardonius. Inter Græcos cum Tegeatæ Athenienses q; multum eminuerunt, tum multo plus Lacedæmonij. Quod nulla alia re possum ostẽdere, nisi quod omnes ij, eos qui sibi oblati sunt uicerunt. Lacedæmonij uero (quod robustissimum fuit) hostiles exercitus superauerunt. Quorum longe præstantissimus extitit mea sententia Aristodemus, is qui solus trecentos ex Thermopylis quod euasisset dedecus, ignominiam q; acceperat. Secundum hunc nauauere operam Posidonius, & Philocyon, & Amompharetus Spartiata. Quanquam cum sermo haberetur, quisnam præstantissimus extitisset, ij Spartiatæ qui adfuere, censuerunt Aristodemum, etsi præclara facinora edidit, tamen ad eluendam eam quam contraxerat inuidiam, ordinem deseruisse, & propalam mori uoluisse: Posidonium uero qui perire noluisset, ob id extitisse tanto præstabiliorem uirum. Verum id fortasse liuore dixerunt. Qui hac in pugna mortem oppetiere, omnes honore affecti sunt, præter Aristodemum: qui ideo caruit honore, quod ob causam prædictam sibi occumbendum putauit. Hi sunt qui ad Platæas nobilissimi extitere. Nam Callicrates extra prælium occubuit: quo nemo tunc in castra Græcorum præstantior uenerat, non modo Lacedæmoniorum, sed etiam aliorum Græcorũ. Hic, cum Pausanias sacrificasset, sedens in ordine, sagitta per latera ictus est: & cum aliis pugnantibus ipse exportaretur, sese morientem miserabatur, ad Aimnestum uirum Platæensem inquiens, non sibi dolere quod pro Græcia periret, sed quod nihil manu usus esset, nullam q; operam nauasset dignam se & sua cupiditate nauandi. Ex Athenien

Corinthij. Megarẽses. Phliasij.

Muri Persarum expugnatio.

Præsepe Mardonij. Alea Minerv.

In tradenda hac Barbarorum cæde, dissentiunt nonnihil autores.

Aristodemus. Posidonius. Amompharetus.

Callicrates.

Aimnestus.

fibus eminuiſſe fertur Sophanes Eutychidis, è tribu Decelenſi. Decelenſes autẽ rem ali quando geſſerunt, ut ipſi Athenienſes aiunt, in oĩne æuum fructuoſam. Siquidem cum olim ad inueſtigandam Helenam Tyndaridæ cum magnis copijs oram Atticam inuaſiſſent, & populos è ſedibus ſuis eĳcerent, ignari quonam loci ſubducta Helena eſſet, tunc Decelenſes feruntur, & ut quidam uolunt, ipſe Deceleus tum dolore contumeliæ quæ Theſeo fieret, tum metu totius Athenienſium ſoli, ne uaſtaretur, expoſuiſſe illis omnem rem geſtam: eoſq; deduxiſſe ad Aphidnas, quas Titacus indigena Tyndaridis proderet. Quo ex facto Decelenſibus permanſit ad hanc uſq; memoriam in Sparta immunitas uectigalium, & dignitas præſidendi: adeo quidem, ut bello quod multis poſtea annis inter Athenienſes atque Peloponnenſes geſtum eſt, Lacedæmoniĳ cum cæteram Atticam popularẽtur, à Decela temperauerint. Ex hoc populo ortus Sophanes, & præclariſſime inter Athenienſes nauata opera, ancipiti ſermone celebratur. Vno fertur geſtaſſe ferream ancoram è balteo thoracis catena alligatam: quam quoties aduentantibus hoſtibus propinquus erat, obĳciebat: ne illi irruentes ipſum ex ordine ſummouere poſſent. Rurſus eiſdem in fugam reuertentibus, reſumpta ancora ita fugientes inſequebatur. Altero ſermone à ſuperiori differente fertur geſtaſſe ancoram non ferream ex balteo alligatam, ſed inſignitam in ſcuto, quod nunquam acquieſcens aſſidue rotabatur. Extat & alterum Sophanis præclarum facinus, quod obſidentibus Aeginam Athenienſibus, Eurybiadem uirum Argium quinq; certaminum uictorem ex prouocatione interemit. Sed aliquanto poſt hoc bellum, in quo uir egregius extitit, dum Athenienſium unà cum Leagro Glauconis dux eſſet, & de metallis aureis decertaret, contigit ut ſub Hedonibus apud Daton occumberet. Poſt Barbarorum ſtragem ad Plataeas editam, transfugit illuc ad Græcos mulier quædam, quæ erat pallaca Pharandatis filĳ Theaſpis uiri Perſæ. Hæc cum accepiſſet Perſas fuſos eſſe, Græcos uictores, tum multo auro ornata inter ancillas & ipſas ornatas cum ueſte ſpecioſiſſima carpento aduenit: ex eoq; deſcendens, pergit ad Lacedæmonios adhuc in cæde occupatos: & intuita Pauſaniam illa omnia adminiſtrantem, agnouit hominem: cuius & nomen iampridem & patriam didicerat. Eius genua amplectens, Spartæ rex, inquit, libera me ſupplicem captiuitatis ſeruitute, quam etiam hoc facto demeritus es, quod iſtos extinxiſti, neq; dæmonum neque deorum reſpectum habentes. Equidem genere ſum Coa, Hagetoridæ Antagoræ filia: ui raptam ex Co uir Perſes habuit. Huic reſpondẽs Pauſanias: Bono, inquit, animo eſto, tum quia ſupplex, tum quia multa loqueris uera. Nam filia es Hagetoridæ Coi, mihi inter omnes (qui illa circa loca incolunt) hoſpitis ſummi. Hæc locutus, eam in præſentiarum Ephoris qui aderant, commendauit. Poſtmodum in Aeginam, quò illa uoluit, ducẽdam curauit. Poſt huius mulieris digreſſum continuo Mantinei ſuperuenerunt re iam confecta, qui ſe animaduertentes ueniſſe ſero ad pugnam, magnæ iacturæ loco id ſibi eſſe putauerunt, ſed idoneos ſe eſſe ad ſumẽdas de ſe pœnas dixere. Itaque cognito Medos qui cum Artabazo erant, fugæ ſe mandaſſe, eos in Theſſaliam uſq; perſecuti ſunt, etſi uetantibus Lacedæmoniĳs inſequi fugientes. Iidem poſtea domum reuerſi, duces ſuos exilio mulctauerunt. Poſt Mantineos aduenere Helei, qui itidem ut Mantinei magno id ſibi detrimento exiſtimantes, domum regreſſi ſunt, ſuoſq; & ipſi duces exilio mulctauerunt: Hactenus de Mantineis & Heleis. Erat ad Plataeas in exercitu Aeginetarum è primoribus Lampon Pythei: qui Pauſaniam adiens, infandiſſima uſus eſt oratione, inquiẽs: Fili Cleombroti, rem tu mirificam & magnitudine & fulgore geſſiſti, cui dĳ tribuerunt, ut liberata Græcia omnes quos nouimus, Græcos gloria ſupergredereris. Quod ſupereſt in hac re agas ita, ut & tu maiore fama celebreris, & aliquis Barbarorũ poſthac caueat nefanda facinora perpetrare in Græcos. Etem̃ Leonidæ apud Thermopylas interempti reciſo capite, Mardonius ac Xerxes truncum in crucem ſuſtulerunt. Quibus ſi uicem reddes, laudem nanciſceris primum ab omnibus Spartiatis, ſecundo loco ab uniuerſis Græcis. Siquidem ſuffixo Mardonio, Leonidam patruum tuum fueris ultus. Hæc Lampon gratiam ſe ini

Sophanes.
Deceleus.
Aphidnes.
Titacus.
Decelenſium immunitas.
Ancora Sophanis.
Eurybiades.
Leagrus.
Metallorum aureorũ certamen.
Pallaca.
Pharãdates.
Mantinei.
Helei.
Lamponis conſilium.

Pausaniæ responsum ad Lamponem.

rorum ratus apud Pausaniam dicebat. Cui respõdens Pausanias: Tuam, inquit, hospes Aegineta beneuolentiam atq; prouidentiam amplector, tñ ab æquitate iudicandi deerras. Nam & me & patriam quos in altum extulisti, ob hæc gesta ad nihilum redigis, cum suades mihi sæuire in mortuũ, aisq; me auditurũ melius, si istud fecero, quod Barbaros decet potius facere q̃ Græcos, quodq; in illis & exprobramus. Quare ego neque Aeginetis, neq; iis quibus ista probant assentior: cõtentusq; sum Spartis placere ut honeste agam, honesteq; dicam Leonidæ, cui me iubes parentare, affirmo & ipsi & cæteris q̃ apud Thermopylas occubuerũt, magnifice esse parentatum innumerabilibus horum funeribus. Tu uero posthac ad istud cõsulendum ne me adieris, quod tibi impune esse, loco bñficij ponas. Hoc cũ ille audisset, abijt. Pausanias edicto ppositio, ne qs de p̃da q̃d tangeret, iussit seruos oẽm cõportare pecuniã. Illi p castra dispersi inueniunt tentoria auro & argento referta, lectosq; auro & argẽto cõstratos: crateras etiã aureos, phialasq;, & alia uasa potoria, necnõ saccos sup plaustra interlucẽtibus intus inclusis ex auro & argẽto lebetibus. Quinetiã è cæsorũ cadaueribus exuebãt armillas, & torques & acinaces aureos. Nam uarijs gñis uestimẽta nullius momẽti habebantur, eaq; rex multum furto subtrahentes serui Aeginetis uenundabant, multum quod occultare nõ poterãt, repræsentabant. Vnde principiũ extitit ingẽtium diuitiarũ Aeginetis, utpote aurum à seruis pro ære mercantibus: collata pecunia decimam selegerunt, ex qua tum deo qui Delphis est, tripes aureus ibi repositus est, insistens super tricipiti ex ære colubro, proxime ara, tum deo qui est in Olympia Iupiter æreus decem cubitorũ, tum deo q̃ est apud isthmũ Neptunus æreus septem cubitorũ. Hac parte selecta, cæteras inter se distribuerunt, pro suo quisq; merito accipientes. Itemq; pallacas Persarũ, & aurum, & argẽtum, & reliquam pecuniam cum iumẽtis. Quæ autẽ peculiariter data sunt, qui optimam operam nauauerunt ad Platæas, referẽ à nemine, data tamẽ fuisse arbitror. Certe Pausaniæ sunt ex omnibus dena & ea delecta dono data, ex mulieribus, equis, talẽtis, camelis, & item ex cæteris rebus. Feruntur autem hæc quoq; acta esse, & Xerxem dum è Græcia fugit, oẽm apparatũ suum ex auro argentoq; & peripetasmatis Mardonio reliquisse, & Pausaniam dum eum apparatũ uidit, iussisse pistores & coquos cœnam sibi uti Mardonio instruerent. Quod cum illi fecissent, tum Pausanias lectos intuentem aureos, argẽteosq; probe instratos: mẽsas etiam aureas ac argenteas, magnificumq; cœnæ apparatum, propositis bonis stupefactum, imperasse per iocum suis ministris ut Laconicam instruerẽt cœnã. Id cum illi ex spatio multum distante fecissent, ibi eundem cachinnantem accersisse Græcorũ duces, eisq; ubi cõuenerunt inter ostendendum utriusq; cœnæ apparatũ dixisse: Viri Græci, hac ego uos de causa conuocaui, quòd uolebam uobis amentiam Medorũ ducis ostendere: qui cum talem uitam duceret, ad nos subigendos uenit, qui tam misere uicti sumus. Hæc Pausanias apud Græcorum duces dixisse fertur. Interiecto deinde tempore complures Platæensium repererunt loculos auri, argentiq;, & aliarum pecuniarũ. Hoc quoq; rei apparuit postmodum in his mortuis, carne nudatis, ut cum eorũ ossa cõportarent unum in locum Platæenses, inuẽtum sit caput nullã futurã habens, sed ex uno osse solidum. Item maxilla cum eo quod super maxillam est, habens dentes etsi distinctos, tamen ex uno osse uniuersos tam molares quàm cæteros. Quinetiam ossa uiri quinq; cubitorũ. Postero die cum Mardonij cadauer non extaret, incertũ à quibus hominibus subtractum. Audiui tamen iam diuersos illum sepelisse: & ob id permultos scio ingentia dona ab Artõte Mardonij filio accepisse. Quis curam susceperit cadaueris Mardonij humandi, pro comperto nõ potui audire: habet tamen huius rei nonnihil famæ Dionysiophanes uir Ephesius. Mardonius quidem hoc modo tumulatus est. Græci uero posteaq; prædam dispertierũt, cæsos seperatim quisq; suos tumularunt. Lacedæmonij tribus sepulchris effectis, in eorum uno sacerdotes, è quibus fuere Posidonius & Amõpharetus & Philocyon & Callicrates: in altero reliquos Spartiatas, in tertio seruos humauerũt. Hũc in modũ Lacedæmonij sepulti sunt. Tegeatæ uero & Athenienses suos utriq; promiscue condiderunt: necnon Megarenses

Præda Græcorum è Persarum clade

Tripes aureus.

Pausaniæ præda.

Persarum luxus.

Lacedæmoniorum frugalitas.

Caput sine sutura.

Dentes uno ex osse.

Ossa quinq; cubitorum.

Dionysiophanes.

Posidonius.

Philocyon.

Callicrates.

atq; Phliaſij ſuos ab equitatu interemptos. Horum omnium ſepulchra fuerunt plena. Nam aliorum ſepulchra quæ ad Plataeas oſtenduntur, ea ſunt (quantum ego accipio) ab ijs excitata, qui erubeſcebant ſe à pugna abfuiſſe, cũ ſero ſuperueniſſent. Quippe tumulus illic uiſitur, qui dicitur Aeginetarũ: quem ego audio decem poſt hanc pugnam annos rogatu Aeginetarum ab Cleade Autodici uiro Plataeenſi illorum hoſpite, excitatum fuiſſe. Græcis ſtatim à cæſorum humatione in agro Plataeenſi inito conſilio uiſum eſt bellum Thebis inferendum, petẽdumq; eos qui cum Medis ſenſiſſent: & in primis Timegenidem & Attaginum, qui principes factionis extiriſſent: & ni eos dedidiſſent, non prius ab urbe diſcedendum, q̃ eam euertiſſent. Hoc ubi decreuere, undecimo à pugna die mouentes obſedere Thebanos, iuſſos dedere quos dicimus uiros. Abnuentibus dedere Thebanis, agrum eorum populabant, murumq; adoriebãtur. Quibus ab agro uaſtando non diſcedentibus, uicefimo die Timegenides ad populares ita inquit: Viri Thebani, quandoquidem Græcis ita cõſtitutum eſt, non prius abſcedere ab oppugnatione Thebarum, q̃ aut eas expugnauerint, aut nos dedideritis, abſit ut noſtra cauſa Thebanus ager amplius uexetur. Sed ſiue per cauſam depoſcendi nos, pecunias cupiunt, pecunias eis publico demus. Nam & publice cum Medis ſenſimus: nõ autem nos ſoli. Siue re uera depoſcentes nos urbem obſident, noſipſi nos in diſceptationem exhibemus. Eum Thebani ſane probe & opportune locutum arbitrantes, ueſtigio caduceatorem ad Pauſaniam miſere, uelle ſe uiros dedere. Ea re inter eos conuenta, Attaginus ex urbe profugit, cuius liberos ad ſe Pauſanias adductos culpa abſoluit, negans pueros factionis Medicæ eſſe principes. Cæteri quos Thebani dedidere, ipſi quidem putabant ſe crimen refutaturos, ac pecunia elapſuros. Pauſanias autem hoc ipſum ſuſpicans, fortè ubi illos accepit, dimiſſis omnibus ſociorum copijs, Corinthum deductos ſupplicio affecit: Hæc hactenus, quæ ad Plataeas & ad Thebas geſta ſunt. Artabazum Pharnacis, ut è Plataeis fugiens porrò ſe proripuerat, Theſſali, cum ad ipſos uenit, hoſpitio inuitatum interrogabant de reliquo exercitu, ignari prorſus rei ad Plataeas geſtæ. Iſte intelligens ſi omnem ueritatem pugnæ referret, aditurum ſe uitæ diſcrimen cum ſuo exercitu (fore enim, ut omnes cognita re ipſum adorientur) ideo ne apud Phocenſes quidem retulerat quippiam, ad Theſſalos autem ita locutus eſt: Equidem uiri Theſſali maturo (ut cernitis) quàm celerrime peruenire in Thraciam, miſſus cum hac exercitus parte ad quoddam negocium tranſigendum. Mardonius ipſe cum ſuo exercitu aderit, noſtris ueſtigijs inſiſtens, cui hoſpitium & officium præſtate. Hæc enim uos in tempus præſtiriſſe non pœnitebit: Hæc fatus, copias feſtinabundus per Theſſaliam Macedoniam'que agebat, rectà Thraciam uerſus, tanquam uere properans ac regionem mediterraneam præcidens, peruenit Byzantium, permultis ſociorum in itinere relictis, qui uel à Thracibus obtruncati ſunt, uel quod fame atque labore erant enecti. Ex Byzantio nauigijs tranſmiſit in Aſiam: Hunc in modum iſte rediit. Quo autem die ad Plataeas pugnatum eſt à Perſis, ea die conſtat hoc apud Mycalem Ioniæ geri. Cum apud Delon Græci conſiderent, ſi qui unà cum Leutychida Lacedæmonio nauibus uenerant, eò appulſi ſunt è Samo legati, Lampon Thraſyclei, & Athenagoras Archeſtratidæ, & Hegeſiſtratus Ariſtagoræ, miſſi à Samijs clam Perſis ac tyranno Theomneſtore Androdamantis, quem Perſæ tyrannum Sami conſtituerant. Hi cum adierunt duces, uerba fecit Hegeſiſtratus multa & uaria: Fore enim, ut ſi tantummodo hos uiderent Iones, à Perſis deficerent, nec Barbari expectarent: etiam ut expectarent, tamen non aliam prædam talem iſti reperirent. Præterea deos inuocans obſecrabat, ut Græcos Græci liberarent, ulciſcerenturq; Barbarum: facilia dicebat factu eſſe, quia naues illorum ſegnes eſſent ad curſum, nec pares Græcis ad prælium. Si quid uero apud hos ſuſpicionis ſubeſſet, ne dolo deducerentur, dicere paratos eſſe ſe, ut in horum nauibus pro obſidibus agerentur. In his obſecrandis cum multus eſſet hoſpes Samius, ſciſcitabatur eum Leutychydes, ſiue hominis gratia, uolens audire nomen, ſiue caſu, id deo agente: Samie hoſpes, quod eſt tibi nomen? Ille reſpondet, Hegeſiſtrato. Leutychides interpellata reliqua

Græcorum ſepulchra.
Cleades.
Timegenides
Attaginus
Artabazi fuga
Mycale.
Lampon.
Thraſyclens
Athenagoras
Hegeſiſtratus
Theõneſtor.
Leutychides

eius oratione, si quam instituerat: Accipio, inquit, proaugurio Hegesistratum. Hospes Samie, effice tu, ut nauigemus, data nobis parte, & istos qui tecum sunt fide, Samios promptos esse ad ineundam nobiscum societatem. Hæc locutus, & rem pariter exequi aggressus est. Nam cum Samij extẽplo fidem, interposito etiam iureiurando, dedissent, de sua societate cum Græcis, Leutychides dimissis domũ cæteris legatis, iussit eum cuius nomen pro augurio acceperat, secum nauigare. Græci eum illic diem commorati, postridie pulchre litauere, haruspice Deiphono Euenij Apolloniata, ex Apollonia, quæ est in sinu Ionico. Huius patri Euenio res huiusmodi contigit: Sunt in hac Apollonia sacræ Solis oues, quæ interdiu secundum flumen pascuntur, quod è monte Lacmone per Apolloniatem agrum fluit in mare iuxta Oricum portum. Eas noctu stabulantes in antro, non procul ab urbe, custodiunt delecti uiri, diuitijs & genere inter populares suos splendidissimi, singulis annis singuli, quod ex oraculo quodam Apolloniatæ eas oues permagni faciant. Ibi Euenius hic, cum aliquando delectus ad custodiendas oues non excubaret uigilans, sed obdormisset, ingressi antrum lupi, circiter sexaginta oues trucidarunt. Id ubi iste animaduertit, rem suppressit, neminiq; aperuit, habens in animo totidem mercari, quas substitueret. At Apolloniatæ ubi acceperunt (neq; enim eos quod gestum erat latuit) adductum in iudicium Euenium condemnauerunt, ut quia uigiliam edormisset, uisu priuaretur. Quem postea quam excæcauerunt, mox eis neq; pecora fœtificauere, neque humus pro consuetudine fructum ferre. Erant autem illis pecora & in Dodona & in Delphis. Interrogati prophetæ causam mali præsentis, respondere sit causam esse, quia custodem sacrarum ouium Euenium inique luminibus orbassent: se enim immisisse lupos: nec prius ab illius ultione cessaturos, quàm ei satis fecissent ex ijs, quæ in eum perpetrassent, prout ipse sibi suo arbitrio satisfactum putaret. His perfectis, daturos se Euenio tale donum, quod habentem plerique hominum putarent beatum: Hæc Apolloniatis sunt reddita oracula. Quæ Apolloniatæ silentio supprimentes, quibusdam è ciuibus exequenda delegauerunt. Isti hunc in modum putarunt exequenda: Euenium in statione sedentem adeunt, eiq; assidentes alijs de rebus uerba faciunt, donec deueniunt ad miserandam hominis calamitatem. Ita introducta eius rei mentione, percontantur quam mulctam optaret, si eam uellent pendere Apolloniatæ. Hic qui oraculum non audisset, se optare dixit duo prædia ciuium, quos nominabat, quorum patrimonia omnium Apolloniatarum putabat esse pulcherrima, & præterea domicilium, quod in urbe sciebat esse optimum. Horum si compos effectus esset, non infensum se posthac fore dicebat, sed hac satisfactione contentum. Hoc cum respõdisset Euenius, tum ij qui ei assidebant excipientes: Eueni, inquiunt, hanc tibi satisfactionem Apolloniatæ pro ereptis oculis tibi rependunt, ex oracuIo eis reddito. Euenius, ubi omnem rem audiuit, indigno animo tulit sese fuisse deceptum. Ciues ea prædia à dominis mercari, huic, qui illa optasset, dedere, qui mox deinde insitam diuinationem obtinuit, unde celebratissimus euasit. Huius Euenij filius fuit Deiphonus, qui ductus à Corinthijs exercitui uaticinabatur. Quanquam illud quoque audiui, Deiphono negocium in Græcia fuisse exhibitum: quòd se filium Euenij, cuius non esset, nuncuparet. Postquam litauere Græci, classem è Delo Samum uersus soluerunt: quam cum Samum applicuissent, ad templum Iunonis eam locauere, sese ad prælium nauale apparantes. Eorum cursum ad se esse Persæ audientes, & ipsi cæteras naues ad continentem reducunt, præter Phœnissas, quas abire permiserant. Non enim censebãtur pugnam naualem sibi esse capessendam, cum pares hosti non esse sibi uiderentur. In cõtinentem ait ideo nauigabãt, ut essent sub suo peditatu, qui apud Mycalem agebat, præcepto Xerxis ab alijs copijs relictus ad Ioniam tutandam, numero sexaginta millia, duce Tigrane, omnium Persarum & specie & statura eminentissimo. Ad hunc exercitum cõstituerant refugere duces Persicæ classis, subductisq; nauibus, munimenta ualli circundare, in illarum summq; præsidium. Hoc inito consilio, profecti sunt ad Potnienſium templum Mycales, præteruecti ad Gæsonẽ & Scolopoeſſem, ubi Cereris Eleusinæ cernit templũ, quod Philistus Pasi-

Solis oues.

Euenius.

Euenius excæcatur.

Euenius uates.

Deiphonus uates.

Tigranes. Gæson. Scolopis. Philistus.

ēlis condidit, ſectans Neleum Codri in colonia Mileti locanda uenerunt. Ibi ſubductas naues munimento circundederunt: & è ſaxis ſtipitibuſq; felicium arborum, quas ipſi exciderunt, & circum munitiones depactis ſudibus ſe inſtruxerunt, tāquam & obſidendi & uictoria potituri. In utrunq; ēm caſum ratione inita ſeſe apparabant. Hos abīſſe in continentem poſtquam accepere Græci, tanq̄ eos Barbari effugiſſent, ægre ferebāt; incerti quid agerent, retro ne ſe reciperent, an tenderent in Helleſpontum. Tandem neutrum horum uiſum eſt eſſe faciēdum, ſed porrò eundum in continentē. Præparatis igitur ad pugnam naualem tabulatis, alīſq; quibuſcunq; opus erat, ad Mycalen nauigant: & cum proxime caſtris hoſtium fuere, neminem ex aduerſo obuiam ferri uident, ſed naues intra murum ſubductas, & magnam uim pediratus pro littore diſpoſitam. Ibi primum Leutychides nauem littori applicans, q̄ maxime appropinquare poterat, Ionas p p̄conem cōpellabat, inquiens: Viri Iones, quicunq; è uobis me exauditis, intelligite quæ dico: Nihil enim horum quæ uobis mando, intelligunt Perſæ: ubi pugnam conſeruerimus, debetis ante omnia reminiſci libertatis. Deinde teſſeræ Hebes. Hoc qui è uobis non audīt, ab eo qui audīt diſcat. Huius facti eadē mēs fuit quæ Themiſtoclis ad Artemiſiū: q̄ uidelicet hæc uerba ſi laterent Barbaros, inductura ad obſequendum Ionas eſſent: ſin delata ad Barbaros, redderent eis Græcos infidos. His per Leutychidem admonitis, ſecundo loco Græci naues littori admouent, & ex illis in littus egreſſi, ſeſe ad pugnandū inſtruebant. Quod facientes cum cernerent Perſæ, & ſcirent Samios fuiſſe adhortatos, arma Samijs adimunt, ſuſpicati illos ſentire cum Græcis. Quippe Samij exceptos circa Atticam Athenienſes à Xerxe, & illuc claſſe Barbarorum deuectos, redemerant omnes, Athenasq; cum uiatico remiſerant. Quo nomine non in minimam ſuſpicionem uenerant, quod quingenta hominum capita hoſtium Xerxis liberaſſent. Præterea Mileſijs, tanquam maxime locorum gnaris, Perſæ imperant, ut compita quæ ad cacumina Mycales ferunt cuſtodiant: eo cōſilio facientes id, ut Mileſij ab exercitu abeſſent. Hunc in modum ab ijs Ionibus, qui aliquid rerum nouarum moliturí uidebantur, ſi facultatem nacti eſſent, Perſæ ſibi præcauerunt. Iidem facta ex gerris teſtudine, ſeſe conſtipauerant. Græci ubi inſtructi fuere, ire in Barbaros tendunt: quibus euntibus, aduolauit in uniuerſum exercitum rumor, caduceumq; ſupra fluctus poſitum apparuit. Rumor autē huiuſmodi ad eos ferebatur: Græcos acie in Bœotijs ſuperaſſe Mardonij copias. Multis autem ſignis res quæ diuinitus fiunt, declarantur: etſi tunc eodem die contigit utraque clades, ea quæ ad Plataeas accepta, & quæ ad Mycalem accipienda erat. Fama quæ huc ad Græcos uenit, reddidit eos multo ferociores, & ad ſubeundum ultro periculum alacriores. Alterum etiam quiddam concurrere contigit, ut ad utranque pugnam fuerint Cereris Eleuſinæ templa. Nam apud ipſum Cereris fanum (ut à me ſuperius demonſtratum eſt) in agro Plataeenſi pugna commiſſa eſt, & item in Mycale, iuxta Cereris delubrum pugna erat committenda: ut non ab re uenerit ad iſtos fama uictoriæ Pauſaniæ atq; Græcorum. Nam pugna ad Plataeas diluculo dieí geſta eſt, apud Mycalem ueſperi. Quarum utranq; eodem eiuſdem menſis die geſtam eſſe, non diu poſt ab his rem repetentibus declaratum eſt. Ante rumoris aduentum ſubibat iſtos timor, nō tam de ſeipſis, q̄ de Græcia, ne Mardonio ſubijceretur. At ubi fama hæc ad eos aduolauit, impenſius atq; properantius ad congrediendum proceſſerunt: tanto animo Græcis ac Barbaris in pugnam tendentibus, tanquam inſulæ eis & Helleſpontus propoſita p̄mio eſſent. Athenienſes, & qui iuxtà erant, inſtructi pene dimidium copiarum, iter tenebant per littus atq; planitiem. Lacedæmonij aūt, & deinceps collocati, per confragoſa & montes. Quæ dum Lacedæmonij circuibant, interim Athenienſes in altero cornu prælíabantur: Perſæ, quoad ſibi gerra manſere recta, ſeſe defenſauere, nihilo inferiores hoſtibus. Poſtea uero q̄ Athenienſium, & eorum qui cū Athenienſibus erant, copiæ adnixæ ſunt, uehementius ſe mutuo adhortantes, ut laus operis ipſorum eſſet, non Lacedæmoniorū, tum commutari iam res, & deiectis gerris Græci cōferti impreſſionē facere in Perſas: illi accepto impetu perdiu reſtitere. Ad poſtremū in munitiōes refugere, cū qb⁹ pariter irruperūt

Neleus Codri.

Leutychidis ſtratagema.

Hebes teſſera.

Artemiſius.

Samij.

Res diuinitus futuræ ſignis declarantur.

Cereris delubra.

Plataearum pugna.

Mycales pugna

Athenienſes,& Corinthij,& Sicyonij,&Troezenij:ita enim erãt ij in acie collocati. Vbi uero & murus captus eſt, ibi Barbari nõ roboris memores eſſe,ſed fugæ, præterquam Perſæ. Hi ſoli ad paucos redacti pugnabant, Græcis aſſidue in murũ irruentibus. Quorum duo duces, Artayntes,& Ithramitres,claſſiarij exercitus duces effugerunt:totidem pugnantes occubuerunt,Mardontes,& pedeſtrium copiarum dux Tigranes. Adhuc dimicantibus Perſis,ſuperuenere Lacedæmonij ac ſocij,qui eos qui ſupererant trucidauerunt. Ipſorum quoq; Græcorum complures illic cecidere, & cum alij ex Sicyonijs,tum eorum dux Perilaus. Quinetiam Samij, qui in exercitu Medorum militabant, quibus adempta arma fuerant, ubi uiderunt ſtatim ab initio pugnam pertinaciorem, quoad poterant Græcis ſuppetias ire. Quos inchoaſſe cernentes alij Ioues,ita & ipſi à Perſis deficientes adorti ſunt Barbaros. Mileſiis præceptum erat,ut exitus uiarum cuſtodirent, Perſarum ſalutis gratia,ut ſi qui caſus(quemadmodum accidit)eos deprehẽdiſſent,Mileſiis ducibus ſalutem ſibi ad Mycales cacumina compararent. Huius quidem rei cauſa Mileſii illic collocati fuerant, ne'ue ſi pugnæ adeſſent,aliquid innouarent. At illi è contrario prorſus quàm iuſſi fuerant fecere: alijſq; quæ ad hoſtem ferebant uijs, in Barbaros ingruere, & ad extremum in eis mactandis omnium extitere hoſtiliſſimi. Hunc in modum Ionia iterum defecit à Perſis. In hoc prælio præclariſſimam inter Græcos operam nauauerant Athenienſes, & ex Athenienſibus Hermolycus Euthœni, uir in Pancratio celeber: cui poſtea contigit, ut bello inter Athenienſes & Caryſtios in pugna, apud Cyrnum agri Caryſtij facta, cæſus in Geræſto iaceret. Secundum Athenienſes egregij extitere Corinthij Troezenijq;, ac Sicyonij. Græci perquàm multis Barbarorum alijs in pugna,alijs in fuga interfectis, eorum naues incenderunt, totumq; murum egeſta illinc in littus præda, & quibuſdam pecuniarum theſauris repertis. Vbi caſtra atq; naues cremauere,uela fecerunt. Et cum Samum appulſi ſunt, conſultabant de gente Ionica tranſferẽda, & ubinam in Græcia illam locari oporteret, cuius ipſi imperium obtinerent. Neq; enim uidebatur eis fieri poſſe, ut per omne tempus Ionibus tutandis præeſſent:ſperandum eſſe,ut Ione à Perſis rebellaſſe gauderent. Ad hæc magiſtratus Lacedæmoniorum cenſebant emporia nationum Græcarum, quæ cum Medis ſenſiſſent, eiectis incolis, danda cum territorio Ionibus habitanda. Athenienſes è contrario, non eſſe principatum Ioniæ ſummouendum,nec Lacedæmonijs de ipſorum colonijs conſultandum. Et cũ in hoc contenderent Athenienſes, libenter eis ceſſere Peloponnenſes. atque ita Samios,& Chios,& Lesbios,ac cæteros inſulanos,qui ſecum militabant,ad ſocietatis fœdus adegerunt:data acceptaq; fide cum iureiurando,ſe permanſuros in ſocietate nec ab ea deſcituros. Hoc iureiurando accepto, ad pontes ſoluendos nauigauerunt, rati adhuc illos intentos ſe eſſe inuenturos. Et iſti quidem in Helleſpontum nauigabant. Ii uero Barbari qui profugerant,nõ ita multi cum ad cacumina Mycales peruenijſſent, ſe Sardis recipiebant. Qui dum iter faciunt, Maſiſtes Darij filius, qui pugnæ male geſtæ affuerant,conuiciari Artayntæ cum alijs multis probris,tum uero dicere,illum muliere fuiſſe ignauiorem,ita illam præfecturam adminiſtraſſet,dignumq; omni malo eſſe,qui de regia dõmo male meritus eſſet. Apud Perſas ſummo opprobrio dat, audire ſe mulierẽ eſſe ignauiorẽ. Artayntes ubi multa audijt,indigne ferẽs,acinacẽ in Maſiſtẽ ſtringit, interficiẽdi auidus,quẽ irruentẽ cernẽs Xenagoras Praxilai uir Halicarnaſſeus,ut ſtabat à tergo,hoſtem mediũ accipit,ſublatum humi allidit,intereaq; ſatellites Maſiſtis affuere. Eo facto Xenagoras & ipſius Maſiſtis gratiã init,& Xerxis,cuius fratrẽ ſeruaſſet. Quippe ab eo ob hanc rem totius Ciliciæ pfectura donatus eſt. Nihil hoc amplius inter uiã Barbari egerunt, Sardisq; peruenerunt,ubi rex erat,& ex eo tẽpore,quo prælio nauali male geſto Athenis, illuc profugerat. Sardibus autem tunc agens, adamabat uxorem Maſiſtis,quæ & ipſa illic erat. Ea cum potiri non poſſet, neq; donis miſſitandis, neq; ui, quam afferre nolebat fratris Maſiſtis reſpectu: quæ res & mulierẽ retinebat, probe gnaram, non ſe coactum iri ui. Ibi Xerxes cætera prohibitus huc euaſit, ut filio ſuo Dario

Ithramitres. Mardontes. Tigranes.

Perilaus.

Ionia rurſus Græciæ reſtituta.

Hermolycus

Geræſtum.

Ioniæ trãſlatio.

Maſiſtes.

Muliere ignauior

Xenagoras Praxilai.

Xerxis amores.

Darius.

in matrimonium daret filiam huius mulieris,ac Masistis: existimans si hoc fecisset,com modius se illa potiturum. Contracto matrimonio, alijsq; ex consuetudine celebratis, Susa profectus est. Eò postquam peruenit,& uxorem Dario domum duxit,ita demum ab uxoris Masistis amore cessauit, adamata ex familiaritate nurus Masistis filia, cui nomen erat Artayntæ. Qua cum potiretur, processu temporis res patefacta est, hunc in modum: Amestris uxor Xerxis,amiculum quod ipsa texuerat,atq; grande atque distinctum,& spectatu dignum,uiro donauit. Quo ille delectatus atque amictus,ad Artayntam se confert,atq; ubi se oblectauit cum ea, iussit à se petere mulierem quæ optaret sibi fieri in remunerationem obsequij. Omnia enim quæ peteret,impetraturam. Ad hoc illa respondens (debebatur enim toti familiæ infortunium) dabis ne, inquit, mihi quicquid à te petiero? Xerxes omnia alia potius eam petiturã ratus,cũ iureiurando promisit. Qui postquam iurauit,mulier intrepide amictum poposcit. Xerxes enimuero recusare non ob aliud,quàm quod uereretur Amestrin: ne sic illa rem, quæ agebatur, iampridem suspicata deprehenderet: offerre ei & urbes,& immensam uim auri,& copias militum, quibus nemo præter illam esset præfecturus. Eximium autem donum est apud Persas,exercitu donari. Verum cum non posset persuadere mulieri, amiculum dedit. Quo dono illa supra modum læta,eo gestando gestiebat. Amestris ubi mulierem habere amiculum sciuit,& rem gestam,non in puellam cõcepit odium, sed in illius matrem, penes quam culpam, & quam huius rei autorem esse credebat, exitium machinatur. Obseruato itaq; tempore, quo uir suus Xerxes regalem instrueret cœnam, quæ cœna semel quotannis eo die (quo rex creatus est) instruebatur. Cœnæ nomẽ Perfice Tycta, græce τέλειον, id est, perfecta: in qua rex solum caput ornatur, Persasq; strenis donat. Hoc die obseruato, Amestris à Xerxe petijt, ut se Masistis uxore donaret. Xerxes id indignum factu nefariumq; arbitrari, uxorem germani dono dari: eamq; insontem negocij illius, cuius causa uxor sua eam flagitaret. Tandem huius precibus euictus & instituto, quo nefas est, regia cœna proposita orantem non exorare, inuitus admodum annuit, tradens'que uxori,ac iubens facere,quod liberet, germano ad se accersito,ita inquit: Masista,tu Darij filius es,idemq; mihi frater, præterea uir eximius, tamen cum ista mulie re,cum qua contubernium habes, noli habere: in cuius locum dabo tibi filiam meam, cum qua contubernium habeas. Istam autem,quam in matrimonio habes (non enim mihi uidetur habenda) missam facias. His uerbis stupefactus Masistes,domine,inquit, quã tu mecum orationem habes importunam,qui uxorem,ex qua liberi mihi sunt adolescentes & filiæ,quarum unam tu filio tuo duxisti uxorem,iubes me relinquere,quæ mihi est ex animi mei sententia,ut filiam tuam in matrimonio ducam? Equidem rex, etsi magnifacio me dignari coniugio filiæ tuæ, tamen neutrum istorum faciam: Tu uero, qui nequaquam necesse habes, noli hoc ad rei me cogere: alius non inferior me existet maritus filiæ tuæ. sine me meæ uxoris consuetudine frui. Hæc ille cum respondisset, percitus ira Xerxes,atqui,inquit,ita tecum Masista agetur, ut neque iam tibi filiam meam nuptum dem,neq; tu cõsuetudine tuæ diutius fruaris,ut discas accipere oblata. Masistes his auditis,extra abijt,hactenus locutus, domine nondum interemisti. Hoc interim tẽpore dum Xerxes cũ fratre colloquitur, Amestris accitis satellitibus Xerxis uxorẽ Masistæ excarnificat, mamillas pcidit,easq; canibus abijcit: præcidit nares, aures,labra, lingnam,atq; ita excarnificatam remittit domum. Harum rerum cum nihil audisset Masistes, metuens tamen aliquid sibi esse mali, cursu se domum pripiebat. Vbi uero mutilatam uxorẽ uidit, confestim inito cum liberis consilio, abijt Bactra cum illis & alijs quibusdam,tãquam prouinciam Bactriam ad defectionem inducturus, & plurimum mali regi facturus: quod & cõtigisset (ut mihi uidet) si occupasset ad Bactrios & ad Sacas ascendere. Etenim præses erat Bactriorum,à prouincialibusq; diligebatur. Sed hæc ego perpetraturum Xerxes audiens,missis aduersus hominem copijs,& ipsum & liberos & copias in itinere trucidauit. De amore Xerxis & nece Masistæ hæc hactenus. Græci à Mycale profecti Hellespontum uersus, primum circa Lecton stationem habuerunt, à quo

Amestris.

Exercitu donari apud Persas eximium.

Tycta cœna. Telion cœna

Xerx. ad Masistem

Amestris crudelitas in Masistæ uxorem.

Masistæ & liberorum cædes.

Lecton.

tis intercepti. Inde soluentes, Abydon tenuerunt, pontesq; quorum præcipue causa illuc ierant, credentes se adhuc eos intentos esse inuenturos. cum reperissent solutos, deliberabat Leutychidi & qui eum eo erant Lacedæmonijs, uidebatur in Græciam redeundum: Athenienſibus autem & eorum duci Xanthippo, illic manendum, ut Cherſonesum tentarent. Itaque Peloponnenſes quidem abiere: Athenienſes uero Abydo in Cherſoneſum trajicientes, Seſtum obſidebant. Huc poſtquam auditum eſt Græcos in Helleſponto adeſſe, tanquam ad omnium eius tractus urbium ualidiſſimo muro præditam, conuenere cum alijs ex alijs circà oppidis, tum ex Cardia Oebazus, uir Perſes, qui arma è pontibus illuc comportauerat. Tenebant autem id oppidum indigenæ Aeoles, iunctis Perſis pariter & magna ſociorum frequentia. Tyrannidem illius prouinciæ obtinebat Xerxis prætor Artayctes, uir ille quidem Perſa, ſed dirus tamen & facinoroſus, qui Xerxem Athenas tendentem ex Eleunte circunuenit, petitis Proteſilai Iphiclo geniti pecunijs. Etenim eſt in Eleunte Cherſoneſi Proteſilai ſepulchrum, & ei fanum circumiectum ubi inerat ingens uis pecuniæ, necnon phialæ aureæ, argenteæq;, & æs, & ueſtis, aliaq; donaria, quæ Artayctes rege donante compilauit, his uerbis eum circumueniens: Here, eſt hoc in loco domus uiri Græci: qui cum militum copijs terram tuam adortus, meritas morte pœnas dedit, eius mihi domum dato, ut diſcant alij non militare aduerſus regionem tuam. Hæc dicendo facile erat perſuadere Xerxi, ut largiretur ſibi domum eius uiri, de quo nihil ſuſpicabatur iſtum ea ſentire. Enimuero ſentiebat Artayctes Proteſilaum in prouinciam regis militaſſe, quod uidelicet Perſæ omnem Aſiam ſuam eſſe arbitrabantur, & eius ſemper qui potitur regno. Hic poſtquam pecunijs ab rege donatus eſt, eas ab Eleunte ad Seſton exportauit, fanumq; ſeuit & coluit: & quoties Eleuntem pergebat, in adyto, id eſt, in templi loco inacceſſo, cum mulieribus concumbebat. Tunc autem ab Athenienſibus obſidebat nullis rebus præparatis, quæ pertineret ad tolerandam obſidionem, quam non expectauerat, ex improuiſo à Græcis inuaſus. Illi, poſteaquam ſibi obſidentibus aduenerat autumnus, grauari peregrinam à patria expeditionem, quoniam murum expugnare non poſſent. Itaq; orare duces ſuos, ut ſe illinc reducerent. Duces negare ſe prius id facturos, quàm aut murum expugnaſſent, aut ipſos respublica Athenienſium accerſiſſet. Adeo res illa eis cordi erat. Atij qui cum Artaycte intra muros erant, in omnem adducti calamitatem, adeò, ut funibus lectorum elixis ueſcerentur: ubi iam ne hæc quidem habebant, ita ſub noctem capeſſerunt fugam cum alij Perſæ, tum Artayctes & Oebaſus, delapſi à poſteriori murorum parte, quæ præcipue deſtituta ab hoſtibus erat. Poſtquam illuxit, Cherſonitani è turribus rem indicauere Athenienſibus, portasque patefecere. Athenienſium pleriſque fugientes Perſas perſequentibus, alij urbem tenuere. Oebazum in Thraciam fuga elapſum, Thraces Abſinthij exceptum, Pleſtoro indigenæ deo ritu ſuo immolauerunt: cæterum eius comites aliter interfecerunt. Artayctes autem cum ſuis inita poſterius fuga, cum pauci eſſent, ſuper Aegos fluenta circunuenti, cum perdiu ſeſe defenſaſſent, partim occubuerunt, partim uiui ſunt capti. Quos Græci alligatos Seſtum duxerunt, interque eos Artayctem cum filio ſuo. Fertur à Cherſonitanis, uni eorum, qui iſtos ſeruabant, dum carnem ſalſam torret, tale oſtentum extitiſſe: Offa illa ſalſuræ prius impoſita reſilijt, palpitauitque, quemadmodum piſces recens capti: Qua de re cum circumfuſi admirarentur, Artayctes oſtentum ut uidit: accito uiro, qui ſalſuram coquebat: Hoſpes, inquit, Athenienſis, non eſt, quod iſtud metuas oſtentum, quod non tua cauſa extitit, ſed mea, Proteſilao qui eſt apud Eleuntem ſignum dante, qui mortuus ac ſale conditus, habet à diis poteſtatem, cum à quo iniuriam excepit, uexandi. Nunc igitur ei donaria reſtituere in animo habeo. Pro pecunijs quidem quas è templo ſuſtuli huius dei, centum talenta pendam: pro mea uero ipſius ſalute ac filij, ducenta. Hæc pollicens, Xanthippum Athenienſium ducem non perſuaſit, tum ſua ſponte animatum, tum ab Eleuntinis exoratum, quo Proteſilaum ulciſcerentur, ut hominem interimeret. Itaque adductum hunc in littus, in quo Xerxes traiectum iunxerat, ut alij aiunt, in tumulum urbi Madyto

Seſtus obſidetur.

Cardia. Oebazus.

Artayctes. Proteſilaus.

Fames mira.

Pleſtorus.

Salſuræ offa reſilijt.

imminentem, depactis humi asseribus suspenderunt, filio eius ante patris oculos lapidibus obruto. His actis, Athenienses in Græciam remeauerunt, portantes tum alias pecunias, tum uero arma pontium, tanquam apud templa reposituri. Nec aliud præterea quidplam gestum est per eum annum. Huius Artayctæ, qui suspensus est, auus paternus fuit Artembares, qui orationem quandam habuit apud Persas, quam orationem excipientes Persæ, ad Cyrum detulerūt, in hæc uerba: Quandoquidem Persis Iupiter principatum dedit, & ex uiris tibi Cyre Astyage deiecto, agedum demigrantes ex hac regione, quam exiguam habemus & asperam, obtineamus meliorem aliam. Multæ sunt nobis confines urbes, multæ longinquæ. Quarum unam incolentes, efficiemur admirabiliores apud pleroſque. Decet autem hoc eos uiros facere, qui possunt. Nam quando facultas nobis præstabit melior, quàm dum multorum hominum imperium habemus, & uniuersæ Asiæ? Hac oratione audita, Cyrus haudquaquam admiratus, iussit eos illud facere, sed ita, ut iubendo admoneret, se post hac præpararent non ad imperandum aliis amplius, sed aliis parendum. Natura enim comparatum esse, ut è mollibus regionibus molles uiri existant, neque ex eadem terra admirandæ fruges & egregij bello uiri gignantur. Hac Cyri sententia Persæ superati, à sua destiterunt: præoptaruntq; exile solum incolentes imperare aliis, quàm campestre colentes, aliis seruire.

Artayctes suspensus.
Artembares
Cyri sententia.
Molles uiri ex regionibus mollibus.

Herodoti Halicarnassei historiarum libri
noni, & ultimi, Finis.

OMNIBVS NOBILITATIS VIRTVTVMQVE ORNAMENTIS CVMVLATISS. VIRO D. IOHANNI Gograuio, principis Cliuensis consiliario, Conradus Heresbachius S.

HErodotus Halicar. præter nouem historiarum libros, quos Musarum nominibus inscripsit, cōtilpēdium quoq; reliquit, quo Homeri uitam complexus, id quod Suidas eiusdem poëtæ uitam succincte suoq; more perstringens testatur. Nempe ἐν τῷ ὅμηρῳ ad finem, ἡρόδοτος, inquit, ὁ ἱστορικὸς ἐγκωμιάζει βίον ὁμήρου μάλιστα καὶ τὴν ἀξιοθαύμαστον. Hunc libellum cum nuper latinum à me factū Herodoto apprimendum curassem, uisum est quantulū id cunq; est tuis uirtutibus consecrare, cū aliis plerisq; causis adductus, tum quod tu pro exactissimo tuo iudicio, procq; auita atq; innata integritate nō nisi castissimos autores dilegas διὰ ἀλαθοσκοπῆς Homero omnis uirtutis eruditionisq; parenti (ut Iustiniani uerbis in pandectas pfantis utar) tantum tribuas, adeoq; eius poëtæ ingenio delecteris, ut identidem laxādi animi causa, Homeri carmina ad testudinem decantare consueueris: Maxime uero, quo dicamentum aliquod, atq; μνημόσυνον extruet necessitudinis nostræ iamolim inter parentes nostros coalitæ: sed quam nos iam inde à pueritia domi atq; peregre linguarum, meliorumq; studiorum commilitio firmatam, etiamnum in eandem principis nostri aulam asciti religiosè fouemus. Nam uti nihil tum in omnibus obeundis negocijs, tum in aulis maxime principum suauius magisq; necessarium, quàm fidus & syncerus amicus: ita nulli sunt fermè amici, uel cōstantiores magisq; fidi, minusq; fucati, q̄ studiorū similitudine copulati. Bene uale, & hanc nostram qualemcunq; opellam boni consule, meq; quod facis mutuiter amare perge. Ex Hamboech, Nonis Nouemb. 1526.

HERODOTI HALICARNASSEI DE GENERE VITAQVE HOMERI LIBELLVS, A CONRADO HERESBACHIO LATINITATE DONATVS.

HERODOTVS Halicarnaſſeus de genere, uita, atq; adeo ætate Homeri ſtudẽs quàm ueriſſima re ferre, hæc tradidit: Cum uetuſta illa Aeolicoꝝ ciuitas Cuma primum conderetur, eôdem cum aliis permultæ oĩſq; gẽis conuenæ confluxerunt, tum è Magneſia illuc plerique cõmigrarunt: inter quos fuerat Melanopus Ithagenæ Crithonis filio genitus, homo fortunæ non perinde amplæ, attamen expeditæ. Hic Homyretis Cumani filiam duxit uxorẽ, procreatq; è legitimo toro fœmineã prolẽ, cui nomen indidit Critheidi. Moxq; ipſe Melanopus unà cũ uxore uita functus eſt, cõmiſſa interim filia Cleonactis Argiui tutelæ, quo familiariſſime uti conſueuerat. Porro tempore interiecto, accidit forte, ut puella iſta è furtiuo concubitu prægnans deprehẽderetur: id quod pauliſper ſuppreſſum dum Cleonax reſciuiſſet, uehemẽter rei indignitate commotus, Critheida ſeorſum ad ſe accerſitam acerbe obiurgauit, commemorans commiſſi apud populares ſuos infamiam. Poſtremo huiuſmodi quidpiam quo illam excuteret, comminiſcitur: Cumani iam tum in Hermei ſinus receſſu ædificantes, ubi Smyrnam ciuitatem extruxiſſent: Theſeus enim uolẽs uxoris ſuæ memoriam relinquere, ab uxoris nomine Smyrnam appellauit: Quippe id uxori nomẽ erat. Theſeus autem è primarijs Theſſalorum fuit, qui Cumam ædificabant, ab Eumelo Admeti filio ortus, uitæ facultatibus apprimè inſtructus. Hoc loco Cleonax per occaſionem Critheida obtruſit Iſmeniæ Bœotio, ex his qui coloniam illuc duxerant in primis ſibi amico. Progreſſu deinde temporis, Critheis cum alijs mulierculis ad feſtum quoddam egreſſa, iuxta fluuium Melitem, ut quæ partui iam uicina eſſet, Homerum peperit, non cæcum, ſed uidentem, nominatq; eundẽ Meleſigenem, à fluuio uidelicet, ad quẽ editus eſſet. Etiam num apud Iſmeniam ſe Critheis cõtinebat: à quo poſtea digreſſa, mauaria induſtria ſe filiumq; alebat, aliunde alia ſumens opera: unde filium quoq; quanti potuit, honeſtis diſciplinis erudiuit. Erat autem eo tempore Smyrnæ quidam nomine Phemius, qui iuuentuti illic literas muſicenq; tradebat. Hic cum citra uxorem uiueret, Critheidem cõduxit, quæ lanam illi exerceret, quam à diſcipulis mercedem acceperat. Illa uero induſtria multa atq; elegantia freta, Phemio cœpit impẽſe placere, adeo, ut tandem Phemius eam uerbis ad coniugium ſolicitaret, referens cum alia quibus ei fidem facere confidebat, tum præcipue, quod Meleſigenem in filium eſſet adoptaturus, liberaliterq; ſimul & aliturus inſtituturusq;. Siquidem hunc cernebat iam miram quandã & ingenij & indolis ſpem de ſe polliceri. Perſuaſa igitur Critheis, Phemio aſſentitur. Meleſigenes cum naturæ bonitate præſtans, tum cura accedente inſtitutioneq;, continuo oẽs ſui ordinis adoleſcẽtes facile præuertitatq; non ita multo pòſt eruditionis auctibus creſcẽs, nihilo ipſo Phemio in diſciplinis factus inferior. Et cum Phemius uita functus, uniuerſa ei legaſſet, paulo pòſt Critheis quoq; fato concedit. Meleſigenes itaq; ludo præfectus, ſuiſq; iam iuris effectus, in magna fuit hominum admiratione, non apud ſuos modo, uerum apud externos etiam, qui peregre frequentes illuc mercatus gratia conuenerant. Erat enim Smyrna emporium celebre, unde frumenta, quæ eôdem è uicinis agris abunde conuecta, à peregrinis coemebantur. Externi autem cum ab opere ceſſarent, Meleſigeni libenter uacabant. Commodum inter hos Mentes fuit nauicularius, qui è finibus Leucadis ſoluens, nauem meritoriam in eius uſum comparauerat, qua frumenta Smyrna deueheret, uir (quantum illa ferebãt tempora) & eruditus, & multarum rerum

Cuma.

Melanopus.

Critheis.

Hermeus ſinus.

Smyrna.

Theſeus.

Meleſigenes

Phemius.

Mentes.

uſu exercitus. Hic Meleſigenem perſuaſit, ut relicto ludo ſecum nauigaret, accepturum & mercedem, & quæ ad profectionem eſſent neceſſaria. Ad hæc Meleſigenes quandiu iuuenis eſſet, ciuitates regionesq; ſpectare operæprecium fortę ducebat ſibi, qui conſcribendæ poëſeos iam argumentum in animo concepiſſet, qua nimirum occaſione potiſſimum eum arbitror pellectum. Proinde relicto ludo cũ Mente nauigabat Meleſigenes: quoq; cunq; locorum appulit, ſtudioſe uniuerſa rimatus, contemplabatur ſi quid eſſet loci alicuius peculiare ac uernaculum, memoratuq; dignum; adeo, ut appareat commentarios eum profectionis ſuæ deſcripſiſſe, eorumq; quæ quoq; loco luſtrando didicerit. *Cõmentarij profectionis Homeri.*

Porrò cum ex Hiſpania Thuſciaq; delati in Ithacam deueherentur, cõtigit Meleſigenem oculis iam ante parum ualentem, extreme laborare: ita, ut Mentes negociorum gratia in Leucadem traiecturus, eum apud Mentorem Alcimi Ithacenſem reliquerit, hominẽ ſibi uehementer amicum: multis precibus adigens eundem, quo Meleſigenis curam haberet tantiſper, dum è Leucade reuerteretur ipſe. Mentor uero ægrotantem Meleſigenem ſedulo curauit, uir nimirum facultatibus pollens: quiq; ob egregiam æquitatem hoſpitalitatemq; inter cæteros Ithacenſes maxime prædicaretur. Atque hic accidit, ut de Vlyſſe multa Meleſigenes percontando cognoſceret. Narrantq; ipſi Ithacenſes, tum uiſum eum amiſiſſe ibidem. Atqui ego affirmare non dubitem, iam tum eundem conualuiſſe, ac poſtea apud Colophonem prorſus cæcum factum, id quod ipſi quoque Colophonij mecum fatentur. At uero Mentes è Leucade Ithacam reuerſus, Meleſigenem recepit, cum quo iam inde diu ultro citroq; nauigauit, donec Colophonem appelleret eue niret, ut in ueterem morbum recideret: quem ubi effugere non daretur, uiſu putatur priuatus. E Colophone iam cæcus Smyrnam remeans, ad poëmata conſcribenda animum conuertit. Tempore deinde interiecto, cũ Smyrnæ uictu neceſſarijſq; deſtitueretur, conſtituit Cumam proficiſci: commodumq; Hermi prata tranſiens, ad eum locum peruenit qui appellatur Nouus murus, Cumanorum colonia. Qui locus poſt Cumã habitabatur annis octo. Hic memoratur primum Meleſigenes pro coriarij officina conſiſtens, huiuſmodi quædam carmina recitaſſe: *Homeri cæcitas.* *Nouus murus.*

Αἰδῶδε ξενίῳ κεχρημένον ἠδὲ δόμοιο
ὃν πόλιν αἰπεινὴν κυμαίνεσσιν ἐϊώθει δόξειν
Ναΐεσσι Σαρδάνης πόδα νείατον ὑψικόμοιο,
Ἀμβρόσιον πίνοντες ὕδωρ ἐείδε᾽ ἁμαθοῖο
ἕρμου δινέντος ὃν ἀθάνατος τέκετο ῥείης.

Sardana, cuius hic commeminit, mons eſt ad Hermum fluuium Nouumq; murum ſitus. Coriario nomen erat Tychio, cui continuo auditis uerſibus uiſum eſt hominem recipiendum. commiſeratione nimirum motus, cum uideret oculis tam miſere multatũ, iuſſit præſentibus ſecum frui. Meleſigenes ingreſſus ſutrinam, confidentibus illic poëſim ſuam oſtendit: Amphiarai in Thebas expeditionem, atq; hymnos in deos à ſe ſcriptos. Et cum inter fabulandum crebras ſentẽtias in medium multamq; erũditionem afferret, in magna habitus eſt ab auſcultãtibus admiratione. Atq; iam tum apud Nouum murum agens, è poëſi uictus ſubſidia habebat. Oſtenditur ad noſtra uſq; tempora ibidẽ locus, ubi Meleſigenes ſedens carmina ſua exhibuerit. Qui locus in magna illic habetur ueneratione ab incolis, memoraturq; populus arbor ab Homeri aduentu in eodem loco enata. Porrò egeſtate poſtea adactus, cum uix alimenta habet, ſtatuit in animo Cumã ad feliciorem ſucceſſum reuerti. Iturusq; hæc pronunciauit carmina: *Sardana.* *Tychius.* *Amphiarai expeditio.* *Hymni deorum.*

Αἶψα πόδες μεφέοντα ἐς αἰδοίων πόλιν ἀνδρῶν.
τῶν γὰρ καὶ δυμὸς προφέρων καὶ μῆτις ἀρίστη.

Proficiſcens igitur Cumam è Nouo muro, per Lariſſam iter fecit utpote compendioſiſſimum. Vbi, ut Cumani narrant, flagitante ſocero, epigramma hoc ſcripſit Midæ Phrygum regi Gordij filio, id quod etiam nunc in Gordij cippo inſcriptum uiſitur:

χαλκῆ παρθένος εἰμὶ μίδου ἐπὶ σήματι κεῖμαι,
ἐς τ᾽ ἂν ὕδωρ ῥέῃ καὶ δένδρεα μακρὰ πεφύλοι.

ἠέλιός τ' ἀνιὼν λάμπει, λαμπρὰ σελήνη.
αὐτὸς τῇδε μένουσα πλυκλαύτῳ ἐπὶ τύμβῳ
ἀγγελέω πᾶσιν μίσυς ὅς τις τάδε πάσει.

Reuersus autem Cumam, in senum passim conuenticulis carmina sua quæ fecerat ostendit, colloquiq; suauitate auscultantes in sui admirationem facile protraxit. Intelligens igitur Cumanos poesim suam recipere, pergit eosdem cõsuetudine sua oblectare, ac postremo huiusmodi conditionem proponere, ut si publice eum alere uellent, ciuitatem Cumanorum celeberrimam se redditurum. Qui præsentes hæc audierant, institutum probabant: addentes se quoq; adiuturos, si petitionem suam ad senatum referret, ut uotis suis fieret satis. Melesigenes his uerbis erectus, collecto senatu in curiam processit: rogatoq; eo cuius id muneris erat, ut in senatum duceretur. Ille nihil recusans, ubi opportunum uidebatur, hominem deduxit. Hic consistens Melesigenes, eadem uerba habuit in senatu, quæ paulo antè in conuenticulis de alimentis præstandis proposuerat. Vbi dixisset, egressus pro curia sedebat. Interim dum senatores agitarent, quidnam par esset homini respondere, uisumq; esset cum ei qui deduxerat, tum aliis omnibus quotquot in conuenticulis Melesigenem audierant, petitionem admittendam: unus tantum è senatoribus refertur Melesigenis postulatis calculo suo repugnasse, interq; alia multa, hæc quoq; commemorasse: Quod si semel ὁμήρους, hoc est cæcos, alendos suscipiant, futurum ut continuo turbam habeant & multam & inutilem. Atque hic primum Homeri nomen Melesigeni inditum, à cæcitatis uidelicet calamitate. Nam Cumani cæcos ὁμήρους appellant. Iamq; inde qui prius Melesigenes, nomen obtinuit Homeri. Breuiter hæc sententia euicit, perq; prætorem fuit approbata, qua contendebatur non alendum Homerum. Hæc cum illi nunciaretur, uehementer commotus, his uerbis calamitatem suam deplorabat:

Homeri nomen

ὄππ μ' ἄϊσι δῶκε πατὴρ ζεὺς κῦμα γενέσθαι
Νήπιον ἀϊδοίοις ἐπὶ γόνασι μητρὸς ἀταλλόων
ἦ ῥα τ' ἐπυγγώσαν θελξιεπὴς ἀιγιόχοιο.
λαοὶ φοίκων μάχεσθαι ἐπιβήτορες ἵππων.
ὁπλόπεζοι μαλεροῖο πυρὸς κείοντες ἄεθλα,
ἀιολίδα σμύχειν ἀλιγείτονα πτυιάνακτος.
ἦ μ τ' ἀγλαὸν ἔισαν ὕδωρ ἱερὸν μέλιτος
ἔνδεν ἀπερυθμέναι κοῦραι διὸς ἀγλαὰ τέκνα
ἀμελέτλιν κλείσαι δῖαν χθόνα κοιλὴ πόλις ἀνδρῶν
οἰδ' ἀπανλιάσθλιν ἱερὴν ὄπα φημὶ ἀοιδὴν.
ἀφραδίλιν πλὴν μιὴ τ παδῶν ἓς φράσεται ἄνδρῶν
ὅς σφιν ὀνίσεται ἐμὸν δαημόσυνον πότμον.
κλῆρα δ' ἐγὼ τὴν μοι θεὸς ὤπασε γενομένῳ πρῶ
τλήσομαι ἀκηράσυτον φέρων πτολυκότ θυμῷ
οὐδείς μοι φίλα γυῖα μένει ἱερῆς ἐν ἀγυιαῖς,
κάμπες ὀμαῦνσι μέγας δέμοι δυμὸς ἐπιγνῷ.
δῆμον ἐς ἀλλοδαπὴν ἰέναι ὀλίγον πρὸ ἐόντα

Cuma abiens ad Phoceam contendit, imprecans interim Cumanis neminem unquam fore clarum poetam, qui tam stupidos celebraret. In Phocea autem eodem modo sibi uictum parauit, in conuenticulis uidelicet passim carmina sua ostentans. Erat autem eo tempore in Phocea Thestorides quidam, qui pueros illic literas docebat, homo fidei parum probatæ. Hic subodorata poesi, huiusmodi uerbis Homerum adoriebatur: Paratum se inquiens & ministrare ei, & uictum suppeditare, si carmina quæ meditatus esset, describere pateretur, & alia subinde faciens, ad se deferret. Homerus iam ministerij alicuius, atq; adeo necessariorum indigens, recipiendam hanc conditionem putauit. Commoratusq; apud Thestoridem, minorem illam fecit Iliadem, cuius initium est:

Thestorides

Ilias minor Homeri.

Ἴλιον ἀείδω, καὶ Λαοδάνειαν ἐΰπωλον
ἣν ποτὲ πολλὰ πάθον Δαναοὶ θοῶν ἀπὸ νηῶν.

Phocaidem quoq; quam uocant, Phocenſes apud ſe conditam ab Homero aſſerunt. Iam uero Theſtorides, ubi Phocaidem atq; alia pleraque ab Homero communicata deſcripſiſſet, conſtituit è Phocea diſcedere, Homericq; poeſim pro ſua uenditare. Vnde factum ut cum Homeri non perinde curam haberet, ille ad Theſtoridem huiuſmodi uſus diſticho:

Θεσσορίδης δυσπυσὶ ἀκοίσαν πλέονσι
δυσὶν ἀφρασόσορον πέλεν νόον ἀνδρώπισι.

Atqui Theſtorides relicta Phocea in Chium conceſſit, ubi erecto ludo, carmina illa pro ſuis euulgans, egregiam ſimul & laudem ſibi parauit, & fructum haudquaquam uulgarem. Porro Homerus ſuo eodemq; more uiuere pergebat apud Phocenſes, nimirum è poeſi uictum ubiq; habens. Tempore deinde non ita multo poſt, uiri aliquot è Chio eruditi, audientes eadem carmina quæ iam ſæpius in Chio à Theſtoride pro ſuis recitari audierant, indicabant in Chio hæc ipſa à quodam ludi magiſtro pro ſuis cum magno fructu oſtentari. Homerus intelligens continuo Theſtoridem eſſe, magno ſtudio properabat in Chium tranſmittere. Et cum portum adiiſſet, neq; offendiſſet nauem qua tranſiceret, eſſent autem qui pro lignis deuehendis in Erythræam ſoluere parārēt, belle conuenire uidebatur, ſi per Erythræam iter faceret. Accedens igitur nautas, flagitauit ut comitem ſe nauigationis reciperēt, multis blādiſq; uſus uerbis, quibus quod poſceret perſuaderet. Nautæ admittentes hominis preces, iuſſerunt nauem eum conſcendere. Quo impetrato, Homerus confidens in nauí, his uerſibus nautis bene precatur:

κλῦδι προσαλάων μεγαλοσθενὲς ἐννοσίγαιε.
εὐρυχόρῳ μέσσῳ ἰδὲ ζαθέῃ ἑλικῶνι
σὸς δ' ὄρνυσο καλὸν καὶ ἀπήμονα νόσον ἰδέσθαι
Ναύτῃσι, δι νηὸς πρυμνὴν ἁλὸς ἔχοι ἔασι
δὸς δ' ἐς ὑπώρεσσαν ὑλικμήνοιο μίμαντος
αὐσοῖσιν ἐλθόντα βροτῶν δσίων γενυέσσαι
φῶτά τε λισσάμενον ὅς ἐμὸν νοὸν ὑπδοπένσας
ὠρνσατο ζῶα ξένιον ξενίῃ τε τραπέζῃ.

Vbi uero ſecundo uento Erythræam appuliſſent, Homerus in nauí id temporis ſtabulabatur. Poſtero die nautas rogauit, ut aliquem præberent, qui ad urbem eum perduceret. Illi obſecuti, ducem itineris unum è ſuis permiſerunt. Cum'que iam pergendo ad Erythræam appropinquaſſet, deprehendiſſetq; urbem aſperam atq; montoſam, in hæc prorupit carmina: *Erythræa.*

πότνια γᾶ πάντων Δ' ὅτεσα μελίφρονι ὄλβῳ
ὣς ἄσα δὴ τοῖς μοὶ φωτῶν εὔοχθι ἐτύχθης
τοῖς δὲ δύσβωλοι καὶ τηχεῖ δῖε ἐχολώθης.

Ingreſſus deinde Erythræorum urbem, percontatur de nauí. Et cum forte quidam occurriſſet ſalutaturus, qui eum in Phocea uidiſſet, ab hoc contendit, ut ſecum diſpiceret, ſicubi nauis appareret qua in Chium tranſmitteret. Atq; ubi in portu naualibusq; nullum reperiretur traiectitium nauigium, ille Homerum ad eum locum ducit, ubi piſcatoriæ nauiculæ ſtationem habebant. Et forte fortuna incidit in quoſdam, qui in Chium erant traiecturi. Hos adiens precatur, ut Homerum tranſportarent. Verum illi nullis precibus permoti, non recepto Homero ſoluerunt. Homerus autem hæc cecinit carmina:

Νᾶῦται πρυτοπόροι συγερὴ ἁλιλίγκιοι ἄτῃ
πτωχάσιν ἀιδήσιν βίον δυσζηλον ἔχουσι
ἀιδεῖσθε ξείνοιο διὸς σέβας ὑψιμέδοντος
δεινὴ γὰρ μέτοπις ξενίη διὸς, ὅσσι' ἀλίτηται.

At uero in altum iam prouectis contigit, ut aduerſo uento rapti, eōdem unde ſoluerāt

recurrerent, ubi etiamdum Homerum in littoris crepidine confidentem offenderunt. Qui cognito nauis recursu, hunc in modum eos alloquitur:

ὑμᾶς ὦ ξένοι ἔλαθεν ὁ ἄνεμος ἀντίος γενόμενος
ἀλλ' ἔλα καὶ νῶϊ με σὺν ἑξαῦθι καὶ ὁ πλοῦς ὑμῖν ἔσται.

Piscatores autem pœnitentia ducti, quod prius hominem non receperant, compellato eodem, iubent conscēdere (si uelit) nauē. Recepto Homero rursus uela faciunt. Cumq; exacto itinere littus appulissent, piscatores ad sua cuiq; opera digressi, Homerum in littore ea nocte relinquūt. Vbi diluxit, itineri se accingēs oberransq;, ad eū locū peruenit, qui appellatur Pinus: illicq; quiescēti noctu pini fructus excussus, quem aliqui σφόκιλον, alij κῶνον appellant, Homerus hos cecinit uersus:

Pinus locus. *σφόκιλος.* *κῶνος.*

ἄλλη τίς σε σὺν κυνὶ καμεῖνον καρπὸν ἵησιν
ὕδατος ἐν κοιλῇσι πολυπίδακος ἀκριμοίσης
ἔνθα σίδηρος ἄρηος ἐπιχθονίοισι βροτοῖσιν
ἔσσεται οὗ τ' ἔμ μιν καθύπνοι ἄνδρες ἔχωσι.

Cebrenia. Eo enim tempore Cumani Cebrenia ad Idam montem ædificare parabant, ubi ferrum tum effodiebatur. Cæterum illinc abiens Homerus, uocem caprarum, quæ ibidem forte pascebantur, secutus, in canes incidit pastorales: qui cum ferocius eum adorirentur, uociferabatur. Quod audiens Glaucus, id enim erat caprario nomen, accurrit festinanter, compellatosq; canes ab Homero excussit. Atq; ubi diu multūq; admiratus fuisset, quod nimirum cæcus existens eò locoꝝ peruenerit, tandem accedens rogabat quisnam esset, & cuius rei indigens, quibusq; modis ad inhabitata illa uastaq; loca diuerterit. Homerus omnem suam calamitatem commemorans, ad commiserationem Glaucum pertraxit. Siquidem homo erat (ut apparet) cordatus. Excipiens igitur Homerum ad suum deduxit tugurium, incensoq; igne cœnam instruxit: qua appositā iussit cœnare secum hospitem. At uero cum canes à cibo abstinentes non cessarent suo more cœnitātem adlatrare, Homerus Glaucum his uerbis alloquitur:

Glaucus.

γλαῦκε πίπτω ἐπιὼν τόδ' ἔπος τὸ κύ φησιν ἀΐσσω
πρῶτον μὲν κυσὶ σῆπνον ἐπ' αὐλείοισι θύρῃσι
σῆναι, ὡς γὰρ ἄμυμον, ὃ γαῦρ κοὐ πρῶτα ἀκούει
ἀνδρὸς ἐπερχομένου, καὶ ἐς ἔρκεα δηιοῦ ἰόντος.

Hæc audiens Glaucus, lætatus est admonitione illa, habuitq; in magna hominem admiratione. Inter cœnandum autem ultro citroq; habitis sermonibus, mutuis quoque colloquijs oblectabantur. Nam Homerus ubi errores suos ciuitatesque quas adīsset, enarrasset, Glaucus hæc audiens præ admiratione stupebat. Eratque iam tum cubandi tempus, & quieti se dabant. Postero die Glaucus cogitauit ad herum suum proficiscī, animo hæc de Homero indicandi. Proinde commissis socio capris pascendis, Homerum intra tecta reliquit, promittens se quàm festinantissime iturum. Descendens autem ad Bolissum, id erat uicino huic loco nomen, heroq; suo adito narrauit de Homero, quemadmodum res habebat, quod nimirum pro miraculo hominis aduentum duceret, demum rogat quid facere conueniat. Herus parum delectatus hoc nuncio, cœpit cum Glauco expostulare, qui quoslibet citra delectum errones mutilosq; reciperet alereтq; tamen præcepit ut hospitem ad se perduceret. Glaucus uero ad Homerum reuersus ea narrauit, iussitque sequi se in urbem: fore enim hæc ei ad felicem fortunæ successum. Quibus non grauatim assentiens Homerus, caprarium sequitur. Hic Chius Glauci herus, ubi in colloquium cum Homero ueniisset, reperisset que hominem esse cordatum, multaq; rerum peritia instructum, cœpit suadere ei ut apud se commoraretur, liberorumq; quos habebat adolescentes formandorum curam susciperet. Ille accepta conditione, pueros sibi concreditos erudiuit. Interim Cercopas, Batrachomyomachiam, Epicichlidas, & alia omnia quæcunq; iuuenilia ludicraq; huius poētæ extant, apud Chium illum condidit in Bolisso. Hinc cœpit per urbem inclarescere. Iam uero Thestorides

Bolissus. *Homerus apud Chium* *Cercopes.* *Batrachomyomachia.* *Epicichlides*

ut primum intellexit Homerum adesse, nauigãs è Chio fugam capessebat. Deinde progressu temporis impetrata ab hero Chĩ uisendi copia, urbem adĩt, ludumq; illic instituens, pueros carmina docebat. Id cum magna felicitate Chĩs facere uideretur, multos sibi admiratores conciliauit. Hinc igitur uictum parans tolerabilem, uxorem duxit, è qua duas suscipit filias, quarum una decessit innupta, alteram uiro Chio elocauit. Enimuero hic poesi manum admolitus, gratiam habuit benemerentib⁹. Et primũ quidem Mentori Ithacensi in Odyssea, ut qui laborantem ex oculis sustinuerit in Ithaca, cuius beneficĩ gratia eundem ampliter poesi suæ insulciens, Vlyssis fingit socium, cuius fidei Vlysses Troiam nauigans, domum familiamq; concrediderit, tanquam Ithacensium præstantissimo atq; æquissimo. Alĩs etiam plerisque locis eundem laudibus uehit. Siquidem Mineruam quoties cum aliquo humana specie congredi fingit, Mentori identidem tradit assimilatam deam. Ad hæc Phemio præceptori, simul & eruditionis & nutricationis gratiam in Odyssea retulit in hæc uerba: *Homeri uxor & filiæ.* *Mentor.* *Phemius.*

κῆρυξ δ' ὦν χρησὶμ πίδαρμ πδικαλὲ ἔμμκε
φήμιὸ, ὅς π πλλὰ ἐκαίνυτ πάντας ἀείδων. *Odyssea. 1.*

Et rursum:

ἀντὰρ ὁ φορμίζαμ ἀνεβάλλετ καλὸμ ἀείδων.

Meminit & nauicularĩ, in cuius comitatu ultro citroq; nauigans, urbes locaq; plurima collustrauit. Huic nomen erat Mentæ. cuius commeminit his uersibus: *Mentes.*

μίντης δ' ἀγχιάλοιο δ' αἴφρων ἐὔχομαι εἶναι
ἠός, ἀτὰρ ταφίοισι φιλῄτμοισιμ ἀνάσσω. *Ibidem.*

Habuit etiam Tychio coriario gratiam, nimirum qui uenĩtem ad sutrinam apud Nouum murum hospitio exceperit. Hunc Iliadi inserit his uersibus: *Tychius.*

αἶψα δ' ἐγγύθεμ ἦλθε φέρωμ σάκος ἠύπε πύργος
χάλκειομ ἑπταβόειομ ὅ οἱ τέχε κάμε πύκαμ
σκυτοτόμωμ ὦκ ἄρισ' ὄλυμπόνδε δικάζων. *Iliad. 7.*

A poesi uero hac inclarescens Homerus, non per Ioniam solum celebrabatur, sed in ipsam usque Græciam multus de eodem sermo perferebatur. Et cum iam eruditionis existimatione augescentem multi uiderent, inciderunt forte qui suaderent ut in Græciam se transferret. Quod consilium admittens impense cupiebat adornato itinere illuc demigrare. Commodumq; intelligens Argos multis egregĩsq; elogĩs celebratum, Athenas non item, proinde hanc poesi suæ affingens, in maiori Iliade, nempe nauium catalogo, Erechtheum his uersibus magnifice laudibus uehit: *Argos.* *Athenæ ab Homero celebratæ.*

δῆμον ἔχε κρατερὸν μεγαλήτορος, ὅμ ποτ' Ἀθήμη
θρέψε Διὸς θυγάτηρ, τέκε δὲ ζείδωρος ἄρουρα. *Iliados. 2.*

Mnesthea etiam prætorem Athenienſium, tradit in exercitu tam pedestri quàm equestri ordinando peritissimum, idq; his carminibus: *Mnesthens*

τὴν αὖτ' ἐμεμόνεμ ἠὸς πεπῶν μυρμιδόνων *Ibidem.*
τῶν δ' οὔπω τις ὁμοῖος ἐπιχθόνιος γένετ' ἀνὴρ
κοσμῆσαι ἵππους τε, μετὰ ἀσπίδας ἀσπιστάς.

Aiacem uero Telamonium ipsosq; Salaminios, Athenienſibus in nauium nomenclatura adnumerauit, sic scribens: *Salaminij.* *Aiax.*

αἶας δ' ἐκ σαλαμῖνος ἄγεμ δυὸ καίδεκα νῆας
στῆσε δ' ἄπωμ ἵμ' ἀθμαίωμ ἵσαμτ' φάλαγγας. *Iliados. 2.*

Postremo in Odyssea Mineruam, postquam cum Vlysse in colloquiũ uenerit, ad Athenienſium urbem quam præcipue colebat, concessisse fingit:

ἵκετο δ' ἐς μαραθῶνα, καὶ εὐρυχόρους ἀθήμας
δῦνε δ' ἐρεχθῆος πύκαμον δόμον. *Odyssea. 7.*

Hæc ubi hunc in modum meditatus cõposuisset, animo in Græciã trajiciẽdi, commodũ profectionem capessens, Samum appulit, contigitq; forte ut eodẽ tempore Samĩ Apu-

turia festum agerent. Hic Samius quidam agnito Homero, utpote quem iam antè in Chio uidisset, coëpulones suos adiens, indicauit tanti hominis aduentum. Illi audita multa hominis prædicatione, iubebant adduci eum. Conueniens igitur Homerum Samius, quandoquidem, inquit, hospes Apaturios festum agit ciuitas, inuitant te contribules ad idem festum cõcelebrandum. Homerus affuturum se affirmans, comitatur inuitantẽ. Porro cum iam illuc quò uocatus erat pgeret, in mulieres impegit, quæ in triuio Curotropho sacra facerent. Sacrifica ex occursantis aspectu indignata, exclamat: Vir, inquiens, facessas à sacris. Homerus dictũ illud in animo uoluẽs, rogabat quisnam esset qui loqueretur, & cui deo sacrificaret. Dux eius indicauit mulierẽ esse, quæ Curotropho sacrificaret. Quod audiens Homerus, huiusmodi carmina illius sacris accinebat:

Apaturia.

Curotrophos.

κλῦθί μοι εὐχομένῳ κυροτρόφε, δὸς δὲ γυναῖκα
τὴν δὲ νέων μιχθῆ, ἀνέναθλος φιλότητα καὶ εὐνήν
ἣδ' ἐπιπειρήσεσθαι πλοκοτάφοισι γένεσθαι
ὧν ὥρη μοὶ ἀπαμβλύνει, θυμὸς δὲ μενοινᾷ.

Pheatria.

Vbi uero ad coëpulonum collegium, hoc est, Pheatriam, accessisset Homerus, iamq; in limine ædium consisteret in quibus epulũ instructum erat, aliqui narrant iam tum ardente igne poëtam ceciniſſe, alij postea accensum quàm carmina ista canere inciperet:

ἀνδρός μὲ σέφανος παῖδες, πύργοι δὲ πόλιος
ἵπποι δ' ἐν πεδίῳ κόσμος, νῆες δὲ θαλάσσης
χρήματα δ' αὖξει οἶκον, ἀτὰρ γλαφυραὶ βασιλῆες
ἔμμοροι εἰσ' ἀγορῆς κόσμος τ' ἄλλοισιν ὀφέλλει
ἀνδρομάχη δὲ ὠνητὸς γραφεώτερος δικὸς εἰδέναι.

Ingressus autem reclinatusq;, cum cæteris epulo fruebatur, in magno honore admirationeq; ab accumbentibus habitus, ibidemq; ea nocte cubile sibi parauit. Crastino die conspicantes eum figuli, qui ad uiam in figlina laterunculos tegulasq; coquebant, & cum intellexissent hominem esse eruditum, compellatum iusserunt eum canere, pollicentes cum tegulas, tum alia qualia ea cunq; essent quæ haberent, se illi daturos. Homerus hæc illis cecinit carmina quæ uocantur Caminus, id est, fornax.

Caminus Homeri.

ἐι μὴ δώσετε μισθὸν ἀείσω ὦ κεραμῆες.
δεῦρ' ἄγ' ἀθηναίη, καὶ ὑπείρεχε χεῖρα καμίνῳ
ἔν δὲ μελανθείῃ κότυλοι, καὶ πάντα μάλ' ἐγκὲ
φρίχθηναί τε καλῶς, καὶ ἁμῆς ὦνον ἀρέσθαι
πολλὰ μὲν ἐν ἀγορῇ πλεύμονα, πολλὰ δὲ ἀγυιαῖς
πολλὰ δὲ κεῖσθαι ἡμῖν δὲ δώδεκα σοι νοέοντα
ἦμι δ' ἐπ' ἀναιδείῃ τρεφθέντες ψεύδεα ἄρνυθε
συγκαλέω δ' ἅπαντα καμίνου δ' ἁλιτύρσας
σύντριβ' ὁμῶς μάγαδόν τε, καὶ ἄσβεσον ἐν δ' ἔβαλόν τοι
ὠμόν δ' αμον δ' ὃς τῇ δὲ τέχνη πολλὰ κακὰ πρήσσει.
πῶλόν τε πυρίδυσαν καὶ δώματα σὺν δὲ καμίνῳ
πᾶσα κυκλοδείη κεραμέων μέγα κωκυσάντων
ὡς γνάθος ἵππείη βρύκει, βρύκοι δὲ καμίνου
πάντ' ἐμ τοῦθ' αὐτῆς κλαμύα λεπτὰ πιέσσα
δεῦρο καὶ ἠελίῳ δυγάτης πλυφάσμακε κίρκη
ἄγρια φάσμακα βάλλε, κάκη δ' ἀνεύρε τε καὶ ἔργα
δεινοῦ ὃς εἰ χείρων ἀγέτω πλέας κενταύρους
οἵδ' ἡρακλείδας τε φῦτον θ' ἁπόλοντο
τύπτοιεν τάδε ἔργα κακῶς, τύπτοι δὲ καμίνου
ἀνδρι δ' ὁμοίοντας δρώατο ἔργα πυκιά
γνάθῳ δ' ὁρώμ ἀνθ' κακοδαίμονα τέχνην
δδ' ἐχ' ὑποκύφας περὶ ταῦτα πᾶν τὸ πρόσωπον
φλεγθείη, ὡς πάντες ἐπίσταμ τ' ἄσημα ῥέζω.

At uero in Samo hybernans Calendarum festo, potentiorum ædes ostiatim adiēs, stre nam accipiebat. Canebat autē ea carmina quæ Eresione, hoc est, ramalia, uocantur: du cente eum comitante q; undecunq; frequenti puerorum indigenarum choro: Eresione Homeri.

Δῶμα προσηπαπόμεθ' ἀνδρὸς μέγα δυναμένοιο,
δς μέγα μοὺ δύναται, μέγα δ' ἠρέμᾳ ὄλβιος αἰεί
ἐυτὰς ἀιακλίνεται δ' ἵκηαι, πλεῖστα γὰρ ἔσθλ'
πλάσσει, σὺν πλεῖστῳ δὲ καὶ εὐφροσύνη τε θαλίαι
εἰρήνη τ' ἀγαθὴ, ὅσσα δ' ἄγρια μεσσαμβοὺ ἐπὶ
κυρβαίη δ' αἰεὶ κατὰ ὀπτὸς ἔρπει μάζα
τοῦ παιδός δ' γαμβρὸς κατὰ δίφρα βέβηκεν ὑμμιν
ἡμίονοι δ' ἄξουσι κραταίπορα ἐς τόδε δῶμα
αὐτὰ δ' ὑφαίνοι ἱστὸν ἐπ' ἠλέκτρῳ βεβαῶτα
Νεῦμαί σοι νεῦμαι ἐλαύσιον, ὥστε χελιδών
ἔσκε κ' ἐν προδύροισι, καὶ εἰ μοὺ τι δώσεις εἰδὲ μὴ
οὐχ ἑσήξομαι, οὐδ' ἂν σωροκήσοιτε ἐνδὰ δ' ἄλδομαι.

Atq; hæc carmina postea in Samo diu à pueris decantabantur, quoties ad Apollinis fe stum collecti conueniebant. Ineunte deinde uere, moliebatur Homerus è Samo Athe nas proficisci: subuectusq; una cum popularibus quibusdam, ad Ium appulit, ubi statio nem non ad urbem, sed in littore habebant. Hic contigit Homerum grauiter ægrota re. Egressus igitur è naui, in crepidine littoris iacebat ægrotus. Atq; ubi diutius illic ob nauigandi difficultatem in portu remorarentur, subinde plerique ex urbe Homero ua cabant, etiq; audientes reuerenter obseruabant. Iam uero nautis cæterisq; aliquot qui è ciuitate conuenerunt, illic apud Homerum cōsidentibus, forte piscatorum ministri eōdem appulerant: qui è nauicula egressi, hæc uerba habuerūt: Agite uero peregrini, au dite nos, num quid eorum quæ proponemus explicabitis. Ibi è præsentibus quidam iu bebat eos proloqui. Illi, nos inquiunt, quæcunq; cepimus, reliquimus: quæ uero non ce pimus, nobiscū portamus. Et cū nemo id ænigmatis interpretari posset, piscatores ex plicabant: significantes nimirum se, cum piscium nihil capere possent, desidentes in lo co pediculos uenatos. Et horum quotquot cepissent abiecisse, quos non inuenissent do mum retulisse. Quæ audiens Homerus, hæc dixit carmina: Piscatorum ænigma.

τοίων γὰρ πατέρων δὲ ἔκ ματρὸς ἐκγεγάασι
οὔτε βαδυκλείων, οὔτ' ἄστεα μᾶλα μεμόντων.

Atqui ex ægritudine hac extremum diem claus it Homerus in Io, non autem (ut arbi trātur aliqui) ænigmatis perplexitate enectus, sed morbo. Extinctus uero in Io Home rus, à comitibus suis atq; ciuibus qui ex urbe in colloquiū eum eodem uenerant, in lit tore ibidem honorifice sepeliebatur. Cuius sepulchro multo post tempore lenses, ubi poesis eius iam publicata ab omnibus celebraretur, huiusmodi inciderunt elegiacum:

ἐνθάδε τὸ ἱερὸν κεφαλὴν κρύπτει γαῖα καλύπτη
ἀνδρῶν ἡρώων κοσμήτορα δ' ἁρμὸν ὅμηρον. Homerus Aeolicus.

Porro quod Aeolicus fuerit Homerus, & non Ionicus, neq; Doricus, partim è iam di ctis perspicuum esse poterit, partim etiam his coniecturis deprehenditur. Siquidē po etam tantum qui hominū peculiares mores in suam poesim transferre studuerit, par est aut laudatissimos excogitasse, aut patrios commemorare. Iam uero carmina eius ex pendentes, indidem pronunciabitis. Nam cum sacrificij ritum huiusmodi quendam referat, aut ipse eundem tanquam probatissimum excogitauit, aut quod cum patrijs in stitutis conueniret. Sic enim inquit:

ἀνέρυσαν μὲν πρῶτα καὶ ἔσφαξαν κατὰ θέσφαν
μηρούς τ' ὀβελίσαντες, ἐπ' αὐτῶν δὲ κρέα ὠμοθέτησαν.

In his uersibus de illis nulla mentio, quibus in sacrificijs tamen utebantur cæteri, præterquam unam Aeolicam gentem, quæ illa nõ concremabat. Indicat præterea his quoque uersibus, q̃ Aeolicus existens, suæ gentis ritibus usus sit:

καὶ δ' ἐπὶ χίμαρ ὀγέρων, ἐπὶ δ' αἶδοπα ὄϊν ἁπάντων
λεῖβε νέοι ἠῶθεν· αὐτὰρ ἔχουν πεμπάβολα κρειῶν.

Aeolum mos Aeoles enim soli intestina quinq; uerubus defixa torrebant, reliqui Græci tribus. Et enim πέμπε dicunt Aeoles pro πέντε. Atq; hæc sane de genere, uita, interituq; Homeri, à nobis relata sint. Cæterum ætatem Homeri si quis diligenter rectèq; ratiocinetur, ex hisce facile deprehendet. Nempe ab expeditiõe Græcorum, quam Agamemnon & *Homeri ætas.* Menelaus in Ilium habuerunt, annis centum post atq; triginta Lesbus oppidatim habitari cœpit, cum antea nullam prorsus haberet ciuitatem. Post Lesbum habitatam annis uiginti, Cuma Aeolica & Phricotis appellata habitabatur. Porro à Cuma annis duodeuiginti in Smyrnam Cumani colonias transtulerunt, quo tempore natus fuit Homerus. Ab Homero uero nato anni sunt sexcenti uigintiduo ad Xerxis usq; in Græciam traiectum, qui uidelicet iuncto Hellesponto pontibus cum exercitu ex Asia in Europam penetrauit. Ex his igitur facile fuerit calculo colligere temp⁹ ei, qui prætorum Athenienſium rationem habuerit. Nam à Troiano bello claruit Homerus annis cẽtum sexagintaocto.

Vitæ Homeri per Herodotum traditæ finis, interprete Conrado Heresbachio.

Coloniæ apud Eucharium Ceruicornum, ære & impensa M. Godefridi Hittorpij ciuis Colonienſis, Anno à natiuitate Christi millesimo quingentesimo tricesimoseptimo, mense Augusto.